

Ярослав Тимченко

ОФІЦЕРСЬКИЙ КОРПУС

АРМІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
(1917–1921)

КНИГА I

Ярослав Тинченко

ОФІЦЕРСЬКИЙ КОРПУС

АРМІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
(1917–1921)

КНИГА I

Київ «Темпора» 2007

Тинченко Я.

**Офіцерський корпус Армії
Української Народної Республіки
(1917–1921)**

Передмова редакції

Той факт, що в часи Визвольної війни 1917–1921 років Україна мала свої збройні сили, є очевидним для переважної більшості фахівців-істориків. Але для пересічного читача, якого десятиліттями переконували, що в Україні була громадянська війна між «червоними» і «білими» українцями, існування української *регулярної армії* може виявитися несподіванкою.

Однак це є доконаний факт — українська регулярна армія (Армія УНР, Армія Української Держави, Дієва армія УНР тощо — на різних етапах вона мала різні назви) *воювала за незалежність України проти зовнішніх загарбників* — як «білих», так і «червоних». Спроби ж зобразити когось із них «представниками українського народу» є лише намаганням приховати зовнішню агресію та підмінити війну за незалежність протистоянням між різними українськими таборами. Іншими словами, це означає заперечення існування в 1917–1921 роках незалежної і легітимної української держави та її збройних сил і тим самим утверджує УРСР як попередницю сьогоденної Української держави.

Сподіваємося, що пропонована книга не лише розвіє один з численних міфів радянської історіографії, а й допоможе всім нам краще зрозуміти наше складне і замовчуване минуле, відчутти зв'язок з попередніми поколіннями, а отже, зробити ще один крок на шляху до відновлення нашої історичної пам'яті.

На жаль, ми знаємо дуже мало про тих людей, які майже 90 років тому зі зброєю в руках прагнули захистити незалежність нашої Батьківщини. Чимало архівних матеріалів загинуло в полум'ї війни, багато було свідомо знищено або сфальсифіковано. Тож робота по збиранню відомостей про офіцерів і генералів української армії вимагає часу й зусиль багатьох дослідників. Пропонована книга є першим системним дослідженням у цій галузі. З віднайденням невідомих матеріалів вона буде поповнюватися новими фактами та фотографіями. Будь-хто із зацікавлених читачів при бажанні може зробити свої доповнення чи уточнення прямо на сторінках книги — ми залишили для цього по декілька рядків після кожної статті

біографічного довідника. Тож маємо високо оцінити роботу автора книги, який своєю багаторічною кропіткою працею зробив можливим для нас не лише ближче знайомство з українськими старшинами та генералами, а й, напевно, спонукає багатьох з нас до подальших роздумів та пошуків.

З повагою, редакція видання.

Передмова до біографічного довідника

Перші біографічні нариси про українських воєначальників, визначних старшин та героїв Визвольної війни 1917–1921 рр. з'явилися ще під час боротьби Української Народної Республіки за свою незалежність. Першим автором, що збирав біографічні відомості про визначних командирів Армії УНР та УГА, став військовий журналіст Осип Благодар, який у першій половині 1919 р., у часописі «Стрілець», опублікував нариси про Андрія Долуда, Михайла Омеляновича-Павленка, Віктора Курмановича, Мирона Тарнавського, Осипа Микитку, Густава Циріца та деяких інших.

Збирання біографічного матеріалу під час ведення бойових дій було складним завданням. Лише після того, як у листопаді 1920 р. Армія Української Народної Республіки була інтернована на польській території, Військове міністерство УНР вжило заходів до збирання реєстраційних карток з біографічною інформацією серед вояків. Але, коли постало питання про уточнення біографічних даних загиблих та зниклих безвісті українських командирів, виникла низка проблем. Як правило — ніхто не знав навіть приблизних дат їхнього народження та ступінь освіти. Наприклад, 1 лютого 1921 р. у тернопільському військовому шпиталі помер один із засновників українського військового руху генерал-хорунжий Павло Кудрявцев. Виявилось, що ніхто точної дати народження цього генерала не знав і у жодному документі з тих, які знаходилися у розпорядженні Військового міністерства УНР, її не було зазначено. У результаті, некрологи по генералу Кудрявцеву були опубліковані без зазначення цієї дати.

Така ж історія трапилася і з командувачем Дієвої армії Української Народної Республіки Василем Тютюнником, який помер від тифу у м. Рівне 19 грудня 1919 року. Його колишній ад'ютант, сотник Євген Маланюк опитав велику кількість старшин, намагаючись дізнатись точну дату народження Василя Тютюнника. Сам Маланюк стверджував, що Тютюннику було 26 чи 27 років, і він був молодим старшиною — закінчив Тифліське військове училище лише у 1913

році. Іншими словами, був він 1892 або 1893 р. народження. На превеликий жаль, цим словам Маланюка — людини, яка найближче знала Василя Тютюнника, не надали значення. Багатьма роками пізніше — у 1974 році у 8-му томі «Енциклопедії Українознавства», виданої в США під редакцією Володимира Кубійовича, була зазначена зовсім інша дата народження Тютюнника — 1882 рік. І ця дата вкорінилася в українській історіографії. Присутня вона і на могилі Василя Тютюнника, відновленій у м. Рівне у 1992 році.

Точну дату народження Василя Тютюнника вдалося встановити лише нещодавно. Як свідчить його послужний список з російської армії, він народився 17 липня 1890 р. (РГВІА. — Ф. 409. — Оп. 1. — П/с 85-241).

Багато зусиль по збиранню матеріалу про загиблих, померлих та зниклих безвісті українських вояків доклав сотник 3-ї Залізної дивізії Армії УНР Іван Зубенко. З-під його пера у 1922–1923 рр. у Калішу вийшли дві збірки біографічних нарисів — «Наші лицарі й мученики». Окремі біографічні нариси друкувалися також у таборових виданнях частин Армії УНР у Калішу, Щипіорно, Вадовицях та Олександрові.

Величезна робота була пророблена Українським воєнно-історичним товариством, яке у 1929–1939 рр. видавало збірник «За Державність». Всього до початку Другої світової війни товариство встигло видати 9 збірників «За Державність», в яких було вміщено кілька сотень фото та коротких біографічних довідок українських старшин. Десятий збірник загинув у друкарні Львова у вересні 1939 р. — коли туди вступили радянські війська.

Певну роботу зі збирання матеріалу про вояків, що загинули під час Визвольної війни 1917–1921 рр., виконали співробітники Українського музею-архіву у Празі у 1920—1930-х рр.

У 50-ті роки Михайло Садовський здійснив спробу відродження у Канаді Українського воєнно-історичного товариства. У 1964 р. його стараннями було видано 10-й збірник, а у 1966-му — 11-й, куди ввійшли спогади та фото ветеранів Визвольної війни 1917–1921 рр., які на той час мешкали у Канаді та США.

Серйозні помилки переслідують ледь не всі довідкові видання, видані в Діаспорі у повоєнний час. Найбільше їх у капітальному 10-томному виданні під редакцією Володимира Кубійовича

«Енциклопедія Українознавства», що вийшла друком у 60—70-х рр. у США та перевидана нині в Україні.

У незалежній Україні перші спроби написання та опублікування біографічних нарисів воєначальників Армії УНР були здійснені вже у 1992 році. У 1995-му році з'явилося два видання, де було зібрано біографії українського генералітету часів Визвольної війни 1917–1921 років. Це: «Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття, 1917–1921» Ярослава Тинченка та «Генералітет Українських Визвольних змагань» Олександра Колянчука, Миколи Литвина та Кіма Науменка.

Нині, дванадцятьма роками по виданні цих праць, вже можна стверджувати, що автори обрали помилкову позицію, коли у своїй роботі базувалися на наукових працях попередників з Діаспори 50—70-х років. Крім того слід визнати, що досить поверхово дослідили біографії генералітету тощо. Були і інші більш чи менш значні помилки та недоліки, які і хотілося б виправити у цьому виданні.

Оновлений та розширений довідник включає в себе понад 1000 біографічних довідок воєначальників та командирів Української Народної Республіки. До довідника ввійшли такі категорії українських військовиків:

- всі генерали, полковники та підполковники старої російської армії, що служили у військах Центральної Ради, Дієвій армії УНР 1919 р. та Армії УНР 1920–1924 років;

- всі генерали, полковники та значна частина підполковників Армії УНР, що отримали ці звання у 1920–1924 роках;

- командири з'єднань та військових частин Дієвої армії УНР 1918–1919 рр. — корпусів, груп, дивізій, полків, окремих куренів — які в російській чи австрійській арміях носили малі звання, а в 1920 році з різних причин вже не служили в Армії УНР. До цієї категорії належить і невелика кількість осіб, які, незважаючи на свій попередній командний стаж, у 1920–1922 рр. отримали звання сотників чи навіть поручників Армії УНР;

- старшини Армії УНР 1920–1924 рр., які згодом — на еміграції, стали відомими мемуаристами або займалися активною громадсько-політичною діяльністю;

- в якості винятку до довідника також включено біографії деяких генералів, що служили лише в Армії Української Держави, причому, обіймали посади, що дорівнювали начальникові дивізії або

начальникові корпусу. Інші генерали, полковники та підполковники, які служили тільки за часів правління гетьмана Павла Скоропадського (а таких набереться не менше 1500 осіб), до довідника не включені, оскільки у своєму загалі вони були ворожі ідеї Української Держави і майже всі згодом опинилися або у лавах білогвардійців, або — Червоної армії. Що ж до генералів, полковників та підполковників старої російської армії — співробітників П. П. Скоропадського, які співчували українській національній ідеї, то такі або починали службу ще у військах Центральної Ради, або продовжували її вже у Дієвій армії УНР — по поваленні Гетьманату. Нарешті, деяка кількість генералів та старшин повернулася до Армії УНР вже у 1920 році. Отже, всі, хто хотів служити незалежній Україні, рано чи пізно потрапляли до лав її збройних сил, а відтак — представлені у цьому довіднику.

Даний довідник якісно відрізняється від всіх попередніх праць. У створенні кожної біографії задіяна широка джерельна база, на аналізі якої також слід коротко зупинитися.

1. Одним з головних джерел до складання біографій українських воєначальників та командирів стали так звані реєстраційні картки — власноручно заповнені ними у 1920–1923 рр. анкетні бланки Армії Української Народної Республіки. У реєстраційних картках вказувалися основні біографічні дані, освіта, перебіг військової служби, нагороди, тощо. Реєстраційні картки зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України. Вони неупорядковані, дуже часто зшиті в одну справу з іншими документами, скажімо, бойового або господарчого характеру. Отже, їх виявлення та упорядкування становить певну проблему. На сьогодні віднайдено понад 1000 реєстраційних карток старшинського корпусу Армії Української Народної Республіки, у переважній більшості — генералів, полковників та підполковників. Крім реєстраційних карток слід також згадати про списки старшинського корпусу Армії УНР, складені у 1921–1922 рр. у таборах інтернованих. Таких списків (у різновидах, часто складених по окремих частинах та з'єднаннях) збереглося більше 100. Досить часто у цих списках крім зазначення військового звання та посади вказувалися також дата та місце народження. Ці списки також зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України.

— Послужні списки офіцерського корпусу російської армії, які зберігаються у Російському державному військово-історичному архіві у Москві. У послужних списках також вказувалися основні біографічні дані, освіта, перебіг військової служби та нагороди. Російські послужні списки велися аж до початку 1918 року. Найбільше вони стали у пригоді щодо визначення дат народження та перебігу військової служби у тих українських воєначальників, які загинули під час Визвольної війни 1917–1921 рр. Всього у Російському державному військово-історичному архіві зберігається близько 500 тисяч послужних списків офіцерів, що у другій половині 19 століття й до січня 1918 року служили у російській армії. Вважається, що цей масив охоплює понад 60 відсотків всього офіцерського корпусу того часу. Послужні списки на решту офіцерів втрачено. В тому числі — і на деяких з тих, які відіграли неабияку роль у Визвольній війні 1917–1921 років. Зокрема, не вдалося віднайти послужних списків таких одіозних особистостей тих часів, як повстанські отамани Нечипір Григор'єв та Юхим Божко — обидва колишні штабс-капітани російської армії.

— Архівно-слідчі справи та анкети заарештованих вояків Армії УНР, які потрапляли до полону під час збройної боротьби, поверталися на батьківщину у 20-х рр. та потім заарештовувалися органами ДПУ, нарешті — були захоплені у різних країнах Східної Європи радянськими спецслужбами у 1945–1946 роках. Переважна більшість цих матеріалів зберігається у Державному архіві Служби безпеки України. Архівно-слідчі справи є надзвичайно цінним джерелом, оскільки в них можна виявити не тільки біографічні дані про заарештовану особу, а й матеріали про долю багатьох друзів та товаришів по зброї.

— Так звані «Списки за старшинством». Ці списки майже щорічно аж до 1917 року видавалися Головним штабом російської армії. Існують списки за званнями: генералів, полковників, підполковників, капітанів та ротмістрів. Видавалися також списки за фаховим розподілом офіцерського корпусу: Генерального штабу, інженерних військ, прикордонних військ, морського флоту, тощо. У цих джерелах публікувалася інформація біографічного характеру та наводився перебіг служби кожного офіцера, який належав до однієї з перерахованих вище категорій російського офіцерського корпусу.

— Некрологи в українській та російській емігрантській пресі. В українських виданнях найбільше некрологів вояків вміщено у спеціалізованих виданнях, таких як: «Вісті Комбатанта» (Нью-Йорк), «Вісті братства колишніх вояків 1-ї Української дивізії Української національної армії» (Мюнхен), «Українське Козацтво» (Чикаго), «Тризуб» (поновлене у Нью-Йорку видання), «Сурмач» (Лондон), «Дороговказ» (Торонто) тощо. У російських виданнях публікувалися некрологи переважно тих військових, що лише певний період часу служили в українських військах, але вже емігрували з білими арміями. Сучасні російські дослідники об'єднали в одному багатотомному виданні всі некрологи, опубліковані в російській емігрантській пресі. Ця праця під назвою «Незабытые могилы» видається стараннями співробітників відділу літератури російської еміграції Російської державної бібліотеки.

— По окремих персоналіях надзвичайно інформативними є їх особисті фонди, що зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ) та Державному архіві Російської Федерації. Зокрема, у ЦДАВОУ виявлено фонди Бориса Гомзина, Варфоломія Євтимовича, Олександра Жуківського, Всеволода Змієнка, Михайла Ковенка, Олександра Осецького, Михайла Омеляновича-Павленка, Всеволода Петріва, Віктора Пилькевича, Михайла Середи, Володимира Хилецького, Костянтина Цурканова, Миколи Шаповала. У Державному архіві Російської Федерації зберігаються особисті документи та рукописи спогадів Ігоря Новицького, Костянтина Присовського, Володимира Слюсаренка, Миколи Удовиченка, Григорія Янушевського. Крім того, у Російському державному військово-історичному архіві також виявлено невеликий персональний фонд Всеволода Агапієва. До цієї ж категорії джерел можна віднести фонд Товариства бувших вояків Армії Української Народної Республіки у Франції, який зберігається у Державному архіві Російської Федерації та містить велику кількість персональних документів членів цієї спілки.

— Біографічні довідники офіцерського корпусу російської, польської, латиської та литовської армій, що вийшли друком у Росії, Польщі, Латвії та Литві останніми роками. У цих довідниках також трапляється багато осіб, що деякий час служили в українських військах та навіть займали командні посади.

— Українська мемуаристика, в якій також трапляється багато згадок про долю різних старшин Армії Української Народної Республіки.

Звичайно, цим джерельна база даної роботи не вичерпується. Крім вказаних, задіяна велика кількість документів з українських, російських, польських, і навіть — латиського державних архівів.

Окремо слід сказати про термінологію, що вживається у довіднику. Зупинимося на загальноновживаній у довіднику системі деяких термінів та понять.

В першу чергу йдеться про загальну назву Збройних сил України 1917–1924 рр. (від часу виникнення до — розв'язання армії з наказу Симона Петлюри). Остаточно встановлена назва — «Дієва армія Української Народної Республіки» — з'явилася тільки у 1919 р., причому у 1920 р. вона почала замінюватися на іншу назву — «Армія Української Народної Республіки». Ця остання назва починаючи з 1921 р. і до кінця існування була остаточно затвердженою офіційною назвою Збройних сил України. Отже, всі старшини, які служили під українським прапором у 1920–1924 рр., у нашому довіднику іменуються старшинами Армії УНР. Їх військові звання подаються станом на 30 червня 1924 р. — на момент остаточної демобілізації Армії УНР. Потому, згідно наказу Симона Петлюри, будь-які підвищення у старшинських рангах заборонялися — «аж до часу розпочаття Українською Армією і Фльотою воєнних дій на Українській Землі» (Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1976. - № 3–4. — С. 75–76).

У випадку, якщо комусь зі старшин, чиї біографії вміщено у довіднику, вже в еміграції присвоювалися нові звання, то такі подаються у дужках — поруч з військовим званням станом на 30 червня 1924 р.

Збройні сили України до 1920 р. у довіднику зазначаються таким чином:

— період Центральної Ради до березня 1918 р. — *війська Центральної Ради*;

— період Центральної Ради, березень— квітень 1918 р. — *Армія Української Народної Республіки*;

— доба правління гетьмана П. Скоропадського — *Армія Української Держави*;

— повстання Директорії, листопад — грудень 1918 р. — *війська Директорії*;

— період 1919 р. — *Дієва армія Української Народної Республіки*.

У зазначений період українська офіційна влада та військове керівництво намагалася вживати різні назви та їх варіації щодо Збройних сил України, причому, часто кілька назв вживалося одночасно. Отже, щоб не вводити зайву плутанину у довідник, ми зупинилися лише на вищенаведених назвах, які, крім того, чітко окреслюють історичні віхи подій 1917–1921 років.

У створенні цього довідника допомагало багато людей. За допомогу у збиранні матеріалу хотів би висловити подяку: заступнику начальника Державного галузевого архіву Служби безпеки України Сергію Кокіну, співробітникові цього архіву Олександрю Лошицькому; директору Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України Наталі Маковській; завідувачці Науково-довідкової бібліотеки Головного архівного управління України Галині Порохнюк; завідувачці читального залу Російського державного військово-історичного архіву Тетяні Бурмістровій. За цінні консультації та цікаву інформацію — Сергію Волкову (Москва), Валентину Юшку (Москва), Юрісу Цигановсу (Рига), Олександрю Дерябіну (Москва). За наданий фотоматеріал щиро дякую Олександрю Кавтарадзе (Москва), Сергію Білоконю (Київ), Олексію Шереметьєву (Київ), Олександрю Пересадьку (Київ), Сергію Музичуку (Рівне), Олександрю Воронову (Москва).

На сьогодні наш довідник є максимально повним зібранням біографічних відомостей про командний склад Збройних сил України 1917–1924 років. У разі виникнення уточнень та доповнень вони будуть публікуватися у подальших наших працях.

Ярослав Тинченко Вересень, 2006

А

АБАЗА Володимир Миколайович

(10.12.1873—?) — підполковник Армії УНР.

Походив з дворян Катеринославської губернії. 08.06.1894 р. вступив на військову службу однорічником 2-го розряду до 135-го піхотного Керч-Єнікольського полку. З 01.02.1895 р. служив у Перекопському резервному батальйоні. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1899), служив підпрапорщиком у 6-му піхотному Лівавському полку. 20.12.1907 р. перевівся у Катеринослав до 133-го піхотного Сімферопольського полку. Першу світову війну почав капітаном, командиром 5-ї роти Сімферопольського полку. Був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, а також Георгіївською зброєю (14.02.1915, за бій 05.12.1914). 02.04.1915 р. прийняв командування 1-им батальйоном полку. 24.08.1915 р. потрапив до австро-угорського полону. Перебуваючи у полоні, був підвищений до звання підполковника.

Абаза Володимир, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З початку 1918 р. брав участь у створенні 1-ї козацько-стрілецької дивізії військ Центральної Ради. З жовтня 1918 р. — командир 4-го Сірожупанного полку Армії Української Держави; з 19.11.1918 р. — начальник 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії військ Директорії. З 17.01.1919 р. — помічник начальника цієї дивізії. З 12.03.1919 р. — знову начальник дивізії. 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. Командуванням Дієвої армії УНР називався одним із винуватців т. зв. луцької катастрофи. Перебував у таборах інтернованих у Вадовицях та Ланцуті. У 1920 р. — начальник збірної станиці вояків-українців у Ланцуті. З 20.04.1921 р. — командир 45-го стрілецького куреня 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР. У клопотанні про підвищення до рангу полковника було відмовлено через т. зв. Луцьку катастрофу. Помилково згадується в літературі як полковник та генерал-хорунжий.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

АБАЗА Віктор Іванович

(1864—?) — полковник Армії Української Держави. Родич Володимира Абази. З 7.09.1918 р. — командир 23-го легкого

гарматного полку Армії Української Держави. З 20.11.1918 р. — помічник начальника 14-ї легкої гарматної бригади Армії Української Держави. З 1919 р. — у «білому русі». У 1919 р. служив у Північно-Західній армії генерала Юденіча. З 1920 р. білоемігрант.

В науковій літературі Володимир Абаза та Віктор Абаза часто фігурують як одна особа та безпідставно іменуються генералами.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 48 / а; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 22; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 84— 117; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. - № 11. — С. 33—41; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії// За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 165—180; Зварич І. Київська інженерна юнацька школа// За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 106; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 321, 338; Волков С. В. Энциклопедия гражданской войны, Белое движение. — Москва. — 2002. — С. 3.

АБРИЛЬБА-РИХВАЛЬСЬКИЙ Йосип Юрійович

див. Рихвальський Йосип Григорович.

АБРИНЬБА Дмитро Ілліч

(08.02.1885-11.01.1918) — командир полку військ Центральної Ради.

Походив з козаків Миргородського повіту Полтавської губернії. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 1-м розрядом (1908). Після училища служив підпоручиком у 61-му піхотному Володимирському полку (Білосток). З 15.12.1910 р. — у 177-му Ізборському полку (Рига). З 16.07.1914 р. — у 36-му піхотному Орловському полку, з яким брав участь у Першій світовій війні. Був двічі поранений, нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, а також орденом Святого Георгія IV ступеня (29.07.1916, за бій 12–13.09.1915) та Георгіївською зброєю. Закінчив прискорений курс Військової академії Генерального

штабу (24.01.1917 р.). Згодом перебував на посаді в. о. начальника штабу 169-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

11.07.1917 р. — призначений командиром 1-го Українського запасного полку у Києві, який був сформований з частини Богданівського полку (прибув на посаду 14.07.1917 р.). У вересні—жовтні 1917 р. очолював на фронті 209-й піхотний Богородський полк. Після Жовтневого перевороту у Петрограді знов повернувся на службу до військ Центральної Ради, деякий час був помічником командира Одеської гайдамацької бригади. З кінця листопада 1917 р. — командир Гайдамацького куреня у Катеринославі. Загинув у січні 1918 р. у вуличних боях проти червоногвардійців та більшовицьких військ, у Катеринославі, під час Першої українсько-більшовицької війни.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 2. — Д 45774; п/с 396 а; В обличчю пам'яті борців//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 4. — С. 22.

АВКСЕНТЬІВ Володимир Федорович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії командиром 4-ї батареї 8-ї артилерійської бригади.

Станом на 25.05.1921 р. — приписаний до штабу 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653 — С. 57–60.

АВРАМЕНКО Никифор Антонович

(1893–1973) — сотник Армії УНР.

Авраменко Никифор, фото 1920-х років, Польща (приватний архів Галини Вечорек)

Народився у м. Верхньодніпровськ Катеринославської губернії. Закінчив Миколаївське інженерне училище (1916). Брав участь у Першій світовій війні, був нагороджений відзнакою Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

З листопада 1917 р. служив у військах Центральної Ради. З 09.02.1918 р. — комендант штабу Окремого Запорізького загону (згодом — бригади та дивізії). З 17.11.1918 р. — комендант штабу Лівобережного фронту під командуванням П. Болбочана. З 22.01.1919 р. — комендант штабу Запорізького корпусу (з 15.05.1919 р. — групи) Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу, згодом — старшина штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. У серпні 1920 р. у боях з червоними був поранений у праву руку.

На еміграції жив у Польщі. Автор «Споминів Запорожця» (Київ, 2007).

Авраменко Н. Причинки до споминів бл. п. сот. І. Андруха// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 3. — С. 9; Awramenko R. Korzenie moje sa w Bielostoku/Унад Бугом і Нарвою. — Бельськ. — 1919. — Ч. 4–5. — С. 26–31; В. Сідак, Т. Осташко, Т. Вронська. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника. — Київ. — 2004. — С. 59, 61, 136, 209, 210, 347; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 327. — С. 48–53.

АГАПІЄВ Всеволод Миколайович

(20.04.1877-22.02.1948) — начальник штабу групи Дієвої армії УНР.

Походив з дворян Орловської губернії, народився у Владикавказі. Закінчив Михайлівський Воронізький кадетський корпус, Павлівське військове училище (1896), Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1902). Після закінчення училища служив підпоручиком у 39-й артилерійській бригаді, після закінчення академії відбував 2-річний ценз командування ротою у 131-му піхотному Тираспольському полку (Київ). На посаді старшого ад'ютанта 7-ї Сибірської стрілецької дивізії брав участь у Російсько-японській війні. Згодом служив на штабових посадах у штабі Київської військової округи. Під час Першої світової війни — начальник штабу 38-ї піхотної дивізії, командир 141-го піхотного Можайського полку. З липня 1916 р. — генерал-майор. З 07.10.1916 р. — на посаді начальника штабу 124-ї піхотної дивізії. З весни 1917 р. — начальник штабу Київської військової округи. Був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, а також Георгіївською зброєю (12.07.1915 р, за бій 05–17.11.1914 р.).

З 10.05.1918. р. — член комісії з будівництва української армії та член Військово-наукового комітету при Головному управлінні Генерального штабу Української держави. З 10.01.1919 р. до 12.02.1919 р. — помічник начальника штабу Південно-Західного фронту Дієвої армії УНР. З 12.02.1919 р. — помічник отамана Оскілка, командувача Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 17.02.1919 р. — начальник штабу Північної групи Дієвої армії УНР. 28–29.04.1919 р. брав участь у повстанні командувача Північної групи отамана Оскілка проти влади Директорії, після поразки повстання втік до Польщі. На еміграції перебував під Парижем, незабаром через хворобу переїхав до Ніцци. Помер та похований у Ніцці.

Агап'єв Всеволод, фото 1917 року (РГВИА)

РГВИА. — Ф. 264 — личный фонд Агапиева В. Н.; ЦДАВОУ — ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918 р... — С. 42-зв. — 43; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7; Список полковников на 1914. — СПб. — 1914. — С. 1090; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 463; Список Генерального штаба на 1917 — Петроград. — 1917. — С. 71; Белградский альбом. — С. 157; «Разведчик». — СПб. — 1916. - № 1349; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 9–61; 1936. - № 6. — С. 13–64; Варшава. — 1937. - № 7. — С. 9—56; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 35-65; Порохівський Г. Штаб Південного фронту//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 7–8. — С. 15–18; 4 9. — С. 17–20; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 290–292; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 1. — С. 27.

АДАМОВИЧ Григорій Дмитрович

(9.11.1868—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив реальне училище, Єлісаветградське кавалерійське училище (1894). Вийшов корнетом до 12-го драгунського Стародубівського полку (м. Волочиськ), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник. Був нагороджений Георгіївською зброєю (24.02.1915 р.).

У 1917 р. — командир 8-го запасного кавалерійського полку, зі складу якого виділив 1-й Козацький Вільної України полк військ Центральної Ради. На чолі цієї частини 30.11.1917 р. прибув до Києва. З 12.02.1918 р. — т. в. о. начальника постачання військ Центральної Ради. Станом на 31.05.1918 р. — начальник 12-ї кавалерійської (4-ї кінної) дивізії Армії Української Держави. У другій пол. 1918 р. — 1919 р. — голова ремонтних комісій з поповнення армії кінським складом. У березні—травні 1920 р. — начальник кінного відділу запасної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Дієвої армії УНР, що формувалася у Бересті-Литовському. Згодом відбув до Києва на формування 7-ї запасної бригади Дієвої армії УНР. Станом на 07.07.1920 р. — штаб-старшина Головного управління персонального складу Військового міністерства УНР. В українській мемуаристиці інколи помилково згадується під прізвищами «Абрамович» та «Антонович».

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Прикази Киевского военного округа на театре военных действий за 1917 год. — Киев. — 1917. — С. 1813; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 34.

АДАМОВИЧ Олександр Олександрович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 124-го піхотного Воронізького полку (м. Харків). У 1917 р. — командир 420-го піхотного Сердобського полку (українізований у листопаді 1917 р.). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — навесні 1919 р. — командир 40-го пішого Ізюмського полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 04.03.1919 р. — тимчасово приділений до штабу Північної групи

Дієвої армії УНР. З 09.03.1919 р. — т. в. о. начальника 19-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік білих. Згодом виїхав до Сербії. 16.08.1920 р. повернувся у Крим до Російської армії П. Врангеля. Подальша доля невідома: серед тих, хто виїжджав з Криму у листопаді 1920 р., не згадується.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 4. — Спр. 15. — С. 2–3; Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 5. — С. 39.

АКІНТІЄВСЬКИЙ Володимир Костянтинович

(7.04.1888-25.04.1962) — старшина військ Центральної Ради.

Закінчив Орловський кадетський корпус (1905), Костянтинівське артилерійське училище (1908), Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1914). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 16.12.1917 р. — начальник оперативного відділу Українського Генерального штабу.

У 1918–1920 рр. — у Добровольчій армії та Збройних Силах Півдня Росії. Помер та похований у Нью-Йорку.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 28; Список Генерального штаба на 1.06.1914. — СПб. — 1914. — С. 685; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст.) січня 1918 р. // Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2–3; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 1. — С. 41.

АЛЕКСІН Микола Миколайович

(1877—?) — полковник Армії УНР.

Родом із Полтавської губернії. У складі 99-го піхотного Івангородського полку брав участь у Російсько-японській війні. Був поранений. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 202-го Старобільського резервного батальйону (м. Харків). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Алексій Микола, фото 1905 року (Летопись войны с Японией. — СПб. — 1905. - № 66. — С. 1322)

З квітня 1918 р. — курсовий старшина Інструкторської школи старшин Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 07.11.1918 р. — сотенний командир Чугуївської військової юнацької школи Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. Влітку 1920 р. перебував у старшинській сотні 6-ї запасної бригади Армії УНР. З 15.11.1920 р. — помічник начальника 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції в Польщі. У 1923 році повернувся на батьківщину. Станом на 1926 р. мешкав у Харкові. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 1; Летопись войны с Японией. — СПб. — 1905. — № 66. — С. 1322. ДАСБУ. — Фп.. — Спр. 406. — Т. И. — С. 1

АЛМАЗОВ Олекса Дмитрович

(06.01.1885 (за російським послужним списком) або 06.01.1886 (за українською реєстраційною карткою) — 13.12.1936) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Херсоні, походив з родини чиновника. Закінчив Тифліське реальне училище, Олексіївське піхотне юнкерське училище

(1907), склав іспит на переведення до артилерії у Михайлівському артилерійському училищі (01.12.1907 р.), вийшов підпоручиком до Лівавської фортечної артилерії. З 20.11.1911 р. служив у Ковенській фортечній артилерії. Закінчив курс електротехніки на Санкт-Петербурзькому гарматному заводі (19.07.1914 р.). З 18.11.1915 р. — командир 2-ї батареї 1-го дивізіону 11-ї важкої артилерійської бригади. З 01.12.1916 р. — командир важкої батареї 53-го окремого важкого артилерійського дивізіону. 01.05.—20.12.1917 р. — командир цього дивізіону. Одержав звання полковника за бойові заслуги у бою під Кревом (15.08.1917 р.). За Першу світову війну був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня (серпень 1917 р., за бій під Кревом, де був отруений газами).

З 01.01.1918 р. — командир окремої кінно-гірської батареї Гайдамацького Коша Слобідської України військ Центральної Ради. У бою під Бердичевим у середині лютого 1918 р. був поранений у ногу. 15.03.1918 р. батарея була реорганізована у Запорізький кінно-гірський гарматний дивізіон Окремої Запорізької дивізії військ Центральної Ради, на чолі якого залишався до кінця Визвольних змагань (цей дивізіон у Дієвій армії УНР називався Алмазівським). Учасник Першого Зимового походу. 03.08.1921 р. був підвищений до звання генерала-хорунжого Армії УНР.

Алмазов Олекса, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

У 1923 р., після перебування у таборах для інтернованих українських вояків, працював помічником маркшейдера на вугільній шахті товариства «Сатурн». У 1926 р. переїхав до Чехо-Словаччини, закінчив гідротехнічний відділ Української господарської академії у Подєбрадах (1930), після чого працював інженером у Луцьку. Помер та похований у Луцьку (могила існує донині).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 1–2; РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 14-579; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 557. — С. 189; Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1928. — Ч. 2. - 1930. — Ч. 3; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 79; Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66–80; О. Ш. Село Наливайки//Табір. — Варшава. — 1928. — Ч. 8. — С. 64–75; Дмитрук В. Пам'яті генерала — патріота Олекси Алмазова; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002.

АЛЬТФАТЕР Дмитро Васильович

(23.05.1874-15.10.1931) — начальник артилерії корпусу Дієвої армії УНР.

Закінчив Михайлівське артилерійське училище (1894), вийшов підпоручиком до 23-ї артилерійської бригади, незабаром перевівся до 1-ї артилерійської бригади (м. Смоленськ). Закінчив Михайлівську артилерійську академію (1910). У складі 1-ї бригади брав участь у Першій світовій війні. З 1916 р. — командир 5-ї батареї, 1-ї батареї та 2-го дивізіону 36-ї артилерійської бригади. З березня 1917 р. — генерал-майор, начальник Гвардії 1-ї артилерійської бригади, згодом — інспектор артилерії 39-го армійського корпусу. За Першу світову війну був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (30.12.1915) та Георгіївською зброєю (25.07.1915).

З 07.09.1918 р. — на службі в Армії Української Держави: начальник 1-ї важкої гарматної бригади. З 23.02.1919 р. — начальник артилерії 1-го Волинського кадрового корпусу Дієвої армії УНР. З

квітня 1919 р. — в інспекції артилерії Холмської групи Дієвої армії УНР.

16.05.1919 р. у Луцьку потрапив до польського полону, там зголосився добровольцем на службу до Західної білогвардійської армії князя Бермонта-Авалова, був інспектором артилерії цієї армії.

З 1920 р. мешкав на еміграції у Німеччині, помер та похований у м. Неліє.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 4;

Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — С. 68;

Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки, 1769–1920. — М. - 2004. — С. 380.

АНГЕЛ (Олександр Грудницький)

(?--?) -- повстанський отаман.

Останнє звання у російській армії — поручик. У жовтні—листопаді 1918 р. належав до складу Українського Козацтва Чернігівщини. 17.11.1918 р. сформував та очолив з добровольців Українського Козацтва т. зв. Курінь Смерті, який діяв на Чернігівщині проти гетьманських залог. У грудні 1918 р. — січні 1919 р. брав участь у боях проти червоних військ. 25.01.1919 р. разом з отаманами Хименком та Зеленим виступив проти влади Директорії. Тоді ж — 25.01.1919 р. — обійняв посаду народного комісара золотоноського повіту. З приходом більшовиків був усунутий від влади. З липня 1919 р. на чолі повстанських загонів провадив партизанську боротьбу проти білогвардійців. Серед української еміграції була поширена помилкова інформація про загибель отамана Ангела: за однією версією він був розстріляний ЧК у серпні 1921 р., за іншою (М. Середи) — розстріляний денікінцями восени 1919 р. За матеріалами ОДПУ на початку 1921 р. отаман Ангел за нез'ясованих обставин здався радянській владі.

У 1921 р. під прізвищем Куниця працював у залізничному кооперативі у Полтаві. У 1922 р. вважався керівником військового відділу Всеукраїнського Повстанського комітету. За неперевіреною інформацією був розстріляний у 1922 р. разом з поетом Григором

Чупринкою. Однак за іншими даними станом на 1930 р. працював під чужим прізвищем інженером на нафтопереробних заводах у Баку.

Середа М. Отаман Ангел//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 9. — С. 14–16; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 84; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 33; Герчанівський Д. Вигнати окупанта. — Мюнхен. — 1963. — С. 35; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 265; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 р.; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 122, 228, 255; Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 115; Майстренко І. Історія мого покоління. — Едмонтон. — 1985. — С. 70.

АНДРУС Олександр Євгенович

(?—?) — командир полку військ Центральної Ради.

Станом на 1.01.1910 р. — поручик 10-го Сибірського резервного Омського полку (м. Омськ). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1917 р. — командир полку ім. Сагайдачного у Києві. Подальша доля невідома.

Монкевич Б. Слідами Запорозжців//Табір. — Ч. 7. — С. 67.

АНДРУСІВ Костянтин Миколайович

(05.12.1882-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Полоцьку. Закінчив 3-класне Полоцьке міське училище, Віленське піхотне юнкерське училище (1904), служив підпоручиком у 1-му стрілецькому полку, у складі якого у 1905 р., незадовго до закінчення Російсько-японської війни, їздив на Далекий Схід. Закінчив Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1914). Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — начальник штабу 77-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 08.03.1918 р. — начальник 2-ї частини організаційного відділу 2-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. Станом на грудень 1918 р. — лютий 1919 р. — начальник частини 2-го генерал-квартирмейстерства Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Станом на 06.03.1919 р. служив у оперативному відділі штабу Дієвої армії УНР.

З осені 1919 р. — у складі Збройних Сил Півдня Росії. Станом на лютий 1920 р. — у резерві командного складу Донської армії ЗСПР. Подальша доля невідома.

Список Генерального штабу на 1.06.1914. — СПб. — 1914. — С. 678; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 24. — С. 253.

АНДРУХ Іван

(1892 р-28.08.1921 р.) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з Перемишля. Навчався у Львівському університеті. На початку Першої світової війни був покликаний до австро-угорської армії, вступив до складу Легіону Українських Січових стрільців. За бойові заслуги був підвищений до рангу підхорунжого Легіону УСС. У боях на горі Лисоня потрапив до російського полону. Перебував у таборах для військовополонених у м. Царицин (табір Дубовка).

Андрух Іван, фото 1919 року (Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

13.01.1918 р. разом з іншими полоненими старшинами УСС прибув до Києва, де став одним зі старшин Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців у військах Центральної Ради. З 01.03.1918 р. — командир сотні 1-го куреня 4-го (1-го) Січового полку. З травня 1918 р. служив у бомбометній сотні 2-го Запорізького полку Армії Української Держави, у подальшому — командир 3-ї кулеметної сотні цього ж полку. Наприкінці вересня 1918 р., після дозволу гетьмана П. Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців Армії Української Держави, на чолі своєї сотні виїхав до Білої Церкви, місця формування загону. З кінця листопада 1918 р. командував куренем 1-го полку Січових стрільців військ Директорії. З середини липня 1919 р. і до розформування Корпусу Січових стрільців (06.12.1919 р.) — командир 28-го (1-го) полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. У боях з червоними був важко поранений. Після розпуску Корпусу Січових стрільців перебував у таборах інтернованих українських вояків, звідки переїхав у Чехо-Словаччину до сформованої з вояків УГА Української бригади, у м. Німецьке Яблонне.

Очолював робітничу сотню на Закарпатті. У 1921 р. легально повернувся у Радянську Україну з метою ведення підпільної боротьби проти більшовиків. Був схоплений ЧК у справі Київського Повстанчого центру. Розстріляний.

Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Андрух І. Січові стрільці у корпусі ген. Натієва//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 4; Авраменко Н. Причинки до споминів бл. п. сот. Івана Андруха//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 3. — С. 9; Стефанів З. Два роки в Українській Армії//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 9. — С. 8–10; Ч. 10. — С. 9–13; Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974; ЦДАГПОУ. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М. С... — С. 56–57.

АНТОНЧУК Демид (Дмитро)

(?—?) — полковник Армії УНР.

У 1917 р. служив у 240-му піхотному Ваврському полку, згодом — у штабі 28-го корпусу. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1917 р. — голова української ради 28-го корпусу та 5-ї армії. У 1918 р. — житомирський повітовий комендант. З лютого 1919 р. — інспектор національно-культурних справ, згодом — державний інспектор Корпусу кордонної охорони УНР. З 01.06.1919 р. — член української місії генерала Дельвіга у Польщі, згодом — державний інспектор української військової місії у Румунії. У 1920 р. навчався у Румунській військовій академії. У липні 1920 р., всупереч наказу, не виїхав до складу Дієвої армії УНР та залишився в українській військовій місії в Румунії.

У 1920—1930-х рр. жив на еміграції в Румунії. Подальша доля невідома.

Антончук Демид, фото 1919 року (За Державність — Варшава. — 1939 — 49)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 66 — С. 14–17;
Капустянський М. Похід українських армій на Київ— Одесу в 1919 р.; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ — 2004. — С 141.

АРДАШЕВ Віктор Федорович

(25.11.1892-?) — полковник Армії УНР.

Народився у Чернігові. Закінчив Суворовський кадетський корпус (м. Варшава), Павлівське військоve училище (1912), брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З листопада 1917 р. — на слркбі у війську Центральної Ради. З 29.04.1918 р. — помічник: командира 34-го піхотного Сівського полку (українізованого). З 02.05.1918 р. — помічник: дивізійного інтенданта 1-ї Чернігівської (згодом — 9-ї кадрової) дивізії Армії Української Держави. З 17.11.1918 р. — помічник: командира 26-го пішого кадрового Козелецького полку Армії Української Держави. З 02.02.1919 р. помічник: командира 5-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 02.08.1920 р. — старшина 8-ї стрілецької бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 12.04.1921 р. — помічник начальника Спільної школи підстаршин 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 268. — С. 24–25; Спр. 653. — С. 87.

АРКАС Микола Миколайович

(21.08.1880-14.12.1938) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у Миколаєві. Син відомого військового та дослідника М. М. Аркаса. Навчався у Морському та Миколаївському кадетському корпусі (не закінчив), у Єлисаветградському кавалерійському училищі, яке закінчив 24.09.1901 р. за 2-м розрядом та вийшов юнкером до 46-го драгунського Переяславського полісу (з 10.02.1902 р. — корнет). З 04.04.1905 р. перебував у запасі у військах Приморської області. З 29.11.1905 р. був приділений до військ прикордонної сторожі Заамурської округи. 04.02.—25.06.1906 р. був особистим ад'ютантом командувача російських військ на Далекому Сході генерала Гродекова. 10.08.1906 р. звільнився у запас. 17.07.1914 р. у званні поручика був мобілізований до армії. 28.07.1914 р. був зарахований до 8-го гусарського Лубенського полку. 27.04.1915 р. — переведений до Чеченського кінного полку Окремої Кавказької Туземної дивізії. З 23.10.1915 р. — начальник дивізійної військово-

поліційної команди. З 12.07.1916 р. — обер-офіцер для доручень при начальникові дивізії ген. Багратіоні. З 04.03.1917 р. — штабс-ротмістр.

Аркас Микола, фото 1930-х років (Наріжний С. Українська еміграція. — Прага — 1942)

З 04.07.1917 р. — командир 7-го ординарського ескадрону, який у грудні 1917 р. був українізований. Перейменував ескадрон на Полтавську партизанську кінну сотню, на чолі якої у лютому 1918 р. у складі Запорізької бригади військ Центральної Ради брав участь у боях під Києвом проти більшовиків. З 01.03.1918 р. сотня несла варту біля найбільш важливих установ Києва. У квітні 1918 р. сотня була реорганізована в Окремий Сердюцький кінний дивізіон Армії УНР. Під час гетьманського перевороту в кінці квітня 1918 р. на чолі дивізіону одним із перших підтримав П. Скоропадського. За часів Гетьманату залишався командиром дивізіону, який продовжував нести варту у Києві. 15.12.1918 р., після вступу до Києва військ Директорії, дивізіон перейшов у її розпорядження та був перейменований у Кінно-Гонецький полк штабу Дієвої армії УНР. На чолі полку брав участь у боях на Чернігівщині наприкінці грудня 1918 р. — у січні 1919 р. (до 05.02.1919 р.). Станом на 21.02.1919 р. — командир кінного дивізіону, який брав участь у боях під Києвом. Навесні 1919 р. — у розпорядженні штабу Південно-Східної групи Дієвої армії УНР, комендант мосту на Дністрі, через який у квітні 1919 р. українські війська переходили до Румунії. З 19.08.1919 р. — командир 2-го

кінного полку ім. М. Залізняка Дієвої армії УНР (з середини вересня 1919 р. — 2-й кінний Переяславський полк). 11.12.1919 р. не пішов у Перший Зимовий похід та разом з полком приєднався до Української Галицької армії, яка на той час перебувала у союзі зі Збройними Силами Півдня Росії. 15.12.1919 р. наказом по Дієвій армії УНР був оголошений зрадником. Більша частина полку невдовзі повернулася до Дієвої армії УНР.

З 1920 р. жив на еміграції у Станіславові, Коломиї, працював актором та режисером. З 1926 р. — актор і режисер Російського театру в Ужгороді (з 1929 р. — директор цього театру). Помер та похований у м. Хуст.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 51-885, ЦДАВОУ. — ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 33. — Накази по Окремому кінному дивізіону; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імені запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226; 1936. — Ч. 6. — С. 193–228; 1937 — Ч. 7. — С. 213–225; Марущенко-Богдановський А. Лист до редакції//Табір. — Варшава. — 1928. — Ч. 7. — С. 84–87; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табір. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С. 35–48; Ремболович І. 1918 рік на Чернігівщині//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 97–98; Середа М. Отаман Козир-Зірка//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 11. — С. 11–13, Середа М. Отаман Божко//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 1. — С. 10–12; Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999. — С. 62–63; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972 — Кн. 2. — С. 159; Митці України. — К... — 1992. — С. 31; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002.

АРНДТ Герман Емілійович

(04.11.1888—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Гомель (тодішньої Чернігівської губернії). Закінчив 1-й Московський кадетський корпус, Олександрівське військово-училище. Останнє звання у російській армії — капітан.

На українській військовій службі з 18.08.1918 р.: у 1918–1919 рр. — командир Залізничної сотні Армії Української Держави, помічник командира 1-го Залізничного полку Армії Української Держави, начальник зв'язку штабу Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР, командир 1-го Окремого Залізничного куреня Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку. З 23.05.1920 р. — командир технічної сотні 6-го технічного куреня 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3527. — Оп. 1. — Спр. 9. — С. 1; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 44. — С. 5-зв. — 6; Спр. 653. — С. 104.

АРХИПОВИЧ Микола Георгійович

(6.12.1869—?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився у м. Радомишль тодішньої Київської губернії. Витримав іспит на звання однорічника 2-го розряду при Володимирському Київському кадетському корпусі, закінчив військово-училищний курс Київського піхотного юнкерського училища (1892), служив у Санкт-Петербурзькому гренадерському полку (Варшава). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1898). Служив в Одеській військовій окрузі, викладав у Тверському кавалерійському училищі (1903–1905). Був начальником штабу 12-ї піхотної дивізії (1905–1909). Викладав в Олександрівському військовому училищі (Москва, 1909–1911). З 04.11.1911 р. — начальник штабу 3-ї стрілецької бригади (м. Жмеринка), полковник. З 1914 р. — командир 74-го піхотного Ставропольського полку. З 26.06.1915 р. — начальник штабу XXXIX армійського корпусу. З грудня 1915 р. — начальник 3-ї Заамурської прикордонної піхотної дивізії. З березня 1916 р. — генерал-майор, командир бригади 3-ї Заамурської прикордонної піхотної дивізії. З 20.10.1916 р. — начальник 12-ї Сибірської стрілецької дивізії. За Першу світову війну був нагороджений орденами Святого Георгія IV ступеня (24.04.1915), Святого Георгія III ступеня (23.09.1916), Георгіївською зброєю (10.12.1915).

Восени 1917 р. зголосився до розпорядження Українського Генерального Військового Комітету Центральної Ради та був членом комісії з організації військових шкіл при головній шкільній управі військ Центральної Ради. З 12.03.1918 р. — член державної комісії з організації української армії. 17.01.1919 р. відмовився обіймати командні посади в Дієвій армії УНР.

У вересні 1919 р. був мобілізований до Збройних Сил Півдня Росії, перебував у резерві командного складу ЗСПР при штабі військ Київської, а згодом Новоросійської областей. Подальша доля невідома — після евакуації білих з Північного Кавказу у березні 1920 р. до Криму не прибув: або загинув, або залишився на території, зайнятій червоними.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. - загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 40-зв. — 41; Список полковників на 1914. — СПб. — 1914. — С. 262; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914. — С. 314; Список Генераль- ного штабу на 1917. — СПб. — 1917. — С. 54.

***АСТАФ'ЄВ Олексій Сергійович (Остапура-Степовий
Оленько Сергійович)***

(13.08.1867–1923?) — український військовий діяч.

Походив з дворян Харківської губернії. За родинним переказом, предки мали прізвище Остапура, однак дід Олексія змінив прізвище на Астаф'єв. Закінчив 2-й Московський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1886), служив у 31-й артилерійській бригаді (Білгород). У 1892 р. закінчив Миколаївську інженерну академію. З 21.06.1902 р. до 04.01.1906 р. перебував у відставці: грав у театральній трупі М. Кропивницького під псевдонімом «Степовий». 04.01.1906 р. повернувся на військову службу: викладав інженерну справу в Чугуївському піхотному юнкерському училищі. З 18.04.1910 р. — полковник. З 01.09.1914 р. — викладач 2-го Київського Миколаївського військового училища.

З кінця 1917 р. — начальник відділу військово-навчальних закладів Військового міністерства Центральної ради, учасник Січевих вуличних боїв у Києві проти червоних. З 03.03.1918 р. — начальник

Головної шкільної управи Армії УНР та Армії Української Держави. 01.08.1918 р. був звільнений з посади з зарахуванням у резерв Головного штабу Української Держави.

13.08.1918 р. був підвищений до звання генерального хорунжого Армії Української Держави. За часів правління П. Скоропадського звернувся до гетьмана з проханням про зміну свого прізвища на «Остапура-Степовий». У грудні 1918 р. — січні 1919 р. — начальник Головної шкільної управи Дієвої армії УНР. У січні—червні 1919 р. — військовий аташе УНР у Туреччині, після повернення — у розпорядженні Головного управління Генерального штабу (ГУГШ) УНР. З 25.08.1919 р. — старшина для доручень 2-го помічника Військового міністра УНР. У жовтні—листопаді 1919 р. займався формуванням Інженерної школи старшин. У грудні 1919 р. повернувся до Чугуєва. За деякими даними протягом 1920–1923 рр. очолював повстанські загони на Харківщині та загинув у бою з червоними.

Астаф'єв Олексій, кадр з кінохроніки 1917 року (ЦЛАКФЛУ)

Список полковникам по старшинству на 1913 р. — СПб. — 1913. — С. 589; Євтимович В. Омелько Сергійович Остапура-Степовий// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С. 29–33; Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 рр.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10; Євтимович В. Здобуття «Праги»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 3. — С. 5–18; Петрів В. Спомини з

часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1928. — Ч. 2. — С. 33–34; Петрів В. Житомирська юнацька школа//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 5. — С. 18–19.

***АТРОЩЕНКО (Атрошенко) Павло Трофимович
(Григорович?)***

(?—?) — полковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 41-го піхотного Селенгінського полку (м Дубно). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Станом на 13.04.1919 р. — помічник командира 1-го пішого Луцького полку Дієвої армії УНР. З 17.05.1919 р. — командир цього полісу. З 02.06.1919 р. — помічник командира 2-го пішого Берестейського полку Дієвої армії УНР. З 22.07.1919 р. та на 23.08.1919 р. — командир цього полку. З 13.08.1920 р. — командир 11-го Сірожупанного куреня 4-ї бригади 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР. У 1921 р. — командир 3-го збірного куреня 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 41, 47; Прохода В Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1928 — Ч. 8. — С. 56; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С. 98

АФАНАСЬЄВ Георгій (Юрій) Павлович

(1872—?) — полковник Армії Української Держави.

Походив з Херсонщини. Закінчив Орловський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище, навчався у Миколаївській академії Генерального штабу. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 5-го Східно-Сибірського мортирного паркового артилерійського дивізіону (с. Спаське). Учасник Першої світової війни, був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — полковник (з 21.10.1916 р.).

У 1917 р. — командир 6-го мортирного дивізіону та інспектор артилерії 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради. З січня 1918 р. — начальник артилерії Гайдамацького Коша Слобідської України. Навесні 1918 р. підготував українською мовою підручник-статут для артилерії. У 1918 р. — начальник муштрового відділу управління Інспектора артилерії Армії Української Держави. З жовтня 1918 р. — командир Сердюцького гарматного полку Армії Української Держави.

У 1919–1920 рр. служив у білих арміях, у листопаді 1920 р. виїхав у складі Російської армії П. Врангеля з Криму до Туреччини. Білоемігрант.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 39, 48, 49; Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запорізького корпусу//Табір. — Варшава. — 1927. — Ч. 4. — С. 71–87; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917–1918 році//За Державність. — Каліці — 1935. - № 5. — С. 137–157; Список капитанам армейской артиллерии на 1913. — СПб. — 1913.

АФНЕР Григорій Парфентійович

(01.03.1890—?) — сотник Армії УНР.

Походив з міщан Київської губернії. 01.08.1914 р. був мобілізований до армії, зарахований до 12-го запасного батальйону. 30.09.1914 р. витримав іспит на звання прапорщика. З 23.06.1915 р. — молодший офіцер 196-го піхотного Інсарського полку. Був тричі поранений та один раз — контужений. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 24.07.1917 р. — молодший офіцер 208-го запасного полку, брав активну участь в українізації військових частин. У березні—квітні 1919 р. — командир Запорізької окремої кінної сотні Дієвої армії УНР, яка у червні 1919 р. була влита до складу 1-го кінного полку ім. М. Залізняка (згодом — 2-й кінний Переяславський полк), був помічником командира цього полку. 11.12.1919 р. у складі полку перейшов на бік

Української Галицької армії, яка була на той момент союзником Збройних Сил Півдня Росії.

Незабаром став командиром полку, який вивів до Одеси. 08.02.1920 р. на чолі полку виступив проти білогвардійців, що сприяло захопленню Одеси червоними військами.

Згодом був приділений до 2-ї бригади 41-ї стрілецької дивізії РСЧА, при якій формувалася так звана Українська Радянська дивізія. Був командиром Запорізького кінного полку 41-ї стрілецької дивізії РСЧА.

У квітні 1920 р. на чолі полку підняв повстання проти радянської влади та перейшов на бік Дієвої армії УНР, що рейдувала у Першому Зимовому поході. З поверненням до Дієвої армії УНР Запорізький кінний полк увійшов до складу 1-го кінного полку ім. М. Залізняка. У 1920–1921 рр. був приділений до штабу 5-ї Чорноморської бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції в Польщі. У 1923 р. виїхав до Франції, був одним із організаторів українського суспільно-політичного життя в цій країні. У 30-х рр. у східних департаментах Франції зорганізував та очолив, з української молоді, пластовий курінь ім. Євгена Коновальця. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с. 72-222; ЦДАВОУ -

Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 10–11; Прохода В.

Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 292; Небелюк М. Під чужими прапорами. — Париж. — 1951. — С. 26, 40.

АХТАНІО Антін

(?-?) — сотник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-ротмістр.

З 3.04.1919 р. — командир Звягельської окремої кінної сотні Дієвої армії УНР. 21.05.1919 р. сотня була влита до складу 29-го Дієвого кінного полку Дієвої армії УНР. Помічник командира цього полку, який згодом був перейменований у 1-й кінний ім. М. Залізняка У грудні 1919 р. — інтернований поляками у Рівному. Влітку 1920 р. — командир 2-го збірного кінного відділу 6-ї запасної бригади Армії УНР.

Згодом — старшина штабу 1-ї Кулеметної та 5-ї Херсонської дивізій Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 90. — С. 2-зв. — 3; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 108; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1936. - № 6. — С. 23, 26, 63.

АШАХМАНІВ Павло Іванович

(1885–1942) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у Закаспійській області, походив з родини військовослужбовця. Закінчив кадетський корпус, Павлівське військово училище (1906), Офіцерську стрілецьку школу. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 225-го піхотного резервного Лісного полку (Саратов). З 1912 р. — курсовий офіцер Чугуївського військового училища. У 1917 р. — викладач кулеметної справи Чугуївського військового училища. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918–1919 рр. — командир кулеметної сотні Інструкторської школи старшин Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання військового старшини. З 18.08.1919 р. — командир 2-го Пластунського запасного полку Дієвої армії УНР у Могилеві-Подільському. У жовтні 1919 р., після зайняття Могилева-Подільського військами Збройних Сил Півдня Росії, перейшов до білих.

Ашахманів Павло, фото 1924 року (Юбилейный сборник, посвященный 6-й годовщине 21-й Пермской стрелковой дивизии. — Новониколаевск. — 1924)

У грудні 1919 р. потрапив під Одесою у полон до червоних. Служив у РСЧА, очолював полк та бригаду. За бої проти військ Російської армії П. Врангеля був нагороджений орденом Червоного Прапора. Залишився на службі в РСЧА після кількох чисток 1922–1924 рр. Закінчив Вищі академічні курси РСЧА (1924). Згодом — начальник 21-ї стрілецької дивізії РСЧА. Під час репресій воєначальників 1930–1931 рр. та 1937–1939 рр. також не постраждав. З 1935 р. — комбриг РСЧА. З 1940 р. — генерал-майор, викладач Військової академії ім. М. Фрунзе. Помер та похований у Ташкенті.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр.5. — С. 30–42; Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р.// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10. Юбилейный сборник, посвященный 6-й годовщине 21-й Отдельной Пермской стрелковой дивизии. Новониколаевск. — 1924

Б

БАЖАН Платон Артемійович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Родом з Полтавщини. Станом на 1.01.1910 р. — штабс-капітан 74-го піхотного Ставропольського полку (Кам'янець-Подільський). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — старший діловод господарчої частини Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави, з травня 1919 р. — у розпорядженні Військового міністерства УНР. З 25.08.1919 р. — старшина для доручень 2-го товариша Військового міністра УНР у справах постачання. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075 — Оп. 2 — Спр. 37 — С 213

БАЖАНІВ Віктор Петрович

(24.08.1881-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Псковський кадетський корпус (1881), Миколаївське інженерне училище (1901). Після училища служив у 12-му саперному батальйоні (Одеса). Закінчив Миколаївську інженерну академію (1913), по закінченню — в управлінні будівництва Владивостоцької фортеці. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 4.08.1918 р. — помічник корпусного інженера 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави. Станом на 22.01.1919 р. — корпусний інженер 10-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 4. — С. 18; Список чинам воєнно-інженерного ведомства. — СПб. — 1914. — С. 312.

БАЗИЛЕВИЧ Олександр Михайлович

(15.03.1891 — до 1932) — підполковник Армії УНР.

Походив з Полтавщини. Закінчив Полтавське Олександрівське реальне училище, Павлівське військоve училище. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 06.03.1918 р. — особистий значковий військового міністра УНР О. Жуківського. З 23.05.1918 р. — старший значковий військового міністра Української Держави О. Рогози. З 13.01.1919 р. — полковник для особливих доручень Військового міністерства УНР. У ніч з 26 на 27 січня 1919 р. переїхав з Військовим міністерством з Києва до Вінниці. З 14.02.1919 р. — у розпорядженні Наказного Отамана. З 7.10.1920 р. — т. в. о. начальника Головної управи постачання Військового міністерства УНР.

Базилевич Олександр, фото 1918 року (За Державність. — Каліш. — 1936)

У 1920-х рр. жив на еміграції та помер у Брест-Литовському (тоді — Польща).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С. 7; Спр. 652. — С. 44.

БАЗИЛЕВСЬКИЙ Павло Михайлович

(09.09.1896 — після 1975) — підполковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Походив з дворян Полтавської губернії. Народився на ст. Затішье Тираспольського повіту Херсонської губернії. Закінчив Лубенське вище навчальне училище, Чугуївське піхотне юнкерське училище (01.01.1916 р.), вийшов прапорщиком до 216-го піхотного запасного батальйону. 05.07.1916 р. відбув на поповнення військ Південно-Західного фронту. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Базилевський Павло, фото 60-х років (Пам'ятна книга. П'ятдесятиліття Союзу бувших українських вояків в Канаді. — Гамільтон. — 1987)

З 17.03.1918 р. — старшина кінної сотні 1-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. З 01.04.1918 р. — у складі 2-го куреня 1-го Запорізького полку виділений на формування 4-го Запорізького ім. Б. Хмельницького полку Армії УНР. З 01.05.1918 р. — командир 1-ї сотні 4-го Запорізького ім. Б. Хмельницького полку Армії Української Держави. З 12.09.1918 р. — командир 3-ї сотні тат. в. о. командира куреня. З 19.12.1918 р. — командир 11-х сотні. З 01.01.1919 р. — командир 3-го куреня. 18.03.1919 р. був поранений у бою з більшовиками, евакуйований до госпіталю, тривалий час лікувався. З 16.09.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу (ГУГШ)

УНР. З 26.01.1920 р. — командир куреня 1-го рекрутського полку Дієвої армії УНР. З 31.03.1920 р. — командир 10-го куреня 4-ї стрілецької бригади Армії УНР. З 28.04.1920 р. — командир 11-го

куреня. З 05.05.1920 р. — помічник командира 11-го куреня. З 12.06.1920 р. — помічник командира 12-го куреня. З 25.07.1920 р. — командир 20-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 17.11.1920 р. — комендант Могилева-Подільського. З 20.12.1920 р. — помічник начальника школи старшин 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 15.02.1921 р. — приділений до 19-го куреня 3-ї Залізної дивізії. З 5.06.1921 р. — референт постачання 7-ї бригади 3-ї Залізної дивізії. З 1923 р. жив на еміграції у Тарнові. У 1939 р. був заарештований радянською владою, висланий до Сибіру, де у 1942 р. вступив до Польської армії генерала Андерса. У складі цієї армії через Іран дістався на Близький Схід, де воював проти німецьких військ. Після війни емігрував до Великобританії. З 06.12.1964 р. — голова Союзу українських ветеранів у Великобританії.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 919. — С 919, Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 30; РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 121–436; Пам'ятна книга П'ятдесятиліття Союзу Бувших Українських вояків у Канаді. — Гамільтон. — 1987. — С. 85.

БАЗИЛЬСЬКИЙ Гаврило Макарович

(25.03.1880—17.10.1937) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з селян с. Соколівка Уманського повіту Київської губернії. Склав іспити на звання однорічника у Золочівській гімназії (Харківська губернія). 30.09.1900 р. вступив на військову службу однорічником 2-го розряду до 175-го піхотного Батуринаського полку. 4.09.1901 р. складав вступні іспити до Чугуївського піхотного юнкерського училища, але невдало. 3.09.1902 р. склав іспити успішно, однак не пройшов за конкурсом. 17.10.1902 р. був зарахований до училища поза штатом. 22.04.1905 р. закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом, вийшов підпоручиком до 200-го піхотного резервового Іжорського полку (с. Медвежий Стан під Санкт-Петербургом). У 1911 р. був переведений до 74-го піхотного Ставропольського полку (Кам'янець-Подільський, згодом — Умань). З початком Першої світової війни був переведений до 258-го піхотного Кишинівського полку, який розгортався з кадрів 74-го Ставропольського. У складі полку під час боїв був контужений та

поранений. Командував ротою протягом 7 місяців, виконував обов'язки помічника командира полку з господарчої частини протягом 11 місяців. З 12.03.1917 р. — в. о. командира 258-го піхотного Кишинівського полку (затверджений на цій посаді наприкінці червня 1917 р.). 16.06.1917 р. дістав звання полковника. За Першу світову війну нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня, Георгіївською зброєю (10.11.1915 р., за бій 10.10.1915 р.), солдатською відзнакою Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою, всіма бойовими орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою. Мав блискучі атестації начальства.

Базильський Гаврило, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1917 р. став ініціатором українського військового руху у 65-й піхотній дивізії, до складу якої входив 258-й Кишинівський полк. Влітку організував українській курінь у складі свого полку, в кінці 1917 р. українізував дивізію та у березні 1918 р. передав її у розпорядження української військової влади, вивіши з Румунського фронту до Умані (до місця формування у 1914 р.). До 06.1918 р. — в. о. начальника 65-ї піхотної дивізії Армії Української Держави. З 10.07.1918 р. — командир 42-го (згодом — 32-го) пішого Сумського полку (колишнього 258-го Кишинівського) 11-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — начальник 11-ї пішої кадрової дивізії. З 11.06.1919 р. — начальник 8-ї Запорізької дивізії. У грудні

1919 р. був інтернований поляками. У травні—липні 1920 р. — командувач Запасових військ Армії УНР, що були переформовані у 1-шу Кулеметну дивізію, був начальником цієї дивізії. З 05.10.1920 р. генерал-хорунжий. З 12.10.1920 р. — начальник 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР. Помер та похований у м. Каліш (Польща).

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 9865; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 3–4; Савченко В. Український рух у ІХ-й російській армії//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 81–85; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Аітопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 6. — С. 20; Омеляно-вич-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Некролог//Аітопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 3. — С. 22-23.

БАЙВЕНКО Володимир Онисимович

(02.09.1885-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Житомирі. Закінчив Рівненське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (1906), служив у 126-му піхотному Рильському полку (Острог). У 1907 р. склав іспит на звання військового інженера при Миколаївському інженерному училищі та перевівся до 5-го саперного батальйону (Київ). Закінчив Офіцерську повітроплавну та авіаційну школу (1913). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан. На початку 1916 р. потрапив у полон.

Після повернення з полону, з 01.03.1918 р. — літун 1-го Волинського авіаційного дивізіону військ Центральної Ради, згодом — Армії УНР та Армії Української Держави. З 01.11.1918 р. — помічник командира цього дивізіону. З 30.01.1919 р. — командир 1-го кадрового Республіканського авіаційного дивізіону Дієвої армії УНР. З 20.04.1919 р. — голова технічного відділу інспекції авіації та повітроплавання Дієвої армії УНР. З 1.07.1919 р. — начальник 1-го відділу Учбового дивізіону авіаційної школи УНР, яка мала бути створена інспекцією авіації Дієвої армії УНР. З 1.08.1919 р. — помічник командира 1-го Київського авіапарку Дієвої армії УНР. З 25.03.1920 р. перебував у резерві старшин Військово-повітроплавної управи Військового

міністерства УНР. З 8.06.1920 р. — булавний старшина 2-го відділу організаційної управи Головного управління Генерального штабу УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 144-зв.

осавул при військовому міністрі УНР О. Грекову. З 14.02.1919 р. — у розпорядженні Наказного Отамана. З квітня 1919 р. — помічник командира Кінного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З жовтня 1919 р. — командир цього полку. У грудні 1919 р. на чолі більшої частини полку приєднався до отамана Волоха, який оголосив про створення т. зв. Української комуністичної армії та прагнув до з'єднання з більшовиками.

Байло Сергій, фото 1924 року (ЦДАКФАУ)

БАЙЛО Сергій Ілліч

(17.11.1892-20.11.1937) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився на хуторі Писарщина Свирідівського повіту Харківської губернії. Закінчив Миколаївське кавалерійське училище (1914), вийшов корнетом до Приморського драгунського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-ротмістр.

З січня 1918 р. — ад'ютант командира Гайдамацького Коша Слобідської України С. Петлюри. З 17.03.1918 р. — помічник

командира 3-го Гайдамацького полку Армії УНР, був членом надзвичайного полкового суду з покарання полонених більшовиків. З квітня 1918 р. — помічник командира 3-го кінно-козацького Київського полку Армії УНР, згодом — Армії Української Держави, що стояв у Василькові. З 01.01.1919 р. —

У подальшому був командиром 2-го Гайдамацького кінного полку т. зв. Української комуністичної армії. У лютому 1920 р. цей полк було влито до 60-ї стрілецької дивізії РСЧА, де він становив дивізійну кінноту. Був командиром кінного полку та кінної бригади 60-ї дивізії (т. зв. байлівці). З грудня 1920 р. — командир 7-го кінного полку Червоного козацтва. Згодом — помічник командира 17-ї кавалерійської дивізії Г. Котовського. Брав участь у придушенні селянського Тамбовського повстання проти радянської влади, воював проти українських частин Ю. Тютюнника, був нагороджений двома орденами Червоного Прапора. З 1922 р. - командир кінного полку 24-ї стрілецької дивізії, трохи згодом — командир 1-ї, а потім — 2-ї бригад 3-ї Бессарабської кавалерійської дивізії Г. Котовського. З 1924 р. - начальник штабу 3-ї Бессарабської кавалерійської дивізії.

З 1925 р. — начальник кафедри тактики Військово-технічної академії (Москва). Захистив дисертацію на звання доктора військових наук. З 1932 р. — начальник штабу 2-го кінного корпусу ім. Г. Котовського. 12.09.1937 р. був заарештований за звинуваченням в участі у т. зв. військово-фашистській змові. Під час слідства на допитах особлива увага приділялася зустрічам з Григорієм Сиротенком та Омеляном Волохом у 20—30-х рр. 19.11.1937 р. був засуджений до розстрілу. Страчений у Києві.

ДАСБУ. — Ф. 6 — Спр 51285-фп. — Т. 9. - архівно-слідча справа Байла С. І.; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С. 17; Сікевич В. Сторінки із записної книжки, 1942–1948. — Ч. 1–7; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992.

БАЛАТУКІВ Алі-Бей

(25.09.1885-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Керч, Таврійської губернії. Кримський татарин за походженням. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у

російській армії — прапорщик.

В Армії УНР з 1920 р. У 1920–1923 рр. — старшина управління постачання 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп 1. — Спр. 94. — С. 9.

БАЛИЦЬКИЙ Левко Миколайович

(2.08.1893—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Богопіль Балтського повіту Подільської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

Балицький Лев, портрет 1920 року (Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. - Ч. 10)

З березня 1918 р. — старшина Запорізького кінного полку ім. К. Гордієнка військ Центральної Ради. З січня 1919 р. — старшина Кінного полку Чорних Запорожців Дієвої армії УНР. У 1920 р. — командир 1-го куреня Кінного полку Чорних Запорожців.

З 10.08.1921 р. за документами значився дезертиром.

Водяний Я. Українське Вільне Козацтво та його з'їзд в Чигирині 3.10.1917//літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10. — С. 5; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 115. — С. 1–2; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 50–53.

БАКЛАНІВ-ПЕТРІВ Євген Миколайович

(?—?) — полковник Армії УНР.

На військовій службі з серпня 1899 р. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

З 01.07.1918 р. — ремонтер Головної управи ремонту Військового міністерства Української Держави. З 01.02.1919 р. — начальник штабу 2-ї кінної дивізії, згодом — 5-ї кінної дієвої Дієвої армії УНР. 16.05.1919 р. у Луцьку потрапив до польського полону. 22.10.1919 р. повернувся з полону та перебував у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. З 01.11.1919 р. — член реорганізаційної комісії при українській місії генерала Зелінського, що працювала у Польщі. З 01.04.1920 р. — булавний старшина для доручень при голові української військової місії у Варшаві ген. Зелінського. З 01.06.1920 р. — булавний старшина 3-го відділу організаційної управи Генерального штабу УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 610–612; Спр. 169. — С. 143.

БАЛЬМЕ Яків Васильович

(22.03.1873 — після 1945) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Ромни Полтавської губернії. У 1891 р. вступив однорічником до 130-го піхотного Херсонського полку. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1897), вийшов підпрапорщиком до 74-го піхотного Ставропольського полку (Кам'янець-Подільський, згодом — Умань). У складі полку був командиром роти та батальйону. Брав участь у Першій світовій війні. З 1916 р. — полковник за бойові заслуги, командир батальйону 449-го піхотного Харківського полку. 14.08.1916 р. був важко поранений у ногу, після одужання — помічник командира та командир (з літа 1917 р.) 449-го піхотного Харківського полку. Під час Першої світової війни був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — полковник.

У жовтні 1917 р. брав участь в українізації 449-го полку. З 20.08.1918 р. — командир куреня 10-го пішого Аиповецького полку Армії Української Держави. З жовтня 1918 р. — помічник командира цього полку. З 02.06.1919 р. — старший помічник командира 2-го пішого Берестейського полку 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. 14.09.1919 р. захворів на тиф та залишився у Вінниці, де 14.11.1919 р. був схоплений білими.

Згодом був відправлений до Одеси та зарахований рядовим до 48-го піхотного Одеського полку Збройних Сил Півдня Росії.

У січні 1920 р. втік до Румунії, де перебував в українському таборі у Крево. З травня 1920 р. був приділений до старшинської чоти штабу Тилу Армії УНР. Восени 1920 р. — комендант м. Оринін (Подільська губернія). З листопада 1920 р. знов приділений до старшинської чоти при штабі Тилу Армії УНР.

У 1920-1930-х рр. жив на еміграції у Польщі. У 1945 р. виїхав до СРСР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 238. — С. 35–36; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 117–121.

БАЛЯСНИЙ Михайло Якович

(05.11.1867—?) — військовий прокурор Дієвої армії УНР.

Народився на Харківщині. Закінчив Харківський університет, Московське піхотне юнкерське училище (1891), вийшов підпоручиком до 4-ї артилерійської бригади. Закінчив Олександрійську військово-юридичну академію (1903), служив на військово-юридичних посадах у Санкт-Петербурзькому військово-окружному суді. З 06.12.1907 р. — полковник. З 18.12.1914 р. — військовий суддя військово-окружного суду генерал-губернаторства Галичини. З серпня 1915 р. — генерал-майор, військовий суддя Приамурського військово-окружного управління.

У 1918 р. — товариш військового прокурора Київського вищого військового суду Української Держави. З 11.04.1919 р. — тимчасово приділений до штабу Північної групи Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. — в. о. начальника прокурорського нагляду та голова штабового суду Головного управління Генерального штабу УНР.

Восени 1919 р. перейшов до Збройних Сил Півдня Росії. У листопаді 1920 р. у складі військ Російської армії П. Врангеля виїхав з Криму. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр 7. — С. 103; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 206–207, Список полковникам на 1914. — СПб. — 1914. — С. 274.

БАНЬКІВСЬКИЙ Володимир Олександрович

(19.07.1860—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Могилівській губернії. Закінчив Київську військову прогімназію, 3-тє Олександрівське військове та Михайлівське артилерійське училища (1881), вийшов підпоручиком до Туркестанської кінно-гірської артилерійської батареї. Згодом закінчив Офіцерську артилерійську школу. З 11.01.1901 р. — командир 10-ї кінно-артилерійської батареї. З 19.08.1901 р. — підполковник. З 17.03.1912 р. — полковник, командир 11-го кінно-артилерійського дивізіону. З 26.09.1916 р. — генерал-майор. З 28.09.1916 р. — начальник 3-ї артилерійської бригади, з 03.05.1917 р. — інспектор артилерії 17-го армійського корпусу. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня (19.05.1915, за бій 11.08.1914), шведським орденом Меча I ступеня.

З 13.03.1918 р. — діловод українського Головного штабу Армії УНР. З 15.01.1919 р. — генерал для доручень канцелярії Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. З 07.05.1919 р. — старший діловод юрисконсульського відділу Головного артилерійського управління Дієвої армії УНР. З 25.06.1919 р. — отаман для доручень начальника управи постачання головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. У листопаді 1919 р. був інтернований польською владою. З 08.05.1920 р. — начальник 5-ї гарматної бригади 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. Станом на 01.10.1922 р. перебував у безстроковій відпустці. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232; Спр 311. — С. 3; Спр. 653. — С. 27; Спр. 923. — С 51; «Русский

Инвалид». — СПб. — 1915. - № 115; Список полковникам 1914. — СПб. — 1914. — С. 1105.)

БАНЯКЕВИЧ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР

Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. служив у складі 4-го пішого Холмського полку Армії Української Держави. З 15.02.1919 р. — помічник начальника та в. о. начальника 17-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР, згодом — командир 1-го запасного куреня. На початку квітня 1919 р. був звільнений з Дієвої армії УНР через непридатність до військової служби.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 5, 8; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 9–61.

БАРАНЕВИЧ Леонід Петрович

(1880—?) — полковник Армії УНР.

Народився в с. Радовці Летичівського повіту Подільської губернії. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 9-го стрілецького полку (Жмеринка), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Кавалер ордену Святого Георгія IV ступеня (за бій 23.05.1915) та Георгіївської зброї (за бій 17.08.1914). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — помічник командира 10-го пішого Липовецького полку Армії Української Держави. У 1920–1921 рр. служив у 1-й Запорізькій дивізії Армії УНР. Інвалід (не мав лівої ноги). Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 48–53; Ф. 4591. — Оп. 1. — Спр. 6; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 48.

БАРБОВИЧ Іван Гаврилович

Барбович Іван, фото 1918 року (ГАРФ)

(27.01.1874-21.03.1947) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Походив з родини офіцера, дворянина Полтавської губернії. Закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище (1896), вийшов до 30-го драгунського Інгерманландського полку (з 1907 р. — 10-й гусарський Інгерманландський, Чугуїв). У 1904–1905 рр. у складі Сибірського козачого полку брав участь у Російсько-японській війні. З 1916 р. — полковник. З 04.05.1917 р. — командир 10-го гусарського Інгерманландського полку. Кавалер ордена Святого Георгія IV ступеня та Георгіївської зброї.

У листопаді 1917 р. — виборний начальник 10-ї кавалерійської дивізії, яку українізував та перевів у підпорядкування Центральній Раді. У січні 1918 р. прибув з рештками дивізії в район Василькова. У квітні 1918 р. прибув до довоєнного місця дислокації дивізії — у район Харків — Чугуїв. З квітня 1918 р. — начальник кадрів 10-ї кавалерійської (згодом — 3-ї кінної) дивізії у складі Армії Української Держави. Був підвищений до рангу генерального хорунжого.

З початком Протигетьманського повстання на чолі старшинського кадру 12-го кінно-козачого Полтавського полку (колишнього — 10-го гусарського Інгерманландського) вирушив на з'єднання зі Збройними Силами Півдня Росії. Був командиром полку, бригади, дивізії, корпусу

ЗСПР. З 10.12.1919 р. — генерал-майор, з 19.07.1920 р. — генерал-лейтенант. Вважається одним із найвидатніших білих воєначальників. Помер та похований у Мюнхені.

Барбович Іван, фото 1914 року (ЦДАКФФАУ ім. Пшеничного)

ЦДАВОУ. — Ф 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С 73; Незабытые могилы — Москва. — 1999. — С 207; Рутыч Н. Биографический справочник высших чинов Добровольческой армии и Вооруженных Сил Юга России. — Москва. — 1997. — С. 39–40.

БАРВІНСЬКИЙ Борис

(23.10.1888—04(05).01.1980) — підполковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився в с. Іришинці Канівського повіту Київської губернії. Закінчив духовну семінарію, 1-шу Київську школу прапорщиків (1915), школу ротних командирів Західного фронту у м. Вілейка (Білорусія). Під час Першої світової війни дістав контузію.

У травні 1917 р. перевівся до 1-го Українського козачого полку ім. гетьмана Богдана Хмельницького, командував 12-ю сотнею. Штабс-капітан з червня 1917 р. З 04.01.1918 р. — командир Робітничого полку

Вільного Козацтва у Києві. З березня 1918 р. — повітовий військовий комендант Дніпровського повіту Таврійської губернії. У другій половині листопада 1918 р. — помічник губернського коменданта Київщини. З липня 1919 р. — помічник командира 3-го Рекрутського пішого Січового полку Дієвої армії УНР. З листопада 1919 р. приватно мешкав у м. Вчорайше (Подільська губернія). З 05.06.1920 р. — помічник начальника охорони Головного Отамана С. Петлюри.

З 1928 р. служив котрактовим офіцером польської армії у 15-му піхотному полку у м. Дебліні. Останнє звання у польській армії — підполковник.

Барвінський Борис, фото 20-х років (Пам'ятна книга. П'ятдесятиліття Союзу бувших українських вояків в Канаді. — Гамільтон. — 1987)

У вересні 1939 р. потрапив до німецького полону, був звільнений у січні 1940 р. за наполяганнями Військового міністерства УНР в екзилі. З серпня 1943 р. був в. о. командира 30-го полку 14-ї дивізії військ СС «Галичина» у ранзі сотника. Незабаром був усунутий німцями з цієї посади та став командиром батальйону того ж полку.

З 1950 р. жив на еміграції у США, похований на цвинтарі Баунд-Брук (Нью-Йорк).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 22; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 95–96; Боляновський А Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. —

2003 — С. 76–77, 360; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1980. - № 1. — С. 96; № 3. — С. 55–59

БАРКОВСЬКИЙ Борис Володимирович

(1888—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився в Єреванській губернії. Походив з родини офіцера. Закінчив Тифліський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1908), вийшов підпоручиком до 1-го Кавказького гірського артилерійського дивізіону (Каре). 15.08.1910 р. був переведений до 31-ї артилерійської бригади (Білгород), у складі якої брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З червня 1918 р. — помічник командира 41-го легкого гарматного полку Армії Української Держави. З червня 1919 р. до листопада 1919 р. — командир 2-го гарматного полку 1-ї гарматної бригади 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 3152; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

БАХМАЧ

(?—?) — військовий лікар Дієвої армії УНР.

У 1914–1917 рр. — полковий лікар 6-го запасного піхотного полку російської армії.

З 17.03.1918 р. — полковий лікар 3-го Гайдамацького полку Армії УНР. З 29.12.1918 р. — начальник залоги військ Директорії у Козятині. З 16.01.1919 р. (можливо, раніше) — начальник 20-ї дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 21.03.1919 р. — член т. зв. тимчасового уряду Південно-Західної області УНР (Вапнярської республіки), що вела переговори з більшовиками про замирення. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–5; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 154; Антончук Д. «Вапнярська Республіка»// За Державність. — Варшава. — 1939. - № 9. — С. 153–163; Аікар Бахмач// Сікевич В. Сторінки із записної книжки. — 1948. — Ч. 7. — С. 9–11.)

БАШИНСЬКИЙ Еспер Іванович

(17.12.1878 — після 1937) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився в с. Ключевське Камчатської області, походив з родини дворянина Харківської губернії. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище за 1-м розрядом (1897), вийшов підпоручиком до 31-ї артилерійської бригади (Білгород). У складі цієї бригади брав участь у Російсько-японській війні — у битвах при Мукдені та Аяояні. За бойові заслуги був нагороджений всіма орденами до Святої Анни II ступеня з мечами та званням штабс-капітана. З 13.05.1913 р. — капітан, старший офіцер 1-ї батареї 31-ї артилерійської бригади. З 21.10.1914 р. — командир 3-ї батареї 31-ї артилерійської бригади. З 25.03.1915 р. - командир 5-го важкого артилерійського дивізіону. 12.08.1915 р дістав поранення в голову. 09.02.1916 р. був важко контужений, але залишився у складі дивізіону. 21.11.1916 р. дістав звання полковника. 11.01.1917 р. був отруєний газами у боях під Ригою, але знову залишився у складі дивізіону. З 18.03.1917 р. — командир 2-го окремого Сибірського артилерійського дивізіону. 16.10.1917 р. звільнився у 5-тижневу відпустку, на фронт під Ригою більше не повертався. За Першу світову війну нагороджений Георгіївською зброєю (24.03.1916), всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою (08.04.1917).

Башинський Еспер, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

21.11.1917 р. за власним бажанням вступив до українізованих військ російської армії — очолив 2-й дивізіон 31-ї Української артилерійської бригади. З 01.03.1918 р. — командир 2-го дивізіону 1-ї гарматної бригади військ Центральної Ради на Київщині. З 10.08.1918 р. — командир 40-го гарматного полку Армії Української Держави. З 17.12.1918 р. - начальник 14-ї гарматної бригади. З 28.02.1919 р. — начальник 18-ї гарматної бригади Дієвої армії УНР. З 28.05.1919 р. — начальник 1-ї гарматної Північної бригади Дієвої армії УНР. З 17.11.1919 р. — начальник Збірної гарматної бригади Волинської групи Дієвої армії УНР, на чолі якої брав участь у Першому Зимовому поході. З 03.07.1920 р. — начальник 2-ї гарматної бригади 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР. З 25.06.1921 р. — за сумісництвом другий помічник начальника 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. З 01.11.1921 р. — генерал-хорунжий Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Каліші, згодом у Парижі. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 167–914; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 5–6; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 21; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002.

БЕЗКРОВНИЙ Олександр Олексійович

(26.08.1866-26.04.1948) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Походив з Катеринославщини. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 3-тє Олександрівське військове училище (1886), вийшов підпоручиком до 55-го піхотного Подільського полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1898), служив на штабових посадах. У 1909–1912 рр. — начальник штабу 44-ї піхотної дивізії (Чернігів). З 15.05.1912 р. — командир 73-го піхотного Кримського полку (Вінниця), на чолі якого брав участь у Першій світовій війні. За бої при штурмі фортеці Перемишль був

нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. З 05.06.1915 р. — генерал-майор, начальник штабу 38-го армійського корпусу. З 18.05.1917 р. — начальник 117-ї піхотної дивізії. З 17.07.1917 р. — начальник 22-го армійського корпусу. З 23.08.1917 р. — генерал-лейтенант.

З 08.06.1918 р — т. в. о. начальника 10-ї пішої дивізії Армії Української Держави. У грудні 1918 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії.

З 1921 р. перебував на еміграції у Туреччині, очолював тамтешній Союз російських військових інвалідів. Помер та похований у Александрії (Єгипет).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 88; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. — загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 40-зв. — 41; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914; Незабытые могилы. — Москва — 1999. — Т. 1. — С. 303.

БЕЗРУЧКО Марко Данилович

(31.10.1883-10.02.1944) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у м. Великий Токмак Бердянського повіту Таврійської губернії. Закінчив учительську семінарію у м. Переяслав, Одеське піхотне юнкерське училище (1908), вийшов підпоручиком до 106-го піхотного Уфімського полку (Вільно). Закінчив Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1914). На початок Першої світової війни служив у 106-му піхотному Уфімському полку. На фронті дістав поранення та контузію. З 20.01.1915 р. — офіцер для доручень штабу 3-го армійського корпусу. З 14.07.1916 р — старший ад'ютант штабу 42-го армійського корпусу. З 20.08.1917 р. - штаб-старшина для доручень штабу 30-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — капітан (з 14.06.1916 р).

Безручко Марко, портрет 20-х років (За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3)

З 08.03.1918 р. — помічник начальника персонального відділу Головного управління Генерального штабу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З листопада 1918 р. — військовий старшина. З 15.12.1918 р. — начальник персонального відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 12.03.1919 р. — начальник штабу Окремої Запорізької бригади ім. С. Петлюри Дієвої армії УНР. З 26.04.1919 р. — начальник штабу Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. 07.12.1919 р. був інтернований польською владою. З 08.02.1920 р. — начальник 1-ї (з 21.03.1920 р. — 6-ї Січової) дивізії Армії УНР, що формувалася у фортеці Брест-Литовська з вояків Армії УНР, інтернованих польською владою на початку грудня 1919 р. 21.04.1920 р. був підвищений до рангу полковника. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий. У 1921–1924 рр. був членом Вищої військової ради УНР.

Після ліквідації таборів інтернованих мешкав у Варшаві. Працював у польському військовому картографічному інституті. Був головою Українського клубу, редактором та видавцем військово-історичного мемуарного збірника «За Державність». Помер у Варшаві, похований у православній частині міського цвинтаря «Воля».

Безручко Марко, фото 20-х років (Змієнко-Сенишин Г. Пересажені квіти України. — Монреаль-Київ. — 2001)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С 37–38; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. — загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 51-зв. — 52; Безручко М. Січові стрільці в боротьбі за державність.// За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 47–72; № 3. — С. 55—108; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992 (репринт); Самутин П. VI-та Січова стрілецька дивізія та ін.//Вісті Комбатанта — 1970. - № 3–4. — С. 14–19; № 5. — С 12–16; 1974. - № 1. — С. 22–37; № 2. — С. 21–28; № 3–4. — С. 15–22; № 5. — С. 33–41; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава — 1939. — № 9. — С. 29–31, 34; Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1931. -44. — С 56; Змієнко- Сенишин Г. Пересажені квіти України. — Монреаль — Київ. — 2001; Самутин П. Командний склад VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С 72–80.

БЕЗРУЧКО Павло Іванович

(05.06.1873—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Полтавщині. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1894), вийшов підпоручиком до 70-го піхотного Рязського полку. Станом на 01.01.1910 р. — в. о. столоначальника управління чергового генерала Генерального штабу. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918–1919 рр. — начальник пенсійного відділу Головного штабу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 10.02.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник пенсійного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 37 — С. 201–204; Список капитанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 1305.

БЕЗУС

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Молодший офіцер російської армії.

У складі військ отамана Григор'єва брав участь у повстанні проти гетьмана П. Скоропадського у Верхньодніпровському повіті Катеринославської губернії. У листопаді—грудні 1918 р. — отаман повстанчого загону (незабаром — полку військ Директорії). Після повстання Григор'єва проти радянської влади та його розгрому залишився на чолі Верхньодніпровського полку у підпорядкуванні командира 1-ї бригади григор'івців отамана Ю. Тютюнника. Під командуванням Ю. Тютюнника у червні 1919 р. здійснив рейд на з'єднання з Дієвою армією УНР. Після з'єднання і до жовтня 1919 р., як командир найбільшої частини військ Ю. Тютюнника (Верхньодніпровського полку), був призначений начальником 12-ї Селянської дивізії Київської групи. Подальша доля невідома.

Рейд Ю. Тютюнника//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 4. — С. 5–7; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

БИЛИМ-КОЛОСОВСЬКИЙ Семен Петрович

(21.02.1857–1931?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився на Полтавщині. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1876), вийшов прапорщиком до 14-го стрілецького полку (Одеса), у складі якого брав участь у Російсько-турецькій війні 1877–1878 рр. У 1900–1901 рр. брав участь у Китайському поході. З 05.10.1904 р. — полковник. У 1905 р. у складі 57-го піхотного Модлинського полку брав участь у поході на Далекий Схід. З 21.03.1907 р. — командир Гродненського фортечного піхотного батальйону. З 1909 р. — командир 76-го піхотного Кубанського полку (Тульчин). З 1913 р. — генерал-майор. Під час Першої світової війни — командир 1-ї бригади 10-ї Сибірської стрілецької дивізії, 1-ї бригади 14-ї Сибірської стрілецької дивізії. З 25.06.1916 р. — начальник 118-ї піхотної дивізії. Нагороджений Георгіївською зброєю (16.08.1916, за бій 24–25.06.1915).

З 14.09.1918 р. — начальник 14-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 12.10.1918 р. до 15.11.1918 р. — начальник 8-ї пішої дивізії Армії Української Держави.

З 1920 р. жив в Одесі, заробляв на прожиття випадковими заробітками. За радянської влади був репресований. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 43: Список генералов 1914. — СПб. — 1914. — С. 884; Список полковникам на 1907. — СПб. — 1907. — С. 688.

БЕНДОВСЬКИЙ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 05.03.1919 р. — помічник командира 57-го пішого дієвого Гайсинського полку Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 4543. — Оп. 1. — Спр. 2. — С. 24.

БЕНЬ Василь Костьович

(?—22(23).06.1941) - начальник корпусу Дієвої армії УНР.

Народився в с. Ременів на Львівщині. Останнє звання в австро-угорській армії — фельдфебель. У 1915 р. потрапив до російського

полону.

У 1918 р. — особистий секретар С. Петлюри. З 15.01.1919 р. — начальник Окремого Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР. 29.05.1919 р. був знятий з посади через непридатність.

У 30-ті рр. був директором гімназії у Львові (колишньої школи ім. Маркіяна Шепаровича), членом Організації українських націоналістів.

У 1940 р. був заарештований НКВС, розстріляний у львівській в'язниці на початку радянсько-німецької війни.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696 — фонд державного інспектора Залізнично-Технічного корпусу Армії Української Держави; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Варшава. — 1937. — № 7. — С. 14–15; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 32, 34–35; Федик І. Ад'ютант Головного Отамана//Сурмач. — Лондон. — 1992. — С. 28–29; ЦДАГПОу. — Ф. 263. - архівно-слідча справа Кураха М. С. — С. 127-зв.; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 87.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Олександр Іванович

(01.12.1867-15.10.1940) — генеральний значковий Армії Української держави.

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус (1886), Михайлівське артилерійське училище (1889), вийшов до 33-ї артилерійської бригади (Київ). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1896), служив на штабових посадах у Київській військовій окрузі. У 1902–1908 рр. — старший ад'ютант штабу Казанської військової округи. З 06.12.1905 р. — полковник. У 1908–1910 рр. — начальник штабу 14-ї піхотної дивізії (Кишинів). З 24.10.1910 р. — командир 57-го піхотного Модлінського полку. З жовтня 1914 р. — генерал-майор. З 30.05.1915 р. — начальник штабу 10-го армійського корпусу. З 09.09.1916 р. — начальник 3-ї Гренадерської дивізії. З 29.05.1917 р. — генерал-лейтенант, командувач 31-го армійського корпусу. За бойові заслуги під час Першої світової

війни нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (03.09.1916) та Георгіївською зброєю (14.09.1914).

08.07.1918 р. був призначений командувачем 3-го Херсонського корпусу Армії Української Держави (Одеса).

Після початку Протигетьманського повстання оголосив про приєднання кадрів 3-го Херсонського корпусу та всього Одеського району до Добровольчої армії. З грудня 1918 р. — у резерві чинів штабу Збройних Сил Півдня Росії.

З 1921 р. перебував на еміграції у Німеччині. У 20-х рр. був керівником т. зв. Військово-спортивного відділу Союзу українських хліборобів (військового штабу при П. Скоропадському). Помер та похований у Берліні.

Берзовський Олександр фото 1918 року (ДАРФ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. - загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 39-зв. — 40; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914; Канівець Ст. Лист без підпису//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1966. — № 1. — С. 61; Рутыч Н. Биографический справочник высших чинов Добровольческой армии и Вооруженных Сил Юга России. — Москва — 1997. — С. 43.

БЕРНАТОВИЧ Володимир Олександрович

(20.04.1880-?) — полковник Армії УНР.

Закінчив Віленську духовну семінарію та Віленське військове училище (1905). Служив у 112-му піхотному Уральському та 117-му піхотному Ярославському полках. У складі 117-го піхотного Ярославського полку брав участь у Першій світовій війні. З 11.08.1917 р. — ад'ютант 20-го легкого мортирного паркового дивізіону. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 20.06.1918 р. — старшина 3-го Сердюцького полку Армії Української Держави, з 18.12.1918 р. — старшина 3-го пішого полку Січових стрільців військ Директорії, з 2.06.1919 р. прилучений до управління коменданта Тилу Дієвої армії УНР, старший комендант управління Тилу Дієвої армії УНР з 25.03.1920 р. — у резерві старшин 2-ї запасної бригади Армії УНР, з серпня 1920 р. — у розпорядженні начальника Тилу Армії УНР. Доля після 1921 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 37–38.

Фон БЕССЕР, Володимир

(15.11.1887 — після 1929) — підполковник Армії УНР.

Походив з родини військового лікаря, лютеранин. Закінчив Олександрівський лицей у Санкт-Петербурзі (1908). З 1909 р. — однорічник 2-го розряду лейб-гвардії Ізмайлівського полку 06.12.1910 р. витримав іспит на звання підпоручика при Володимирському військовому училищі, вийшов до 145-го піхотного Новочеркаського полку. З 11.12.1910 р. — підпоручик лейб-гвардії Ізмайлівського полку. 07.10.1913 р. звільнився у запас у званні поручика гвардії. Після початку Першої світової війни був мобілізований (01.08.1914 р.) на військову службу до лейб-гвардії Ізмайлівського полку. З 01.03.1915 р. — начальник збірних пунктів у Петрограді. З 24.08.1915 р. — командир 1-ї роти лейб-гвардії Ізмайлівського полку. З 01.06.1916 р. — командир 4-ї роти 2-го Етапного гвардійського батальйону. З 27.07.1916 р. — штаб-офіцер евакуаційної комісії Північного фронту. З 23.09.1917 р. — штабс-капітан.

З 02.03.1918 р. — співробітник закордонного відділу Українського Генерального штабу. З 22.03.1918 р. — старшина для зв'язку при 92-й

німецькій пішій дивізії. З 16.05.1918 р. — помічник представника Генерального штабу Української Держави при німецькій Головній квартирі Східного фронту. З 30.05.1919 р. — помічник українського військового агента у Берліні, згодом — військовий аташе УНР у Берліні. З 07.06.1920 р. — начальник агентурного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. Доля після 1922 р. невідома.

ЦДАВОУ. -Ф. 1078. -Оп. 2. -Спр. 155. — С. 209; З історії спеціальних служб України (1918–1920), збірник матеріалів. — Київ. — 1999. — С. 48–66.)

БЄЛАВІН Віктор Платонович

(05.11.1876–1925) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив 6-класну Санкт-Петербурзьку гімназію, Санкт-Петербурзьке піхотне юнкерське училище (1899), вийшов підпоручиком до 93-го піхотного Іркутського полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Був контужений. 29.06.1906 р. перевівся до прикордонної сторожі — до 9-ї Ломжинської прикордонної бригади. У складі 4-го Німанського прикордонного полку брав участь у Першій світовій війні. З 1917 р. — полковник, командир 418-го піхотного Олександрівського полку.

З грудня 1917 р. — виборний командир 105-ї піхотної української дивізії та 32-го Українського корпусу військ Центральної Ради. У 1918–1919 рр. — начальник Волинської прикордонної бригади Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР (Луцьк), генерал для доручень при штабі Окремого корпусу кордонної охорони (Кам'янець-Подільський).

З осені 1919 р. перебував в Одесі, був мобілізований до Одеського прикордонного батальйону Збройних Сил Півдня Росії як рядовий.

З лютого 1920 р. служив у РСЧА: командир 1-ї роти Одеського прикордонного батальйону, помічник інспектора кавалерії 12-ї армії, начальник штабу Башкирської кавалерійської бригади, помічник інспектора кавалерії КВО, начальник штабу Прикордонної дивізії ВЧК, старший інспектор і заступник начальника військ ВЧК, з грудня 1921 р. — начальник прикордонного відділення оперативного відділу штабу

КВО. 01.07.1922 р. був демобілізований із РСЧА за скороченням штатів.

21.06.1924 р. був заарештований за звинуваченням у керівництві контрреволюційною організацією, збиранні шпигунської інформації та передачі її до Польщі. 04.07.1925 р. був засуджений до розстрілу, страчений у Києві.

Справа «Всесоюзної військово-офіцерської контрреволюційної організації» (справа «Весна»), 1930–1931//3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. — Київ. — 2002. — Ч. 1. — С. 141–142; Личный состав чинов Отдельного корпуса пограничной стражи на 1913. — СПб. — 1913. — С. 289.

БИСТРИЦЬКИЙ Дмитро Володимирович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус (1903), військове училище. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 202-го Старобільського резервного батальйону (Харків). Останнє звання у російській армії — капітан.

З 21.05.1918 р. — завідувач господарської частини Головного управління Генерального штабу Української Держави. З 01.01.1919 р. — завідувач господарської частини Інструкторської школи старшин. З 21.08.1919 р. — завідувач матеріальної частини експедиції заготівель державних паперів УНР. З 01.11.1920 р. — вартовий старшина Головного управління Генерального штабу УНР.

Помер до 1965 року на еміграції у Франції.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 122.

БИТИНСЬКИЙ (Оверкович) Микола Оверкович

(24.11.1893-24.12.1972) — сотник Армії УНР (підполковник в еміграції).

Походив з родини священника м. Літин Подільської губернії. Закінчив педагогічне училище та художньо-промислову школу у Кам'янці-Подільському, школу прапорщиків. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 1918 р. служив в українських військових формуваннях. У 1920–1923 рр. — начальник культурно-освітнього відділу штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Закінчив історичне відділення Українського Високого Педагогічного інституту ім. Драгоманова у Празі, викладав в Українській гімназії у Білках на Закарпатті.

У 1939 р. брав участь у боротьбі військових формувань Карпатської України проти угорських військ.

Битинський Микола, фото 40-х років (Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — Ч. 1)

У 1944–1945 рр. — старшина штабу Української Національної армії П. Шандрука.

З 1951 р. жив на еміграції у Канаді. Автор численних статей з історії української символіки та геральдики.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С.9; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 2110, 2111, 2114, 2171, 2172, 2173, 2174 — твори та особисті документи М. Битинського; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 70. — С. 23; Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 56; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. - № 1. — С. 84–85.

ВИДЕНКО Йосип Гнатович

(31.10.1884-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Житомир. Унтер-офіцер Кавалергардського полку. Офіцерське звання одержав за бойові заслуги. У 1917 р. служив у 93-

му запасному полку Царицинської залоги. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Одним із перших почав українізацію у частинах російської армії, виділив зі свого полку всіх українців та окремим ешелonom вивіз їх до 34-го армійського (1-го Українського) корпусу. Разом з ешелonom вояків-українців виїхали деякі офіцери-українці — військовополонені австро-угорської армії, що утримувалися в царицинському концтаборі. Серед них — Є. Коновалець та М. Курах. Після влиття вояків царицинського ешелону до складу 1-го Українського корпусу був призначений комісаром Центральної Ради при його штабі. У 1918 р. відіграв активну роль у клубі українських старшин «Батьківщина», який став зародком повстання проти гетьмана П. Скоропадського. З 15.11.1918 р. — отаман для доручень штабу військ Директорії, незабаром — комісар Директорії у кількох повітах Волинської губернії. Згодом — отаман окремого кінного загону в Ізяславі, який діяв у тилах Дієвої армії УНР та відмовлявся виїжджати на фронт. 10.03.1919 р. загін Віденка було роззброєно, а сам він був ув'язнений. Влітку 1919 р. сидів у кам'янецькій в'язниці з кількома іншими отаманами, над якими провадилося слідство. У жовтні 1919 р. був звільнений з в'язниці військами Збройних Сил Півдня Росії, що вступили до Кам'янця.

У січні—лютому 1920 р. очолював кінний загін у складі 44-ї стрілецької дивізії Червоної армії, сформованої з т. зв. «боротьбистів». Був засуджений як колишній петлюрівський отаман, та ув'язнений у літинській тюрмі. Втік з-під розстрілу. У 1921 р. — старшина управління постачання 4-ї Київської дивізії Армії УНР. У 1920-30-ті роки мешкав у м. Рівне. За спогадами М. Чеботаріва, колишнього начальника Охорони Головного Отамана, у вересні 1956 р. Ілька Боріцаку, редактору паризького журналу «Україна», надійшов лист від И. Віденка з погрозами на адресу М. Чеботаріва. Однак, інших даних про долю Й. Віденка немає.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 97. — С. 35; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 23; Серета М. Сторінка з історії визвольної боротьби/Літопис Червоної Калини. — Львів 1931. — Ч. 11. — С. 15–17; Панченко І. Перший Український корпус/Українське козацтво. — 1972. — Ч. 2(20); Серета М. Отаман Віденко//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С. 17–20, Визвольні

змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003. — С. 10; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 291–292.

БІЛАН Микола Іванович

(06.05.1894-?) — підполковник Армії УНР.

Народився в Києві. Закінчив Немирівську гімназію (м. Немирів, Подільської губернії), 2-е Київське військове училище (01.05.1915). З 03.07.1915 р. — прапорщик 124-го піхотного Воронізького полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був п'ять разів поранений. Нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївською зброєю (09.1917 р.). З 26.10.1917 р. — штабс-капітан.

У 1917 р. брав участь в українізації 124-го полку (був перейменований на 124-й Український). 08.08.—03.09.1918 р. навчався в Інструкторській школі старшин. Згодом — командир сотні 40-го пішого Ізюмського полку Армії Української Держави (колишнього 124-го Українського). 12–21.02.1919 р. — командир загону, виділеного з 40-го пішого Ізюмського полку та командир окремої комендантської сотні на Харківському та Сарненському фронтах Дієвої армії УНР. З 22.02.1919 р. — начальник окремої кулеметної сотні штабу Південно-Західного фронту (при штабі Північної групи) Дієвої армії УНР.

17.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону, перебував у таборах для військовополонених, звідки виїхав добровольцем до Північно-Західної білогвардійської армії генерала Юденіча. За спогадами самого М. Білана, очолював у цій армії Український полк. За даними російських дослідників (С. Волкова), з 10.07.1919 р. був начальником команди піших розвідників 17-го Лібавського полку 5-ї Лівенської дивізії Північно-Західної армії (цілком ймовірно, що вся ця команда складалася з ветеранів Дієвої армії УНР). Після поразки Юденіча під Петроградом, перебрався до Польщі, звідти — в Україну.

З 26.02.1920 р. — командир сотні 1-го Рекрутського полку Дієвої армії УНР. З 2.04.1920 р. — командир 12-го стрілецького куреня 4-ї стрілецької бригади 2-ї стрілецької дивізії Армії УНР (згодом — 21-й курінь 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії). З 21.08.1920 р. був придільний до 3-го кінного полку Армії УНР.

У листопаді 1923 р. повернувся до Радянської України. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 227–230; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 73–79; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 375–395.

БІЛАХІВ Віталій Семенович

(26.05.1897-?) — сотник Армії УНР.

Народився у м. Катеринослав. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 04.02.1919 р. — т. в. о. командира 1-ї батареї 61-го гарматного дієвого полку Дієвої армії УНР. З 11.02.1919 р. — командир цього ж полку. Учасник Першого Зимового походу, лицар Залізного Хреста. У 1920–1921 рр. — командир 1-ї батареї 2-ї Волинської гарматної бригади Армії УНР.

З 1922 р. перебував на еміграції у Чехо-Словаччині. Закінчив лісовий відділ Української господарської академії у Подєбрадах (1927). Працював інженером у Чехо-Словаччині. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр 4. — С. 31–32. -Спр. 5. -С. 11; Ф. 3172. -Оп. 1. -Спр. 73. — С.8; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972. — Кн. 2. — С. 34; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 145.

БІЛЕВИЧ Йосип Донатович

(09.10.1866-16.10.1942) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з дворян. Народився у с. Дмитрово Полоцького повіту Вітебської губернії. Білорус за походженням, римо-католик. Закінчив 1-й Московський кадетський корпус (1885), 3-тє Олександрівське військове училище (1887), вийшов підпрапорщиком до 3-го Кавказького стрілецького батальйону. З 26.07.1904 р. був наглядачем польового госпіталю у Харбині. 28.07.1906 р. повернувся на службу до батальйону Закінчив Офіцерську стрілецьку школу (1908). З 26.02.1909 р. — підполковник з переведенням до 9-го стрілецького полку (Жмеринка), з яким незабаром вирушив на Першу світову війну.

З 23.04.1915 р. — полковник, командир 45-го піхотного Азовського полку. З 13.01.1917 р. — генерал-майор за бойові заслуги. З 06.06.1917 р. — начальник бригади 12-ї піхотної дивізії. Під час війни був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 28.05.1916), Георгіївською зброєю (за бій 26.11.—02.12.1914), усіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, Сербською зіркою Кара-Георгієвича IV ступеня.

З березня 1918 р. — командир бригади 3-ї пішої дивізії Армії УНР (колишньої 12-ї піхотної). З 13.08.1918 р. — помічник начальника 3-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З січня 1919 р. перебував у резерві старшин Дієвої армії УНР. З 19.03.1919 р. — командир 2-ї запасної бригади Дієвої армії УНР (розформована 13.04.1919 р.). З 01.07.1919 р. — начальник штабу залоги Кам'янця-Подільського. З 16.11.1919 р. перебував у резерві старшин Дієвої армії УНР. З 19.04.1920 р. — начальник Учбового запасного куреня 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 10.10.1920 р. був придільний до начальника постачання 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Помер та похований у Кракові.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 86; Спр. 653. — С. 89; Оп. 1. — Спр. 68. — С. 7–8; РГВИА. - ф. 409. — Оп. 1. - п/с 4022; Список полковників 1914. — С. 1375.

БЛЕЦЬКИЙ Євген Миколайович

(08.12.1870 — після 1945) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у м. Райгородок Старобільського повіту Харківської губернії. Походив з дворян. Закінчив 5-класне Харківське реальне училище, Єлисаветградське кавалерійське училище (1894), вийшов підпрапорщиком до 17-го драгунського Волинського полку. 21.01.1903 р. у званні поручика був переведений до Окремого корпусу жандармів. Служив на посаді ад'ютанта Ломжинського губернського жандармського управління (Польща). З 06.10.1904 р. — в. о. помічника начальника Єнісейського губернського жандармського управління в Єнісейському повіті. З 29.09.1906 р. — помічник начальника Херсонського губернського жандармського управління в Єлисаветградському повіті. З 05.07.1907 р. — начальник

жандармського управління Ломжинського, Мазовецького, Шучинського та Кольненського повітів. З 01.09.1910 р. — у розпорядженні начальника Варшавського губернського жандармського управління. З 31.07.1912 р. — завідувач реєстраційного бюро у посаді Чижев. З 06.05.1915 р. — підполковник. З 30.09.1915 р. — у розпорядженні начальника Смоленського губернського жандармського управління. З 18.10.1915 р. — начальник Одеського жандармського управління.

Білецький Євген, фото 1935 року (надано для публікації істориком Сергієм Білоконем)

У 1917 р. — член Українського Генерального Військового комітету. У 1918–1919 рр. перебував на посаді начальника Херсонської ремонтної комісії з поповнення кінським складом Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 16.04.1920 р. — командир Учбового куреня 4-ї запасної бригади у Кам'янці-Подільському. З 20.09.1920 р. — генерал-хорунжий Армії УНР, начальник Тилу Армії УНР. 20.10.1923 р. на чолі групи старшин та козаків Армії УНР виїхав на роботи до цукроварні Бабин Рівненського повіту.

У 1945 р. був схоплений у Польщі радянськими військами. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 293–958; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 117–121; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 99. — С. 42; Єрмолаєв А. Спомин//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 7–9.

БЛЕЦЬКИЙ Спиридон Максимович

(01.11.1881—?) — полковник Армії УНР.

Походив з селян Харківської губернії. Народився у м. Вовчанськ. Закінчив Харківське повітове училище. У 1900–1902 рр. — однорічник 2-го розряду 124-го піхотного Воронізького полку (Харків). Закінчив за 2-м розрядом Чугуївське піхотне юнкерське училище (22.04.1905 р.), вийшов підпоручиком до 62-го піхотного Суздальського полку. 20.11.1905 р. був переведений до кулеметної роти 16-ї піхотної дивізії. 13.02.1907 р. — переведений до 64-го піхотного Казанського полку (Білосток). 28.03.1907 р. — переведений до 7-го Східно-Сибірського стрілецького полку. 11.11.1907 р. — переведений до 10-го Східно-Сибірського стрілецького полку (згодом — 10-й Сибірський стрілецький, м. Владивосток), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 17.04.1917 р. — голова Українського військового комітету ІХ-ї російської армії. З 11.06.1917 р. — член Українського генерального військового комітету., з 3.07.1917 — комісар Центральної Ради при ІХ-й російській армії. З 18.11.1917 р. український консул у м. Галац (Румунія), з 7.10.1918 р. генеральний консул Української Держави у м. Галац (Румунія). З 07.12.1918 р. — начальник відділу закордонного зв'язку Головного управління Генерального штабу (ГУГШ) Української Держави, потому — УНР. З 10.01.1920 р. — начальник штабу 4-ї стрілецької бригади Армії УНР. З 2.04.1920 р. — начальник інспекторського відділу штабу Армії УНР. Доля після 1923 р. невідома.

РГВИА. - ф. 409. — Оп. 1. - п/с 27.797; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 5. — Спр. 6. — С. 2–3; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 38. — С. 7; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 101. — С. 6–7;

БІЛИНСЬКИЙ Михайло Іванович

(04.11.1883-17.11.1921) — старший лейтенант Військово-Морського флоту УНР.

Білинський Михайло, фото 1919 року (За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3)

Походив з дворянської родини, з с. Драбово-Барятинське на Полтавщині. Закінчив Полтавську класичну гімназію, Лазаревський інститут Східних мов у Москві. У 1904 р. вступив однорічником до морського флоту у званні юнкера флоту, служив на міноносці «Буйний», з 1905 р. — «Пам'ять Азова». Відбувши термін обов'язкової військової служби, звільнився з флоту та поступив на роботу до Міністерства фінансів у Санкт-Петербурзі. У 1914 р. був мобілізований на флот, знову служив офіцером на міноносці «Буйний». З 06.12.1916 р. — лейтенант флоту, помічник командира 2-го Балтійського екіпажу. Останнє звання у російській армії — старший лейтенант флоту.

20.12.1917 р. повернувся в Україну. З 26.12.1917 р. — директор контрольного департаменту Секретаріату Морських справ Центральної Ради. З 28.04.1918 р. — начальник Головної міністерства УНР, згодом

— Української Держави. З 25.12.1918 р. — в. о. міністра Морських справ Директорії. 24.04.1919 р. залишив цю посаду в результаті політичних інтриг. З 22.05.1919 р. — начальник дивізії Морської піхоти, яка мала бути сформована з колишніх моряків — громадян УНР та ЗУНР. З 10.10.1919 р. — начальник Морського Генерального штабу УНР. З травня 1920 р. — міністр внутрішніх справ УНР. З жовтня 1921 р. — член штабу Української Повстанської армії Юрка Тютюнника. Учасник Другого Зимового походу. Був важко поранений в останньому бою з червоними під с. Малі Миньки. Покінчив життя самогубством, не бажаючи потрапити у полон.

Шрамченко С. Український Морський Міністр Старший Лейтенант фльоти М. І. Білінський//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 9. — С. 17–20, Петренко І. Дещо з історії «1-го Гуцульського полку морської піхоти»//Літопис Червоної Калини — Львів. — 1934. — Ч. 2. — С. 3–5; Савченко-Більський В. Старший лейтенант фльоти Михайло Білінський//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 226–229.

БІЛИНСЬКИЙ Олександр Костянтинович

(24.11.1869 — після 1922) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1889), служив у 12-му стрілецькому батальйоні (Жмеринка). У складі 2-го Східно-Сибірського стрілецького полку брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. та Російсько-японській війні. Був поранений та контужений. З 13.01.1905 р. — підполковник за бойові заслуги. З 06.12.1910 р. — полковник. З 23.12.1914 р. — командир 2-го Сибірського стрілецького полісу. З травня 1916 р. — генерал-майор, начальник бригади 57-ї піхотної дивізії. З 30.04.1917 р. — начальник 111-ї піхотної дивізії (до 19.09.1917 р.). Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 11.10.1914 р.) та Георгіївською зброєю (за бій 27.09.1914).

Білинський Олександр, фото 1917 року (Белградський альбом. — С. 107)

З 02.07.1918 р. — начальник 13-ї пішої дивізії Армії Української Держави. У грудні 1918 р. був інтернований Директорією УНР у Києві та вивезений до Німеччини разом з іншими старшинами Офіцерських дружин. У січні 1919 р. вступив до т. зв. Корпусу ім. графа Келлера князя Бермонта-Авалова, згодом перейменованого у Західну Добровольчу армію.

09.04.1919 р. прибув до Польщі та вступив на військову службу до польської армії. З серпня 1919 р. — урядовець будівельно-квартирного управління тилової служби польської армії. 01.10.1920 р. перейшов з православ'я в католицизм. З 20.09.1921 р. — керівник окружного управління Червоного хреста в Польщі. З 01.05.1922 р. — урядовець Крайової пожежної служби у Познані.

Список полковникам на 1914. — СПб. — 1914. — С. 749; Альбом кавалеров ордена Святого Георгія и Георгиевского оружия. — Белград. — 1935. — С. 107. Piotr Stawicki. Słownik biograficzny generałów wojska polskiego 1918–1939. — Bellona. — Warszawa. — 1994. - S. 79.

БІЛОГУБ (Вернигора) Дмитро Климович

(1892–1945?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик. Народився в м. Хорол Полтавської губернії. У березні 1918 р. вступив до Запорізького кінного полку ім. К. Гордієнка Армії УНР, у складі якого брав участь у боях проти більшовиків у 1918–1919 рр. З червня 1920 р. — помічник командира 1-ї бригади Окремої кінної дивізії Армії УНР. З 15.04.1921 р. — командир 5-го кінного полку ім. К. Гордієнка Окремої кінної дивізії Армії УНР.

У 1940 р. у Варшаві очолював Легіон колишніх старшин Армії УНР.

З 1943 р. служив в Українській Повстанській армії, був інспектором кавалерії Військової Округи УПА «Буг II» (псевдо — «Вернигора»). У лютому 1945 р. був схоплений НКВС на Львівщині. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 147; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імені запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9. — С. 208–209; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 77.

БІЛОДУБ Сава Микитович

(12.01.1888-194?) — підполковник Армії УНР.

Походив з селян с. Мала Салтанівка Васильківського повіту Київської губернії. Покликаний до армії в 1909 р., служив рядовим Івангородської фортечної артилерії. У 1914 р. закінчив школу підпрапорщиків при Івангородській фортеці. Служив у 4-му Івангородському фортечному осадному полку. 06.08.1915 р. був підвищений до звання прапорщика. З 03.03.1917 р. служив у 38-му польовому важкому гарматному дивізіоні. Останнє звання у російській армії — поручик.

10.03.—01.05.1918 р. навчався в Інструкторській школі старшин. Служив у 7-й легкій гарматній бригаді Армії Української Держави.

З 18.11.1918 р. - командир 1-ї батареї 1-го гарматного полку Окремого Чорноморського Коша військ Директорії. З 01.02.1919 р. — командир 12-ї батареї Січових стрільців (колишня 1-а Чорноморська

батарея) Дієвої армії УНР. У квітні— травні 1919 р. батарея входила до складу військ Східного фронту Дієвої армії УНР, відступила до Румунії, де була роззброєна. Після повернення з Румунії кадри батареї було влито до Гарматної бригади Січових стрільців Дієвої армії УНР. 16.12.1919 р. — 15.03.1920 р. був інтернований польською владою у Луцьку. Згодом служив у 1-му гарматному полку 6-ї стрілецької дивізії. З 26.03.1920 р. — командир 3-ї батареї Вишкільного гарматного полку Дієвої армії УНР. З 03.04.1920 р. — на посаді молодшого старшини 16-го гарматного куреня. З 23.09.1920 р. — командир 3-ї батареї 17-го гарматного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 07.11.1920 р. — командир 3-ї батареї 16-го гарматного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. У 1929 році закінчив лісовий відділ Української господарської академії у Подєбрадах. Помер після 1942 року на еміграції в Польщі.

Білодуб Сава, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 123–124;
ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1 — Спр 68. — С. 9—10; Дашкевич Р.
Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-
Йорк. — 1965; Чорний С. «До «Бої Сірих за Коростень» ген-хор. А.
Пузицького в 2-му збірнику «За Державність»// За Державність. —
Каліш. — 1932. — № 3; Самутин П. Командний склад VI-ої Січової
стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973.

— Ч. 3. — С. 80; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 145.

БІРУЛЯ Михайло Вікентійович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Білорус за походженням. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 30-ї артилерійської бригади (Мінськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918–1919 рр. — член суду при канцелярії Військового міністерства УНР. З 25.08.1919 р. до жовтня 1919 р. — товариш військового прокурора Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 206–207.

БІЛОПОЛЬСЬКИЙ Олександр

(?—?) — полковник медицини Армії УНР.

У російській армії служив військовим лікарем У 1920–1921 рр. — військовий лікар в Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 53.

БІЛОУС-САВЧЕНКО Володимир Іванович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

У російській армії — молодший офіцер.

У 1918 р. був одним з організаторів Українського Вільного Козацтва на Катеринославщині. 22.01.—10.02.1919 р. обіймав посаду начальника штабу Південно-Східної групи Дієвої армії УНР. Даних про службу в Армії УНР у 1920–1921 рр. не виявлено.

У 20—30-х рр. жив на еміграції у Празі. Закінчив філологічний факультет Празького університету, займався журналістикою.

Ймовірно, у 1945 р. був заарештований органами НКВС. Подальша доля невідома.

ДАСБУ — Ф. 6. — Спр. 69865. — архівно-слідча справа Сухоручко-Хословського Б. Б. — С. 112; Спр. 69550. — Т. 1. —

архівно-слідча справа Росіневича М. О. — С. 104–135; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 297.

БІСКУПСЬКИЙ Василь Вікторович

(27.06.1878-18.06.1945) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Біскупський Василь, фото 1904 року (Иллюстрированная летопись Русско-японской войны. — СПб. — 1904. — Выпуск 7)

Закінчив 2-й кадетський корпус, Миколаївське кавалерійське училище (1897), служив у лейб-гвардії Кінному полку (Санкт-Петербурґ). У 1898–1899 рр. добровольцем брав участь в Англо-бурській війні (на боці бурів). У 1904–1905 рр. брав участь у Російсько-японській війні. З грудня 1914 р. — командир 1-го лейб-драгунського Московського полісу. Був нагороджений Георгіївською зброєю (13.10.1914) та Орденом Святого Георгія IV ступеня (10.06.1915). З 16.05.1917 р. — начальник 3-ї кавалерійської дивізії. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 20.07.1918 р. — начальник 1-ї кінної дивізії Армії Української Держави (Одеса). У листопаді—грудні 1918 р. очолював офіцерські добровольчі частини у складі Добровольчої армії в Одесі.

З травня 1919 р. перебував у Німеччині, був одним із лідерів білого руху, що орієнтувалися на Німеччину. У липні—вересні 1919 р. —

керівник Західноросійського уряду у Берліні. У 1920-х рр. неодноразово зустрічався з А. Гітлером, переховував його на своїй квартирі після т. зв. «Півного путчу» 1921 р. З 1936 р. — начальник управління у справах російської еміграції у Німеччині. Помер та похований у Мюнхені.

Волков С. В. Офицеры российской гвардии. — Москва. — 2002. — С. 66; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 410.

БЛОНСЬКИЙ Олександр Спиридоновим

(14.03.1891—?) — український військовий діяч.

Народився у Старокостянтиніві Волинської губернії; греко-католицької віри. Закінчив 2-класне Старокостянтинівське училище, 3-тю Київську школу прапорщиків (01.03.1916), служив прапорщиком у 40-му запасному полку. З 28.06.1916 р. — у 12-гу Сибірському стрілецькому полку, в складі якого брав участь у боях під Ригою (бої під Шмарденом та на Кулеметній гірці). З 21.12.1917 р. — штабс-капітан.

З квітня 1917 р був керівником українського військового руху у 12-ї армії (Рига) та на Північному фронті. Організатор трьох з'їздів вояків-українців 12-ої армії, Національного блоку вояків 12-ої армії (складався з українців, естонців, латишів, литовців, поляків та мусульман). Організатор двох конференцій вояків-українців Північного фронту та голова Української ради Північного фронту (Псков). З осені 1917 р. — член Президії III Всеукраїнського військового з'їзду, Революційного комітету при Центральній Раді, Українського Генерального Військового Комітету, комісар штабу Київської військової округи, член та товариш голови Всеукраїнської ради військових депутатів. У квітні 1918 р. — губернський комендант Таврії. За часів Гетьманату в армії не служив. З 26.12.1918 р. до 14.07.1919 р. — губернський комендант Волині. З 19.07.1919 р. — отаман для доручень Військового міністерства УНР. З 13.08.1919 р. — штаб-старшина для доручень при військовому міністрі УНР В. Петрові. Станом на 05.11.1919 р. — старшина для доручень при військовому міністрі УНР В. Сальському. Подальша доля невідома.

Блонський Олександр, фото 1917 року (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С 12; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 170–175; Савченко В. П. Спогади про Український рух у XII російській армії в 1917 році//За Державність. — Каліш. — 1929. -4 1. — С. 56–58.

БЛОХІН (Здобудь-Воля) Костянтин Якович

(10.01.1875-09.02.1923) — полковник Армії Української Держави.

Народився у ст. Кримська Таманського відділу Кубанського Козацького війська. Закінчив Ярославську гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 25-го Сибірського стрілецького генерала Кондратенка полку (Іркутськ). Останнє звання у російській армії — капітан. У 1914 р. потрапив до полону. Пербував у таборі Зельцведель (Німеччина), де у 1917 р. став одним із організаторів українського військового руху.

У лютому — квітні 1918 р. — командир 2-го Українського (Синьожупанного) полку ім. М. Залізняка військ Центральної Ради. З 01.08.1918 р. — командир Окремого Чорноморського Коша Армії Української Держави. У жовтні 1918 р. повернувся на Кубань.

У січні 1920 р. опинився в Одесі, де навесні 1920 р. очолював т. зв. Галицький курінь виздоровців у РСЧА.

У 1921–1922 рр. — начальник штабу повстанського отамана Платона Черненка (Чорного Ворона). 17.08.1922 р. був заарештований у Києві органами ДПУ. 02.02.1923 р. — засуджений до страти. Загинув під час повстання в Лук'янівській в'язниці.

Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938;

Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш//За державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 99, 101; Ренат Польовий. Кубанська Україна. — Київ. — 2002.

БЛОЩАНЕВИЧ Микола Григорович

(29.11.1884-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Закінчив Київське комерційне училище, Чугуївське військове училище (1905), вийшов підпоручиком до 115-го піхотного Вяземського полку (Рига), у складі якого згодом брав участь у Першій світовій війні. 22.02.1915 р. разом з рештками свого полку потрапив до німецького полону. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 10.01.1919 р. — штаб-старшина для доручень при губернському інтенданті військ Директорії на Київщині, з 1.03.1919 р. — помічник начальника постачання Східного фронту Дієвої армії УНР, з 15.04.1919 р. — начальник постачання Східного фронту Дієвої армії УНР, з 19.05.1919 р. — командир сотні запасного куреня 3-ї (згодом — Залізної) дивізії, з 1.11.1919 р. — ад'ютант оперативного відділу штабу 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР, з 2.12.1919 р. начальник оперативного відділу штабу 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР, з 2.01.1920 р. — начальник штабу Збірної Київської дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. З червня 1920 р. — командир 11-ї бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу, командир куреня. Доля після 1922 р. невідома.

Яновський В. «За Україну, за її долю...»//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 172–191; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С. 98-зв.; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С.17; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 114–115.

БОБРОВСЬКИЙ Борис Павлович

(07.01.1868 — після 1933) — український військовий діяч.

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус (1885), 1-ше Павлівське військоve училище (1887), служив у 6-й артилерійській бригаді. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1893), служив на штабових посадах у Варшавській військовій окрузі. На посаді штаб-офіцера штабу 2-ї стрілецької бригади брав участь у Російсько-японській війні, був контужений. З 03.07.1911 р. — генерал-майор, начальник військових сполучень Варшавської військової округи. З травня 1915 р. — начальник 25-ї піхотної запасної бригади. З лютого 1917 р. — у резерві штабу Двинської військової округи. Останнє звання у російській армії — генерал-лейтенант.

З травня 1917 р. очолював українську громаду Двинської військової округи. З 23.11.1917 р. — начальник Українського Генерального штабу (до 12.02.1918 р.). З 26.07.1918 р. — військовий агент Української Держави у Болгарії. У грудні 1918 р. визнав владу Директорії. Протягом 1919 р. залишався військовим агентом УНР у Болгарії та Румунії (Софія).

У 30-х рр. мешкав на еміграції в Парагваї. Подальша доля невідома.

Бобровський Борис, фото 1918 року (Останній Гетьман — Київ. — 2004)

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 26; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. — загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С 39-зв. — 40; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст.) січня 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2-3.

БОГАЦЬКИЙ Павло

(17.03.1883—23.12.1962) — український військовий діяч.

Богацький Павло, фото 1930-х років (Наріжний С. — Українська еміграція. — Прага. — 1942)

Відомий український революційний діяч, видавець, публіцист та вчений. Народився у м. Купин Подільської губернії. Закінчив Кам'янець-Подільську духовну семнарію, Віленське піхотне юнкерське училище (1906). Брав активну участь у російській революції 1905–1907 рр. Одразу після закінчення училища займався революційною агітацією в армії. У 1906 р. був ув'язнений у Косому Капонірі (Київ) і звільнений з армії. Активний діяч українського клубу «Родина». У 1908 р. видавав журнал «Хрін», у 1909–1914 рр. — «Українська Хата». Після початку Першої світової війни був висланий на заслання до Наримського краю у Сибіру. Повернувся до Києва після Лютневої революції 1917 р.

З 08.11.1917 р. — головний комісар міліції Києва. Після приходу до влади П. Скоропадського був заарештований за антигетьманську агітацію, після звільнення став одним із ініціаторів протигетьманського повстання. У 1919 р. був комендантом Коша охорони Республіканського ладу при Міністерстві внутрішніх справ УНР у Кам'янці-Подільському.

З 1920 р. перебував на еміграції у Празі, очолював Український видавничий фонд та видавав праці М. Драгоманова. У 1922–1930 рр. опублікував низку праць з шевченкознавства в часописі «Нова Україна».

З 1940 р. жив у Німеччині, з 1949 р. — в Австралії, працював на важких фізичних роботах, осліп. Помер та похований у м. Турулі.

Зозуля Я. Облога Києва, відступ української армії на Волинь та організація санітарної служби//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 48, 61; Енциклопедія Української Діаспори. — Київ — Нью-Йорк-Чикаго-Мельборн. — 1995. — Т. 4. — С. 45.

БОЖКО Юхим

(?—12.1919) — повстанський отаман.

За твердженням М. Середи — капітан 30-го піхотного Олексіївського полку, однак послужний список Ю. Божка поки що не знайдений.

З 09.02.1918 р. — кулеметник кулеметного відділу (згодом — сотні) 1-го кінно-гайдамацького полку ім. К. Гордієнка військ Центральної Ради, згодом — Армії УНР. Восени 1918 р. — начальник залізничної охорони дільниці Катеринослав — Синельникове. У листопаді 1918 р. сформував у Катеринославі Запорізький курінь Самарської паланки військ Директорії, який у січні 1919 р. розгорнув у т. зв. Запорізьку Січ — військову частину, що мала у своєму складі один (згодом — три) піших курені, кулеметну та кінну сотні (згодом — кінний полк), а також гарматний курінь (батарею). На чолі Січі брав участь у боях проти більшовиків на Півдні Україні навесні 1919 р. 15.05.1919 р. після переходу через Румунію та з'єднання з Дієвою армією УНР, Запорізька Січ була перейменована на 2-гу пішу дивізію «Запорізька Січ», начальником якої залишався Божко. У літніх боях 1919 р. проти червоних виявив себе як хоробрий, але недисциплінований та недосвідчений командир. 25.08.1919 р. був викликаний до командувача Дієвої армії УНР В. Тютюнника, який наказав здати командування дивізією, однак Ю. Божко категорично відмовився виконати наказ та погрожував командарму. Під час сутички, що виникла, В. Тютюнник поранив Ю. Божка в голову, вибивши око. Після одужання, 01.12.1919 р., разом з отаманами Волохом та Данченком утворив Волинську революційну раду, яка стояла на радянській платформі. Невдовзі, начебто за намовою отамана Волоха, був застрелений своїм джурою.

Божко Юхим, фото 1919 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 147; Серeda М. Отаман Божко//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 1. — С. 10–12; Криловецький І. Мої спогади з часів збройної визвольної боротьби//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10 — С. 220–230; Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999. — С. 56–60; І. Д. Арешт отамана Божка та роззброєння бунчукового куреня Запорозької Січі//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1967. -Ч. 45. -С. 9-11; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 263, 410; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 р.; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 83, 92, 133.

БОГОМОЛЬНИЙ Володимир Сергійович

(27.05.1876—?) — командир Дієвої армії УНР.

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1894), Офіцерську артилерійську школу. Брав участь у Російсько-японській війні. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 31-ї артилерійської бригади (Білгород). З 31.08.1911 р. — підполковник, командир батареї 5-го Сибірського мортирного артилерійського дивізіону, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. З 16.05.1915 р. — полковник. З 19.06.1915 р. — командир 34-го мортирного артилерійського дивізіону.

З 07.07.1918 р. — командир 2-го легкого гарматного полку Армії Української Держави. У січні 1919 р. — помічник начальника артилерії Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 05.02.1919 р. — начальник артилерії Південної групи Дієвої армії УНР. З 17.04.1919 р. перебував у відпустці через хворобу. 01.05.1919 р. повернувся в Дієву армію УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 5; Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 11; Список підполковникам на 1913 — СПб. — 1913. — С. 130.

БОГОРСЬКИЙ Федір Митрофанович

(16.09.1868-?) — старшина Дієвої армії УНР

Походив з родини священика Київської губернії. Закінчив Київську духовну семінарію, Київське піхотне юнкерське училище (1889), вийшов підпрапорщиком до 73-го піхотного Кримського полку. З 1910 р. служив у 44-му Сибірському стрілецькому полку. З 18.07.1914 р. — командир батальйону 56-го Сибірського стрілецького полку.

З 20.05.1915 р. — полковник. З 05.06.1916 р. — командир 49-го Сибірського стрілецького полку. Під час Першої світової війни був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня, солдатською відзнакою Святого Георгія IV ступеня.

З 31.12.1917 р. — командир Українського полку, що формувався з вояків-українців 13-ї Сибірської стрілецької дивізії на базі 75-го Сибірського стрілецького полку. 28.01.1918 р. приєднав полк до 108-ї

піхотної дивізії, був начальником цієї дивізії. 14.04.1918 р. остаточно розформував полк та дивізію. Демобілізувався, жив як приватна особа. 06.11.1918 р. був мобілізований до армії та зарахований до 9-го пішого Вінницького полку Армії Української Держави. 01.02.1919 р. був переведений до 19-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР на посаду помічника начальника дивізії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4543. — Оп. 1. — Спр. 17. — С. 1–16.

БОЙКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

У грудні 1918 р. — командир Могилівського Повстанського Козачого Коша. З 16.01.1919 р. — командир 58-го пішого дієвого Могилівського полку Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4-5.

БОКІЙ Євген Антонович

(07.03.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Миколаївка Золотоносського повіту Полтавської губернії. Закінчив Прилуцьку класичну гімназію, один курс фізико-математичного факультету Київського університету, 2-ге Київське військове училище (15.05.1915 р.). Служив у 29-му запасному піхотному батальйоні.

З 02.08.1915 р. — на фронті у 104-му піхотному Устюзькому полку, був командиром кулеметної команди. Двічі поранений, нагороджений Георгіївською зброєю (10.04.1917 р., за бій 22.06.1916 р.) З вересня 1917 р. — штабс-капітан. У травні 1917 р. був делегатом від дивізії на Всеросійському з'їзді офіцерів у Петрограді.

З 08.01.1918 р. служив у 105-й піхотній Українській дивізії. З березня 1918 р. був інструктором з організації Вільного Козацтва Золотоносського повіту. З 17.04.1918 р. — старшина харківської губернської комендатури. З 29.04.1918 р. — помічник ізюмського повітового коменданта, в. о. коменданта Слов'янська та Валківського повіту. З 14.10.1918 р. — командир сотні 42-го пішого Валківського полку Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — помічник

харківського губернського коменданта. З 20.12.1918 р. — помічник начальника мобілізаційного відділу штабу 7-го Харківського корпусу військ Директорії. З 05.03.1919 р. — начальник мобілізаційного відділу 17-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР, у подальшому — державний інспектор 3-го пішого Подільського полку 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р. був інтернований польською владою. З початку червня 1920 р. — командир сотні Охорони Головного Отамана С. Петлюри.

На початку 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87 — С. 24; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 49.

БОКІТЬКО Володимир Михайлович

(14.01.1883-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Миргород Закінчив приватну гімназію. 01.11.1900 р. був покликаний на військову службу, закінчив військове училище (1905), інженерний клас при Головному інженерному управлінні. З 1910 р — підпоручик, перебував у розпорядженні окружного інженерного управління Віленської військової округи. Близько 3-х років працював інженером на будівництві Бобруйської фортеці. З 1914 р. — місцевий інженер управління Віленської та Мінської військових округ.

З 01.08.1918 р. — на українській військовій службі: інженер для доручень Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави, згодом — Військового міністерства УНР. З 01.02.1920 р. — дивізійний інженер 2-ї (згодом 6-ї) дивізії, командир 6-ї технічної сотні Армії УНР. З 23.05.1920 р. — командир 6-го технічного куреня 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

Після 1923 р. жив на еміграції у Каліші. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 44. — С 9-зв. — 10; Спр. 653. — С. 105–106; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73, - С.10.

БОЛБОЧАН Петро Федорович

(05.10.1883-28.06.1919) — командувач фронту Дієвої армії УНР.

Походив з родини священника; з с. Гижець (Гіждеу) Хотинського повіту Бессарабської губернії. Закінчив Кишинівську духовну семінарію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1909), вийшов підпоручиком до 38-го піхотного Тобольського полку (м. Скерневиці, Польща). З 09.04.1910 р. — в. о. полкового ад'ютанта 38-го піхотного Тобольського полку. З 27.05.1911 р. — помічник полкового ад'ютанта. З 16.12.1912 р. — поручик. З 22.11.1913 р. — в. о. полкового ад'ютанта. З 01.03.1914 р. — полковий ад'ютант, на цій посаді вирушив на фронт Першої світової війни. Під час війни перебував на посаді полкового ад'ютанта 38-го піхотного Тобольського полку. За сумісництвом перебував на посадах: 08.12.1914 р. — 21.01.1915 р. — командира 11-ї роти 38-го піхотного Тобольського полку; 02.01.—15.01.1915 р. — командира команди зв'язку; 18.02.—19.03.1915 р. — командира команди розвідників; 24.02.—01.04.1915 р. — командира кулеметної команди; 24.07.—12.08.1915 р. — командира 1-ї роти; 22.12.1916 р. — 09.02.1917 р. — командира 2-ї кулеметної команди «Максим» та спостерігача за всіма кулеметними командами полку. 09.03.1916 р. був контужений у бою біля с. Колодіно розривним снарядом (контузія супроводжувалася втратою свідомості, крововиливом у сітчатку ока, сильними головними болями). Залишився на посаді полкового ад'ютанта. Інформація про поранення у груди 04.04.1916 р. під Нарочем (яка згадується, зокрема, у спогадах С. Шемета та М. Середи) не зазначена у жодному з послужних списків П. Болбочана. З 22.05.1916 р. — штабс-капітан. З 15.10.1916 р. — капітан. З 09.02.1917 був приділений до штабу 10-ї піхотної дивізії для ознайомлення з посадою начальника обозу. З 26.02.1917 р. — начальник обозу 10-ї піхотної дивізії, перебував на цій посаді до листопада 1917 р.

Болбочан Петро, фото 1913 року (Сідак В., Осташко Т., Вронська Т. Полковник Петро Болбочан. Трагедія українського державника. — Київ. — 2004)

З 22.11.1917 р. — командир 1-го Українського Республіканського полку (інша назва — полк ім. УНР), сформованого з вояків-українців 5-го армійського корпусу. У грудні 1917 р. на чолі старшинського кадру Республіканського полку прибув до Києва, де цей полк було включено до складу 2-ї Сердюцької дивізії військ Центральної Ради. З 09.02.1918 р. — командир 2-го Запорізького куреня Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради, який 15.03.1918 р. був переформований у Києві у 2-й Запорізький полк Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. З 10.04.1918 р. до 27.04.1918 р. за сумісництвом очолював Кримську групу Армії УНР. Під час Гетьманату був підвищений до звання полковника У ніч з 15 на 16.11.1918 р. у Харкові підтримав повстання проти П. Скоропадського. 17.11.1918 р. був призначений Директорією головнокомандувачем Лівобережного фронту військ Директорії. У ніч з 21 на 22.01.1919 р. був заарештований у м. Кременчук командиром 3-го Гайдамацького полку отаманом О. Волохом, перевезений під вартою

до Києва. 01.02.1919 р. вивезений до Станіслава, де тривалий час жив під наглядом місцевої влади. 07.06.1919 р. зробив спробу очолити Запорізьку групу Дієвої армії УНР. 09.06.1919 р. був заарештований і 10.06.1919 р. засуджений надзвичайним військовим судом до розстрілу. Після численних додаткових допитів та зволікань був розстріляний за нез'ясованих обставин 28.06.1919 р. біля ст. Балин на Поділлі.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 110–283, составленный в ноябре 1917 г- ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 6. — С. 70, Спр. 64 — С. 65?пр. 74. — С. 113; Ф. 1696. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 36; Сідак В, Осташко Т, Вронська Т. Полковник Петро Болбочан Трагедія українського державника — Київ — 2004; Шемет С. Полковник Петро Бобочан//Хліборобська Україна — Відень. — 1922–1923. — Кн. 4. — С. 200–236; Серета М. Отаман Болбочан//Літопис Червоної Калини — Львів. — 1930. — Ч. 3. — С. 15–17; Макаренко Гр. Полковник П. Болбочан//Літопис Червоної Калини — Львів — 1930. — Ч. 7–8; Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів — 1927. — Ч. 1; 1928. — Ч. 2; 1930. — Ч. 3; 1931. — Ч. 4; Р. С. (Павло Шандрук) Осінь 1918 р. на Харківщині//Літопис Червоної Калини — Львів — 1930. — Ч. 3. — С. 7–9; Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях, — Київ — 1999;Гарнавський Л Історія 4-го Запорізького полку ім полк. Богуна//Літопис Червоної Калини — Львів. — 1931. — Ч. 4 — С. 22; Р. С. Осінь 1918 р. на Харківщині//Літопис Червоної Калини — Львів — 1930. — Ч. 3. — С. 8-9; Тинченко Я. Злий геній Симона Петлюри Розгадана таємниця отамана Волоха// Академія — Київ. — 1994. — Ч. 1.

БОЛДИРІВ Олександр Іванович

(28.09.1892-11.08.1964) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Слов'янськ Катеринославської губернії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 15.03.1918 р. — командир Запорізького автопанцерного дивізіону. Учасник Першого Зимового походу (сотник). У 1921 рр. — командир 8-го Запорізького куреня ім. І. Богуна 3-ї бригади 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

У липні 1943 р. вступив добровольцем до 14-ї дивізії військ СС «Галичина», у складі якої воював проти Радянської армії. З 1945 р. мешкав на еміграції у Західній Німеччині.

Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928; Вісті братства колишній вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1964. — Ч. 115; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 22.

БОЛЕЦЬКИЙ Костянтин Богуславович

(10.08.1881-03.12.1925) — військовий старшина Армії Української Держави.

Народився в Новгороді. Закінчив Оренбурзький Неплюєвський кадетський корпус (1900), Костянтинівське артилерійське училище (1903), вийшов до лейб-гвардії стрілецького артилерійського дивізіону, закінчив Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1912). Брав участь у Першій світовій війні. У 1915 р. — старший ад'ютант штабу 48-ї піхотної дивізії. У 1917 р. — начальник оперативного відділу генерал-квартирмейстера штабу Верховного головнокомандувача. Був нагороджений Георгіївською зброєю (24.02.1925). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 09.02.1918 р. до 01.03.1918 р. — начальник штабу Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З 19.07.1918 р. — старший помічник головного начальника тилової організації Головного штабу Української Держави.

У 1919 р. виїхав до Литви. З 1921 р. служив у литовській армії. Помер та похований у Каунасі.

Болецький Костянтин, фото 1923 року (Lictuvos kariuomenes karininkai. — 1918–1953. — Vilnius. — 2002. — T. 2)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. - загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 48-зв. — 49; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 628; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 161, Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 1. — С. 364; Lietuvos kariuomenes karininkai, 1918–1953, Vilnius. - 2002. - S. 200–201; Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004.

БОНДАРЕНКО Павло

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Учасник Другого Зимового походу: 20.09.1921 р. — 31.11.1921 р. у складі загону генерала Нельговського брав участь у рейді по Радянській Україні.

Філоненко Є. Волинські повстанці в кривавих днях 1920–1924 років//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 215–235.

БОНДАРЕНКО Потап Карпович

(07.12.1879 — кін. 1919) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Походив з селян Київської губернії. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1909), вийшов підпоручиком 176-го піхотного Переволочненського полку (Звенигородка, згодом — Чернігів), закінчив Київські гімнастично-фехтувальні курси (1912). З 17.07.1914 р. — командир роти 23-го запасного батальйону (Чернігів, згодом — Львів). З 29.03.1916 р. — командир роти 176-го піхотного Переволочненського полку. З 10.05.1917 р. — командир 3-го батальйону цього полку. З 12.09.1917 р. — підполковник. Під час Першої світової війни був поранений, контужений та отруєний газами.

У 1918 р. був приділений до 26-го пішого Козелецького полку Армії Української Держави. У грудні 1918 р. — січні 1919 р. — губернський комендант Чернігівщини. З початку липня 1919 р. — начальник штабу 2-ї дивізії «Запорізька Січ» Дієвої армії УНР. З

25.08.1919 р. — начальник цієї дивізії. Наприкінці 1919 р. помер від тифу у Кам'янці-Подільському.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 21.241; Ремболович І. 1918 рік на Чернігівщині//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 86–98; Сторінка виправлень//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 239; І. Д. Арешт отамана Божка та розброєння бунчукового куреня Запорозької Січі//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1967. — Ч. 45. — С. 9–11; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 224.

БОНЧ-ОСМОЛОВСЬКИЙ Георгій Йосипович

(26.05.1892—?) — начальник групи Дієвої армії УНР.

Походив з дворян Могилівської губернії. 14.01.1911 р. був зарахований на службу однорічником 2-го розряду до 159-го піхотного Гурійського полку. 01.10.1914 р. закінчив Володимирське військово-училище, служив підпоручиком у 158-му піхотному запасному батальйоні. 23.12.1914 р. прибув на укомплектування до 255-го піхотного Акерманського полку з 31.05.1915 р. — начальник кулеметної команди полку. У 1917 р. — комендант штабу 32-го армійського корпусу. Під час Першої світової війни був нагороджений Георгіївською зброєю (17.02.1917 р, за бій 21.08.1915 р.). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З листопада 1917 р. до лютого 1918 р. — командир 1-го Гайдамацького полку військ Центральної Ради в Одесі. З 05.01.1919 р. — начальник 3-го Херсонського корпусу. 21.03.1919 р. був членом Революційної ради Південно-Східної групи Дієвої армії УНР у Вапнярці. Згодом перебував у запасі. З 22.07.1919 р. до 10.09.1919 р. — командувач Волинської групи Дієвої армії УНР.

У 1921–1922 рр. працював у Московській військово-педагогічній школі РСЧА, викладав стрілецьку справу. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 19-614, ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 173. — С. 7–9; «Русский Инвалид». — СПб. — 1917. — № 95; Єрошевич П. З боротьби українського

народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939.
— № 9. — С. 41, 43, 44, 53.

БОРДОНІС Петро Степанович

(28.06.1893-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Кладківці Борзненського повіту Чернігівської губернії. Закінчив Чернігівське реальне училище, 1-ше Київське військово-училище (1.5.1915), у складі 222-го піхотного Краснінського полку брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Навесні 1917 р. був одним з організаторів українського військового гуртка в 56-й піхотній дивізії. З серпня 1917 р. — командир куреня в 1-му Українському (34-му армійському) корпусі військ Центральної Ради. Закінчив Інструкторську школу старшин (1.05.1918), потому — курсовий старшина Одеської Інструкторської школи старшин. 26.06.1918 р. демобілізувався з Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — старшина штабу 5-го Чернігівського корпусу військ Директорії, з 21.02.1919 р. — старший ад'ютант штабу Запорізької бригади Дієвої армії УНР, з 12.06.1919 р. — помічник начальника інспекторського відділу Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 15.11.1919 р. хворів на тиф. 3.03.1920 р. знов повернувся на військову службу та був зарахований до резерву старшин 4-ї стрілецької бригади Армії УНР, з 1.04.1920 р. — командир сотні 12-го куреня 4-ї бригади Армії УНР. З 02.08.1920 р. — начальник наказно-загальної частини інспекторського відділу штабу Армії УНР. Після 1921 р. доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 2–3.

БОРЖКОВСЬКИЙ Михайло Платонович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 69-го піхотного Рязанського полу (Люблін). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 03.09.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

БОРИС Франц Якович

(16.07.1896–1944) — сотник Армії УНР. Народився у Станіславові. У складі австро-угорської армії брав участь у Першій світовій війні, потрапив до російського полону. Останнє звання в австро-угорській армії — фендрих.

Борис Франц, портрет 1920 року (Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

У січні 1918 р. вступив до Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців. З 01.03.1918 р. — командир кінної розвідки 4-го (1-го) полку Січових стрільців. 30.04.1918 р., після розформування полку німцями, залишився у Києві. Наприкінці вересня 1918 р., отримавши дозвіл гетьмана П. Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців у Білій Церкві, повернувся до загону, сформував та очолив кінну розвідку. З середини грудня 1918 р. — командир кінного дивізіону Січових стрільців 1-ї Січової дивізії військ Директорії. У середині липня 1919 р. дивізіон було розгорнуто у кінний полк Січових стрільців Дієвої армії УНР. У жовтні 1919 р. захворів на тиф та здав посаду командира полку своєму помічникові — сотникові Сергію Байлу. З другої половини 1920 р. до жовтня 1920 р. — в. о. командира 4-

го кінного полку 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Згодом — старшина для доручень штабу 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

З 1921 р. жив на Волині (потім — Польща). Загинув у 1944 р. під час польсько-українських сутичок на Волині.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 97–98; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 2. Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965.

БОРЖИМСЬКИЙ (Боржинський) Федір Кіндратович

(03.02.1879-15.02.1919) — полковник Армії Української Держави.

Походив з селян Уманського повіту Київської губернії. У 1899–1900 рр. служив однорічником 2-го розряду у 51-му піхотному Литовському полку (Сімферополь). У 1900–1902 рр. навчався у Чугуївському піхотному юнкерському училищі, не закінчив через сімейні обставини. Повернувся на службу до 51-го піхотного Литовського полку. З 01.08.1902 р. — підпрапорщик. З 14.03.1903 р. — підпоручик 04.02.1904 р. за власним бажанням був переведений до 7-го Східно-Сибірського стрілецького полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні, був поранений. 16.10.1905 р. — 23.05.1909 р. заочно навчався у Східному інституті, який готував військових розвідників для роботи на Далекому Сході. З 24.10.1910 р. був придлений до штабу Іркутської військової округи для роботи у розвідці. З 30.10.1911 р. перебував на обліку в Іркутській козачій сотні. У 1910–1914 рр. займався розвідувальною роботою у Монголії, Китаї та на Далекому Сході. За особливі заслуги перед монгольським та російським урядами дістав титул барона 11.08.1914 р. повернувся до Іркутської козачої сотні (згодом — розгорнута у дивізіон), у складі якої виступив на Першу світову війну. У 1915 р. — командир сотні 1-го Читинського козачого полку, був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (21.01.1917), у 1916–1917 рр. служив у 2-му Хоперському козачому полку. Останнє звання у російській армії — військовий старшина.

З червня 1918 р. — український державний консул у П'ятигорську. За Гетьманату був підвищений до звання полковника. З кінця вересня

1918 р. — повноважний представник Української Держави на Кубані (при Кубанській Краєвій Раді). У грудні 1918 р. визнав владу Директорії УНР. Наприкінці січня 1919 р. намагався проїхати з Кубані в Україну, але на ст. Волноваха був заарештований офіцерами Добровольчої армії та розстріляний у м Юзівка «за зраду Росії». Був таємно похований в Юзівці.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 191–884; ГАРФ. — Ф. 5881. — Оп. 2. — Д. 470; Мандрыка Н. И. Расстрел Деникинцами представителя Украины на Кубани, барона Ф. Боржинского; Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004.

БОРК Костянтин Костянтинович

(10.03.1869—?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Орловський Бахтіна кадетський корпус (1888), 2-ге військове Костянтинівське училище (1890), Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1902). На посаді старшого ад'ютанта штабу 71-ї піхотної дивізії брав участь у Російсько-японській війні. З 7.03.1908 р. — старший ад'ютант штабу Одеської військової округи. У 1915 р. — командир 16-го Сибірського стрілецького полку. З грудня 1915 р. — генерал-майор, начальник штабу 79-ї піхотної дивізії. З 01.11.1916 р. — начальник штабу 2-го армійського корпусу. З 13.04.1917 р. — начальник 115-ї піхотної дивізії. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (08.07.1915).

З 09.11.1918 р. — начальник 3-ї пішої дивізії в Армії Української Держави. Станом на 01.01.1919 р. перебував під арештом у Вінниці. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. - загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 42-зв. — 43; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914.

БОРОВСЬКИЙ Петро

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920–1921 рр. служив у 9-й стрілецькій бригаді 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Станом на 25.05.1921 р. — приділений до штабу 21-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

У листопаді 1923 р. повернувся в Україну, мешкав у Києві. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 73–79.

БОРОДІН Василь Петрович

(6.03.1881—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Алексєєвка Бузулуцького повіту Самарської губернії. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 176-го піхотного Переволочненського полку (Звенигородка, згодом — Чернігів). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 25.09.1920 р. — приділений до штабу 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 17.01.1921 р. — приділений до штабу 19-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 13.07.1921 р. значився дезертиром.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 115. — С. 16; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 31.

БОРОДІН Олександр Данилович

(04.03.1877-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Донський козак за походженням, з м. Нальчик Терської обл. Закінчив Донський Імператора Олександра III кадетський корпус (1895), Миколаївське інженерне училище (1898). Брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. Закінчив Миколаївську інженерну академію. З 1905 р. — виконував робіт інженерної дистанції Варшавської військової округи. З 1912 р. — інженер Новогеоргіївської фортеці. У 1917 р. — полковник, командир 6-го саперного батальйону.

З 01.09.1918 р. — старшина Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. З 06.03.1919 р. — керівник 1-го будівництва Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. З 12.04.1919 р. — начальник інженерної частини штабу Північної групи Дієвої армії УНР. З 02.06.1919 р. — інспектор інженерних частин Волинської групи Дієвої армії УНР. З 22.08.1919 р. — помічник начальника управління казарм Головного інженерного управління Військового міністерства УНР.

Восени 1919 перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії, у 1920 р. потрапив до полону до РСЧА. Станом на 16.06.1921 р. мешкав у Києві, був безробітним. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229; Спр. 653. — С. 65; Список чинам военно-инженерного ведомства на 1914. — СПб. — 1914. — С. 203; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 406. — Т. 8. — С. 39.

***БОРТНОВСЬКИЙ* Анатолій Генріхович**

(27.07.1873—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Чердинське міське училище, Казанське піхотне юнкерське училище (1894), вийшов підпоручиком до 104-го піхотного Устюзького полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1907). З 1910 р. — старший ад'ютант штабу 51-ї піхотної дивізії, у складі якої вирушив на Першу світову війну. У 1915–1916 рр. — начальник штабу Усть-Двинської фортеці та начальник оборони узбережжя Балтійського моря від Лібави до Пабоже. У 1917 р. — начальник штабу Ризького укріпленого району та 7-го Сибірського стрілецького корпусу, командир 129-го піхотного Бессарабського полку. З осені 1917 р. — начальник штабу 47-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — полковник.

З квітня 1918 р. — начальник штабу 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави. З 03.01. до 06.01.1919 р. — начальник штабу Південно-Західного району Дієвої армії УНР. Фактично з 03.01.1919 р. перебував у розпорядженні військового міністра УНР О. Грекова.

Бортновський Анатолій, фото 1907 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

У лютому 1919 р. приватно виїхав до Румунії. З весни 1919 р. рахувався у резерві Збройних Сил Півдня Росії.

З лютого 1920 р. — на еміграції. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 46-зв. — 47; Спр. 39. — С. 11; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 1; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914.

БОРЩАНСЬКИЙ Борис Миколайович

(11.04.1887—?) — командир дивізії Дієвої армії УНР.

Закінчив Миколаївське інженерне училище (1907), вийшов підпоручиком до 5-го саперного батальйону (Київ). Закінчив Офіцерську електротехнічну школу (1911), слрків у 1-й Кавказькій іскровій роті. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — командир 7-го радіотелеграфного дивізіону Армії Української Держави, який 16.03.1919 р. був зарахований до Північної групи Дієвої армії УНР як радіотелеграфний дивізіон штабу групи. Перебував на посаді командира дивізіону до жовтня 1919 р. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 46; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск. — СПб. — 1913. — С. 62.

БОЧКОВСЬКИЙ Микола Андрійович

(06.12.1859 — до 25.03.1920) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Хотинське повітове училище. Добровольцем брав участь у Російсько-турецькій війні 1877–1878 рр. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1880), служив у 59-му піхотному Люблінському полку (Одеса), у складі якого брав участь у поході на Далекий Схід у 1905 р. З 09.12.1910 р. — полковник. З 08.03.1915 р. — командир 57-го піхотного Модлінського полку. У 1917 р. — командир бригади 15-ї піхотної дивізії. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 13–15.05.1915 р.) та Георгіївською зброєю (за бій 21.01.1915 р.). Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З початку червня 1918 р. - начальник 3-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 09.11.1918 р. — начальник Окремої Запорізької дивізії Армії Української Держави.

15.11.1918 р. виїхав на Дон до білих. З 23.12.1918 р. рахувався у резерві старшин при штабі Збройних Сил Півдня Росії. Помер в районі Новоросійська під час відступу білих армій.

Список полковникам на 1914. — СПб. — 1914. — С. 771; Монкевич Б. Слідами Запорожців. — Варшава. — 1927. — Ч. 5. — С. 66–68

БРАКЕР Борис Олександрович

(14.03.1872-30.12.1926) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Педашка Костянтиноградського повіту Полтавської губернії. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 1-ше Павлівське військове училище (1891), вийшов підпоручиком до 36-го піхотного Орловського полку. Брав участь у Російсько-японській війні. 22.06.1904 р. — 06.06.1906 р. командував ротою у 16-му Східно-Сибірському стрілецькому полку, був поранений та контужений.

Одержав звання капітана за бойові заслуги. Після війни повернувся до 36-го піхотного Орловського полку. У 1909–1911 рр. обіймав посаду помічника начальника відділу столоначальника пенсійного відділу Головного штабу. У 1911–1913 рр. служив у 36-му полку. 22.06.1913 р. — 24.06.1914 р. у ранзі підполковника перебував у запасі. Після початку Першої світової війни був знову покликаний до армії. В 1914–1915 рр. — штаб-офіцер для доручень інтендантського управління штабу Київської військової округи. У 1915–1917 рр. — командир батальйону та т. в. о. командира 14-го запасного піхотного полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 05.12.1917 р. — штаб-старшина для доручень при товариші військового міністра Центральної Ради. З 12.03.1918 р. — начальник 2-го відділу пенсійної управи Військового міністерства УНР. З 28.11.1918 р. — помічник начальника пенсійного управління Головного штабу Української Держави. 09.05.1919 р. був приділений до головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. З 25.02.1920 р. — штаб-старшина для доручень головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. З 19.03.1920 р. — начальник нагородно-пенсійного управління головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР.

Помер та похований у Ченстохові (Польща).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 11–12; Оп. 2. — Спр. 652. — С. 39; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 1. — С. 399.

БРАНДТ Петро Олександрович

(12.06.1861—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з м Тельши Ковенської губернії. Закінчив Миколаївське інженерне училище (1882), служив у 6-му саперному батальйоні. Закінчив Миколаївську інженерну академію (1887), служив у Виборзькій фортечній артилерії. З 20.10.1887 р. — у Свеаборзькій фортечній артилерії. З 07.09.1888 р. — військовий інженер Головного інженерного управління. Брав участь у плануванні та будівництві першого фільтру Петербурзького водопроводу. Влітку 1890 р — інженер на спорудженні Охтинського порохового заводу. Згодом

керував перебудовою Шосткінського порохового заводу. З 01.11.1895 р. — інженер Головного інтендантського управління Миколаївської залізниці. З 22.03.1905 р. — помічник начальника управління Миколаївської залізниці. Одночасно обіймав посади: члена Технічного комітету Головного інтендантського управління (1899–1910), викладача Військово-інтендантської академії (1901–1910). З 07.09.1910 р. — головний інтендант 9-го армійського корпусу (Київ). 14.04.1913 р. був підвищений до рангу генерал-майора. З 24.02.1916 р. — помічник начальника Інтендантського управління штабу Київської військової округи. Мав усі нагороди до ордену Святого Станіслава I ступеня включно.

З 12.03.1918 р. — на службі в Армії УНР: начальник Технічного відділу Головного інтендантського управління. На цій посаді залишався за часів Гетьманату та Директорії.

03.11.1919 р. у Козятині потрапив у полон до червоних, був відправлений до Москви у розпорядження Головного військово-господарчого управління РСЧА. 18.02.1920 р. був призначений начальником Київських військово-господарчих курсів РСЧА. Після зайняття Києва польськими та українськими військами знов повернувся до Армії УНР. 13.05.1920 р. був приділений до київського міського коменданта Армії УНР. З 22.05.1920 р. — член комісії по збору державного майна. У червні 1920 р, після відступу польських та українських військ, залишився у зайнятому червоними Києві. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 941. — С. 1–6.

БРАТКОВСЬКИЙ Євген Федотович

(1867—?) — адміністративний підполковник Армії УНР.

Народився у Таращі. У 1920–1922 рр. — секретар канцелярії Військового міністерства УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 875. — С. 58.

БРОДОВСЬКИЙ Володимир Васильович

(1.03.1880-?) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Шелехово Літинського повіту Подільської губернії. Закінчив Камянець-Подільську гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1904). Станом на 01.01.1910 р. — поручик 173-го піхотного Каменецького полку (Черкаси, згодом — Чернігів). У складі 313-го пішого Балашовського полку брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (21.08.1915). З 02.09.1917 р. — підполковник, т. в. о. командира 313-го пішого Балашовського полку. З 06.10.1917 р. — полковник.

З 06.08.1918 р. — секретар начальника канцелярії Військового міністерства Української Держави. З 25.12.1918 р. — помічник начальника канцелярії Військового міністерства УНР. 04.05-01.07.1919 р. перебував у відпустці. З 05.07.1919 р. — начальник канцелярії Військового міністерства УНР. Залишався на цій самій посаді у 1920–1921 рр. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С. 8; Спр. 37. — С. 170–175; Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004.

БРОЖЕ Карліс Яніс

(12.11.1887–1941(?)) — помічник командира полку Армії УНР.

Латиш за походженням. Народився у м. Буртнек Цесиського району Латвії. Закінчив учительський інститут. Після початку Першої світової війни був мобілізований до російської армії. 19.01.1916 р закінчив Оренбурзьку школу прапорщиків (в одному взводі з П. Дяченком, разом з яким служив згодом в українській армії), Оранієнбаумські кулеметні курси (1916). Останнє звання у російській армії — поручик.

Броже Карліс, фото сер. 20-х років (надано для публікації Латвійським військовим музеєм)

У липні 1919 р. хворів на тиф, перебував в одній з лікарень Проскурова, де його знайшов командир Кінного полку Чорних Запорожців Дієвої армії УНР П. Дяченко. Був зарахований до Кінного полку Чорних Запорожців, тривалий час виконував обов'язки старшини для доручень при командирові полку. З січня 1920 р. — командир 2-го куреня Кінного полку Чорних Запорожців Дієвої армії УНР. З 28.08. по 07.10.1920 р. (під час лікування пораненого полковника П. Дяченка) виконував обов'язки командира полку. 23.12.1920 р., після завершення бойових дій Армії УНР проти червоних, виїхав до Латвії.

10.04.1921 р. поступив на службу до Міністерства внутрішніх справ Латвії, був начальником 1-ї дільниці поліції Валмієрського повіту. З червня 1935 р. — начальник 2-ї дільниці поліції у Ризі.

06.07.1940 р., після окупації Латвії радянськими військами, звільнився з поліції за власним бажанням. Невдовзі був заарештований радянською владою. Ймовірно, страчений радянськими каральними органами.

Броже Карліс, портрет 1920 року (Літопис Червоної Калини. - Львів. - 1930. — Ч. 7/8)

Латвійський державний історичний архів. — Ф. 5604. — Оп. 1. — Спр. 1056 Броже К. Я.; Дяченко П. Чорні Запорожці, на правах рукопису// Науково-довідкова бібліотека Головного архівного управління України. — С. 50, 64, 66, 78, 99-103, 104-113, 120; Монкевич Б. Нічний наступ Чорних Запорожців на с. Багринівці// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — С. 14-16; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С 419.

БРОНСЬКИЙ Вячеслав Михайлович

(24.03.1876—02.1919) — український військовий діяч.

Закінчив Ананьївську гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1897), вийшов підпрапорщиком до 17-го піхотного Архангелогородського полку, служив у 139-му піхотному Моршанському полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні (був контужений). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1907). Служив на штабових посадах у Варшавській військовій окрузі. Брав участь у Першій світовій війні. З 19.10.1916 р. — командир 184-го піхотного

Варшавського полку. З 21.11.1916 р. — генерал-майор. З 04.06.1917 р. — начальник штабу 17-го армійського корпусу.

Бронський Б'ячеслав, фото 1907 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Ще влітку 1917 р. заявив про своє прихильне ставлення до українського військового руху. З січня 1918 р. був приділений до оперативного відділу Українського Генерального штабу Центральної Ради. 21.02.1918 р. був призначений представником Військового міністерства Центральної Ради при німецькому командуванні. З 20.04.1918 р. очолював комісію по створенню української армії при військовому міністрі Центральної Ради, згодом — Української Держави. 15.12.1918 р., після вступу військ Директорії до Києва, був призначений начальником Головного управління Генерального штабу УНР. З 31.12.1918 р. — 2-й помічник начальника штабу Дієвої армії УНР. З 22.01.1919 р. за сумісництвом — начальник Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Помер від тифу, похований у Вінниці у 20-х числах лютого 1919 року.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. - Оп. 2. — Спр. 37. - загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 45-зв. — 46; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914, Маланюк Є. Книга спостережень: проза. — Торонто. — 1966. — Т. 2. — С. 330, Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 11. — С. 20-22; Капустянський М.

Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є.
Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 333.

БУДНИЙ Анатолій Львович

(1878–1921) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

Народився в Одесі.

З 21.03.1920 р. — начальник постачання 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

12.11.1920 р. потрапив у полон до 60-ї стрілецької дивізії РСЧА. У 1921 р. — засуджений до розстрілу.

Самутин Петро. Хронологічні дати VI-ої Січової стрілецької дивізії//Вісті Комбатанта. — 1970 — № 5. — С. 12, Київ: жертви репресій. — Київ. — Меморіал. — 1997. — С. 70.

БУЄВСЬКИЙ-БРУНГОФ Микола Онуфрійович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

На військовій службі з 27.09.1913 р Останнє звання у російській армії — капітан (артилерії).

З 08.01.1919 р. — начальник розвідного відділу штабу корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 22.03.1919 р. — начальник розвідного відділу штабу Східного фронту Дієвої армії УНР. З 01.06.1919 р. — начальник військової розвідки штабу групи Січових стрільців Дієвої армії УНР. 01.12.1919 р. захворів на тиф, залишився у с. Деревичі Волинської губернії. З 13.05.1920 р. — начальник оперативного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. З 17.11.1921 р. — начальник відділу розвідки Генерального штабу УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі та Німеччині. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168. — С. 80.

БУЗУНОВ Олександр Васильович

(05.06.1881-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

Народився у Воронізькій губернії. Закінчив Миколаївське інженерне училище (1901), служив у 10-му саперному батальйоні та Туркестанській військово-телеграфній роті (фортеця Кушка).

У 1918–1919 рр. служив у Головному інженерному управлінні Військового міністерства Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 10.02.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник канцелярії Технічної управи Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075 — Оп. 2. — Спр. 37 — С 226–229; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск. — СПб. — 1913. — С. 37.

БУЙНИЦЬКИЙ Володимир Агафонович

(16.02.1882-3.09.1943) — полковник Армії УНР.

Закінчив Московське військове училище (1902), служив у 1-му Східно-Сибірському саперному батальйоні (Нікольськ-Уссурійський). Закінчив Олександрівську військово-юридичну академію (1914). У 1915 р. — кандидат на військово-юридичні посади у штабі 8-ї армії, згодом — слідчий суддя 39-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — полковник.

З березня 1918 р. — голова Головного Військово-судового управління Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави.

З 01.08.1918 р. — начальник законодавчої управи Військового міністерства Української Держави. З грудня 1918 р. — помічник голови Головного Військово-судового управління Військового міністерства УНР. Помер та похований у Варшаві, на цвинтарі Воля.

Кириченко Ю. До історії українського військового судівництва// За Державність. — Варшава. — 1936. — № 6. — С. 65–76; Незабытые могилы. — Москва — 1999. — Т. 1. — С. 436; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск. — СПб. — 1913. — С. 43.

БУЛАХ Олександр Демянович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище (1904). Станом на 01.01.1910 р. — поручик 11-го уланського Чугуївського полку (Дубно). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 21.10.1918 р. та станом на січень 1919 р. - командир 20-го Павлоградського кінного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. 15.01.1919 р. був усунутий з посади та заарештований у Києві «за вороже ставлення до України». Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 12. — С. 91; Ремболович І. 1918 рік на Чернігівщині//За Державність — Варшава — 1938 — № 8. — С. 95–98.

БУРДУН-РИКОВ Микола Миколайович

(19.05.1885-?) — полковник Армії УНР.

Народився в с. Хрящеватка Харківської губернії. Останнє звання у російській армії встановити, за архівними матеріалами, не вдалося, сам називав себе полковником.

У 1919 р. начебто служив у Збройних Силах Півдня Росії командиром Марківського полку, про що згадували військовики Дієвої армії УНР, однак це не підтверджується жодним з білоемігрантських джерел.

З 20.07.1920 р — командир 13-ї стрілецької бригади 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. У грудні 1921 р. — січні 1922 р. — начальник 1-ї запасової бригади Армії УНР.

З 1923 р. — на еміграції у Франції. Подальша доля невідома.

В українській армії служив також молодший брат Бурдун-Рикова — Віктор, який навесні 1919 р. був комендантом штабу Окремої кінної бригади Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 3; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 99 — С. 54–55, Науменко Ю. Моя служба

в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937 — Ч. 7. — С. 165–180.

БУРКІВСЬКИЙ Олександр Оттович

(19.02.1874-31.08.1921) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з дворян Гродненської губернії; лютеранин. Закінчив Білостоцьке реальне училище. У 1892 р. вступив на службу однорічником 2-го розряду до 165-го піхотного резервного Ковельського полку. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1894), вийшов підпрапорщиком до 74-го піхотного Ставропольського полку (Кам'янець-Подільський, згодом — Умань). Учасник Російсько-японської війни. З 19.10.1904 р. — командував ротю 22-го Східно-Сибірського стрілецького полку. За бойові заслуги у боях одержав звання штабс-капітана. 23.03.1906 р. повернувся до 74-го піхотного Ставропольського полку, з яким вийшов на Першу світову війну. Був двічі поранений (28.08.1914 р. та 13.01.1915 р.). З 02.01.1915 р. — командир 2-го батальйону 74-го полку. 15.06.1916 р. був підвищений до рангу полковника за хоробрість, виявлену у бою. З 26.03.1917 р. — т. в. о. командира 467-го піхотного Кінбурнського полку. З 06.04.1917 р. — командир 465-го піхотного Уржумського полку. Під час Першої світової війни дістав всі ордени до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орден Святого Георгія IV ступеня (06.07.1917), Георгіївську зброю (25.06.1917), солдатську відзнаку Святого Георгія IV ступеня (за бої 23 та 30.06.1917 р. під Станіславовом).

10.01.1918 р. залишив фронт «через хворобу». Прибув до Умані, де у березні 1918 р. став начальником залоги. З 10.04.1918 р. — командир куреня 42-го (згодом — 32-го) пішого Сумського полку Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 06.08.1918 р. — помічник командира 32-го пішого Сумського полку Армії Української Держави. З 23.02.1919 р. — завідувач зброї 1-ї (з 15.05.1919 р. — 6-ї) Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 01.06.1919 р. — помічник начальника 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 31.10.1919 р. й до кінця листопада 1919 р. — начальник 4-ї Холмської (Сірожупанної) дивізії Дієвої армії УНР. З березня 1920 р. — начальник 5-ї стрілецької бригади 2-ї Стрілецької дивізії (згодом - 8-а бригада 3-ї Залізної

стрілецької дивізії) Армії УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий, начальник 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. Загинув у автокатастрофі під час відрядження з табору інтернованих до м. Ченстохова (Польща). Похований у Варшаві на православному цвинтарі Воля.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. — Оп. 1. -Спр. 67. -Г 202–206; Оп. 2. -Спр. 653. -С. За, РГВИА. -ф. 409. -Оп. 1. - п/с 553; Монкевич Б. З останніх днів боротьби//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6. — С. 4–7; Савченко В. Український рух у ІХ-ій російській армії// За Державність. — Варшава — 1938. — № 8. — С 81–85; Пекарчук І. Правда про 10 і 11 листопада 1920 р.// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 1. — С. 8–9; Пузицький А. Ще в справі 10 і 11 листопада 1920 р.//Літопис Червоної Калини — Львів — 1933. — Ч. 4. — С. 8-9; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма, — Київ. — 2002. — С. 67, 221.

БУТРИМ Яків

(22.10.1895—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у с. Боромля Ахтирського повіту Харківської губернії. Закінчив Сергіївське артилерійське училище у м. Одеса (1915). Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1917 р. — командир батареї 30-го польового важкого артилерійського дивізіону, який у листопаді 1917 р. було українізовано. У 1918 р. — ад'ютант 3-го важкого гарматного полку Армії УНР та Армії Української Держави. На початку грудня 1918 р. очолював важку гарматну батарею Січових стрільців Дієвої армії УНР. З січня 1919 р. — командир 6-го важкого гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР, що знаходився у складі Української Галицької армії: воював спочатку проти поляків під Львовом, а згодом проти більшовиків. У листопаді 1919 р. після переходу УГА на бік білогвардійців був усунутий з посади як «петлюрівець». Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2188. — Оп. 2. — Спр. 79. — С. 125; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992.

БУТАКОВ Олександр Степанович

(10.11.1896—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у Владивостоці. Закінчив Хабаровський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (15.05.1915), служив у 6-й артилерійській бригаді, у складі якої брав участь у Першій світовій війні. Був отруєний газами. З 01.05.1917 р. — штабс-капітан.

11.11.1918 р. був мобілізований до 3-ї гарматної бригади Армії Української Держави. З 31.01.1919 р. — командир батареї цієї бригади. У лютому 1919 р. бригаду було переформовано в Окремий Запорізький гарматний дивізіон Запорізької бригади отамана Семосенка Дієвої армії УНР, у травні 1919 р. — у 22-й Запорізький гарматний Республіканський полк Дієвої армії УНР. На початку грудня 1919 р. був інтернований поляками. З 17.05.1920 р. перебував у резерві старшин Головного артилерійського управління Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 98.

БУЧЕК Порфирій Андрійович

(09.02.1892-?) — полковник Армії УНР.

Походив з селян Ізюмського повіту Харківської губернії. Закінчив Ізюмське реальне училище, Володимирське військове училище (1913), служив у 6-му стрілецькому полку, з яким брав участь у Першій світовій війні. 21.09.1914 р. був поранений кулею у груди. Нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою та орденом Святого Георгія IV ступеня (01.06.1915). Останнє звання у російській армії — капітан.

З 07.12.1917 р. — командир куреня 121-го Українського пішого полку (колишнього Пензенського). З 10.02.1918 р. — помічник начальника персональної частини 1-го Українського центрального етапу. З 18.03.1918 р. — курсант Інструкторської школи старшин військ Центральної Ради. З 11.04.1918 р. — курсовий старшина Одеської Інструкторської школи старшин. З 19.06.1918 р. — командир сотні 15-го пішого Одеського полку Армії Української Держави, був підвищений до звання військового старшини. З 02.01.1919 р. — штаб-старшина для доручень штабу 3-го Херсонського корпусу Дієвої армії

УНР. З 01.02.1919 р. — командир 1-го Учбового куреня 3-го Херсонського корпусу Дієвої армії УНР З 27.06.1919 р. — помічник командира 10-го Сірожупанного полку, до складу якого було вліто 1-й Учбовий курінь. З 05.07.1919 р. до 22.10.1919 р. — командир 11-го пішого Волинського полку Дієвої армії УНР, який 27.07.1919 р. був перейменований на 11-й піший Сірожупанний полк. З 04.11.1919 р. — начальник 1-го відділу навчання військ Головного управління Генерального штабу УНР. З 19.04.1920 р. — помічник начальника відділу статутів та навчання військ Генерального штабу УНР. З 03.07.1920 р. — начальник канцелярії Генерального штабу УНР.

05.12.1923 р. після амністії повернувся в Україну. Жив у Ізюмі. З 1926 р. працював у Сільгоспсоюзі у Полтаві. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 138; Спр. 37. — С. 446; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 5. — С. 47–62; 1928. — Ч. 6. — С. 22–48; Ч. 7. — С. 43–52; Ч. 8. — С. 53–63; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва — ^ 2004. — С. 430.

***

Штаб 70-ї піхотної дивізії російської армії (зліва направо). 1. начальник оперативного відділу штабу дивізії і штабс-капітан Володимир Сальський, 2 капітан Смірнов, 3. генерал-лейтенант Толмачов (колишній одеський градоначальник), 4. начальник 70-ї дивізії генерал-майор Белов, 5. адютант начальника дивізії (невідомий). 6. начальник штабу дивізії полковник Сапожніков; фронту Західній Україні, 13.10.1914 (надано для публікації істориком Олександром Кавтарадзе)

Штаб 25-го армійського корпусу російської армії. Начальник штабу корпусу генерал-майор Миколи Юнаків доповідає оперативні обставини командувачу корпусу генерал-лейтенанту Олександру Рагозі. Сидять (зліва направо): капітан Ришковський, підполковник Смірнов, генерал Юнаків, генерал Рогоза, інспектор артилерії корпусу генерал Р (невідомий); фронт у Західній Україні, жовтень 1914 (надано для публікації істориком Олександром Кавтарадіє)

В

ВАЛІЙСЬКИЙ Аркадій

(08.02.1895-16.09.1976) — сотник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився на Чернігівщині. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1919 р. — курсовий старшина Житомирської юнацької школи. У 1920–1923 рр. — командир 1-ї сотні та курсовий старшина Спільної (Камянецької) юнацької школи.

З 1928 р. служив контрактним офіцером польської армії у 81-му піхотному полку (Гродно), закінчив польську Вищу військову школу (1933). Останнє звання у польській армії — майор. З 01.05.1939 р. офіційно рахувався референтом польського Військово-історичного бюро, неофіційно — начальником Генерального штабу Військового міністерства УНР в екзилі.

Валійський Аркадій, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

Після німецько-польської війни 1939 р. був заарештований гестапо та відправлений до табору військовополонених. У січні 1940 р. був звільнений завдяки наполяганням Військового міністерства УНР в екзилі.

З березня 1945 р. — начальник штабу української Національної армії П. Шандрука.

З 1951 р. мешкав на еміграції у США. Помер у лікарні Квінс (Нью-Йорк), похований у Баунд-Бруці.

Shandruk P. Arms of valor. — 1959; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 76, 77, 81, 489; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р.// Київська Старовина — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 90–102; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1977. — Ч. 81. — С. 21; Отрешко-Арський М. Воєнні школи Дієвої армії УНР// Тризуб. — 1973. — Ч. 71. - С. 9–18.

ВАЛЬМАН Віктор Аркадійович

(01.10.1879-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з дворян Чернігівської губернії. Закінчив 2-й кадетський корпус у Санкт-Петербурзі, Михайлівське артилерійське училище (1900), вийшов підпоручиком до Новогеоргіївської фортечної артилерії. Закінчив Офіцерську повітроплавну школу (1907). З 08.11.1907 р. служив у 1-му Владивостоцькому артилерійському полку. З 31.11.1914 р. — командир батареї 1-го Тракторного артилерійського дивізіону. З 26.08.1916 р. — начальник господарчої частини дивізіону. З 05.11.1916 р. — підполковник. Під час війни був контужений, нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою.

З 15.03.1918 р. — командир батареї 2-го окремого важкого гарматного дивізіону Армії УНР. З 20.10.1918 р. — помічник командира 2-го важкого гарматного полку Армії Української Держави. З 09.02.1919 р. — командир 59-го дієвого гарматного полку Дієвої армії УНР. З 18.04.1919 р. був приділений до штабу 18-ї дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 16.06.1919 р. — приділений до штабу Північної

групи Дієвої армії УНР. З 25.07.1919 р. — булавний старшина для доручень інспектора артилерії Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 02.10.1919 р. — в. о. інспектора артилерії Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. 05.12.1919 р. був інтернований польською владою. З 10.06.1920 р. — командир 3-го запасного гарматного куреня Армії УНР. З 22.08.1920 р. — начальник частини склепів (складів) Гарматної управи Військового міністерства УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 106.

ВАРАВВА Петро Федорович

(04.02.1857-?) — підполковник Армії УНР.

Варавва Петро, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

Походив з дворян Харківської губернії. У 1873 р. вступив на військову службу однорічником 145-го піхотного Новочеркаського полку. Закінчив Гельсінгфорське піхотне юнкерське училище (1876). З 18.01.1879 р. служив у лейб-гвардії Семенівського полку. З 02.05.1888 р. перебував у запасі (штабс-капітан гвардії). З 12.10.1898 р. — у відставці. Після початку Першої світової війни добровольцем повернувся до армії, закінчив Офіцерський клас Петроградської військово-автомобільної школи. З 12.02.1915 р. був приділений до 634-ї Петроградської дружини ополчення, з 24.04.1915 р. — приділений до

1-ї автомобільної роти. З 25.05.1915 р. — начальник Школи військових санітарів. З 08.07.1915 р. — начальник 22-го військово-санітарного автозагону. Всю війну відбув у старому званні штабс-капітана гвардії. Мав всі ордени до Святого Станіслава II ступеня без мечів та Бухарський орден «Зірки, що сходять» I ступеня.

З 23.01.1918 р., після розформування 22-го військово-санітарного автозагону, перебував у резерві управління завідувача авточастини Південно-Західного фронту. З 11.04.1918 р. — обер-офіцер для доручень управління по збору майна, що діяло при Центральній Раді та Гетьманаті. З 24.01.1919 р. був приділений до самохідної управи Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. З 22.03.1919 р. — в. о. начальника самохідного відділу самохідної управи Військового міністерства УНР. З 28.05.1919 р. — в. о. начальника самохідної управи Військового міністерства УНР. З 04.10.1919 р. — у резерві старшин. З 21.03.1920 р. — начальник самохідного відділу Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. 08.07.1920 р. був відратований з посади за віком та приділений до Військово-технічної управи Військового міністерства УНР.

У 1920—30-ті рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 165. -Г 122–123; Спр. 606. — С. 7-зв; Спр. 37. — С. 226–229.

ВАСИЛЬЄВ Борис Іванович

(1882—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Харків. Закінчив Харківську чоловічу гімназію, Олексіївське військове училище (1911). Вийшов до 124-го піхотного Воронізького полку (Харків, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1917 р. один з ініціаторів українізації 124-го піхотного Воронізького полку. У 1918 р. — помічник командира 40-го пішого Ізюмського, а потім — 42-го пішого Валкського полків Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 04.03.1919 р. — командир куреня Галицького ім. Оскілка полку Дієвої армії УНР. З

30.04.1919 р. до 07.05.1919 р. — в. о. начальника 17-ї дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 07.05.1919 р. до 23.08.1919 р. — командир Галицького полку (згодом — 1-го Галицького ім. С. Петлюри) Дієвої армії УНР. У травні 1920 р. — помічник командира 6-ї запасної бригади Армії УНР. Під час оборони Бердичева у 20-х числах червня 1920 р. був важко поранений в голову шабельними ударами. З 11.09.1920 р. — помічник коменданта штабу Армії УНР. У 1921 р. — помічник командира 2-ї запасної бригади Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Ф. 3172-Оп. 1. — Спр. 101. — С. 9-12. Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 137, 142; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 59.

ВАСИЛЬЄВ Сергій Федорович

(20.01.1871–1923) — полковник Армії УНР.

Закінчив реальне училище, військово-училищний курс Московського піхотного юнкерського училища (1890), вийшов підпоручиком до 36-го піхотного Орловського полку (Кременчук), у складі якого брав участь у Російсько-японській та Першій світовій війнах.

Наприкінці 1917 р. — підполковник, командир 1-го куреня 4-го Сердюцького ім. І. Богуна полку військ Центральної Ради. З лютого 1918 р. — помічник командира 2-го Запорізького куреня (згодом — полку) з нестройової частини Окремої Запорізької бригади військ Центральної Ради. У 1919 р. — начальник постачання 1-ї Республіканської та 7-ї Запорізької дивізій Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований поляками у Луцьку. У 1920 р. — начальник постачання 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Дієвої армії УНР.

Помер та похований на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 10; Спр. 6. — С. 213-зв. — 214; Петрів В. Житомирська юнацька школа//Аітопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 10. — С. 13–14; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 1. — С. 503.

ВАСИЛЬЄВ Василь Васильович

(?—09.11.1930) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

У листопаді—грудні 1918 р. служив в Офіцерській добровольчій дружині житомирського губернського комісара Андро, яка боролася з військами УНР. 14.12.1918 р. у складі інших Офіцерських дружин був інтернований українською владою. У січні 1919 р. поступив на службу до Дієвої армії УНР та був призначений начальником штабу Залізнично-Технічного корпусу отамана Беня. 29.05.1919 р. був усунутий з цієї посади.

Через Польщу виїхав до Північно-Західної добровольчої армії генерала Юденіча, де служив у 53-му піхотному Волинському полку.

Жив на еміграції у Франції. Похований у м. Бійанкурі під Парижем.

Список капитанов армейской пехоты 1911. — СПб. — 1911. — С. 622; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 1. — С. 22; Авраменко Н. Причинки до споминів бл. п. сот. Івана Андруха//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 3. — С. 9; Сушко Р. Знак часу//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1929. — Ч. 1. — С. 18–19.

ВАСИЛЬЄВ (Васильєв-Чечель) Петро Гаврилович

(25.06.1870—?) — начальник військових шкіл Дієвої армії УНР.

Закінчив 4-й Московський корпус, 3-тє військове Олександрівське училище (1892), вийшов прапорщиком до 15-го стрілецького полку (Одеса), у складі якого брав участь у поході на Далекий Схід у 1905 р. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 2-м розрядом. З 06.12.1910 р. — полковник. Напередодні війни викладав в Одеському військовому училищі. У 1914 р. — командир 195-го піхотного Оровайського полку. З 04.03.1915 р. — комендант штаб-квартири 11-ї армії. З 19.08.1915 р. — командир 52-го піхотного Віленського полку. З початку 1917 р. — начальник Одеського військового училища, генерал-майор. Був нагороджений Георгіївською зброєю (за бій 26, 27 та 29.08.1914 р.).

Васильєв Петро, фото весни 1918 року (з фондів ЦДАВОУ)

З осені 1917 р. — начальник 78-ї (українізованої) пішої дивізії. Під час наступу австро-угорських військ у лютому 1918 р. під Кам'янцем-Подільським випадково потрапив у полон та відправлений до табору військовополонених українців у Фрайштадті, де тоді почала формуватися 1-ша козацько-стрілецька (Сірожупанна) дивізія. Згодом виїхав до Києва. З 01.10.1918 р. до 18.11.1918 р. — начальник 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії Української Держави, згодом — начальник Полтавської пішої юнацької школи. З березня 1919 р. — начальник Спільної юнацької школи у Кам'янці-Подільському (згодом — у Луцьку), що формувалася з решток Чугуївської, Полтавської, 2-ї Київської піших юнацьких, Київської гарматної та Інструкторської шкіл. 16.05.1919 р. разом зі складом школи потрапив у Луцьку до польського полону.

У вересні 1919 р. повернувся з полону, але одразу перейшов до Збройних Сил Півдня Росії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 853–854; Список полковникам на 1914. — СПб. — 1914. — С. 879; Дубрівний П. Сірожупанники//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 65–66; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. — № 1. — С. 82–83.

ВАСИЛЬЧЕНКО Гнат Михайлович

(30.01.1872–1920?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Ізюмське реальне училище, Московське піхотне юнкерське училище (1895), вийшов підпоручиком до 11-ї гарматної бригади (Дубно). Згодом служив у 32-й гарматній бригаді (Рівне). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу (1906), служив на штабових посадах у Кавказькій військовій окрузі. Учасник Першої світової війни. З 15.06.1915 р. — полковник. З 08.08.1916 р. — командир 8-го Кавказького стрілецького полку. З 20.06.1917 р. — начальник штабу 5-ї Туркестанської стрілецької дивізії.

З листопада 1917 р. — генерал-майор, виборний командувач V Кавказького корпусу (українізованого) на Кавказькому фронті. У березні 1918 р. на чолі корпусу через Новоросійськ і Севастополь дістався до України (кадри корпусу були розміщені у Катеринославі). 17.04.1918 р. був призначений командувачем Катеринославського (згодом — 8-го) корпусу Армії УНР, згодом - Армії Української Держави, що був організований з V Кавказького.

Після початку протигетьманського повстання оголосив про приєднання корпусу до Добровольчої армії. На чолі кадрів корпусу (трохи більше 1 тисячі людей, переважно офіцерів) 27.11.1918 р. — 02.01.1919 р. здійснив т. зв. Катеринославський похід на Крим для з'єднання з Добровольчою армією. У складі Збройних Сил Півдня Росії командував збірним полком 34-ї піхотної дивізії та бригадою 4-ї Кримської дивізії, яка восени 1919 р. вела бойові дії проти Дієвої армії УНР.

На початку лютого 1920 р. звільнився з посади за хворобою. Подальша доля невідома.

Васильченко Гнат, фото 1918 року (ГАРФ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 14. — С. 190; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 44-зв. — 45; Д-в М. Як звязковий старшина у Денікінців//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 10. — С. 8—10; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Слащов-Крымский Я. А. Белый Крым 1920 г. — Москва. — 1990. — С. 50, 55; А. Д. Екатеринославский поход//Первопоходник. — Лос-Анджелес. — № 9. — С. 39—40; Гуреев В. Екатеринославский поход//Часовой. — Париж. — 1968. - № 405. — С. 14—15. - № 406. — С. 13—15; № 407. — С. 14.

ВАСЬКЕВИЧ Всеволод Юрійович

(07.05.1880-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Більов Ізяславського повіту Волинської губернії. Закінчив 4-класну Волинську духовну семінарію, 2-ге Костянтинівське військово-училище. У складі 4-го Східно-Сибірського (згодом — Сибірського) стрілецького полку брав участь у Російсько-японській та Першій світовій війнах. З 01.02.1917 р. — командир батальйону 62-го

Сибірського стрілецького полку. З 26.08.1917 р. — помічник командира 63-го Сибірського стрілецького полку. З листопада 1917 р. — т. в. о. командира 4-го Сибірського стрілецького полку. Під час Першої світової війни дістав 5 поранень, був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 09.03.1918 р. — діловод господарського відділу Військово-юридичної управи українського Військового міністерства Центральної Ради. З 22.07.1918 р. — начальник господарчого відділу цієї ж управи. З 01.04.1919 р. — помічник начальника загального відділу цієї ж управи, з 01.06.1919 р. перебував поза штатом. 07.06.1920 р. знов подав клопотання про зарахування на українську службу з побажанням викладати у Кам'янецькій спільній юнацькій школі. Станом на 06.07.1920 р. — начальник секретарського відділу Головного військово-судового управління Військового міністерства УНР.

Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 238. — С 4–7; Спр. 37. — С 426.

ВАЩЕНКО-ЗАХАРЧЕНКО Олександр Петрович

(20.12.1891 — після 1937) — підполковник Армії УНР.

Народився у Костянтинограді. Походив з дворян Полтавської губернії. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1912), вийшов підпоручиком до 9-ї артилерійської бригади (Полтава), у складі якої брав участь у Першій світовій війні. З 03.02.1917 р. — капітан. З 07.03.1917 р. — командир 3-ї батареї 9-ї артилерійської бригади. Під час війни був двічі важко поранений, нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївською зброєю (15.01.1917 р, за бій 15.05.1915 р.). Останнє звання у російській армії — капітан.

У листопаді 1917 р. 9-ту артилерійську бригаду було українізовано. У липні 1918 р. перейменовано на 11-ту легку гарматну бригаду Армії Українського Держави. З 18.06.1918 р. — ад'ютант бригади (01.03.1919

р. бригада була перейменована на 1-й запасний гарматний полк) Дієвої армії УНР. 21.05.1919 р. потрапив до польського полону.

15.06.1919 р. перебував у таборі Ланцут, де записався до Північно-Західної добровольчої армії генерала Юденіча; воював проти більшовиків під Петроградом (був поранений у ногу). Після поразки армії Юденіча потрапив в Естонію.

09.07.1920 р. повернувся в Ланцут, де знов вступив до української армії. З 12.08.1920 р. — начальник адміністративно-персональної частини гарматної управи Військового міністерства УНР.

У листопаді 1923 р. повернувся в Україну, жив у Полтаві. 07.05.1931 р. був засуджений на 5 років виправно-трудоих робіт у справі «Весна» (т. зв. змова колишніх офіцерів). Після відбуття терміну повернувся додому, однак 05.08.1937 р. був знов заарештований і 30.11.1937 р. засуджений на 10 років виправно-трудоих робіт за ст. 58. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 104–105;
ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 2609, архівно-слідча справа
Ваїценка-Захарченка О. П.

ВЕЛИЧКОВСЬКИЙ Яків Васильович

(20.03.1874-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Новгороді-Сіверському. Закінчив Віленське піхотне юнкерське училище (1899), вийшов підпоручиком до 120-го піхотного Серпухівського полку, незабаром перевівся до 121-го піхотного Пензенського полку (Харків), у складі якого брав участь у Російсько-японській війні (був контужений). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1912). Брав участь у Першій світовій війні, обіймав посаду старшого ад'ютанта та начальника штабу 9-ї піхотної дивізії. Був нагороджений Георгіївською зброєю (09.03.1915). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 23.05.1918 р. — на українській службі: помічник начальника відділу освіти старшин генерального штабу у Генеральному штабі Української Держави. З 10.01.1919 р. перебував у розпорядженні штабу Лівобережного фронту Дієвої армії УНР (командувач — П. Болбочан). Після арешту П. Болбочана залишив службу в Дієвій армії УНР.

У березні 1919 р. був мобілізований до РСЧА. Влітку 1919 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії. З 19.08.1919 р. рахувався у резерві офіцерів Збройних Сил Півдня Росії.

У 20-х рр. жив на еміграції у Парижі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 48-зв. — 49; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 634; Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004.

ВЕРБИЦЬКИЙ Михайло

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР. У російській армії — молодший офіцер. У 1917 р. — один із активних українських військових діячів на Херсонщині. Влітку — восени 1918 р. — командир куреня 16-го пішого кадрового Єлисаветградського полку (Єлисаветград)

Армії Української Держави, створеного з офіцерів та добровольців-селян навколишніх сіл. Один із організаторів протигетьманського повстання на Херсонщині — у ніч з 22 на 23 листопада 1918 р. здійснив силами свого куреня переворот у Єлисаветграді. Згодом — командир 16-го пішого Єлисаветградського полку військ Директорії, в. о. начальника 6-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. Навесні 1919 р. перебував у розпорядженні штабу Південно-Східної групи Дієвої армії УНР. У травні— липні 1919 р. — командувач піхоти 2-ї дивізії «Запорізької Січі» Дієвої армії УНР. З кінця серпня 1919 р. — командир 14-го пішого полку Низових Запорожців 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному.

За неперевіреними даними був розстріляний ЧК у 1920 р. або 1921 р.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 90. — С. 2-зв. — 3; Михайлик М. Українське село в часи національної революції// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1934. — Ч. 1. — С. 14. — Ч. 2. — С. 5–8; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 25.

ВЕРГЕЛЕС Борис Єгорович

(2.09.1887-193?) — підполковник Армії УНР.

Походив зі Зміївського повіту Харківської губернії. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1921 рр. — командир 49-го куреня та старшина штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Помер на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 2.

ВЕРГЕЛЕС Микола Мартинович

(21.10.1864—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив Харківську чоловічу гімназію, Єлисаветградське кавалерійське училище (1886), Офіцерську кавалерійську школу, служив у 25-му драгунському Казанському полку (Житомир), у складі якою брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святою Георгія IV ступеня (23.05.1916 р, за бій 03.07.1915 р). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З кінця листопада 1918 р. і до кінця березня 1919 р. — командир Лубенського кінного полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Марущенко-Богдановський А. Лист до редакції//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 7. — С. 84–87; Список підполковників 1913. — СПб. — 1913. — С. 1216.

ВЕРГУН Михайло Тимофійович

(23.05.1888-?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Народився в м. Ахтирка. На українській військовій службі з 18.11.1918 р. У 1919 р. — старшина постачання Запорізької групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку. У 1920 р. — начальник постачання 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР, згодом — начальник постачання 2-ї Волинської

дивізії Армії УНР. У вересні 1921 р. не зміг подати Головній реєстраційній комісії документи, які б підтвердили його офіцерське звання, через що був визнаний військовим урядовцем, що присвоїв собі звання сотника, і усунутий з посади.

За даними документів верифікаційної комісії Армії УНР утік з казною постачання 2-ї Волинської дивізії до Радянської Росії. Після повернення на батьківщину працював у Київському відділенні внешторгу, з листопада 1921 р. — безробітний. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 557. — С. 109, 202; Спр. 653. — С. 97–98; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 9; Самутин П. Командний склад VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С. 72; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 406. — Т. 7. — С. 98.

ВЕРЖБИЦЬКИЙ Павло Андрійович

(?—?) — полковник Армії УНР.

Народився в Житомирі, поляк за походженням. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 12-го стрілецького полку (Жмеринка), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (24.01.1917 р., за бій 26.02.1915 р.). У 1917 р. — підполковник, викладач Житомирської школи прапорщиків.

У 1918 р. служив у складі 16-го пішого Бережського полку Армії Української Держави. Був підвищений Військовою Офіцією до звання полковника. З 03.01.1919 р. — в. о. начальника штабу, а з 06.01.19 р. — начальник штабу Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 11.01.1919 р. — помічник начальника штабу цього району. З середини січня 1919 р. — інспектор класів Житомирської юнацької школи. З 02.06.1919 р. — начальник Житомирської юнацької школи. На початку грудня 1919 р. на нараді викладачів та юнаків школи виступив за розпуск школи. Був заарештований старшинами першого випуску школи, ледве уник розстрілу. На початку квітня 1920 р. з'явився до розпорядження Військового міністерства УНР та звернувся з клопотанням про призначення на відповідну посаду. Отримав призначення на посаду командира Учбового куреня 4-ї запасної бригади Армії уНРу Кам'янці-Подільському. Однак, 09.04.1920 р. С. Петлюра наказав відмовити П. Вержбицькому в будь-якій посаді в Армії УНР, звинувачуючи його в допущенні заколоту отаманів Волоха, Божка і Данченка в Любарі у грудні 1919 р. 16.04.1920 р. здав посаду командира Учбового куреня. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 666. С. 215–216; Спр. 37. — С. 231–232.

ВЕРНИГОРА Єфрем Леонтійович

(07.06.1884-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Путивль. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1921 рр. — помічник командира 49-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 6.

ВИБОРНИЙ Тиміш

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

У російській армії — молодший офіцер.

На початку 1919 р. служив у РСЧА — у 14-му радянському стрілецькому Миргородському полку.

18.04.1919 р. підняв повстання проти більшовиків та перевів більшу частину полку на бік Дієвої армії УНР — до складу Корпусу Січових стрільців. З початку травня 1919 р. до жовтня 1919 р. — командир 6-го Миргородського Січового полку, сформованого з вояків, що перейшли на бік Дієвої армії УНР з РСЧА (з середини липня 1919 р. полк називався 33-м Січовим). Подальша доля невідома.

Золоті Ворога. Історія Січових стрільців — Київ — 1992

ВИГОВСЬКИЙ Олександр Хомич

(09.12.1888-24.06.1939) — адміністративний підполковник Армії УНР.

Народився в с. Давидки Овруцького повіту Волинської губернії. Закінчив педагогічні курси при Житомирському 2-класному педагогічному міському училищі (1906), викладав у початкових сільських школах. У 1915 р. був мобілізований рядовим до російської армії, служив у 495-й Рязанській, 99-й та 124-й ополченських робітничих дружинах, 27-й інженерній дружині. З 23.12.1917 р. — військовий урядовець у ранзі колезького секретаря житомирського військового начальника.

Виговський Олександр, фото 30-х років (надано для публікації істориком Сергієм Білоконем)

З 08.02.1918 р. — ад'ютант оперативного відділу похідного штабу військового міністра Центральної Ради О. Жуківського. З 03.03.1918 р. — секретар начальника Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З 30.09.1918 р. дістав ранг титулярного радника. З 02.12.1918 р. — секретар начальника штабу військ Директорії. З 19.12.1918 р. — секретар начальника Головного управління Генерального штабу (ГУГШ). З 25.12.1918 р. — в. о. начальника канцелярії ГУГШ Дієвої армії УНР. З 01.03.1919 р. — начальник загального відділу ГУГШ. 06.12.1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. З 08.04.1920 р. був приділений до 2-ї запасної бригади Армії УНР. З 24.05.1920 р. — начальник військово-похідної канцелярії Головного Отамана С. Петлюри. З 27.10.1921 р. — адміністративний сотник. З березня 1927 р. — начальник статистичного підвідділу Генерального штабу УНР в екзилі.

Помер у Варшаві, похований на православному цвинтарі Воля.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 823. — С. 72–77; Shandruk P. Arms of valor. — 1959; Тютюнник Ю. З поляками проти України. — Харків. — 1924. — С. 66; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 419.

ВИНОГРАДОВ Юрій

(1894?—07.1919) — командир полку Дієвої армії УНР.

Донський козак за походженням. На початку Першої світової війни пішов добровольцем на фронт — служив в одному з Донських пластунських батальйонів. Дістав відзнаку Святого Георгія IV ступеня. Закінчив школу прапорщиків. Був двічі поранений. Останнє звання у російській армії — поручик.

Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерії в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 154–157; Сікевич В. Сторінки із записної книжки, 1942–1948. — Ч. 1–7, зокрема — Ч. 7. — С. 34–38; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 140; Сосюра В. Третя рота. — Київ. — 1997. — С. 172.

У грудні 1917 р. перебував на лікуванні у Києві, після одужання вступив до Гайдамацького Коша Слобідської України військ Центральної Ради, був командиром 1-ї сотні Коша. У подальшому — командир сотні 3-го Гайдамацького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З листопада 1918 р. — командир 3-го Гайдамацького полку військ Директорії. За нез'ясованих обставин був розстріляний за наказом О. Волоха за звинуваченням чи то у спробі перейти на бік білих, чи то втекти з казною полку за кордон.

ВИНОГРАДОВ Хрисанф Олександрович

(19.03.1876-?) — полковник Армії УНР.

Походив з родини колезького реєстратора Полтавської губернії. Закінчив 5-ту Київську гімназію, Київське піхотне юнкерське училище, вийшов підпрапорщиком до 12-го Східно-Сибірського стрілецького полку, у складі якого брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. Закінчив Миколаївську інженерну академію (1904), брав участь у Російсько-японській війні. З 06.12.1914 р. — підполковник. З 02.04.1917 р. — полковник, остання посада у російській армії — корпусний інженер VII-го Сибірського корпусу (20.04.1918 р. розформував рештки корпусу та 108-ї піхотної дивізії з наказу українського військового міністра).

З 02.08.1918 р. — корпусний інженер 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави.

У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії.

Після поразки білих виїхав на Балкани, звідки у травні 1920 р. — до Польщі, у розпорядження штабу Армії УНР. З осені 1920 р. — референт Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 165. — С. 125; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 28.

ВИРЧЕНКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

З 23.12.1918 р. до кінця січня 1919 р. — командир 1-го Київського кінно-пішого полку військ Директорії, що формувався в Черкасах та Корсуні.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 60. — С. 8.

ВИШЕМІРСЬКИЙ Сергій Микифорович

(24.09.1884-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Санкт-Петербурзі. Закінчив військове училище (1907), вийшов підпоручиком до 34-ї артилерійської бригади (Катеринослав), у складі якої брав участь у Першій світовій війні. Закінчив Військову академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1918). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918–1919 рр. служив на штабових посадах в РСЧА.

З 04.10.1920 р. — в Армії УНР: начальник відділу управління навчання військ Генерального штабу.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 37.

ВИШНІВСЬКИЙ Олександр Йосипович

(12.08.1890-12.10.1975) — полковник Армії УНР (генерал-поручик в еміграції).

Народився в с. Заливна Олександрівського повіту Катеринославської губернії. У 1912 р. закінчив Олексіївське військове училище (Москва), вийшов підпоручиком до 11-го піхотного Псковського полку (Тула). Брав участь у Першій світовій війні. У 1914 р. у боях під Лодзем був поранений та потрапив до німецького полону.

У січні 1918 р. вступив до сформованої з полонених вояків-українців 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії. Командував куренем 4-го Українського (Синього) полку (до 26.04.1918 р.). З кінця січня 1919 р. — помічник командира 1-го Синього полку відновленого у складі Дієвої армії УНР. З березня 1919 р. — командир цього полку (згодом — 7-й Синій полк 3-ї Залізної дивізії). 15.08.1919 р. був важко поранений у бою проти більшовиків під с. Піщанка. Учасник Першого Зимового походу. З 18.04.1920 р. — командир 3-го кінного полку Армії

УНР. 01.07.1920 р. був поранений під час кінної атаки на чолі свого полку в бою. Після одужання — начальник канцелярії Військової місії УНР у Варшаві.

У 20—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. З березня 1945 р. був придлений до штабу Української Національної армії П. Шандрука, з частинами якої відійшов до Німеччини.

Вишнівський Олександр, фото 1920 року (За Державність — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 1949 р. жив у Детройті (США), де помер та похований.

Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68–101; Вишнівський О. Трагедія 3-ї дивізії Дієвої армії УНР. — Мюнхен-Дітройт. — 1963; Вишнівський О. Пігмеї духом і мораллю. — США. — 1965; Вишнівський О. Повстанський рух і отаманія. — Дітройт. — 1973; Дяченко П. Чорні Запорожці, рукопис. — С. 85; Генерал Олександр Вишнівський//Вісті Комбатанта. — 1970. — Ч. 5. — С. 22; Некролог//Українське Козацтво. — 1976. — Ч. 2–3(36–37). — С. 66–67; Shandruk P. Arms of valor. — 1959; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 67, 250, 271, 289, 400, 420, 424.

ВІЛЬЧИНСЬКИЙ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник (?).

Навесні 1919 р — головний індентант Південно-Східної групи Дієвої армії УНР.

Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта. — 1970. — Ч. 3–4. — С. 70.

ВИШНЯКОВ Всеволод Володимирович

(1875—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

Родом із Києва. З 25.09.1919 р. та станом на 29.04.1920 р. — Камянець-Подільський повітовий військовий начальник. У листопаді 1920 р. залишився в Україні. На початку 1921 р. повернувся до Києва, був безробітним Станом на 1928 р. жив у Кам'янці-Подільському. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 418; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 406. — Т. 8. — С. 60.

ВІКЕНТЬЄВ Олександр Петрович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан лейб-гвардії 3-ї артилерійської бригади (Варшава). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 07.09.1918 р. — командир 9-го легкого гарматного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 13.02.1919 р. до травня 1919 р. — начальник комунікаційного відділу Південно-Західного району Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 7.

ВІТКО Костянтин Миколайович

(6.12.1890-?) — підполковник Армії УНР.

Народився в с. Тухрія Чигиринського повіту Київської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1918 р. вступив до 8-ю гарматного полку 3-ї гарматної бригади Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З грудня 1918 р. — командир 1-ї батареї цього полку. На цій посаді особливо відзначився 26 березня 1919 р. у бою під Коростенем, а також при захопленні та знищенні під ст. Бородянка ворожого панцерного потягу. З травня 1919 р. служив у складі 1-ї гарматної бригади 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. З грудня 1919 р. — командир збірної батареї Збірної Київської дивізії. На цій посаді брав участь у Першому Зимовому поході. У 1920–1921 рр. — старшина 2-ї гарматної бригади Армії УНР. Лицар Залізного Хреста. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 37; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 22. — С. 12.

ВІТРЕНКО Данило Радіонович

(26.12.1882—16.03.1949) — військовий старшина Армії Української Держави.

Народився в станиці Боргустанській П'ятигорського відділу Терської області. Походив із лічних дворян. Закінчив Костянтинівське артилерійське училище (1907), вийшов підпоручиком до 15-ї кінногірської батареї. У 1914 р. закінчив один курс Миколаївської академії Генерального штабу, був штаб-офіцером для доручень штабу 35-го армійського корпусу. З 30.06.1917 р. — в. о. начальника штабу 35-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 11.04.1918 р. — начальник штабу 2-ї Української (Синьожупанної) дивізії Армії УНР. 11.05.1918 р., після розформування дивізії, прибув у розпорядження Військового міністерства Української Держави. З 20.07.1918 р. — 1-й штаб-старшина оперативного відділу Генерального штабу Української Держави.

У жовтні 1918 р. звільнився з української армії та вступив до т. зв. Північного корпусу генерала О. Родзянка (згодом Північно-Західна

армія генерала М. Юденіча), що формувався російськими монархічними колами для звільнення Петрограду від більшовиків: на чолі кадрів колишнього 53-го піхотного Волинського полку російської армії у листопаді 1918 р. прибув з Києва у Псков у розпорядження штабу Північного корпусу. Командував полком, збірним загonom. З 24.07.1919 р. генерал-майор та начальник 3-ї піхотної дивізії Північно-Західної білогвардійської армії. Вважається головним винуватцем поразки Північно-Західної армії в поході на Петроград влітку — восени 1919 р.

З 1920 р. жив на еміграції у Польщі. У 1928 р. за звинуваченням у шпигунстві на користь більшовиків був висланий до СРСР. Там був заарештований, у 30—40-х рр. перебував на засланні у Сибіру та на Далекому Сході. Помер та похований у Петербурзі (тодішньому Ленінграді).

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 14. — С. 31; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 53-зв. — 54; Рутыч Н. Белый фронт генерала Юденича, биографии чинов Северо-Западной армии. — Москва. — 2002. — С. 159–166.

ВОВК Андрій Михайлович

(02.10.1882-11.02.1969) — генерал-хорунжий Армії УНР (генерал-полковник в еміграції).

Народився в с. Деньги Золотоніського повіту Полтавської губернії. У 1900 р. витримав іспит на звання однорічника 2-го розряду, служив у 174-му піхотному Роменському полку. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1906), вийшов підпоручиком до 129-го піхотного Бессарабського полку (Київ), у складі якого вирушив на Першу світову війну. З 1915 р. — комендант воєнного етапу. З 1916 р. — начальник дільниці військової дороги. Останнє звання у російській армії — капітан.

Вовк Андрій, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1917 р. був членом Української ради 8-ї російської армії Румунського фронту. З січня 1918 р. — отаман Вільного Козацтва Могилів-Подільського повіту. З березня 1918 р. — Могилів-Подільський повітовий комендант. У листопаді 1918 р. — один із організаторів протигетьманського повстання на Поділлі, у ході якого був схоплений Офіцерськими дружинами та відправлений до Києва, де утримувався на гауптвахті. У ніч з 13 на 14 грудня 1918 р. разом з Юрком Тютюнником та іншими політичними в'язнями організував повстання на гауптвахті в Києві. З 15.12.1918 р. — начальник 3-ї пішої дивізії військ Директорії. 15.01.1919 р. — 02.05.1919 р. — начальник 1-ї дивізії Окремого корпусу Залізнично-Технічних військ Дієвої армії УНР. З 02.05.1919 р. був приділений до Державної інспектури. З 20.08.1919 р. — вартовий отаман Київської групи Дієвої армії УНР. З 28.09.1919 р. — начальник 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР. З 14.11.1919 р. — начальник штабу Збірної Київської дивізії Дієвої армії УНР. На цій посаді брав участь у Першому Зимовому поході. З 15.06.1920 р. — помічник начальника 4-ї Київської дивізії Армії УНР. З 25.07.1920 р. — начальник тилу Дієвої армії УНР. У 1921 р. — начальник 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. З 14.11.1921 р. до середини 1922 р. — т. в. о. військового міністра та командарма Армії УНР.

Після ліквідації таборів інтернованих українських вояків жив на еміграції у Польщі та Німеччині.

З 1941 р. — голова Українських громад у Німеччині, брав активну участь у діяльності Спілки українських вояків.

З 1944 р. до 1968 р. був керівником ресорту Військових справ (військовим міністром) Державного центру УНР в екзилі. Помер та похований у Новому Ульмі (Німеччина).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 13–17, Ященко М. Що то було?//За Державність — Каліш — 1930. - № 2. — С. 125–136, Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава — 1938 — № 8. — С. 17–19, 29; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш — 1929. - № 1. — С. 97–100, Посмертна згадка//Українське Козацтво. — 1969. — Ч. 3–4(11–12). — С. 58–59; Некролог// Вісті Комбатанта. — 1969. — Нью-Йорк. — Ч. 4. — С. 90; Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999. — С. 107; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 366, 425; Некролог// Вісті братства вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1969. — Ч. 132.

ВОВЧОК-ПАНЧЕНКО Марко

(?—1919) — командир полку Дієвої армії УНР

За фахом — народний учитель. Під час Першої світової війни — військовий урядовець. Потрапив до полону.

Перебував в офіцерському таборі Ганноверіш-Мюнден, де став одним із ініціаторів українського військового руху. У січні—квітні 1918 р. — начальник культурно-освітньої відділу 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії Армії УНР. З січня 1919 р. — командир 1-го Синього полку, відновленого у складі Дієвої армії УНР. 14.03.1919 р. був усунутий з посади командира полку за звинуваченням у дезертирстві полку з фронту.

Невдовзі був розстріляний більшовиками.

Омельченко Т. Мої спогади про Синіх//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 57–67; Вишнівський О. До історії

Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101.

ВОДОП'ЯНОВ Дмитро Олександрович

(14.10.1879-?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 1-ше Павлівське військове училище, Олександрівську Військово-юридичну академію за 1-м розрядом (1907). З 1907 р. — капітан. Станом на 01.01.1910 р. — помічник військово-прокурорського нагляду Казанської військової округи. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — 1919 рр. — корпусний суддя 1-го Волинського корпусу Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. У 1920 р. — судовий слідчий 2-ї дільниці Кам'янецького повіту. У 1921–1922 рр. — т. в. о. голови 2-го Військового вищого суду Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 1051. — С. 21–26.

ВОЗНИЙ Кость Гнатович

(?—5.06.1919) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Комендант Житомира в січні—лютому 1918 р. та з листопада 1918 р. до середини квітня 1919 р. (до залишення міста українськими військами). Після цього виїхав до Рівного, де був призначений командиром 50-го пішого Новоград-Волинського (Звягельського) полку Дієвої армії УНР. Наприкінці квітня 1919 р. захворів на тиф, був залишений у рівненській лікарні після відходу з міста українських військ. Потрапив до більшовицького полону, вивезений ЧК до Житомира й там розстріляний.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 14; Петрів В. Житомирська юнацька школа//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 3, 17; Винник І. Бої Житомирської пішої юнацької школи//За Державність — Варшава. — 1939. — Ч. 9. — С. 166

ВОЙНА (Войнов) Володимир Ілларіонович

(21.01.1868-?) — полковник Армії УНР.

Походив із родини генерала російської армії, дворянина Полтавської губернії. Народився в Житомирі. Закінчив 2-й кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1887), служив у 33-й артилерійській бригаді. З 1889 р. — у 2-й резервовій артилерійській бригаді. З 1890 р. — у 37-й артилерійській бригаді. З 1891 р. — у 3-й Гренадерській артилерійській бригаді. З 1896 р. — завідувач господарства 3-го Гренадерського артилерійського парку. З 1902 р. служив у 3-й резервовій артилерійській бригаді. З 19.04.1908 р. — підполковник, командир 2-ї батареї 5-ї стрілецької артилерійської бригади. З 17.03.1916 р. — полковник. З 16.11.1916 р. — начальник муштрового відділу управління начальника артилерійського постачання штабу Західного фронту. З 25.07.1917 р. — командир 1-го дивізіону 81-ї артилерійської бригади.

З 12.03.1918 р. — помічник начальника 3-го відділу Головного артилерійського управління Військового міністерства Центральної Ради. З 18.06.1918 р. — в. о. начальника артилерійського відділу при коменданті Бахмутського повіту. З 06.07.1918 р. — начальник 3-го відділу головного артилерійського управління Військового міністерства Української Держави. З 22.10.1918 р. і до кінця 1919 р. — начальник частини артилерійського постачання головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. 16.11.1919 р. був звільнений з посади та інтернований польською владою. З 17.05.1920 р. перебував у резерві старшин артилерійського управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 25, 47–52.

ВОЙНАРОВСЬКИЙ

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 16.08.1919 р. — командир 2-го пішого Звенигородського полку 12-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

ВОЛГАЄВ Григорій Миколайович

(18.08.1872-21.03.1919) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1895), вийшов підпоручиком до 14-го піхотного Олонецького полку. З 1897 р. — молодший ад'ютант штабу 19-ї піхотної дивізії. З 1906 р. — командир роти у 73-му піхотному Кримському полку. Згодом — командир батальйону 30-го Сибірського стрілецького полку (Красноярськ). У 1914 р. — підполковник, завідувач господарства 50-го піхотного запасного батальйону (згодом — полку). З 1916 р. — полковник, командир 97-го обозного батальйону.

У 1918 р. жив приватно у Летичеві. У другій половині листопада 1918 р. був призначений летичівським повітовим військовим начальником. Залишався на цій посаді з приходом до влади Директорії. Розстріляний більшовиками.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 15; Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 1316.

ВОЛИНЕЦЬ Ананій Гаврилович

(1894—14.05.1941) — український військовий діяч.

Народився в с. Карбівці Гайсинського повіту Подільської губернії. Закінчив 2-класне Гайсинське реальне училище (1908), Верхньодніпровське сільськогосподарське училище (1916). У 1917 р. був призначений Центральною Радою повітовим комісаром та начальником міліції Гайсинського повіту. У жовтні 1918 р. організував у Гайсині курінь Національної гвардії, який підтримав протигетьманське повстання. З 25.01.1919 р. — командир 61-го пішого дієвого Гайсинського полку ім. С. Петлюри Дієвої армії УНР, сформованого на основі Гайсинського куреня Національної гвардії. У ніч із 22 на 23 квітня 1919 р. з частиною полку залишив Дієву армію УНР і попрямував на Гайсинщину, де партизанив проти червоних військ. Влітку— восени 1919 р. — командир 13-го Гайсинського пішого полку 5-ї Київської дивізії Дієвої армії УНР. У жовтні 1919 р. з частиною полку знов повернувся до Гайсинського повіту для продовження партизанських дій. З 18.05.1920 р. на чолі свого партизанського загону (т. зв. «Гайсинсько-Брацлавської бригади») діяв спільно з Армією УНР, яка перебувала у Першому Зимовому поході. 06.06.1920 р. бригада мала бути перетворена на 7-му Запорізьку дивізію Армії УНР, однак через недостатню чисельність (240 вояків) залишилася окремим партизанським загonom. Влітку — восени 1920 р. з наказу командування Армії УНР вів партизанську війну силами свого загону в тилах червоних. У жовтні 1920 р. приєднався до Армії УНР, вливши свій загін до складу 3-ї Залізної дивізії.

З 1921 р. жив на еміграції у Рівному.

Волинець Ананій, фото 20-х років (Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 7/8)

Після окупації Волині радянськими військами у 1939 р., був заарештований органами НКВС. Страчений у Вінниці.

ЦДАВОУ. — Ф. 4544 — фонд 61-го Гайсинського полку ім. С. Петлюри. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр 1. — С. 19, 20; Ф. 1078. — Оп.5. — Спр. 1 — С. 2–4; Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66-80; Серeda М Отаман Волинець//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 7–8. — С. 21–25, Бульба-Боровець Т. Армія без держави. — Львів — 1993

ВОЛКОБІЙ Петро Михайлович

(26.06.1859-15.10.1918) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Походив із селян. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1881), вийшов підпрапорщиком до 130-го піхотного Херсонського полку (Київ). У складі 21-го Східно-Сибірського стрілецького полку брав участь у Російсько-японській війні (дістав контузію). Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. З 21.11.1906 р. — полковник. З 03.10.1907 р. — командир Башкадикларського резервного батальйону (Телав). З 20.04.1910 р. —

командир 147-го піхотного Самарського полку (Оранієнбаум). З 19.07.1914 р. — генерал-майор, начальник 1-ї Фінляндської стрілецької бригади. З 24.09.1914 р. — начальник 3-ї Фінляндської стрілецької дивізії. З 13.11.1915 р. — генерал-лейтенант. З 22.04.1917 р. — начальник 44-го армійського корпусу.

Волкобій Петро, фото 1907 року (Державній галузевий архів Служби безпеки України)

З 17.04.1918 р. — начальник Харківського корпусу (згодом — 7-го) Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. Помер від хвороби (важкої форми астми). Похований у Києві.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Залесский К Кто был кто в Первой мировой войне. — Москва. — 2003. — С. 126–127; Список полковникам на 1907. — СПб. — 1907. — С. 1117; Юнкерам-чугуевцам на память о своих георгиевских кавалерах — Харьков. — 1911. — С. 8–9.

ВОЛОСЕВИЧ Олександр Іванович

(11.08.1892-29.07.1943) — полковник Армії УНР.

Волосевич Олександр. Фото 20-х років (До 10-річчя Зимового походу Армії УНР — Нью-Йорк — 1973)

Походив із лічних почесних громадян Подільської губернії. Закінчив Тиврівське духовне училище. На військову службу вступив на початку Першої світової війни однорічником 2-го розряду до 27-го пішого запасного батальйону. Закінчив 1-шу Київську школу прапорщиків (19.08.1915), був призначений у розпорядження начальника 3-ї маршової запасної бригади у Вінниці. У 1915–1917 рр. служив у 64-му піхотному Казанському полку 16-ї піхотної дивізії 6-го армійського корпусу. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (25.09.1917 р.). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Восени 1917 р. 6-й армійський корпус був українізований та перейменований на 2-й Січовий Запорізький. З кінця серпня 1919 р — начальник штабу 4-ї Сірожупанної дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — начальник штабу Збірної Волинської дивізії Дієвої армії УНР. У 1920 р. — начальник оперативного відділу штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. З жовтня 1920 р. — начальник штабу 4-ї Сірої бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У 20—30-х рр. жив у Рівному. Після окупації Волині радянськими військами, 27.09.1939 р. був заарештований НКВС.

8.03.1941 р. засуджений до 10 років позбавлення волі. Помер в ув'язненні в ПечорЛАГу 29.07.1943 р.

РГВИА — Ф 409 — Оп. 1 — п/с 200–417; Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запоріжського корпусу//Табір — Варшава. — 1927. — Ч. 4 — С 71–87, Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табір — Варшаві!. - 1928. — Ч. 6. — С. 34–48; Ч. 7. — С. 43–52, Ч. 8. — С. 53–63; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто — 1969. — Кн 1 — С 400, 415; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С 376, 425, Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 449; Мандзуренко В. Героїчний чин Марії Волосевич// Шлях Перемоги. — Київ. — 2006.2004. - № 23

ВОЛОЖАНІНОВ Семен Іванович

(02.02.1863—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився в м. Акмолінськ (Урал). Станом на 01.01.1910 р. — Заславський повітовий комендант. У 1917 р. — кам'янецький повітовий комендант. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 26.06.1919 р. перебував у резерві старшин Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Станом на 26.09.1919 р. — придільний до штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 37 — С. 201–204.

ВОЛОХ Омелян Іванович

(18.07.1886-27.10/04.11.1937) — український військовий діяч.

Народився в станиці Кальніболотська Кубанського Козацького війська. Походив із родини селян-батраків, вихідців із с. Білоцерківка Сватівського повіту Катеринославської губернії. Працював батраком, з 14 років — шахтарем на шахті «Мишоловка» (Донецький басейн). Закінчив церковноприходську школу. У 1907–1910 рр. відбував обов'язкову військову службу в Михайлівській фортеці (Батум) на посаді ротного писаря. Після служби працював вантажником, одночасно займався малюванням та вчився у художній школі ім. Раєвської в Харкові. У 1912 р. за кращі творчі роботи дістав стипендію «У пам'ять 50-річчя звільнення селян від кріпацтва», що давала право

безкоштовного навчання в школі. У 1914 р. був мобілізований до 124-го піхотного Воронізького полку. Закінчив 2-гу Київську школу прапорщиків (15.02.1915), вийшов прапорщиком до 47-го Сибірського стрілецького полку. Був двічі поранений (05.05.1915 р. та 16.10.1916 р.). Дістав відзнаку Святого Георгія IV ступеня. Нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (05.05.1917 р., за бій 08–09.09.1916 р.), Георгіївською зброєю (12.11.1916). З кінця липня 1917 р. перебував у розпорядженні харківського військового начальника. З 25.10.1917 р. — комендант Харкова. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З початку грудня 1917 р. — командир 2-го Українського запасного полку військ Центральної Ради у Харкові. Після роззброєння цього полку більшовиками виїхав до Києва, де вступив до Гайдамацького Коша Слобідської України С. Петлюри. Був командиром куреня Червоних гайдамаків цього коша. Згодом — командир 1-го куреня 3-го Гайдамацького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР Під час вуличних боїв у січні 1918 р. у Києві був поранений, однак залишився на посаді. У липні 1918 р. відмовився скласти присягу на вірність гетьману П. Скоропадському. 16.11.1918 р. самовільно очолив 3-й Гайдамацький полк та підняв повстання проти П. Скоропадського. 22 січня 1919 р. арештував командувача Лівобережного фронту Дієвої армії УНР П. Болбочана і самовільно зайняв посаду командувача Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. Однак того ж дня захворів на тиф і повернувся на цю посаду після одужання 18.03.1919 р., очоливши за сумісництвом і Південно-Східну групу (Східний фронт) Дієвої армії УНР. 21.03.1919 р. створив т. зв. «Вапнярську революційну раду», яка прагнула замирення з більшовиками. За кілька днів був заарештований вояками загону отамана Т. Янова, вірного УНР, однак невдовзі був звільнений. Слідом за частинами Запорізького корпусу Дієвої армії УНР через Румунію прибув до Радзивилова, де зустрівся з С. Петлюрою. Головний Отаман запропонував О. Волоху посаду начальника 6-ї Запорізької дивізії, але полки цієї дивізії категорично відмовилися його прийняти. Наприкінці травня 1919 р. отримав від С. Петлюри повноваження на організацію повстанського руху на Лівобережній Україні. З початку червня 1919 р. перебував у Києві, де був заарештований ЧК і за нез'ясованих обставин утік з-під розстрілу 31.08.1919 р. у Києві приєднався до 16-го Гайдамацького полку Дієвої

армії УНР. У листопаді 1919 р. одержав наказ С. Петлюри розгорнути 3-й Гайдамацький полк у Гайдамацьку бригаду, що, на думку Головного Отамана, мала стати особливим з'єднанням у Дієвій армії УНР. Однак 01.12.1919 р. разом із отаманами Божком та Данченком утворив т. зв. «Волинську революційну раду», яка стояла на радянській платформі. 06.12.1919 р. наказав Гайдамацькій бригаді та всім частинам Дієвої армії УНР, що приєдналися до неї, рушити на с. Красносілку (під Любаром), де підняв червоний прапор та оголосив про створення Української комуністичної армії. Шукав підтримки у керівників Української комуністичної партії М. Полоза та Г. Михайличенка. 01.01.1920 р. основна частина військ О. Волоха була розгромлена відступаючими білими військами.

Волох Омелян, фото 1933 року (ЦДАГПОУ)

11.02.1920 р. рештки загону О. Волоха влилися до 60-ї стрілецької дивізії РСЧА. О. Волох був приділений до штабу 12-ї радянської армії, згодом — до штабу Південно-Західного фронту червоних. З червня 1920 р. перебував у розпорядженні Наркомзему. У складі Агітаційного поїзда ім. Леніна при голові ВУЦВК Г. Петровському їздив по Україні й агітував селян за радянську владу та проти С. Петлюри. З 15.09.1920 р. — член ВКП(б). З весни 1921 р. — начальник організаційно-інструкторського агітаційного поїзду, що курсував по Україні та агітував за радянську владу. Далі — у розпорядженні ВУЦВК. У 1923–1925 рр. — завідувач приймальні голови ВУЦВК, член Центрального

Комітету незаможних селян. 3 березня 1925 р. — керівник гарантійного та адміністративно-організаційного відділів Держстраху. 3 1928 р. — начальник відділу Коопбудспілки. 3 1932 р. — керівник планувального сектору Дніпромiста та голова Укрбюро спілки шоферів. Був заарештований у ніч з 4 на 5 травня 1933 р. у справі т. зв. «Української контрреволюційної організації». Винним себе не визнав. 23.09.1933 р. був засуджений до 10 років позбавлення волі, 28.10.1933 р. відправлений з Харкова на ст. Кемь для подальшого транспортування до Соловецького табору особливого призначення. Під час перебування в таборі систематично порушував внутрішній режим — протестував проти свого затримання та ув'язнення, часто сидів у карцері. Був розстріляний серед інших відомих соловецьких політв'язнів у кар'єрі під с. Сандормох (Карелія) між 27 жовтня та 4 листопада 1937 р.

ЦДАГПОУ. — Ф. 263. — Оп. 1. — Спр. 60683, архівно-слідча справа Волоха О. І.; Архів МВС Карело-фінської Республіки Російської Федерації. — Спр. п-14793. — наглядова справа в'язня Соловецького табору Волоха О. І.; Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922; Серeda М. Отаманщина, Отаман Волох//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 5. — С. 12–14; Дубовий І. Причинки до монографії отамана Волоха//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 9. — С. 12; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. — № 8. — С. 65; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 90–91; Антончук Д. «Вапнярська Республіка»//За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 153–163; Смoвський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 148–157; Левченко С. 8-й Катеринославський корпус// За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 74–75; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003; Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 449.

ВОЛОШИНІВ Павло Ількович

(20.06.1858–1925?) — полковник Армії УНР.

Волошинів Павло, фото 1910 року (Чугуєвцы. Историко-бытовой сборник объединения Чугуевского военного училища. — Новый Сад. — 1939. — Кн. 2)

Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1881), служив у 165-му піхотному Луцькому полку (Київ). Згодом — муштровий офіцер Чугуївського піхотного юнкерського училища. У 1917 р. — начальник штабу 25-ї ополченської запасної бригади у Києві. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Один із перших організаторів українського військового руху в армії. 08.03.1917 р. був обраний співголовою наради вояків-українців київської залози, на якій було засновано Українській військовий клуб ім. П. Полуботка. У 1918–1919 рр. — працював у Головному управлінні Генерального штабу Української держави, згодом — Дієвої армії УНР. Станом на 12.11.1919 р. — помічник начальника залози Кам'янця-Подільського. З 15.09.1920 р. — лектор Кам'янець-Подільської спільної юнацької школи.

У 1923 р. повернувся в Україну. Був арештований та розстріляний ОДПУ в Києві. Слідчу справу віднайти не вдалося.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Оп. 2. — Спр. 653. -С. 93-а; Список капитанов армейской пехоты 1911. — СПб — 1911. — С 319.

ВОЛХОВСЬКИЙ Михайло Миколайович

(20.09.1868-8.03.1944) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1888), вийшов підпоручиком до 43-го піхотного Охотського полку (Луцьк). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1898), служив на штабових посадах у Київській військовій окрузі. З 1908 р. — полковник. З 05.08.1911 р. — начальник штабу 4-ї округи Окремого корпусу прикордонної сторожі. З 1914 р. — начальник штабу 9-ї піхотної дивізії, командир 35-го піхотного Брянського полку. З лютого 1916 р. — генерал-майор, начальник штабу 112-ї піхотної дивізії. З 18.09.1916 р. — начальник штабу X армійського корпусу. Був нагороджений Георгіївською зброєю (09.03.1915 р., за бій 16–17.08.1914 р.).

З 20.05.1917 р. — начальник 31-ї піхотної дивізії (українізованої), кадри якої у березні 1918 р. перевів у розпорядження Центральної Ради. З червня 1918 р. — начальник 7-ї (згодом — 14-ї) пішої дивізії Армії Української Держави. З 20.07.1918 р. — начальник 4-го Київського корпусу Армії Української Держави.

У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, з липня 1919 р. — командир збірної бригади 9-ї піхотної дивізії.

Помер у Парижі, похований на Сент-Женевьєв-де-Буа.

Волховський Михайло, 1913 рік (фото і приватної колекції)

ЦДАВОУ — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С 73; Ф 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 41-зв. — 42; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 405; Список Генерального штаба 1914. — СПб. — 1914. — С. 368; Белградский альбом. — С. 153; Незабутые могилы — Москва. — 1999. — Т. 1. — С. 619.

ВОЛИНСЬКИЙ Михайло Олександрович

(?—?) — начальник бригади Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 27-го Східно-Сибірського стрілецького полку (Іркутськ). Останнє звання у російській армії — полковник (?).

З 27.03.1918 р. — начальник 2-ї військової школи лікарських помічників (колишня Херсонська військово-фельдшерська школа)

Армії УНР. 3 грудня 1918 р. — отаман Корсунської запасної бригади військ Директорії.

26.01.1919 р. був виданий вояками бригади більшовикам гіри переході бригади під Києвом на бік РСЧА. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 24 — С. 244

ВОРОНІВ Олекса Миколайович

(04.02.1891-193?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Охтирка Харківської губернії. Закінчив Охтирську гімназію. 01.08.1914 р. вступив однорічником до 276-го піхотного Купянського полку. За бойові заслуги під час Першої світової війни дістав повний Георгіївський бант (всі чотири відзнаки Святого Георгія), звання прапорщика (16.12.1914 р.), Георгіївську зброю (21.11.1915 р., за бій 26.05.1915 р.), всі ордени до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Був двічі поранений та двічі контужений. Штабс-капітан за бойові заслуги (14.01.1916 р.), капітан (14.01.1917). 01.07.1916 р у складі 2-ї роти 276-го піхотного Купянського полку був призначений на укомплектування 12-го Особливого полку, що формувався для відбуття до Франції. Полк залишився в Росії та брав участь у боях на Північному фронті. З 10.07.1916 р. — командував 10-ю ротою, з лютого 1917 р — батальйоном. З листопада 1917 р. — т. в. о. командира 12-го Особливого полку.

У лютому 1918 р. потрапив до німецького полону, де одразу ж перевівся до таборів військовополонених-українців. З 10.03.1918 р. — командир 4-го куреня 5-го Українського полку 2-ї Української (Синьожупанної) дивізії. У травні 1918 р., після роззброєння 2-ї Української дивізії, повернувся до Харкова. З жовтня 1918 р. — помічник командира Охтирського Слобідського Козацького полку Українського Козацтва. З січня 1919 р. — помічник командира Харківського Слобідського Коша Дієвої армії УНР. З квітня 1919 р. — командир Харківського Слобідського полку Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — командир 24-го Запорізького пішого ім. Гетьмана Сагайдачного полку Дієвої армії УНР, до складу якого влилися рештки Харківського Слобідського полку. З серпня 1919 р. — помічник командира цього ж полку. У грудні 1919 р. був інтернований

польською владою в Луцьку. З 31.03.1920 р. — командир 2-ї (згодом — 17-ї) бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. Брав участь у Другому Зимовому поході. На українській службі був чотири рази поранений: у січні 1919 р., 12–13.07.1919 р., 05.06.1920 р., а також під час Другого Зимового походу.

1923 р. жив на еміграції в Калішу. Помер у Польщі.

Воронів Олекса, фото 1919 року (Бюлетень Союзу бувших українських вояків у Канаді. — Торонто. - 1963. — Ч. 12)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 25–26; Оп. 2. — Спр. 44. — С. 2-зв. — 3; Спр. 653. — С. 101; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 5. Панченко І. Харківський Слобідський Кіш// Українське Козацтво. — Ч. 54–55. — С. 38–39; Самутин П. Хронологічні дати VI-ої Січової стрілецької дивізії// Вісті Комбатанта. — 1970. — № 5. — С. 12; Самутин П. Командний склад VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк — 1973. — Ч. 3. — С. 73.

ВОРОНІН (Ворона)

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 29.12.1918 р. — начальник 8-ї Республіканської дивізії Дієвої армії УНР. З 12.01.1919 р. — т. в. о. начальника Інтендантського

управління Південно-Західного району Дієвої армії УНР. Станом на 13.04.1919 р. — радомисльський повітовий комендант. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1 — Спр 7 — С. 1-зв

ВОРОНІН Юрко Миколайович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 31-го піхотного Олексопольського полку (Пултуськ). Останнє звання у російській армії — капітан.

З 28.09.1920 р. — командир 2-ї Запасної бригади Армії УНР, невдовзі — командир куреня 2-ї Запасної бригади Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції в Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 137.

ВОРОНЮК Василь

(?—09.03.1919) — військовий урядовець.

У 1917 р. — залізничний слркбовецк конторщик станції Проскурів. З 08.02.1918 р. — т. в. о. начальника військових комунікацій військ Центральної Ради. З 01.06.1918 р. — комендант станції Жмеринка З кінця листопада 1918 р. — начальник військових комунікацій Дієвої армії УНР. Загинув за нез'ясованих обставин на станції Жмеринка.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 97. — С. 22.

ВОСКОБОЙНІКОВ Микола Порфирович

(01.05.1880-07.1919) — старшина Дієвої армії УНР

Воскобойніков Микола, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Народився в м Кременчук. Закінчив Кременчуцьке Олександрівське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (1900), вийшов підпоручиком до лейб-гвардії Санкт-Петербурзького полку (Варшава). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1911). Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — начальник штабу 1-ї стрілецької дивізії. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — начальник штабу 8-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 25.08.1918 р. — начальник оперативного відділу штабу 6-го Полтавського корпусу Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 06.05.1919 р. до 27.07.1919 р. — начальник штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. За спогадами сучасників, помер від перевтоми.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 45-зв. — 46; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914; В. Ч. (Василь Чабанівський) Спогади про повстання проти гетьмана в Полтаві//Табір. — Варшава. — 1928. — Ч. 9. — С. 96–100; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215; Капустянський М. Похід

українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 91, 150.

ВОСКРЕСЕНСЬКИЙ Павло Олексійович

(?—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 11-го гренадерського Фанагорійського полку (Ярославль). У складі 98-го піхотного Юревського полку брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (26.09.1916). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 01.10.1918 р. — командир 37-го пішого Бірючського полку (Харків). З 25.02.1919 р. — командир 6-го запасного полку (Крем'янець).

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 58; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1936. - № 6. — С. 12–13; Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 453.

ВОТЯКІВ Михайло Гаврилович

(10.11.1872—?) — полковник Армії УНР.

Народився у Санкт-Петербурзі. Закінчив реальне училище, 3-тє Олександрівське військове училище (1894), Офіцерську електротехнічну школу (1897). На чолі окремої саперної команди брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. Учасник Російсько-японської війни (капітан за бойові заслуги). З 01.01.1910 р. — підполковник. З 17.07.1914 р. — командир 8-ї радіотелеграфної роти (згодом — дивізіону), за сумісництвом — завідувач радіотелеграфної частини 8-ї армії. З 06.05.1915 р. — полковник.

З 09.03.1918 р. — помічник начальника загального відділу управління інспектора радіотелеграфних військ Центральної ради, з 01.04.1918 р. — начальник цього відділу. З 09.08.1918 р. — помічник начальника електротехнічної частини Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. З

10.10.1919 р. — полковник для доручень Головного інженерного управління Військового міністерства УНР, згодом — завідувач персонального складу Головного інженерного управління. З 19.03.1920 р. — начальник електротехнічного відділу Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 01.08.1920 р. — т. в. о. помічника начальника Військово-технічної управи Військового міністерства УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції в Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 166. — С. 10–12; Спр. 37. — С. 226–229.

ВРОТНОВСЬКИЙ-СИВОШАПКА Кость Германович

(09.07.1890—?) — полковник ветеринарної служби Армії УНР.

Народився в м. Миколаїв Херсонської губернії. Склав екстерном іспити на атестат середньої освіти при 6-й Варшавській гімназії, закінчив Варшавський ветеринарний інститут (1915), був розподілений на посаду молодшого ветеринарного лікаря 4-го етапного батальйону. Згодом — ветеринарний лікар Гренадерського саперного батальйону.

Вротновський-Сивошанка Кость, фото 1920 року (надано для публікації дослідником Сергієм Музичуком)

У квітні 1917 р. — організатор українського руху в Гренадерському корпусі. Від українців корпусу був делегований на II Всеукраїнський військовий з'їзд, де був обраний членом Українського генерального військового комітету (УГВК). З кінця липня 1917 р. — голова ветеринарної підсекції санітарно-медичного відділу УГВК. Згодом — начальник ветеринарного відділу Українського генерального військового секретаріату. Починаючи з 01.11.1917 р. перебував на посаді начальника військово-ветеринарної управи Українського Генерального Військового Секретаріату, згодом — Військового міністерства Центральної Ради, Гетьманату та Директорії. З 05.05.1919 р. — за сумісництвом референт з національно-культурних справ Сірожупанного корпусу Дієвої армії УНР. З 22.05.1919 р. — за сумісництвом командир окремого загону Сірожупанників, що мав охороняти Підволочиськ. 22.06.1920 р. обійняв посаду товариша міністра народного господарства УНР. З 26.10.1920 р. був приділений до Військово-ветеринарної управи Військового міністерства УНР. З лютого 1921 р — полковник Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції на Волині (тоді — Польща). Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 666. С. 215–216; Спр. 37. — С. 231–232.

ВРУБЛЕВСЬКИЙ Євген Юліанович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 18-го піхотного Вологодського полку (Житомир), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З березня 1919 р. до вересня 1919 р — командир 2-го (згодом — 26-го) Залізничного полку Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. повернувся до Житомира.

У 20-х рр. працював рахівничим у «Сільбанку» в Житомирі. Влітку 1930 р., після початку масових арештів колишніх офіцерів, виїхав до Нижнього Новгорода, мав бути арештований органами ДПУ у справі

«Весна» (т. зв. «контрреволюційна змова колишніх офіцерів»). Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696 — фонд державного інспектора Залізнично-Технічного корпусу.

ВЯЗЕМЦІВ Микола Володимирович

(27.07.1863-?) — полковник Армії УНР.

Походив з дворян Катеринославської губернії. Закінчив 7-класну Харківську класичну гімназію, 1-й курс Харківського ветеринарного інституту. 26.10.1885 р. вступив на військову службу однорічником 2-го розряду, служив у 63-му піхотному резервному батальйоні. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 1-м розрядом (1889), вийшов підпрапорщиком до 63-го піхотного резервного батальйону.

Вяземців Микола, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 08.12.1889 р. — підпоручик 45-го піхотного Азовського полку (Старокостянтинів). 05.08.1905 р. був приділений до 129-го піхотного Бессарабського полку. 16.06.1906 р. знов повернувся до 45-го піхотного Азовського полку. Учасник Першої світової війни: помічник командира 45-го полку. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (10.11.1915 р, за бій 12.12.1914 р.), Георгіївською зброєю (10.11.1915). У 1917 р. — командир 419-го піхотного Аткарського полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — командир 9-го (з 18.09.1918 р — 8-го) пішого Подільського полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 24.03.1920 р. — помічник начальника 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

У 1920-30-х рр. жив на еміграції в Польщі. Подальша доля невідома.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 6135; Список подполковников 1913. — СПб. — 1913. — С. 858; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 57-60, Вранный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки. 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 454.

***

Штаб 5-ї стрілецької бригади російської армії. Стоять (зліва направо): начальник штабу бригади підполковник Вольський, старшин ад'ютант штабу бригади капітан Оліферович, командир бригади полковник Новицький, бригадний інтендант підполковник Іванюк, старший ад'ютант штабу бригади капітан Микола Капустянський, начальник служби зв'язку поручик Великіс, оберофіцер для доручень

поручик Івасьов, командир конвойної сотні хорунжий Александров, Північний фронт під Двинськом, 14.10.1915 (надано для публікації істориком Олександром Кавтарадзе)

Командир 169-го піхотного Ново-Трокського полку полковник Олександр Рябінін серед старшин свого полку; Південно-Західний фронт, 25.7.1917 (фото з приватної колекції)

Г

ГАВРИК

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

У грудні 1918 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу військ Директорії. З 27.12.1918 р. — представник Дієвої армії УНР при Військовому секретарі ЗУНР у Тернополі. З 23.01.1919 р. — командир 1-го Галицького Запорізького кінного полку, що формувався у складі Української Галицької армії.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 2. — С. 4–8-зв.

ГАВРИШКО Микола Степанович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився в с. Охримовці Лебединського повіту Харківської губернії. Був членом Української партії соціалістів-революціонерів. Останнє звання у російській армії — молодший офіцер.

Під час протигетьманського повстання сформував із селян т. зв. Прилуцький загін, який згодом був реорганізований у курінь 3-го Сірожупанного полку військ Директорії. У листопаді—грудні 1918 р. був командиром куреня 3-го Сірожупанного полку. У грудні 1918 р. — лютому 1919 р. — начальник 10-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 05.05.1919 р. — військовий представник УНР у Грузії та Вірменії (Тифліс). З 20.05.1919 р. — державний інспектор Запорізької групи Дієвої армії УНР. 09.06.1919 р. був оголошений поза законом за організацію спроби полковника П. Болбочана вступити в командування Запорізькою групою, переховувався. Знову перебував у складі Дієвої армії УНР під час Першого Зимового походу: був помічником командира 1-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької дивізії. Наприкінці 1920 р., перебуваючи на інтернуванні, виступив проти політики С. Петлюри, за що був відправлений до польського карного табору Домб'є.

У 1922 р. повернувся в Україну (Прилуки). У 1926 р. на процесі Шварцбарда фігурував як свідок у списку захисту, однак на процесі не виступав.

Згодом — розстріляний у справі т. зв. Таманського путчу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 5. — Спр. 3. — С. 8; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 35; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924. — С. 36; Самутин П. Організація українського війська за часів Української Держави 1918 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1965. - № 5. — С. 16.; Сідак В, Осташко Т., Вронська Т. Полковник Петро Болбочан. Трагедія українського державника. — Київ. — 2004.

ГАДЗІНСЬКИЙ Матвій Миколайович

(16.11.1894-?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик. У 1917 р. — полковий ад'ютант 6-го запасного піхотного полку.

Гадзінський Матвій, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

З 26.03.1918 р. — полковий ад'ютант 3-го Гайдамацького полку Армії УНР. У 1919 р. — командир кулеметної сотні 2-го Чорноморського полку Дієвої армії УНР. У 1920 р. був командиром куреня у 1-й Кулеметній дивізії Дієвої армії УНР. Згодом — старшина

штабу 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР Подальша доля невідома.

Літопис Червоної Калини. — Львів 1931. — Ч. 11. — С. 15–17; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии — Москва. — 2004. — С. 132. ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 108; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 100. — С. 4; Сікевич В. Сторінки із записної книжки, 1942–1948. — Ч. 1–7.

ГАЄВСЬКИЙ Олександр Титович

(? — після 1931) - полковник Армії Української Держави.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 5-ї артилерійської бригади (Житомир). Закінчив прискорений курс Миколаївської академії Генерального штабу (1916). У 1917 р. — начальник контррозвідки штабу Південно-Західного фронту. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 27.12.1917 р. — начальник штабу 1-ї Української (104-ї пішої) дивізії 1-го Українського корпусу. 10.02.1918 р. разом із командувачем корпусу Я. Гандзюком та начальником штабу Я. Сафонівим виїхав до Києва для отримання подальших розпоряджень, не знаючи, що місто вже захоплене більшовиками. Потрапив до більшовицького полону, однак зумів втекти з-під розстрілу. Станом на 15.04.1918 р. — т. в. о. начальника штабу 1-ї Української дивізії (до 03.05.1918 р.).

Влітку 1918 р. прибув у розпорядження штабу Добровольчої армії. З 11.08.1918 р. перебував в офіцерському резерві, а з 24.01.1919 р. — начальник штабу 1-ї кінної дивізії Збройних Сил Півдня Росії. З 28.11.1919 р. — помічник начальника контррозвідки управління генерал-квартирмейстера ЗСПР.

В еміграції — помічник начальника політичної розвідки барона П. Врангеля, один із найбільш довірених його офіцерів. Жив у м. Бельфор (Франція), помер після 1931 р.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 3. — Спр. 6. — С. 75; Серета М. Сторінка з історії визвольної боротьби.

ГАЄВСЬКИЙ Іван Тимофійович

(14.11.1870-17.11.1921) — полковник Армії УНР.

Закінчив Київське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (1891), вийшов підпоручиком до 75-го піхотного Севастопольського полку. З 07.05.1903 р. — капітан з переведенням до 6-го Східно-Сибірського стрілецького полку (укріплення Новокиївське, Далекий Схід), у складі якого брав участь у Російсько-японській та Першій світовій війнах. З 15.01.1917 р. — командир 65-го Сибірського стрілецького полку з 10.06.1917 р. — полковник.

Станом на 05.02.1919 р. — тимчасовий начальник канцелярії Наказного Отамана УНР у 1919 р. — комендант Могилева-Подільського.

Потрапив у полон до білих. Згодом служив у Французькому іноземному легіоні.

У 1920 р. повернувся до Армії УНР, був призначений до штабу 6-ї Січової стрілецької дивізії. Брав участь у Другому Зимовому поході. Загинув у бою під с. Малі Миньки.

Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 25; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 97–98; Список капитанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 739.

ГАЙДАЙ Прокіп Демянович

(14.02.1883-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Красне Балтського повіту Подільської губернії. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

У 1919 р. — командир 8-ї сотні 3-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. З 20.07.1920 р. — командир 11-го куреня 4-ї Сірожупанної бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. 13.08.1920 р. був поранений під час бою у ліву ногу. У 1921 р. — старшина штабу 4-ї Сірожупанної бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

Гайдай Прокіп, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 39–42; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 6; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табір. — Варшава. — Ч. 8. — С. 53–56.

ГАЛАЙДА (Поляков) Дмитро Якович

(02.04.1897-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з Новозибківського повіту Чернігівської губернії. У складі лейб-гвардії Литовського полку брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручик.

На початку 1919 р. — командир 5-го кінного Кінбурнського полку 2-ї кадрової кінної дивізії Дієвої армії УНР, який 15.02.1919 р. було переформовано у 27-й кінний дієвий полк (з кінця березня — 27-й кінний Чортомлицький полк 5-ї дієвої кінної дивізії). Станом на 16.08.1919 р. — командир 7-го (27-го) кінного Чортомлицького полку Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. — приділений до 31-го куреня 11-ї

бригади 4-ї Київської дивізії, потому — старшина Партизансько-Повстанського штабу Ю. Тютюнника. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 6-зв; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр 94. — С. 18; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Варшава. — 1937. — № 7. — С. 36; Тютюнник Ю. З поляками проти України. — Харків. — 1924. — С. 81.

ГАЛКІН Володимир Ісидорович

(18.07.1880 — після 1931) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Галкін Володимир, фото 1930 року (фото з архівно-слідчої справи)

Народився у Санкт-Петербурзі. Закінчив Московське піхотне юнкерське училище (1904), служив у Керченській фортечній мінній роті. Закінчив Офіцерську електротехнічну школу та Миколаївську військову академію за 2-м розрядом (1912), переведений до Генерального штабу у 1914 р. З вересня 1914 р. — помічник начальника відділення управління генерал-квартирмейстера штабу 7-ї армії. З березня 1915 р. — начальник штабу Новоселицького загону. З травня 1915 р. — обер-офіцер для доручень штабу 32-го армійського корпусу. З червня 1915 р. — штаб-офіцер для доручень штабу 25-го

армійського корпусу. З серпня 1915 р. — підполковник, старший ад'ютант штабу 82-ї піхотної дивізії. 05.01.1918 р. був демобілізований з армії.

З 16.04.1918 р. — на українській військовій службі: старший ад'ютант штабу 8-го Катеринославського корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави.

У грудні 1918 р. — у складі кадрів корпусу залишив Катеринослав та виїхав до Криму — на з'єднання з Добровольчою армією. З січня 1919 р. — начальник зв'язку 4-ї збірної Кримської дивізії Збройних Сил Півдня Росії. У березні 1919 р. захворів на тиф. З травня 1919 р. — штаб-офіцер штабу 2-го корпусу ЗСПР.

У січні 1920 р. в районі Одеси перейшов до РСЧА. Був призначений начальником штабу Української радянської дивізії, що формувалася з колишніх вояків Дієвої армії УНР та УГА при 41-й стрілецькій дивізії РСЧА.

06.04.1920 р. підняв повстання частин дивізії проти більшовиків та перевів їх до Дієвої армії УНР, що рейдувала у Першому Зимовому поході. З цих частин було створено Чорноморський Партизанський Кіш (з 04.07.1920 р. — 5-а Чорноморська бригада 2-ї Волинської дивізії Армії УНР). З 06.04.1920 р. — начальник штабу Чорноморського Коша. З 03.09.1920 р. — помічник начальника 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий Дієвої армії УНР.

Влітку 1921 р. з наказу Ю. Тютюнника перейшов радянський кордон для організації в Україні партизансько-повстанської боротьби проти радянської влади. Певний час діяв у підпіллі, однак невдовзі був схоплений ЧК (у перестрілці під час арешту був важко поранений в руку та плече).

Був відправлений до Москви, де з березня 1922 р. працював завучем у Московській військово-педагогічній школі. З літа 1923 р. — викладач математики Московської військово-інженерної школи. Наприкінці 1924 р. був звільнений з РСЧА як колишній білогвардієць, працював у Москві приватним викладачем математики. У ніч на 31.12.1930 р. був арештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 10.05.1931 р. був засуджений до 5 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Подальша доля невідома.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 161, архівно-слідча справа Галкіна В. І.; ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 51-зв. — 52; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 395–396, 400; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва. — 1923. — С. 46; Список генералам. — штаб и обер-офицерам инженерных войск. — СПб. — 1913. — С. 52; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 323, 329, 372; Зубенко І. Наші лицарі й мученики. — Каліш. — 1923. — Ч. 2. — С. 30–32.

ГАЛКІН Олексій Семенович

(21.09.1866-03.03.1942) — генерал-полковник Армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1887), вийшов підпоручиком до лейб-гвардії Волинського полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1893). Служив на штабових посадах у Варшавській військовій окрузі. У 1905–1910 рр. — командир 40-го піхотного Коливанського полку (Лодзь). З 13.05.1910 р. — генерал-майор, черговий генерал штабу Варшавської військової округи. З 22.08.1914 р. — черговий генерал штабу Західного фронту, генерал-лейтенант. За Першу світову війну нагороджений всіма орденами до Білого Орла (21.07.1916 р.).

З 24.04.1918 р. — начальник Головного штабу УНР, згодом — Української Держави. З 29.10.1918 р. — постійний член Військової ради при військовому міністрі Української Держави, з 18.11.1918 р. перебував у розпорядженні військового міністра Української Держави. З 16.12.1918 р. — на службі у війську Директорії: т. в. о. начальника канцелярії Військового міністерства. З 23.12.1918 р. — заступник начальника канцелярії Військового міністерства.

Галкін Олекса, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1934. — Ч. 4)

01.06.1919 р. разом із частиною працівників Військового міністерства УНР потрапив у Тернополі до польського полону. З 07.06.1920 р. — начальник Головної мобілізаційно-персональної управи військового міністерства УНР. З грудня 1920 р. — військовий міністр УНР. 17.01.1921 р. залишив цю посаду через поганий стан здоров'я.

З 1924 р. жив у маєтку митрополита А. Шептицького у с. Посіч під Станіславовом. У 1939 р. після окупації радянськими військами Галичини був арештований, сидів у в'язниці у Львові. У червні 1941 р. разом із частиною інших в'язнів був вивезений на схід. Помер на засланні в Астрахані.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 29–30; Оп. 2. — Спр. 43. — С. 12; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 39-зв. — 40; Бачинський Л. Генерал-полковник Олекса Галкин//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 12. — С. 6; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 61, 63, 94.

ГАЛУЩИНСЬКИЙ Йосип Вікторович

(1870-21.07.1947) — полковник Армії Української Держави.

Закінчив військове училище, служив в одному з гвардійських полків. З 1907 р. — молодший офіцер, командир роти та батальйону Київського військового училища. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1917 р. — командир 14-го стрілецького полку, кадри якого передав у розпорядження Військового міністерства Центральної Ради. З березня 1918 р. — начальник Інструкторської школи підстаршин. З 14.10.1918 р. — начальник 1-ї Київської спільної юнацької школи.

У 1919–1920 рр. служив у Добровольчій армії та Збройних Силах Півдня Росії — викладав в Отаманському (Донському) військовому училищі.

У 1945 р. перебував у таборі для переміщених осіб у м. Шлайфгейм під Мюнхеном. Покінчив життя самогубством.

Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р. // Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т 2 — С. 28.

ГАЛЬЧЕВСЬКИЙ-ОРЕЛ (Правобережець, Войнаровський) Яків Васильович

(22.10.1894-08.1943) — сотник Армії УНР.

Походив із селянської родини с. Гута-Літинська Літинського повіту Подільської губернії. Закінчив 2-класну Курилівську учительську школу, працював учителем у сільських школах. У 1915 р. був мобілізований до армії, брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручик.

Гальчевський Яків, фото 30-х років (Вісті братства колишніх вояків 1 УА УНА. — Мюнхен. — 1963 — Ч. 109)

22.11.1918 р. — отаман Літинського куреня Українського Козацтва, який у грудні 1918 р. був влитий до складу 61-го Гайсинського пішого полку ім. С. Петлюри, командував батареєю при цьому полку. Деякими мемуаристами та дослідниками вважається командиром 61-го Гайсинського пішого полку, однак за наказами по полку за грудень 1918 р. — травень 1919 р. як командир полку не згадується. 02.04.1919 р. був представлений до підвищення до наступного звання та нагородження орденом Архістратиґа Михаїла за бій під Костоподем (ордени виготовлено не було). 3 травня 1919 р. — командир партизанського загону у Літинському повіті. У 1920 р. служив у 5-й Херсонській дивізії Армії УНР. У липні 1921 р. на чолі загону у 70 повстанців перетнув польсько-радянський кордон та вів партизанську війну проти радянської влади у Літинському повіті. 02.09.1922 р. загін отамана Гальчевського-Орла у кількості 66-ти осіб залишив радянську територію, перетнув Збруч та повернувся на територію Польщі. На початку липня 1923 р. усього лише з 5 повстанцями знов перейшов на радянську територію, де партизанів у Літинському, Летичівському, Ново-Ушицькому та Жмеринському повітах. Восени 1923 р. повернувся до Польщі. 01.04.1925 р. з 10-ма повстанцями втретє перейшов на радянську територію для ведення партизанської війни. Вкінці 1925 р. повернувся до Польщі.

На еміграції жив у Варшаві. З 1928 р. під прізвиськом «Войнаровський» служив контрактним офіцером (майором) у польській армії — у 67-му піхотному полку (Бродниця). У серпні 1939 р. командував позаштатним 4-м батальйоном цього полку. З 08.09.1939 р. — командир батальйону Оборони Народової «Бродниця», відзначився у боях проти німецьких військ під м. Кутно, був представлений до ордену «Віртуті Мілітарі». Останнє звання у польській армії — капітан.

Потрапив до німецького полону, у січні 1940 р. був звільнений за клопотанням уряду УНР в екзилі.

16.06.1942 р. сформував та очолив т. зв. Холмський легіон самооборони, що воював на території окупованій німецькими військами. Загинув у бою з польськими партизанами у с. Переселовичі (тепер — Сарненський р-н Рівненської обл.).

ЦДАВОУ — Ф. 4544. - фонд 61-го Гайсинського полку ім. С. Петлюри; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 824. — С. 151–159; Ф. 4543. — Оп. 1. — Спр. 18. — С. 35–39; Коваль Р. Отамани Гайдамацького краю. — Київ. — 1998. — С. 53–73; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 77, 193, 260; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р.// Київська Старовина. — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 90–102.

ГАМЗА Антін Васильович

(17.01.1885-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Крюків Кременчуцького повіту Полтавської губернії, брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З червня 1920 р. — командир кінної сотні 8-ї стрілецької бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Був поранений у бою 07.10.1920 р. З 23.11.1920 р. — командир 3-го кінного полку 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Тамченко Євген, фото 1907 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадіє)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 83; Ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 48; Отрешко- Арський М. На Дністровському пляцдармі у січні— травні 1920 р.//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1975. — Ч. 79. — С. 10–18; Ч. 80. — С. 13–22.

ГАМЧЕНКО Євген Спиридонович

(27.07.1874-24.06.1931) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Закінчив Житомирську класичну гімназію, військово-училищні курси Київського піхотного юнкерського училища (1897), служив у 38-й (Картуза- Береза) та 5-й (Житомир) артилерійських бригадах. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1907). З 06.03.1909 р. — обер- офіцер для доручень штабу Іркутської військової округи. З весни 1915 р. — штаб-офіцер для доручень штабу Гродненської фортеці. Згодом — начальник штабу 28-ї піхотної дивізії. З 11.12.1915 р. — полковник, командир 115-го піхотного Вяземського полку. З 06.08.1917 р. — начальник штабу 3-го армійського корпусу. З грудня 1917 р. — генерал-майор, начальник 27-ї піхотної дивізії. У лютому 1918 р. демобілізувався.

З червня 1918 р — начальник штабу Сердюцької дивізії Армії Української Держави. 14.12.1918 р. був інтернований у Києві військами Директорії, відмовився служити УНР та разом з іншими

старшинами Офіцерських дружин був відправлений до Німеччини, перебував там у таборах для інтернованих осіб.

Тамченко Євген, фото 1930 року (ДАСБУ)

У липні 1920 р. вступив до Армії УНР.

24.07.1920 р — начальник штабу 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. З 18.09.1920 р — начальник штабу 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР. З грудня 1920 р. вважався дезертиром.

Виїхав до Чехо-Словаччини, звідти — до Німеччини, де звернувся до радянського посольства з проханням про повернення в Україну. У березні 1923 р. виїхав до СРСР. З 01.05.1923 р. — викладач 9-ї Іркутської піхотної школи РСЧА. Згодом — викладач 10-ї Сумської піхотної школи. З 1924 р. — викладач Київської об'єднаної школи ім. С. С. Каменева. З 1927 р. — завідувач військового кабінету Київського Медичного інституту. 12.01.1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 22–23.06.1931 р. — засуджений до розстрілу, страчений у Києві та похований у братській могилі на Лук'янівському цвинтарі.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 3099, архівно-слідча справа Гамченка Є. С.; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 115. — С. 14; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 46-зв. — 47; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 165–180; Список Генерального штабу на 1914 — СПб. — 1914.

ГАНДЗЮК Яків Григорович

(21.03.1873-27.01(9.02)1918) — генерал-майор військ Центральної Ради.

Походив із селян Вінницького повіту Подільської губернії. Закінчив Вінницьку гімназію, Одеське піхотне юнкерське училище (1896), вийшов підпоручиком до 61-го піхотного Володимирського полку. З початком Російсько-японської війни перевівся до 12-го піхотного Великолуцького полку, у складі якого брав участь у боях проти японської армії. Під час війни був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (Як свідчив наказ «...за видатну звитягу та розпорядність під час прориву крізь лави супротивника з прапором полку у руках»). Навесні 1905 р. за бойові заслуги позачергово одержав звання капітана. З 24.02.1914 р. — підполковник, командир батальйону 147-го піхотного Самарського полку (Оранієнбаум), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. За атаку на чолі полку 16.10.1914 р. був нагороджений Георгієвською зброєю. З 23.04.1916 р. — полковник. З літа 1916 р. — командир 91-го піхотного Двинського полку. Був важко поранений. Після одужання восени 1916 р. — командир 416-го піхотного Верхньодніпровського полку 104-ї дивізії 34-го армійського корпусу генерала П. Скоропадського. Був представлений до нагородження орденом Святого Георгія III ступеня (одержати не встиг) за червневий наступ 1917 р., коли 416-й полк захопив три лінії окопів супротивника. З 06.06.1917 р. — генерал-майор.

Гандзюк Яків, фото 1917 року (Кочубей В. Генерал Я. Г. Гандіюк// Военная Быль. — Париж. — 1966. - № 78)

З 30.07.1917 р. — начальник 104-ї пішої дивізії 34-го армійського корпусу, яку було українізовано та перейменовано на 1-шу Українську дивізію 1-го Українського корпусу. З 6 січня 1918 р. — командувач 1-го Українського корпусу. 09.02.1918 р. разом із начальником штабу корпусу Я. Сафонівим виїхав до Києва за розпорядженнями військового міністра. На околиці Києва був схоплений більшовиками. Розстріляний разом з Я. Сафонівим після відмови перейти на бік червоних. У березні 1918 р. був перепохований на території Видубицького монастиря у Києві. (В результаті помилки, ймовірно, на підставі статті В. Кочубея, на пам'ятнику неправильно зазначено дату загибелі — 25.01.1918, має бути — 27.01.1918.)

РГВИА. -Ф. 409. -Оп. 1. - п/с 85103; Кочубей В. Генерал Я. Г. Гандзюк//Военная Быль. — Париж. — 1966. - № 78. — С. 1–5; № 79. — С. 17–21; Серeda М. Сторінка з історії визвольної боротьби/ Літопис Червоної Калини. — Львів 1931. — Ч. 11. — С. 15–17; Список капитанов армейской пехоты 1911. — СПб. — 1911. — С. 789.

ГАНЖА Марк Миронович

(19.01.1889-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Чернігові. Закінчив 8-класну Чернігівську гімназію, Оранієнбаумську кулеметну школу (13.03.1915), Гренадерську офіцерську школу (жовтень 1917), телеграфно- телефонні курси штабу 32-го армійського корпусу. Під час Першої світової війни був 5 разів поранений та 3 рази контужений. З грудня 1917 р. — старшина Київського автопанцерного дивізіону. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин. З 28.08.1918 р. — начальник зв'язку 20-го пішого Радомисльського полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 15.02.1919 р. — командир куреня цього ж полку. У подальшому — командир кулеметної сотні 3-го куреня 16-го пішого загону. З 19.05.1919 р. — командир кулеметної сотні 8-го Чорноморського полку 3-ї (згодом — Залізної) дивізії Дієвої армії УНР. З березня 1920 р. служив у 5-й стрілецькій бригаді Армії УНР. З травня 1920 р. — командир 28-го стрілецького Чорноморського куреня 9-ї стрілецької бригади 3-ї Залізної дивізії. З червня 1920 р. — командир Кулеметного куреня 9-ї бригади 3-ї Залізної дивізії. З 04.01.1921 р. — командир кулеметної сотні та помічник командира 21-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 267. — С. 14; Спр. 653. — С. 73–79.

ГАНЖА Петро Андрійович

(29.11.1881 — після 1931) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Походив із родини надвірного радника Чернігівської губернії. Навчався у Чернігівській класичній гімназії (не закінчив). 21.03.1899 р. вступив на військову службу однорічником 2-го розряду до 167-го піхотного Острогозького полку (Чернігів). 08.08.1900 р. склав вступні іспити до Чугуївського піхотного юнкерського училища (закінчив 10.06.1902). Вийшов підпрапорщиком до 167-го піхотного Острогозького полку. 22.04.1905 р. був відраджений до Харбіна на поповнення Манджурської армії, прибув на укомплектування 243-го піхотного резервного Златоустівського полку. 05.02.1906 р. повернувся

до 167-го піхотного Острогозького полку. 24.10.1910 р. перевівся до 176-го піхотного Переволочненського полку (Чернігів), у складі якого у 1914 р. вирушив на Першу світову війну. За бій 26.08.1914 р. був нагороджений Георгіївською зброєю (наказ 20.11.1915). 10.05.1915 р. потрапив до австро-угорського полону. У 1916 р. — член українського гуртка у таборі для військовополонених-офіцерів у Йозефштадті. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Ганжа Петро, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З 14.02.1918 р. — командир 1-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) куреня (згодом — полку), сформованого з військовополонених-українців. З середини серпня 1918 р. — помічник командира 1-го Сірожупанного полку Армії Української Держави. З 27.02.1919 р. — командир 1-ї бригади 1-ї Сірожупанної дивізії Дієвої армії УНР, одночасно з 12.03.1919 р. — командир 1-го Сірожупанного полку. 17.05.1919 р. врятував від полону у Луцьку рештки 1-го та 2-го Сірожупанних полків, що були 21.05.1919 р. переформовані у 1-й збірний Сірожупанний полк (згодом — 10-й Сірожупанний полк 4-ї Холмської дивізії) Дієвої армії УНР. Командував цією частиною. З 26.07.1919 р. помічник державного інспектора штабу Дієвої армії УНР. З початку листопада 1919 р. — начальник Рекрутської дивізії Дієвої армії УНР, яка мала бути сформована з усіх рекрутських полків. На

початку грудня 1919 р. залишив армію та повернувся до Чернігова. Тут створив та очолив підпільну Національну Повстанчу раду.

1937. — Ч. 7. — С. 238; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 247–251, 310–339, 356–360.

ГЕЙДЕНРЕЙХ Богдан Миколайович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 187-го піхотного резервового Холмського полку (Ново-Мінськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У грудні 1918 р. — січні 1919 р. — помічник командувача Лівобережного фронту Дієвої армії УНР (П. Болбочана). Був заарештований разом із П. Болбочаном 22.01.1919 р. Подальша доля невідома.

Шемет С. Полковник Петро Бобочан//Хліборобська Україна. — Відень. — 1922–1923. — Кн. 4. — С. 200–236.

Влітку 1920 р. був заарештований у Чернігові під час облави ЧК. Після 1922 р. був звільнений за амністією. Жив у Чернігові. У 1931 р. проходив у справі Українського національного центру. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 4707; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 833–834; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. — № 1. — С. 72–117; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 5. — С. 47–62; 1928. — Ч. 6. — С. 22–48; Ч. 7. — С. 43–52; Ч. 8. — С. 53–63; Мандзенко Й. Сірожупанники//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 5–17; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва// За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 10; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. - № 11. — С. 18–41; Сторінка виправлень//За Державність. — Варшава. —

ГЕМБИЦЬКИЙ

(?—?) — командир куреня Дієвої армії УНР.

Станом на 16.08.1919 р. — командир 1-го Окремого Залізничного куреня.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп.2 — Спр. 28.

ГЕМПЕЛЬ Омелян Олександрович

(1892—?) — підполковник Армії УНР.

Народився в м. Київ. Поручик технічних військ російської армії.

З 9.02.1918 р. слрків у 2-му Запорізькому курені (з 15.03.1918 р. — полісу) Армії УНР. У квітні 1918 р. — тимчасовий комендант Олександрівська Активний діяч партії соціалістів-самостійників.

З березня 1919 р. — командир 1-го Гуцульського полку Морської піхоти Дієвої армії УНР. З 03.05.1919 р. перебував у розпорядженні коменданта Рівного. Невдовзі потрапив до польського полону. У складі Збірної Запорізької дивізії Дієвої армії УНР брав участь у Першому Зимовому поході. У 1920 р. — командир телеграфної чоти штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928. — С. 195; Петренко І. Дещо з історії «1-го Гуцульського полку морської піхоти»//Літопис Червоної Калини. — Львів — 1934. — Ч. 2. — С. 3–5; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 56.

ГЕНБАЧІВ Володимир Йосипович

(10.07.1872 — після 1926) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Генбачів Володимир, фото 1919 року (ЦДАКФДУ)

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 3-тє військовоє Олексіївське училище (1892). Служив у 2-й вилазній батареї Новогеоргіївської фортечної артилерії та 3-й Закаспійській артилерійській бригаді. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1903). У 1908–1912 рр. викладав в Олексіївському військовому училищі (Москва). У 1914 р. — начальник штабу 2-ї стрілецької бригади. Нагороджений Георгіївською зброєю (03.02.1915). З 24.10.1916 р. — командир 6-го стрілецького полку. З 15.09.1917 р. — в. о. начальника відділу штабу 4-ї армії. З 15.10.1917 р. — генерал-майор.

З 17.08.1918 р. — начальник штабу 6-го Полтавського корпусу Армії Української Держави. Після протигетьманського повстання у Полтаві намагався проїхати до Києва, але був заарештований, перебував під домашнім арештом.

З грудня 1918 р. служив в Українській Галицькій армії. У травні—липні 1919 р. — командувач III-го та IV-го Галицьких корпусів. У липні—листопаді 1919 р. — начальник тилу УГА.

У грудні 1919 р. перейшов до Збройних Сил Півдня Росії. У 1920 р. емігрував. Після 1922 р. повернувся в Україну, в Єлисаветград (Зінов'євськ), де жив принаймні до 1926 р. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 43-зв. — 44; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 1077; Список Генерального штаба 1914. — СПб. — 1914. — С. 450; Список Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 81; ВН. (Василь Чабанівський) Спогади про повстання проти гетьмана в Полтаві//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 9. — С. 96–100; Ключенко О. Генеральна Булава УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 5–10; Ключенко О. Генералітет УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 4–7; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 67, 170, 177, 180.

ГЕРАСИМЕНКО Володимир Маркович

(06.07.1892-24.04.1975) — сотник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у с. Білики Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. Закінчив Київську гімназію, кавалерійське училище (01.02.1916). У 1917 р. служив поручиком у лейб-гвардії Гродненському гусарському полку.

У березні 1918 р. вступив до 1-го кінно-гайдамацького полку ім. К. Гордієнка військ Центральної Ради. Командир чоти 1-ї сотні цього полку. У боях на Полтавщині під Майорківщиною навесні 1918 р. був поранений. Згодом — командир сотні у Гордієнківському та 22-му кінно-козачому Гродненському полках Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. 22.03.1919 р. під ст. Чечельник на чолі сотні 22-го полку був вдруге поранений. З 22.09.1920 р. — командир 6-го кінного ім. Костя Гордієнка куреня 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

Герасименко Володимир, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

У серпні—вересні 1944 р. очолював Український легіон самооборони на Волині. Після Другої світової війни жив на еміграції у Німеччині.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 44. — С. 7-зв. — 8; Спр. 653. — С. 102; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 14; Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1928. — Ч. 2. — С. 42; Герасименко В. Сутичка з будьонівцями//Оборона Замостя. — Торонто. — 1956. — С. 27–28; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 270; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1975. — Ч. 3/4. — С. 115.

ГЕРАСИМІВ Микола Сергійович

(10.10.1896-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Петроград. Останнє звання у російській армії — поручик.

У грудні 1918 р. — командир технічного куреня Республіканської дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 16.08.1919 р. — командир 7-го технічного куреня Запорізької групи Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — сотник Збірного пішого полку

Запорізької дивізії Армії УНР. У 1920 р. — командир Запорізької технічної сотні 1-ї Запорізької стрілецької дивізії. У 1921 р. був придлений до штабу Запасних військ Армії УНР.

ЦДАВОУ. -Ф. 1078. -Оп. 2. -Спр. 28. -Спр. 219. С. 97-зв.; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 56.

ГЕТЕНКО Олександр Петрович

(11.05.1885—5.07.1966) — начальник юнацької школи Дієвої армії УНР.

Закінчив Миколаївське інженерне училище (1908), вийшов підпоручиком до Наревської річної мінної роти. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — командир інженерної сотні Інструкторської школи старшин, навесні 1919 р. — начальник Київської інженерної юнацької школи. 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. Повернувся 19.09.1919 р., перебував у розпорядженні штабу Армії УНР.

У 1920 р. повернувся в радянську Україну. До 1942 р. жив на Харківщині. З німецькими військами виїхав до Європи. Згодом переїхав до США. Похований на цвинтарі «Крови Гід», штат Індіанаполіс, США.

Гетенко Олександр, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 121–123; Зварич І. Київська інженерна юнацька школа// За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 91–107; Левченко С. Інструкторська Школа Старшин//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 123; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск. — СПб. — 1913. — С. 69; «Дороговказ». — Торонто. — 1966. — Ч. 30/31.

ГЛІБОВ Андрій Іванович

(1877—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився в Московській губернії. Закінчив Миколаївське інженерне училище та Миколаївську інженерну академію. Станом на 01.01.1910 р. — капітан, перебував у розпорядженні Санкт-Петербурзького окружного інженерного управління. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 20.08.1918 р — старшина квартирної управи Головного інженерного управління. грудня 1918 р. — інспектор інженерних частин Осадного корпусу військ Дієвої армії УНР. З 01.07.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник частини заготівлі Головного інженерного управління Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 37. — С 226–229.

ГЛАДКИЙ Ігор Петрович

(?—27.09.1919) — військовий старшина Армії Української Держави.

Нашадок роду кошового отамана Запорізької Січі Йосипа Гладкого. Закінчив Тверське кавалерійське училище (1905). Станом на 01.01.1910 р. — поручик 13-го драгунського Військового Ордена полку. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1917 р. — начальник 6-го броньового відділення у Києві, яке перейшло у розпорядження Генерального Військового Секретаріату

Центральної Ради. У 1918 р. — командир 8-го автопанцирного дивізіону 8-го Катеринославського корпусу Армії Української Держави.

Після початку протигетьманського повстання у складі корпусу брав участь у Катеринославському поході на з'єднання з білогвардійськими військами у Криму. З 04.04.1919 р. — командир Запасного автоброньодивізіону у складі Збройних Сил Півдня Росії. Загинув при потопленні пароплаву у Маріуполі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 3. — Спр. 6. — С 9; Монкевич Б. Деїцо про співпрацю панцирних авт підчас оборони Києва в січні 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 6. — С. 11–12.

ГЛІБОВСЬКИЙ Георгій (Юрій)

(?—?) — полковник Армії Української Держави. Останнє звання у російській армії — капітан. На II Всеукраїнському військовому з'їзді (05.—11.06.1917 р.) був обраний членом Українського Генерального Військового комітету Наприкінці 1917 р. — на початку 1918 р. — начальник штабу особливого коменданта Києва М. Ковенка. У 1918 р. — помічник генерального писаря гетьмана П. Скоропадського, підвищений до рангу полковника. З 12.10.1918 р. — отаман Українського Козацтва на Київщині. Подальша доля невідома.

Дорошенко Д. Історія України 1917–1923 рр. — Київ. — 2002. — Т. 1. — С. 255; Т. 2. — С. 174.

ГЛИНСЬКИЙ Володимир Євгенович

(30.70.1874-?) — полковник Армії УНР.

Походив із дворян Радомської губернії. Народився у Чернігові. Закінчив 4-класну Люблінську чоловічу гімназію. На військову службу вступив 10.08.1893 р. однорічником 2-го розряду до 69-го піхотного Рязанського полку (Люблін). Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1897), вийшов підпрапорщиком до 69-го піхотного Рязанського полку. 09.10.1904 р., у зв'язку з втратами російської армії на Далекому Сході, був відряджений у резерв штабу

Манджурської армії. З 29.11.1904 р. служив у 12-му піхотному Сибірському Барнаульському полку. За бойові заслуги одержав звання штабс-капітана (27.09.1905). 18.05.1906 р. перевівся до 69-го піхотного Рязанського полку, у складі якого у 1914 р. вирушив на Першу світову війну. Останнє звання у російській армії — полковник.

В українській армії з 1918 р. З 15.02.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 17-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР (протягом кількох днів). У подальшому — помічник командира 49-го пішого дієвого полку ім. І. Франка. З 16.03.1919 р. — командир 50-го пішого дієвого Звягельського полку Дієвої армії УНР. 05.04.1919 р. був важко контужений під час бою на р. Тетерів.

Восени 1919 р. був мобілізований до складу Збройних Сил Півдня Росії на Правобережній Україні. Разом з її частинами на початку 1920 р. з району Одеси відступив до Польщі.

У червні 1920 р. з частиною інших українців, що перебували в складі білогвардійських формувань, інтернованих у Польщі, перейшов до Армії УНР. З 02.08.1920 р. — начальник тилу 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 4977; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 30; Спр 923 — С. 41–44; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 8, 46; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 32, 37, 38. - № 6. — С. 32.

ГЛИНСЬКИЙ Олександр Сергійович

(21.07.1860—?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив кадетський корпус, Ризьке піхотне юнкерське училище (1882), служив у 13-му піхотному кадровому батальйоні. Закінчив Офіцерську стрілецьку школу. Брав участь у Китайській кампанії у 1900–1901 рр, Російсько-японській війні у 1904–1905 рр. З 20.04.1906 р. до 19.10.1906 р. — в. о. начальника 1-го Сибірського військово-санітарного поїзду. З 29.06.1906 р. — підполковник. З 19.06.1910 р. — овруцький повітовий військовий начальник. З 12.05.1915 р. — полковник.

На початку 1917 р. — начальник Київської місцевої бригади, один із перших організаторів українського військового руху. 08.03.1917 р. був обраний до керівництва Українського військового клубу ім. П. Полуботка, згодом — голова цього клубу, сприяв виділенню всіх українців із Київської місцевої бригади до складу 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького. З травня 1917 р. — командир 717-го піхотного Сандомирського полку. У березні 1918 р. сформував та очолив у Києві т. зв. Офіцерський полк, що сприяв перевороту гетьмана П. Скоропадського. Був старшиною для доручень штабу Гетьмана, підвищений до рангу генерального хорунжого.

З 1922 р і принаймні до 1925 р. — на службі у РСЧА на посаді начальника адміністративного відділу Київської об'єднаної командної школи ім. С. С. Каменева. Подальша доля невідома.

Список подполковників 1913. — СПб. — 1913. — С. 326; З архівів ВУЧК-ГПУ-НГБД-КГБ//Справа «Всесоюзної війш<ово-офіцерська контрреіюлюфйнсії організації (справа «Весна» 1930–1931) — Київ — 2002. — Ч. 1. — С. 141.

ГЛУШКОВ Леонід Вікторович

(28.07.1866—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Сумське реальне училище, Миколаївське інженерне училище (1889), Миколаївську інженерну академію. Тривалий час служив інженером у Свеаборзькому фортечному інженерному управлінні. Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 18.10.1919 р. перебував у резерві Головного інженерного управління Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Список чинам Военно-инженерною ведомства — СПб. — 1914. — С. 91, ЦДАВОУ — ф. 1075. -Оп. 2. -Спр. 37. — С. 226–229

ГНОЙОВИЙ Іван

Гнойовий Іван, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

(14/27.02.1889-22.01.1974) — хорунжий Дієвої армії УНР.

Народився на хуторі Гнойові Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Навчався в Катеринославському учительському інституті, згодом закінчив 1-ше Київське Костянтинівське військове училище, служив у 271-му піхотному запасному полку в Катеринославі. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Восени 1917 р. брав активну участь в українізації 271-го піхотного запасного полку, згодом — в українізації 13-го піхотного Білозерського полку, який під назвою 19-го пішого Українського увійшов до складу 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради. У 1918 р. закінчив Катеринославський учительський інститут. У 1920 р. повернувся до Армії УНР, у складі якої вийшов на інтернування до Польщі.

У 1922 р. виїхав до Чехо-Словаччини, закінчив Українську господарську академію у Подєбрадах (1927), працював інженером у Польщі. З 1940 р. працював викладачем в Українській технічній школі у Холмі.

З 1941 р. — заступник голови Українського допомогового комітету. У 1943 р. був заарештований гестапо, перебував 4 місяці в ув'язненні.

У 1948 р. емігрував до США, жив та помер у Буффало.

Некролог//Українське Козацтво. — Нью-Йорк. — 1974. — Ч. 3(29). — С. 54–55.

ГОДИЛО-ГОДЛЕВСЬКИЙ Олександр Єлізарович

(07.01.1880—?) — полковник Армії УНР.

Походив із дворян Києва. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1901), вийшов підпоручиком до 5-го мортирного артилерійського полку. У складі 5-ї Східно-Сибірської стрілецької артилерійської бригади брав участь у Російсько- японській війні. Був контужений. Згодом служив у 5-й резервній артилерійській бригаді (Волочиськ). З 1911 р — у 47-й артилерійській бригаді (Саратов). На чолі 5-ї батареї цієї бригади пішов на Першу світову війну. З 31.03.1916 р. — командир 2-го дивізіону 47-ї артилерійської бригади. У 1917 р. — начальник 47-ї артилерійської бригади. З 15.04.1917 р. — полковник.

З 02.02.1918 р — рівненський повітовий військовий комендант. З 12.04.1918 р. — помічник губернського коменданта Поділля. З 06.06.1918 р — рівненський повітовий комендант. З 20.09.1918 р — начальник артилерійської частини штабу 6-го Полтавського корпусу Армії Української Держави. З 01.01.1919 р. — завідувач артилерійської частини штабу Лівобережного фронту Дієвої армії УНР. З 01.02.1919 р — завідувач артилерійської частини Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З 25.03.1919 р — начальник постачання Запорізького корпусу. З 01.04.1919 р — начальник постачання Східного фронту Дієвої армії УНР (одночасно — командир панцерного потягу). З 15.04.1919 р — начальник комісії по прийому та класифікації майна Східного фронту, переданого румунській владі. У 1919–1920 рр. служив у Корпусі кордонної охорони УНР. У квітні 1920 р. — організатор та командир 14-го стрілецького куреня 5-ї бригади 2-ї (згодом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР. Був поранений у ногу. З кінця липня 1920 р — придлений до штабу 3-ї Залізної стрілецької дивізії. Начальник Школи хорунжих військового часу 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

З 1923 р жив на еміграції в Тарнові. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 45–48; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 57–60; Серета М. Отаман Божко//Літопис Червоної

Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 1. — С. 10–12; Криловецький І. Мої спогади з часів збройної визвольної боротьби// За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч 10. — С. 220–230; Антончук Д. «Вапнярська Республіка»// За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 162, Героїчний бій під Чорним Островом. — Торонто. — 1961.

ГОДИЛО-ГОДЛЕВСЬКИЙ Юрій Єлізарович

(1882—?) — полковник Армії УНР.

Походив із дворян Києва. Народився у м. Носівка Ніжинського повіту Чернігівської губернії. Закінчив Миколаївське інженерне училище (1902), вийшов підпоручиком до Закаспійського саперного батальйону. У 1912–1914 рр. перебував у запасі. Учасник Першої світової війни. Останнє звання у російській армії — полковник.

В українській армії — з листопада 1917 р: командир 2-го Українського інженерного полку військ Центральної Ради. У 1918–1919 рр — інспектор інженерних частин 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 20.06.1919 р. та станом на 05.11.1919 р. — отаман для доручень при військовому міністрі УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 170–175

ГОДЛЕВСЬКИЙ Михайло Казімірович

(05.12.1875—?) — начальник артилерії дивізії Дієвої армії УНР.

Походив із родини військового. Народився в Одесі, римо-католик за віросповіданням. Закінчив Михайлівське артилерійське училище (1896), вийшов до лейб-гвардії 3-ї артилерійської бригади (Варшава). Закінчив Михайлівську артилерійську академію (1901), служив у 3-му мортирному дивізіоні. З 05.08.1905 р. — підполковник. З 28.03.1910 р. — начальник навчальної частини артилерійського полігону Іркутської військової округи. З 06.12.1911 р. — полковник.

Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — генерал-майор, завідувач артилерійської частини 10-ї російської армії.

З 10.08.1918 р. — генерал для технічних справ при начальнику артилерії 5-го Чернігівського корпусу Армії Української Держави. З 21.10.1918 р. — генерал для технічних справ при начальнику артилерії 1-го Волинського корпусу (у наказах по Військовій Офіції помилково названий Миколою). До 23.02.1919 р. — начальник артилерії 1-го Волинського корпусу Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 27.03.1919 р. — начальник артилерії 17-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 191–887; ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп 1. — Спр. 3. — С. 4; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш — 1935 — № 5. — С 9-61; 1936. - № 6 — С 13–64, Варшава. — 1937. - № 7. — С. 9–56.

ГОЛЦИНСЬКИЙ Клавдій Миколайович

(19.07.1884-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Вінниці. Закінчив 2-гу Кишинівську гімназію, юридичний факультет Дерптського університету. У 1906–1907 рр. відбував військову службу в армії. З 01.09.1914 р. — однорічник 2-го розряду Гатчинської авіаційної школи. З 29.03.1915 р. — прапорщик, військовий льотчик XI корпусного авіаційного загону. З 01.09.1915 р. — молодший офіцер авіаційного дивізіону оборони ставки Верховного головнокомандувача. З червня 1917 р. — льотчик 39-го корпусного авіазагону. З серпня 1917 р. — командир 12-го авіаційного загону. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан (з 01.10.1916 р.).

З грудня 1917 р. — при штабі української авіації в Києві. З січня 1918 р. — льотчик українізованого 5-го авіаційного парку. З березня 1918 р. — льотчик Волинського авіаційного дивізіону Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З початком протигетьманського повстання з власної ініціативи сформував у своєму дивізіоні відділ із трьох літаків, на чолі якого прибув у розпорядження штабу військ Директорії. Керував дивізіоном під час облоги Києва. 11.02.1919 р. був відряджений з державним дорученням за кордон, зокрема, у серпні 1919 р. був радником місії УНР у Польщі. У червні 1920 р. повернувся до Армії УНР, обіймав посаду начальника технічного відділу управи військово-повітряних сил. З 01.10.1920 р. — старшина для доручень управи військово-повітряних сил Армії УНР з 29.06.1921 р. — т. в. о. начальника загального відділу Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Підполковник Армії УНР з 01.04.1921 р. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 551. — С. 25; Спр. 614. — С. 4–9; Спр. 652. — С. 46–47; Записна книжечка О. Жуковського з 1919 року//Український історик. — Торонто. — 1986. — Ч. 3–4. — С. 105.

ГОЛОВІН Микола Миколайович

(22.02.1875-10.01.1944) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Походив із дворян Московської губернії. Народився у Києві. Закінчив Пажеський кадетський корпус, вийшов до 2-ї кінно-

артилерійської батареї. З 1894 р. служив у лейб-гвардії кінно-артилерійській бригаді. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1900). Обіймав штабові посади у штабі військ Гвардії та Санкт-Петербурзької військової округи. З 18.04.1909 р. — полковник, ординарний професор Миколаївської військової академії. З 07.01.1914 р. — командир 20-го драгунського Фінляндського полку. З 25.07.1914 р. — командир лейб-гвардії Гродненського гусарського полку. З 03.11.1914 р. — в. о. генерала-квартирмейстера штабу 9-ї армії. З 24.10.1915 р. — в. о. начальника штабу 7-ї армії. З 17.04.1917 р. — начальник штабу Румунського фронту. З 16.08.1917 р. — генерал-лейтенант. З 15.10.1917 р. — командувач 18-го армійського корпусу. За Першу світову війну був нагороджений Георгіївською зброєю та орденом Святого Георгія IV ступеня.

Головін Микола, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарад іс)

Наприкінці листопада 1917 р., після формального об'єднання Південно-Західного та Румунського фронтів в Український фронт, був висунутий командувачем фронту генералом Щербачовим на посаду начальника штабу фронту. 04.12.1917 р. був затверджений на цій посаді на засіданні Генерального секретаріату Центральної Ради з

одночасним виконанням обов'язків командувача Румунського фронту. З 27.09.1918 р. — голова військово-історичної комісії по розбору документів Південно-Західного та Румунського фронтів при Військовому міністерстві Української Держави.

У грудні 1918 р. виїхав до Одеси. 26.08.1919 р. прибув на Далекий Схід у розпорядження адмірала А. Колчака. Незабаром виїхав до Криму, в Російську армію П. Врагеля. У листопаді 1920 р. емігрував до Франції.

22.03.1927 р. створив у Парижі т. зв. Вищі військово-наукові курси Російського загальновійськового союзу (РОВС), які з білоемігрантів готували офіцерів генерального штабу.

Під час Другої світової війни співробітничав із німцями, був засуджений французькими комуністами до смертної кари. Отримавши повідомлення про це, помер від серцевого нападу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С 40-зв. — 41; Українська Центральна Рада, збірник документів. — Київ. — 1996. — Т. 1. — С 498; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914; Залесский К. Кто был кто в Первой мировой войне. — Москва. — 2003. — С. 163–164; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 2. — С 144; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 86

ГОЛОВКО Леонід Васильович

(16.04.1894-?) — підполковник Армії УНР.

Народився на ст. Рокитне Васильківського повіту Київської губернії. Закінчив 2-гу Петроградську гімназію, Віленське військове училище (1.01.1916), Оранієнбаумську кулеметну школу, у складі 204-го піхотного Ардагано-Михайлівського полку брав участь у Першій світовій війні, з 5.04.1917 р. офіцер 2-го кулеметного запасного полку. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З березня 1918 р. старшина 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР (до 2.08.1918). З жовтня 1918 р. — старшина кулеметної сотні Окремого загону Січових стрільців Армії Української Держави. З січня 1919 р. командир кулеметної сотні 4-го

пішого полку Січових стрільців Дієвої армії УНР 15.05.1919 р. перебуваючи на лікуванні у шпиталі у м. Тернопіль потрапив до польського полону. У 1920–1923 рр. — командир сотні та в. о. командира 47-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр 94. — С. 1, Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С 21–23.

ГОЛУБ Андрій

(17.05.1887-30.03.1966) — підполковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у м. Лохвиця. Згодом у мемуарній літературі помилково зазначалося, що А. Голуб закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище та мав чин ротмістра. У 1917 р служив у 8-му гусарському Лубенському полку і за даними верифікаційної комісії Армії УНР мав чин прапорщика піхоти (ймовірно, як піхотинець був приділений до кавалерійської частини).

Голуб Андрій, фото 20-х років (За Державність. — Калиш. — 1935. — Ч. 5)

У 1918 р — командир кінної розвідки 18-го пішого кадрового Запорізького полку Армії Української Держави (Херсон). Після протигетьманського повстання — командир кінної сотні при

Херсонському губернському комісарі УНР. Після взяття Херсона білими та військами Антанти перейшов на нелегальне становище, переїхав спочатку до Очакова, а потім — Одеси, де був заарештований білими. Звільнений з в'язниці на початку квітня 1919 р. після взяття міста військами отамана Григор'єва. Служив у військах отамана Григорєва: командував кінним полком, створеним із кадрів Херсонської повітової кінної сотні. Після поразки Григор'єва залишився партизанити на Херсонщині. У серпні 1919 р у Балті влився з загоном до 2-го кінного Переяславського полку (ім. М. Залізняка) Дієвої армії УНР. Був командиром 4-ї сотні цього полку. 06.12.1919 р. на чолі сотні виступив у Перший Зимовий похід. Після переходу (11.12.1919 р.) 2-го Переяславського полку на чолі з М. Аркасом на бік Української Галицької армії, що тоді перебувала у союзі з білими, 16.12.1919 р. зі своєю сотнею залишив полк і приєднався до 1-ї сотні О. Царенка 2-го кінного Переяславського полку, яка була у складі Дієвої армії УНР. 29.01.1920 р. полк було перейменовано на 2-й кінний полк ім. М. Залізняка. Був помічником командира полку. З 12.04. до 23.07.1920 р. -- командир полку. Згодом — помічник командира полку зі стройової частини. З 13.09.1920 р. — командир 1-го кінного полку ім. М. Залізняка Окремої кінної дивізії Армії УНР. З 24.04.1921 р. — знову помічник командира полісу.

З 1923 р. жив на еміграції у Калішу. З 1944 р. — у Західній Німеччині. З 1950 р. — у США. Помер та похований у Каламузі (штат Мічіган).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 143; Голуб А. Збройна визвольна боротьба на Херсонщині в запілля ворога (1917–1919 роки)//За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11. — С. 175–184; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1936. — Ч. 6. — С. 193–228; 1937. — Ч. 7. — С. 213–225; 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; Ч. 9. — С. 206–225; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 39. — С. 24; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 243; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1966. — № 3. — С. 60.

ГОЛУБ Семен Іванович

(02.02.1891–1931?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підпоручик.

Походив із селян с. Пиляве Канівського повіту Київської губернії. Закінчив 2-класне Канівське міське училище, витримав іспит на звання учителя церковно-приходської школи. 02.02.1915 р. був мобілізований до 408-ї Чернігівської дружини державного ополчення. 18.12.1915 р. закінчив школу прапорщиків державного ополчення Південно-Західного фронту (2-га Житомирська школа прапорщиків), повернувся до 408-ї Чернігівської дружини, де служив до кінця 1917 р. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

Голуб Семен фото 1919 року (з родинного архіву Голубів-Паньковських)

На початку 1918 р. — працівник Військового міністерства Центральної Ради, учасник січневих боїв у Києві проти більшовиків. Після зайняття Києва українськими та німецькими військами повернувся до рідного села. 15.11.1918 р. очолив загін повстанців с. Пиляве. На чолі цього загону у складі 2-ї Дніпровської дивізії військ Директорії брав участь у боях з Офіцерськими дружинами. Під Золотоношею потрапив до полону, звідки був відправлений до Києва — на гауптвахту, де вже перебували Юрко Тютюнник, Андрій Вовк, отаман Палієнко та ін. У ніч з 13 на 14 грудня 1918 р. в'язні підняли повстання (на чолі з Ю. Тютюнником) та захопили частину Києва

Незабаром з них був сформований Особливий Ударний загін, де С. Голуб став помічником командира загону. У січні 1919 р. очолював Особливий курінь Осадного корпусу Дієвої армії УНР, що воював проти повстанців отамана Зеленого на Трипіллі. З початку лютого 1919 р. — командир куреня та помічник командира 3-го (з середини липня — 31-го) полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. повернувся до рідного села.

У 1931 р. був арештований і, ймовірно, розстріляний. Під власним прізвищем був зображений у повісті більшовицького письменника М. Островського «Як гартувалася сталь».

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 20-225; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Євтимович В. Здобуття «Праги»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч 3. — С. 5–18.

ГОЛУБАЇВ Олександр Павлович

(?—03.10.1932) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив Тифліський кадетський корпус, артилерійське училище. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 21-ї артилерійської бригади (Темір- Хан-Шура). У 1917 р. — командир дивізіону 5-ї артилерійської бригади. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р служив у Сердюцькому гарматному полку Армії Української Держави. З кінця грудня 1918 р. — командир 8-ї батареї Січових стрільців Дієвої армії УНР, сформованої з колишніх сердюків. З січня 1919 р. і до розформування Корпусу Січових стрільців — командир 3-го (з середини липня 1919 р. — 29-го) гарматного полку Січових стрільців. Був інтернований польською владою у Луцьку.

Невдовзі перейшов до білогвардійців, служив у Російській армії П. Врангеля. Помер на еміграції в Югославії.

Шашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Чорний До «Бої Сірих за Коростень» ген-хор. А. Пузицького в 2-му збірнику «За Державність»//За Державність. — Каліш. — 1932. — № 3, виправлення; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 2. — С. 148

ГОМЗИН Борис Володимирович

(07.06.1887 — після 1960) — підполковник Армії УНР.

Походив із дворян Санкт-Петербурзької губернії, що мали великі маєтки у Балтському повіті Подільської губернії. Греко-католик за віросповіданням. Закінчив Єлисаветградську класичну гімназію, Єлисаветградське кавалерійське училище (1908), вийшов корнетом до 9-го гусарського Київського полку (Васильків). З 03.11.1914 р. — командир ескадрону 5-го запасного кінного полку (Балаклія). З 14.06.1915 р. — штабс-ротмістр.

З листопада 1917 р. — командир українізованого 5-го запасного кінного полку. Після захоплення Балаклії більшовиками та розформування полку у січні 1918 р. виїхав до Києва, де вступив до куреня Червоних гайдамаків Гайдамацького Коша Слобідської України. З квітня 1918 р. — ад'ютант коменданта Харкова. З липня 1918 р. — начальник канцелярії коменданта Харкова. З січня 1919 р. — начальник оперативної частини штабу Правобережного фронту Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. — старшина для доручень при Військовому міністерстві УНР. З липня 1919 р. — помічник командира 1-го пішого рекрутського полку Дієвої армії УНР. З квітня 1920 р. — командир кінного дивізіону 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 23.06.1920 р. — помічник начальника розвідчого відділу Генерального штабу УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Львові, згодом перебрався до Чехо-Словаччини. Був керівником Союзу Гетьманців-Державників у Чехо-Словаччині.

Під час Другої світової війни жив у Німеччині, очолював військовий штаб при П. Скоропадському. Автор численних статей та спогадів.

ЦДАВОУ. — Ф. 3907 — особистий фонд Гомзина Б. В.; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 155. — С. 217; Спр. 169. -С. 147; Ф. 1075. -Оп. 2. -Спр. 652. — С. 37; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003; Shandruk P. Arms of valor. - 1959

ГОНТА Атаназій (Бітюков Опанас Полікарпович)

(19.06.1895—?) — підполковник Армії УНР.

Походив із міщан м. Славянськ. З 1912 р. — однорічник 2-го розряду 3-го гренадерського Перновського полку (Москва), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. З 12.10.1914 р. — прапорщик за бойові заслуги. Був нагороджений Георгіївським хрестом IV ступеня та Георгіївською зброєю (за бій 24.06.1915 р.) 01.08.1915 р. був важко поранений та потрапив у полон. Утік та 08.03.1916 р. повернувся до полку. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

Гонта Атаназій, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

У 1919–1920 рр. служив в українській кінноті. З 15.01.1921 р. — командир 1-го кінного полку ім. М. Залізняка Окремої кінної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 146–797; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 143.

ГОНЧАР Гаврило Леонтійович

(13.07.1895—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Походив із Чернігівщини. Закінчив Чернігівське реальне училище, Віленське військово-училище (01.01.1916), служив прапорщиком у 184-му піхотному запасному полку. З 04.02.1916 р. — молодший офіцер 1-го лейб-гренадерського Катеринославського полку. З 20.07.1917 р. — молодший офіцер 1-ї Гренадерської артилерійської бригади. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан (18.09.1917).

У жовтні 1917 р. був одним із організаторів Українського куреня 1-ї Гренадерської дивізії, командир сотні. З 24.12.1917 р. — командир Українського куреня 1-ї Гренадерської дивізії на Західному фронті. Вивів курінь в Україну, очолював його у боях проти більшовиків під ст. Калинковичі. З 10.03.1918 р. — штаб-офіцер для доручень чернігівського губернського коменданта. З 01.05.1918 р. — борзненський повітовий комендант. З 22.12.1918 р. — гомельський повітовий комендант. З 20.03.1919 р. — командир 13-ї батареї Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 06.10.1919 р. — значковий оперативного відділу штабу 2-ї дивізії «Запорізька Січ» Дієвої армії УНР. 06.12.1919 р. захворів на тиф. Був інтернований польською владою. З 18.08.1920 р. — старшина Охорони Головного Отамана С. Петлюри. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 36

ГОНЧАРЕНКО Аверклій Матвійович

(22.10.1890-12.04.1980) — сотник Армії УНР (полковник в еміграції).

Народився у с. Дощенки Лохвицького повіту Полтавської губернії. Закінчив Прилуцьку гімназію, Чугуївське військово-училище (1912), вийшов підпоручиком до 76-го піхотного Кубанського полку (Тульчин). У 1913–1914 рр. — помічник начальника учбової команди полку. У липні 1914 р. за мобілізаційним планом був призначений командиром роти 260-го піхотного Брацлавського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1916 р. — штабс-капітан, командир 4-го батальйону. З літа 1916 р. — курсовий старшина 2-ї Київської школи прапорщиків. У 1917 р. — капітан.

Гончаренко Аверклій, фото 1913 року (з приватної колекції)

Українізував свій курс юнкерів та восени 1917 р здійснив перший випуск українських старшин. З січня 1918 р. — командир куреня 1-ї Української військової школи ім. Б. Хмельницького, на чолі якого брав участь у бою під Крутами. У 1918 р. служив скарбником Головної шкільної управи Військового міністерства УНР та Української Держави. Восени

1918 р — Летичівський повітовий комендант. З 02.01.1919 р. — помічник губерньського коменданта Поділля. З 05.08.1919 р. — штаб-старшина для доручень військового міністра УНР В. Петріва. У 1920–1921 рр. — курсовий старшина Кам'янець-Подільської спільної юнацької школи.

З 1922 р. жив на еміграції у Станіславові, працював у сільськогосподарській кооперації.

У червні 1943 р. вступив до стрілецької дивізії СС «Галичина», працював у Військовій управі, займався набором добровольців. З вересня 1944 р. — старшина штабу 30-го полку 14-ї Військової гренадерської дивізії СС (Галицької № 1). 08.05.1945 р. з частинами 1-ї Української дивізії Української національної армії був інтернований в Італії.

Гончаренко Аверклій, портрет 1944 року (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

З 1947 р. жив на еміграції у Великобританії. З 1952 р. — у США.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С. 33; Гончаренко А. Бій під Крутами//За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9. — С. 145–152; Гончаренко А. З минулих днів//Вісті Комбатанта. — 1971. — Ч. 1. — С. 27–38; Шкарупа Ю. Аверклій Гончаренко// Вісті Комбатанта/ 1974. — Ч. 5. — С. 31–32; 1980. — Ч. 3. — С. 93; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1980. - № 3. — С. 93–94.

ГОНЧАРЕНКО Іван Теодосійович

(26.05.1892-?) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Микуличі Київської губернії. Закінчив гімназію у м. Кельці, Чугуївське військове училище (1914), вийшов підпоручиком до 121-го піхотного Пензенського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

17.11.1917 р. був одним із ініціаторів українізації 121-го піхотного Пензенського полку, який було перейменовано на 121-й Український.

20.12.1917 р. відбув із фронту у відпустку. З 08.04.1918 р. — курсовий старшина Інструкторської школи старшин. З 07.07.1918 р. —

командир команди розвідки, згодом — 2-ї сотні 2-го Сердюцького полку Сердюцької дивізії гетьмана П. Скоропадського. 15.12.1918 р. частини Сердюцької дивізії було переформовані у 3-й Січовий полк, служив молодшим старшиною, а з 19.01.1919 р. — командиром сотні полку. З 26.06.1919 р. — командир 2-го куреня 3-го Січового полку Дієвої армії УНР. 14.07.1919 р. полк було перейменовано у 4-й Січовий (за загальноармійською нумерацією — 31-й), з 25.10.1919 р. — командир цього полку. 06.12.1919 р. був інтернований польською владою разом із залишками Корпусу Січових стрільців у таборі Ланцут. До липня 1920 р. — помічник начальника табору Ланцут, згодом — начальник табору.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 53. — С. 138–141.

ГОНЧАРІВ Іван Іванович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.10.1910 р. — капітан 123-го піхотного Козловського полку (Курськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — військовий старшина 42-го пішого Валкського полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. У січні—лютому 1919 р. — в. о. командира цього полку. 24.02.1919 р. разом із кадрами полку увійшов до 51-го пішого дієвого ім. С. Наливайка полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 52.

ГОРДОВСЬКИЙ Порфирій Іванович

(1878—?) — адміністративний підполковник Армії УНР.

Народився у с. Жовнин Золотоносського повіту Полтавської губернії. На військовій службі (як військовий чиновник) — з 10.11.1899 р.

Гордовський Порфирій, фото 1922 року («Дороговказ»)

З 16.12.1917 р. — комісар Центральної Ради у київському окружному інтендантському управлінні (колезький радник). З 02.03.1918 р. — старший діловод київською окружного інтендантського управління. З 24.04.1918 р. — бухгалтер Головного управління Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З 27.12.1918 р. — господар Генерального штабу з 07.04.1919 р. — начальник бухгалтерсько-статистичної частини штабу Дієвої армії УНР. З 21.08.1919 р. — старший бухгалтер бюджетно-статистичної управи. З 19.03.1920 р. — начальник відділу бюджетно-рахівничої управи. З 10.12.1921 р. — товариш військового міністра у справі забезпечення армії, т. в. о. начальника бюджетно-рахівничої управи Військового міністерства УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 875. — С 53–57.

ГОРОХОВ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник Станом на 22.02.1919 р. — корпусний інтендант 1-го Волинського кадрового корпусу.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 12.

ГОРОХОЛІНСЬКИЙ Володимир Феофанович

(10.04.1866—?) старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Рівненське реальне училище, військово-училищний курс Московського піхотного юнкерського училища (1888), служив у Варшавській фортечній артилерії. Станом на 01.01.1910 р. — підполковник 2-го Східно-Сибірського осадного артилерійського полку (Харбін). З 06.05.1913 р. — полковник. З 06.06.1915 р. — начальник складів Свеаборзької фортечної артилерії.

У 1918–1919 рр. — начальник гарматних складів на Волині. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. Z — Спр. 90. — С. 1-зв. — 2;
Список полковникам на 1914 — СПб. — 1914 — С. 1328.

ГРАБОВСЬКИЙ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР

Останнє звання у російській армії — полковник.

30.03.1919 р. був мобілізований з наказу новоград-волинського повітового військового начальника та відправлений у розпорядження штабу Правобережного фронту.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 128.

ГРАБЧЕНКО Антон Мартинович

(1894—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Кам'янець-Подільський, Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручик.

На службі в Армії УНР з 1918 р. У 1920–1923 рр. — старшина штабу 7-ї бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 30.

ГРЕВІЗІРСЬКИЙ Микола Павлович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

На військовій службі з 07.09.1904 р. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 9-го стрілецького полку (Жмеринка). Останнє звання у російській армії — капітан.

З 01.04.1918 р. — доброволець у складі Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 25.05.1918 р. — командир сотні 2-го Запорізького полку Армії Української Держави. З липня 1918 р. — старшина штабу 7-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 22.01.1919 р. — осавул оперативного відділу штабу 19-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 19.05.1919 р. — старшина 1-го пішого збірного полку (згодом — 1-й Гайсинський ім. С. Петлюри) Дієвої армії УНР. З 06.12.1919 р. — старшина 4-го Сірого збірного полку Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. З 26.02.1920 р. — старшина оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 19.05.1920 р. — булавний старшина організаційної управи Головного управління Генерального штабу УНР. З 01.11.1920 р. — начальник відділу укомплектування Головного управління Генерального штабу УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 150.

ГРЕКІВ Олександр Петрович

(21.11.1875-2.12.1959) — військовий міністр УНР.

Народився у с. Санич Глухівського повіту Чернігівської губернії. Закінчив Московський університет, Московське піхотне юнкерське училище (1899), служив у лейб-гвардії Єгерському полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1905). З 10.12.1907 р. — старший ад'ютант штабу 2-ї гренадерської дивізії. З 06.04.1908 р. — старший ад'ютант штабу 1-ї Гвардійської піхотної дивізії. З 27.10.1910 р. — помічник старшого ад'ютанта штабу військ Гвардії та Санкт-Петербурзької військової округи. З 1912 р. — екстраординарний професор та викладач Миколаївської військової академії. З 1913 р. — підполковник. Учасник Першої світової війни: з 18.07.1914 р. — начальник штабу 74-ї піхотної дивізії; з січня 1915 р. — командир батальйону лейб-гвардії Єгерського полку. З 20.06.1915 р. — полковник, начальник штабу 1-ї Гвардійської дивізії. 04.03.1916 р.

був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня за розробку та впровадження операції наступу 1-ї Гвардійської дивізії у долині р. Ломниця 07–18 лютого 1915 р. З квітня 1917 р. — командир лейб-гвардії Єгерського полку. З 28.08.1917 р. — начальник штабу 6-ю армійського корпусу. З 20.09.1917 р. — генерал-майор.

Греків Олександр, портрет 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

*Греків Олександр, фото 1946 року (фото з архівно-слідчої справи)
З 06.12.1917 р. — на службі Центральній Раді: начальник 2-ї Сердюцької дивізії; з 18.12.1917 р. — начальник штабу Київської*

військової округи. 29.12.1917 р. залишив посаду та ненадовго виїхав до свого маєтку у Курській губернії. З березня 1918 р. — помічник Військового міністра УНР. Після перевороту П. Скоропадського пішов у відставку, очолював офіцерську організацію «Батьківщина». З 26.10.1918 р. — начальник Головного штабу Української Держави. З 18.12.1918 р. — командувач Південної групи військ Директорії. З 01.01.1919 р. — військовий міністр УНР. З 14.02.1919 р. перебував у розпорядженні Наказного Отамана З 19.02.1919 р. — в. о. Наказного Отамана та Військового міністра УНР. Через політичні мотиви 21.03.1919 р. був звільнений з Дієвої армії УНР.

09.06.1919 р — головнокомандувач Української Галицької армії, яку очолював під час Чортківської офензиви. 05.07.1919 р за наполяганням С. Петлюри був звільнений з посади командарма УГА.

У 1920-30-х рр. жив на еміграції у Відні.

21.09.1948 р. був заарештований радянськими спецслужбами та вивезений до Києва. 06.07.1949 р. був засуджений до 25 років виправно-трудових робіт. 20.08.1956 р був звільнений з ув'язнення, повернувся в Австрію. Помер та похований у Відні. Автор спогадів про 1917–1920 рр.

РГВИА. — Ф. 5304. — Оп. 1. — Д. 49. — С. 88; Список Генерального штаба 1914. — СПб. — 1914. — С. 514; Список Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 87; Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938. — С. 62–70; Ключенко О. Генеральна Булава УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 5-10; Ключенко О. Генералітет уГА// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 4–7; Вісті братства колишній вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1960. — Ч. 97; Тинченко Я. Генерал Олександр Греків: військова діяльність і доля//3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. — Київ. — 2001. — Ч. 1 — С. 343–415; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 127, 171, 179–183; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 71, 109, 161.

ГРЕЦОВ (Греців) Сергій Сергійович

(21.08.1881-?) старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м Ізюм Харківської губернії. Закінчив 3-тю Харківську гімназію, Єлисаветградське кавалерійське училище (1906), вийшов до 8-го гусарського Лубенського полісу (Кишинів). Закінчив Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1914). Учасник Першої світової війни. У 1917 р. — начальник штабу 15-ї кавалерійської дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. перебував у складі Армії Української Держави на посаді начальника штабу 4-ї кінної дивізії. З 05.01.1919 р — у розпорядженні штабу Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 11.01.19 р. — начальник штабу Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 17.01.1919 р. — начальник штабу 7-ї пішої кадрової дивізії Дієвої армії УНР. З 06.03.1919 р. — працівник оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. Станом на 24.09.1919 р. — начальник розвідного відділу штабу Головного Отамана.

Восени 1919 р. перейшов до Збройних Сил Півдня Росії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. Ю77. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Ф 1078 — Оп 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 49-зв. — 50; Ф 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 1-2; Список Генерального штаба на 1.06.1914. — СПб. — 1914. — С. 684; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 211, 230, 252.

ГРИГОРАШ Володимир Васильович

(07.06.1890-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Пирятин. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Армії УНР з 1918 р. У 1920–1923 рр. — старшина 19-го куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 31.

ГРЕЧЕНКО Василь Максимович

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 20-го піхотною Галицького полку.

З 05.01.1919 р. — начальник 2-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 27.01.1919 р. — отаман для доручень Військового міністерства УНР. З 14.02.1919 р. — начальник залоги Рівного. Подальша доля невідома.

Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. Каліш — 1930. - № 2. — С. 83.

ГРИБОВСЬКИЙ Федір

(?—01.05.1919) — командир полку Дієвої армії УНР.

У 1919 р. — командир сотні Кінного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. 06.12.1919 р., після розформування Корпусу Січових стрільців, з частиною полку приєднався до Дієвої армії УНР, яка вирушала у Перший Зимовий похід. Під час походу був командиром сформованого 4-го (5-го за нумерацією Київської дивізії у другій половині 1919 р.) Київського кінного полку Збірної Київської дивізії. Героїчно загинув на чолі полку у бою за ст. Вапнярка.

Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 379, 388, 389, 420.

ГРИГОРОВ Михайло Михайлович

(21.10.1879-12.11.1928) — старшина Дієвсл армії УНР Народився у Санкт-Петербурзі. Закінчив Пажеський кадетський корпус, вийшов корнетом до лейб-гвардії Кінно-Гренадерського полку (Санкт-Петербург). У 1904–1905 рр. служив у 2-му Аргунському козачому полку, брав участь у Російсько-японській війні (за бойові заслуги одержав чин есаула). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1907), Офіцерську кавалерійську школу (1908).

У 1909–1911 рр. служив у штабі Карської фортеці. З 15.05.1911 р. — старший ад'ютант штабу 15-ї кавалерійської дивізії. Під час Першої світової війни — начальник штабу дивізії, командир кавалерійського полку. У 1917 р. — начальник штабу 7-го кавалерійського корпусу. Нагороджений всіма орденами до Святою Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня, Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — полковник.

Григоров Михайло, фото 1907 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

З 11.05.1918 р. — штаб-офіцер для доручень начальника Генерального штабу Української Держави З кінця грудня 1918 р. до 05.01.1919 р. перебував у розпорядженні командувача Холмсько-Галицького фронту Дієвої армії УНР. З 10.01.1919 р. — у розпорядженні штабу Лівобережного фронту Дієвої армії УНР. Звільнений зі служби в Дієвій армії УНР за особистим проханням (через незнання української мови та відсутність будь-яких родинних зв'язків із Україною). Весною 1919 р. виїхав до Румунії, звідти — до Польщі, Німеччини та Латвії.

З липня 1919 р. — генерал-квартирмейстер штабу Західної білогвардійської армії князя Бермонта-Авалова. На еміграції — у Югославії. Помер та похований у Белграді.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 45-зв. — 46; Список

Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Волков С. В. Офицеры российской гвардии. — Москва. — 2002. — С. 148.

ГРИГОРОВИЧ-БАРСЬКИЙ Павло Павлович

(8.08.1887—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Закінчив Ананьєвську гімназію, юридичний факультет Київського університету. У 1911 р. вступив на військову службу однорічником 2-го розряду до 1-го піхотного Невського полку (Смоленськ), у 1912 р. витримав іспит на звання прапорщика запасу та повернувся на цивільну службу. У липні 1914 р. мобілізований до 250-го піхотного Балтинського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У лютому 1915 р. потрапив до німецького полону. Останнє звання у російській армії — поручник.

У 1916 р. став одним з засновників гуртка офіцерів-українців у таборах для військовополонених російської армії у Німеччині. У 1917 р. був одним з організаторів Українського полку ім. Т.Г. Шевченка, з військовополонених-українців, а у січні 1918 р. — 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії. У січні-квітні 1918 р. обіймав посади командира куреня та помічника командира 2-го Українського (Синьожупанного) полку військ Центральної Ради. По розформуванні німцями 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії у квітні 1918 р. працював завідувачем юридичним відділом Всеукраїнської спілки земств, головою якої деякий час був С. В. Петлюра. У листопаді 1918 р. — уповноважений Національного союзу з організації повстання проти П. П. Скоропадського у Літинському повіті. 3 грудня 1918 р. — голова липовецького повітового суду. 3 червня 1919 р. командир кінної сотні у загоні повстанського отамана Я. Шепеля, який згодом влився до складу Дієвої армії УНР. 3 жовтня 1919 р. начальник Охорони Головного Отамана, з 1.08.1920 р. помічник коменданта комендатури штабу Армії УНР. У 1920—30-х рр. мешкав на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 67. — С 196–197.

ГРИГОРЯК Семен Іванович

(?—17.11.1921) — підполковник Армії УНР.

Підстаршина австро-угорської армії. Під час Першої світової війни потрапив до російського полону.

У 1918–1919 рр. — командир сотні 1-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 07.07.1920 р. — командир 46-го куреня 16-ї бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу, командир 4-го збірного куреня 6-ї Січової дивізії. Героїчно загинув в останньому бою під с. Миньки 17.11.1921 р.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 99;
Шгілінський О. Базар//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С 130.

ГРИГОР'ЄВ (Серветник, Григорєв-Серветніков) Никифор Олександрович

(1884—27.07.1919) — повстанський отаман.

Походив із селянської родини. Народився у с. Верблюжки Олександрійського повіту Херсонської губернії. Добровольцем брав участь у Російсько-японській війні, дістав відзнаки Святого Георгія IV та III ступенів. Прапорщик за бойові заслуги. У 1909 р. закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 3-м розрядом (після Російсько-японської війни всі офіцери, які дістали звання прапорщиків за бойові заслуги, були зобов'язані закінчити юнкерські училища). Станом на 01.01.1910 р. — прапорщик 60-го піхотного Замосцького полку (Одеса), де значиться під прізвищем Григор'єв-Серветніков (встановити точно перебіг служби Григорєва в російській армії не вдалося, оскільки його послужний список у РГВИ А відсутній). Незабаром перейшов до 58-го піхотного Празького полку (Миколаїв), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р — штабс-капітан, офіцер залоги Бердичева.

Член Української партії соціалістів-революціонерів. Наприкінці 1917 р — на початку 1918 р. був помічником комісара Центральної Ради на Південно-Західному фронті. Під прізвищем Серветник у лютому — квітні 1918 р. значиться як уповноважений Центральної Ради по демобілізації частин та установ Особливої армії Південно-

Західного фронту. З літа 1918 р. служив командиром сотні 17-го пішого Олександрійського (колишнього 58-го піхотного Празького) полку Армії Української Держави. Напередодні протигетьманського повстання повернувся до с. Верблюжки, де сформував перший повстанський відділ на Півдні України. Після протигетьманського повстання — отаман 20 повстанських загонів, сформованих на території Херсонщини та півдня Київщини.

10.12.1918 р. на чолі цих загонів зайняв Миколаїв, 30.01.1919 р. — Херсон.

01.02.1919 р. оголосив про розрив із УНР та перехід до більшовиків. Командування РСЧА переформувало загони отамана Горигорєва у бригаду 1-ї Задніпровської дивізії. 06.04.1919 р. червоні захопили Одесу, де бригада Григор'єва мала бути розгорнута у 6-ту Українську радянську дивізію та наступати на Румунію для допомоги комуністичному повстанню в Угорщині. Відмовився виконувати цей наказ та 14.04.1919 р. вирушив зі своїми військами до Олександрівського повіту. 17.04.1919 р. розпочав боротьбу проти радянської влади. 07.05.1919 р. видав Універсал, в якому оголосив про розрив із червоними. 17.05.1919 р. з частиною своїх загонів вирушив з Єлисаветграда на південь Херсонщини. 25.06.1919 р. ці загони з'єдналися з загонами Нестора Махна, який в той час також підняв повстання проти радянської влади. Невдовзі був застрелений махновцями у с. Сентове біля Єлисаветграда. Похований дружиною в Олександрії.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 3. — С 27–29; Ф. 1077. — Оп. 6. — Спр. 11. — С. 95; Важко О. Генерал-хорунжий Дієвої армії УНР. Невідома автобіографія Ю. Тютюнника//З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. — Київ. — 1998. — Ч. 1/2. — С 24–56; Антонов-Овсеєнко В. Записки о гражданской войне. — Москва — 1933. — Т. 4; Гусев-Оренбургский С. Книга о еврейских погромах на Украине в 1919 году. — Петроград. — 1920; Белаш А Белаш В. Дороги Нестора Махно. — Киев. — 1993; Голуб А Збройна визвольна боротьба на Херсонщині в запілля ворога (1917–1919 роки)//За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. II. — С. 175–184.

ГРИГОР'ЄВ Олександр

(?—1919/1920) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У листопаді 1917–1918 рр. — ад'ютант полку ім. Костя Гордієнка військ Центральної Ради, згодом — Армії УНР, створеного на Західному фронті (згодом — 1-го кінно-гайдамацького ім. К. Гордієнка). Навесні 1919 р. — отаман 3-ї повстанської дивізії на Київщині, з якою у липні 1919 р. приєднався до повстанської групи Ю. Тютюнника. Станом на 16.08.1919 р. — начальник 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР, згодом — командир бригади Збірної Київської дивізії Дієвої армії УНР. Помер від сухот.

Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 57; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

ГРИШКО Михайло

(?—?) — повстанський отаман.

Член Української партії соціалістів-революціонерів. З кінця 1918 р. до травня 1919 р. — командир полку ім. Винниченка Дієвої армії УНР. В травні 1919 р. (наказ 18.05.1919 р.) займався формуванням в районі чеських колоній Чесько-українського полку у складі Дієвої армії УНР (остаточно не був сформований).

У 1920–1923 рр. перебував в запасі штабу Армії УНР.

Жив на еміграції у Польщі. Загинув у Києві під час Другої світової війни.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204.

ГРИНЬ Юрій Сидорович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Полтаві. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1919 р. займав посаду волосного військового начальника. З 07.09.1919 р. перебував у резерві Головного управління Генерального

штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Пузицький А. Бої Сірих за Коросгень//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 91–92; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1 — С. 287, 293–294; Смовський К. Катинь і інші осередки/український комбатант. — Мюнхен. — 1956. — Ч. 4. — С. 19.

ГРИШКО Іван Сафонович

(25.03.1890 — після 1929) — полковник Армії УНР Народився у с. Вітків Томашівського повіту Холмської губернії. Закінчив кавалерійське училище, служив в 11-му уланському Чугуївському полку (Дубно), у складі якого брав участь у Першій світовій війні.

У 1920–1921 рр. — старшина штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. У 1920-х рр. виїхав на Радянську Україну. У 1929 р. ув'язнений на Соловках. Батько літературознавця Василя Гришка.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 33; Українське Слово. — Київ. — 1994. — Кн. 3. — С. 672–673.

ГРОХ-ГРОХОЛЬСЬКИЙ Яків Михайлович

(?—1919/1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 101-го піхотного Пермського полку (Гродно). Останнє звання у російській армії — капітан.

З середини вересня 1919 р. — командир 15-го пішого полку ім. Т. Г. Шевченка. Помер від тифу на початку Першого Зимового походу.

Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999. — С. 103–174.

ГРУДИНА Григорій Омелянович

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Закінчив військове училище (1909), вийшов підпоручиком до 43-го піхотного Охотського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня

(20.11.1915 р., за бій 10.10.1914 р.). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Наприкінці 1917 р. — навесні 1918 р. — в. о. командира 43-го піхотного Охотського полку. З 10.09.1918 р. - помічник командира 26-го пішого Козелецького полку Армії Української Держави. З 15.12.1918 р. — начальник 9-ї пішої дивізії військ Директорії, згодом — Дієвої армії УНР. З 05.09.1919 р. — начальник 4-ї Сірожупанної дивізії Дієвої армії УНР.

Грудина Григорій, фото 1916 року (з приватної колекції)

02.10.1919 р. перейшов до білих. У складі Збройних Сил Півдня Росії та Російської армії П. Врангеля очолював окремий український партизанський загін. Зник безвісти під час одного з партизанських рейдів на Херсонщині навесні 1920 р.

Янов М. Кіш УВК в Чернігові//Українське Козацтво. — 1973. — Ч. 1(23). — С 15–19; Ч. 2(24). — С. 28-35; Янов М. Сторінка виправлень//За Державність. — Варшава — 1939. - № 9. — С. 240–242; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С 34–39.

ГУБА Нечипір Данилович

(9.02.1892—?) — сотник Армії УНР.

Губа Нечипір, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Народився на ст. Гришино Бахмутського повіту Катеринославської губернії.

В російській армії — підсавул 2-го Чорноморського полку Кубанського Козацького війська.

Станом на 27.06.1919 р. та 16.08.1919 р. — начальник школи підстаршин 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — у складі 3-го кінного полку. У 1921 р. — помічник із господарчої частини командира 4-го Ніжинського кінного полку ім. І. Сірка Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696. — Оп. 1. — Спр. 6. — С. 5; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 100. — С. 4.

ГУБЕР Борис Олександрович

(21.03.1891—5.02.1919) — командир авіаційного загону Армії Української Держави.

Походив з дворян Московської губернії. Закінчив Псковський кадетський корпус, Віленське військово училище (1913), Військову школу льотчиків-спостерігачів (1916), Севастопольську військову авіаційну школу (1917). Служив у 20-му стрілецькому полку, на

початку Першої світової війни був контужений, потім — льотчик-спостерігач 19-го авіаційного загону. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня за збитий ворожий літак у повітряному бою (24.08.1916). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. служив в Одеському авіаційному дивізіоні Армії Української Держави. У листопаді 1918 р. з наказу гетьмана П. Скоропадського, на чолі авіазагону зі складу Одеського авіаційного дивізіону, відбув у розпорядження військового секретаріату Західно-Української Народної Республіки. Служив у складі Летунського відділу УГА, керував курсом підготовки старшин та підстаршин авіації. Загинув у м. Красне від вибуху під час випробування авіаційної бомби.

Франко П. Летунський відділ УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — Ч. 11. — С. 9—11; Зеник Р. Дещо про літунство УГА//Український Скиталець. — 1922. — Ч. 13, С. 9—11; Авіатори — кавалери ордена Св. Георгія и Георгиевского оружия периода Первой мировой войны 1914—1918 гг. — Москва. — 2006. — С. 93.

ГУДИМА Віталій Авксентійович

(3.02.1861-19.02.1929) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Полтаві. Походив зі спадкових дворян Полтавської губернії. Закінчив 4-ту Московську військову прогімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1880), вийшов підпрапорщиком до 54-го піхотного Мінського полку. З 1881 р. слрків у 63-му піхотному резервному батальйоні. З 30.08.1894 р. — капітан. 28.10.1900 р. при штабі Київської військової округи витримав іспит на заміщення вакантної посади повітового військового начальника. З 11.04.1908 р. — в. о. фрідріхштадтського повітового військового начальника. З 26.02.1909 р. — підполковник. З 19.08.1910 р. до 27.12.1917 р. — черговий штаб- офіцер управління начальника Віденської місцевої бригади. З 06.10.1913 р. — полковник.

Гудима Віталій, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

На українській службі з 29.05.1918 р.: на посаді ніжинського повітового військового начальника. 17.01.1919 р. виїхав до Києва, згодом — до Могилева-Подільського. З березня до серпня 1919 р. перебував у окупованому червоними військами Могилеві-Подільському. З 21.08.1919 р. — на посаді могилів-подільського повітового військового начальника. З 20.10.1920 р. — начальник мобілізаційного управління Головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Калішу, заробляв на життя малюванням ікон.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 232; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 31–32; Спр. 79. — С. 154–156; Оп. 2. -Спр. 652. -С. 39; Український Інвалід. — Каліш. — 1929. — Ч. 14–18. — С. 78; Некролог//Табор. — Варшава. — Ч. 10. — С. 100.

ГУДИМА Федір Авксентійович

(1878-20.10.1966) — полковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан Варшавської фортечної артилерії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Згадується в деяких дослідженнях як командир 4-го Сірожупанного полку у 1918 р., однак за списками Військового міністерства Української Держави цю посаду обіймав полковник Михайло Гудима.

З 20.11.1920 р. — начальник нагородної частини штабу Армії УНР.

У 1943–1945 рр. — командир Східного кавалерійського відділу № 281 у складі сухопутних військ німецької армії (Вермахту). 19.03.1945 р. цей відділ увійшов до складу Української національної армії.

З 1950 р. жив на еміграції у США, помер у Кепільсбурзі (Нью-Джерсі), похований у Баунд-Бруці.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 218, 496; Некролог// Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1966. - № 4–5. — С. 91.

ГУКІВ Володимир Матвійович

(1878—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив військове училище, Миколаївську академію Генерального штабу (1909, переведений 1914). У 1914–1916 рр. — старший ад'ютант штабу 41-го армійського корпусу. У 1917 р. — старший ад'ютант штабу 65-ї піхотної дивізії, помічник старшого ад'ютанта розвідного відділу штабу Одеської військової округи, в. о. штаб- офіцера для доручень штабу 46-го армійського корпусу. З 26.10.1917 р. — начальник штабу 108-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Демобілізований у лютому 1918 р. В Армії Української Держави не служив. З 02.01.1919 р. — у розпорядженні штабу Холмсько-Галицького фронту Дієвої армії УНР. З 20.01.1919 р. — начальник штабу 10-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР У березні 1919 р. залишився у зайнятій червоними Вінниці.

Восени 1920 р. був мобілізований до РСЧА. Обіймав штабні посади у військах Київської військової округи. З 31.10.1922 р. — начальник штабу 2-го Кінного корпусу Г. Котовського. З 1926 р. — викладач Севастопольської зенітної школи. У 1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова

колишніх офіцерів), але незабаром був звільнений. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 4. — С. 12; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 103.1923. — Москва. — 1923. — С. 62.

ГУЛИЙ-ГУЛЕНКО Тиміш (Гуленко Андрій Олексійович)

(10.1886 — після 1927) — генерал-хорунжий Армії УНР

Народився у м Ново-Архангельськ Херсонської губернії. Закінчив Рішельєвську гімназію в Одесі (1907), Ново-Олександрівське сільськогосподарське училище (1911). Був мобілізований однорічником до 11-го саперного батальйону. Оскільки закінчення обов'язкового трирічного терміну військової служби припало на початок Першої світової війни, був підвищений до звання прапорщика та відправлений на фронт. У складі 11-го саперного батальйону (переформованого у грудні 1916 р. в 11-й інженерний полк) брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (04.03.1917 р.). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Після Лютневої революції — один із організаторів українського руху на Румунському фронті. З листопада 1917 р. — начальник господарчого відділу управління технічних військ Українського Генерального штабу. Брав участь у вуличних боях проти більшовиків у січні 1918 р. у Києві. У квітні 1918 р. був призначений командиром інженерного полку 3-го Херсонського корпусу Армії УНР. Після приходу до влади П. Скоропадського був звільнений з посади як офіцер військового часу (тобто як такий, що не мав належної військової освіти). У листопаді 1918 р. перебував у Катеринославі, де очолив протигетьманське повстання. З грудня 1918 р. — начальник т. зв. Катеринославського Коша Дієвої армії УНР. 10.02.1919 р., під час відступу Катеринославського Коша до Бірзули, переїхав із частиною свого штабу до Кам'янця-Подільського, за що знаходився під слідством за самовільне залишення посади. З 12.06.1919 р. — штаб-старшина для доручень при військовому міністрі УНР. З 02.08.1919 р. — у розпорядженні начальника Головного штабу повстанчих військ УНР.

08.11.1919 р. з невеликим загonom повстанців пішов у партизанський рейд по тилах Збройних Сил Півдня Росії, дійшов майже до Катеринослава, де сформував кілька великих повстанських відділів. 12.02.1920 р. влився зі своїм партизанським загonom до рейдууючої у Першому Зимовому поході Дієвої армії УНР. Очолив Збірну Запорізьку дивізію (згодом — 1-а Запорізька дивізія), на чолі якої перебував до 10.11.1920 р. 10–11.11.1920 р. на чолі 365 повстанців прорвав бпшовицький фронт та пішов у партизанський рейд в район Умані. Наприкінці грудня 1920 р. був важко поранений у бою, змушений передати командування загonom сотнику Нестеренку та перейти Дністер. Був інтернований у Румунії. У жовтні—листопаді 1921 р. очолював т. зв. Бессарабську групу військ у Другому Зимовому поході, однак група не змогла перейти кордон.

Гулий-Гуленко Андрій, портрет 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

На початку червня 1922 р. нелегально перейшов радянський кордон та відправився до Одеси, де 17.07.1922 р. був заарештований ЧК. Майже три роки перебував під слідством, у радянській пресі публікувалося «покаяння» Гулого-Гуленка за свою службу УНР. 02.03.1925 р. був засуджений до 10 років позбавлення волі. У 1927 р. звільнений за амністією. За власним бажанням виїхав до Донбасу на посаду агронома. Подальша доля невідома.

Гулий-Гуленко Андрій, фото 1923 року (з архівно-слідчої справи)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 43. — С. 41: Державний історичний архів у Львові. — Ф 581 — Оп. 1. — Спр. 38, рапорт Гулого-Гуленка про партизанський рейд в Україні від 17.03.1921; Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66–80; О.Ш. Село Наливайки//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 8. — С. 64–75; Шпільнський О. Базар//За Державність — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 108–134; Тютюнник Ю. З поляками проти України. — Харків. — 1924; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 481.

ГУРТОВЕНКО Харитон Власович

(28.10.1886, за іншими даними 1891-25.09.1938) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Походив із селянської родини с. Єрки Звенигородського повіту Київської губернії. У 1905 р. був мобілізований в армію до 176-го піхотного Переволочненського полку (Звенигородка). Перебуваючи на військовій службі, склав екстерном іспити за курс гімназії. Закінчив Тифліське військове училище (1911), служив у 117-му піхотному Ярославському полку (Рогачев). У 1914 р. витримав вступний іспит до

Миколаївської військової академії, але не приступив до навчання у зв'язку з початком Першої світової війни. Брав участь у боях у складі свого полку. У 1916 р. був поступив до Військової академії Генерального штабу, закінчив два курси (1918). У 1917 р. — старший ад'ютант штабу 10-ї Сибірської стрілецької дивізії. Останнє звання у російській армії — капітан.

03.07.1918 р. був зарахований на українську службу — на посаду начальника мобілізаційного відділу штабу 8-ї дивізії Армії Української Держави. З 03.04.1919 р. — начальник штабу 17-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 04.06.1919 р. до кінця серпня 1919 р. — начальник штабу 4-ї Холмської (згодом — Сірожупанної) дивізії Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. повернувся в Україну, де був мобілізований до РСЧА. У 1920 р. звільнився з військової служби як інвалід. Працював у Києві у радгоспі лісових господарств. У 1931 р. був залучений на військово-викладацьку роботу, працював воєнруком електрокомбінату, кількох технікумах та інститутах. З 1932 р. — воєнрук Ніжинського педагогічного інституту. З 1933 р. — головний воєнрук навчальних закладів Ніжина. У 1937 р. звільнився з лав РСЧА, працював робітником Миронівської бурової партії «Укркомунбудтрест». 31.05.1938 р. був заарештований за звинуваченням у причетності до української військово-націоналістичної організації. Винним себе не визнав. 21.09.1938 р. був засуджений «трійкою» до розстрілу. Страчений у Чернігові.

ЦДАГПОУ. — Ф. 263. — Спр. 67102-фп. — архівно-слідча справа Гуртовенка Х. В.; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 55-зв. — 56; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1936. - № 6. — С. 13–64; Варшава. — 1937. - № 7. — С. 9-56; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табір. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С. 29.

ГУСАРЕНКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 29.11.1917 р. — командир 13-го пішого козацького Українського (Київського) полку 4-ї Української дивізії 2-го Січового Запорізького корпусу з 14.02.1919 р. — старшина для доручень штабу Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 24.04.1919 р. — начальник бердичівського загону Дієвої армії УНР Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 62; Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 28; Ф. 4061. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4-7; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 35–36, 39.

***

Офіцери 1-го Українського козацького полку ім. гетьмана Б. Хмельницького з начальниками дивізії та корпусу, до складу яких входив полк; Південно-Західний фронт, вересень 1917 року (фото з приватної колекції)

Учасники та гості III Всеукраїнського військового з'їзду на Софійській площі, Київ, кін. жовтня 1917 року. Посередині — С. Петлюра та М.Грушевський, праворуч — офіцери французької, бельгійської та румунської військових місій, ліворуч — офіцери-українці російської армії — учасники з'їзду (ЦДАКФДУ)

Д

ДАВИДОВИЧ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

З 21.02.1918 р. сформував у Білій Церкві добровольчий загін для боротьби проти більшовиків. З 19.12.1918 р. — начальник протибільшовицького фронту на ділянці Білгород — Суми. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 41. — С. 14–15.

ДАЇН Олександр

(?—?) - полковник медичної служби Армії УНР.

*Даїн Олександр*у фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У 1917 р. — дивізійний лікар 1-ї Української (104-ї пішої) дивізії 1-го Українського корпусу. У 1918 р. — дивізійний лікар 2-ї пішої дивізії Армії Української Держави. у першій половині ІУІУ р. — корпусний

лікар 1-го Подільського корпусу Дієвої армії УНР. З 07.05.1919 р. — корпусний лікар 1-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. З 02.06.1919 р. — дивізійний лікар 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. У 1920 р. перебував у резерві Військово-санітарної управи Військового міністерства УНР. З 1923 р. жив на еміграції у Калішу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 44.

ДАНИЛЕВИЧ Микола Казимирович

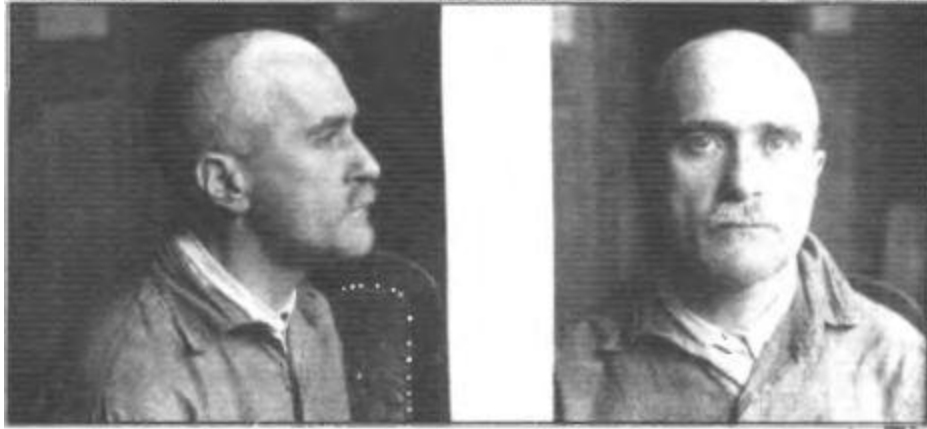
(12.04.1885 — після 1931) — підполковник Армії УНР.

Народився у Ковно. Закінчив Оренбурзький Неплюївський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1906), вийшов підпоручиком до 32-ї артилерійської бригади (Рівне). У 1907 р. перевівся до 5-ї артилерійської бригади (Житомир). У 1914 р. склав іспит на вступ до Імператорської Миколаївської військової академії. З 18.07.1914 р. — обер-офіцер 58-ї артилерійської бригади. З 17.04.1915 р. — капітан. 07.08.1915 р. у складі бригади Новогеоргіївської фортеці потрапив до німецького полону.

У листопаді 1918 р. повернувся з полону в Україну. З січня 1919 р. — старшина для доручень управління начальника артилерії 1-го Волинського корпусу Дієвої армії УНР. З 07.02.1919 р. — старшина для зв'язку закордонного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 02.10.1919 р. — старшина для доручень 8-ї Запорізької гарматної бригади Дієвої армії УНР. З 18.03.1920 р. — помічник начальника закордонного відділу Генерального штабу УНР.

У 1921 р. працював на будівництві Індоевропейського телеграфу. У березні 1923 р. повернувся в Україну. З 1923 р. працював рахівником у с. Кодри, Макарівського району. Заарештований 20.02.1931 р. за звинуваченням у роботі на користь розвідки УНР, ні в чому не зізнався. 07.07.1931 р. був засуджений до 5 років заслання на Півночі. Подальша доля невідома.

Данилевич Микола, фото 1930 року (з архівно-слідчої справи)

ЦДАГПОУ — Ф. 263. — Оп. 1. — Спр. 62745. — Архівно-слідча справа Данилевича М. К.; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 457; Спр. 155. — С 210; Спр. 169. — С. 150-зв.

ДАНИЛЕНКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Командир 3-го пішого полку 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР у серпні 1919 р

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Іван Костянтинович

(25.09.1880-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1901), вийшов підпоручиком до 9-ї артилерійської бригади (Полтава), у складі якої брав участь у Російсько-японській та Першій світовій війнах. Нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 18.06.1918 р. — командир дивізіону (згодом — полку) 11-ї гарматної бригади Армії Української Держави. З 11.05.1919 р. — представник начальника військових комунікацій Дієвої армії УНР у штабі Північної групи. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 143; Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 10. — С. 8.

ДАНИЛЬЧУК Олександр Миколайович

(24.09.1877—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Походив із родини статського радника, спадкового дворянина Подільської губернії. Закінчив Полоцький кадетський корпус, Миколаївське кавалерійське училище (1897), вийшов корнетом до Приморського драгунського полку (с. Раздольне, Приморської області). З 03.03.1899 р. — помічник начальника відділу кадру кавалерійського запасу Приморського драгунського полку. З 08.12.1901 р. — в. о. начальника відділу кадру кавалерійського запасу цього ж полку. З 15.01.1903 р. начальник нестройової команди кадру кавалерійського запасу цього ж полку. 17.07.1903 р. вийшов у запас. 04.02.1904 р. у зв'язку з початком Російсько- японської війни був мобілізований до Приморського драгунського полку. З 10.09.1904 р. був приділений до управління військових сполучень штабу Манджурських армій. 13.12.1905 р. звільнився у запас у званні штабс-ротмістра. 19.07.1914 р. був мобілізований до Приморського драгунського полку. З 22.01.1915 р. — полковий ад'ютант. 19.06.1915 р. був нагороджений

Георгіївською зброєю за кінну атаку на чолі ескадрону (29.11.1914 р.). З 04.09.1915 р. — старший ад'ютант штабу Усурійської кінної бригади. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

У лютому — поч. березня 1919 р. — начальник Чорноморської дивізії Дієвої армії УНР, командувач Східного (Київського) фронту Дієвої армії УНР. З 18.08.1919 р. — командир 3-го Січового запасного полку Дієвої армії УНР, що мав бути сформований у Проскурові. З листопада 1919 р. — український військовий представник у Варшаві. У жовтні 1920 р. — січні 1921 р. у складі делегації УНР брав участь у переговорах у Ризі між Польщею та Радянською Росією щодо укладення мирного договору. Подальша доля невідома.

РГВИА — Ф 409. — Оп. 1. - п/с 60-057; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 72–77; Абызов Ю Русское печатное слово в Латвии// Балтийский архив. — Таллинн. — 1994. — Т. 2. — С. 63;

Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 457.

ДАНЧЕНКО (Дехніч-Данченко) Микола

(?—?) — повстанський отаман.

Останнє звання у російській армії — капітан.

Восени 1917 р. — виборний командир 25-го Туркестанського стрілецького полісу. З початку березня 1918 р. — адютант коменданта Києва У листопаді—грудні 1918 р. — начальник: 2-ї Дніпровської Повстанчої дивізії військ Директорії. Після її розформування — начальник: штабу Окремої Дніпровської дивізії Дієвої армії УНР. З 22.01.1919 р., після того, як був арештований П. Болбочан та захворів на тиф О. Волох, став в. о. командувача Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. Обіймав цю посаду до 18.03.1919 р. 21.03.1919 р. — член т. зв. Революційної ради у Вапнярці, після провалу заколоту зник. 01.12.1919 р. був призначений С. Петлюрою отаманом повстанських військ на Волині Невдовзі разом з отаманами Волохом та Божком проголосив у Любарі створення Волинської революційної ради, яка стояла на прорадянській позиції. 01.01.1920 р. залишив загін отамана Волоха. Подальша доля невідома (за деякими даними, загинув при спробі втечі з загону Волоха).

Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938. — С. 41–43; Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 11; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 262, 263; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 91, 238.

ДАРАГАН Юрій Юрійович

(16.03.1894-17.03.1926) — сотник Армії УНР. Український поет і літератор. Народився на Херсонщині. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

Дараган Юрій, фото 1924 року (з фондів ЦДАВОУ)

В українській армії з 1917 р. 3 лютого 1919 р. - командир 8-го кінного Українського полку 2-ї кадрової кінної дивізії (з кінця березня 1919 р. — 30-й кінний Український полк 5-ї дієвої кінної дивізії). У 1920–1922 рр. — старшина

Спільної юнацької школи. У 1921–1922 рр. входив до редакції журналу «Веселка», який видавали старшини Дієвої армії УНР у Калішу.

У 1922 р. виїхав до Чехо-Словаччини, де вчився в Українському високому педагогічному інституті у Празі. Помер від сухот, похований на Ольшанському цвинтарі у Празі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 94; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С. 138–139; Атом серця — Київ. — 1992. — С. 260–262.

ДАЦЕНКО Володимир Дмитрович

(1874—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив артилерійське училище (1895). Станом на 01.01.1910 р. — капітан 12-го артилерійського парку (Вінниця). На чолі 3-го

Заамурського паркового артилерійського дивізіону брав участь у Першій світовій війні. З 09.06.1917 р. — підполковник.

У 1917 р. служив у 113-й піхотній дивізії (українізована 03.12.1917 р.). У 1918 р. — командир паркової групи 5-ї важкої артилерійської бригади Армії Української Держави.

У 1919 р. — у складі Північно-Західної армії генерала Юденича. Станом на грудень 1919 р — командир 3-го парку 1-го окремого легкого артилерійського дивізіону цієї армії.

У 1920 р. — начальник Могилів-Подільського артилерійського складу Армії УНР. З 03.10.1920 р. — начальник рухомого артилерійського склепу (складу) Армії УНР. У 1921 р. був придлений до штабу Запасних військ Армії УНР. У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55.

ДАЦЕНКО Іван Дмитрович

(04.01.1867-15.12.1918) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Ярославську військову прогімназію, Київське піхотне юнкерське училище (1886), служив у 36-му піхотному резервному кадровому батальйоні. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 2-го Івангородського фортечного полку. З 26.02.1910 р. — підполковник 71-го піхотного Белевського полку. З 29.03.1915 р. — полковник, командир 179-го піхотного Усть-Двинського полку. У 1917 р. — командир бригади 20-ї Сибірської стрілецької дивізії. З осені 1917 р — генерал-майор, начальник 113-ї піхотної дивізії. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 23–24.08.1914 р.).

З 08.06.1918 р. — начальник 13-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 02.07.1918 р. — помічник начальника 9-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 03.12.1918 р. — начальник цієї дивізії та командувач військ, що боролися проти військ Директорії. Загинув від рук повстанців на станції Дарниця під Києвом.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Янів М. Сторінка виправлень//За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч.

9. — С. 240–242; Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913.
— С. 835

ДАШКЕВИЧ Роман Іванович

(06.12.1892-11/12.01.1975) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у м. Тустановичі Бориславського повіту Галичини. Закінчив гімназію у Перемишлі, навчався на юридичному факультеті Львівського університету. У 1913 р. був організатором українського молодіжного товариства «Січові Стрільці-П». З 1914 р. служив старшиною артилерії в австро-угорській армії. У 1915 р. потрапив до російського полону

У 1917 р. став одним із організаторів Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців. 18.11.1917 р. виїхав до Дарницького табору військовополонених австро-угорської армії, де набрав перших 22 добровольців до куреня. 19.01.1918 р. сформував кадри батареї Січових стрільців. З кінця лютого 1918 р. — командир 1-ї батареї Січових стрільців при 4-му (1-му) Січовому полку військ Центральної Ради. Після розформування батареї німцями (30.04.1918 р.) разом із кадрами січовиків- артилерістів виїхав до Запорізької дивізії, де сформував з галичан 4-ту батарею Запорізького легкого гарматного полку. Наприкінці вересня 1918 р, після дозволу гетьмана П. Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців, виїхав на чолі батареї до Білої Церкви, місця формування загону. З 21.11.1918 р. — командир Гарматного полку Січових стрільців військ Директорії, розгорнутого на базі 1-ї Січової батареї. З середини січня 1919 р. і до розформування Корпусу Січових стрільців 06.12.1919 р. — начальник Гарматної бригади Січових стрільців Дієвої армії УНР.

Дашкевич Роман, фото 1918 року (Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців у боротьбі за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965)

З 1920 р. жив у Львові. У 1943 р. виїхав до Австрії, помер у м. Куфштайн.

Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1975. Ч. 5. — С. 51–52.

ДАШКЕВИЧ-ГОРБАЦЬКИЙ Володислав Володиславович

(16.08.1879 — після 1935) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Дашкевич-Горбацький Володислав, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Народився у м. Обухів Київської губернії, походив із дворян. Закінчив Кременчуцьке реальне училище, Московське піхотне юнкерське училище (1899), вийшов підпоручиком до лейб-гвардії Литовського полку Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1905). З 28.11.1907 р. служив на штабових посадах у штабі Гвардійського корпусу. У 1917 р. — генерал-майор, начальник 21-ї піхотної дивізії.

Один із організаторів приходу до влади гетьмана П. Скоропадського 29.04.1918 р. Згодом — начальник Штабу Ясновельможного Пана Гетьмана. З 27.06.1918 р. — генеральний старшина для доручень при гетьмані П. Скоропадському.

Після протигетьманського повстання виїхав до Одеси, звідки у березні 1919 р. переїхав до Туреччини. Отримав відмову А. Денікіна у співпраці через попередню службу у гетьмана П. Скоропадського. Восени 1919 р. приїхав на Далекий Схід у розпорядження адмірала Колчака, брав участь у т. зв. Сибірському Льодовому поході (відступі білих армій Східного фронту з Волги на Далекий Схід). З 06.06.1920 р. перебував у розпорядженні головнокомандувача всіх збройних сил Російської Східної окраїни генерала Дітерікса.

З 1922 р жив на еміграції у Німеччині. Шукав контактів з українськими колами та, зокрема, опублікував у ч. 5 збірника «За

Державність» (1935 р.) великий нарис про свого предка — «Про походження Остапа Дашковича (3 нагоди 400 роковин з дня смерти)».

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 43-зв. — 44; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 61, 62, Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Волков Е. В, Егоров Н. Д., Купцов И. В. Белые генералы Восточного фронта гражданской войны. — Москва. — Русский путь. — 2003. — С. 84.

ДВОРЕНКО-ДВОРКІН Анатолій

(?—?) — полковник Армії УНР.

За спогадами старшин української армії в російській армії мав чин унтер-офіцера, однак документальних підтверджень цього не знайдено.

У грудні 1918 р. — лютому 1919 р. — начальник артилерії Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 17.02.1919 р. — помічник начальника артилерії Південно-Західного району (згодом — Північна група) Дієвої армії УНР. У другій половині 1920-го р. — командир панцерного потягу «Кармелюк» Армії УНР. У 1921–1923 рр. — приділений до штабу Армії УНР. Подальша доля невідома

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 10; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 95.

ДЕЙНЕКО Іван

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР

Останнє звання у російській армії — капітан. З квітня 1918 р. — командир сотні 3-го Сірожупанного полку. З 19.11.1918 р — командир 3-го Сірожупанного полку військ Директорії. З вересня 1919 р. — командир 5-го полку Січових стрільців військ Директорії. У грудні 1919 р був інтернований польською владою у Рівному. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 90. — С. 1-зв. — 2;
Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За
Державність. — Каліш. — 1929. - № 1, - С. 72–117.

ДЕЛЬВІІ Сергій Миколайович

(04.07.1866–1944) — генерал-полковник Дієвої армії УНР.

Походив із дворян Москви. Закінчив 2-й Московський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1884), служив у кінному взводі 2-ї резервової артилерійської бригади. Згодом закінчив Михайлівську артилерійську академію за 1-м розрядом, Офіцерську артилерійську школу. З 12.12.1891 р. служив курсовим офіцером Офіцерської артилерійської школи. Брав участь у Російсько-японській війні. За бойові заслуги був нагороджений Георгіївською зброєю. З 15.05.1906 р. — помічник начальника Офіцерської артилерійської школи. З 24.01.1909 р. — генерал-майор, начальник 24-ї артилерійської бригади. Був широко відомий серед російських військових кіл як автор ґрунтовних наукових досліджень з артилерійської справи. З 26.01.1914 р. — інспектор артилерії 9-го армійського корпусу. З 09.01.1915 р. — генерал-лейтенант. З 19.04.1915 р. — комендант фортеці Перемишль. З 01.06.1915 р. перебував у розпорядженні головнокомандувача Південно-Західного фронту. З 20.10.1915 р. — командувач 40-го армійського корпусу. З 20.04.1916 р. — інспектор артилерії армій Південно-Західного фронту. Під час Першої світової війни був нагороджений всіма орденами до Білого Орла з мечами, орденом Святого Георгія IV ступеня (25.09.1914 р, за бій 13.08.1914 р.).

У листопаді 1917 р вступив на українську службу за особистим проханням С. Петлюри: залишався на посаді інспектора артилерії Південно-Західного фронту, що мав бути перетворений на Український фронт. З грудня 1917 р. — головний інспектор артилерії військ Центральної Ради, згодом — Дієвої армії УНР та Армії Української Держави. З 01.06.1919 р. — керівник української мирної делегації у Польщі. З серпня 1919 р. — повноважний представник УНР у Румунії. З 10.02.1921 р. — за сумісництвом член Вищої військової ради УНР. За постановою Гонорової ради Армії УНР від 03.08.1921 р. був підвищений до звання генерал-полковника

Дельвіг Сергій, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1934. — Ч. 4)

У 1944 р. виїхав із Румунії до Єгипту. Помер та похований у Каїрі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С 39, 48, 49;
Список генералов 1913. — СПб. — 1913. — С. 540; Дельвіг С.
Нариси з натури//Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 3. — С. 66–69;
Вдовиченко О. Українська військова еміграція в Румунії//
Український Комбатант. — На Чужині. - 1956. — Ч. 4. — С. 20–21;
Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919
році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. ^ 2004. -С. 96, 141,
212, 218.

ДЕМКІВ-ЧАЙКІВСЬКИЙ Антон Костянтинович

(13.07.1887—?) — полковник Армії УНР Народився у м. Старокостянтинів. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Станом на 13.03.1922 р. служив у 2-й Волинській дивізії Армії УНР У боях був тяжко поранений, втратив ліве око та погано бачив на праве.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С 39–42; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 17

ДЕРКАЧ Михайло

(06.1882—5.09.1963) — адміністративний підполковник Армії УНР. Родом з м. Лубни на Полтавщині.

Деркач Михайло, фото 1950-х років (Бюлетень Союзу бувших українських вояків у Канаді. — Торонто. — 1960)

У 1918 р. служив в Окремій Запорізькій дивізії Армії УНР та Армії Української Держави. У 1920 р. — урядовець та історіограф 3-ї Залізної дивізії. У 1921–1923 рр. був видавцем таборової газети «Залізний Стрілець» та літературного журналу «Веселка».

У 1924–1944 рр. перебував на еміграції у Польщі, у м. Катовице, займався активною громадською діяльністю. З 1950 р. мешкав на еміграції у США. Помер у м. Лос-Анджелес, похований на цвинтарі м. Голлівуд.

Вісті братства колишніх вояків 1-ї Української дивізії Української Національної Армії. — Мюнхен — 1963. — Ч. 111. — С. 111; Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1964. — Ч. 1

ДЗЮБЕНКО Юрко Олексійович

(30.03.1893-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1922 рр. — старшина 17-го легко-гарматного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 12

ДИШЛЕВИЙ Никифор Романович

(09.02.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Серденівка Черкаського повіту Київської губернії. Закінчив Коростишевську учительську семінарію, 1-шу Київську школу прапорщиків (29.06.1915 р.). З 13.08.1915 р. — молодший офіцер та полковий ад'ютант 2-го Заамурського прикордонного полку За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира ГУ ступеня з мечами та биндою, відзнакою Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан (з 13.10.1916 р.).

З 07.11.1917 р. — командир батальйону 4-го Георгіївського Сердюцького полку ім. І. Богуна військ Центральної Ради. З 01.01.1918 р. — командир цього полку, одночасно — помічник особливого коменданта Києва М. Ковенка. З 09.02.1918 р. — командир сотні у 2-му Запорізькому курені військ Центральної Ради. З березня 1918 р. — начальник інспекторського відділу штабу губернського коменданта Київщини. У 1918–1919 рр. обіймав посади помічника начальника охорони київських залізниць та начальника Правобережної залізниці. З грудня 1919 р. перебував у складі Збірної Київської дивізії, з якою брав участь у Першому Зимовому поході. З червня 1920 р. — начальник контррозвідки 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

17.06.1923 р. разом з Юрком Тютюнником повернувся в Радянську Україну. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 823. — С. 14–15; Серета М. Отаман Юрко Тютюнник//Аітопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10. — С. 15–17; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького

полку ім. І Богуна//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 2. — С 18.

ДИМАР Федір Олексійович

(07.10.1888-197?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Миргород. Останнє звання у російській армії — капітан інженерних військ.

У 1919 р. — помічник командира Окремої інженерної сотні Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. У 1920–1923 рр — старшина інженерного куреня 3-ї Залізної дивізії, потому — 6-го інженерного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

У 1920-і рр. у Польщі прийняв священницький сан. У 1950—70-х рр. мешкав у Сполучених Штатах Америки.

ЦДАВОУ. - ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 9; Яценко М. Що то було?//За Державність. — Каліш. — 1930. — № 2. — С. 125–136.

ДІДЕНКО Анатолій Михайлович

(28.07.1874 — після 1930) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Походив з Чернігівщини. Закінчив Псковський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1894), служив у 81-му піхотному Апшеронському полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1902), служив на штабових посадах у Кавказькій військовій окрузі. З 1908 р. — начальник штабу Михайлівської фортеці. З 1911 р. — полковник. З липня 1914 р. — начальник штабу 80-ї піхотної дивізії. Згодом — начальник штабу 23-ї піхотної дивізії. З 20.06.1917 р. — начальник штабу 6-го Кавказького корпусу. Останнє звання у російській армії — генерал-майор (з 06.12.1916 р.)

З листопада 1917 р. — начальник 123-ї піхотної дивізії, яка була українізована. З 27.06.1918 р. — в. о. начальника 15-ї пішої дивізії Армії Української Держави.

У листопаді 1918 р. у складі 8-го Катеринославського корпусу брав участь у т. зв. Катеринославському поході до Криму на з'єднання з

Добровольчою армією. Був приділений до штабу Кавказької армії ЗСПР.

У березні 1920 р. на Північному Кавказі потрапив у полон до червоних. З червня 1920 р. — на службі в РСЧА: викладач командних курсів 9-ї армії. З листопада 1920 р. — на штабових посадах у Біломорській військовій окрузі. З 31.05.1921 р. — інспектор Московського управління військово-навчальних закладів. З 20.06.1921 р. — завуч та помічник начальника Вищої школи маскування. Станом на 1930 р. — викладав в Інституті комуністичного виховання у Москві (за даними ОДПУ був «цілком радянською людиною»). Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 47; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу, складений 21.11.1918. — С. 42-зв. — 43; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва. — 1923. — С. 68; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ДІДЕНКО Іван Іванович

(10.01.1879-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Єлісаветград. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 02.03.1921 р. був приділений до штабу 16-ї бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. С. 100; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 16.

ДІДКОВСЬКИЙ (Лазаренко-Дідковський) Максим Вячеславович (Макс Мечіславович)

(1887 — після 1941) — полковник Армії УНР.

Походив із дворянської родини Києва Закінчив Київську гімназію, Санкт-Петербурзьке піхотне юнкерське училище (1906), вийшов підпоручиком до 178-го піхотного Венденського полісу (Рига). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом

(1913), відбув обов'язковий ценз командування ротою у 2-му Фінляндському стрілецькому полку (Гельсінгфорс), у складі якого вирушив на Першу світову війну. З серпня 1914 р. — молодший ад'ютант штабу 1-ї Фінляндської стрілецької дивізії. З січня 1915 р. — старший ад'ютант штабу тієї ж дивізії. З жовтня 1915 р. — ад'ютант штабу 40-го армійського корпусу. З осені 1916 р. — помічник начальника оперативного відділення штабу 8-ї армії. З весни 1917 р. — помічник начальника оперативної частини штабу Південно-Західного фронту. Останнє звання у російській армії — підполковник. У квітні 1918 р. демобілізувався, виїхав до Фінляндії. У червні 1918 р. разом із родиною прибув до Києва.

З 09.07.1918 р. — 2-й штаб-старшина і начальник дислокаційної частини оперативного відділу Генерального штабу Української Держави. У січні—лютому 1919 р. — помічник начальника штабу Холмсько-Галицького фронту Дієвої армії УНР. Станом на 03.03.1919 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу Дієвої армії УНР. Станом на 09.1919 р. — 2-й помічник начальника Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР, станом на 25.02.1920 р. — начальник Головного управління Генерального штабу УНР. 24.04.1920 р. підписав від імені УНР (разом із генералом В. Сінклером) польсько-українську військову конвенцію. У жовтні 1920 р. як військовий експерт уряду УНР був відправлений на Ризькі переговори між польським і балтійськими урядами з одного боку та урядом Радянської Росії з іншого. Після закінчення переговорів у Ризі повідомив уїфаїнський уряд, що не може повернутись до Польщі через брак коштів. Після доповіді 14.05.1921 р. про цю справу Головному Отаману С. Петлюрі той особисто позичив М. Дідковському 9200 нім. марок. Однак полковник до Польщі не переїхав, залишившись у Ризі.

Дідковський Максим, фото 1940 року (Абьнов Ю. Русское печатное слово в Латвии//Балтийский архив. — Таллинн. — 1994. — Т. 2)

Дідковський Максим, фото 1913 року (з приватної колекції)

Наприкінці 1921 р. придбав у центрі Риги приміщення, де відкрив книжковий магазин. З 1925 р. займався книговиданням, зокрема видавав російську емігрантську літературу, через що став відомий як культурний діяч білоеміграції. Разом із тим, займався друком українських видань, зокрема виданням листівок (найбільш відомою була серія з українськими гетьманами, що мала широкий попит у Польщі та Галичині).

На початку 1940 р., після окупації Латвії радянськими військами, був заарештований НКВС. У вересні 1940 р. був засуджений до страти, але 22.03.1941 р. присуд було замінено на 10 років виправно-трудових робіт. Загинув у концтаборі в Радянському Союзі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 482. — С. 44; Спр. 37. — С. 201–204; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 50-зв. — 51; Абызов Ю. Русское печатное слово в Латвии//Балтийский архив. — Таллинн. — 1994. — Т. 2. — С. 57–70

ДІРІН Микола Олександрович

(26.08.1875-?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 1.01.1910 р. — штабс-капітан 24-ї артилерійської бригади (м. Луга). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920—1921 рр. — приділений до управління постачання 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 60.

ДІТЕЛЬ Вукола Юстимович

(07.03.1881-21.03.1976) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Кожанка Липовецького повіту Київської губернії. Закінчив 5-ту Київську гімназію. У 1903 р. вступив однорічником 2-го розряду до 130-го піхотного Херсонського полку. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1907), вийшов до 75-го піхотного Севастопольського полку (Гайсин). З 1913 р. служив у 168-му піхотному Миргородському полку (Київ). У 1914–1915 рр. — командир роти 15-го запасного батальйону, обер-офіцер для доручень штабу Південно-Західного фронту. У грудні 1915 р. закінчив Офіцерський клас Петроградської військово-автомобільної школи. Згодом — начальник автогаража Південно-Західного фронту. З квітня 1916 р. — обер-офіцер для доручень при начальнику тилової автомастерні. З лютого 1917 р. — обер-офіцер для доручень при Автосоюзі. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 16.12.1917 р. — помічник начальника автопанцерного відділу Військового міністерства Центральної Ради. Як командир броньовика брав участь у вуличних боях (січень 1918 р.) у Києві проти більшовиків. Після залишення Києва українськими військами був заарештований більшовиками та виведений на розстріл. Під час розстрілу був важко поранений, але вижив. 01.05.1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин (1-й випуск). Служив у Сердюцькій дивізії Армії Української Держави. У листопаді 1918 р. був відряджений на Кубань для закупівлі бензину. З січня 1919 р. — начальник матеріальної частини самохідної управи Військового міністерства УНР. У червні 1919 р. потрапив до польського полону. 15.09.1919 р. приватно повернувся в Україну, був членом Липовецької повітової народної управи. З квітня 1920 р. — знов на службі в Армії УНР. З 12.08.1920 р. — старшина для доручень Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Після ліквідації таборів інтернованих вояків Армії УНР жив у Варшаві.

У 1942–1944 рр. працював в Українському Червоному Хресті у Києві. У 1944 р. емігрував до Словаччини, у 1945 р. — до Німеччини, у 1951 р. — до США. Жив у Нью-Йорку. Помер у Нью-Йорку, похований на православному цвинтарі у Баунд-Бруці.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 165. — С. 53–59; Спр. 606. — С. 7, 19–20; Монкевич Б. Дещо про співпрацю панцерних авт під час оборони Києва в січні 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 6. — С. 11–12; Некролог//Українське Козацтво. — 1976. — Ч. 2–3(36–37). — С. 68–70.

ДОБРИЛОВСЬКИЙ Юрій Митрофанович

(07.01.1891-11.07.1955) — полковник медичної служби Армії УНР.

Закінчив медичний факультет Київського університету. 18.07.1914 р. був мобілізований до армії військовим лікарем.

Добриловський Юрій, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

З 30.12.1917 р. — молодший лікар полку ім. Сагайдачного військ Центральної Ради- з 23.01.1918 р. — старший лікар цього ж полку. З 09.02.1918 р. — лікар Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З 19.03.1918 р. — старший лікар 2-го Запорізького полку. З 31.12.1918 р. — старший лікар штабу Лівобережного фронту Дієвої армії УНР. З 27.01.1919 р. — старший лікар штабу Правобережного фронту. З 29.03.1919 р. — старший лікар Окремого стрілецького Запорізького куреня Дієвої армії УНР. З 12.06.1919 р. — старший лікар 9-го стрілецького полку 3-ї дивізії Дієвої армії УНР. З 06.08.1919 р. — дивізійний лікар 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. 25.10.1919 р. захворів на тиф. З 01.02.1920 р. — начальник санітарного відділу військової референтури Кам'янця-Подільського. З 19.03.1920 р. — помічник начальника Військово-санітарної управи Військового міністерства УНР. З 03.06.1920 р. — булавний старшина для доручень інспектора санітарної служби Армії УНР. З 28.09.1920 р. — начальник санітарної частини Армії УНР. З 01.06.1921 р. — помічник начальника санітарії Армії УНР. З 15.12.1921 р. — т. в. о. начальника санітарної частини Армії УНР.

У 1922 р. емігрував до Чехо-Словаччини, працював лікарем. У 1935–1940 рр. очолював Спілку українських лікарів Чехо-Словаччини. Помер у Празі, похований на Ольшанському цвинтарі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168. — С. 99; Спр. 653.
— С. 34–55; Українські лікарі. — Львів. — 1994. — Т. 1. — С. 75.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Сергій Іванович

(1874–1931) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Шпола Звенигородського повіту Київської губернії. Закінчив 3-тню Київську гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1895), вийшов підпоручиком до 41-го піхотного Селенгінського полку (Дубно). У 1899–1901 рр. перебував у запасі. Згодом служив у 67-му піхотному Тарутинському полку (Замостя). З 1911 р. — в управлінні військових сполучень Київського району. Під час Першої світової війни був комендантом станцій Самбір, Городок, Чортків, Коломия, Луцьк, Шепетівка, Бердичів.

У лютому 1918 р. у Бердичеві приєднався до українських військ, був призначений помічником завідувача перевезеннями Київського району. У 1918 р. був комендантом залізничного вузла у Києві. З 01.10.1918 р. — комендант ст. Рівне. З січня 1919 р. — представник управління військових комунікацій Дієвої армії УНР у ЗУНР. З початку квітня 1919 р. — завідувач військових комунікацій Гомельського району. З середини травня 1919 р. — начальник військових комунікацій УНР. 23.05.1919 р. потрапив у Радзивиліві до польського полону.

Перебуваючи в таборі для полонених, агітував за вступ до білогвардійської Північно-Західної армії генерала М. Юденіча. У вересні 1919 р. повернувся з польського полону й нелегально виїхав до Києва, де перебувала важко хвора дружина. Там вступив до Збройних Сил Півдня Росії, з якими відступав до Одеси. Згодом знов повернувся до Києва.

У травні 1920 р., після вступу до Києва української та польської армій, знов з'явився у розпорядження штабу Армії УНР. 15.05.1920 р. був призначений старшиною для зв'язку в штабі польської військової залізниці, але вже 03.06.1920 р. був звільнений із цієї посади у зв'язку з протестами українських старшин через його проросійську діяльність у польському полоні.

Повернувся в Радянську Україну. Був мобілізований до РСЧА, служив на посаді для доручень при начальнику військових сполучень

РСЧА. З 1921 р. — комендант ст. Лозова. Наприкінці 1921 р. був демобілізований як колишній білогвардієць. Повернувся до Києва, працював різноробом у господарчій частині Всеукраїнської академії наук. У 1926 р. був заарештований, та незабаром звільнений. Знову був заарештований у ніч з 8 на 9 вересня 1930 р. за звинуваченням в участі у контрреволюційній офіцерській організації (т. зв. справа «Весна»). 17.01.1931 р. був засуджений до розстрілу і страчений.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1 — Спр. 7. — С. 3; Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 49. — С. 21–22; ДАСБу. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 847. — архівно-слідча справа Добровольського С. І.; З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ//Справа «Всесоюзної військово-офіцерської контрреволюційної організації (справа «Весна» 1930–1931). — Київ. — 2002. — Ч. 1.

ДОБРОТВОРСЬКИЙ Йосип Михайлович

(6.11.1894 — після 1932) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Красне Подільської губернії. Походив із селянської родини. Закінчив Борисоглібську гімназію, 4-ту Московську школу прапорщиків (14.07.1915), у складі 500-го піхотного Інгульського полку брав участь у Першій світовій війні, з 21.08.1917 р — старший ад'ютант 125-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 14.03.1918 р. — комендант Центральної Ради у м. Жмеринка, з 14.05.1918 р. ад'ютант 14-го пішого Уманського полку Армії Української Держави, з 14.09.1918 р. ад'ютант штабу 4-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 5.01.1919 р. начальник муштрово-мобілізаційного відділу штабу 4-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР, з 19.02.1919 р. т. в. о. начальника штабу 4-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. 19.03.1919 р. уповноважений урядом УНР у справі повстання проти більшовиків на Уманщині. З 18.09.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР, а з 2.01.1920 р. начальник оперативного відділу Збірної Київської дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. З 16.06.1920 р. начальник штабу 10-ї бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР, з 22.07.1920 р. помічник начальника штабу 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

У 1921 р. — начальник цивільного управління Партизансько-повстанського штабу Ю. Тютюнника. Учасник Другого Зимового походу 04–19.11.1921 р.

17.06.1923 р. разом із Ю. Тютюнником повернувся в Радянську Україну. Тривалий час був ад'ютантом та близьким другом Ю. Тютюнника. З 1923 р. працював рахівником у фінансовому відділі Української кооперативної спілки у Харкові. Згодом — завідувач цього відділу. 01.03.1931 р. був заарештований у справі «Українського національного центру», під час слідства ніякої вини за собою не визнав. 05.02.1932 р. був засуджений до 5 років ув'язнення. Подальша доля невідома.

ЦДАГПОУ. — Ф. 263. — Оп. 1. — Спр. 58861. - архівно-слідча справа Добротворського Й. М.; Отмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген. — хор. Ю. Тютюнника в листопаді 1921 р.// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С. 12–20; Яновський В. «За Україну, за її долю...»//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 172–191; Середа М. Отаман Юрко Тютюнник//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10. — С. 15–17; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924 (Київ, 1990). — С. 59; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 366, 425; ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 116–117.

ДОБРЯНСЬКИЙ Агатон

(23.02.1894-?) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Знесіня під Львовом. Закінчив старшиньку школу у м. Мункач. З серпня 1914 р. служив у Легіоні Українських січових стрільців. Станом на 01.01.1916 р. — четар 7-ї сотні Легіону. У вересні 1916 р. потрапив до російського полону. Останнє звання в австро-угорській армії — лейтенант.

Навесні—влітку 1918 р. працював у Міністерстві закордонних справ УНР та Української Держави, був довіреною особою С. Петлюри. З 2.12.1918 р. — командир Уманського запасного полку

військ Директорії. З 09.01.1919 р. — начальник 19-ї дієвої дивізії Дієвої армії УНР. 22.06.1919 р. отримав наказ про перебрання командування над 2-ю дивізією «Запорізька Січ» Дієвої армії УНР, але не зміг його виконати через спротив отамана дивізії Божка, повернувся у розпорядження штабу Дієвої армії УНР. З 10.08.1919 р. — комендант м. Вінниця. У жовтні 1919 р. — начальник Дністровської бригади Окремого корпусу кордонної охорони УНР. У 1920–1921 рр. — в Армії УНР не служив. Станом на 1922 р. — командир бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

У 1922 р. повернувся на батьківщину. У жовтні 1943 р. вступив до 14-ї дивізії військ СС «Галичина». Подальша доля невідома.

Добрянський Агатон, фото 1915 року (Українські січові стрільці. — Львів. — 1936)

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–5; Ф. 5235. — Оп. 1. - Спр. 1 540. — С. 6–10; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1936. - № 6. — С. 60; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938 — № 8. — С 36, 60; 1939. - № 9. — С. 56, 57; Серета М. Отаман Божко//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 1. — С. 10–12; УСС, Українські січові стрільці. — Львів. — 1935 (репринт 1991). — С. 152; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 133.

ДОВГАЛЬ Спиридон Микитович

(31.10.1896-?) — підполковник Армії УНР. Родом із м. Носівка на Чернігівщині. Останнє звання у російській армії — поручик.

Довгаль Спиридон, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З січня 1919 р. — ад'ютант командира 1-го Синього полку Дієвої армії УНР з кінця квітня 1919 р — командир 1-го куреня 1-го Синього полку (згодом — 7-го Синього 3-ї Залізної стрілецької дивізії) Дієвої армії УНР 25.12.1919 р разом із частинами 3-ї Залізної дивізії потрапив до білогвардійського полону, але того ж дня зумів утекти.

Довгаль Спиридон, фото 50-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

Захворів на тиф, перебував у вінницькому шпиталі, звідки повернувся до Дієвої армії УНР. З 11.01.1920 р. служив у 4-й бригаді Армії УНР у Кам'янці-Подільському. Згодом — у 3-й Залізній дивізії Армії УНР. З 10.01.1921 р. — командир 20-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. У 1930 р. закінчив економічно-кооперативний відділ Української господарської академії у Подєбрадах. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 67–72, Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68— 101; Вишнівський О. Трагедія 3-ї дивізії Дієвої армії УНР. — Мюнхен — Дітройт. — 1963; Зубенко І. Наші лицарі й мученики. — Каліш. — 1923. — Ч. 2. — С. 32–33; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 155

ДОЛУД Андрій Данилович

(1893-06.09.1976) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у с. Плетений Ташлик Херсонської губернії. На військову службу вступив у 1914 р. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1917 р. на III Всеукраїнському військовому з'їзді був обраний до складу Всеукраїнської ради військових депутатів, перебував у розпорядженні Військового міністра Центральної Ради. На початку листопада 1918 р. сформував в Одесі загін ім. І. Богуна, на чолі якого вирушив до Львова на допомогу Західноукраїнській Народній Республіці. Брав участь у боях за Львів, був командиром куреня у 6-й бригаді УГА, до складу якої влився загін ім. Богуна. Після переходу УГА через Збруч перейшов до Дієвої армії УНР. З кінця серпня 1919 р. — командир 1-го Гайсинського пішого полку ім. С. Петлюри. Учасник Першого Зимового походу: начальник штабу Дієвої армії УНР з 22.05.1920 р. — начальник 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР.

Станом на 01.10.1922 р. — у безтерміновому відрядженні. Жив на еміграції у Польщі.

У 1942 р. формально очолював так зване Українське визвольне військо, що формувалося у складі сухопутних сил німецької армії (Вермахту). З 1943 р. очолював т. зв. Запорізький загін (Ost-Nachschub-Bataillon 651) у складі Вермахту. У 1944 р. — член Козацького штабу генерала А. Шкуро, співробітничав із генералом А. Власовим. Після 1945 р. емігрував до Латинської Америки. Помер у Куритібі, Парана, Бразилія.

Долуд Андрій, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 1; Спр. 923. — С. 41–44; Благодир О. Отаман Долуд// Стрілець. — Ч. 25 від 29.04.1919; Ч. 26. - 01.05.1919; Ч. 27. - 04.05.1919; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 165–180; Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 39, 47; Некролог//Українське Козацтво. — 1976. — Ч. 5(39). — С. 59–60; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 176, 496, 509; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1976. — Ч. 5/6; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002.

ДОМАРАДСЬКИЙ Андрій Васильович

(15.03.1891-193?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Журовіце Перемишльського повіту (Галичина). Закінчив класичну гімназію, навчався у Львівському університеті, закінчив австро-угорську військову школу у м. Єгерсдорф (6.12.1914). Служив у Легіоні Українських січових стрільців, 13.01.1917 р. у бою під Бережанами потрапив до російського полону. Останнє звання в австро-угорській армії — обер-лейтенант.

З 21.09.1917 р. — старшина Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців військ Центральної Ради, з березня 1918 р. командир сотні 1-го полку Січових стрільців Армії УНР. З червня 1918 р. командир сотні у 2-му Запорізькому полку Армії Української Держави, з 16.08.1918 р. командир сотні Окремого загону Січових стрільців Армії Української Держави. 1.01.1919 р. командир 2-го куреня 1-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР, з березня 1919 р. командир 5-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР, а з 6.10.1919 р. начальник оперативного відділу штабу 10-ї дивізії Січових стрільців Дієвої армії УНР. З кінця жовтня до початку листопада 1919 р. тимчасово виконуючий обов'язки начальника 10-ї пішої дивізії Січових стрільців Дієвої армії УНР з 28.05.1920 р. — старшина штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

З 1922 р. мешкав на батьківщині. Помер у 1930-х рр.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 13–14.

ДОПОЛОВИЧ (Деполович) Сергій

(?—?) — полковник медичної служби Армії УНР.

У 1917 р. — корпусний лікар 6-го армійського (згодом — 2-го Січового Запорізького) корпусу. Навесні 1919 р. — начальник санітарної частини Північної групи Дієвої армії УНР. Станом на 26.09.1919 р. — помічник начальника Військово-санітарного управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запорізького корпусу//Табор. — Варшава. — 1927. — Ч 4. —

С. 71–87.

ДОРОШКЕВИЧ Олександр Васильович

(20.08.1874-12.01.1919) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився на Чернігівщині. Закінчив 2-й Московський кадетський корпус, Олександрівське військове училище (1895), вийшов підпоручиком до 41-ї артилерійської бригади.

Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1904). Брав участь у Російсько-японській війні. Згодом служив на штабових посадах у Варшавській, Віленській та Приамурській військових округах.

З 01.09.1911 р. — викладач Єлисаветградського кавалерійського училища. З 25.03.1912 р. — полковник Учасник Першої світової війни. З 27.06.1917 р. — генерал-майор, начальник: штабу XXXI армійського корпусу, з листопада 1917 р. — фактичний його командувач.

Дорошкевич Олександр, фото 1918 року (ГАРФ)

З 17.04.1918 р. — командувач Чернігівського (згодом — 5-го) корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. Після початку протигетьманського повстання був заарештований отаманом Палієм, командувачем військ Директорії на Чернігівщині. Утримувався у чернігівській в'язниці. 11.01.1919 р. штаб Дієвої армії УНР наказав новому командувачу 5-го Чернігівського корпусу В. Янченку негайно відправити генерала до Києва, але наказ не було виконано. Після захоплення Чернігова червоними був розстріляний більшовиками у чернігівській в'язниці.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 74 — С. 41; Оп 2 — Спр. 39. -С. 151–152; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 43-зв. — 44; Янів М. Сторінка виправлень//За Державність. — Варшава — 1937. — Ч. 7. — С. 237; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ДОЦЕНКО Олександр

(1897-07.06.1941) — підполковник Армії УНР.

Народився на Полтавщині. Навесні 1915 р. закінчив Сорочинську семінарію, згодом — Віленське військово училище, яке у 1915 р. було евакуйоване до Полтави. У складі 107-го піхотного Троїцького полку брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 15.12.1918 р. — старшина для доручень при Головному Отамані С. Петлюрі. У 1919–1922 рр. — особистий ад'ютант Головного Отамана С. Петлюри.

Доценко Олександр, фото 1919 року (ЦДАКФДУ)

У 1923–1924 рр. видав два томи (з п'яти запланованих) збірника документів «Літопис української революції». Помер та похований у Кракові.

Доценко Олександр, фото 30-х років (з видання: У 50-річчя Зимового походу Армії УНР — Нью-Йорк. — 1973)

Тютюнник Ю. З поляками проти України. — Харків. — 1924. — С. 66; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 38. — С. 24; Майстренко І. Історія мого покоління. — Едмонтон — 1985. — С. 14.

ДРОБІНСЬКИЙ Олександр Миколайович

(?—?) — адміністративний підполковник Армії УНР.

Закінчив 3-тю Київську гімназію, навчався у Київському військовому училищі (не закінчив).

З 20.07.1918 р. — старший бухгалтер бюджетно-рахівничої управи канцелярії Військового міністерства Української Держави (статський радник). З 28.08.1919 р. — начальник відділу бюджетно-рахівничої управи канцелярії Військового міністерства УНР. З 19.03.1920 р. — начальник відділу бюджетно-рахівничого управління головного управління постачання УНР. З 09.06.1920 р. — т. в. о. начальника бюджетно-рахівничого управління головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. З 11.05.1921 р. — т. в. о. начальника бюджетно-рахівничого управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 903. — С. 27–28.

ДРОЗДОВСЬКИЙ Левко Антонович

(15.02.1869–1951) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Дроздовський Левко, фото 1918 року (з приватної колекції)

Народився у м. Деражня Подільської губернії. Закінчив Керченську Олександрівську класичну гімназію, військово-училищний курс Київського піхотного юнкерського училища (1894), математичний факультет Новоросійського університету (Одеса). Служив у 32-й артилерійській бригаді (Рівне). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1904). Брав участь у Російсько-японській війні. З 1905 р. служив на штабових посадах у Кавказькій, Віленській та Туркестанській військових округах. З 05.02.1911 р. — помічник справовиробника Головного управління Генерального штабу. З 25.03.1912 р. — полковник. Учасник Першої світової війни. З 09.08.1917 р. — начальник штабу 3-го армійського корпусу. Був нагороджений Георгіївською зброєю (1916) та всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 20.04.1918 р. — 1-й генерал-квартирмейстер Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З 25.10.1918 р. - військовий агент Української Держави у Швейцарії. Після повалення гетьмана П. Скоропадського визнав владу Директорії. Станом на 09.05.1919 р. — військовий агент УНР у Швейцарії та Італії (Берн).

З 1920 р. — на еміграції, 17 років жив у Абіссинії, з 1948 р. — у Перу. Помер та похований у м. Ліма (Перу).

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918 — С. 43-зв. — 44; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 2. — С. 428.

ДУБОВИЙ Іван Костянтинович

(07.12.1894-27.12.1956) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Галиця Ніжинського повіту Чернігівської губернії. Закінчив Ніжинське комерційне училище, Миколаївське інженерне училище (14.05.1915), вийшов прапорщиком у розпорядження штабу XI російської армії. З 28.05.1915 р. служив у 1-й роті 22-го саперного батальйону. Під час Першої світової війни дістав всі бойові нагороди до ордена Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орден Святого Георгія IV ступеня — за бій 28.05–02.06.1916 р. під с. Гайворонка. Штабс-капітан з 17.09.1917 р.

З 09.02.1918 р. — командир сотні ім. І. Мазепи 2-го Запорізького куреня військ Центральної Ради. З початку березня 1918 р. — командир 2-го куреня 2-го Запорізького полку

Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 17.11.1918 р, після протигетьманського повстання, — комендант Харкова. З грудня 1918 р — командир 2-го Запорізького, а потім — 2-го Мазепинського полку 1-ї Республіканської дивізії Дієвої армії УНР. З 13.04.1919 р. — командувач Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З кінця травня 1919 р. — командир 20-го Запорізького пішого ім. І. Мазепи полку Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир збірної бригади Запорізької дивізії, що складалася з піших полків Запорізького корпусу. У 1921–1922 рр — командир 1-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Франції. У 1932–1938 рр. очолював у Франції «Товариство Запорожців» та Союз лицарів Залізного Хреста. Помер на еміграції.

Дубовий Іван, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 95-165; Дубовий І. Причинки до монографії отамана Волоха//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 9. — С. 12; Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66–80; О. Ш. Село Наливайки//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 8. — С. 64–75; Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956; Андрух І. Січові стрільці у корпусі ген. Натієва//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 4. — С. 5-8; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002.

ДУГЕЛЬНИЙ Грицько Макарович

(20.11.1893-23.11.1921) — підполковник Армії УНР.

Аугельний Грицько, фото 1920 року (ЦДАКФДУ)

Походив із козаків Полтавської губернії. Закінчив Полтавське реальне училище, Олександрівське військово-училище (01.02.1915). 25.02.1915 р. прибув на поповнення до 190-го піхотного Очаківського полку, в його складі брав участь у Першій світовій війні. Був поранений та контужений, нагороджений солдатською відзнакою Святого Георгія IV ступеня. 07.03.1917 р. був переведений до 238-го запасного полку. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З грудня 1918 р. командир 31-го пішого Роменського полку військ Директорії. У січні 1919 р. з кадрами 31-го Роменського полку влився до складу Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР. Помічник командира 1-го Залізнично-Технічного полку Дієвої армії УНР. З 26.06.1919 р. і до листопада 1919 р. — командир 25-го (1-го) Залізничного полку Дієвої армії УНР. 21.10.1920 р. прибув у розпорядження штабу Армії УНР з території, зайнятої більшовиками. З 07.11.1920 р. — помічник начальника

Морської фльоти і командир куреня Морської піхоти. Учасник Другого Зимового походу: командир комендантської сотні. Був важко поранений в останньому бою під с. Миньки 17.11.1921 р. Розстріляний під с. Базар.

РГВИА. -Ф. 409. -Оп. I. -п/с 53-171; ЦДАВОУ — Ф. 1696 — фонд державного інспектора Залізнично-Технічного корпусу; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 156–171.

ДУЛЕВИЧ Борис Пилипович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 164-го піхотного Закатальського полку (Вітебськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

На початку 1919 р. — т. в. о. начальника штабу 1-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. 17.03.1919 р. був призначений у розпорядження начальника Коростеньської групи військ І. Феденяка-Білинського. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 82.

ДУШЕНКО Михайло Савич

(06.11.1875-?) — полковник Армії УНР.

Походив із міщан Путивля Курської губернії. Закінчив 3-класне Путивльське міське реальне училище. На військову службу вступив 10.11.1892 р. однорічником 2-го розряду до 130-го піхотного Херсонського полку (Київ). Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1896), вийшов підпрапорщиком до 41-го піхотного Селенгінського полку (Дубно). 02.08.1904 р., під час Російсько-японської війни, був відряджений до Ляояну, з 13.09.1904 р. воював у складі 36-го Східно-Сибірського стрілецького полку.

03.10.1904 р. був поранений у руку під час бою на Путилівській сопці. Штабс-капітан за бойові заслуги (з 20.04.1905 р.). 09.02.1906 р. повернувся на службу до 41-го піхотного Селенгінського полку, у складі якого в 1914 р. вирушив на Першу світову війну. За бій 13.11.1914 р. був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. З 06.10.1914 р. — полковник. З 12.01.1917 р. — командир 615-го піхотного Ківерецького полку.

Душенко Михайло, фото 1905 року (Иллюстрированная летопись Русско-японской войны. — СПб. — 1904. — Выпуск 17)

З 10.07.1918 р. — командир 1-го пішого Луцького полку Армії Української Держави, перебував на цій посаді і після протигетьманського повстання. З 17.05.1919 р. — начальник 18-ї дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З кінця травня 1919 р. — у резерві старшин. Восени 1919 р. потрапив у полон до білих. Повернувся з полону (з Константинополя) 15.08.1920 р. З 01.09.1920 р. — начальник постачання Армії УНР. Станом на 27.03.1921 р. — виведений зі списків Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 944; ЦДАВОУ Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55.

ДЯДИК Яків Іванович

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 63-го піхотного Углицького полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — острозький повітовий військовий комендант. З 05.10.1918 р. — помічник командира Окремого Чорноморського Коша Дієвої армії УНР. Наприкінці 1918 р. — початку 1919 р. — начальник 1-ї дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 15.02.1919 р. перебував у відпустці. Подальша доля невідома.

Смовський К Окремий Чорноморський Кіш//За Державність. — Варшава — 1938. — Ч. 8. — С. 99–118; ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Он 1. — Спр. 1. — С 4–5; ЦДАВОУ. — Ф 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 8.

ДЯДЮША Сергій Іванович

(26.09.1870-23.05.1933) — генерал-поручик Армії УНР.

Дядюша Сергій, фото 1918 року (ГАРФ)

Походив із дворянської родини з Полтави. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 1-ше військове Павлівське училище (1889), служив у 2-й артилерійській бригаді, згодом перевівся до 35-ї артилерійської бригади. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1900). Обіймав штабові посади у Варшавській та Московській військових округах. З 13.11.1904 р. викладав у Московському піхотному юнкерському училищі. З 06.12.1908 р. — полковник. З 29.10.1908 р. — штаб-офіцер для доручень штабу Гренадерського корпусу. З 20.03.1913 р. — начальник штабу 1-ї Гренадерської дивізії. З 08.10.1914 р. — командир 2-го гренадерського Ростовського полку. 18.07.1915 був поранений (перебував на лікуванні до 28.09.1915 р.). З 12.01.1916 р. — в. о. начальника штабу 84-ї піхотної дивізії. З 07.01.1917 р. — начальник: 84-ї піхотної дивізії. З 10.03.1917 р. — начальник: штабу 4-го

армійського корпусу. Під час Першої світової війни був нагороджений всіма орденами до Святого Станіслава I ступеня та Георгіївською зброєю (29.01.1915 р., за бій 07.11.1914 р). З 02.01.1918 р. — начальник штабу 6-ї армії на Румунському фронті. 27.02.1918 р. був демобілізований у зв'язку з розформуванням армії. Останнє звання у російській армії — генерал-майор (з 10.04.1916 р).

З 17.04.1918 р. — начальник Волинського (згодом — 1-го) корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 01.12.1918 р. перебував у розпорядженні штабу військ Директорії. Певний час приватно мешкав у Житомирі з 27.01.1919 р. — головний інспектор піхоти Дієвої армії УНР. З 07.04.1919 р. — отаман-квартирмейстер Холмської групи Дієвої армії УНР. З 17.06.1919 р. — отаман для доручень Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 19.03.1920 р. до 19.04.1920 р. — начальник: Головної управи Генерального штабу УНР. З 05.06.1920 р. — в. о. 2-го генерал-квартирмейстера, з 03.07.1920 р. — 2-й генерал-квартирмейстер Генерального штабу УНР. 12.02.-12.04.1921 р. — в. а Військового міністра УНР. Постановою Гонорової ради від 03.08.1921 р. був підвищений до звання генерал-поручика Помер та похований у Калішу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С 39–40; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 55- Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168. — С 7; Спр. 169. — С 135–136; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С 395; Список Генерального штаба 1914. — СПб. — 1914 — С. 359; Список Генерального штаба 1917. — СПб. — 1917. — С. 64.

ДЯЧЕНКО Віктор Гаврилович

(14.03.1892-26.04.1971) — сотник Дієвої армії УНР (підполковник в еміграції).

Брат відомого українського військовика Петра Дяченка.

Походив із козаків м. Березова-Лука Миргородського повіту Полтавської губернії. Брав участь у Першій світовій війні, був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Дяченко Віктор, фото 1913 року (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, з якими у січні 1920 р. був інтернований у Польщі. Там перейшов до українського військового табору в Ланцуті. 18.07.1920 р. прибув на поповнення до складу 1-го Кінного полку Чорних Запорожців Армії УНР. З 28.08.1920 р. — командир 2-го куреня Кінного полку Чорних Запорожців Армії УНР. Був кілька разів важко поранений. Перебував у таборі для інтернованих українських вояків.

На еміграції закінчив політехнічний інститут у Варшаві, працював інженером залізничного сполучення у м. Несвіж.

У 1944 р. служив у Поліській Січі отамана Т. Бульби-Боровця, потім — у 2-й Українській дивізії Української національної армії. Був нагороджений німецьким Залізним Хрестом II класу.

Помер на еміграції у Козацькому Хуторі біля Лейк Дженева (штат Вісконсин), США.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 49–53; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 165–180; Дяченко П. Чорні Запорожці, на правах рукопису. — С. 87; Некролог//

Українське Козацтво. — 1971. — Ч. 3(17). — С. 1–6; Козак Невмирака/ «Бог не без милості, козак не без щастям/Українське Козацтво. — 1971. — Ч. 1(15). — С. 37–40.

ДЯЧЕНКО Петро Гаврилович

(30.01.1895-22.04.1965) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Походив із козаків м. Березова-Лука Миргородського повіту Полтавської губернії. Закінчив 6 класів Роменського реального училища. Вступив на військову службу добровольцем із початком Першої світової війни. З 28.09.1914 р. — рядовий 52-го Сибірського стрілецького полку. 14.09.1914 р. був поранений у бою під с. Баткув-Манагов. За бойові заслуги дістав відзнаки Святого Георгія IV (№ 141.812), III (№ 90.320) та II ступенів, а також медаль Святого Георгія IV ступеня. Закінчив Оренбурзьку школу прапорщиків (19.01.1916 р.), вийшов прапорщиком до 146-го піхотного запасного батальйону. З 22.05.1916 р. — молодший офіцер 7-ї роти 333-го піхотного Глазовського полку. 01.09.1916 р. дістав кульове поранення наскрізь у ліву ногу. З 15.12.1916 р. — в. о. командира 6-ї роти 333-го піхотного Глазовського полку. З 20.01.1917 р. — підпоручик, з травня 1917 р. — поручик. За даними української реєстраційної картки останнє звання у російській армії — штабс-капітан, але у своїх мемуарах писав, що був лише поручиком. Під час Першої світової війни одержав всі ордени до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою та ще одну відзнаку Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою. Восени 1917 р. — командир роти та «Батальйону Смерті». 12–23.10.1917 р. був командувачем військ т. зв. Вятської республіки. Був поранений: 21.01.1915 р., 08.07.1915 р., 30.08.1916 р., 25.02.1918 р. Згодом переїхав в Україну.

Дяченко Петро, фото поч. 30-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

27.03.1918 р. у Полтаві з невеличким партизанським загonom влився до кінної сотні 2-го Запорізького пішого полку Армії УНР. З 23.04.1918 р. — командир чоти цієї сотні. З 16.11.1918 р. — командир сотні, яка наприкінці 1918 р. була розгорнута у Кінний дивізіон Чорних Запорожців ім. полковника П. Болбочана Дієвої армії УНР. З 17.01.1919 р. командир дивізіону. З 17.03.1919 р. — командир Кінного полку Чорних Запорожців (або Чорношличників) Дієвої армії УНР. З липня по листопад 1919 р. за сумісництвом також виконував обов'язки командира 3-ї окремої кінної бригади Запорізької групи Дієвої армії УНР, яка складалася з Гордієнківців та Чорних Запорожців. На чолі Кінного полку Чорних Запорожців брав участь у Першому Зимовому поході та українсько-польської військової кампанії 1920 р. Був знову двічі поранений (26.02.1920, 28.08.1920). Останнє поранення під час кінної атаки під с. Білошівці мало наслідком неправильне зростання лівої ноги, через що П. Дяченко шкутильгав. Однак 08.10.1920 р. знов повернувся до виконання обов'язків командира полку.

З 1928 р. — контрактний офіцер польської армії. Служив у складі 3-го полку шеволежерів у Сувалках. Закінчив Вищу військову школу. Останнє звання у польській армії — майор.

Брав участь у Німецько-польській війні у вересні 1939 р., знову був поранений та інтернований у Литві. Навесні 1940 р. повернувся до

Сувалок. Служив начальником місцевої поліції, згодом — начальник поліції у Холмі.

У 1941–1942 рр. працював у німецьких окупаційних установах в Україні (на Чернігівщині та Полтавщині). 3 серпня 1942 р. — начальник штабу Поліської Січі отамана Т. Бульби-Боровця. У березні 1943 р. був заарештований німцями у Києві, але через два тижні звільнений. Допомога становленню Української повстанської армії: передав у її розпорядження документи, зброю, радіостанції тощо. 3 березня 1944 р. — начальник штабу Українського легіону самооборони на Холмщині (31-й батальйон СД). За польськими джерелами з цим легіоном брав участь у боях проти Варшавського повстання. На початку 1945 р. — командир 3-го полку 1-ї Української дивізії Української національної армії. 22.02.1945 р. був призначений командувачем протипанцерної бригади «Вільна Україна» у складі сухопутних сил німецької армії (Вермахту). З 07.03.1945 р. — начальник 2-ї Української дивізії Української національної армії генерала П. Шандрука, одержав звання генерал-хорунжого. У травні 1945 р. на чолі дивізії здався у полон американським військам.

Згодом виїхав до США, жив у Філадельфії, похований у Баунд-Бруці.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 666. — С 173; Спр. 927. — С 48–53; РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 156–171. - п/с 288–379; Дяченко П. Чорні Запорожці// Центральна науково-довідкова бібліотека Головного архівного управління, Рукопис; Дяченко П. Протипанцерна бригада «Вільна Україна»//Вісті Комбатанта. — 1972. — Ч. 4. — С 8-16; О.Ш. Село Наливайки// Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 8. — С 64–75; Монкевич Б. Чорні Запорожці. — Львів. — 1929; Shandruk P. Arms of valor. - 1959; Вісті Комбатанта — 1965. — Ч. 2. — С. 63; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003; Гірняк К. Український легіон самооборони. — Торонто. — 1977; Гладич В. 2-га Українська дивізія уНР//Українське Козацтво. — 1972. — Ч. 1 (19). — С. 40–41; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Некролог// Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1965. — № 2. — С. 63; Архівна спадщина по ген. П. Дяченкові//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1967. — № 3 — С 50; Смовський К.

«Чорному Запорозьцеві»//Вісгі братства бувших вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1959. — Ч. 94. — С. 171–172; Ч. 95. — С 196–199; Skłodowski K 3 Pulk Szwolezerow Mazowieckich imienia pik. Jana Kozietulskiego 1920–1939, Suwalki. - 2004. - S. 27, 31, 37, 38,44, 110, 130,146, 172.

***

Учасники з'їзду Вільного Козацтва у Чигирині, 16–17 жовтня 1917 року. Посередині — організатор з'їзду капітан Полтавець-Остряниця та генерал Павло Скоропадський (ЦДАКФДУ)

Е-Є

ЕДЕЛЬ Едуард Федорович

(06.11.1874—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Мітава Курляндської губернії. Закінчив кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище, вийшов підпоручиком до 45-ї артилерійської бригади, у складі якої брав участь у Російсько-японській війні. З 20.05.1915 р — командир 5-ї батареї 45-ї артилерійської бригади. З 01.06.1915 р. — командир 3-ї батареї 86-ї артилерійської бригади (згодом перейменована у 102-гу артилерійську бригаду). З 14.05.1916 р. — підполковник; з 08.12.1916 р. — полковник. Під час Першої світової війни був контужений та отруєний газами. Нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївською зброєю.

З 10.12.1917 р. — командир 1-го дивізіону 2-ї Української гарматної бригади 1-го Українського корпусу. З 20.03.1918 р. — помічник начальника частини збройного відділу Головного артилерійського управління Армії УНР; з 06.07.1918 р. — начальник цієї частини. З 04.06.1919 р. — начальник частини постачання польової артилерії головного артилерійського управління Армії УНР. З 16.11.1919 р. — поза штатом. Перебував на інтернуванні в Польщі. З 25.04.1920 р. перебував у резерві старшин головного артилерійського управління Армії УНР.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 68–69; Спр. 37. — С. 231–232.

ЄВТИМОВИЧ Варфоломій (Володимир) Піменович

(28.10.1889-08.02.1950) — підполковник Армії УНР.

Народився у Київській губернії (у деяких виданнях помилково подається дата народження 28.08.1888 р.). Закінчив 7-класну

Київську художню школу. 01.12.1912 р. вступив однорічником до 168-го піхотного Миргородського полку. 01.09.1913 р. був прийнятий до Чугуївського військового училища, яке закінчив 01.12.1914 р., служив прапорщиком 25-го запасного батальйону. З 02.04.1915 р. — молодший офіцер 7-го прикордонного піхотного Заамурського полку. З 01.12.1915 р. — поручик. З 25.08.1916 р. — полковий ад'ютант.

Свтимович Варфоломій, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У березні 1917 р. перебував у відпустці у Києві, був одним із організаторів Українського військового клубу ім. П. Полуботка. Повернувся на фронт — з 30.03.1917 р. — командир батальйону 7-го прикордонного піхотного Заамурського полку. З 12.10.1917 р. — курсовий старшина 1-ї Української військової школи ім. Б. Хмельницького. З 08.11.1917 р. — командир сотні цієї школи. З 22.12.1917 р. — штаб-старшина для доручень військово-шкільного відділу Українського Генерального штабу. Брав участь у вуличних боях проти більшовиків у Києві у січні 1917 р. З 03.03.1918 р. — штаб-старшина для доручень Головної шкільної управи Армії УНР, потім Армії Української Держави. З 21.12.1918 р. — т. в. о. начальника 2-ї Київської юнацької школи. З 01.01.1919 р. — другий старшина для інспекції військових шкіл. З 21.04.1919 р. — начальник загального відділу Головної шкільної управи

Військового міністерства УНР. З 17.05.1919 р. — начальник штабу коменданта тилу Дієвої армії УНР. З 09.06.1919 р. — штаб-старшина для доручень штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований у Польщі. З 01.04.1920 р. — помічник начальника культурно-освітнього відділу Головної управи Генерального штабу УНР. З 03.07.1920 р. — начальник відділу освіти та військової підготовки населення Генерального штабу УНР. За час Першої світової війни та Визвольних змагань дістав 4 поранення та 1 контузію.

З 1924 р. жив у Львові, займався активною громадсько-політичною діяльністю. У 1939 р. був заарештований польською владою, утримувався у концтаборі у Березі Картузькій. Перед вступом туди радянських військ зумів виїхати до Німеччини.

У 1943 р. вступив до дивізії СС «Галичина». У березні—травні 1945 р. був заступником начальника старшинської школи Української національної армії.

Після закінчення війни перебував у таборі для переміщених осіб у Міттевальді, де й помер незадовго до виїзду до США.

ЦДАВОУ. — Ф. 1876 — особистий фонд Євтимовича В. П. (51 справа); Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 155. — С. 214; Спр. 169. — С. 137; Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 рр.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10; Євтимович В. Здобуття «Праги»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 3. — С. 5–18; Євтимович В. До «Споминів розвідного старшини 1919–1923 рр. на Великій Україні — І. Вислоцького»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 9. — С. 13–14; Євтимович В. Історія статуту польової служби//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 9. — С. 14–16; Євтимович В. Олелько Сергійович Остапура- Степовий//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С. 29–33; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 491; Про полк. Варфоломія Євтимовича//Українське Козацтво. — 1973. — Ч. 2 (24). — С. 27–28.

ЕГОРОВ Олександр Іванович

(15.03.1889 — після 1923) — командувач авіації Дієвої армії УНР.

Народився на Херсонщині, походив із міщан. Закінчив Херсонське реальне училище (1908), Єлисаветградське кавалерійське училище (1910), вийшов корнетом до 9-го гусарського Київського полку (Васильків). Закінчив Севастопольську авіаційну школу (1916), служив у 12-му армійському авіаційному загоні. Останнє звання у російській армії — штабс-ротмістр.

У грудні 1917 р. перевівся до 1-го Українського авіазагону армії військ Центральної Ради. З середини квітня 1918 р. — командир 1-го Запорізького авіаційного загону Армії УНР. З 22.07.1919 р. — інспектор авіації Дієвої армії УНР. Станом на 18.10.1919 р. — командувач авіації Дієвої армії УНР.

У листопаді 1919 р. потрапив до Збройних Сил Півдня Росії.

У січні 1920 р. під Одесою потрапив у полон до червоних. Служив у РСЧА. Подальша доля невідома.

Егоров Олександр, фото 1918 року (Білон П. Спогади. — П'їтсбург. — 1952. — Ч. 1)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 49. — С. 1–2; Оп. 2. — Спр. 37. — С. 223; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С. 45; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 196–197.

ЄЛЧАНІНОВ Микола Іванович

(1876–1924) — полковник Армії УНР.

Закінчив Миколаївське кавалерійське училище (1896), вийшов корнетом до 12-го гусарського Охтирського полку (Меджибіж). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1917 р. — командир бригади 12-ї кавалерійської дивізії, згодом — начальник цієї дивізії, яка була частково українізована. У 1918 р. — командир 14-го кінно-козачого Охтирського полку Армії Української Держави.

З січня 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії. На початку 1920 р. перебував у т. зв. Бредівському поході одеської групи білих військ до Польщі, там перейшов до Армії УНР.

З 27.04.1920 р. — командир кінного дивізіону Камянець-Подільської спільної юнацької школи. Помер та похований у Калішу.

Єлчанінов Микола, фото 1921 року (ЦДАВОУ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 93-а;
Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерії в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 137–139; Отрешко-Арський М. Военні школи Дієвої армії УНР//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 9–18; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 198 (автор цієї монографії, на жаль, сплутав долі братів Єлчанінових після 1918 р.)

ЄЛЧАНІНОВ Юрій (Георгій) Іванович

(16.08.1871 — після 1920) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Єлчанінов Георгій, фото 1920 року (з приватної колекції)

Закінчив кадетський корпус (1891), Миколаївське кавалерійське училище (1893), служив у 12-му гусарському Охтирському полку (Меджибіж). У 1916–1917 рр. — командир 12-го гусарського Охтирського полку. З 1917 р. генерал-майор. За Першу світову війну нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (30.10.1916 р., за бій 28.05.1916 р.) та Георгіївською зброєю (11.10.1914 р., за бій

29.08.1914 р.). Восени 1917 р. — начальник 12-ї кавалерійської дивізії.

З 08.11.1917 р. — український командувач Одеської військової округи.

З 15.07.1918 р. — командир 2-ї бригади 4-ї кінної дивізії. З 25.01.1919 р. — у складі Збройних Сил Півдня Росії, комендант Маріуполя. Навесні 1920 р. — начальник залоги Севастополя. У листопаді 1920 р. у складі Російської армії П. Врангеля виїхав з Криму. Подальша доля невідома.

Список ротмистрам армейской кавалерии 1909. — СПб. — 1909. — С. 119; Белградский альбом. — С. 128; Смовський К.

Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерії в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С 137–139; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 198; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 55.

ЄМЕЛЬЯНІВ Микола

(?—?) -- підполковник Армії УНР.

У 1919 р. — начальник постачання Київської групи Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — начальник постачання Збірної Київської дивізії. У 1920 р. — начальник постачання 4-ї Київської дивізії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 119. — С. 13-зв.

ЄРОШЕВИЧ (Ярошевич) Петро Костянтинович

(04.07.1870 — після 1945) — генерал- поручик Армії УНР.

Народився на Катеринославщині. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 3-тє військове Олександрівське училище, Михайлівське артилерійське училище (1891), служив у 5-й резервній артилерійській бригаді. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1898). З 15.02.1900 р. — обер-офіцер для доручень штабу Приамурської військової округи, брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. З 20.04.1901 р. — штаб-офіцер для доручень штабу 2-го Сибірського армійського корпусу, на цій посаді брав участь у Російсько-японській війні. З 06.12.1901 р. — підполковник. З 03.12.1904 р. — начальник штабу 79-ї піхотної дивізії. З 07.08.1906 р. — начальник штабу 17-ї піхотної дивізії. З 06.12.1906 р. — полковник. З 02.03.1909 р. — штаб-офіцер для доручень штабу 48-ї піхотної резервної бригади. З 01.08.1910 р. — начальник штабу 43-ї піхотної дивізії. З 12.01.1912 р. — командир 4-го стрілецького полку, на чолі якого брав участь у Першій світовій війні. Нагороджений Георгіївською зброєю (07.11.1914 р., за бій 17.08.1914 р). З 08.02.1915 р. — генерал- майор, начальник штабу VI Сибірського корпусу. З 29.04.1917 р. — у резерві чинів Петроградської військової округи. З

27.07.1917 р. — начальник штабу 12-ї піхотної дивізії. З 23.10.1917 р. — начальник 12-ї піхотної дивізії, за сумісництвом виконував обов'язки начальника XI-го армійського корпусу.

Єрошевич Петро, фото 1918 року (ГАРФ)

У грудні 1917 р. українізував 12-ту піхотну дивізію та незабаром передав її у розпорядження Центральної Ради. З кінця квітня 1918 р. начальник 2-го Подільського корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. 07.11.1918 р. був підвищений Військовою офіцією до звання генерал-значкового. З наказу Директорії був заарештований 22.12.1918 р., однак звільнений за кілька днів. У лютому — березні 1919 р. — командувач 1-го Волинського корпусу Дієвої армії УНР. У квітні 1919 р. — командувач 9-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. З 03.05.1919 р. — начальник залоги Рівного. З 02.06.1919 р. до початку жовтня 1919 р. — начальник 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. З 23.10.1919 р. - начальник оборони Могилева-Подільського.

11.11.1919 р. у Могилеві-Подільському потрапив у полон до білих. 16.11.1919 р. був відправлений до Одеси, згодом — до Севастополя і Катеринодару. У лютому 1920 р. повернувся до Севастополя.

У середині травня 1920 р. разом з 67 старшинами та урядовцями-українцями виїхав із Криму через Балкани до Армії УНР. 07.10.1920 р. прибув у розпорядження Військового міністерства УНР. З 16.10.1920 р. — начальник Тилу Армії УНР. З 03.11.1921 р. — т. в. о. Військового міністра та командарма Армії УНР. 14.11.1921 р. обійняв посаду начальника Тилу Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Калішу. Навесні 1945 р. був схоплений у Калішу органами НКВС. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 49. — С. 48–49, Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 41-зв. — 42; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність// За Державність. — Варшава. — 1938 — № 8 — С. 9–64; 1939. - № 9. — С. 18-59; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність — Каліш. — 1935. — № 5. — С. 9–61; 1936. - № 6 — С. 13–64; Варшава. — 1937. - № 7. — С. 9-56; Список полковників на 1914. — СПб. — 1914. — С. 183; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Список Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 50; Серета М. Отаман Волинець//Аітопис Червоної Калини. — Львів. — 1930 — Ч. 7–8. — С. 21–25; Смовський К. Катинь і інші осередки//Український Комбатант. — На Чужині. - 1956. — Ч. 4. — С. 15–19; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році, Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 61, 91, 419–423.

ЄРОЩУК Олександр Пилипович

(1894—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Грубешові. На військову службу вступив у 1915 р. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

В українській армії з 1917 р. У 1920 р. — сотник, командир Могилі в-Подільської прикордонної бригади УНР. Станом на 01.02.1922 р. — приділений до штабу Окремої бригади прикордонної охорони УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 923. — С. 1–6.

ЄФРЕМІВ Сергій

(1893-18.12.1966) — підполковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Закінчив гімназію, 1-ше Костянтинівське Київське військово-училище, у складі 87-го піхотного Нейшлотського полку брав участь у Першій світовій війні.

Єфремів Сергій, фото 30-х (?) років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

У 1917 р. — штабс-капітан 271-го пішого запасного полку. Навесні 1917 р. — січні 1918 р. — командир 3-го Катеринославського Гадамацького куреня військ Центральної Ради.

До червня 1918 р. — помічник начальника 1-го відділу управління персонального складу Головного штабу УНР, згодом — Української Держави. У подальшому — старшина Військового міністерства УНР.

У 1920 р. — командир 15-го та 24-го куренів 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр служив у Чехословацькій армії. У 14–17.03.1939 р. був командантом Національної Оборони Карпатської України. У подальшому жив у Словаччині.

З 1950 р. — на еміграції у США. Похований на Баунд-Бруці.

Гнойовий І. Катеринослав у боротьбі за Українську Державність 1917–1918//Вісті Комбатанта. -1971. -Ч. 1. — С. 39–44; Єфремів С. Бої 14–15 березня 1939 року на Карпатській Україні//За Державність. — Торонто. — 1966. -№ 11. -С. 128–164; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 26, 60; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1967. - № 1. — С. 52; ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 102. — С. 34–35.

ЄЩЕНКО Микола Дмитрович

(26.10.1876—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив Київське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (1902), служив у 6-му та 7-му саперному батальйонах (Київ), Владивостоцькому фортечному мінному батальйоні та Очаківській фортечній мінній роті. Закінчив Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1912), був приділений до 166-го піхотного Рівненського полку (Київ) для відбуття командного цензу на чолі роти. З 1914 р. — капітан, в. о. обер-офіцера для доручень штабу XXXIII армійського корпусу. З 10.06.1916 р. — підполковник, штаб-офіцер для доручень XXXIII армійського корпусу. 25.09.1916 р. був нагороджений Георгіївською зброєю. З 09.02.1917 р. — в. о. начальника штабу 159-ї піхотної дивізії. З 17.05.1917 р. — начальник штабу 117-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У жовтні 1917 р. добровільно прибув у розпорядження командувача 34-го армійського (1-го Українського) корпусу генерала П. Скоропадського. 05.12.1917 р. був відряджений у розпорядження військового секретаря С. Петлюри. З 10.03.1918 р. — начальник управління військових комунікацій Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З грудня 1918 р. — начальник відділу зв'язку штабу Дієвої армії УНР. З 09.03.1919 р. — начальник військових комунікацій Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. У 1920 р. — начальник управління військових комунікацій Генерального штабу УНР. З 15.10.1920 р. — 1-й генерал-квартирмейстер Генерального штабу Армії УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий.

14.06.1921 р. відбув до своєї родини, яка перебувала у Сербії. На еміграції жив у Югославії.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 90. — С. 1-зв. — 2; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918 — С. 47-зв. — 48; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 37; Ф. 1076. — Оп. 3 — Спр. 6. — С. 58, Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 550. — С. 26; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 636.

Ж-З

ЖАДАН

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

З 27.02.1919 р. — начальник Збараського загону Січових стрільців.

З 21.03.1919 р. — командир 52-го пішого дієвого Збараського полку. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С 72; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 96.

ЖАХАНЕВИЧ Вячеслав Йосипович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 12-го Східно-Сибірського стрілецького полку (Владивосток). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — помічник командира 10-го пішого Липовецького полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. Комендант Гайсина. У травні 1919 р. — начальник бойової групи, сформованої з кількох окремих частин, у складі Північної групи Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 4591. — Оп. 1. — Спр. 6.

ЖЕЛЕХОВСЬКИЙ Володимир Іпполітович

(19.12.1881—04.1931) — начальник групи Дієвої армії УНР.

Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1903), вийшов підпоручиком до 90-го піхотного Онезького полку. Брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр., Російсько-японській війні 1904–1905 рр. З 18.02.1911 р. служив у 6-й Таурогенській прикордонній бригаді. З липня 1914 р. — командир батальйону 4-го Німанського прикордонного полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

З березня 1918 р. — начальник Окремого корпусу кордонної охорони УНР, згодом — Української Держави. З червня 1918 р. — помічник начальника корпусу. За Гетьманату підвищений до звання полковника. З березня 1919 р. — командувач Окремого корпусу кордонної охорони УНР. 22.04.1919 р. був призначений командувачем Північної групи Дієвої армії УНР, однак того ж дня був заарештований своїм попередником отаманом В. Оскілком. 30.04.1919 р. був звільнений та приступив до виконання обов'язків командувача групи. Після поразки групи 17.05.1919 р. був усунутий з посади та рахувався помічником начальника Окремого корпусу кордонної охорони УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії. З 25.11.1919 р. — стражник Одеського прикордонного загону прикордонної сторожі Збройних Сил Півдня Росії.

З 09.02.1920 р. — на службі в РСЧА, командир роти Одеського прикордонного загону. З весни 1920 р. — командир батальйону та помічник начальника 44-х Одеських піхотних курсів, які у 1922 р. були переведені до Катеринославу. У серпні 1923 р. був демобілізований, працював «бухгалтером колективу городників Комборбезу». 13.12.1930 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). За однією з версій — розстріляний, за іншою — помер у в'язничній лікарні від катувань.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 2081–2082, архівно-слідча справа Желіховського В. І.; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 40; Личный состав чинов отдельного корпуса пограничной стражи на 1913. — СПб. — 1913. — С. 377; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Варшава. — 1937. — № 7. — С. 50–52; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 58.

ЖЕЛІХОВСЬКИЙ Борис Іпполітович

(?—05.1919?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штаб-капітан 34-го піхотного Севського полку (Полтава). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. служив в управлінні Окремого корпусу кордонної охорони Української Держави, згодом — УНР. З 07.05.1919 р. — т. в. о. начальника 19-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. 19.05.1919 р. в результаті заколоту в дивізії був арештований та переданий більшовикам, ймовірно, розстріляний.

ЦДАВОУ. -Ф. 2248. -Оп. 1. -Спр. 7. -С. 144. - Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 59–60.

ЖЕЛІХОВСЬКИЙ Сава Євфимович

(12.01.1853—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Подільській губернії. На військовій службі з 06.11.1874 р. — канонір 6-ї артилерійської бригади. 01.09.1879 р. склав іспит на звання підпрапорщика у Варшавському піхотному юнкерському училищі. Служив у 36-му резервному піхотному батальйоні та 2-му Івангородському фортечному полку. 28.01.1906 р. подав у відставку. Під час Першої світової війни командував 364-ю піхотною Віленською дружиною. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. жив у Вінниці. 06.02.1919 р. подав українському командуванню клопотання про зарахування його на будь-яку посаду в українській армії. Завідував господарством при штабі 19-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4543. — Оп. 1. — Спр. 17. — С. 60.

ЖИДЕНКО Михайло Іванович

(20.11.1890-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Хорол Полтавської губернії. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

На українській військовій службі з 1918 р. У 1920–1921 рр. — помічник командира 8-го куреня ім. Я. Кармелюка 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 24–25.

ЖИДКОВ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — інтендант 1-ої козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. 27.02.1919 р. потрапив у полон до червоних, однак за кілька днів був обміняний на полоненого червоного комісара. Після повернення обійняв попередню посаду. Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. — № 1. — С. 96.

ЖЛУДКІН (Гай-Гаєвський) Олекса Іванович

(1.02.1896—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. На військовій службі з 21.11.1914 р. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 25.12.1917 р. — скарбник українізованого 2-го Окремого кінногірського дивізіону. З 23.04.1918 р. перебував у запасі. З 24.10.1918 р. — молодший старшина Сердюцького гарматного полку Армії Української Держави. З 16.12.1918 р. — молодший старшина Гарматної бригади Січових стрільців військ Директорії. З 01.01.1919 р. — старший старшина 1-ї батареї Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 01.04.1919 р. — командир 1-ї (Синьої) батареї 3-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 04.06.1919 р. — командир кінногірської батареї 1-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 20.11.1919 р. перебував на території, окупованій більшовиками. З 07.05.1920 р. — член комісії з обліку українських старшин. З 22.05.1920 р. — старшина 16-го легкого гарматного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

З 1923 — по 1928 р. навчався на лісовому відділі Української господарської академії у Подєбрадах. Був членом Української військової організації та Організації українських націоналістів, редактором часопису «Розбудова Держави».

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 125–126;
Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних// За Державність. —

Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 79; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 146.

ЖНОВ Олександр Іванович

(03.12.1865-20.01.1946) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився в Ярославській губернії. Закінчив 4-й Московський кадетський корпус, 3-тє військове Олександрівське училище, служив у 17-й артилерійській бригаді. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1897), служив на штабових посадах у Фінляндській військовій окрузі. З 06.11.1904 р. — начальник штабу Свеаборзької фортеці. З 06.12.1905 р. — полковник. З 04.07.1910 р. — командир 11-го Фінляндського стрілецького полку. З січня 1915 р. — черговий генерал штабу 10-ї армії. З 20.11.1916 р. — начальник 132-ї піхотної дивізії. З 23.07.1917 р. — завідувач пересування військ Гомельського району. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 12.10.1918 р. — начальник 14-ї пішої дивізії Армії Української Держави. У грудні 1918 р. виїхав з Києва до Одеси.

З 26.01.1919 р. перебував у резерві командного складу Збройних Сил Півдня Росії.

З 01.10.1919 р. — начальник постачання військ Новоросійської області. У 1920 р. — викладач та в. о. начальника Королівського військового училища. Помер та похований у Болгарії (у Софії).

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 40-зв. — 41; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ЖУКОВСЬКИЙ Олександр Тимофійович

(22.11.1884–1925?) — підполковник Армії УНР, військовий міністр УНР.

Закінчив Кам'янець-Подільську духовну семінарію, Одеське піхотне юнкерське училище (1907), вийшов до 110-го піхотного Камського полку (Ковно). 22.12.1911 р. перевівся до 9-ї Ломжинської

прикордонної бригади, яка на початку Першої світової війни була переформована у 4-й Німанський прикордонний піхотний полк. У складі цього полку брав участь у Першій світовій війні. З 12.09.1916 р. — підполковник, командир батальйону та помічник командира полку. Нагороджений Георгіївською зброєю (14.11.1916).

Жуковський Олександр, фото 1919 року (ЦДАВОУ)

На II Всеукраїнському військовому з'їзді 05–11.06.1917 р. був обраний членом Українського Генерального військового комітету, завідував агітаційно-просвітнім та організаційним відділом УГВК. З кінця липня 1917 р. — представник Українського Генерального військового комітету при Генеральному штабі у Петрограді. Після Жовтневого перевороту повернувся до Києва, був помічником українського генерального військового секретаря С. Петлюри. Брав безпосередню участь у січневих (29.01.1918 р.) боях проти більшовиків у Києві. З 12.02.1918 р. (фактично — з 09.02.1918 р.) — військовий міністр Центральної Ради. 28.04.1918 р. був заарештований та ув'язнений німцями у справі банкіра Доброго. З 15.12.1918 р. — начальник Окремого корпусу кордонної охорони УНР. З березня 1919 р. — посол та військовий аташе УНР у Чехо-Словаччині та голова всіх посольств УНР за кордоном. З 16.03.1920 р. — ревізор українських дипломатичних місій за кордоном.

За деякими даними у 1922 р. повернувся в Україну, де й помер.

ЦДАВОУ. — Ф. 3543 — особистий фонд Жуковського О. Т. (Оп. 1—16 справ; Оп. 2—6 справ); Личный состав чинов отдельного корпуса пограничной стражи на 1913. — СПб. — 1913. — С. 492, Євтимович В. Здобуття «Праги»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 3. — С. 5-18, Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938; Записна книжечка О. Жуковського з 1919 року// Український історик. — Торонто. — 1983. — Ч. 2—4; 1986. — Ч. 1—2. — С. 75—86; Ч. 3—4. — С. 97—111; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 405—407.

ЖУКОВСЬКИЙ Леонтій Михайлович

(23.04.1874-?) — полковник Армії УНР.

Закінчив Ярославську гімназію, Єлисаветградське кавалерійське училище за 2-м розрядом (1897), служив у 176-му піхотному Переволочненському полку (Звенигородка). З 26.02.1906 р. служив у прикордонній сторожі — у 18-й Волинській бригаді. Брав участь у Першій світо війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

В Армії УНР — з весни 1920р. З 21.04.1921 р. — полковник, начальник Спільної школи підстаршин 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 57—60, 87; Личный состав чинов отдельного корпуса пограничной стражи на 1913. — СПб. — 1913. — С. 257.

ЖУПНАС Дмитро Васильович

(24.05.1892-26.08.1968) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Жупінас Дмитро, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Народився у м. Сміла Київської губернії. Закінчив сільськогосподарське училище. Деякі джерела зазначають, що закінчив кавалерійське училище та служив у 12-му драгунському Стародубівському полку, однак документальних підтверджень немає. За даними штабу Дієвої армії УНР Д. Жупінас — поручик піхоти. Учасник Першої світової війни, був поранений.

З кінця листопада 1918 р — командир 1-го Одеського полку військ Директорії, згодом —

Дієвої армії УНР, який 15.05.1919 р. був з'єднаний із 2-м Чорноморським полком для створення 24-го Запорізького ім. гетьмана П. Сагайдачного полку. Очолював цей полк з травня до грудня 1919 р., до переформування у збірну сотню ім. П. Сагайдачного Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир кінної сотні ім. П. Сагайдачного (входила до складу 2-го Кінно-Запорізького полку), з січня 1920 р. — помічник командира 2-го Кінно-Запорізького полку. З 16.06.1920 р. — командир Кінно-Запорізького полку Армії УНР до його остаточного розформування у 1927 р.

Жупінас Дмитро, фото 60-х років (Пам'ятна книга П'ятдесятиліття Союзу бувиших українських вояків в Канаді. — Тамільтон. — 1987)

З 1950 р. жив на еміграції у США, похований у Баунд-Бруці.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 144; Білоус І. Ген-хорунжий Дмитро Жупінас// Вісті Комбатанта. — 1969. — Ч. 1. — С. 79; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 51908. — Т. 3, архівно-слідча справа Должикова П. Г.

ЖУРАХІВ Сергій Іванович

(06.10.1872-?) — полковник Армії УНР

Народився у м. Київ. Станом на 1.01.1910 р. — капітан 130-го піхотного Херсонського полку (Київ). Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1920–1922 рр. — старшина управління постачання 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 21

ЗАБАРИЛО Павло Микитович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Забарило Павло, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Останнє звання у російській армії поручик.

Учасник Першого Зимового походу у складі 3-го кінного полку, сформованого 26.12.1919 р. з решток 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. З 22.05.1920 р. — командир чоти 2-ї Чорноморської сотні 3-го кінного полку Дієвої армії УНР. З 26.07.1920 р. — т. в. о. помічника командира полку. З 21.08.1920 р. — начальник постачання полку. З 29.09.1920 р. — командир 3-го кінного полку Окремої кінної дивізії Армії УНР. 03.10.1920 р. був поранений у бою, евакуйований до шпиталю. 20.11.1920 р. повернувся до командування полком. З 30.06.1921 р. — підполковник.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 149; Спр. 919. — С. 59–63.

ЗАБОЛОТНИЙ Аркадій Мусійович

(07.01.1870-18.04.1928) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Заболотний Аркадій, фото 1917 року (з приватної колекції)

Народився у м. Остер Чернігівської губернії. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1894), вийшов підпоручиком до 32-го піхотного

Кременчуцького полку. Брав участь у Російсько- японській війні. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1904), служив на штабових посадах у Київській військовій окрузі. З 06.09.1908 р. — викладач Чугуївського піхотного юнкерського училища з 25.03.1912 р. — полковник. З 05.08.1912 р. — старший ад'ютант штабу Київської військової округи. Брав участь у Першій світовій війні. У 1916–1917 рр. — командир 35-го піхотного Брянського полку. З 10.10.1917 р. — генерал-майор, начальник штабу 26-го армійського корпусу.

З листопада 1917 р. — начальник 78-ї піхотної дивізії, яка під його керівництвом була українізована 14.01.1918 р. був обраний українською армійською радою головнокомандувачем 9-ї армії. З 12.10.1918 р. — начальник штабу 4-го Київського корпусу Армії Української Держави. З 26.12.1918 р. — уповноважений у справі

ліквідації майна військових частин у Києві та Київщині. 16.01.1919 р. звільнився з військової служби.

З 29.09.1919 р. перебував у резерві командного складу Збройних Сил Півдня Росії. З 1920 р. — на еміграції. Помер у м. Зіmunі, похований у Белграді.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 70. — С. 7–7-зв.; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918 р. — С. 43-зв. — 44; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914, Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 2. — С. 549.

ЗАВАДСЬКИЙ Гнат Олександрович

(11.05.1875—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Аракчеєвський Нижньогородський кадетський корпус, 1-ше військове Павлівське училище (1894), слрків у 12-му гренадерському Астраханському полку (Москва). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 2-м розрядом З 20.06.1899 р. — офіцер-вихователь Ярославського кадетського корпусу. З 28.09.1905 р. — офіцер-вихователь Миколаївського кадетського корпусу (Санкт-Петербург). З 06.12.1908 р. — підполковник. З 1913 р. — полковник, начальник Херсонської військово-фельдшерської школи.

З 01.07.1918 р. — помічник начальника відділу Головного штабу Української Держави. З 18.08.1919 р — начальник штабу 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. З 01.10.1919 р. перебував у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Список полковникам на 1914. — СПб. — 1914. — С. 1329; ЦДАВОУ. — Ф. 1696. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 18.

ЗАГАЄВИЧ Микола

(1889-18.11.1918) — сотник Армії Української Держави.

Загаєвич Микола, фото 1910-х років (Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

Народився у м. Яворів на Галичині. З липня 1914 р. служив у Легіоні Українських січових стрільців. У 1916 р. — хорунжий, командир чоти 3-ї сотні УСС. У вересні 1916 р. потрапив до російського полону. Перебував у таборі для військовополонених під Царициним (у Дубовці).

13.01.1918 р. разом з іншими полоненими старшинами УСС прибув до Києва, де став одним із організаторів Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців (згодом — 1-го куреня Січових стрільців). З 01.03.1918 р. — командир сотні 1-го куреня 4-го (1-го) Січового полісу Армії УНР.

Після розформування полісу німцями 30.04.1918 р. виїхав до Запорізької дивізії, де очолив бомбометну сотню 2-го Запорізького полісу Армії Української Держави, сформовану з галичан-січовиків. Наприкінці вересня 1918 р, після отримання дозволу гетьмана П. Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців, переїхав разом із сотнею до Білої Церкви, місця формування загону. Очолював 3-тю сотню Січових стрільців, загинув у бою під Мотовилівкою під час протигетьманського повстання. Після вступу військ Директорії до Києва похований у Маріїнському парку.

Андрух І. Січові стрільці у корпусі ген. Натієва//Літопис Червоної Калини. — Львів — 1930. — Ч. 4. — С. 6; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Сушко Р. Знак часу//

Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1929. — Ч. 1. — С. 18–19;
УСС, Українські січові стрільці. — Львів. — 1935. — С. 148.

ЗАГОРОВСЬКИЙ Олександр Пилипович

(16.06.1868-?) — полковник Армії УНР.

Народився у Мінській губернії. Закінчив Віленське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1897), служив у 120-му піхотному Серпухівському полісу (Мінськ), згодом — старший ад'ютант штабу 30-ї піхотної дивізії, завідувач обозу цієї дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 05.09.1918 р — начальник 2-ї частини організаційного відділу Головного управління Генерального штабу Української Держави. Станом на 19.04.1920 р. — начальник нагородного відділу Військового міністерства УНР. З 24.07.1920 р. — начальнік 3-го відділу персонального управління Головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Спр. 652. — С. 39, Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 1641.

ЗАГОРОДНІЙ Михайло Андрійович

(11.11.1881-27.06.1931) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Херсоні. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище, служив у 59-му піхотному Люблінському полку (Одеса), у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. У складі 328-го піхотного Новоузенського полку брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю. У 1917 р. закінчив два прискорених курси Військової академії Генерального штабу у Петрограді. Обіймав посади в. о. старшого ад'ютанта штабу 71-ї піхотної дивізії та старшого ад'ютанта оперативного відділу штабу 6-ї армії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 01.01.1918 р. — начальник оперативного відділу штабу Одеської військової округи (українізованої). З 16.04.1918 р. — начальник відділу з формування 3-го Херсонського корпусу Армії УНР, згодом —

старший осавул штабу 1-го Подільського корпусу Армії Української Держави. 3 січня 1919 р. — начальник інспекторського відділу Головного штабу УНР.

У липні 1919 р. повернувся до Одеси, вступив до Збройних Сил Півдня Росії, які на той час зайняли місто. Сформував та очолив зведений полк 15-ї піхотної дивізії, який брав участь у боях проти Дієвої армії УНР. У січні 1920 р. з рештками полку намагався пробитися до Польщі, але потрапив у полон до червоних.

З 01.02.1920 р. — у РСЧА: викладач тактики 94-х Одеських піхотних курсів (згодом — 13-ї Одеської піхотної школи). У 1928 р. був демобілізований. Згодом працював землеміром комунікаційного відділу Одеси. 29.10.1930 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 03.06.1931 р. був засуджений до розстрілу. Страчений.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 2513–2514, архівно-слідча справа Загороднього М А.; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 01.03.1923 р. — Москва. — 1923.

ЗАГОРОДНІЙ Пімен Юхимович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився на Київщині. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 02.07.1918 р. та у 1919 р — помічник начальника відділу у Головному штабі Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. Станом на 05.04.1919 р. — квартир'єр управи Головного штабу УНР. З 07.06.1919 р. — начальник інспекторського відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. - ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 37. — С 201–204

ЗАГОРОДНІЙ Юрій Олексійович

(3.04.1893—26.01.1966) — підполковник Армії УНР.

Нагородний Юрій, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

Народився у м. Гайсин Подільської губернії. Закінчив Олександрівську гімназію (Санкт-Петербург), 2-гу Оранієнбаумську школу прапорщиків (1915). Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 10.12.1919 р. на службі в Дієвій армії УНР. У 1920–1923 рр. — командир сотні 3-го кінного полку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР

У 1924 р. закінчив правничо-економічний факультет Познанського університету. На еміграції в Польщі. Під час Другої світової війни виїхав до Німеччини, а звідти у 1949 р. — до США. Жив у м. Клівленд.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 48; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1593. — С. 26–27; «За державність» — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 80–81; «Дороговказ». — Торонто. — 1966. — Ч. 28. — С. 30.

ЗАГРОДСЬКИЙ Олександр Олександрович

(10.04.1889-04.08.1968) — генерал-хорунжий Армії УНР (генерал-полковник в еміграції).

Загородський Олександр, портрет 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1935. — Ч. 5)

Деякі видання подають помилкову дату народження — 18.04.1880 р. Походив з родини священника с. Зеленки Уманського повіту Київської губернії. Закінчив 3 класи

Київської духовної семінарії. 20.11.1912 р. був покликаний до армії та зарахований солдатом до 74-го піхотного Ставропольського полку (Умань). З 30.06.1913 р. — молодший унтер-офіцер. З 28.03.1914 р. — старший унтер-офіцер. 18.06.1914 р. витримав іспит на звання прапорщика (отримав 22.08.1914 р.). Учасник Першої світової війни. Нагороджений Георгіївською зброєю за нічний бій з 24 на 25.11.1914 р. Мав кілька поранень: кульове навиліт у верхню частину живота у бою біля Рогатина (17.08.1914 р.), у бою біля с. Сюзферд (25.11.1914) та біля с. Чебахазя (22.03.1915 р.). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Загородський Олександр, фото 60-х років (У 50-річчя Зимового походу Армії УНР. — Нью-Йорк. — 1973)

З листопада 1917 р. — командир Київського вартового полку військ Центральної Ради. З 09.02.1918 р. — командир 1-го Запорізького куреня військ Центральної Ради. З 15.03.1918 р. — командир 1-го Запорізького полку Армії УНР, розгорнутого з куреня після повернення до Києва. Під час правління П. Скоропадського, не зважаючи на звання штабс-капітана, залишився на посаді командира полку. 21.10.1918 р. був підвищений до рангу капітана з перейменуванням у сотника. З 16.11.1918 р., після протигетьманського повстання на Харківщині — командир Запорізької дивізії військ Директорії. З 19.12.1918 р. — за сумісництвом командувач українських військ на Харківщині. З 28.02.1919 р. — за сумісництвом помічник командувача Східного фронту Дієвої армії УНР. 21.03.1919 р. був членом т. зв. революційної ради у Вапнярці. З травня 1919 р. — начальник 6-ї Запорізької дивізії. З 10.06.1919 р. — помічник начальника Запорізької групи Дієвої армії УНР. 01–10.09.1919 р. — в. о. командувача Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 10.09.1919 р. — командувач Волинської групи Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — начальник Збірної Волинської дивізії. У лютому — квітні 1920 р. захворів на тиф, лікувався у рідному селі (т. в. о. начальника дивізії у цей час був

генерал Н. Никонів). З 15.05.1920 р. — начальник 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР.

З 1923 р. — на еміграції у Польщі, жив у Калішу. З 1944 р. — в Австрії. З 1950 р. — у США (Нью-Йорк). Помер у Нью-Йорку, похований на православному цвинтарі у Баунд-Бруці.

РГВИА. -Ф. 409. -Оп. 1. -Спр. 51410. -п/с 508; Тютюнник Ю Зимовий похід. — Львів. — 1922; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1968. — Ч. 50. — С. 24; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1968. - № 4. — С. 56–58; Вояки своєму генералові// Український Комбатант. — Мюнхен. — 1962. — Ч. 8. — С. 21–24.

ЗАДОРОЖНИЙ Дмитро Пилипович

(1889—?) — підполковник Армії УНР.

Походив з Ізюмського повіту Харківської губернії. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручик

У 1919 р. — старшина 51-го пішого дієвого полку ім. С. Наливайка Дієвої армії УНР. З середини червня 1919 р. — командир 3-го куреня 3-го пішого Подільського полку 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. Згодом — комендант штабу цієї дивізії. У 1920–1921 рр. — комендант штабу 2-ї Волинської дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава — 1939. — Ч. 9. — С 24; ЦДАВОУ. — Ф. 1078 — Оп. 2. — Спр. 219. — С 116; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 7

ЗАІКОВСЬКИЙ Володимир Олександрович

(22.02.1870—?) — полковник Армії УНР.

Походив із дворян Київської губернії. Народився у Житомирі. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище(1890), Офіцерську артилерійську школу. Служив у 12-й артилерійській бригаді (Проскурів), згодом — в Окремому Забайкальському артилерійському дивізіоні. З 1900 р. —

начальник 1-го парку 2-ї Східно-Сибірської стрілецької артилерійської бригади. З 1906 р. служив у 33-й артилерійській бригаді (Київ). З 25.01.1909 р. — підполковник, командир 2-ї батареї 44-ї артилерійської бригади (Ніжин). З 18.07.1914 р. — командир 2-го дивізіону 70-ї артилерійської бригади. З 07.07.1915 р. — полковник. У 1917 р. — начальник 70-ї гарматної бригади на Північному фронті.

В українській армії з 12.01.1918 р. — командир 2-ї Сердюцької гарматної бригади військ Центральної Ради. З 29.04.1918 р. — молодший помічник начальника 2-го відділу Головного артилерійського управління (ГАУ) Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави. З 06.07.1918 р. — поза штатом ГАУ, згодом — штаб-старшина для доручень, начальник частини постачання амуніції та телеграфного майна ГАУ з 16.11.1919 р перебував у резерві старшин ГАУ. З 25.04.1920 р. — начальник Київського артилерійського склепу (складу) Армії УНР. З 07.07.1920 р. — т. в. о. постійного члена артилерійського комітету артилерійської управи Військового міністерства УНР.

У 1920-30-х рр. жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 99; Спр. 730. — С. 74–75.

ЗАКРЕВСЬКИЙ Яків Авксентійович

(23.10.1893-19.06.1965) — підполковник Армії УНР.

Народився у с Рубань Брацлавського повіту Подільської губернії. Під час Першої світової війни закінчив школу прапорщиків, брав участь у боях. Останнє звання у російській армії — поручик.

Закревський Яків, фото поч. 60-х років (Енциклопедія Української Діаспори. — Київ — Нью-Йорк — Чикаго — Мельборн. — 1995. — Т. 4 (Австралія — Азія — Африка))

1917–1920 рр. — у Дієвій армії УНР. У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин. З кінця 1918 р. служив у 1-му полку Січових стрільців військ Директорії та Дієвої армії УНР. У 1920—23 рр — старшина 10-го куреня 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У 1923–1944 рр. жив у Володимирі-Волинському, звідки виїхав до Німеччини, а у 1950 р. — до Австралії. Помер та похований у Аделаїді.

ЦДАВОУ. -Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. -С. 16; Енциклопедія Української Діаспори. — Київ- Нью-Йорк — Чикаго — Мельборн. — 1995. — Т. 4. — С. 45; Дороговказ. — Торонто. — 1965. — Ч. 26. — С. 14–15.

ЗАКРЖЕВСЬКИЙ Василь Іванович

(29.12.1865—?) — начальник управління Дієвої армії УНР.

Народився у м. Кобеляки Полтавської губернії. Закінчив Полтавську класичну гімназію, Московський університет, військово-училищні курси Московського піхотного юнкерського училища (1887), вийшов підпоручиком до 10-го саперного батальйону. Згодом закінчив офіцерський клас Військово-Електротехнічної школи у Петербурзі.

Тривалий час працював завідувачем електротехнічної лабораторії та керівником практичних занять з електроніки у Військово-електротехнічній школі, вихователем кадетського корпусу, звідувачем електротехнічної станції. З 21.07.1906 р. — командир 1-ї Кавказької іскрової роти. З 06.12.1910 р. — полковник. З 09.09.1913 р. — командир 4-ї іскрової роти, що під час Першої світової війни була розгорнута у 4-й телеграфний дивізіон. У 1916–1917 рр. — начальник радіотелеграфних частин Південно-Західного фронту. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 30.12.1917 р. — на службі в українській армії — інспектор радіочастин Українського фронту, створеного з колишніх Південно-Західного та Румунського фронтів. У 1918 р. — інспектор радіочастин Армії Української Держави. З 23.08.1918 р. — начальник Електротехнічної управи Військового міністерства Української Держави. З 11.09.1919 р. — начальник Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229;
Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 856.

ЗАКУСИЛО Петро Климентійович

(01.12.1890-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Базар Овруцького повіту Волинської губернії. Закінчив Житомирську духовну семінарію, Віленське військово училище (1916). У складі 451-го піхотного полку брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918–1919 рр. отаман Вільного Козацтва та повстанців містечка Базар Подільської губернії. У серпні 1919 р. зі своїм повстанським загоном приєднався до 2-го Галицького корпусу Української Галицької армії. У 1920–1922 рр. — старшина 27-го та 21-го куренів 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. У 1920—30-х рр. — мешкав у Польщі, з 1945 р. — у Німеччині.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37; Ф. 5235. —
Оп. 1. — Спр. 1593. — С. 115.

ЗАЛЕВСЬКИЙ Болеслав Миколайович

(-09.1896-04.1945) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Бар Подільської губернії. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

З 1918 р. служив в Окремій Запорізькій дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. У 1920–1921 рр. — командир 5-го Богданівського куреня 2-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції в Польщі. У 1928 р. закінчив агрономічний відділ Української господарської академії в Подебрадах.

У 1943 р. вступив до Дивізії СС «Галичина». У 1944–1945 рр. служив сотником у 2-му батальйоні 31-го полку цієї дивізії. Загинув у бою під Катцендорфом.

Список поляглих вояків 1-ї Української Дивізії та інших формувань.... — Лондон. — 1953. — С. 38; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С. 97-зв.; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 43; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 142

ЗАЛЕНСЬКИЙ Олексій Іванович

(1875—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Могилів-Подільський. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 3-го Ковенського фортечного піхотного батальйону. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1920 р. служив у 9-й стрілецькій бригаді 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Станом на 25.05.1921 р. — приділений до штабу 21-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Калішу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 73–79; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37.

ЗАЛОЗНИЙ Микола

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

На українській військовій службі з весни 1918 р. 26.10.1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин. З 07.11.1918 р. — придлений до штабу 7-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 06.12.1918 р. — ад'ютант штабу 7-ї пішої дивізії, з 28.12.1918 р. — начальник муштрово- мобілізаційної частини штабу 7-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. З 14.03.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 16-го пішого загону Дієвої армії УНР. З 01.04.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 3-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. З 06.10.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. З 01.06.1920 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу 7-ї запасної бригади Армії УНР. З 27.06.1920 р. — помічник начальника цього відділу. З 10.07.1920 р. — комендант штабу 7-ї запасної бригади Армії УНР. З 19.09.1920 р. — придлений до оперативного відділу штабу 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 04.12.1920 р. — придлений до мобілізаційно- персональної управи Військового міністерства УНР

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 812. — С. 124.

ЗАПОРОЖЕЦЬ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

У російській армії мав офіцерський чин. В українській армії станом на 16.08.1919 р. — начальник штабу 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

ЗАРИЦЬКИЙ Володимир Антонович (молодший)

(21.11.1896-21.02.1982) — сотник Армії УНР (полковник в еміграції).

Зарицький Володимир (молодий), фото часів Першої світової війни (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

Народився у Кам'янці-Подільському. Закінчив Одеське Сергіївське артилерійське училище. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З січня 1919 р. — командир 3-ї батареї 4-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З вересня 1919 р. — в. о. командира цього полку. В 1920 р. служив у 3-й Залізній дивізії Армії УНР. В 1921 р. — командир збірної батареї 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Зарицький Володимир (молодший), фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З 1928 р. - контрактний офіцер польської армії у складі 2-го полку легкої артилерії. Останнє звання у польській армії — капітан.

З 1950 р. жив на еміграції у США. Помер та похований у Чікаго.

Шашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Некролог// Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1982. — Ч. 2. — С. 89; Зубенко І. Наші лицарі й мученики. — Каліш. — 1923. — Ч. 2. — С. 24–28.

ЗАРИЦЬКИЙ Володимир Антонович (старший)

(1894 — після 1922) — сотник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

З січня 1919 р. — командир 2-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР, який у складі 2-го Галицького корпусу воював проти польської армії під Львовом, а згодом — проти більшовиків. У листопаді 1919 р., після переходу УГА на бік Збройних Сил Півдня Росії, був усунутий за вимогою білих як «петлюрівець». У

1920–1922 рр. — командир батареї 4-ї гарматної бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР. У квітні 1922 р. був позбавлений старшинського рангу як старшина Армії УНР, що вирішив добровільно повернутися в Україну. За деякими даними — виїхав у Радянську Україну за завданням Української військової організації (УВО) для проведення підпільної роботи. По дальша доля невідома.

Шашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; ЦДАГПОУ. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М. С. — С. 105.

ЗАХАР'ІН Василь Аполлінарійович

(23.02.1870-?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив Гатчинський інститут, Оренбурзьке козаچه юнкерське училище (1893), служив у 1-му Астраханському козачому полку. 29.05.1905 р. у чині капітана перевівся до 6-го Туркестанського стрілецького батальйону. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 18-го Туркестанського стрілецького батальйону (Петро-Олександрівськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

18—26.11.1918 р. був делегатом від Одеського відділення Національного союзу уряду ЗУНР У 1920 р. був приділений до старшинської чоти при штабі Тилу Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Франції, у м. Шалетт.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 117–121; Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 1064.

ЗАХАРЖЕВСЬКИЙ Василь

(?—?) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

З січня 1919 р. до травня 1919 р. — начальник оперативної частини штабу 19-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР.

ЦЛАВОУ. - ф. 4543. — Оп. 1. — Спр. 17. — С. 151.

ЗАХАРЧУК Святослав Косьмич

(11.05.1890-194?) — полковник Армії УНР.

Народився у м Радивилів Волинської губернії. На військову службу вступив 29.09.1908 р. однорічником 2-го розряду до 44-го піхотного Камчатського полісу. Звільнився у запас молодшим унтер-офіцером 10.12.1910 р. Закінчив Чугуївське військово училище (1914), вийшов підпоручиком до 17-го піхотного Архангелогородського полку (Житомир), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був двічі поранений. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Восени 1917 р. служив у запасних частинах Московської військової округи. З українців цих частин сформував та очолив Український Запорізький полк, на чолі якою у листопаді 1917 р. прибув до Харкова. Полк було розміщено у Куп'янську, де у грудні 1917 р. він був роззброєний загонами більшовицьких військ під командуванням В. Антонова-Овсієнка. Зі старшинами та добровольцями виїхав до Києва, де сформував 1-шу сотню куреня Червоних гайдамаків Гайдамацького Коша Слобідської України. На чолі сотні брав участь у боях під ст. Гребінка та у вуличних боях у Києві. У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин (1-й випуск), слрків у Сердюцькій дивізії Армії Української Держави. З 14.12.1918 р. до березня 1919 р. — командир 4-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР, переформованого з 4-го Сердюцького полку гетьмана П. Скоропадського.

У квітні 1919 р. перебував у госпіталі. З 2.05.1919 р. — у розпорядженні командувача Холмською групою Дієвої армії УНР, з 5.05.1919 р. — командир 2-го кінного Кубанського полку Окремої кінної бригади, яка мала бути сформована у складі Холмської групи. З 16.05.1919 р. перебував у польському полоні, з 27.09.1919 р. — командир відділу Подільської кордонної бригади УНР, з 4.10.1919 р. — т. в. о. командира Подільської кордонної бригади УНР (до 17.11.1919), з 21.05.1920 р. — комендант штабу Охорони Головного Отамана, з 14.06.1920 р. — помічник начальника Охорони Головного Отамана, з 28.08.1920 р. — у розпорядженні начальника Тилу Армії УНР

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 18-564; Золоті Ворота Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). —

Київ. — 2003; ЦДАВОУ. — ' Ф 3172. — Оп. 4. — Сгр. 19. — С. 124–125.

ЗЕЛЕНИЙ (Терпило) Данило Ількович

(?—11.1919) — повстанський отаман.

Походив з селян с. Трипілля Київської губернії. Закінчив церковно-приходську школу та 2-класне земське училище. Працював сільським учителем. Під час російської революції 1905 р. провадив активну діяльність, за що був висланий на поселення до м. Холмогори Архангельської губернії. У 1914 р. повернувся з заслання. Був мобілізований до армії, слрків рядовим (писарем).

У січні 1918 р. повернувся додому. Влітку 1918 р. став одним із ватажків руху проти П. Скоропадського на південній Київщині. 15.11.1918 р., із початком протигетьманського повстання, був призначений комісаром Директорії у Трипіллі. Оголосив мобілізацію, сформував з селян та очолив Окрему Дніпровську дивізію (згодом — 1-ша Дніпровська дивізія), яка незабаром увійшла до складу Осадного корпусу військ Директорії. На початку січня 1919 р. отримав наказ штабу Дієвої армії УНР на чолі дивізії вирушити до Галичини для допомоги ЗУНР у боротьбі з Польщею. Однак частини категорично відмовилися виконати наказ і дивізія повернулася на Трипільщину. На зібраному у Трипіллі селянському з'їзді оголосив себе прихильником радянської влади та ворогом Директорії. Став одним із ініціаторів повстання проти УНР, що спалахнуло 25.01.1919 р. в районі Черкаси—Каніва — Ржищів — Трипілля-Переяслав — Золотоноша. В кінці січня — на початку лютого 1919 р. воював з військами УНР. Представники червоних вели переговори з Зеленим, але безрезультатно. У березні—липні 1919 р. Зелений вів активні бойові дії проти частин Червоної армії. У серпні—листопаді 1919 р. воював проти військ Збройних Сил Півдня Росії. Загинув у бою проти білих під Каневом. За деякими даними похований у Трипіллі.

Карасьов М. «Бандит» Зелений». — Київ. — 1992; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Антонов-Овсеєнко В. Записки о гражданской войне. — Москва — Ленинград — 1933. — Т. 3. — С. 263, 270–272.

ЗЕЛІНСЬКИЙ Віктор Петрович

(13.12.1864-14.12.1940) — генерал-полковник Армії УНР.

Походив із дворян, з родини офіцера. Народився у с. Петриківці Катеринославської губернії. Закінчив Псковський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1885), Офіцерську артилерійську школу (1911). На чолі батареї 3-ї Східно-Сибірської артилерійської бригади брав участь у Російсько-японській війні. Був поранений та контужений. За бойові заслуги одержав позачергові звання підполковника та полковника. Був нагороджений Георгіївською зброєю, орденом Святого Георгія IV ступеня, всі ордени до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. З 17.06.1911 р. — генерал-майор, начальник 6-ї Сибірської стрілецької артилерійської бригади. З листопада 1914 р. — в. о. начальника 6-ї Сибірської стрілецької дивізії. 24.11.1914 р. у бою під м. Березини потрапив у німецький полон. Перебував у таборах Ганноверіш-Мюнден та Бішовсверд.

Восени 1917 р. підтримав український національний рух, очолив раду офіцерів-українців, що перебували у таборах військовополонених у Німеччині. З 08.02.1918 р. — начальник 1-ї Української козацької дивізії (Синьожупанників), сформованої з військово-полонених українців у німецьких таборах. 29.03.1918 р. був звільнений з посади начальника дивізії та придлений до Військового міністерства Центральної Ради, однак відмовився виконати наказ і залишився на своїй посаді. 27.04.1918 р., коли дивізію було роззброєно німцями, обійняв посаду голови ліквідаційної комісії 1-ї Української козацької дивізії (Синьожупанників). 01.08.1918 р. був звільнений у розпорядження Військового міністерства Української Держави. З 31.10.1918 р. — начальник артилерії 6-го Полтавського корпусу Армії Української Держави. З 01.01.1919 р. — начальник тилу та постачання Лівобережного фронту Дієвої армії УНР. З 11.02.1919 р. — інспектор артилерії 8-го Катеринославського Коша Дієвої армії УНР. З 18.03.1919 р. — отаман 8-го Коша. З 13.04.1919 р. — голова військової місії від Південно-східного фронту Дієвої армії УНР до румунського уряду. З 15.08.1919 р. — придлений до Військового міністерства УНР. З листопада 1919 р. — голова комісії з організації армії при Військовому міністерстві

Зелінський Віктор, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

УНР. З 08.02.1920 р. — голова військової секції при Дипломатичній місії УНР у Польщі, інспектор українських військових формувань у Польщі. З 15.07.1920 р. — голова Української дипломатичної місії (22.10.1920 р. місію перейменовано на ліквідаційну комісію) у Варшаві. З 02.11.1920 р. — начальник військової секції ліквідаційної комісії Української дипломатичної місії у Варшаві. 20.10.1921 р. за наполяганням Радянської Росії був змушений залишити Польщу. Згідно наказу С. Петлюри був відряджений до Німеччини «для студіювання військової літератури і матеріалів, дотичних минулої світової війни». Мешкав та помер у м. Цоппот (Сопот).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С 16–17, Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 91. — С 217; Список генералам 1913. — СПб. — 1913. — С. 687; Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938; Тютюнник Ю з поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924 — С. 40–43; Незабытые могилы. — Москва. — 1999. — Т. 2. — С 607.

ЗЕЛІНСЬКИЙ Михайло

(?—21.11.1918) — полковник Дієвої армії УНР (посмертно).

Останнє звання у російській армії — поручик. З 09.02.1918 р. — командир 1-ї сотні 2-го Запорізького куреня військ Центральної Ради (з

15.03.1918 р. — полку). Згодом — командир 1-го Республіканського куреня 2-го Запорізького полку Армії Української Держави. Восени 1918 р. був важко поранений у бою з червоними на кордоні з Радянською Росією, перебував на лікуванні у Києві. Після одужання виїхав до складу 2-го Запорізького полку. У час протигетьманського повстання, 17.11.1918 р., проїздив через станцію Ромодан, зайняту офіцерськими загонами. Був заарештований за причетність до 2-го Запорізького полку, що у той час підтримав повстання у Харкові. Розстріляний за відмову вступити в Офіцерські дружини. Після взяття Ромодану 2-м Запорізьким полком був перепохований у Полтаві. З наказу командувача Лівобережного фронту П. Болбочана Дієвої армії УНР помертньо був підвищений до рангу полковника.

Авраменко Н. Причинки до споминів бл. п. сот. Івана Андруха// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 3. — С. 9; Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928; Св. пам'яті полк. Михайла Зелінського// Уїфаїнське Козацтво. — Нью-Йорк. — 1974. — Ч. 1(27). — С. 51–52.

ЗЕЛЬНИЦЬКИЙ Павло Федорович

(23.01.1891—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив зі спадкових почесних громадян Херсонської губернії. Закінчив Московське технічне училище ім. Єрмакова. На військову службу вступив 03.09.1909 р. однорічником 2-го розряду до 78-го піхотного Навагінського полку. 01.09.1913 р., після відбуття обов'язкового 4-річного терміну служби, звільнився з армії молодшим унтер-офіцером. 18.07.1914 р. був мобілізований та зарахований до команди розвідників 13-го Сибірського стрілецького полку. Закінчив 2-гу Петергофську школу прапорщиків (15.02.1915), призначений до 8-го Фінляндського стрілецького полку з 25.04.1915 р. служив у 5-му Фінляндському стрілецькому полку. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З листопада 1917 р. — старшина полку ім. С. Наливайка військ Центральної Ради. З 17.03.1918 р. — командир 4-го куреня 2-го Запорізького полку Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — командир 4-го (з травня 1919 р. — 21-го) Запорізького ім. С. Наливайка полку Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — командир 3-го (Мазепинці та Наливайківці) збірного куреня збірної бригади Запорізької дивізії. 23 березня 1920 р. у бою під с. Піщаним (Уманський повіт Київської губернії) був важко поранений у ногу. Залишився у Піщаному для лікування. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 106–480; Андрух І. Січові стрільці у корпусі ген. Натієва//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 4. — С 7; Монкевич Б. Похід 1 Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956. — С 239.

ЗЕМБИЦЬКИЙ Микола

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 16.01.1919 р. — командир 60-го пішого дієвого полку Дієвої армії УНР. У 1920 р. служив в Армії УНР.

У листопаді 1923 р. повернувся в Україну, у 1920-х рр. жив у Кам'янці-Подільському. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–5.

ЗИГЕЛЬ фон Дмитро Михайлович

(1.11.1868—11.07.1922) — працівник Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

Закінчив Казанське реальне училище, Миколаївське інженерне училище (1890), служив у 7-му саперному та 2-му резервовому саперному батальйонах. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1898). Служив на штабових посадах у Варшавській, Київській, Московській, Казанській військових округах та штабі військ Забайкальської області. З 06.12.1907 р. — полковник. З 13.08.1910 р. — викладач Іркутського військового училища. З 02.11.1915 р. — начальник штабу 2-го Туркестанського армійського корпусу. З 20.06.1916 р. — начальник 127-ї піхотної дивізії. З 10.10.1917 р. — командувач VI Кавказького корпусу. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

У 1918 р. — представник Головного управління Генерального штабу Української Держави при Морському міністерстві Української Держави. З грудня 1918 р. — член Наукового комітету Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії. Білоемігрант. Помер у російському госпіталі у м Панчево під Белградом

Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914;
Незабытые могилы — Москва. — 1999. — Т. 2. — С. 618.

ЗЛОБІН Микола Миколайович

(1874—?) — капітан 1-го рангу Військово-морського флоту УНР.

Закінчив Морський кадетський корпус (1894). З 30.07.1916 р. — капітан 1-го рангу.

З 23.04.1918 р. — товариш морського міністра УНР, згодом — Української Держави. З 23.04.1919 р. — морський міністр УНР. З 01.08.1919 р. — начальник управління Військово-морського флоту Військового міністерства УНР. З 20.03.1920 р. — начальник Головної військово-морської управи Військового міністерства УНР (з перервами). 07.07.1921 р. був звільнений з посади начальника Головної військово-морської управи Військового міністерства УНР. 06.09.1921 р. звільнений з Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 557. — С 207–208; Список флага на 11.04.1916. — СПб. — 1916. — С. 141; Список флота на 1917. — СПб. — 1917. — С 13.

ЗМІЄНКО Всеволод Юхимович

(16.10.1886-30.10.1938) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Змієнко Всеволод, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Народився в Одесі. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1907), Миколаївську академію Генерального штабу (1913). Після закінчення академії служив у 59-му піхотному Люблінському полку (Одеса) для здобуття ротного командного цензу. У складі полку вирушив на фронт. У бою 26.08.1914 р. був поранений у груди (за цей бій 10.11.1915 р. був нагороджений Георгіївською зброєю). Після одужання — молодший ад'ютант штабу 60-ї піхотної дивізії. З 31.08.1915 р. — старший ад'ютант штабу 39-го армійського корпусу. З 14.06.1917 р. — начальник штабу 83-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 20.12.1917 р. — начальник штабу Одеської гайдамацької дивізії військ Центральної Ради. З 01.03.1918 р. — військовий комендант Одеси. З 15.03.1918 р. — голова військового відділу Головного комітету Херсонщини, Таврії та Кагеринославщини. З 04.1918 р. — голова демобілізаційного комітету на Херсонщині Згодом — помічник: губернського коменданта Херсонщини. З 13.12.1918 р. — начальник: штабу 3-го Херсонського корпусу. З 10.02.1919 р. — в. о. командувача Південно-Східної групи Дієвої армії УНР. З 03.1919 р. — командувач Східного фронту у складі Південно-Східної групи Дієвої армії УНР. 06–07.1919 р. — голова комісії з ліквідації справ Східного фронту. З липня 1919 р. — начальник штабу 10-ї пішої дивізії Січових стрільців Дієвої армії УНР. 01.12.1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку. З 08.02.1920 р. — начальник штабу 1-ї (з 21.03.1920 р. — 6-ї Січової) дивізії, що формувалася у фортеці Брест-Литовський з вояків Дієвої армії УНР, інтернованих польською владою на початку грудня 1919 р. 21.04.1920 р. був підвищений до рангу полковника з 1921 р. — генерал-хорунжий.

З березня 1927 р. — начальник 2-го розвідувального відділу Генерального штабу Військового міністерства УНР в екзилі. Помер та похований у Варшаві, на цвинтарі Воля.

Змієнко Всеволод, фото 30-х років (Змієнко- Сенишин Г. Пересаджені квіти України. — Монреаль — Київ. — 2001)

ЦДАВОУ — Ф. 647, особистий фонд Змієнка В. Ю; Ф 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 43–44; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 49–зв. — 50; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта. — 1970. — Ч. 3–4. — С. 60–71; Ч. 5. — С. 7–14; 1971. - 41- С 21–26; Самутин П. VI-та Січова стрілецька дивізія та ін.//Вісті Комбатанта. — 1970. - № 3–4. — С 14–19, № 5. — С. 12–16; 1974 — № 1 — С. 22–37; № 2. — С. 21–28; № 3–4. — С. 15–22; № 5. — С. 33–41; Змієш<o-Сенишин Г. Пересаджені квіти України. — Монреаль — Київ. — 2001; Shandruk P Arms of valor. — 1959; Самутин П. Командний склад VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С 72–80.

ЗНОСКО-БОРОВСЬКИЙ Микола Олександрович

(25.08.1850—?) — працівник штабу Дієвої армії УНР.

Закінчив військове училище (1869), слрків у імператорській гвардії. Брав участь у Російсько- турецькій війні 1877–1878 рр, поході

до Середньої Азії 1885 р. З 05.03.1889 р. — командир 13-го Туркестанського лінійного батальйону. З 21.02.1891 р. — полковник за бойові заслуги. З 13.04.1898 р. — командир 46-го піхотного Дніпровського полку (Проскурів). З 1907 р. — генерал-майор у відставці. За участь у війнах був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Володимира III ступеня, Персидським орденом Лева та Сонця III ступеня, Бухарською Золотою Зіркою II ступеня. 18.10.1914 р. повернувся до армії, був призначений командувачем 19-ї запасної піхотної бригади. З 25.12.1915 р. — у резерві чинів при штабі Петроградської військової округи. З 16.07.1916 р. — генерал-лейтенант.

У 1918 р. — Речецький повітовий військовий комендант. З 15.01.1919 р., у зв'язку з окупацією Речеці червоними, перебував у Києві. Станом на 13.04.1919 р. був головою приймальної комісії при інтендантстві Північної групи Дієвої армії УНР. З 03.05.1919 р. — уповноважений штабу Дієвої армії УНР у справі розбору архівів Особливої російської армії часів Першої світової війни. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр.7. -С. 113; Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 32; Список полковникам на 01.02.1910. — СПб. — 1910. — С. 150; Список генералам по старшинству на 1916. — Петроград. — 1916. — С 62.

ЗУМБЕРОВ Олександр Михайлович

(?—?) старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 126-го піхотного Рильського полку (Острозьк), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 28.09.1915 р.). Останнє звання у російській армії — полковник.

До 14.03.1919 р. — начальник залізничної охорони Рівного. У подальшому — у розпорядженні отамана Білинського. З 11.05.1919 р. — у розпорядженні штабу Північної групи Дієвої армії УНР.

З осені 1919 р. — у Збройних Силах Півдня Росії. У 1919–1920 рр. служив у Корнілівському ударному полку.

Білоемігрант. З 1925 р. жив на еміграції у Болгарії, з 1932 р. — у Польщі.

Зноско-Боровський Микола, фото 1900 року (з приватної колекції)

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 34.

I

ІВАНІВ Микола Матвійович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Гродненській губернії, білорус за походженням. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 10.03.1919 р. до жовтня 1919 р. — старший ад'ютант для доручень розвідного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 37. — С 201–204

ІВАНІВ Михайло Онуфрійович

(17.12.1866-14.04.1938) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Походив з родини залізничного урядовця. Народився на станції Кочерове Київської губернії. Закінчив 4-ту Київську гімназію, Санкт-Петербурзький археологічний інститут. 04.08.1894 р. вступив на військову службу однорічником 3-го розряду. Закінчив Варшавське піхотне юнкерське училище (1887), вийшов прапорщиком до 71-го піхотного Бельовського полку (Ново-Олександрія, Польща). З 11.03.1892 р. служив у 70-му піхотному Рязькому полку (Красник, Польща). З 13.11.1900 р. був приділений до Головного штабу на посаду у Військово-науковому архіві. Брав участь у Російсько-японській війні. З 11.11.1904 р. — скарбничий штабу 3-ї Манджурської армії, одержав звання підполковника за бойові заслуги. З 17.06.1906 р. — старший ад'ютант штабу Іркутської військової округи. З 07.06.1909 р. — в. о. чергового генерала штабу Іркутської військової округи. З 24.02.1910 р. — полковник. З 22.06.1912 р. — помічник командира 25-го Сибірського стрілецького полку. З 19.03.1914 р. — помічник командира 28-го Сибірського стрілецького полку. З 16.08.1914 р. — командир 48-го Сибірського стрілецького полку.

З 20.07.1916 р. — генерал-майор. 23.12.1916 р. через поранення був відрахований з діючої армії у резерв штабу Київської військової округи.

Після Лютневої революції бере участь в українському військовому русі. На I Всеукраїнському військовому з'їзді 18–20.05.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З кінця липня 1917 р. завідувач інспекторського відділу УГВК. Станом на 21.02.1919 р. — начальник адміністративної управи Головного штабу Дієвої армії УНР. Станом на 04.1919 р. — начальник Головного штабу Дієвої армії УНР.

Іванів Михайло, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1930. — Ч. 2)

У травні 1919 р. залишився у Кам'янці-Подільському, який був зайнятий червоними військами. Був заарештований ЧК та відправлений до Харкова, де був звільнений та згодом мобілізований до РСЧА. Після демобілізації з РСЧА у 1923 р. приїхав до с. Буча (під Києвом), де жила його сестра. З 1932 р. жив у Києві, працював бухгалтером комбінату «Піщевкус». Підтримував контакти з колишніми офіцерами російської армії (в тому числі з колишнім полковником Дієвої армії УНР Ростиславом Супруненьком). Був арештований 07.03.1938 р. за начебто створення та керівництво контрреволюційною організацією. 14.04.1938 р. був засуджений

трійкою НКВС до розстрілу з конфіскацією майна. Тою ж дня страчений, похований у загальній могилі у Биківні під Києвом.

ЦДАГПОу. — Ф. 263. — Спр. 62139-фп. — Т. 1, 2, архівно-слідча справа Іванова М. О. та ін.; Кедровський В. В боротьбі за Державність//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С 9-22.

ІВАНЧЕНКО Степан Васильович

(26.04.1880-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Бердянському повіті Таврійської губернії. Закінчив учительську семінарію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1904). Брав участь у Російсько-японській війні. Витримав іспит при штабі Свеаборзької фортеці гіл право служити в артилерії, служив командиром батареї Свеаборзької фортечної артилерії. Брав участь у Першій світовій війні, був — оранений. Останнє звання у російській армії — підполковник.

3 квітня 1917 р. — ініціатор та організатор українського військового руху у Фінляндії- 3 09.04.1917 р. — помічник голови, л з 30.04.1917 р. — голова Української військово! ради російських військ та Балтійського флоту у Фінляндії. 30.05.—20.12.1917 р. — голова Української краєвої ради російських військ у Фінляндії. Організатор та керівник трьох українських з^Чських з'їздів у Фінляндії, почесний голова /їзду моряків-українців Балтійського флоту. Помічник голови конференції українських організацій Північного флоту у Пскові (08.09.1917 р.). Делегат III Всеукраїнського військового з'їзду, командир 1-го куреня полку Захисту Революції, створеного учасниками з'їзду під час жовтневих подій НІ" р у Києві. 3 09.01.1918 р. — голова відділу Нормування артилерійських частин Головного — селектора артилерії. 17.01.1918 р. був поранений піл час вуличних боїв проти більшовиків у Києві — повернувся до Бердянська, де 24—29.04.1918 р. грав участь у боях проти більшовиків. 14.11.— 1-12.1918 р. — отаман Черкаського запасного козацького полку, що входив до складу військ

Директорії. 01—10.12.1918 р. — отаман Чигиринського артилерійського полку. 3 09.01.1919 р. — начальник штабу

губернського коменданта на Волині. З 24.07.1919 р. — на посаді коректора наказної частини Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С. 65.

ІВАСИШИН Захар Явтухович

(01.10.1895-29.12.1976) — сотник Армії УНР (підполковник в еміграції).

Івасишин Захар, фото 70-х років (Тризуб. — 2977. — Ч. 81)

Народився у м. Чорне Подільської губернії. Закінчив учительську семінарію у Жванчику (1912), педагогічні курси у Майдані-Трепівському (1914), працював учителем у м. Балинці на Поділлі. 1.10.1915 р. був покликаний на військову службу до 40-го піхотного запасного полку в Одесі. У складі 200-го Кроншлотського полку брав участь у Першій світовій війні, був нагороджений відзнакою Святого Георгія IV ступеня. Закінчив Віленське військове училище (Полтава, 01.02.1917 р.), потім служив у 417-му піхотному Луганському полку. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

З 01.12.1917 р. — в українській армії. Навесні 1918 р. вступив до Радзивілівської кордонної бригади Окремого кордонного корпусу, у складі кордонних частин служив до 1923 року. У 1920 р. — старшина

6-ї Січовій дивізії, сотник. Закінчив Українську реальну гімназію ім. Т. Г. Шевченка у Калішу (1925), гідротехнічний відділ Української господарської академії у Подебрадах (1930). Працював інженером

З 1944 р. — на еміграції у Західній Німеччині. Викладав математику в Українській гімназії у м. Етлінген. З 1950 р. — на еміграції у США. У 1963–1975 рр. — видавець та головний редактор журналу «Тризуб» у Нью-Йорку, який продовжував традиції паризького видання «Тризубу» та був головним періодичним органом військової еміграції УНР в Америці. Після смерті З. Івасишина видання «Тризуба» через кілька номерів припинилося. Похований у Баунд-Бруці, США.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С 19–22; Тризуб. — 1977. — Ч. 81. — С 23; Некролог//Вісті Ком- ' батанта. — Нью-Йорк. — 1977. - № 3. — С. 82–83.

ІВАЩЕНКО Михайло Іванович

(1883 — після 1923) — підполковник Армії УНР.

Народився у Таганрозі. Закінчив Миколаївське кавалерійське училище (1905 р), вийшов корнетом до 19-го драгунського Архангелогородського полку (Мітава). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 2-м розрядом (1911 р.) та Офіцерську кавалерійську школу (1914 р.). З початком війни — переведений до Генерального штабу. З 16.08.1914 р. — старший ад'ютант штабу 75-ї піхотної дивізії. З жовтня 1914 р. — офіцер для доручень штабу 29-го армійського корпусу. З травня 1915 р. — старший ад'ютант штабу 7-ї кавалерійської дивізії. З лютого 1916 р. — старший ад'ютант та в. о. начальника штабу 2-ї кавалерійської звідної дивізії. З квітня 1917 р. — в. о. офіцера для доручень та в. о. начальника штабу Звідного кавалерійського корпусу. З 03.09.1917 р. — помічник начальника відділення Головного управління Генерального штабу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Станом на 07.01.1918 р. рахувався на службі у більшовиків на посаді начальника відділення організаційного відділу Управління Всероглавштабу. Незабаром виїхав в Україну. З 09.11.1918 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу 3-ї кінної дивізії Армії

Української Держави. З 17.01.1919 р — начальник штабу Південно-Західного району УНР. З 17.02.1919 р. — помічник начальника штабу Південно-Західного району (згодом — Північної групи) Дієвої армії УНР. 30.04.1919 р. був заарештований у справі виступу отамана Оскілка. В червні 1919 р. був приділений до Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Станом на 31.08.1919 р. — штаб-старшина для доручень Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Станом на 16.04.1920 р. — начальник штабу 4-ї запасної бригади Армії УНР у Кам'янці-Подільському (найпізніше до 07.06.1920 р.).

Іващенко Михайло, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

З 1920 р. — у РСЧА: начальник штабу 14-ї Майкопської кавалерійської дивізії 1-ї Кінної армії С. Будьоного. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 50-зв. — 51; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва — 1923. — С. 92.

ІНЬКІВ Дмитро

(? — кін. 1919) — командир полку Дієвої армії УНР. Останнє звання у російській армії — капітан. З середини січня 1919 р. командував 4-м гарматним полком Січових стрільців Дієвої армії УНР (з середини липня 1919 р. — 7-й гарматний полк 3-ї Залізної дивізії). З кінця вересня 1919 р., після початку війни проти білогвардійців, усунувся від керівництва полком. Перебував у Проскуріві, де наприкінці 1919 р. помер від тифу.

Шашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворота Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992.

ІЗОТОВ Сергій Васильович

(25.08.1868-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив кадетський корпус, Київське піхотне юнкерське училище, вийшов до 48-го піхотного Одеського полку (Меджибіж). Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — полковник, командир 45-го піхотного Азовського полку.

В Армії Української Держави — командир 12-го пішого Могилівського полісу. З 01.10.1918 р. — командир 5-го пішого Кременецького полку. З 30.01.1919 р. — старшина для доручень інтендантського управління 10-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. Станом на 26.09.1919 р. — начальник 2-ї частини інспекторського відділу штабу Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 4587. — Оп. 1. — Спр. 4. — С. 25; Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 291.

ІУНОВ Микола Миколайович

(18.06.1880-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Орловський (Бахтіна) кадетський корпус, Миколаївське інженерне училище (1900), Миколаївську інженерну академію. Служив в інженерному управлінні Владивостоцької фортеці. Брав участь у

Китайському поході 1900–1901 рр., Російсько-японській та Першій світовій війнах. Останнє звання у російській армії — полковник

Станом на 19.02.1919 р. — корпусний інженер 1-го Волинського кадрового корпусу Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 9; Список чинам военно-инженерного ведомства на 1914. — СПб. — 1914. — С. 244.

ЛЛЯШЕВИЧ Валеріан Андрійович

(15.08.1882-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Хорол Полтавської губернії. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан Кушкінської фортечної артилерії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920 р. — приділений до штабу 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 97–98- ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 94 — С. 16.

К

КАЛЕНИЧЕНКО

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 24.02.1919 р. — луцький повітовий військовий комендант.

ЦДАВОУ — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 7.

КАКУРІН Микола Євгенович

(04.09.1883-27.07.1936) — помічник військового міністра УНР.

Народився в Орлі, походив з родини офіцера. Закінчив Житомирську класичну гімназію, Михайлівське артилерійське училище (1904), вийшов підпоручиком до 30-ї артилерійської бригади (Мінськ). Згодом перевівся до 18-ї артилерійської бригади (Люблін). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1910). З 1912 р. — капітан, старший ад'ютант штабу 5-ї піхотної дивізії (Житомир). Брав участь у Першій світовій війні: обер-офіцер для доручень штабу 10-го армійського корпусу, в. о. старшого ад'ютанта штабу фортеці Перемишль, начальник штабу 71-ї піхотної дивізії. З серпня 1916 р. — в. о. начальника штабу 3-ї Забайкальської козачої бригади. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 08.03.1918 р. — на службі в українській армії: помічник начальника Генерального штабу УНР. З 30.12.1918 р. — помічник начальника штабу Холмсько-Галицького фронту Дієвої армії УНР. У березні 1919 р. — помічник військового міністра УНР О. Шаповала. У травні—липні 1919 р. — начальник штабу IV-го Галицького корпусу УГА. Згодом служив у штабі УГА.

Какурін Микола, фото 1916 року (з видання: Какурин И. Как сражалась Революция. — Москва. — 1990.)

З березня 1920 р. — на службі в РСЧА: у розпорядженні Всероглавштабу. З 14.07.1920 р. — у розпорядженні начальника штабу 16-ї армії РСЧА. З 01.08.1920 р. — начальник 10-ї стрілецької дивізії РСЧА. З 24.10.1920 р. — командувач 3-ї армії РСЧА. З 31.12.1920 р. — другий помічник командувача Західного фронту; начальник штабу військ, виділених для придушення Тамбовського повстання; командувач військ Вітебського району РСЧА. З 25.03.1922 р. — командувач військ Бухаро-Ферганського району. З 17.06.1922 р. — помічник командувача військ Туркестанського фронту, старший керівник тактики Військової академії РСЧА (згодом — академії ім. М. Фрунзе). 19.08.1930 р. був заарештований у Москві в справі колишніх білих офіцерів. 19.02.1932 р. був засуджений до страти, однак вирок змінили на 10 років виправно-трудових робіт. Покарання відбував у Ярославському ізоляторі, де невдовзі помер. Автор численних військово-історичних праць, зокрема — «Как сражалась Революция» та «Гражданская война в России: война с белопольяками».

Какурін Микола, фото 1930 року (з архівної справи)

Тинченко Я. Ландскнехт без остраху та докору: військова кар'єра та доля Миколи Какуріна//З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. — Київ. — 1999. - № 1/2; ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 54, архівно-слідча справа Какуріна М. Є.; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 47-зв. — 48; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва. — 1923. — С. 96–97; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 56; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта. — 1970. — Ч. 6. — С. 9–11; Ключенко О. Генеральна Булава УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 5–10; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 116, 132, 133, 177; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 404.

КАЛИНОВИМ Іван Олександрович

(27.05.1893-26.04.1973) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Кременчук на Полтавщині. Закінчив військове училище (1915). Останнє звання у російській армії — поручик.

Калиновий Іван, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

З 1918 р. — старшина Кінно-Гайдамацького полку ім К Гордієнка Армії УНР. З 14.04.1921 р. — помічник командира 5-го кінного полку ім К Гордієнка Окремої кінної дивізії Армії УНР.

У 1922 р. виїхав до Чехо-Словаччини, де закінчив Українську господарську академію у Подєбрадах (1927). Працював інженером на Закарпатті. З 1929 р. — у Галичині (Збараж, Золотів). У 1930 р. на вимогу польської влади виїхав із Галичини і повернувся на Закарпаття. У 1939 р. брав участь в обороні Карпатської України. Незабаром виїхав до Берліну, де став одним із керівників Союзу Гетьманців-Державників.

У 1948 р. емігрував до США. Помер у м. Маплевуд.

Некролог//Українське Козацтво. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3(25). — С. 40–42; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1974. — Ч. 5. — С. 93; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 147.

КАЛІНІН Костянтин Олексійович

(29.12.1889-12.09.1938) — командир авіадивізіону Дієвої армії УНР.

Видатний авіаконструктор, на честь якого було названо планету «Костянтин».

Народився в м. Валуйки на Вороніжчині. Походив з родини слобідських козаків. Закінчив Одеське військоve училище (1912), Гатчинську авіаційну школу (1916). Служив у 3-й Сибірській стрілецькій гарматній бригаді, 2-му Владивостоцькому фортечному авіаційному полку, 26-му авіаційному загоні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. служив в авіації Армії Української Держави. З 03.12.1918 р. — командир 1-го Волинського авіаційного дивізіону. З лютого 1919 р. — командир повітроплавного загону Дієвої армії УНР та УГА, з травня 1919 р. — інспектор авіації УГА. Влітку — восени 1919 р. — завідувач авіаційного складу Дієвої армії УНР. З 1920 р. служив в авіації РСЧА у Києві, у 1922 р. закінчив Московський інститут Червоного повітряного флоту, працював завідувачем конструкторського бюро на Київському авіаційному заводі № 6. У 1925 р. закінчив механічний факультет Київського політехнічного інституту, а наступного року очолив авіаційне конструкторське бюро у Харкові. Працював над конструюванням та спорудженням літаків цивільної авіації, вважається засновником вітчизняної цивільної авіації. Під його керівництвом було створено понад 20 типів літаків. Літак К-5, конструкції Калініна, став найбільш популярним та розповсюдженим пасажирським літаком 30-40-х років. Літак К-12 вважається першим у світі бомбардувальником, крім того — родоначальником надзвукової авіації. У 1938 р. заарештований і страчений НКВС.

Калінін Костянтин, фото 1930-х років (з музею Харківського авіаційного заводу)

У 1990 р. Міжнародний планетний центр (США) затвердив для знов відкритої планети № 3347 назву «Костянтин». Як ішлося в тексті офіційного повідомлення — «На честь Костянтина Олексійовича Калініна (1889–1938) — видатного льотчика та талановитого конструктора, який розробив низку аеропланів різних типів, один з яких дістав Золоту медаль на Міжнародній авіаційній виставці у Берліні 1928 р.»

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 154; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 406. — Т. 7. — С. 286; Ляховецкий М. Б. Все в крыле: страницы жизни и творчества авиаконструктора К. А. Калинина. — Харьков. — 1986; Савин В. С. Планета «Константин». — Харьков. — 1994; История авиации, библиографический указатель. — Москва. — 2003. — С. 244.

КАЛУГІН Онисим Прохорович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився на Київщині. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 4-го Східно-Сибірського гірського артилерійського дивізіону (Нерчинськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 14.11.1918 р. — старшина Головної артилерійської управи Армії Української Держави. З 01.06.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник частини зброї Головної артилерійської управи Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232.

КАЛЮЖНИЙ Йосип Павлович

(29.12.1888-?) — підполковник Армії УНР.

Родом з Волині. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1920–1922 рр. — старшина окремої старшинської сотні 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 18.

КАМІНСЬКИЙ Олексій Михайлович

(1883-11.12.1920) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Полоцьку. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 8-го Фінляндського стрілецького полку (Выборг). Останнє звання у російській армії — капітан.

З 19.03.1918 р. — начальник відділу Головного штабу УНР, згодом — Української Держави. Під час Гетьманату одержав звання військового старшини. З 01.06.1919 р. — член військової делегації УНР у Польщі. На початку листопада 1919 р. — делегат штабу Дієвої армії УНР до денікінців у справі мирних переговорів. Після зриву переговорів з наказу командування Дієвої армії УНР залишився при штабі УГА.

У січні 1920 р. виїхав до Одеси, звідки переїхав до Криму, де перебували сили Російської армії П. Врангеля. Після їхньої поразки залишився у Криму, був схоплений ЧК та розстріляний у Ялті.

Д-в М. Як звязковий старшина у Денікінців//Літопис Червоної Каліни. — Львів. — 1933. — Ч. 10. — С. 8—10; Капустянський М.

Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є.
Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 141, 429, 441

КАНДИБА Грицько Ількович

(1883-07.1920) — підполковник Армії УНР

Народився у м. Хорол Полтавської губернії. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 1-го Брест-Литовського фортечного піхотного батальйону. До грудня 1917 р. — старший ад'ютант штабу 19-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Наприкінці 1917 р. — на початку 1918 р. начальник міліції Чернігова. З 23.04.1918 р. — діловод канцелярії Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави. З 04.05.1919 р. — начальник Загальної управи Військового міністерства УНР. 09.07.1920 р. через хворобу залишився у Кам'янці-Подільському. Після того, як місто покинули українські війська був захоплений червоними та розстріляний.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 95, 170–175.

КАНУКОВ Джам-Булат-Бад Гирієв

(1.04.1889-21.05.1919) — командир авіаційного полку УГА та Дієвої армії УНР.

Осетин за походженням. Народився у м. Беслан (Північний Кавказ). Станом на 1.01.1910 р. — корнет 7-го гусарського Білоруського полку (Володимир-Волинський), згодом закінчив авіаційну школу та служив в авіації. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

У 1918 р. служив в Одеському авіаційному дивізіоні Армії Української Держави. У листопаді 1918 р. з наказу гетьмана П. Скоропадського у авіазагоні зі складу Одеського авіаційного дивізіону відбув у розпорядження військового секретаріату ЗУНР. З 1-го грудня 1918 р. — помічник командира Летунського відділу УГА, згодом переформованого в авіаційний полк УГА. Навесні 1919 р. — командир

авіаційного полку УГА та Дієвої армії УНР. Загинув в авіаційній катастрофі під Тернополем. Похований у м. Тернопіль.

ЦДАВОУ. — Ф. 2188. — Оп. 2. — Спр. 136. — С. 16-зв.; Франко П. Летунський відділ УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — Ч. 11. — С. 9—11, Зеник Р. Дещо про літунство УГА//Український Скиталець. — 1922. — Ч. 14. — С. 3—5

КАПКАН (Капкан-Капканов) Юрій Євгенович
(Євдокимович)

(6.04.1883 — після 1919) — інспектор піхоти Дієвої армії УНР.

Походив з селян Подільської губернії. Закінчив 2-класне Гайсинське міське училище, Чугуївське піхотне юнкерське училище (24.03.1906), вийшов підпоручиком до 311-го піхотного Челябінського полку. Згодом був переведений до 231-го піхотного Котельницького резервного батальйону (Вятка), який 19.07.1910 р. був влитий до 193-го піхотного Свіязьського полку (Вятка). 30.07.1911 р закінчив Головну гімназично-фехтувальну школу. З 25.11.1913 р. — штабс-капітан. З 01.12.1913 р — начальник кулеметної команди полку, на чолі якої вирушив на Першу світову війну. Протягом війни одержав шість поранень (перше з них — через кілька днів після прибуття на фронт), однак всі вони викликали певні підозри, оскільки зачіпали лише м'які тканини і були цілком безпечні для життя. 29.08.1915 р дістав контузію і був відправлений на лікування до Вятки. 30.10.1915 р. був відрахований зі всіх муштрових посад у полку й отримав від офіцерського зібрання рішення, яке забороняло йому повертатися до полку. Подальша служба Ю. Капкана у війську достеменно невідома, оскільки існує два його послужних списки. Згідно першого (п/с 1-616) він дезертував з армії і з'явився лише після Лютневої революції: 14.04.1917 р він був зарахований до списків 471-го піхотного Козельковського полку. Згідно другого списку (п/с 128—238, складеного при призначенні Ю. Капкана командиром 1-го Українського полку) він перебував на службі у тилу: з 10.03.1916 р — молодший офіцер Кулеметного запасного полку, з 16.04.1916 р — капітан, з 08.01.1917 р. — підполковник, з 31.01.1917 р — командир 4-го батальйону 4-го кулеметного запасного полку (Саратов).

У квітні 1917 р. очолював українську громаду Саратовської залоги, від якої був делегатом на I Всеукраїнському військовому з'їзді. 18.05.1917 р. був обраний до складу його президії, ще за два дні став членом Українського Генерального Військового Комітету. З 20.05.1917 р. — командир 1-го Українського козачого полку ім. Б. Хмельницького. Однак, коли полк вирушив на фронт, несподівано відбув у відпустку. На III Всеукраїнському військовому з'їзді був обраний командиром полку Захисту Революції, сформованого з учасників з'їзду, однак знову зник. За версією самого Ю. Капкана поїхав на фронт, щоб привести в Київ Богданівський полк, однак достеменно відомо, що полк ім. Б. Хмельницького повернувся в Київ з ініціативи та під командою старшин полку. У листопаді 1917 р — начальник 1-ї Сердюцької дивізії. З 20.12.1917 р. — на посадах «командувача всіма Українськими військами для оборони України від наступу Армії Ради Народних Комісарів». З 12.02.1918 р. був звільнений у відпустку на чотири місяці. У березні 1918 р. видав під своїм прізвищем «Статут стройової служби», який в українській армії отримав назву Капканівського статуту. В дійсності не мав до упорядкування Статуту жодного відношення — він був розроблений комісією старшин 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького без участі Капкана. З серпня 1918 р. — командир 1-го Залізничного полку Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — інспектор Залізнично-Технічних військ Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — інспектор піхоти Дієвої армії УНР. Станом на 21.11.1919 р. — начальник резерву старшин Дієвої армії УНР у м. Кузьмін (Поділля). Подальша доля невідома.

Капкан Юрій, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1934. — Ч. 4)

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 128–238. - п/с 1-616;
ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 25; Пузицький А.
Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Варшава. — 1937.
— № 7. — С. 18; Визвольні змагання очима контррозвідника
(документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003;
Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919
році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 434.
Галаган М. З моїх споминів. — Київ. — 2005 р.

КАПУСТЯНСЬКИЙ Микола Опанасович

(05.02.1879-19.02.1969) — генерал-хорунжий Дієвої армії УНР
(генерал-полковник в еміграції).

Капустянський Микола, фото 1915 року (фото надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Походив з родини священика, з с. Чумаки Катеринославської губернії. Закінчив 4-класну Катеринославську духовну семінарію. У 1900 р. був покликаний на військову службу до 134-го піхотного Феодосійського полку (Катеринослав). Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1904), вийшов підпоручиком до 105-го піхотного Оренбурзького полку (Вільно). З 18.03.1905 р. був придільний до 8-го Східно-Сибірського стрілецького полку, що перебував на Далекому Сході. 07.04.1906 р. повернувся до 105-го піхотного Оренбурзького полку. Закінчив Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1912). У 1912–1914 рр. відбував ценз командування ротою у 105-му піхотному Оренбурзькому полку. Брав участь у Першій світовій війні: з липня 1914 р. — старший ад'ютант штабу 5-ї стрілецької бригади, з 19.10.1915 р. — штаб-офіцер для доручень штабу 21-го армійського корпусу, з 31.03.1916 р. — штаб-офіцер для доручень штабу 3-го армійського корпусу. З 15.08.1916 р. — підполковник. З 09.02.1917 р. — в. о. начальника штабу 171-ї піхотної дивізії. За бойові заслуги був нагороджений Георгіївською зброєю (11.11.1915 р., за бій 8—09.09.1915 р). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 03.09.1917 р. — в. о. начальника штабу 104-ї піхотної (1-ї Української) дивізії. Учасник III Всеукраїнського військового з'їзду. З кінця грудня 1917 р. — начальник штабу 11-ї армії. З 03.01.1918 р до 19.01.1918 р. — начальник штабу Південно-Західного фронту. 05.02.1918 р був демобілізований. З 03.05.1918 р. — начальник штабу 2-ї пішої дивізії (колишньої 1-ї Української) Армії Української Держави. Під час Гетьманату одержав звання полковника. З початку листопада 1918 р. — начальник канцелярії Військово-наукового комітету Головного управління Генерального штабу Української Держави. З 25.12.1918 р. — начальник оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. 04.04.1919 р. був заарештований отаманом Оскілком за звинуваченням у співпраці з червоними, 28.04.1919 р. — звільнений. Згодом — помічник начальника 1-ї Управи штабу Дієвої армії УНР. З початку жовтня 1919 р. — начальник 1-ї Управи штабу Дієвої армії УНР. Станом на 26.09.1919 р. — т. в. о. начальника штабу Дієвої армії УНР. 25.11.1919 р. був інтернований польською владою. Перебуваючи у таборі для інтернованих у Ланцуті та переїхавши згодом до Варшави, написав на замовлення Військового міністерства УНР книгу «Похід Українських армій на Київ — Одесу в 1919 році» (в трьох частинах).

З 26.04.1920 р. — представник Генерального штабу УНР при польському Генеральному штабі. З 15.06.1920 р. — 3-й генерал-квартирмейстер Генерального штабу УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий.

Восени 1923 р. виїхав до Парижу. Був активним членом Української військової організації, представником УВО у Франції. 03.02.1929 р. на I з'їзді ОУН був обраний до Проводу українських націоналістів, призначений керівником військового штабу ПУН.

Восени 1941 р. прибув до окупованого німцями Києва, де заснував Військовий клуб ім. П. Полуботка, намагався формувати українській військові частини у складі Вермахту. Наприкінці 1941 р. виїхав до Відня, згодом — до Львова, де в 1942–1944 рр. намагався керувати процесом створення партизанських частин ОУН-Мельника.

Капустянський Микола, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З 1945 р. перебував на еміграції у Мюнхені, де помер та похований.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 5909; ЦДАВОУ — ф 1075. — Оп. 1. — Спр. 21; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 55-а; Оп. 5. — Спр. 2. — С. 12–17; Тинченко Я. Микола Капустянський: підсумок життя за 90 років// Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 21–57; Список Генеральною штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 646; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 56; Кордуба Ф. Генерал-полковник Микола Капустянський//Вісті Комбатант — Нью-Йорк. — 1969. -Ч. 3/4. — С. 16–20; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 93, 118,127,151,189,191.

КАРПЕНКО Олександр

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 05.10.1918 р. — помічник командира 8-го легкого гарматного полку Армії Української Держави. У 1919 р. — командир 22-го Запорізького гарматного полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

КАРПОВ Володимир Володимирович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

Народився у Полтаві. З 12.07.1918 р. — старшина Головного артилерійського управління військового міністерства Української Держави. З 10.01.1919 р. — начальник 1-го відділу Головного артилерійського управління Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. - ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232.

КАРПОВИЧ Віктор Йосипович

(10.11.1867—?) — колландир полісу Дієвої армії УНР.

Закінчив Житомирську чоловічу гімназію, Київський університет, Миколаївське кавалерійське училище (1889). Служив у 36-му драгунському Охтирському полку (Меджибіж). З 06.05.1904 р. — ротмістр. Станом на 01.01.1910 р. — спостерігач за інтендантськими складами у Володимир-Волинському повіті. З 14.12.1911 р. — старшина інтендантського управління Варшавської військової округи. З 26.02.1912 р. — підполковник. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 22.06.1918 р. — Гайворонський повітовий військовий начальник. Сформував повітову кінну сотню, на чолі якої у листопаді 1918 р. перейшов на бік Директорії. З повітової сотні розгорнув 1-й Курінь Смерті ім. М. Залізняка Дієвої армії УНР, з якого 15.02.1919 р. було сформовано 28-й дієвий кінний полк ім. М. Залізняка (з травня 1919 р. — 8-й кінний ім. М. Залізняка полк). Очолював цей полк до жовтня 1919 р., коли на чолі більшої частини полку перейшов до поляків. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. - ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 8; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226; Смовський К. Виправлення та доповнення//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 272; Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — Ч. 2. — С. 101.

КАРПОВ Володимир Костянтинович

(01.10.1871—?) — начальник управи штабу Дієвої армії УНР.

Народився у Санкт-Петербурзі. Закінчив Миколаївське інженерне училище (1893), служив у 25-му саперному батальйоні. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 04.09.1918 р. — завідувач інженерної частини 6-ї російської армії, рештки якої перебували в Україні та розформовувалися. Згодом був приділений до Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. З 05.07.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник Технічної управи Головного інженерного управління штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 18.

КАТХЕ Олександр Євгенович

(15.03.1893-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Вільно. Закінчив Михайлівське артилерійське училище (1914). У складі 65-ї артилерійської бригади брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — капітан.

В українській армії з 16.02.1919 р. — командир 5-ї батареї Січових стрільців Дієвої армії УНР, згодом — 1-ї гаубичної батареї, що входила до 2-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. Навесні 1919 р. полк було передано до складу Української Галицької армії — до 2-го Галицького корпусу, у складі якого 5-та батарея воювала

спочатку проти поляків, а згодом — проти червоних. У січні 1920 р. батарею було передано до 4-ї Галицької бригади Едуарда Шепаровича, яка у квітні 1920 р. приєдналася до рейдувочої у Першому Зимовому поході Дієвої армії УНР. Рештки 2-го гарматного полку та 5-ї батареї Січових стрільців було передано на формування артилерії 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. 3 25.04.1920 р. — командир 13-го гарматного куреня 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 26; Спр. 923. — С. 51; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 99. — С. 25; Ф. 2188. — Оп. 2. — Спр. 79. — С. 127; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 165–180.

КВІТКО (Квітка) Олександр Костянтинович

(06.08.1893–1945) — підполковник Армії УНР.

Походив з Харківщини. Останнє звання у російській армії — штабс-ротмістр.

З вересня 1919 р. до 1921 р. — курсовий старшина Спільної військової школи Армії УНР.

У 1921–1922 рр. — старшина Охорони Головного Отамана С. Петлюри.

З 1928 р. — контрактний офіцер польської армії: служив у складі 3-го уланського полку у Тарновських Гурах. Останнє звання у польській армії — майор.

У 1945 р. був схоплений та розстріляний радянськими карними органами у Кракові.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 49; Отрешко-Арський М. Спогад про Спільну військову школу//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 40. — С. 11–14; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р.//Київська Старовина. — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 90–102;

Смовський К. Катинь та інші осередки//Український Комбатант. — На чужині. - 1956. — С. 18.

КЕДРОВСЬКИЙ Володимир Іванович

(1890-13.03.1970) — полковник Армії УНР.

Народився у Херсоні. У 1914 р. був мобілізований до армії, служив у 48-му піхотному запасному полку. Закінчив Оранієнбаумську кулеметну школу. З 1915 р. — молодший офіцер кулеметної команди Кавказької Туземної дивізії. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

На II Всеукраїнському військовому з'їзді 05–11.06.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. Згодом — товариш Генерального Секретаря військових справ, завідувач мобілізаційного відділу УГВК. З 15.11.1918 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу військ Директорії. З січня до березня 1919 р. — член місії УНР у Туреччині. З 30.04.1919 р. — голова комісії з розслідування справи повстання отамана В. Оскілка. З 16.05.1919 р. — головний державний інспектор УНР. З грудня 1919 р. — посол УНР у Латвії, Естонії та Фінляндії.

З 1923 р. — на еміграції у США. У 1926–1933 рр. був редактором американської україномовної газети «Свобода». У 1950–60-х рр. — шеф українського відділу радіостанції «Голос Америки» у Вашингтоні. Помер та похований у м. Меточин (штат Нью-Джерсі, США)

Кедровський Володимир, фото 30-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

Кедровський В. 1917 рік. — Вінніпег. — 1967; Кедровський В. Перше засідання Другого Всеукраїнського Військового Генерального Комітету//За Державність. — Каліш. — 1929. — Ч. 1. — С. 118–123; Кедровський В. Хто спричинив Проскурівський погром//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 199–205; Кедровський В. В боротьбі за Державність//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 9–22; Євтимович В. Олелько Сергійович Остапура-Степовий//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С. 29–33; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 83, 210–213; Дороговказ. — Торонто. — 1970. — Ч. 46

КЕЛЬЧЕВСЬКИЙ Євген Анатолійович

(14.08.1883-26.08.1935) — начальник 1-го генерал-квартирмейстерства Українського Генерального штабу.

Народився у Санкт-Петербурзі. Закінчив 1-й кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище. Служив у 2-й Гренадерській артилерійській бригаді. Згодом служив у інших артилерійських бригадах. Перевівся до кавалерії — служив у 17-му уланському Новомиргородському полку. Закінчив Імператорську Миколаївську

військову академію за 1-м розрядом (1912). Під час Першої світової війни служив на штабових посадах у штабі Південно-Західного фронту. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 23.11.1917 р. начальник 1-го генерал-квартирмейстерства Українського Генерального штабу.

У лютому 1918 р. перейшов на службу до більшовиків, був начальником штабу у командувача радянських військ М. Муравйова, разом з яким згодом перевівся на Східний фронт РСЧА. Протягом 15.08.1918 р. — 13.09.1918 р. обіймав посаду начальника штабу 2-ї армії РСЧА. Після придушення заколоту Муравйова перейшов на бік білих, де командних посад не обіймав.

Білоемігрант, помер та похований у Парижі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 26; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст.) січня 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2–3; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 638; Незабытые могилы. — Москва. — 2001. — Т. 3. — С. 258; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 249.

КЕПП Леонід (Леонтій) Олександрович

(?—?) — полковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 64-го піхотного Казанського полку (Білосток), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — викладач Інструкторської школи старшин. Під час Гетьманату був підвищений до рангу полковника. 06–07.03.1919 р. — начальник оборони Бердичева від більшовиків. З 21.03.1919 р. до середини літа 1919 р. — командир 3-го Залізнично-Технічного полку Дієвої армії УНР. З 13.10.1920 р. — начальник господарчої частини Кам'янець-Подільської спільної юнацької школи Армії УНР.

З 1923 р. жив у еміграції в Калішу. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. - ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 93-а; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С 99.

КИРИЦЯ Йосип Гнатович

(26.12.1893–1924) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Попівка Липовецького повіту Подільської губернії. Вступив на військову службу у 1915 р. Під час Першої світової війни втратив ліву руку. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Кириця Йосип, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

В українській армії з 1919 р. У 1920 р. — командир 7-го запасного куреня 6-ї запасної бригади Армії УНР, командир сотні у 2-й бригаді 1-ї кулеметної дивізії (сотник). Станом на 01.10.1922 р. — приділений до штабу 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР.

Помер у Польщі, похований на українському військовому цвинтарі у Щипіорно.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 18-зв.; Спр. 923. — С. 41–44; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 100. — С. 3; Монкевич Б. З останніх днів боротьби//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6. — С. 4–7; Пекарчук І. Правда про 10 і 11 листопада 1920 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 1. — С. 8–9.

КИРИЧЕНКО Федот Іванович

(28.02.1888–1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з селян Полтавської губернії. Закінчив 3-класне Уманське міське училище. У 1909–1913 рр. відбував строкову військову службу у 3-му Кавказькому стрілецькому полісу (Тифліс). 27.07.1914 р. був мобілізований, закінчив 1-шу Тифліську школу прапорщиків (15.05.1915 р.). У складі 10-го піхотного Новоінгерманландського полку брав участь у Першій світовій війні. За бойові заслуги був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

3 травня 1917 р. — командир 1-го куреня 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького військ Центральної Ради. 3 березня 1918 р. — командир 1-ї сотні Богданівського куреня 1-го Запорізького полку Армії УНР. 3 травня 1918 р. — командир 1-го куреня 4-го Запорізького ім. Б. Хмельницького полку Армії Української Держави. 3 листопада 1918 р. — помічник командира полку. 3 червня 1919 р. — командир 18-го Запорізького полку ім. Б. Хмельницького Дієвої армії УНР. У січні 1920 р. разом з рештками полку був схоплений в Умані Червоними гайдамаками отамана Волоха. Розстріляний з наказу Волоха.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 250–270; Военный Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. — Москва — 2004. — С 556; Самійленко С. Дні слави. — Нью-Йорк — 1958; Лазуренко С Перший Український козацький ім. гет. Б. Хмельницького полк//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1967. - № 2. — С. 19–24; Лазуренко С. Богданівці на фронті 1917 року// Тризуб. — Нью-Йорк. — 1965. - № 33. — С 13–15; № 34. — С. 15–18; Лазуренко С. Від Києва до Дону (від 6.03 до 29.04.1918)// Тризуб. — 1967. - № 45. — С 16; № 46. — С. 19–20, 1968. - № 47. — С 18–21; № 48. — С 18–19; Лазуренко С. Богданівці на Демаркаційній лінії// Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. - № 37. — С. 6–10; Лазуренко С. Повстання проти гетьмана і Друга війна з більшовіками 1918–1919 рр.//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. - № 39. — С 17–18; № 40. — С. 3–5; № 41. — С. 6–9; 1967. - № 42. — С 13–15.

КИРІЙ Василь Фадійович

(01.01.1879-5.06.1942) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Походив з дворян Чернігівської губернії. Народився у маєтку батька поблизу Батурина. Закінчив Оренбурзький Неплюєвський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1901), вийшов підпоручиком до 21-го мортирного артилерійського дивізіону. Закінчив Михайлівську артилерійську академію (1909) та Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1913). З початку 1915 р. — старший ад'ютант штабу 32-ї піхотної дивізії. З осені 1915 р. — командир 4-ї батареї 32-ї артилерійської бригади. На цій посаді за бойові заслуги дістав звання полковника, Георгіївську зброю та орден Святого Георгія IV ступеня (30.01.1917 р). З серпня 1916 р. — штаб-офіцер управління артилерії Південно-Західного фронту, командир 6-ї важкої артилерійської бригади. З 20.06.1917 р. — генерал-майор. З 07.07.1917 р. — інспектор артилерії 41-го армійського корпусу. З 09.09.1917 р. — командувач 23-го армійського корпусу.

У листопаді 1917 р. перейшов до 34-го армійського корпусу, який був українізований. 05.12.1917 р. був відряджений до Києва — у розпорядження генерального військового секретаря С. Петлюри. У січні—лютому 1918 р. — помічник командира Гайдамацького Коша Слобідської України С. Петлюри.

Влітку 1918 р. перейшов до Добровольчої армії, обіймав посаду начальника артилерійського постачання. У 1920 р. — начальник Військово-технічного управління Російської армії П. Врангеля та, одночасно, радник П. Врангеля з українських питань.

У січні 1921 р. прибув до Тарнова як офіційний представник генерала П. Врангеля з метою переконати С. Петлюру визнати зверхність П. Врангеля у боротьбі проти Радянської Росії. Отримав категоричну відмову. Згодом переїхав до Парижу, де працював шофером таксі.

У 1924 р. на запрошення Військового міністерства Чехо-Словаччини у ранзі полковника вступив до Чехо-Словацької армії, одержав звання генерал-майора, командував 11-ю польовою артилерійською бригадою (Кошице). 01.09.1938 р. вийшов у відставку. Помер та похований у Празі на Ольшанському цвинтарі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 3. — Спр. 6. — С. 58; Милоданович В. Е. Генерал Василий Фадеевич Кирей//Военная Быль. — Париж. — 1959. — № 35. — С. 6—10; Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917–1918 році// За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 137–157; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924. — С. 56; Цапко І. Перша українська військова місія в Криму (травень 1920)//Вісті Комбатанта. — 1963. — Ч. 3. — С. 19–26; Незабытые могилы. — Москва. — 2001. — Т. 3. — С. 277.

КИРІЙ Іван Фадійович

(04.01.1876 — до 1961) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Чернігівщині. Закінчив Оренбурзький Неплюєвський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1896). Служив у 9-й артилерійській бригаді (Полтава), у складі якої брав участь у Російсько-японській та Першій світовій війнах. З 16.07.1914 р. очолював батарею 9-ї бригади. Згодом був переведений на посаду командира 4-ї батареї 60-ї артилерійської бригади у ранзі підполковника. З 06.03.1917 р. — командир дивізіону 9-ї артилерійської бригади. За Першу світову війну одержав усі ордени до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївську зброю (23.01.1917 р., за бій 18 та 21.01.1915 р.). Останнє звання у російській армії — полковник.

Кири́й Іван, фото 1905 року (з приватної колекції О. Переса́дька)

У складі 9-ї артилерійської бригади перейшов на службу Центральній Раді. З 19.05.1918 р. — командир 2-го дивізіону 12-ї легкої гарматної бригади Армії Української Держави. З січня 1919 р. — помічник командира Окремого Стрілецького Запорізького куреня з господарчої частини Дієвої армії УНР. З 18.02.1919 р. — старшина для доручень Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. З 28.03.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник: частини пороху, хімічного майна та вибухових речовин Головного артилерійського управління Дієвої армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Франції.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 10. — С. 15; Спр. 37. — С. 231–232; Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 12. — С 19–22.

КИСІЛЬ Володимир

(? — до 1926) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918–1919 рр. — командир куреня 3-го Сірожупанного полку. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. У 1920–

1923 рр. служив в Армії УНР.

Похований на українському військовому цвинтарі у Щипіорно.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп 2. — Спр. 90. — С 2-зв. — 3.

КИТИЦЯ (Китицин) Павло Платонович

(29.07.1872-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Кобеляки Полтавської губернії. Закінчив гімназію та військово-училищний курс Київського піхотного юнкерського училища за 2-м розрядом (1892), служив у 187-му піхотному резервному Роменському полісу. Брав участь у Російсько-японській війні, був поранений. Перебував у запасі з 07.04.1909 р. до 16.04.1910 р. Після повернення на службу — начальник службової команди Двинського майнового складу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Китиця Павло, фото 1904 року (Иллюстрированная летопись Русско-японской войны. — СПб. — 1904. — Выпуск 9)

В українській армії з 1917 р. З 21.10.1920 р. — придлений до штабу 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 01.10.1922 р. — помічник начальника інспекторського відділу штабу 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. У 1923 р. повернувся на батьківщину, станом на 1926 р. мешкав у м. Кобеляках. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 3; Спр. 923. — С. 41–44; Список капитанов армейской пехоты 1911. — СПб. — 1911. — С. 1671; ДАСБу. — Фп. — Спр. 406. — Т. 12. — С. 1–17.

КІВЕРЧУК Юрій Петрович

(23.04.1884-23.06.1968) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Цікновці Камянець-Подільського повіту Подільської губернії. У 1906 р. був викликаний на військову службу рядовим до 9-го гренадерського Сибірського полку (Володимир). У 1910 р. закінчив школу підпрапорщиків. У складі 1-го гренадерського Сибірського полку пішов на Першу світову війну. На початку 1915 р. був відряджений до Петрограду, де склав іспити на ступінь однорічника 2-го розряду при Петроградській гімназії Петра І. Закінчив Оранієнбаумську школу прапорщиків (13.07.1915 р.), вийшов прапорщиком до 3-го маршового запасного батальйону.

Учасник II Всеукраїнського військового з'їзду. На печатку листопада 1917 р. отримав повноваження від Ю. Капкана (т. зв. Головнокомандувача всіх збройних сил в Україні) на формування у Кам'янці-Подільському українського партизанського загону. Сформував його під назвою партизанського загону ім. Яна Кармелюка. На чолі загону був поранений у боях проти відступаючих з фронту збільшовичених частин російської армії. За часів Гетьманату П. Скоропадського був демобілізований. Під час антигетьманського повстання знову сформував у Кам'янці-Подільському повітову сотню ім. Я. Кармелюка. У січні 1919 р. Її рештки влилися до Запорізької бригади ім С. Петлюри Дієвої Армії УНР. У січні—лютому 1919 р. — комендант Проскурова та Проскурівського повіту. Усунутий з посади у зв'язку з розслідуванням справи Проскурівського погрому 15–16.02.1919 р. 21.03.1919 р. після закінчення розслідування був знову призначений начальником залоги Проскурова. Після залишення українськими військами Проскурова — начальник Проскурівського партизанського загону, з яким у червні 1919 р. влився до 3-ї стрілецької (згодом — Залізної) дивізії Дієвої армії УНР У березні 1920 р. був придільений до штабу 4-ї стрілецької бригади Армії УНР у ранзі підполковника Згодом — помічник командира Етапного куреня 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Ківерчук Юрій, фото 30-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

З 1923 р. жив на еміграції у Скальмержище (Польща), з 1950 р. — у США. Помер у м. Сіракюзи (Нью-Йорк), похований у Баунд-Бруці.

РГВИА — Ф. 409. — Оп 1 — п/с 207–565; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп 1. — Спр. 97. — С. 37; ЦДАВОУ. - ф. 3172. — Оп 1. — Спр. 73. — С 29, Ківерчук Ю. Від автономії до суверенності — Торонто. — 1964. — Ч. 10 — С 27–37; Козловський О. Кармелюківці//За Державність — Торонто. — 1964 — Ч. 10 — С 210–219; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1968. - № 4 — С. 61.

КІНАРЄВ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

З 14.02.1919 р. — головний інтендант Запорізького корпусу Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 24 — С. 189.

КІРІЄНКО Олексій Касьянович

(01.01.1875-05.1919 р.) — начальник корпусу Дієвої армії УНР.

Закінчив кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище за 1-м розрядом (1894), служив у 166-му піхотному резервовому Рівненському полку (Київ). Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 166-го піхотного Рівненського полку. З 1911 р. — капітан 48-го піхотного Одеського полку. Брав участь у Першій світовій війні. Одержав усі нагороди до ордена Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою та Георгіївську зброю (10.01.1915 р. за бій 12.12.1914 р.). У 1917 р. — командир 400-го піхотного Хортицького полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 29.06.1918 р. — помічник київського губерньського коменданта. З 09.01.1919 р. — начальник X-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР у Могилеві-Подільському, де потрапив у полон до червоних. Розстріляний.

ЦДАВОУ — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–5; Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 1098

КІРПОТЕНКО Сергій Антонович

(14.06.1875—?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився у Полтаві. Закінчив Полтавську класичну гімназію, військово-училищний курс Київського піхотного юнкерського училища (1895), служив у 7-й артилерійській бригаді. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1901), обіймав штабові посади у Київській військовій окрузі. З 06.12.1911 р. — полковник, начальник відділення Головного управління Генерального штабу. Брав участь у Першій світовій війні: начальник штабу 15-ї піхотної дивізії, командир полку. З 21.10.1916 р. — генерал-майор. З 11.05.1917 р. — начальник штабу 23-го армійського корпусу. З 14.07.1917 р. — начальник 20-ї піхотної дивізії. З 22.09.1917 р. — начальник штабу 11-ї армії Південно-Західного фронту. Був нагороджений Георгіївською зброєю.

В українській армії з 10.03.1918 р. — в. о. 1-го отаман-квартирмейстера Генерального штабу УНР, згодом — Української

Держави. З 08.06.1918 р (фактично — з 31.05.1918 р.) — в. о. начальника 5-ї пішої дивізії Армії Української Держави. Доля після грудня 1918 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 40; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 42-зв. — 43; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914

КИРИЛІВ Михало Миколайович

(21.11.1860—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив кондукторські класи при Головному інженерному управлінні (1885), служив у Виборзькому фортечному інженерному управлінні. Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 05.03.1919 р. — корпусний інженер 1-го Подільського корпусу Дієвої армії УНР.

Список чинам военно-инженерного ведомства. СПб. — 1914. — С. 506.

КЛЕЙДЕР Юрій Едуардович

(14.02.1878-?) — полковник Армії УНР.

Народився у Москві. Закінчив реальне училище, Московський кадетський корпус, Миколаївське інженерне училище (1900). З 05.10.1913 р. — підполковник. З 31.12.1916 р. — командир радіодивізіону 4-ї армії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Клейдер Юрій, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

23.12.1917 р. радіодивізіон 4-ї армії було українізовано. З 15.04.1918 р. — командир Одеського радіодивізіону Армії УНР. З 02.05.1918 р. — командир Подільського радіодивізіону. З 20.04.1919 р. — командир радіодивізіону Холмської групи Дієвої армії УНР. З 10.06.1919 р. — радіотелеграфний референт штабу Дієвої армії УНР. З 27.08.1919 р. — т. в. о. інспектора Технічних військ Дієвої армії УНР. З 30.04.1920 р. — помічник начальника Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 30.06.1920 р. — інспектор технічних військ і начальник Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 08.06.1921 р. — т. в. о. начальника Інженерно-технічної управи Військового міністерства УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 79. — С. 161, Оп. 2. — Спр. 482. — С. 86–95.

КЛИМАЧ Юрко Олександрович

(23.04.1896-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з селян с. Піски Аохвицького повіту Полтавської губернії. Закінчив Уманське сільськогосподарське училище. 07.08.1915 р. був

мобілізований та зарахований до 5-го запасного артилерійського дивізіону. Закінчив одну з Київських шкіл прапорщиків (24.04.1916 р.), був призначений у розпорядження командира 243-го запасного піхотного полку. Останнє звання у російській армії — поручик.

Климач Юрко, фото 1929 року (Ген М Омсянобич-Павленко, Зимовий похід. — Прага. — 1939)

Учасник Першого Зимового походу — командир 2-го куреня Збірної бригади Київської дивізії. У 1920 р. — командир 29-го куреня 10-ї бригади 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР, на чолі якого 04–19.11.1921 р. брав участь у Другому Зимовому поході. 06.11.1921 р. у бою під Коростенем дістав поранення, внаслідок якого неправильно зрослися плече та рука. Станом на 15.09.1922 р. — командир Збірної сотні 4-ї Київської стрілецької дивізії.

У 1923 р. виїхав на еміграцію до Чехо-Словаччини. У 1932 р. закінчив агрономічний відділ Української господарської академії у Подєбрадах. Згодом працював інженером. Після 1945 р. подальша доля невідома.

РГВИА — Ф. 409. — Оп 1. - п/с 207–345; ЦДАВОУ — Ф 1075 — Оп 2. — Спр. 927 — С 48–53; Спр. 923. — С 18–25; Петренка Листопадовий рейд 1921 р.//Лтгопис Черюнса Калини. — Львів — 1934 — Ч 6. — С. 6–8; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972. — Кіл 2. — С. 80, 164; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма — Київ — 2002. — С 280; Наріжний С Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С 143

КЛИМЕНКО Віктор Іванович

(26.01.1875–1920?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився у Полтаві. Закінчив Полтавський кадетський корпус, Павлівське військове училище (1895), слрків у лейб-гвардії Гренадерському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — командир бригади 16-ї піхотної дивізії. З 20.06.1917 р. — генерал-майор Під час Першої світової війни був поранений, отруений газами, двічі контужений, нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня та Георгіївською зброєю.

З 07.10.1917 р. — начальник 153-ї піхотної дивізії 34-го армійського (1-го Українського) корпусу, яку українізував та перетворив на 2-гу Українську. З 17.04.1918 р. — призначений начальником Подільського корпусу Армії УНР, однак на посаду не прибув. З 08.06.1918 р. — начальник Сердюцької дивізії Армії Української Держави.

У грудні 1918 р. був інтернований Директорією та незабаром відправлений до Німеччини разом із німецькими військами, що покидали Україну. Звідти переїхав до білогвардійської Північної армії генерала Міллера, у складі якої у 1919 р командував 5-ю Північною стрілецькою бригадою. Ймовірно, потрапив у полон до червоних, де загинув.

Клименко Віктор, фото 1918 року (ГАРФ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 651. — С 42;
Омелянович-Павленко М. Спогади українського коман-' дарма. —
Київ. — 2002. — С. 64.

КЛИМЕНКО Павло Володимирович

(25.12.1874—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Київський кадетський корпус, 3-тє військо Олександрівське училище (1894), Офіцерську артилерійську школу. Станом на 01.01.1910 р. — капітан Івангородської фортечної артилерії. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 01.05.1918 р — командир 10-го мортирного артилерійського дивізіону Армії Української Держави. З 21.01.1919 р. — інспектор артилерії 9-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. Станом на 26.09.1919 р. і до жовтня 1919 р — діловод управління інспектора артилерії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 5. — С. 44; Ф. 1074. —
Оп. 1. — Спр. 29. — С. 10.

КЛИМКО (Клімков) Леонід Якович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

З початку березня 1918 р. до 20.04.1918 р. — командир 2-ї чоти кінної сотні 2-го Запорізького полісу Армії УНР. З січня 1919 р. — командир 1-го Залізнично-Технічного гарматного полку Дієвої армії УНР (з травня 1919 р. — 25-й гарматний Залізничний полк). У грудні 1919 р. з рештками полку приєднався до Української Галицької армії. У 1920 р. був приділений до 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 12.11.1920 р. — приділений до Гарматного управління Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696. — Спр. 11. — С. 20; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Дяченко П. Чорні Запорожці//Науково-довідкова бібліотека Головного архівного управління України. — С. 2–4.

КМЕТА Архип Йосипович

(19.01.1891-2.06.1978) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Ічня Чернігівської губернії. Закінчив Олександрівське військове училище (1913), служив у 6-му стрілецькому полку, з яким пішов на Першу світову війну. У перших боях (23.08.1914 р.) був поранений в ліву ногу. З 25.09.1915 р., після одужання, служив у 16-му запасному батальйоні. З 10.10.1915 р. — курсовий офіцер 2-ї Київської школи прапорщиків. 04.02.1915 р. повернувся на фронт до 6-го стрілецького полку, прийняв командування 3-ю роту. З 01.11.1915 р. — начальник команди зв'язку полку. 02.11.1915 р. нагороджений Георгіївською зброєю. З 08.05.1916 р. — начальник учбової команди полку. З 25.02.1917 р. — командир батальйону. 13.05.1917 р. був підвищений до звання капітана. З 02.11.1917 р. — начальник унтер-офіцерської школи 2-ї стрілецької дивізії.

Керівник українізації у 2-й стрілецькій дивізії. 05.12.1917 р. на чолі виділеного з дивізії українського куреня прибув до складу 121-го пішого Українського полісу 31-ї дивізії 10-го українізованого корпусу. З 14.01.1918 р. — помічник командира цього полісу.

18.03.—11.04.1918 р. навчався в Інструкторській школі старшин та був там курсовим офіцером 02.05.1918 р. був відряджений на формування Одеської інструкторської школи старшин. З 20.06.1918 р., після розформування школи, був призначений командиром 8-ї сотні 4-го Сердюцького полісу Сердюцької дивізії гетьмана П. Скоропадського. Один із ініціаторів переходу цього полісу 18–19.11.1918 р. під ст. Мотовилівіса на бік військ Директорії. 14.12.1918 р. поліс перейменовано на 4-й Січовий та включено до складу Січової дивізії військ Директорії. З 01.01.1919 р. — помічник командира, а з 31.03.1919 р. — командир 4-го Січового полісу Дієвої армії УНР (14.07.1919 р. поліс було перейменовано на 3-й Січовий, а за загальноармійською нумерацією — на 30-й). З 08.10.1919 р. — начальник 2-ї частини відділу навчання Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 29.03.1920 р. — начальник відділу заосмотрення штабу Армії УНР. З 03.07.1920 р. — начальник відділу статутів Генерального штабу УНР. 20.10.1920 р. був підвищений до рангу підполковника.

Кмета Архин, фото 1950-х років (з приватної колекції Р. Коваля)

На еміграції, у 1928 році, закінчив економічно-кооперативний відділ Української господарської академії у Подєбрадах. З серпня 1927 р. — в. о. начальника 1-го організаційного відділу Генерального штабу Військового міністерства УНР в екзилі. З 1928 р. — контрактний

офіцер польської армії: служив у складі 5-го піхотного полку у Вільно. Останнє звання у польській армії — підполковник.

У вересні 1939 р., після вступу до Вільно литовських військ, був інтернований у Литві. У 1940 р. повернувся до Польщі.

У 1942–1943 рр. співпрацював з німецькими військовими у справі створення частин т. зв. Українського визвольного війська.

У 1944–1949 рр. перебував у Західній Німеччині. У 1950 р. емігрував до США.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп 2 — Спр. 53. — С. 118–123, Ф. 1078 — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 119, 137; Золоті Ворота Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Shandruk P Arms of valor. — 1959; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003, Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 155

КОБЗА (Кобзов) Іван Іванович

(29.07.1874 — кін. 1928) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у м. Павлоград. Закінчив 2-класну сільську школу, навчався у Санкт-Петербурзькому політехнічному інституті. У 1899 р. був покликаний до армії. Служив однорічником 2-го розряду у лейб-гвардії Санкт-Петербурзькому полку (Варшава). За поширення революційних ідей у 1901 р. потрапив на заслання. У 1904–1905 рр. добровольцем брав участь у Російсько-японській війні, одержав звання прапорщика запасу. Потому закінчив Єкатеринославське реальне училище (1906), електротехнікум, Московський комерційний інститут (1911), повернувся до Харкова, очолював електротехнічне підприємство з будівництва підйомників (ліфтів). У 1914 р. був мобілізований до армії, обіймав посаду начальника автоколони штабу 34-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Один із ініціаторів українізації 34-го армійського корпусу та перетворення його на 1-й Український. У листопаді 1917 р. залишив корпус та виїхав на Харківщину формувати Вільне Козацтво. Навесні 1918 р. — отаман Вільного Козацтва Харківщини. Під час Гетьманату займався громадською діяльністю. У листопаді 1918 р., під час

протигетьманського повстанням, утворив з прихильників Директорії Харківський Слобідський Кіш, який у середині грудня 1918 р. був переформований у Харківський Слобідський полк. Залишався командиром цього полку, який згодом увійшов до складу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР, до червня 1919 р., коли полк був розформований. Згодом виконував особисті доручення Головного Отамана С. Петлюри. У 1920 році був вибірним головою м. Кам'янець-Подільський.

У 1922 р. повернувся в Україну, до Харкова. Викладав у Технологічному інституті. 03.03.1928 р. був заарештований ДПУ, засланий на Соловки. Того ж року за невідомих обставин був убитий охоронцями табору.

Кобза Іван, фото 1919 року (Бюлетень Союзу бувших українських вояків у Канаді. — Торонто — 1960)

Міщенко Ю. Про отамана Івана Кобзу//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 41. — С. 13–14; Панченко І. Харківський Слобідський Кіш//Українське Козацтво. — Ч. 54–55. — С. 38–39; Панченко І. Харківський Слобідський Кіш//Вісті Комбатанта. — 1969. — Ч. 2. — С. 35; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 406. — Т. 10. — С. 93–94.

КОВАЛЕНКО

(?—?) — сотник, начальник розвідного відділу штабу Дієвої армії УНР.

У російській армії мав звання молодшого офіцера.

З 25.12.1918 р — начальник розвідного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 12.02.1919 р — помічник начальника розвідного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 01.06.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник розвідного відділу штабу Дієвої армії УНР.

Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 89–90.

КОВАЛЬ Ілько

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан. У 1918 р. — командир сотні (значковий) у 2-му Сірожупанному полку Армії Української Держави, згодом — помічник командира 1-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) полку Дієвої армії УНР. З вересня 1919 р. до грудня 1919 р. — командир 4-го Сірожупанного рекрутського полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. 1969. — Кн. 1. — С. 356–358.

КОВАЛЬ-МЕДЗВЕЦЬКИЙ

див. Медзвецький Микола Опанасович.

КОВАЛЬСЬКИЙ Олександр Миколайович

(20.04.1876—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився у Житомирі. Закінчив 1-шу Тифліську класичну гімназію (1895), військово-училищні курси Московського піхотного юнкерського училища (1897), вийшов підпрапорщиком до Осовецької фортечної артилерії. Того ж року перевівся підпоручиком до Кавказької резервної артилерійської бригади. Брав участь у Першій

світовій війні. З 28.05.1915 р. — командир 5-ї батареї 102-ї артилерійської бригади. З 18.12.1916 р. — полковник. З 03.04.1917 р. — командир 2-го дивізіону 102-ї артилерійської бригади. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївською зброєю (26.01.1917 р, за бій 3.06.1916 р.).

З травня 1917 р. — голова Української ради 102-ї артилерійської бригади. З 02.11.1917 р. — начальник 102-ї артилерійської бригади. З грудня 1917 р. — начальник 2-ї Української гарматної бригади 1-го Українського корпусу військ Центральної Ради. 26.01.1918 р. бригада була розформована. З 04.02.1918 р. — начальник 3-го відділу головного артилерійського управління Військового міністерства Центральної Ради. З травня 1918 р. — в. о. генерала для доручень при 2-му товаришеві військового міністра Української Держави. З червня 1918 р. — начальник 3-го відділу головного артилерійського управління Військового міністерства Української Держави. З грудня 1918 р. — начальник постачання головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. З лютого 1919 р. — член надзвичайної місії УНР в Австрії та Угорщині. З листопада 1919 р. — в. о. референта військових справ при Окремому центральному українському союзі у Відні. 10.10.1920 р. повернувся на військову службу на посаду в. о. начальника гарматної бригади 1-ї кулеметної дивізії Армії УНР. З травня 1921 р. — у розпорядженні інспектора артилерії Армії УНР. З 24.08.1921 р. — т. в. о. начальника 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. З 25.02.1922 р. — начальник групи інтернованих військ УНР у таборі Стршілково.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 112. — С. 24–30; Оп. 2. — Спр. 311. — С. 61–65; Спр. 653. — С. 30

КОВАЛЬЧУК

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 20.03.1919 р. та на 24.04.1919 р. — командир 4-го (53-го) пішого Холмського полку Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 37; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С. 9—61; 1936 — № 6. — С. 13—64; Варшава. — 1937. - № 7. — С. 9—56.

КОВАНЬКО Василь Костянтинович

(31.12.1871—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Закінчив Полтавське реальне училище, Московське піхотне юнкерське училище (1891), вийшов підпрапорщиком до 6-го Східно-Сибірського стрілецького батальйону, у складі якого брав участь у Китайському поході 1900—1901 рр. та Російсько-японській війні. За бойові заслуги дістав звання підполковника, всі ордени до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївську зброю. Після війни служив помічником командира 10-го Сибірського стрілецького полку. З 06.12.1910 р. — полковник. З 03.09.1914 р. — помічник командира 12-го Сибірського стрілецького полку. З 27.05.1915 р. — командир 32-го Сибірського стрілецького полку. З 23.07.1915 р. — командир 407-го піхотного Саранського полку. За бій 22—23.05.1916 р. був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. У 1917 р. — командир бригади 102-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

У 1918 р. — помічник начальника 14-ї пішої дивізії Армії Української Держави. Після приходу до влади Директорії — начальник 14-ї пішої кадрової дивізії (до 24.02.1919 р.). З 04.03.1919 р. — комендант Рівного.

У 1920 р. жив у Рівному, де перебував на обліку Російської місії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 71; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 755.

КОВЕНКО (Ковенко-Гавенко) Михайло Микитович

(8.11.1888 — після 1920) — відомий український військово-політичний діяч.

У 1917 р. — керівник формування Вільного Козацтва у Києві та особливий комендант міста.

Походив з селян м Білопілья Сумського повіту Харківської губернії. Закінчив 2-класне Актюбинське училище, механічне відділення Королівського Дармпггадтського політехнічного інституту. За фахом — інженер-механік металообробки (1910). У 1911–1913 рр. відбував обов'язкову військову службу рядовим у 1-му Кавказькому залізничному батальйоні, фактично працював інженером на залізниці. У 1913–1914 рр. — інженер з виробництва машин на машинобудівному заводі сільськогосподарських машин Гельферіх-Саде у Харкові та на Південно-Російському заводі. У 1914 р. — мобілізований до армії, був завідувачем технічного бюро відділу механічних майстерень комітету Південно-Західного фронту Всеросійського Земського союзу.

Ковенко Михайло, кадр із кінохроніки 1917 року (ЦДАКФАУ)

З 09.03.1918 р. — представник Міністерства закордонних справ УНР при німецькому військовому аташе. З 15.11.1918 р. — начальник відділу формування Вільного Козацтва штабу військ Директорії. З 15.12.1918 р. — голова Верховної слідчої комісії для боротьби з контрреволюцією у Києві. У березні 1919 р. очолював невеликий особливий ударний загін Дієвої армії УНР у боях за Бердичів та Козятин.

З 1920 р. жив на еміграції у Румунії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3558 (персональний фонд М. М. Ковенка); Киркиченко Ю. До історії українського військового судівництва//За Державність. — Варшава. — 1936. — № 6. — С. 65–76; Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923 рр. — Київ. — 2002. — Т. 1. — С. 191, 204–206, 235, 236, 261.

КОВТУН Дмитро Христофорович

(16.10.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Кам'янець-Подільський. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1920–1921 рр. — півсотенний 2-го куреня ім. І. Мазепи 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. Згодом — командир 4-го куреня ім. Дорошенка 2-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С. 97-зв.; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 41.

КОЗИНЕЦЬ Пантелеймон Якович

(1879 — після 1945) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище (1899), служив у 9-му драгунському Казанському полку (Житомир), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю за бій 25.09.1915 р. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 07.12.1917 р. був придільний до політичного відділу Генерального Військового Секретарства Центральної Ради. У 1918 р. — у складі Генеральної ради Українського Козацтва. З 05.01.1919 р. — начальник 1-ї кінної дивізії Дієвої армії УНР.

Козинець Пантелеймон, фото 20-х років (Белградський альбом. — С. 164)

Незабаром перейшов до Збройних Сил Півдня Росії, служив у кінноті ЗСПР та Російської армії П. Врангеля.

З листопада 1920 р. — білоемігрант, жив у Сербії.

У 1941–1945 рр. служив у т. зв. Російському корпусі, сформованому німецьким командуванням з колишніх білогвардійців для боротьби проти комуністичного партизанського руху на Балканах. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а — С. 6; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 70; Белградський альбом — Белград. — 1929. — С. 164; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва — 2004. — С. 263.

КОЗИНЦЕВ Андрій Георгійович

(10.10.1883—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився на Полтавщині. Був покликаний на військову службу у 1903 р. рядовим 3-го Ковенського фортечного піхотного батальйону. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1908), вийшов підпоручиком до 73-го піхотного Кримського полку (Могилів-Подільський). 30.01.1913 р. перейшов до 20-ї прикордонної Хотинської бригади, яка з початком Першої світової війни була переформована у

Хотинський прикордонний піхотний полк. За бій 17.05.1915 р. був нагороджений Георгіївською зброєю, за бій 17.08.1915 р. — орденом Святого Георгія IV ступеня. З 20.12.1916 р. — штабс-капітан 6-го Фінляндського стрілецького полку. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Козинцев Андрій, фото 1919 (?) року (Белградский альбом. — С. 121)

З 06.10.1917 р в українській армії: помічник командира 1-го Українського запасного полку (згодом — полку ім. Дорошенка). У 1918 р. — помічник командира 9-го пішого Вінницького полку Армії Української Держави. З 22.08.1919 р. — штаб-старшина для доручень при військовому міністрі УНР В. Петріві. З вересня 1919 р. очолював Місію по справах військовополонених Дієвої армії УНР при польському командуванні. Припустився низки фінансових зловживань, за що згідно наказу Головного Отамана С. Петлюри від 22.03.1920 р. мав бути заарештований. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С. 92; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 91. — С. 3; Спр. 37. — С. 170–175; Личный состав чинов Отдельного корпуса пограничной стражи 1913. — СПб. — 1913. — С. 522; Белградский альбом. — Белград. — 1929. — С. 121.

КОЗИР-ЗІРКА Олекса

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з селян Катеринославської губернії. Під час Першої світової війни служив однорічником у Кавказькій Туземній дивізії. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Восени 1917 р. перевівся до 3-го драгунського Новоросійського полку, що українізовувався. У грудні 1917 р. — січні 1918 р. — виборний командир цього полку, перейменованого на 1-й Український драгунський Новоросійський. Згодом виїхав до Києва, де брав участь у січневих (1918 р.) вуличних боях проти більшовиків. Після відступу з Києва 09.02.1918 р. вступив до кулеметного відділу 3-го Запорізького куреня ім. К. Гордієнка військ Центральної Ради (згодом — 1-й Кінно-Гайдамацький полк ім. К. Гордієнка). У червні 1918 р. підбурював склад полку до виступу проти влади гетьмана П. Скоропадського, через що полк було кадровано до сотні, а Козир-Зірка мусив переховуватись на Катеринославщині. На початку листопада 1918 р. з'явився у розпорядження командувача Окремого загону Січових стрільців Є. Коновальца та отримав від нього доручення на формування 1-го кінно-партизанського полку Січових стрільців. Після сформування полку очолив його на фронті під Києвом. Згодом полк розташувався в Овручі як залога, де відзначився погромами. У січні 1919 р. полк Козира-Зірки залишив місто перед наступом червоних і був переведений на Чернігівщину, однак тут відзначився таким мародерством, що українське командування віддало наказ про його роззброєння. Отаман Козир-Зірка самовільно виїхав у район ст. Бирзула, де у лютому 1919 р. разом з полком увійшов до складу Запорізької Січі отамана Божка (командував кіннотою). У травні 1919 р. був заарештований за звинуваченням у Овруцькому погромі та ув'язнений. Слідство проводилося у Кам'янці-Подільському, але не завершилося. У жовтні 1919 р. місто було зайняте Збройними Силами Півдня Росії і Козир-Зірку звільнили.

Козир-Зірка Олекса, фото 1919 року (Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 11)

За непідтвердженими даними у 1924 р. жив в Катеринославі, де працював у губернському ЧК. Подальша доля невідома.

Середа М. Отаман Козир-Зірка//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 11. — С. 11–13; Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 147; Криловецький І. Мої спогади з часів збройної визвольної боротьби//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 220–230.

КОЗУБСЬКИЙ

(?—?) — військовий урядовець Дієвої армії УНР. У російській армії мав старшинське звання. У 1917–1918 р. — завідувач постачання полку ім. П. Дорошенка військ Центральної Ради. До 12.01.1919 р. перебував на посаді помічника командувача Південно-Західного району УНР. У подальшому лікувався після поранення у шпиталі Києва. З 17.02.1919 р. повернувся на військову службу на попередню посаду. З 09.03.1919 р. — начальник постачання Північної групи

Дієвої армії УНР. 03.05.1919 р. був звільнений з посади. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 34, 87; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 1, 10, 99, ЦДАВОУ — Ф. 1077. — Оп. 6. — Спр. 12. — С. 91.

КОЗУБСЬКИЙ Олександр Йосипович

(1889—?) — командувач бронепотягу Дієвої армії УНР.

Закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище (1909), вийшов корнетом до 4-го гусарського Маріупольського полку. Закінчив один курс Військової академії Генерального штабу (1917). У 1917 р. — ад'ютант штабу 6-ї кавалерійської дивізії. Останнє звання у російській армії — штабс-ротмістр.

У 1918 р. — старший ад'ютант штабу 1-ї кінної дивізії Армії Української Держави. 3 грудня 1918 р. — командир Куреня Смерті в Дієвій армії УНР. У березні 1919 р. — командувач бронепотягу у Південно-Східній групі Дієвої армії УНР.

Після ліквідації Південно-Східної групи та її переходу до Румунії, вступив до Збройних Сил Півдня Росії. Служив у 4-му гусарському Маріупольському полку, згодом — у штабі 1-ї Звідної Донської Козачої дивізії ЗСПР з 17.03.1920 р. — підполковник ЗСПР. Після переходу до Російської армії П. Врангеля — офіцер Учбового кавалерійського дивізіону.

З 1921 р. — викладач Миколаївського кавалерійського училища (Югославія). З 1929 р. жив на еміграції у Белграді. З 1934 р. — голова белградського відділення Товариства Галіполійців. Подальша доля невідома.

Козубський Олександр, фото 1919 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 57-зв. — 58; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта, — 1970. — Ч. 3–4. — С. 60–71; Ч. 5. — С. 7–14; 1971. — Ч. 1. — С. 21–26; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва — 2004. — С. 264.

КОЗЬМА Олександр Іванович

(12.12.1871—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився на х. Очеретяний Олександрівського повіту Херсонської губернії. Походив з родини відставного підпоручика. Закінчив Псковський кадетський корпус, 1-ше військове Павлівське училище (1892), офіцерський клас Військово-електротехнічної школи. Після училища вийшов до 167-го резервного Острозького полку з приділенням до 2-го саперного батальйону. 17.10.1893 р. перевівся до 2-го саперного батальйону. З 04.03.1898 р. служив у Владивостоцькому фортечному телеграфі (в 1900–1901 рр. був у відрядженні у складі російських військ у Китайському поході).

З 01.12.1901 р. — знову у 2-му саперному батальйоні. З 02.11.1902 р. — у 20-му саперному батальйоні. З 01.02.1904 р. — начальник Осовецького фортечного телеграфу. З 02.02.1905 р. — командир роти у 12-му саперному батальйоні, який брав участь у Російсько-японській війні. З 17.10.1907 р. — у 8-му понтонному батальйоні. З 25.03.1909 р. — у 11-му саперному батальйоні. З 31.07.1910 р. — командир 2-ї іскрової роти (Вільно). 28.10.1914 р. був підвищений до звання полковника. Після початку Першої світової війни 2-га іскрова рота обслуговувала штаб та війська Північного фронту. 31.05.1916 р. рота була розгорнута у 5-й радіотелеграфний дивізіон. Під час війни мав два легких поранення, був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою.

Козьма Олександр, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 27.11.1917 р. начальник відділу зв'язку Українського генерального військового секретаріату Центральної Ради. З 09.02.1918 р. — начальник зв'язку Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З 15.03.1918 р. — командир Запорізького інженерного полку Армії УНР. З 28.05.1918 р. — корпусний інженер Запорізького корпусу Армії Української Держави. З 10.08.1918 р. — т. в. о. командувача Запорізького корпусу Армії Української Держави. З 05.09.1918 р. — дивізійний інженер Запорізької дивізії Армії Української Держави. З 16.12.1918 р. — інспектор технічних справ Лівобережного фронту. З

20.01.1919 р. перебував у резерві старшин. З 12.05.1919 р. — інспектор технічних справ Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 01.10.1919 р. — інспектор технічних справ групи Січових стрільців Дієвої армії УНР. 27.11.1919 р. був інтернований польською владою у збірній станиці Ланцут. З 01.08.1920 р. — штаб-старшина для доручень інспектора Технічних військ Армії УНР. З 28.08.1920 р. — помічник інспектора Технічних військ Армії УНР.

З 1921 р. жив на еміграції у Калішу. Викладав фізику та математику в Українській гімназії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 49–51; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; РГВИА Ф. 409. — Оп. 1. — Д. 37891. - п/с 359–893; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст.) січня 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2–3.

КОКУШКІН

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — комендант 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави. З 10.02.1919 р. був приділений до штабу Подільського корпусу Дієвої армії УНР. З кінця квітня 1919 р. — комендант штабу 9-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. У травні 1919 р. потрапив до польського полону. Був вивезений до Німеччини, де перебував у таборах російських біженців. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 5. — С. 31; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — ' 1938. - № 8. — С. 50, 56.

КОЛЕСНИКІВ Михайло Михайлович

(10.07.1862-?) — полковник Армії УНР.

Закінчив військову прогімназію, Одеське піхотне юнкерське училище, служив у 15-му стрілецькому батальйоні (Одеса). Брав участь у Російсько-японській війні. З 14.02.1905 р. — підполковник за бойові заслуги. Станом на 01.01.1910 р. — підполковник 7-го Східно-

Сибірського стрілецького полку (Новокиївське). Згодом служив у 20-му піхотному Галицькому (Житомир) та 17-му піхотному Архангелогородському (Житомир) полках. У складі останнього брав участь у Першій світовій війні. З 28.01.1915 р. — полковник. У 1917 р. — командир 1-го піхотного Невського полку.

З 09.11.1918 р. — хотинський повітовий військовий начальник. У 1920 р. — приділений до старшинської чоти при штабі Тилу Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 653 — С. 117–121;
Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — С. 130.

КОЛОДІЙ Федір Олександрович

(08.02.1872-04.1920) — командувач групи Дієвої армії УНР.

Походив з дворян Чернігівської губернії. Закінчив 4-й Московський кадетський корпус (1889), Михайлівське артилерійське училище (1892), вийшов підпоручиком до 1-ї кінно-артилерійської батареї. У 1899 р. закінчив два курси Миколаївської академії Генерального штабу за 2-м розрядом. 04.03.1904 р. був приділений за власним бажанням до 5-го Сибірського козачого полку. З 23.07.1904 р. — командир 1-ї сотні цього полку (підосавул). З 15.01.1905 р. — приділений до штабу Сибірської козачої дивізії. 15.06.1905 р. одержав звання осавула за бойові заслуги у Російсько-японській війні (був нагороджений всіма бойовими орденами до Святої Анни II ступеня з мечами). 11.12.1905 р. перевівся до 11-ї кінно-артилерійської батареї. З 20.01.1907 р. — командир 20-ї кінно-артилерійської батареї. З 22.11.1907 р. — командир 1-ї батареї 2-го кінно-гірського артилерійського дивізіону (Київ). Закінчив Офіцерську артилерійську школу (29.08.1911 р.). 11.09.1914 р. був підвищений до звання полковника. З 23.09.1914 р. — командир 2-го кінно-гірського артилерійського дивізіону. 26.11.1914 р. одержав Георгіївську зброю за заслуги у бою біля с. Балидорф (28.08.1914 р.). 31.07.1915 р. був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня за бій 29.05.1915 р. біля с. Жежева на Дністрі. 22.09.1916 р. був підвищений до звання генерал-майора. З 20.12.1916 р. — начальник 14-ї артилерійської бригади.

У березні—квітні 1918 р. — голова демобілізаційної комісії Румунського фронту. З 17.04.1918 р. — т. в. о. командувача 3-го Херсонського корпусу Армії УНР. З 10.08.1918 р. — у розпорядженні військового міністра Української Держави О. Рогози. За Гетьманату мав звання генерального значкового. З 22.12.1918 р. та станом на 10.02.1919 р. — командувач 2-го Подільського корпусу Дієвої армії УНР. У березні 1919 р. — командувач Південно-Східної групи (Південного фронту) Дієвої армії УНР. 21.03.1919 р. був членом т. зв. Революційної ради у Вапнярці. З травня 1919 р. — отаман для доручень начальника Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 10.07.1919 р. — за сумісництвом начальник оборони району Кам'янця-Подільського. Навесні 1920 р. помер у Кам'янці-Подільському.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 33-622; ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; «Русский Инвалид». — СПб. — 1915. — № 49; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 77; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. — № 8. — С. 29–30; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 58; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — Темпора. — С 82, 157.

КОЛОДКЕВИЧ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

З 28.12.1918 р. — помічник корпусного інтенданта 1-го Волинського кадрового корпусу.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 12.

КОЛОСОВСЬКИЙ Володимир Васильович

(06.03.1884–1944) — підполковник Армії УНР.

Закінчив 2-гу Київську гімназію, Михайлівське артилерійське училище (1906), служив у 4-му стрілецькому артилерійському

дивізіоні (Одеса). Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1913). Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — помічник начальника оперативної частини штабу Південно-Західного фронту. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Колосовський Володимир, фото 1913 року (з приватної колекції)

З 10.03.1918 р. — начальник розвідкою відділу Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З 12.01.1919 р — військовий експерт делегації УНР на мирних переговорах у Парижі. Станом на 09.05.1919 р. — військовий агент УНР у Франції, Бельгії, Іспанії, Португалії (Париж).

З 1920 р. жив на еміграції у Німеччині, був довіреною особою одного з керівників Російського Загальновійськового Союзу генерала фон Лампе. Редагував журнал «Война и Мир», таємно пов'язаний з розвідувальним управлінням РСЧА. Деякий час з 1929 р. за рекомендацією М. Капустянського входив до складу військового штабу Проводу українських націоналістів. Помер під час Другої світової війни.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 48-зв. — 49; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 669.

КОЛПАКІВ Юрій Миколайович

(23.04.1880-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Кишиневі Бессарабської губернії. Закінчив 1-й кадетський корпус (Санкт-Петербург), Миколаївське інженерне училище (1899). Служив у Лібавській фортечній роті (1910). З 02.11.1914 р. — командир 1-ї роти 5-го саперного батальйону. З 11.12.1916 р. — підполковник. З 26.01.1917 р. — командир окремої інженерної роти. З 02.03.1917 р. — штаб-офіцер для справо-виробництва інженерної частини етапно-господарчого відділу штабу 7-ї армії. З 01.01.1918 р. — завідувач інженерної частини 7-ї армії.

З 20.09.1918 р. — бухгалтер електротехнічної управи Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. З 01.07.1919 р. — начальник канцелярії електротехнічної управи Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. 16.11.1919 р. був звільнений з посади через розформування управління. Був інтернований польською владою. З 24.04.1920 р. — співробітник Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 16.09.1920 р. — т. в. о. начальника електротехнічного відділу Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 166. — С. 1–6; Спр. 606. — С. 13-зв.; Спр. 37. — С. 226–229.

КОЛЬЧЕВСЬКИЙ

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

З 24.11.1918 р. — командир гарматної бригади Окремого Чорноморського Коша.

Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 110.

КОМАРОВСЬКИЙ Льонгін

(?—?) — сотник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

З 22.05.1919 р. — командир кінної сотні окремого загону Сірожупанників Дієвої армії УНР під час оборони Підволочиська. У спогадах В. Проходи помилково названий підполковником.

Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С. 24.

КОНДРАТОВИЧ Лука Лукич

(17.10.1866 — після 1920) — учасник українського військового руху 1917 р.

Закінчив Псковський кадетський корпус, 3-тє військо Олександрівське училище (1887), вийшов підпоручиком до 15-го стрілецького батальйону (Одеса). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1893). Служив на штабових посадах в Омській військовій окрузі. З 07.03.1900 р. — викладач Чугуївського піхотного юнкерського училища. З 09.04.1900 р. підполковник. З 27.08.1903 р. — начальник штабу 1-ї Кавказької козацької дивізії. З 28.03.1904 р. — полковник. З 08.12.1904 р. — штаб-офіцер управління 2-ї пішої пластунської бригади Кубанського Козацького війська, у складі якої у 1905 р. перебував у поході на Далекому Сході. З 26.06.1905 р. — командир 7-го стрілецького полку. З 09.04.1913 р. — генерал-майор. 22.12.1914 р. — 02.11.1915 р. — начальник штабу 23-го армійського корпусу. З 05.03.1916 р. — начальник 1-ї піхотної дивізії. 18.05.1917 р. був усунутий з посади з призначенням до резерву штабу Київської військової округи.

Кондратович Лука, фото 1918 року (За Державність. — Каліш. — 1934. — Ч. 4)

На II Всеукраїнському військовому з'їзді 05–11.06.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З кінця липня 1917 р до січня 1918 р. — завідувач комісії спеціальних служб УГВК.

Наприкінці 1918 р. опинився у Туркестані де очолював антирадянську військову організацію. Згодом був заарештований ЧК. Подальша доля невідома.

Кедровський В. В боротьбі за Державність//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 9–22; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Голинков Д. Л. Крушение антисоветского подполья в СССР. — Москва. — 1978. — Кн. 1. — С. 253, 255, 256; 3 історії спеціальних служб України (1918–1920), зб. док. — Київ. — 1999. — С. 53.

КОНДРАТЮК Порфирій Якович

(1875—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Народився в с. Западинці на Волині. Останнє звання у російській армії — полковник.

У грудні 1918 р. — начальник 2-ї дієвої дивізії військ Директорії. Станом на 05.03.1919 р. — приділений до штабу 2-ї пішої дивізії

Дієвої армії УНР. Станом на 1926 р. мешкав на Радянській Україні. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1 — Спр. 1. — С. 4–5. — Спр. 3. — С. 2-зв.; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 406. — Т. 15. — С. 10.

КОНОВАЛЕЦЬ Євген Михайлович

(14.06.1891-23.05.1938) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Зашкова Львівського повіту Галичини. Походив з родини сільського вчителя. Закінчив народну школу у Зашкові, Українську академічну гімназію у Львові (1909), навчався на юридичному факультеті Львівського університету. У липні 1914 р. був покликаний на військову службу до 19-го Ландверного полку (Львів), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У травні 1915 р. потрапив до російського полону, перебував у таборах військовополонених Чорний Яр (на Волзі) та Дубовка (під Царициним). Останнє звання в австро-угорській армії — фенрих.

У липні 1917 р. виїхав до Києва, де ввійшов до складу т. зв. Галицько-Буковинського комітету допомоги жертвам війни. З початку грудня 1917 р. — командир Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців військ Центральної Ради, сформованого з полонених українців австро-угорської армії (з 19.01.1918 р. — 1-й курінь Січових стрільців). З 17.03.1918 р. — командир 1-го полку Січових стрільців Армії УНР, який був роззброєний німцями 01.05.1918 р. З 18.08.1918 р. — командир Окремого загону Січових стрільців, відновленого у складі Армії Української Держави. Був одним з активних учасників протигетьманського повстання. З 21.11.1918 р. — начальник Осадного корпусу військ Директорії, що облягав зайнятий офіцерськими дружинами Київ. З 22.01.1919 р. — командувач Східного фронту Дієвої армії УНР. З 06.02.1919 р. — командувач Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — командувач групи Січових стрільців Дієвої армії УНР. 05.12.1919 р. видав (за згодою командирів корпусу Січових стрільців) наказ про саморозпуск корпусу. Був інтернований польською владою у Луцьку. 16.03.1920 р. наказом С. Петлюри був підвищений до звання полковника з призначенням на

посаду начальника дивізії у м. Німецьке Яблонне (Чехо-Словаччина). У жовтні 1920 р. звільнився з Армії УНР у безтермінову відпустку.

Незабаром виїхав до Відня, де наприкінці липня 1920 р. заснував Українську військову організацію (УВО, офіційна дата заснування — 1921 р.), що ставила за мету боротьбу проти польської влади на окупованих українських територіях. 28.01.-03.02.1929 р. на I Конгресі українських націоналістів у Відні очолив Організацію українських націоналістів (ОУН), був незмінним керівником Проводу ОУН. Загинув у Роттердамі (Нідерланди) від вибуху бомби, підкладеної радянським агентом.

Коновалець Євген, фото 1920 року (Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974)

В українській армії також служив рідний брат Є. Коновальця — хорунжий 1-го полку Січових стрільців, а згодом поручик 6-ї Січової дивізії Армії УНР Степан Коновалець.

Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974; Золоті Ворота Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Єрошевич П. З боротьби уїфаїнського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. — № 8. — С. 33; ЦДАГПОу. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М. С.; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 90–91.

КОНОВКІН Валерій Георгійович

(02.03.1882-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Вінниця. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 8-го Закаспійського стрілецького батальйону (Кушка). У 1917 р. — командир ударного батальйону 3-го Сибірського армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 12.03.1918 р. — в українській армії. У 1920 р. — приділений у розпорядження начальника постачання 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 97–98; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 9; Петрів В. Споми́ни з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 38.

КОНОНИКІВ Михайло Михайлович

(10.06.1864-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Херсон. Закінчив Херсонську класичну гімназію, Одеське піхотне юнкерське училище (1883), служив у 15-му стрілецькому полку 4-ї стрілецької бригади (Одеса). На нестройових посадах брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918–1919 рр. — хотинський та бердичівський повітовий військовий комендант Української Держави та УНР. З 18.10.1919 р. — начальник етапно-розподільчого пункту в м. Могилів-Подільський, з 15.06.1920 р. — скарбник управління постачання начальника Тилу Армії УНР. Доля після 1920 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 4 — Спр. 19. — С 100–101.

КОНСТАНТИНІВ Володимир Гнатович

(23.07.1895-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Брест-Литовськ. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручник.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1922 рр. — старшина 46-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 4.

КОПАЦ Євген Іванович

(15.02.1889-16.02.1922) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Войтове Київської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1918–1919 рр. — помічник командира 1-го Запорізького панцерного дивізіону. Під час Гетьманату був підвищений до рангу сотника. З 15.07.1919 р. — помічник командира 6-го інженерного куреня 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З вересня 1919 р. — командир цього куреня. Учасник Першого Зимового походу: начальник технічної частини штабу Збірної Запорізької дивізії, старшина штабу Дієвої армії УНР, лицар Залізного Хреста (ч. 10). З 06.05.1920 р. — начальник загального відділу штабу Дієвої армії УНР. З 23.07.1920 р. представник управління постачання при штабі 6-ї польської армії. З 08.09.1920 р. — командир автоброньової батареї. З січня 1921 р. перебував в офіцерському резерві при 2-й Волинській дивізії Армії УНР. З квітня 1921 р. — командир цього резерву. Учасник Другого Зимового походу 04–19.11.1921 р.: дивізійний інженер Збірної Київської дивізії. 17.11.1921 р. потрапив у полон під час бою біля с. Миньки. Разом з іншими полоненими 7 співробітниками міністерств УНР та старшинами штабу Збірної Київської дивізії був вивезений до Харкова. 22.01.1922 р. був засуджений до розстрілу. Страчений 16.02.1922 р.

ЦДАГПОУ. — Ф. 263. — Оп. 1. — Спр. 71525. — Справа осіб, захоплених до полону у бою під с. Миньки; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 18–20; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 156–171; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 266, 422; Київ: жертви репресій. — Київ. — Меморіал. — 1997. — С. 208.

КОПЕСТИНСЬКИЙ Іван Григорович

(13.11.1869—?) — генерал-хорунжий Дієвої армії УНР.

Народився у Могилеві-Подільському. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1891), Михайлівську артилерійську академію (1896), Офіцерську артилерійську школу (1901). У складі 45-ї артилерійської бригади брав участь у Російсько-японській війні, був важко контужений. За бойові заслуги одержав всі ордени до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївську зброю, звання полковника. З 15.11.1910 р. — командир 20-го мортирного артилерійського дивізіону. З 09.04.1914 р. — генерал-майор, начальник 2-ї Гренадерської артилерійської бригади. З 13.02.1915 р. — начальник 6-ї артилерійської бригади. З 12.05.1916 р. — інспектор артилерії 36-го армійського корпусу. 14.05.1918 р. формально демобілізований з російської армії.

З 12.09.1918 р. — генерал для доручень головного інспектора артилерії Армії Української Держави. З 26.02.1919 р. — т. в. о. головного інспектора артилерії Дієвої армії УНР. З 07.04.1919 р. — начальник артилерії Холмської групи Дієвої армії УНР. З 24.06.1919 р. — начальник відділу замовлень та прийомів Головного артилерійського управління Дієвої армії УНР. З 01.04.1920 р. — помічник начальника Головного артилерійського управління Армії УНР. Доля після 1921 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 4–7; ' Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 88.

КОПИЛОВ Микола Іванович

(1877-09.06.1936) — полковник Армії УНР.

На військовій службі з 09.08.1898 р.: служив у лейб-гвардії Гренадерському полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 01.12.1917 р. — начальник управління технічного заgonу військ Центральної Ради. З 01.08.1918 р. — начальник військово-історичного відділу штабу губернського коменданта Поділля. З 01.09.1918 р. — начальник особливого відділу штабу 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави. З 01.01.1919 р. — т. в. о. помічника начальника 2-го Подільського корпусу Дієвої армії УНР. 16.03.1919 р. захворів на тиф та залишився у Вінниці. У липні 1919 р., після повернення до Вінниці Дієвої армії УНР, — начальник нагородного відділу штабу Дієвої армії УНР. У подальшому — начальник 1-ї частини інспекторського відділу штабу Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р. був інтернований польською владою. З 01.04.1920 р. — начальник відділу призначення на посади Військового міністерства УНР. Станом на 03.07.1920 р. — начальник 2-го відділу організаційної управи Генерального штабу УНР. З 01.11.1920 р. — начальник організаційної управи Генерального штабу УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Франції. Помер та похований у м. Ніца.

У Дієвій армії УНР також служив син М. І. Копилова — сотник Іван Копилов: у 1919 р. — командир 3-го куреня 1-го Синього полку Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 88–89, 119; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 37; Волков С. В. Офицеры российской гвардии. — Москва. — 2002. — С. 246; Незабытые могилы. — Москва. — 2001. — Т. 3. — С. 445.

КОРДОБОВСЬКИЙ Іван Олексійович

(24.01.1868-?) — полковник ветеринарної служби Армії УНР.

Закінчив Казанський ветеринарний інститут (1892), працював військовим ветеринаром в Омській військовій окрузі. З 16.08.1910 р. — ветеринарний лікар 12-го мортирного дивізіону. З 23.07.1914 р. — начальник Київського окружного військово-ветеринарного управління. З 14.06.1915 р. — статський радник.

У 1920 р. — ветеринарний лікар залоги м. Вінниця.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 191. — С. 17.

КОРЧУНОВ (Кручених) Ростислав Васильович

(18.02.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з міщан м. Новоград-Волинський. Закінчив Київську 3-класну школу ім. Терещенка. 25.03.1915 р. вступив на військову службу рядовим 21-го саперного батальйону. 30.09.1915 р. закінчив 1-шу Київську школу прапорщиків, був направлений до 80-го піхотного запасного батальйону. 08.01.1916 р. прибув на фронт з поповненням 102-го піхотного Вятського полку. 22.06.1916 р. був поранений біля с. Бариші. Після одужання закінчив повторні курси офіцерів при штабі 2-го армійського корпусу (06.03.1917 р.), був направлений на формування 769-го піхотного Бучацького полку. 06.06.1917 р. відбув на навчання на Київські фотограмметричні курси.

У 1919 р. — командир сотні 2-го кінного Переяславського полку Дієвої армії УНР, у складі якого 11.12.1919 р. перейшов на бік Української Галицької армії, що тоді перебувала у союзі зі Збройними Силами Півдня Росії. На початку лютого 1920 р. з кількома старшинами та козаками своєї сотні почав формувати у Кам'янці-Подільському кінний загін ім. І. Сірка. 3 квітня 1920 р. — помічник командира 5-ї кінної сотні ім. І. Сірка 2-ї стрілецької дивізії Армії УНР. З кінця травня 1920 р. — помічник командира 8-ї сотні ім. І. Сірка 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. 01.08.1920 р. з частиною кадрів сотні розпочав формування 4-го Ніжинського кінного полку ім. І. Сірка Окремої кінної дивізії Армії УНР, після сформування був командиром цього полку у 1920—23 рр. Подальша доля невідома.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 5-908; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 146; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М Залізняка полку//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С 213–225; 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; Ч. 9. — С 206–225; Отрешко-Арський М. На Дністровському пляцдармі у січні — травні 1920 р.//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1975. — Ч. 79. — С 10–18; Ч. 80. — С 13–22.

КОСТИК Анатолій

(?—1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1918 р. — квартир'єр 1-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) полку Армії Української Держави. З 20.01.1919 р. — командир 1-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. З 12.03.1919 р. — командир 49-го пішого дієвого ім І. Франка полку Дієвої армії УНР. З 26.07.1919 р. — командир 10-го пішого полку Сірожупанників Дієвої армії УНР. З 01.12.1919 р. — командир 1-го пішого збірного Сірожупанного полку, у складі якого брав участь у Першому Зимовому поході. Загинув у бою під час Першого Зимового походу.

Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 25; 1936. - № 6. — С. 52; Варшава — 1937. - № 7. — С. 35; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С. 26–48; Ч. 7. — С. 43–52; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С 258–328.

КОСЯЧЕНКО Олексій Іванович

(1880 — після 1947) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився в Одесі. Походив із селянської родини. Закінчив 6-класне міське училище, при Рішельєвській гімназії вирімав іспит на звання однорічника 2-го розряду. У жовтні 1897 р. вступив до 60-го піхотного Замостянського полку (Одеса). Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1900), вийшов підпрапорщиком до 52-го піхотного Віленського полку (Феодосія). Закінчив Військово-інтендантську академію (1912), служив у Київському окружному інтендантському управлінні. З 1914 р. — в інтендантському управлінні 15-го корпусу. Під час Першої світової війни служив у інтендантських управліннях 8-ї та 3-ї армій. З 1916 р. — дивізійний інтендант 8-ї Сибірської стрілецької дивізії. З 1917 р. — помічник начальника інтендантського управління Північного фронту. Останнє звання у російській армії — полковник.

З літа 1918 р. — член комісії з розбору військового майна у Проскуріві. З жовтня 1918 р. — помічник начальника постачання Корпусу кордонної охорони Української Держави. 03.05.1919 р. був

призначений начальником постачання Північної групи Дієвої армії УНР, однак через два тижні повернувся на попередню посаду.

Восени 1919 р. виїхав до Одеси, де у лютому 1920 р. був мобілізований до РСЧА. На службі в РСЧА займав посади: голови Київської окружної військово-господарчої приймальної комісії, завідувача складів та майстерень Київського окружного військово-господарчого управління, викладача Київської вищої військово-педагогічної школи. У грудні 1922 р. був демобілізований.

Працював у Київському губфінвідділі. З кінця 1929 р. — інженер київської палати мір та ваги. У 1929–1931 рр. — за сумісництвом викладач військових дисциплін Київського інституту народного господарства. 26.01.1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 29.04.1931 р. був звільнений з заборонаю на три роки жити в Україні, Москві, Ленінграді, Північному Кавказі та прикордонних округах. У 1945–1947 рр. жив у Львові. Подальша доля невідома.

ЦДАГПОУ. — Ф. 263, архівно-слідча справа Косяченка О. І.;
ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 34.

КОХАНОВ Микола Степанович

(?—12.1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

Родом із Харківщини. На початку Першої світової війни вступив однорічником 2-го розряду до 10-го уланського Одеського полку, у складі якого брав участь у боях. Закінчив Володимирське військово-училище (лютий 1917 р.). Останнє звання у російській армії — підпоручик.

У 1919 р. служив у 1-й сотні 2-го кінного Переяславського полку Дієвої армії УНР. З 21.01.1920 р. — командир цього полку, перейменованого 29.01.1920 р. на 2-й кінний ім. М. Залізняка. З 12.04.1920 р. — у розпорядженні штабу Волинської дивізії Армії УНР. У червні—липні 1920 р. — інструктор кінного відділу Кам'янецької спільної юнацької школи. З 01.08.1920 р. — помічник командира 4-го Ніжинського кінного полку ім. І. Сірка Армії УНР. Загинув на дуелі.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. — Д. 285–718; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського

імени запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Каліш. — 1935. - 1936. — Ч. 6. — С. 193–228; 1937. — Ч. 7. — С. 213–225; 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; Ч. 9. — С. 206–225.

КОХНО-КУТІВ Микола Євгенович

(28.12.1869-192?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Умань. Закінчив реальне училище, Єлисаветградське кавалерійське юнкерське училище (1892), вийшов корнетом до 31-го драгунського Ризького полку (Кремінець). Закінчив Офіцерську кавалерійську школу, станом на 01.01.1910 р. — ротмістр 11-го драгунського Ризького полку. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 01.11.1920 р. — завідувач господарства 6-го кінного ім. Костя Гордієнка куреня 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. Помер у таборі Каліш.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 102–103; Список ротмістрам армейской кавалерии на 1909. — СПб. — 1909. — С. 130; Самутин П. Командний складі VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 4. — С. 82.

КОЧМЕРЖЕВСЬКИЙ Венедикт Костянтинович

(12.03.1865—?) — отаман для доручень Головного інженерного управління Дієвої армії УНР.

Народився у м. Хасав-Юрт Терської області. Закінчив Одеське реальне училище, витримав іспит на звання офіцера при Миколаївському Інженерному училищі (1883), служив у 4-му гренадерському Несвізькому полку. Закінчив офіцерський клас Військово-Електротехнічної школи. З 01.01.1898 р. — завідувач перемінного складу Військово-Електротехнічної школи. З 25.12.1909 р. — полковник. Серед російських військовиків був відомий публікаціями у військово-інженерній галузі. Під час Першої світової війни — член Інженерного комітету Головного інженерного

управління. 01.02.1918 р. демобілізувався з військової служби. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

За Гетьманату одержав звання генерального хорунжого Армії Української Держави. З 15.11.1918 р. служив у Головному інженерному управлінні Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 01.07.1919 р. до жовтня 1919 р. — отаман для доручень Головного інженерного управління Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 560; Российские военачальники. — Санкт-Петербург. — 1997. — С. 37.

КРАВЧЕНКО (Кравченко-Кравчук) Гриць Федотович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підпоручик.

У 1920 р — помічник командира 3-го куреня 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР. У 1922–1923 рр. вів партизанську боротьбу на радянському Поліссі. У жовтні 1923 р. повернувся на територію Польщі. Подальша доля невідома.

Філоненко Є. Волинські повстанці в кривавих днях 1920–1924 років//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 215–235.

КРАВЧЕНКО Петро Петрович

(04.10.1873-?) — полковник Дієвої армії УНР.

Закінчив Кременчуцьке реальне училище, військово-училищні курси Київського піхотного юнкерського училища (1893), вийшов підпоручиком до лейб-гвардії Волинського полку (Варшава). З 1906 р. служив в інтендантському управлінні Київської військової округи. Станом на 01.01.1910 р. — секретар Київського окружного інтендантського управління. З 13.06.1910 р — полковник, головний наглядач Варшавського складу майна. З 1914 р. — місцевий інтендант Двинської військової округи.

З грудня 1917 р. — начальник інтендантського управління Військового міністерства Центральної Ради. Станом на 29.09.1919

р. — працівник Головного інтендантського управління Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Список полковникам на 1914. — СПб. — 1914. С. 864; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37.

КРАВЧЕНКО Опанас Тихонович

(06.07.1891-?) — підполковник Армії УНР.

Родом з Чигиринського повіту Київської губернії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1922 рр. — старшина штабу 6-ї Січо вої дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 2.

КРАМАРЕВСЬКИЙ Леонід Миколайович

(09.04.1884–1937) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Іваньків Переяславського повіту Полтавської губернії. Закінчив гімназію, Віленське піхотне юнкерське училище (1905). 26.09.1916 р. — 15.01.1918 р. — курсовий старшина та лектор з адміністрації Віленського військового училища у Полтаві. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З січня 1920 р. служив у 1-му рекрутському полку у Могилеві-Подільському, у чині козака. З 15.03.1920 р. — командир чоти цього полку. З 12.06.1920 р. — старшина 22-го стрілецького куреня 3-ї Залізної дивізії. З 11.12.1920 р. — приділений до штабу 20-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії.

Помер у м. Каліш, похований у Щепіорно.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 267. — С. 18; Спр. 653. — С. 67–72; Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі, 1920–1939. — Львів. — 2000. — С. 132.

КРАМАРЕНКО Петро Павлович

(25.06.1873-16.09.1944) — начальник дивізії у 1-му Українському корпусі П. Скоропадського.

Народився у Києві, походив з родини лічних почесних громадян. Закінчив Київську гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1893), служив у 76-му піхотному Кубанському полку (Тульчин). Наприкінці 1903 р. був переведений до 27-го Східно-Сибірського стрілецького полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні та обороні Порт-Артура. 20.12.1904 р. у складі захисників Порт-Артура потрапив до японського полону. Після повернення з полону служив в Одеській військовій окрузі. У грудні 1905 р. повернувся до 27-го Східно-Сибірського полку. За відвагу в боях під час оборони Порт-Артура був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (25.02.1907 р.). З 06.05.1914 р. — полковник, помічник командира 27-го Східно-Сибірського полку. З початком Першої світової війни був призначений командиром 223-го піхотного Одоєвського полку. З 01.04.1915 р. — командир 2-ї бригади 56-ї піхотної дивізії. З 25.08.1916 р. — командир бригади 153-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 18.07.1917 р. до січня 1918 р — в. о. начальника 104-ї (1-ї Української) дивізії 1-го Українського корпусу.

Навесні 1918 р. прибув на Дон у розпорядження командувача Добровольчої армії. Був ініціатором створення у Добровольчій армії частин вихідців із Сибіру для надання допомоги білим арміям Східного фронту. Після налагодження сполучення між Добровольчою та Сибірськими арміями через Каспійське море вирушив з формуваннями сибіряків у розпорядження адмірала Колчака. Восени 1919 р. — березні 1920 р. — у складі Сибірських армій, учасник т. зв. Сибірського Льодового походу. 30.08.1920 р. був нагороджений відзнакою «За Великий Сибірський похід».

Крамаренко Петро, портрет 1907 року (з видання: Юнкерам-чугуевцям на память о своих георгиевских кавалерах. — Харьков. — 1911)

З 1921 р. — на еміграції. Працював на Китайській східній залізниці (т. зв. КВЖД). Помер та похований у Харбїні.

Волков Е. В., Егоров Н. Д., Купців И. В. Белые генералы Восточного фронта гражданской войны — Москва. — Русский путь. — 2003. — С. 122.

КРАСИЦЬКИЙ Микола Федорович

(1885 — після 1923) — старшина Дїєвої армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив військове училище. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 175-го піхотного Батуринського полку (Умань). Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 2-м розрядом (1914, переведений у 1915 р.). Брав участь у Першій світовій війні: старший ад'ютант штабу 44-ї піхотної дивізії, старший ад'ютант штабу 21-го армійського корпусу, штаб-офіцер для доручень штабу 28-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 15.03.1918 р. — в українській армії: начальник 1-ї частини відділу навчання військ Головного управління Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З 02.01.1919 р. — начальник

оперативної частини штабу Дієвої армії УНР. 3 грудня 1919 р. — старшина штабу Української Галицької армії, у складі якої навесні 1920 р. потрапив до РСЧА.

У РСЧА у 1920–1921 рр. обіймав посади: начальника оперативного управління штабу Української трудової армії, викладача тактики повторних курсів штабу 14-ї армії. З 05.05.1921 р. — завуч 92-х піхотних курсів РСЧА. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 51-зв — 52; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ — 2002. — С 329; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. -Москва — 1923. — С 119; Капустянський М Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є Уривки зі спогадів — Київ — 2004. — С 409–412.

КРАСОВСЬКИЙ Михайло Якович

(11.01.1878-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Єлисаветграді Херсонської губернії. Закінчив Єлисаветградську класичну гімназію, Київське піхотне юнкерське училище (1903), вийшов підпоручиком до 7-го Красноярського резервного батальйону. Згодом перевівся до 27-го Східно-Сибірського стрілецького полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Був поранений, за бойові заслуги позачергово був підвищений до рангу поручика. Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1914). Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — в. о. начальника штабу 47-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

В українській армії з 20.03.1918 р.: начальник штабу 7-ї пішої дивізії Армії УНР, згодом — Української Держави. З 28.12.1918 р. — начальник штабу Холмсько-Галицького фронту Дієвої армії УНР. З березня 1919 р. — помічник начальника Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов до Збройних Сил Півдня Росії. У 1920 р. перебував у Криму, у резерві офіцерів Російської армії П. Врангеля.

Був членом Української громади Криму, яку очолював генерал Янушевський. Мав бути начальником штабу Української дивізії, яку планував створити генерал Янушевський у складі Російської армії П. Врангеля. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 49-зв — 50; Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С 73; Список Генеральною штаба на 1914. — СПБ. — 1914. — С. 674.

КРАСОВСЬКИЙ Сергій

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У грудні 1919 р. перебував серед інтернованих польською владою українських вояків у Луцьку. З лютого 1920 р. служив у 1-й (згодом — 6-й) Січовій дивізії. Станом на 28.02.1922 р. — у складі 5-ї Херсонської стрілецької дивізії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 108.

КРАСУЛЯ Власій Максимович

(1.02.1870—?) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Свидове Козелецького повіту Чернігівської губернії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 1918 р. — командир паркової групи Окремого (Алмазівського) кінно-гірського дивізіону Армії УНР, згодом — Армії Української Держави та Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. У 1920–1921 рр. — командир паркового дивізіону у складі Окремого (Алмазівського) кінно-гірського дивізіону Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Калішу. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. С. 152; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 17.

КРАТ Михайло Миколайович

(06.08.1892-08.08.1979) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Походив з дворянської родини, з м. Гадяч Полтавської губернії. Закінчив 1-й кадетський корпус (Санкт-Петербург), Павлівське військове училище (1911), вийшов підпоручиком до 93-го піхотного Іркутського полку (Псков), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. За бій під Лодзю 07.11.1914 р. був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (отримав три кульових поранення). У 1917 р. — підполковник за бойові заслуги. З грудня 1917 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу Київської військової округи.

Крат Михайло, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Крат Михайло з дружиною, фото 1946 року (надано для публікації Сергієм Білоконєм)

3 квітня 1918 р. — помічник Гадяцької земської управи. 3 листопада 1918 р. — командир 33-го пішого Охтирського полку військ Директорії. 3 16.01.1919 р. начальник Республіканської дивізії Дієвої армії УНР. 3 середини лютого 1919 р. — помічник начальника Запорізької дивізії (з середини травня — 6-та Запорізька дивізія Дієвої армії УНР). 3 18.08.1919 р. — командир 8-го Чорноморського полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: начальник штабу Збірної Запорізької дивізії. У 1920 р. — член військової делегації УНР до головнокомандувача Російської армії П. Врангеля. Восени 1921 р. — командир 1-го дивізіону Окремого (Алмазівського) кінно-гірського гарматного дивізіону Армії УНР.

3 1924 р. перебував на еміграції у Польщі. Працював бухгалтером.

У 1941–1945 рр. був членом Дирекції Союзу Українських Кооперативів у Холмі. 3 березня 1945 р. — приділений до штабу Української Національної армії П. Шандрука. 12.05.1945 р. з наказу генерала П. Шандрука прийняв командування 1-ю Українською дивізією УНА. Був підвищений до рангу генерал-хорунжого.

У 1945–1948 рр. перебував на інтернуванні в Італії. У 1948 р. разом із вояками дивізії переїхав до Великобританії. У грудні 1951 р. — емігрував до США. Жив у Детройті. Похований на цвинтарі Баунд-Брук.

Черняк Ніна, Михайло Михайлович Крат, рукопис; Крат М Рід Кратів//Вісті Комбатанта. — 1981. — Ч. 3. — С. 73–76; Крат М Про перехід на слркбу Україні//Вісті Комбатант — 1981. — Ч. 2. — С 69–71; Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66–80; Крат М. Як то було у Зимовому поході//Українське Козацтво. — 1974. — Ч. 4(30). — С 26–29; Крат М Дивізія «Галичина» й Холмщина//Вісті Комбатант — Ч. 110. — С. 46–47; Крат М.1920 рік//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С 79–90; О. Ш. Село Наливайки//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 8. — С. 64–75; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002; Вишнівський О. Трагедія 3-ї дивізії Дієвої армії УНР. — Мюнхен — Дітройт. — 1963; Shandruk P. Arms of valor. — 1959; Некролог//Вісті Комбатант — 1979. — Ч. 4. — С. 49–50, Підгайний Б. Генерал Михайло Крат//Вісті Комбатант — Нью-Йорк. — 1979. — Ч. 5/6. — С 71–74; Шанковський А. Залізний Запорожець//Вісті Комбатант — Нью-Йорк. — 1980. -4 1. — С 17–34; Романюк А. Генерал Михайло Крат//Вісті Комбатант — Нью-Йорк. — 1980. — Ч. 1. — С 71–73; Некролог// Сурмач. — Лондон — 1979. — С 3.

КРЕЩЕНКО Роман Федорович

(?—?) — начальник резервних військ Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 10-го Сибірського резервного Омського полку (Омськ). Навесні 1917 р. — командир полку, був усунутий з посади за революційні виступи (належав до партії соціалістів-революціонерів). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 24.12.1918 р. — начальник резервних військ Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 74. — С. 27–28.

КРИВДІН Пилип Васильович

(13.11.1872—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив реальне училище, військово-училищні курси Московського піхотного юнкерського училища за 1-м розрядом (1893).

Служив у 74-му піхотному Ставропольського полку (Умань), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 15–16.03.1915 р.) та Георгіївською зброєю. У 1917 р. — полковник, командир 467-го піхотного Кінбурнського полку. З 24.06.1917 р — відрахований з посади через хворобу.

З травня 1918 р. до початку грудня 1919 р. — командир 12-го пішого Брацлавського полку Дієвої армії УНР (до часу його розформування). Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С 29, 34; Список капитанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С 1124

КРИВЕНКО Віктор Васильович

(11.11.1877 — після 1922) — начальник корпусу Дієвої армії УНР.

Закінчив Темір-Хан-Шурське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (1898), служив у 39-й артилерійській бригаді (Александропіль). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1906). З 26.11.1908 р. — старший ад'ютант штабу 21-ї піхотної дивізії. З 1913 р. — підполковник, штатний викладач Імператорської Миколаївської військової академії. Брав участь у Першій світовій війні. Восени 1917 р. — начальник штабу 25-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — полковник.

Навесні 1918 р. з частиною управління 25-го корпусу перейшов на службу УНР (корпус перейменовано на 1-й Волинський), обійняв посаду начальника штабу корпусу. 29.10.1918 р. звільнений зі служби. З початком протигетьманського повстання повернувся на посаду начальника штабу 1-го Волинського кадрового корпусу, значна частина якого підтримала Директорію. З 30.12.1918 р. до 13.01.1919 р. — командувач 1-го Волинського корпусу Дієвої армії УНР.

У 1922 р. перебував у еміграції. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Список Генерального штабу на 1914. — СПб. — 1914.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Марко Михайлович

(25.03.1893—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив Луцьку гімназію, Іркутське військове училище (01.04.1915). Служив у 84-му піхотному Ширванському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні, командував ротою. У 1917 р. — в. о. старшини для доручень штабу 21-ї піхотної дивізії, помічник начальника розвідного відділу штабу 21-ї піхотної дивізії О. Удовиченка. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1919 р. обіймав посади: помічника та начальника розвідного відділу штабу Правобережного фронту Дієвої армії УНР, начальника розвідного відділу штабу Гуцульського Коша, начальника розвідного відділу штабу 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. З травня 1920 р. — персональний ад'ютант начальника 3-ї Залізної дивізії Армії УНР генерала О. Удовиченка.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі та Франції.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 268. — С. 30–31.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Петро Євсійович

(09.01.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Балтському повіті Подільської губернії. Закінчив Гомельську класичну гімназію, Павлівське військове училище (1913). Служив підпоручиком у 3-му Фінляндському стрілецькому полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1916–1917 рр. — командир 26-ї окремої самокатної сотні та 5-го самокатного батальйону. Під час війни був поранений та двічі контужений. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 18.12.1917 р. — командир Української самокатної сотні військ Центральної Ради. У 1918–1919 рр. працював журналістом у газетах «Відродження», «Українська Ставка», «Український Козак». З 06.06.1919 р. — начальник прес-квартири штабу Дієвої армії УНР, начальник штабу коменданта тилу Дієвої армії УНР. З 21.04.1920 р. — начальник дислокаційного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. У подальшому — начальник закордонного відділу головного управління Генерального штабу УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Варшаві.

У червні 1943 р. очолював у Варшаві комісію з набору добровольців до Стрілецької дивізії СС «Галичина». Восени 1943 р. виступив з ініціативою створення у складі німецької армії т. зв. Українського визвольного війська (УВВ).

З 1945 р. перебував на еміграції у Західній Німеччині.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37 — С 447; Спр. 155. — С. 207; Спр. 169. — С. 150; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 249–256, 258, 301, 353, 524.

КРИЛІВ Олександр Степанович

(20.03.1870-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Станом на 1.01.1910 р. — капітан 22-го піхотного Ніжегородського полку (Остроленка). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920–1922 рр. — старшина окремої старшинської сотні 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С 18.

КРИСЕНКО Тихон Костьович

(1880—?) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Микуличі Речицького повіту Мінської губернії. Закінчив Віленське військово-училище (1905). Станом на 01.01.1910 р. — поручик 2-го Зегржанського фортечного піхотного полку. У складі 299-го піхотного Дубненського полку брав участь у Першій світовій війні. З 28.10.1917 р. до 10.01.1918 р. був командиром 515-го піхотного Пінежського полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 2.07.1920 р. — у резерві старшин Головного інтендантського управління Військового міністерства УНР, з 28.09.1920 р. — приряджений до начальника Тилу Армії УНР. З 08.01.1921 р. — командир старшинської чоти при штабі Тилу Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 117–121; Ф. 3172. — Оп. 4. — Спр. 19. — С. 102–103.

КРИЦЬКИЙ Павло Митрофанович

(3.11.1868–після 1924) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Мала Дівича Прилуцького повіту Полтавської губернії. Закінчив Прилуцьку гімназію (1888), Московські військово-училищні курси (1893), Офіцерську військово-електро-технічну школу (1896), Офіцерську повітроплавну школу (1901). У складі 7-го саперного батальйону брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. У складі 1-го Східно-Сибірського саперного батальйону брав участь у Російсько-японській війні 1904–1905 рр. З 01.10.1909 р. — підполковник. З 20.04.1914 р. — командир 4-ї авіаційної роти. З 20.03.1915 р. — командир фортечної Новогеоргіївської повітроплавної роти. 07.08.1915 р. у складі залоги Новогеоргіївської фортеці потрапив у німецький полон. Повернувся з полону 12.10.1918 р.

Крицький Павло, фото середини 20-х років (Білон П. Спогади. — Пінсбург. — 1952. — Ч. 1)

З 20.10.1918 р. — помічник командира Херсонсько-миколаївського науково-повітроплавного загону Армії Української Держави. З 12.11.1918 р. — начальник відділу повітроплавного управління Головного інженерного управління Військового міністерства

Української Держави. З 15.12.1918 р. — т. в. о. інспектора повітроплавства УНР. З 15.01.1919 р. — інспектор повітроплавства УНР 16.11.1919 р, після розформування інспекції, був приділений до закордонного відділу Генерального штабу Дієвої армії УНР. Був інтернований польською владою. З 10.01.1920 р — булавний старшина для доручень при командирі 4-ї стрілецької бригади Армії УНР. З 24.04.1920 р. — у резерві старшин 2-ї запасної бригади, співробітник Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 09.11.1920 р. — начальник штабу Технічних військ Армії УНР.

Навесні 1924 р. переїхав до Львова, де працював інженером за фахом. Помер у Львові.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 165. — С. 51–52; Спр. 653. — С. 34–55; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С. 40, 47–48; Єрмолаєв Л. Спомин//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 7–9.

КРИПАК Нестор Іванович

(27.10.1892 — до 1925) — підполковник Армії УНР Народився у м. Лебедин Харківської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1920–1921 рр. — командир 1-го збірного куреня 4-ї Сірожупанної бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Був поранений у праву ногу. Помер та похований у таборі Щепіорно.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 39–42.; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 18–20.

КРИШТАЛІВ Денис Васильович

(03.10.1888–1925) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Новогеоргієвськ Херсонської губернії. Закінчив Мінську гімназію. У 1914 р. мобілізований до російської армії. Брав участь у Першій світовій війні у складі 111-го піхотного Донського та 694-го піхотного Пінського полків. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 11.06.1918 р. — старшина 4-го пішого Холмського полку Армії Української Держави, згодом — старшина 3-го Берестейського полку

Армії Української Держави. Закінчив Інструкторську школу старшин (3.01.1919), з 17.01.1919 р. — старшина Звягельського пішого полку Дієвої армії УНР, з 18.02.1919 р. — старшина 3-го пішого Берестейського полку Дієвої армії УНР, з 17.1.1919 р. — старшина 1-го пішого збірного Північного загону Дієвої армії УНР у складі якого брав участь у Першому Зимовому поході. З 18.02.1920 р. — начальник господарської частини штабу Дієвої армії УНР. Станом на 28.02.1922 р. — приділений до штабу 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР.

Похований на українському військовому цвинтарі у Щепіорно.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55. - 108;
Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 101. — С. 26–27.

КРУГЛОВ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

З середини лютого 1919 р. — дивізійний інтендант 17-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 02.06.1919 р. до жовтня 1919 р. — дивізійний інтендант 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 14–15; № 6. — С. 22–23; № 7. — С. 16, 24; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність// За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 51.

КУДЕЛІНСЬКИЙ Михайло Іванович

(1872—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив артилерійське училище (1896). Станом на 01.01.1910 р. — капітан 31-ї артилерійської бригади (Білгород). У 1915 р. — підполковник, командир 1-ї батареї 69-ї артилерійської бригади. Під час Першої світової війни нагороджений Георгіївською зброєю (09.03.1915 р., за бій 27–28.08.1914 р.). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — командир 2-го важкого гарматного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. до жовтня 1919 р. — командир 1-го гарматного полку 1-ї гарматної Північної бригади Дієвої армії УНР.

Русский Инвалид. — СПб. — 1915. — № 62; Список капитанам артиллерии на 1913. — СПб. — 1913; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

КУДРЯ

(?—?) — український командувач Південно-Західного фронту.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Восени 1917 р. — комісар Центральної Ради на Південно-Західному фронті. З початку 1918 р. — командувач Південно-Західного фронту з наказу військового міністра Центральної Ради Миколи Порша. З березня 1918 р. — голова комісії по демобілізації Південно-Західно-го фронту. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 6. — Спр. 10. — С. 2, 106.

КУДРЯВЦЕВ Павло Омелянович

(1885(?)—01.02.1921) — генерал-поручик Армії УНР (по смертно).

Народився в слободі Рясській Костянтиноградського повіту Катеринославської губернії. Походив із родини священника. Закінчив Костянтиноградську гімназію, Полтавську духовну семінарію. Вчився у Катеринодарському політехнічному інституті, з 3-го курсу вступив однорічником 2-го розряду до 1-го Катеринодарського козачого полку. Закінчив Новочеркаське козаке училище (1909), вийшов хорунжим до 1-го козачого Нерчинського полку Забайкальського козачого війська (урочище Київське, Далекий Схід). У складі цього полку на чолі 3-ї сотні брав участь у Першій світовій війні (полком командував на той час П. Врангель). Останнє звання у російській армії — військовий старшина (помічник командира 1-го Нерчинського козачого полку).

З листопада 1917 р. — приділений до Українського Генерального Військового секретаріату. З грудня 1917 р. — працівник Військового міністерства Центральної Ради, учасник вуличних боїв у Києві проти

більшовиків у січні 1918 р. З березня 1918 р. — губернський комісар на Полтавщині. Відмовився визнати владу гетьмана П. Скоропадського і 05.05.1918 р. був усунутий з посади та заарештований. З 29.11.1918 р., після протигетьманського повстання, знову став губернським комісаром Полтавщини та командувачем 6-го Полтавського корпусу військ Директорії. З кінця січня 1919 р. — помічник командувача Окремого Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР. З 29.05.1919 р. — начальник 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р. захворів на тиф. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. З 19.05.1920 р. — помічник військового міністра УНР, генерал-хорунжий. Помер від тяжких наслідків перенесеного плямистого тифу, похований у Тернополі. Посмертно підвищений до звання генерала-поручика.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 698. — С. 4–15; Некролог//Український Вістник. — Львів. — 1921. — Ч. 7. — С. 3; Некролог//Наша Зоря. — 1921. — Ч. 4; Євтимович В. Здобуття «Праги»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 3. — С. 5—18; Вінтоняк І. Укр. Галицький курінь у Полтаві, 1918 р.//Український Скиталець. — Йозефів. — 1922. — Ч. 13. — С. 1–3; Ч. 14. — С. 9–11; Ч. 15. — С. 9–11; Ч. 16. — С. 2–4; Несвіцький О. Полтава у дні революції та в період смуту 1917–1922. — Полтава. — 1995. — С. 55; Тютюнник Ю. З поляками проти України. — Харків. — 1924. — С. 34; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 66.

КУЗЬМЕНКО Митрофан

(1889-22.11.1921) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Веркіївка Чернігівської губернії. Закінчив учительську семінарію, 3-тю Київську школу прапорщиків. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1920 р. — старшина головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. Учасник Другого Зимового походу (у складі 2-ї Волинської дивізії). Взятий до полону у бою під с. Малі Миньки 16.11.1921. Розстріляний у м. Базар.

ДАСБУ. — Фп. — Спр. 74629. — Т. 1. — С. 41; Отмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген. хор. Ю. Тютюнника в листопаді 1921 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С. 12–20.

КУЗЬМІН Олександр Опанасович

(21.02.1896—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у м. Стодихва Ковенського повіту Волинської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик кінноти.

Кузьмін Олександр, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1919 р. — старшина 1-го Окремого запасного залізничного куреня Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. — серед українських вояків, інтернованих польською владою у Луцьку. У 1920 р. — командир сотні 4-го кінного полку Окремої кінної дивізії Армії УНР. З 15.04.1921 р. — командир 6-ю кінного полку Окремої кінної дивізії. З 1923 р. жив на еміграції у Познані. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 148; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 15.

КУЗЬМІНСЬКИЙ Олександр Фомич

(30.08.1884-27.04.1975) — підполковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Походив з міщан Тульчина Подільської губернії. Закінчив Тульчинську духовну семінарію, Одеське піхотне юнкерське училище (1908), вийшов підпоручиком до 75-го піхотного Севастопольського полку (Гайсин), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. закінчив один курс Військової академії Генерального штабу. Згодом — старший ад'ютант штабу 19-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 04.12.1917 р. — начальник штабу 64-ї Української дивізії. З 02.04.1918 р. — у резерві старшин Генерального штабу військ Центральної Ради. З 20.04.1918 р. — молодший ад'ютант штабу 2-ю Подільською корпусу Армії УНР. З 30.05.1918 р. — обер-старшина для доручень штабу Сердюцької дивізії Армії Української Держави. З 16.12.1918 р. — штаб-старшина оперативного відділу штабу військ Директорії. З 30.07.1919 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 17.11.1919 р. перебував у відпустці. Станом на 04.08.1920 р. — булавний старшина 3-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу УНР, придлений до штабу Армії УНР. З 03.11.1920 р. — начальник розвідного відділу Генеральною штабу УНР. З лютого 1921 р. — начальник Партизансько-Повстанською штабу Юрка Тютюнника. З червня 1921 р. — помічник начальника штабу у справах розвідки. З кінця 1921 р. — головноуповноважений Українського центрального комітету у Галичині.

Кузьмінський Олександр, фото 60-х років (Пам'ятна книга. П'ятдесятиліття Союзу бувших українських вояків в Канаді. — Гамільтон. — 1987)

У 1939 р. виїхав до Австрії. У 1951 р. емігрував до Канади. Жив у Едмонтоні та Торонто, працював інженером. Помер у Торонто, похований на цвинтарі Йорк.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 139; Ф. 1075 — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 37; РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 376–191; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924; Герчанівський Д Вигнати окупанта. — Мюнхен. — 1963; Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 356; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 193; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 211, 243.

КУКЕЛЬ Костянтин Іванович

(26.12.1865—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м. Вільно. Закінчив Миколаївське інженерне училище (1887), служив у 1-му понтонному батальйоні. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — старшина Харківської автомайстерні Армії Української Держави. З 01.09.1919 р. — начальник загальнорухомої частини самохідної управи Головного інженерного управління Військового міністерства УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 13.

КУЛИК Семен Євдокимович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан.

З січня 1918 р. — командир сотні 1-го українського Залізничного полку військ Центральної Ради, згодом — Армії Української Держави. У подальшому — командир цього полку (до жовтня 1918 р.). З січня 1919 р. до 26.06.1919 р. — командир 1-го Залізнично-Технічного полку Дієвої армії УНР. У подальшому служив у 2-й дивізії «Запорізька Січ» та у 5-й Селянській дивізії Київської групи Дієвої армії УНР. З 12.09.1920 р. — начальник постачання 1-ї Кулеметної дивізії Армії унр.

З 1921 р. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 30; ДАСБУ. — Фп. — Спр. 51-908. — Т. 1. — С. 6–7, 22-22-зв.

КУЛИКІВСЬКИЙ Микола Йосипович

(06.12.1884-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Торчин Луцького повіту Волинської губернії. Закінчив Волинську духовну семінарію. З 1905 р. служив рядовим у 124-му піхотному Воронізькому полку (Харків), з 1911 р. — у 21-му Сибірському стрілецькому полку. З початком Першої світової війни дістав звання прапорщика, 08.11.1914 р. потрапив до німецького полону.

Кухиківський Микола, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

У 1916 р. був одним з ініціаторів створення українських національних гуртків у німецьких таборах для військовополонених російської армії. Став одним з організаторів 1-го Українського полку ім Т. Г. Шевченка (1916–1917), який формувався з військовополонених-українців. З січня 1918 р. служив у 1-й Українській (Синьожупанній) дивізії. На початку 1919 р. — начальник розвідного відділу штабу Чорноморської дивізії Дієвої армії УНР З березня 1919 р. — комендант бронепотягу «Запорожець». З 15.06.1920 р. — старшина для зв'язку між Головним Отаманом С. Петлюрою та Головою Ради Міністрів. З 05.10.1920 р. — підполковник.

З 1923 р. жив на еміграції у Варшаві, з 1945 р. — у Мюнхені. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 98;
ЦДАВОУ. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1593. — С. 39; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 72; Зубенко І. Наші лицарі й мученики — Каліш. — 1922. — Ч. 1. — С. 27.

КУЛЬЖИНСЬКИЙ Сергій Миколайович

(18.06.1869–1938) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився на Чернігівщині. Закінчив 1-й Московський кадетський корпус, 3-тє військове Олександрівське училище (1889), служив у 19-й артилерійській бригаді. Згодом перевівся до 2-ї Гренадерської артилерійської бригади (Москва). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1900), служив на штабових посадах у Київській військовій окрузі. З 06.12.1904 р. — підполковник. З 06.12.1908 р. — полковник. З 24.01.1909 р. — начальник штабу 9-ї кавалерійської дивізії (Київ). З 09.04.1910 р. — начальник штабу 12-ї кавалерійської дивізії (Одеса). У 1915–1916 рр. — командир 12-го гусарського Охтирського полку. З 12.07.1916 р. — генерал-майор, начальник штабу 3-го кавалерійського корпусу. З 07.02.1917 р. — генерал для доручень командувача 8-ї армії.

З 04.06.1918 р. — начальник 4-ї кінної дивізії Армії Української Держави. З грудня 1918 р. був придлений до штабу Дієвої армії УНР, інспектор кінноти. З 09.07.1919 р. — командир 1-ї Окремої кінної бригади Дієвої армії УНР. З серпня 1919 р. — викладач Житомирської юнацької школи. Станом на 26.09.1919 р. — придлений до штабу Дієвої армії УНР. З 13.09.1920 р. — лектор Камянець-Подільської спільної юнацької школи.

Кульжинський Сергій, фото 1918 року (ГАРФ)

З 1922 р. жив на еміграції у Познані. Дружина С. Кульжинського, Софія, у листі до В. Євтимовича 01.04.1934 р. скражилася на важке

матеріальне становище, а у листі від 15.01.1936 р. передавала В. Євтимовичу вітання від генерала.

За даними П. Мірчука, історика УПА, у 1944 р. генерал Кульжинський був інспектором кінноти Української повстанської армії, хоча документальних підтверджень цього немає. Ймовірно, П. Мірчук міг сплутати С. Кульжинського з колишнім командиром 6-го кінного полку Армії УНР Д. Білогубом (Вернигорою), який дійсно обіймав цю посаду.

ЦДАВОУ. — Ф. 1876. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 89–90, Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 93-а; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 41-зв. — 42; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226; Отрешко-Арсський М. Спільна воєнна школа Дієвої армії уНР//Тризуб. — Нью-Йорк. — Ч. 1973. — Ч. 72. — С. 10–17.

КУПИЙЧУК

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Фельдфебель лейб-гвардії 3-ї артилерійської бригади. За бойові заслуги був підвищений до старшинського рангу. У 1917 р. — капітан.

З 09.02.1918 р. — начальник постачання Гайдамацького Коша Слобідської України. З 25.03.1918 р. — острозький повітовий військовий комендант, за Гетьманату був звільнений з цієї посади. У лютому — березні 1919 р. — начальник Коростенського загону Північної групи Дієвої армії УНР. З 21.03.1919 р. — начальник 18-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. Доля після квітня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 96; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С. 28; Варшава. — 1937. - № 7. — С. 19, 21; Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 153.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Володимир Іванович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 74-го піхотного Ставропольського полку (Кам'янець-Подільський). Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1920 р служив у 2-й Волинській дивізії Армії УНР. У 1921 р. — командир 2-го Запасного куреня 2-ї Запасної бригади Армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С. 110–111.

КУПЧИНСЬКИЙ Микола Миколайович

(04.12.1870 — після 1919) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Походив з Полтавщини. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 1-ше військове Павлівське училище (1890). Станом на 01.01.1910 р. — підполковник, офіцер-вихователь Петровського Полтавського кадетського корпусу. Учасник Першої світової війни, був поранений, нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня, Георгіївською зброєю, відзнакою Святого Георгія IV ступеня. З 19.02.1917 р. — генерал-майор. Остання посада — командир 62-ї піхотної дивізії.

З 08.06.1918 р. — начальник 6-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 20.11.1918 р. — начальник 11-ї пішої дивізії Армії Української Держави.

13.01.1919 р. був офіційно звільнений з української служби. Фактично виїхав до Криму (до білих) ще наприкінці листопада 1918 р. З 02.01.1919 р. — у резерві командного складу Збройних Сил Півдня Росії, перебував у Криму.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 85; Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73.

КУРАХ Михайло Степанович

(19.09.1895-18.06.1962) — сотник Армії УНР (полковник в еміграції).

Народився у м Сердиця під Львовом Закінчив Львівську гімназію. У серпні 1914 р. був виліканий до австро-угорської армії, служив в артилерії. Останнє звання в австро-угорській армії — лейтенант. Потрапив до російського полону.

Курах Михайло, фото 1920 року (Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974)

У серпні 1917 р. таємно залишив самарський табір військовополонених разом з ешеленом вояків-українців, що прямували на поповнення 34-го армійського корпусу (1-го Українського). Після

прибуття до корпусу був призначений начальником канцелярії. У грудні 1917 р. вступив до Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців, один із організаторів Січової артилерії. З кінця лютого 1918 р. — командант передків 1-ї батареї Січових стрільців. Після розформування Січових стрільців з наказу німецького командування 30.04.1918 р. разом із кадрами батареї виїхав до Запорізької дивізії Армії Української Держави. Був помічником командира 4-ї батареї Запорізького легкого гарматного дивізіону, сформованої з галичан. Наприкінці вересня 1918 р., після отримання дозволу гетьмана П. Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців, разом із батареєю виїхав до Білої Церкви — місця формування загону. Був помічником командира 1-ї батареї Січових стрільців. З 21.11.1918 р. — командир 2-ї гарматної батареї Січових стрільців. З середини січня 1919 р. і до розформування Корпусу Січових стрільців 06.12.1919 р. очолював 1-й (з середини липня — 28-й) гарматний полк Січових стрільців Дієвої армії УНР.

У грудні 1919 р. з наказу Січової Ради вступив до Української Галицької армії. Згодом повернувся до Галичини. З 1921 р. жив у Львові, був керівником відділу пропаганди Української військової організації.

У 1939 р., після окупації Галичини радянськими військами, залишився у Львові за завданням ОУН. У червні 1940 р. був висланий разом із родиною до Архангельської області. У 1941 р. був відправлений на поселення до Казахстану, в колгосп «Жана-Туратс» Красногорського району. Був довіреним польського посольства у цьому районі, головою обласного правління Союзу польських патріотів. Заарештований 27.11.1944 р. за звинуваченням у польській націоналістичній діяльності. Повністю зізнався щодо своєї участі в УВО та ОУН. У лютому 1945 р. був переданий із НКВС Казахстану до НКВС УРСР, втратив у в'язницях дружину та 2 дітей.

У 1946 р. як польський громадянин згідно угоди між радянським урядом та головою польського еміграційного уряду генералом Сікорським був відпущений до Польщі. У 1947 р. виїхав до Австрії. Восени 1956 р. переїхав до США, був активним громадським діячем. Помер від серцевого нападу у Нью-Йорку, у помешканні рідного брата Івана.

ЦДАГПОУ. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М С;
ЦДАВОУ. — Ф. 4019 — особистий фонд Кураха М.; Дашкевич Р.
Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-
Йорк. — 1965; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. —
1992; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1962. - № 3/4. —
С. 101; Панченко І. Харківський Слобідський Кіш//Українське
Козацтво. — Ч. 54–55. — С. 38–39.

КУРКОВСЬКИЙ Омелян Андрійович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1920 р. — начальник Могилів-Подільсь-кого повітового
жандармського відділу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 45.

КУТАЙСОВ Валеріан Романович

(30.05.1872-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське
училище за 1-м розрядом (1891), служив у 47-му піхотному
Українському полку (Могилів-Подільський). Станом на 01.01.1910 р —
капітан, старший ад'ютант управління Варшавської місцевої бригади.
Останнє звання у російській армії — полковник.

З 11.09.1919 р. — у розпорядженні начальника Головного
управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля
невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204, Список
капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — С. 621

КУСТОВСЬКИЙ Всеволод Петрович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан.

З 09.02.1918 р. — помічник командира 2-го Запорізького куреня (з
15.03.1918 р. — полку) Армії УНР. У грудні 1919 р. — серед

українських вояків, інтернованих польською владою у Луцьку. У травні 1920 р. — командир 16-го запасного куреня 6-ї запасної бригади Армії УНР. З 13.09.1920 р. — приділений до штабу 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. 28.02.1922 р. був переведений з 5-ї Херсонської дивізії до 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 32, 108; Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928. — С. 26, 27; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади/За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 137.

КУХАРЧУК Яків Федорович

(1878—?) — сотник Дієвої армії УНР.

Народився у м. Уїздці Дубенського повіту Волинської губернії. На військовій службі з 1901 р. Останнє звання у російській армії — поручик (кінноти).

В українській армії з 1917 р. У 1919 р. був помічником командира, а у вересні—жовтні — в. о. командира 26-го (2-го) Залізничного полку Дієвої армії УНР. У 1921 р. — командир кадрів 5-го кінного полку 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР. У 1922 р. — приділений до штабу 6-ї Стрілецької дивізії Армії УНР.

В Дієвій армії УНР служив також Кухарчук Яків Гордійович — хорунжий, у 1919 р. — ольгопільській повітовий комендант.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 923. — С. 53–55; Самутин П. Командний склад VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р. // Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 4. — С. 84.

КУЦЬ (Куц) Грицько Федотович

(1890?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підпоручик.

Станом на 13.03.1922 р. служив у 2-й Волинській дивізії. У боях Визвольної війни був тричі важко поранений.

КУЧАБСЬКИЙ Василь Васильович

(04.11.1895–1944?) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Волинець під Львовом. Закінчив Цісарсько-королівську українську академічну гімназію у Львові, був одним із засновників української молодіжної організації «Пласт». Навчався на юридичному факультеті Львівського університету. У серпні 1914 р. одним із перших вступив до Легіону Українських січових стрільців. Станом на 01.01.1916 р. — четар 5-ї сотні Легіону. У вересні 1916 р. потрапив у російський полон. Перебував у таборі для військовополонених у Дубровці, під Царициним. Останнє звання в австро-угорській армії — лейтенант.

13.01.1918 р. разом з іншими полоненими старшинами УСС прибув до Києва, де став одним зі старшин Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців. З 19.01.1918 р. — командир запасної сотні 1-го куреня Січових стрільців. З 26.11.1918 р. — начальник відділу у штабі військ Директорії. З початку грудня 1918 р. до середини лютого 1919 р. — командир 1-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. Згодом — член української дипломатичної місії у Швеції. З 10.06.1919 р. — командир Коша Січових стрільців Дієвої армії УНР (запасної частини, де навчалися новобранці). З липня 1919 р. — помічник командира Коша. У грудні 1919 р. — серед українських вояків, інтернованих польською владою у Луцьку.

Кучабський Василь, портрет 1920 року (Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

Навесні 1920 р. виїхав до Чехо-Словаччини. У 1921 р. повернувся до Львова, навчався на юридичному відділі Українського університету. Був одним із активних членів Української військової організації. Неодноразово заарештовувався польською владою. У 1923 р. виїхав до Берліна, закінчив філософський факультет берлінського Фрідріх-Вільгельмського університету. Автор численних праць з історії Визвольних змагань, зокрема — «Золоті ворота. Історія Січових стрільців».

Під час Другої світової війни жив у Любліні. Останні відомості про В. Кучабського — від червня 1944 р. Подальша доля невідома.

Кучабський Ю. Василь Кучабський. — Пустомити. — 1996;
Крезуб А. Кіш Січових стрільців//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 11. — С. 19–21; Ч. 12. — С. 16–18; УСС, Українські січові стрільці. — Львів. — 1935. — С. 150.

КУЧЕРА Август-Йосип

(1.03.1887—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Відень. Офіцер австро-угорської армії. Під час Першої світової війни служив у 22-му полкові стрільців, що складався переважно з українців. Дістав важке поранення у голову.

Кучера Август, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1935. — Ч. 5)

У 1919 р. служив в Українській Галицькій армії. Наприкінці 1919 р. — командир 3-ї Бережанської бригади (потім — полку) УГА. У 1920 р. — помічник командира 1-го кінного ім. М. Залізняка полку Окремої кінної дивізії Армії УНР. З 30.04.1921 р. — командир Запасного кінного полку Окремої кінної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 151; Спр. 927. — С. 36; Ф. 2188. — Оп. 2. — Спр. 59. — С. 310; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; Ч. 9. — С. 206–225.

КУЩ Віктор Максимович

(10.11.1878-21.11.1942) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у м. Олександрівськ Катерино славської губернії (нині — Запоріжжя). Закінчив Олександрівське міське училище, Одеське піхотне юнкерське училище (1904). Служив у 15-му стрілецькому полку. Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1912). З 08.1916 р. — підполковник. У 1917 р. —

начальник штабу 10-ї Сибірської стрілецької дивізії. Під час Першої світової війни був контужений (08.07.1917) та отруєний газами (10.07.1917).

Куц Віктор, фото 20-х років (За Державність. — Каліш. — 1934. — Ч. 4)

З серпня 1918 р. — начальник оперативного відділу штабу 1-го Волинського корпусу Армії Української Держави. З 13.11.1918 р. — начальник штабу 13-ї пішої кадрової дивізії. З 01.01.1919 р. — начальник організаційного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 07.03.1919 р. — начальник частини розвідки розвідного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 01.05.1919 р. — начальник штабу 1-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. З 02.06.1919 р. — начальник штабу 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. З 27.07.1919 р. — начальник штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. З 19.03.1920 р. — т. в. о. начальника мобілізаційного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. З 19.03.1920 р. — начальник організаційного управління Генерального штабу УНР. З 07.07.1920 р. — начальник 1-го генерал-квартирмейстерства штабу Дієвої армії УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий. З березня 1927 р. — начальник Генерального штабу при Військовому міністерстві уряду УНР в екзилі.

З серпня 1927 р. — головний редактор військово-наукового часопису «Табір», що видавався до початку Другої світової війни. Помер у Варшаві, похований на православному цвинтарі Воля.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2 — Спр 37 — С 443; Ф. 1078. — Оп Z — Спр 264 — С 65–66; Ф. 1078. — Оп Z — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 48–49; Список Генерального штаба на 1914 — СПб. — 1914 — С 644; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державністк — Варшава — 1938. - № 8. — С 9-64; 1939. - № 9. — С 20, 31–32, 37; Прохода В. Записки непокірливого — Торонто. — 1969. — Кн 1. — С 405–413, Shandruk P Arms of valoi: — 1959: Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма — Київ — 2002 — С 215.

***

Симон Петлюра серед старшин та вояків 3-го Гайдамацького полку Армії УНР, поч. березня 1918 року (ЦДАКФДУ)

Л

ЛАБУЦЬ (Лабуц) Чеслав Едуардович

(?—?) — командир куреня Дієвої армії УНР.

Поляк за походженням. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 109-го піхотного Волзького полку (під Ковно). Останнє звання у російській армії — підполковник.

3 січня 1919 р. — командир куреня Житомирської юнацької школи Дієвої армії УНР. 30.04.1919 р. був заарештований начальником школи за, начебто, підбурення юнаків перейти до поляків. У подальшому — викладач школи. У червні 1919 р. перейшов на польський бік разом з частиною обозу школи. Подальша доля невідома.

Петрів В. Житомирська юнацька школа//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 7–8. — С. 15–18; Ч. 10. — С. 11–15; Ч. 11. — С. 14–17; 1937 — Ч. 1 — С. 19–21; Ч. 3. — С. 14–17; Ч. 6. — С. 17–18; Винник І. Бої Житомирської пішої юнацької школи//За Державність. — Варшава. — Львів. — 1939. — Ч. 9. — С. 164–170.

ЛАЗАРСЬКИЙ

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. служив у Сердюцькій дивізії гетьмана П. Скоропадського. На початку січня 1919 р. з решток дивізії сформував та очолив 3-й піший полк Січових стрільців Дієвої армії УНР. Був командиром цього полку до 31.03.1919 р. Подальша доля невідома.

Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992.

ЛАВРОВСЬКИЙ Михайло Митрофанович

(? — вересень 1920) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Переяслав Полтавської губернії. Навчався у Київській духовній семінарії. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З середини січня 1919 р. — помічник командира 3-го Залізничного полку Окремого Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР. З 24.10.1919 р. — командир 27-го (3-го Залізничного полку) Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир 3-го куреня збірної бригади Київської дивізії, сформованого з 9-ї Залізничної дивізії. У 1920 р. — командир 30-го куреня 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Загинув у бою під м. Нова Ягольниця (Галичина).

ЦДАВОУ. — Ф. 4018. — Оп. 1 — Спр. 68. — С. 71; Ф. 1696. — Оп. 1. — Спр. 5. — С. 16–17.

ЛАЗУРЕНКО Степан Савич

(28.12.1892—27.02.1969) — полковник Армії УНР (в еміграції).

Народився у м. Гадяч Полтавської губернії. У 1914 р. був мобілізований. У 1915 р. закінчив Віленське військово-училище, служив у 325-му піхотному Царьовському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. За бойові заслуги був нагороджений Георгіївською зброєю (21.08.1916 р., за бій 24.09.1915 р.). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З травня 1917 р. — командир сотні, згодом — 2-го куреня у 1-му Українському козацькому полку ім. Б. Хмельницького. З 17.11.1918 р. — командир 4-го Запорізького ім. Б. Хмельницького полку військ Директорії та Дієвої армії УНР (з 15.05.1919 р. — 18-й Запорізький полк ім. Б. Хмельницького). У червні 1919 р. захворів на плямистий тиф, невдовзі — на поворотний тиф. У листопаді 1919 р. важко хворим залишився у м. Ярмолинці.

Після одужання жив в Україні, приховував свою службу в українській армії.

Лазуренко Степан, фото часів Першої світової війни (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

У 1944 р. разом з відступаючими німецькими частинами залишив Україну. Спочатку жив у Німеччині, у 1948 р. виїхав до США. Помер у Детройті (штат Мічиган, США). Похований на православному цвинтарі у Баунд-Бруці.

Посмертна згадка//Українське Козацтво. — 1978. — Ч. 1–2(40–41). — С. 57–59; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1969. — Ч. 54. — С. 23–24; Самійленко С. Дні слави. — Нью-Йорк. — 1958; Вишнівський О. Пам'яті Степана Лазуренка//Вісті Комбатанта/ Нью-Йорк. — 1969. — Ч. 5. — С. 55–56; Лазуренко С. Перший Український козацький ім. гет. КХмельницького полк//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1967. - № 2. — С. 19–24; Лазуренко С. Богданівці на фронті 1917 року//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1965. - № 33. — С. 13–15; № 34. — С. 15–18; Лазуренко С. Від Києва до Дону (від 06.03. до 29.04.1918)//Тризуб. — 1967. - № 45. — С. 16; № 46. — С. 19–20; 1968. - № 47. — С. 18–21; № 48. — С. 18–19; Лазуренко С. Богданівці на Демаркаційній лінії//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. — № 37. — С. 6

—10; Лазуренко С. Повстання проти гетьмана і Друга війна з більшовиками 1918–1919 рр.// Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966. - № 39. — С. 17–18; № 40. — С 3–5; № 41. — С. 6–9; 1967. - № 42. — С. 13–15; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 600.

ЛАСТІВЧЕНКО Юрій Іванович

(07.04.1887—28.12.1917) — командир 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького військ Центральної Ради.

Ластівченко Юрій, фото 1916 року (з приватної колекції О. Шереметьєва)

Походив з Чернігівщини, з родини народного учителя. Закінчив Новозибківське реальне училище. 01.07.1907 р. вступив до Олексіївського військового училища, однак 23.04.1909 р., майже напередодні випуску, з невідомих причин був відрахований з училища та відправлений рядовим до 102-го піхотного Петрозаводського полку. Невдовзі, 01.09.1909 р., був прийнятий до старшого класу Санкт-Петербурзького піхотного юнкерського училища, яке закінчив 06.08.1910 р. Вийшов підпоручиком до 42-го піхотного Якутського полку (Кремінець), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був двічі поранений. З 1916 р. — курсовий офіцер 2-ї школи

підготовки прапорщиків піхоти Південно-Західного фронту у Житомирі. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

3 серпня 1917 р. — командир куреня 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького. 3 листопада 1917 р. — командир цього полку. Був підступно убитий у Полтаві анархо-комуністом Дунайським.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 2364; Несвіцький О. Полтава у дні революції та в період смуги 1917–1922. — Полтава. — 1995. — С. 28.

ЛАСТОВСЬКИЙ Борис Мартинович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Київщині. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 17-го піхотного Архангелогородського полку (Житомир), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (за бій 22.04.1915 р.). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1919 р. — начальник базисного складу Головного управління постачання Військового міністерства УНР. З 25.08.1919 р. до жовтня 1919 р. — начальник загального відділу управління 2-го помічника Військового міністра УНР у справах постачання. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 213.

ЛАХТУРІВ Яків Іполитович

(? -?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 145-го піхотного Новочеркаського полку (Санкт-Петербург). Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 29.09.1919 р. і до жовтня 1919 р. — працівник Головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37.

ЛЕБЕДІВ Михайло Васильович

(05.10.1872-07.07.1931) — вартовий отаман Східної групи Дієвої армії УНР.

Походив з міщан Одеси. Закінчив Одеське реальне училище, Одеське піхотне юнкерське училище (1893). Служив у 70-му піхотному Рязькому полку, незабаром перевівся до 59-го піхотного Люблінського полку (Одеса). Закінчив Санкт-Петербурзький археологічний інститут, Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1901). У складі 59-го піхотного Люблінського полку брав участь у Російсько-японській війні. З 1906 р. служив на штабових посадах у штабі Іркутської військової округи. З 06.12.1908 р. — підполковник. З 04.11.1910 р. — викладач Миколаївського кавалерійського училища. З 06.12.1911 р. — полковник. Учасник Першої світової війни: начальник штабу 8-ї Сибірської стрілецької дивізії, командир 158-го піхотного Кутаїського полку, начальник штабу 7-ї піхотної дивізії. З 12.05.1917 р. — генерал-майор, начальник штабу 3-го армійського корпусу. З 07.08.1917 р. — начальник 5-ї стрілецької дивізії. Під час Першої світової війни був поранений.

Лебедів Михайло, фото 1931 року (ДАСБУ)

На українській службі з травня 1918 р. — начальник 4-ї пішої дивізії Армії Української Держави. За Гетьманату — генеральний хорунжий Армії Української Держави. З 01.01.1919 р. — начальник штабу 2-го Подільського корпусу Дієвої армії УНР. З 09.03.1919 р. — вартовий отаман Східної групи Дієвої армії УНР.

У квітні 1919 р. виїхав до Одеси, зайнятої на той час червоними. Був мобілізований до РСЧА. Обіймав посаду начальника організаційного відділу штабу 3-ї Української радянської армії.

У липні 1919 р., після того, як червоні покинули Одесу, залишився у місті. Був мобілізований білими та відправлений до Новочеркаська на реабілітаційну комісію генералів, іцо служили в РСЧА. Разом з білими відступив на Північний Кавказ.

У березні 1920 р. здався у полон до червоних разом з Кубанською білогвардійською армією. З 01.01.1921 р. — науковий співробітник Одеського відділення Єдиного державного архіву. З 17.05.1921 р. — перебував на посаді для особливих доручень при командувачеві Київської військової округи (згодом — Київського військового сектору). З 1922 р. — викладач Київської об'єднаної командної школи ім. С. Каменева. 10.01.1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 22/23.06.1931 р. був засуджений до розстрілу з заміною вироку на 10 років виправно-трудових робіт, але за кілька днів судове рішення було змінене і виконано смертний вирок.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 2417, архівно-слідча справа Лебедіва М. В.; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 90; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 97. — С. 41; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 01.03.1923. — Москва. — 1923. — С. 131; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ЛЕВАНДА Дмитро Дмитрович

(17.04.1884-10.08.1931) — капітан 2-го рангу Військово-морського флоту УНР.

Народився в Умані. Закінчив Морський кадетський корпус (1903), служив в управлінні головного начальника Архангельська та тилового водного району.

Станом на 27.11.1918 р. — флаг-капітан з розпорядницької частини штабу білогвардійської флотилії Північно-Льодовитого океану. З січня 1919 р. був приділений до штабу командувача флотилії Північно-

Льодовитого океану. З 02.10.1919 р. — капітан 2-го рангу білогвардійського флоту.

З 1920 р. — на службі УНР, на посаді начальника відділу Головного Морського штабу УНР.

Помер на еміграції у Варшаві.

Список флота на 11.04.1916. — СПб. — 1916 — С. 196; Список флота на 1917. — СПб. — 1917. — С. 20; Шрамченко С. Український рух на Фльотилії Північно-Ледового Океану у 1917 році//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С. 12.

ЛЕВАНДОВСЬКИЙ Марціан Домінікович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 18-го піхотного Вологодського полку (Новоград-Волинський). Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — помічник новоград-волинського повітового військового начальника. За Гетьманату був підвищений до рангу військового старшини. З 01.02.1919 р. — рівненський військовий начальник. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 3.

ЛЕВЕНСОН Євген Феофілович

(20.12.1882-02.07.1931) — старшина Дієвої армії УНР.

Походив з селян Овруцькою повіту Волинської губернії. Закінчив Овруцьке реальне училище. У 1901–1903 рр. служив однорічником у 41-му піхотному Селенгінському полку. У 1904 р. вступив добровольцем до 23-го Східно-Сибірського стрілецького полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. За бойові заслуги одержав звання прапорщика У 1908 р. закінчив Казанське піхотне юнкерське училище, вийшов підпоручиком до 151-го піхотного П'ятигорського полку (Ковель). У 1910 р. перевівся до 33-го піхотного Слеського полку (Полтава). З початком Першої світової війни був призначений командиром роти 237-го піхотного Грайворонського

полку, який формувався з 33-го Слеського. У його складі брав участь у боях, був двічі поранений. Останнє звання у російській армії — підполковник.

05.09.1917 р. потрапив до німецького полону, згодом перевівся до українського офіцерського табору у Ганноверіш-Мюнден. 11.03.1918 р. був призначений командиром 6-го Українського полку 2-ї Української дивізії, що формувалася з військовополонених-українців у районі Ковеля. Однак 27.04.1918 р дивізію було розформовано з наказу німецького командування. У червні 1918 р. повернувся в Україну. Незабаром на запрошення полковника Басенка, свого колишнього командира полку, вступив до 4-го Сердюцького полку гетьмана П. Скоропадського на посаду командира нестройової роти 20–21.11.1918 р. у складі 4-го Сердюцького полку перейшов на бік Директорії. 3 грудня 1918 р. був помічником командира 4-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР з господарчої частини.

Левенсон Євген, фото 1931 року (ДАСБУ)

У жовтні 1919 р. перейшов на бік білих, виїхав до Одеси, де у лютому 1920 р. був арештований червоними.

У березні 1920 р. — мобілізований до РСЧА, призначений начальником відділу спорту та допризивної підготовки Полтавської територіальної бригади. Згодом — викладач 14-ї піхотної Полтавської школи, Сумської піхотної школи, Сумської гарматної школи. З кінця

1930 р. — завідувач відділу навчальних посібників Сумської гарматної школи. Був заарештований 07.02.1931 р. у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 22/23.06.1931 р. був засуджений до розстрілу. Страчений.

ДАСБУ. — Фп. — Спр. 67093. — Т. 3225, архівно-слідча справа Левенсона Є Ф; ЦДАВОУ. — Ф. 4060. — Оп. 1. — Спр. 16. — С. 74–76.

ЛЕВИЦЬКИЙ Георгій (Юрій) Олександрович

(06.11.1857-23.02.1920) — військовий агент УНР у Німеччині, Нідерландах та Данії.

Закінчив 2-ге військове Костянтинівське училище (1876). Станом на 01.01.1910 р. перебував у відставці. З початком Першої світової війни повернувся на військову службу. З 31.10.1914 р. — генерал-лейтенант. З 07.01.1916 р. — начальник 126-ї пішої дивізії. 11.03.1917 р. був демобілізований.

На українській службі з 08.06.1918 р. — призначений на посаду т. в. о. начальника 16-ї пішої дивізії Армії Української Держави, однак до місця дислокації дивізії не відбув. З 27.06.1918 р. — т. в. о. начальника 1-ї пішої дивізії Армії Української Держави. За Гетьманату — генеральний значковий Армії Української Держави. З 02.02.1919 р. — призначений начальником 6-го Полтавського кадрового корпусу Дієвої армії УНР, однак посаду не обійняв. Станом на 09.05.1919 р. — військовий агент УНР у Німеччині, Голандії та Данії (Берлін).

Восени 1919 р. виїхав до Збройних Сил Півдня Росії. Помер від тифу у Новоросійську.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 87.

ЛЕВЧУК Петро Михайлович

(1889-27.04.1931) — старшина Дієвої армії УНР.

Походив з селян Гродненської губернії, народився у Бересті-Литовському. Закінчив військове училище. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 177-го піхотного Ізборського полку (Рига). Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію (переведений у 1915

р.). Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — в. о. начальника штабу 5-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З червня 1918 р. — старший ад'ютант штабу Сердюцької дивізії Армії Української Держави. З 30.12.1918 р. до 11.04.1919 р. — начальник дислокаційної частини оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. 19.05.1919 р. — делегований до польського командування у справі переговорів про перемир'я. З 17.07.1919 р. — член делегації УНР, очолюваної П. Ліпком.

У вересні 1919 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії. Був начальником 5-го Кінного корпусу генерала Юзефовича, дістав поранення у бою проти червоних та 02–08.03.1920 р. був евакуйований до Греції, де залишився на еміграції. Помер та похований у м. Піреї (Греція). У штабі Дієвої армії УНР також служив рідний брат П. М. Левчука, сотник Олександр Левчук.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 51-зв. — 52; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність// За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 18; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 96, 217; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 307; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 4. — С. 106.

ЛЕГІН Іван Федорович

(03.09.1889-?) — підполковник Армії УНР.

Син надвірного радника Полтавської губернії. Закінчив Курське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (15.06.1908), вийшов підпоручиком до 6-го Східно-Сибірського стрілецького полку (урочище Новокиївське, Далекий Схід). Закінчив Головну гімнастично-фехтувальну школу (1912). У складі 6-го Сибірського стрілецького полку брав участь у Першій світовій війні. Був важко поранений. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З липня 1917 р. — ад'ютант 1-го Українського запасного полку у Києві (згодом — полк ім П. Дорошенка). У січні 1918 р брав участь у

вуличних боях у Києві проти більшовиків. З 09.02.1918 р. слрків в Окремому Запорізькому загоні (згодом — бригаді) військ Центральної Ради. З жовтня 1918 р. до середини січня 1919 р. — начальник штабу Окремого Чорноморського Коша Дієвої армії УНР. У 1919 р. перебував у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. 21.04.1919 р. прибув у розпорядження штабу Північної групи Дієвої армії УНР, був відправлений у розпорядження штабу 5-ї дієвої кінної дивізії. 11.05.1919 р. прибув у розпорядження штабу 9-го дієвого корпусу. З кінця травня 1919 р. — помічник начальника 2-ї частини організаційного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р. очолив Окремий кінний дивізіон Дієвої армії УНР, особовий склад якого у грудні приєднався до отамана Волоха, що повстав проти УНР.

У січні 1920 р. частина дивізіону повернулася до Дієвої армії УНР, яка рейдувала у Першому Зимовому поході, а І. Легін приєднався до білогвардійської групи генерала Бредова, яка невдовзі була інтернована у Польщі.

Влітку 1920 р. разом з групою офіцерів-українців, які служили у групі Бредова, повернувся до Армії УНР. У 1920–1921 рр. — командир куреня 2-ї запасної бригади Армії УНР.

Під час Першої світової та Визвольної війни дістав два важких поранення, значною мірою втратив працездатність. У 1920-х рр. жив у Рівному. Подальша доля невідома.

У Дієвій армії УНР також служив рідний брат І. Легіна — сотник Легін Микола Федорович.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 131–644; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 49. — С 24–26; Оп. 2. — Спр. 37. — С 201–204; Спр. 927. — С 9; Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш// За Державність. — Варшава — 1938. — Ч. 8. — С 99-118; Філоненко Є. Волинські повстанці в кривавих днях 1920–1924 років// За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 235; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма, — Київ. — 2002. — С. 259.

ЛЕНАРТОВИЧ Вячеслав Іванович

(?—?) — полковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

З 30.09.1918 р. — командир 41-го легкого гарматного полку Армії Української Держави.

У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, з частинами яких на початку 1920 р. перейшов з району Одеси до Польщі.

У червні 1920 р. разом з групою офіцерів-українців, які служили в ЗСПР, перейшов до Армії УНР. Був придільний до 2-ї гарматної бригади 2-ї Волинської дивізії. З 01.10.1920 р. — помічник завідувача артилерійської частини штабу Армії УНР. У 1921–1923 рр. — викладач артилерійської справи Спільної юнацької школи Армії УНР. По дальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55;
Отрешко-Арсський М. Воєнні школи Дієвої армії УНР//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 9–18.

ЛЕОНТЬЄВ Борис Михайлович

(1878—14.09.1935) — полковник медичної служби Армії УНР.

Доктор медицини (1911), працював прозектором Обухівської лікарні, лікарем хірургічного відділення при Олександрівській лікарні сестер милосердя. У 1904–1905 рр. як лікар брав участь у Російсько-японській війні. У 1914 р. був мобілізований до армії.

З 21.02.1918 р. — працював медиком в українській армії. У 1920–1923 рр. був головним хірургом Армії УНР.

Помер у Калішу, похований на місцевому греко-католицькому цвинтарі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075 — Оп. 2. — Спр 652. — С. 53; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 4. — С. 130.

ЛЕЩУК Семен

(?—?) — підполковник Армії УНР. У російській армії — старшина. У січні 1919 р. — командир 2-го Чорноморського полку Дієвої армії

УНР. У 1920–1921 рр. — старшина 5-ї Чорноморської бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 74; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. -' Оп. 2. — Спр. 219. — С. 116–118.

ЛИМАРЕНКО-РИМАРЕНКО Олександр Кіндратович

(23.11.1886—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920–1921 р. — начальник школи підстаршин 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 57–58.

ЛИМАРЕНКО Данило

(02.01.1895-14.08.1968) — сотник Армії УНР (підполковник в еміграції).

Народився у с. Карлівка Херсонської губернії. Закінчив Одеське військове училище (1916), служив у 4-му Фінляндському стрілецькому полку.

У 1919 р. — комендант штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. У 1920 р. перебував у партизанському загоні Гулого-Гуленка. Під час Першого Зимового походу у складі загону приєднався до Дієвої армії УНР, був командиром сотні 6-го куреня Низових Запорожців 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

Лимаренко Данило, портрет 50-х (?) років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

З 1950 р. жив на еміграції у США. Помер у Філадельфії, похований у Баунд-Бруці.

Тризуб. — Нью-Йорк. — 1968. — Ч. 50. — С 23; Некролог//Вісті Комбатанта, — Нью-Йорк. — 1968. - № 4. — С. 61; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215, 223.

ЛИПА Іван Львович

(24.02.1865—13.11.1923) — видатний український громадський та військовий діяч.

Народився у м. Керч. Закінчив медичний факультет Казанського університету. Працював земським лікарем на Херсонщині, Полтавщині та в Одесі. Був одним із засновників «Братства Тарасівців».

Липа Іван, фото кін. 19-го століття (і видання: Українські лікарі. — Львів. — 1994. — Т. 1)

Одразу після Лютневої революції 1917 р. — видавець тижневика «Українське Слово» в Одесі. Комісар Центральної Ради в Одесі. У 1918 р. — лікар-інспектор в Одесі. З 01.01.1919 р. — міністр віросповідань в уряді УНР. З червня 1919 р. до грудня 1919 р. — головний лікар Військового міністерства УНР та Житомирської юнацької школи. У 1921 р. входив до складу Ради Республіки, був міністром здоров'я.

З березня 1922 р. жив у Винниках під Львовом. Там помер та похований.

Липа Ю. Галичани над морем//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 3. — С. 7—11; Українські лікарі. — Львів. — 1994. — Т. 1. — С. 126.

ЛИПНИЦЬКИЙ Юліан Денисович

(1890-07.06.1929) — полковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

Антончук Д. «Вапнярська Республіка»//За Державність. — Варшава — 1939. - № 9. — С. 153–163; Записна книжечка О.

Жуковського з 1919 року//Український історик. — Торонто. — 1986. — Ч. 3–4. — С. 108.

ЛИПОВЕЦЬ Карно Андрійович

(?—07.1919) — старшина української армії.

Народився у Гадячі Полтавської губернії. У 1914–1917 рр. служив у 240-му піхотному Ваврському полку. Нагороджений Георгіївською зброєю (21.11.1915 р. за бій 13–14.12.1914 р.). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Липницький Юліан, фото 1920 року (За Держав ність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Восени 1917 р. був ініціатором виокремлення українців 60-ї піхотної дивізії в Український полк ім. Пилипа Орлика.

У липні 1919 р. був розстріляний білими у Полтаві за відмову служити в Збройних Силах Півдня Росії.

З 15.11.1918 р. — начальник організаційного відділу штабу військ Директорії. Станом на 12.02.1919 р. — начальник Персональної управи Головного штабу Дієвої армії УНР. З 21.03.1919 р. — член т. зв.

Тимчасового уряду Південно-Західної області УНР, що вів переговори з більшовиками (т. зв. Вапнярська Республіка). З 16 травня 1919 р. — помічник головного державного інспектора Дієвої армії УНР. У серпні 1919 р. був членом делегації УНР у Польщі на мирних переговорах. Станом на 12.11.1919 р. — начальник залоги Кам'янця-Подільського.

Станом на 20.12.1922 р. — начальник української збірної команди при Військово-спортивному клубі у Варшаві. Помер у Варшаві, похований на православному цвинтарі Воля.

Кущинський А В Летючі сотні «Українського Вільного Козацтва»//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 173–174; Кущинський А Спогад з 1917-го року//Українське Козацтво. — 1974. — Ч. 28. — С. 25–28.

ЛИПОВЕЦЬКИЙ (Хухлій-Липовецький) Іван Прохорович

(24.03.1897-30.12.1975) — сотник Армії УНР (підполковник в еміграції).

Народився у Рівному Закінчив комерційне училище, навчався у Київському комерційному інституті. У 1916 р. був мобілізований до армії, служив у 83-й артилерійській бригаді. Згодом закінчив 4-ту Київську школу прапорщиків (1917). Останнє звання у російській армії — прапорщик.

З кінця 1919 р. служив у Корпусі Січових стрільців Дієвої армії УНР, був членом редколегії часопису «Український Стрілець». У 1920 р. — у 6-й Січовій дивізії Армії УНР, був керівником дивізійної друкарні та видавництва.

З 1923 р. жив на еміграції у Варшаві. Закінчив Вищу комерційну школу, працював у польській Головній статистичній управі. Був членом редколегії часопису «На чужині».

З 1944 р — на еміграції у Західній Німеччині. Видавав часописи «Наше Життя», «Юні Друзі», «Господарсько-Кооперативний Часопис» тощо. З 1952 р. жив на еміграції у Канаді (Торонто). У 1959–1970 рр. очолював Союз бувших вояків-українців у Канаді. Видавав часопис «Дороговказ». Помер та похований у Торонто.

Липовецький Іван, фото 50-х років (Пам'ятна книга. П'ятдесятиліття Союзу бувших українських вояків в Канаді. — Гамільтон. — 1987)

Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 386; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1976. — Ч. 2. — С. 61–64.

ЛИПОВЕЦЬКИЙ Костянтин Дмитрович

(28.01.1883-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Балта. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920–1921 рр. — помічник командира Окремого кінно-гірського гарматного дивізіону Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 17.

ЛИСЕНКО Григорій

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив юридичний факультет університету. Штабс-капітан російської армії. Під час Першої світової війни працював у відділі розвідки штабу 7-ї російської армії.

На початку листопада 1917 р був призначений командиром Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців, який мав сформуватися з військовополонених-українців австро-угорської армії. У січні—лютому 1919 р. — командир 2-го Одеського полку Дієвої армії УНР. Згодом — начальник контррозвідки Запорізької групи Дієвої армії УНР. З липня 1919 р. — помічник військового аташе УНР на Паризькій мирній конференції. У 1920–1921 рр. — полковник для доручень при Головному Отамані С. Петлюрі.

У 1923 р. повернувся в Україну. Працював у Харкові в Коопспілці. У 1929 р. виїхав до Новосибірська. Подальша доля невідома.

Кучабський В. Від первочину до проскурівського періоду// Золоті ворота. Історія Січових стрільців — Київ. — 1992. — С. 36, 44; Євтимович В. До «Споминів розвідного старшини 1919–1923 рр. на Великій Україні — І. Вислоцького»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 9. — С. 13–14; Записна книжечка О. Жуковського з 1919 року//Український історик. — Торонто. — 1986. — Ч. 1–2. — С. 75–86.

ЛИСОГОР Степан Омелянович

(28.02.1889-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Верхньодніпровськ. З 1914 р. служив офіцером у 260-му піхотному Брацлавському полку. У 1916–1917 рр. командував 2-м батальйоном у 754-му піхотному Тульчинському полку. Нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (18.11.1917). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Був одним із ініціаторів українізації у 189-й дивізії. З листопада 1917 р. до кінця січня 1918 р. — командир 1-го куреня 753-го піхотного Вінницького полку, що був українізований.

У грудні 1917 р. на чолі куреня прибув до Миколаєва У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин. Навесні 1919 р. — командир 1-го куреня 56-го пішого дієвого Немирівського полку Дієвої армії УНР. Влітку 1919 р. — командир 12-го пішого Немирівського полку ім Сірка з 07.10.1920 р. — командир 9-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії. Станом на 25.05.1921 р. — приділений до штабу 21-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Учасник Другого

Зимового походу 04–19.11.1921 р., під час якого командував 5-м збірним куренем 3-ї Залізної дивізії. У бою під ст. Чоповичі 11.11.1921 р. дістав важке поранення (С. Лисогора та ще кількох поранених вояків героїчно врятувала його дружина Юзефа Лисогор, яка також брала участь у Другому Зимовому поході).

Лисогор Степан, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 1923 р. жив на еміграції у Калішу. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 73–79; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37, Калюжний О. Із Саранська до Херсона//За Державність. — Варшава — 1939. — Ч. 9. — С. 171–178; Шпілінський О. Базар//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 108–134; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932 — Ч. 3. — С. 156–171, Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920 — Москва — 2004. — С. 611.

***ЛИТВИНЕНКО («Мама», «Євшан», «Морозенко») Іван
Данилович***

(04.01.1891— 17.02.1947) — полковник Армії УНР.

Литвиненко Іван, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Народився у с. Хоружівка Роменського повіту Полтавської губернії. Закінчив Смілянську початкову школу, Вищі Московські комерційні курси (1912). 02.01.1915 р. був мобілізований до армії рядовим 507-ї піхотної Нижегородської дружини (Жмеринка). З червня 1915 р. — рядовий 147-ї піхотної Воронізької дружини (Київ). Закінчив 1-шу Житомирську школу прапорщиків (19.06.1916). Служив прапорщиком, з 05.1917 р. — підпоручиком, у 147-й піхотній Воронізькій дружині.

02.12.1917 р. вступив до 1-го Українського (Київського) вартового полку військ Центральної Ради, сформованого з українців піхотних дружин, дислокованих у Києві та Київській губернії. Був командиром 12-ї сотні цього полку. У 1917 р. — брав участь у I, II та III Всеукраїнських військових з'їздах. З 29.01.1918 р. — командир сотні полку ім. П. Дорошенка. З 09.02.1918 р. — командир сотні 1-го Запорізького куреня. З 11.04.1918 р. — командир 1-го куреня 1-го Запорізького полку Армії УНР. З червня 1918 р. — помічник командира 1-го Запорізького полісу Армії Української Держави. З 24.11.1918 р. до 06.12.1919 р. — командир 1-го (згодом — 16-го) Запорізького полку ім. Дорошенка Дієвої армії УНР. З 06.12.1919 р. брав участь у Першому Зимовому поході: командир 6-го зведеного Запорізького загону, сформованого з 6-ї Запорізької дивізії, начальник залози Умані. Після роззброєння 11.01.1920 р. уманської залози

отаманом Волохом та уникнення арешту — в Дієвій армії УНР: з кінця січня 1920 р. — командир 2-го Запорізького кінного полку, з 16.06.1920 р. командир 2-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. У серпні 1920 р. був керівником Української військової місії, що їздила до командувача Російської армії П. Врангеля для переговорів про військовий союз. Після повернення на початку жовтня 1920 р. знову обійняв посаду командира 2-ї Запорізької бригади Армії УНР. Під час Визвольної війни дістав три поранення: у березні 1918 р. був поранений під Ромоданом у праву руку та правий бік, 17.04.1919 р. був контужений під Тирасполем, у квітні 1920 р. був поранений у груди біля Ананьїва.

З 1921 р. перебував на еміграції у Польщі. З 1923 р. жив на Волині, переважно — у Рівному та Корці. З 1927 р. — співробітник розвідувального відділу Українського Генерального штабу. З 1928 р. — начальник розвідувального відділу у Рівному. З 1936 р. — начальник української станиці у Каліші (Польща).

З весни 1943 р. — начальник розвідувального відділу штабу Поліської Січі отамана Бульби-Боровця. З вересня 1943 р. — начальник розвідки Української повстанської армії (мав псевдонім «Євшан»), за сумісництвом — викладач та старійшина старшинської школи УПА «Дружинники». У листопаді 1944 р. за завданням УПА був переправлений до Львова, де під іменем Данила Костянтиновича Солончака намагався легалізуватися. У березні 1945 р. був заарештований спецгрупою МДБ УРСР, але після першого допиту випущений з ув'язнення для проведення оперативного спостереження. З січня 1946 р. працював художником-оформлювачем Львівського будинку архітектора, продовжував підтримувати стосунки з ОУН-УПА. 06.06.1946 р. був знову заарештований і перевезений до Центральної в'язниці МДБ у Києві. 12.12.1946 р. був засуджений до розстрілу та страчений у Києві.

Литвиненко Іван, фото 1945 року (ЦДАВОУ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 3–4, Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66–80; О.Ш. Село Наливайки//Табор. — Варшава — 1928 — Ч. 8. — С. 64–75; Ступницький Ю. Спогади про пережите. — Київ — Торонто. — 2000. — С 53, Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С 215, 253, 264, 338, 349, 359, 366, 372, 420.

ЛИХОДЬКО Іван Олександрович

(29.08.1893-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Суджа Харківської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

Навесні 1919 р. слрків у складі 19-ї пішої дієвої дивізії Північної групи Дієвої армії УНР. Брав участь у боях під Костоподем. Згодом — старшина 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. У складі 2-го кінного полку ім. І. Мазепи брав участь у Першому Зимовому поході. Лицар Залізного Хреста. У другій половині 1920–1923 рр — старшина штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив у Камінь-Каширському, згодом — у Любомлі та Костополі на Волині, працював бухгалтером.

Лиходько Іван, фото 30-х років (надано для публікації дослідником С. Музинуком)

У 1942 р. створив у Костополі три сотні «Поліської Січі» отамана Бульби-Боровця. Наприкінці 1942 р. сотні було роззброєно, а І. Лиходька заарештовано й ув'язнено німцями. Через місяць був звільненим, керував партизанським загonom у районі Луцька. Загинув у 1943 р. або 1944 р.

Швед Галина Полковник Лиходько і Бульба//Повстанський рух отамана Тараса Бульби-Боровця. Дослідження, спогади, документи. — Рівне. — 1998. — С. 56–59; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Сгір. 99. — С. 51.

ЛІГНАУ Олександр Георгійович

(28.02.1875-05.02.1938) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Лігнау Олександр, фото 1918 року (ГАРФ)

Походив з дворян. За одними даними народився в Ялті Таврійської губернії, за іншими — у Ліфляндській губернії. У різних документах вказував різні версії свого походження: таврійський німець, балтійський німець, латиш. Закінчив Рішельєвську гілшазію (Одеса), військове училище (1896), служив у лейб-гвардії Волинському та 24-му піхотному Симбірському полках. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1905). У 1907–1908 рр. — старший ад'ютант штабу 3-ї Східно-Сибірської стрілецької дивізії. 1908–1911 рр. — помічник старшого ад'ютанта штабу Владивостоцької фортеці. 1911–1913 рр. — старший ад'ютант Заамурської округи прикордонної сторожі. 1913–1914 рр. штаб-офіцер для доручень штабу 2-го Туркестанського стрілецького корпусу, підполковник. З початком Першої світової війни — начальник штабу 80-ї піхотної дивізії. З 13.04.1916 р. — командир 170-го піхотного Молодечненського полку. З 07.02.1917 р. — начальник штабу 152-ї піхотної дивізії. З 17.04.1917 р. — начальник штабу 7-го Сибірського корпусу, генерал-майор. З 27.08.1917 р. — начальник 21-ї піхотної дивізії. Під час Першої світової війни був нагороджений всіма орденами до Святого

Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 20–24.05.1915 р.), Георгіївською зброєю.

На початку 1918 р. — т. в. о. начальника 11-ї піхотної дивізії, яку перевів на українську службу. З 27.04.1918 р. — 2-й помічник Військового міністра Центральної Ради, згодом — Української Держави. З 18.10.1918 р. — командувач 7-го Харківського корпусу Армії Української Держави.

Після протигетьманського повстання виїхав до Одеси, де спробував вступити до Добровольчої армії, але отримав відмову через службу в українській армії. У березні 1919 р. виїхав з Одеси до Туреччини, звідки незабаром відбув пароплавом до Владивостоку у розпорядження адмірала Колчака. З 15.08.1919 р. — начальник етапно-господарчого відділу штабу 1-ї Сибірської армії, згодом — начальник постачання 3-ї Сибірської армії.

На початку 1920 р. потрапив у полон до червоних. Перебував у розпорядженні штабу 5-ї армії та Всероглавштабу РСЧА. З 22.05.1920 р. працював в Управлінні справами Реввійськради Радянської Росії. З 01.01.1922 р. — старший керівник з тактики Військової академії РСЧА (згодом — академії ім. М. Фрунзе). У ніч з 1 на 2 січня 1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). Винним себе не визнав. 18.07.1931 р. був засуджений до 10 років виправно-трудових робіт. У 1933 р. був достроково звільнений, викладав на Вищих курсах удосконалення комскладу «Постріл». У 1936 р. одержав персональне військове звання «комбриг». 21.12.1937 р. був знову заарештований за звинуваченням у шпигунстві на користь Німеччини. Винним себе не визнав. Був страчений.

Лігнау Олександр, фото 1931 року (ДАСБУ)

ДАСБУ.-Ф. 6. — Спр. 67093. — Т. 59, архівно-слідча справа Аїгнау О. Г.; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва — 1923. — С. 133–134, Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 63, 64; Р. С. (Павло Шандрук) Осінь 1918 р. на Харківщині// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 3. — С. 1–9, Волков Е. В. Егоров Н. Д. Купцов И. В. Белые генералы Восточного фронта гражданской войны. — Москва. — Русский путь. — 2003 — С 128.

ЛІНЕВСЬКИЙ Олекса

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

У російській армії — молодший офіцер.

В українській армії — з початку 1918 р: сотник, командир 3-го куреня 3-го Гайдамацького полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. Станом на 06.05.1919 р. — помічник начальника Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З 10.06.1919 р. — начальник 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. У листопаді—грудні 1919 р. хворів на тиф. Перебуваючи хворим у загоні О. Волоха, 11.02.1920 р. разом з загоном перейшов до червоних. Подальша доля невідома.

Омелянович-Павленко М. Спогади уїфаїнського командарма. — Київ. — 2002. — С 214, 224, 260.

ЛНИЦЬКИЙ Дмитро Володимирович

(21.02.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Родом із слободи Сватова Лучка на Харківщині. З 06.11.1920 р. — начальник штабу 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії.

У 1928 р. закінчив економічно-кооперативний відділ Української господарської академії у Подєбрадах.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 62; Наріжний С Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С 156

ЛПКО Петро Іванович

(3.12.1876 — після 1922) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив із козаків с. Браниці Козелецького повіту Чернігівської губернії. Народився у м. Бірючеськ Воронізької губернії. Закінчив 2-класне народне училище у слободі Олексіївка Бірюцького повіту Воронізької губернії, один клас Воронізької учительської семінарії, Тифліське піхотне юнкерське училище (1899), вийшов підпоручиком до 2-го Закаспійського стрілецького батальйону. Згодом служив у 108-му піхотному Саратовському полку (Ковно), 2-му Східно-Сибірському стрілецькому полку (у складі якого брав участь у Російсько-японській війні), 17-му стрілецькому полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1911). Брав участь у Першій світовій війні. У 1915–1916 рр. — старший ад'ютант штабу 3-го кавалерійського корпусу. У 1917 р. — начальник штабу 43-ї піхотної дивізії. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 28–29.04.1915 р.) та всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — полковник (з 15.08.1917 р.).

З 01.12.1917 р. — начальник українізованого 10-го армійського корпусу. З 08.06.1918 р. — в. о. начальника 2-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 16.11.1918 р. — начальник Волинського добровольчого офіцерського загону, що воював проти військ

Директорії. 18.12.1918 р. потрапив у полон, перебував під арештом та судом за спротив УНР. З 12.02.1919 р., після звільнення, обіймав посаду помічника начальника розвідного відділу Дієвої армії УНР. З 01.06.1919 р. член (а з 17.07.1919 р. — керівник) військової делегації УНР на переговорах з польським командуванням про заключення перемир'я. З 14.09.1919 р. — штаб-старшина для доручень при штабі Головного Отамана. 18.11.1919 р. перейшов на територію, окуповану польською армією, перебував у таборах для інтернованих українських вояків. З 18.05.1920 р. — начальник штабу Армії УНР. З 27.11.1921 р. — командувач Запасних військ УНР.

Ліпко Петро, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

В 1921 р., після інтернування Армії УНР, за нез'ясованих обставин звернувся у радянське посольство у Польщі, заявивши про своє бажання повернутися до Радянської Росії.

Ліпка Петро, фото 1919 року (ЦДАВОУ)

На початку жовтня 1922 р. виїхав до Радянської Росії. Подальша доля невідома, слідів перебування П. Ліпка в Радянському Союзі виявити не вдалося. Серед інтернованих військ УНР у Польщі поширювалася чутка, що одразу після перетину радянського кордону П. Ліпка був арештований і відправлений до концтабору.

ЦДАВОУ. — Ф. 1. — Оп. 2. — Спр. 544. — С. 55–57-зв.; Ф. 1075 — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 41; Ф. 1076. — Оп. 3 — Спр. 5. — С. 2; Список Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 116; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938. — № 8. — С. 27; Порохівський Г. Штаб Південного фронту//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 7–8. — С. 16–17; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 426, Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 р.; Маланюк Є. Уривки зі спогадів — Київ — 2004. — С. 89, 141, 216, 217.

ЛІПНЕ Юрій Артурович

(1884—?) — полковник Армії УНР.

Народився у Миколаєві Херсонської губернії. На військовій службі з 01.09.1902 р. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 8-го Східно-

Сибірського стрілецького полку (Урочигце Барабаш). З 01.09.1917 р. — підполковник.

У лютому — серпні 1918 р. начальник 46-го автовідділення, яке оголосило себе польським.

З 09.08.1918 р. — на українській службі: командир 1-ї батареї 2-го автопанцерного дивізіону Армії Української Держави. З 01.04.1919 р. — начальник автомайстерні Київського авіапарку Дієвої армії УНР. З 01.08.1919 р. — тимчасовий начальник Київського авіапарку. З 15.10.1919 р. — начальник самохідного відділу Головного інженерного управління Дієвої армії УНР. З 01.06.1920 р. перебував у резерві старшин Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 12.08.1920 р. — т. в. о. референта Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 606. — С. 13.

ЛІПСЬКИЙ Андрій Васильович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 4-ї Східно-Сибірської стрілецької артилерійської бригади (с. Пісчанка біля Чити). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 31.11.1920 р. був приділений до артилерійської частини штабу Армії УНР, куди прибув з української місії у Варшаві.

У 1921–1923 рр. — начальник артилерійського відділу Спільної юнацької школи Армії УНР.

ЦДАВОУ — Ф. 1075 — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Отрешко-Арський М. Воєнні школи Дієвої армії УНР//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 9–18.

ЛІТОВЧИК Зиновій Пилипович

(28.10.1891-?) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Підляшшя Кобринського повіту Гродненської губернії. Закінчив Гродненську гімназію, 1-шу Житомирську школу прапорщиків (22.12.1916). Брав участь у Першій світовій війні у складі 258-го піхотного Кишинівського та 603-го піхотного Нарочського

полків. З 19.09.1917 р. — офіцер 38-го піхотного Тобольського полку. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 06.12.1917 р. — командир сотні 1-го Республіканського (імені УНР) полку військ Центральної Ради, з 09.12.1917 р. — полковий ад'ютант цього полку. З 09.02.1918 р ад'ютант 2-го Запорізького куреня Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. 25.03.1918 р. — помічник ад'ютанта 2-го Запорізького полку Армії УНР, а з 13.04.1918 р. — ад'ютант цього полку. З 17.11.1918 р. — т. в. о. начальника штабу Лівобережного фронту військ Директорії; з 26.11.1918 р. — начальник інспекторсько-господарського відділу штабу Лівобережного фронту військ Директорії; з 26.11.1918 р. — 2-й генерал-кшртирмейстер штабу Лівобережного фронту військ Директорії.

З 25.01.1919 р. — вартовий штаб-старшина штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР, з 6.12.1919 р. перебував на лікуванні у шпиталі м. Луцьк. З 06.02.1920 р. — старшина штабу 2-ї дивізії Армії УНР, з 21.05.1920 р. — начальник штабу 6-ї запасної бригади Армії УНР, з 14.06.1920 р. — старший ад'ютант штабу бригади; з 18.08.1920 р. начальник штабу 2-ї збірної запасної бригади Армії УНР; з 25.08.1920 р. — начальник муштрово-інспекторського відділу штабу 2-ї збірної запасної бригади. З 14.09.1920 р. — начальник муштрово-інспекторського відділу штабу 2-ї Кулеметної бригади 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. Доля після 1921 р. невідома.

Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215; Шемет С. Полковник Петро Болбочан// Хліборобська Україна. — Відень. 1922–1923. — Кн. 4. — С. 200–236; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 135–164; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 48.

ЛИШЕВ Сергій

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

У 1918 р. — сотник 1-го легкого гарматного полку. За Гетьманату був підвищений до звання військового старшини. З 10.03.1919 р. — старшина для доручень 17-ї гарматної дієвої бригади Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 82

ЛОБА-ЛОБІВ Терентій Федорович

(28.10.1888-?) — сотник Армії УНР.

Народився у м. Потоки Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Закінчив 5-ту Варшавську гімназію, юридичний факультет Варшавського університету. У липні 1914 р. був покликаний до армії однорічником 2-го розряду 3-ї іскрової роти. Закінчив Військові радіотехнічні курси (26.05.1915), служив прапорщиком у 3-й іскровій роті. У 1916–1917 рр. — начальник радіотелеграфного відділу штабу 2-го Гвардійського корпусу. Останнє звання у російській армії — підпоручик. В 1916–1917 рр. навчався в Олександрівській військово-юридичній академії.

З січня 1918 р. — працівник юридичного відділу Генерального військового секретаріату Центральної Ради. З 15.03.1918 р. — юрисконсульт канцелярії Військового міністерства УНР. З 08.04.1918 р. — начальник юридичного відділу канцелярії Військового міністерства УНР. З серпня 1918 р. — юрисконсульт Законодавчої управи канцелярії Військового міністерства Української Держави. З 18.12.1918 р. — начальник Законодавчої управи Військового міністерства УНР. З 01.01.1920 р. перебував поза штатом. З 31.03.1920

р. знову обійняв посаду начальника Законодавчої управи Військового міністерства УНР. З квітня 1920 р. — секретар Військової Ради УНР. У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 54–56.

ЛОБОДЗИНСЬКИЙ

(?—?) — командир батареї Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 24.04.1919 р. — командир Окремої гаубичної батареї 55-го гарматного полку.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 37.

ЛОГІНОВ Сергій Олексійович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР. Народився у Полтаві.

Останнє звання у російській армії — полковник.

З 10.03.1918 р. — старший діловод Головного артилерійського управління Армії УНР. З 22.10.1918 р. до осені 1919 р. — начальник відділу збереження та ремонту майна Головного артилерійського управління Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232.

ЛОМІКОВСЬКИЙ Сергій Олександрович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив Тверське кавалерійське училище. Станом на 01.01.1910 р. — корнет 5-го драгунського Каргопольського полку (м. Конін). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У жовтні 1917 р. служив у 15-му гусарському Українському полку, брав участь у виділенні українців цього полку в окремий дивізіон, а з рештками полку демобілізувався, перебуваючи на території Росії. У серпні 1918 р., як українець за походженням, повернувся з Радянської

Росії на батьківщину. Приватно мешкав у Києві до приходу червоних у лютому 1919 р.

Був мобілізований до РСЧА. На початку серпня 1919 р. у Вінниці перейшов на бік Дієвої армії УНР, надав цінні відомості про червоних. З серпня 1919 р. — начальник штабу 3-ї окремої кінної бригади Дієвої армії УНР. З вересня 1919 р. — інструктор верхової їзди Спільної юнацької школи. З квітня 1920 р. — начальник 1-ї ремонтної комісії, що постачала коней для Армії УНР. У кінці червня 1920 р., після розформування комісії, демобілізувався.

У 1921 р. приватно мешкав у Варшаві. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 558. — С. 27; Огрешко-Арський М. Спільна воєнна школа Дієвої армії УНР/Дризуб. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 72 — С. 10–16.

ЛОРЧЕНКО Микола Іванович

(1865—?) — полковник Армії УНР.

У 1902–1904 рр. — викладач фізики та математики у Лубенській гімназії. Згодом — викладач Володимирського Київського кадетського корпусу, комерційного училища та приватної гімназії. З 1911 р. — викладач Полтавської чоловічої гімназії. З кінця 1911 р. — викладач Київської чоловічої реальної школи. Станом на 1914 р. — викладач Київських сільськогосподарських курсів при Київському товаристві сільського господарства.

У 1917 р. вступив добровольцем до 1-го Українського козачого полку ім. Б. Хмельницького. З 03.03.1919 р. — начальник культурно-освітнього відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З весни 1920 р. — інспектор класів Камянець-Подільської спільної юнацької школи, одночасно — начальник культурно-освітнього відділу Генерального штабу УНР. З 05.10.1920 р. — полковник.

У 1920—30-х рр. був професором математики в Українській господарській академії у Подєбрадах.

Лорченко Микола, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 81-а; Спр. 37. — С. 201–204; Спр. 653. — С. 93-а; Єрмолаєв А. Спомин// Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 7–9; Євтимович В. До історії Кам'янецької спільної юнацької школи//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 4 — С. 5–6.

ЛОТОЦЬКИЙ Володимир Миколайович

(17.07.1888-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Жуків Заславського повіту Волинської губернії. Останнє звання у російській армії — підполковник (?).

У 1920–1921 рр. — придільний до штабу 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 99. — С. 15.

ЛОТОЦЬКИЙ Микола Логінович

(17.1.1888—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Марковичі Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1922 рр. — старшина штабу 16-ї бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 3.

ЛОЩЕНКО Семен Матвійович

(1893 — після 1945) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Іванівка Слов'яно-Сербського повіту Катеринославської губернії.

У 1917 р. — підпоручик, командир сотні 1-го Українського козацького полку ім. гетьмана Б. Хмельницького. 29.01.1918 р. брав участь у бою під ст. Крути: вів вогонь з єдиної гармати, поставленої на залізничну платформу. Під час вуличних боїв у Києві проти більшовиків — командир збірної батареї. З 09.02.1918 р. — командир півбатареї 1-ї батареї Запорізького гарматного куреня (з 15.03.1918 р. — 1-го Запорізького легкого гарматного полку) Армії УНР, згодом — Армії Української Держави та Дієвої армії УНР. Станом на 16.08.1919 р. — командир 7-ї Запорізької гарматної бригади Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: помічник командира 2-го Запорізького кінного полку. Під час походу наприкінці квітня 1920 р. був направлений штабом Дієвої армії УНР до лінії фронту для встановлення зв'язку з польськими військами. У 1920–1921 рр. — командир 1-ї Запорізької гарматної бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР.

На інтернації перебував у Вадовицях (Польща), звідки у липні 1921 р. разом з особовим складом бригади виїхав до табору Німецьке Яблонне (Чехія), де перебували частини УГА.

У 1920—30-х рр. жив у Берліні, очолював військово-спортивний відділ Союзу Гетьманців-Державників — військовий штаб при П. Скоропадському. У 1945 р. перебував у Західній Німеччині у таборах для переміщених осіб. Подальша доля невідома.

Гончаренко А. Бій під Крутами//За Державність. — Варшава. — 1939, Ч. 9. — С. 145–152; Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928; Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66–80;

Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С. 149–157; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 288, 420, 424; Канівець Ст. Лист без підпису//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1966. - № 1. — С. 61; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 48.

ЛУБКІВСЬКИЙ Володимир Костянтинович

(?—28.01.1921) — підполковник Армії УНР.

Народився у Кам'янці-Подільському. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920 р. служив у 3-й гарматній бригаді 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Помер від плямистого тифу у Калішу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 900. — С. 44.

ЛУБЯНИЦЬКИЙ Іван Захарович

(1886—19.03.1921) — військовий старшина Армії Української Держави.

Станом на 1.01.1910 р. — поручик 122-го піхотного Тамбовського полку (Харків), у складі якого брав участь у Першій світовій війні.

Нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (15.01.1917 р, за бій 08.10.1915 р.). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У березні 1918 р. вступив до Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, служив у 2-му Запорізькому полку. З 04.11.1918 р. — командир 4-го Запорізького ім. Б. Хмельницького полку Армії Української Держави. Після початку протигетьманського повстання виїхав на Дон.

Згодом у Росії потрапив в полон до червоних. Утримувався в Архангельському концтаборі. Страчений на Північній Двині.

Андрух І. Січові стрільці у корпусі ген. Натієва//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 4. — С. 5–8; Авраменко Н. Причинки до споминів бл. п. сот. Івана Андруха//Літопис Червоної Калини. — Львів — 1931. — Ч. 3. — С. 8; Самійленко С. Дні

слави. — Нью-Йорк. — 1958; Архангельск. Расстрельные списки 1921 года. — Архангельск. — 2000.

ЛУТЦ Вільгельм Готлібович

(03.06.1895-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Тирасполь. Німець за походженням. Жив у Харкові. У російській армії — поручик.

01.09.1918 р. був мобілізований до 39-го пішого Харківського полку Армії Української Держави. З 01.11.1918 р. — молодший старшина кулеметної сотні штабу Запорізької дивізії Армії Української Держави. З 02.01.1919 р. — молодший старшина 1-го Запорізького ім. П. Дорошенка полку Дієвої армії УНР. З 25.03.1919 р. — командир сотні цього полку, перейменованого згодом на 16-й Запорізький ім. П. Дорошенка. 15.10.1919 р. з більшою частиною полку був інтернований у Польщі. З 04.04.1920 р. — молодший старшина 49-го стрілецького куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР 01–15.11.1920 р. — командир 2-го запасного куреня 6-ї Січової дивізії Дієвої армії УНР. Згодом — молодший старшина кулеметної сотні 49-го стрілецького куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 30.04.1921 р. — командир 50-го стрілецького куреня 17-ї бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 96–97; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 101; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 5.

ЛУЦЕНКО Іван Митрофанович

(1864—07.04.1919) — відомий український громадський діяч.

До революції працював приватним лікарем в Одесі. Був одним із засновників «Братства Тарасівців».

Луценко Іван, фото 1918 року (За Державність. — Калиш. — 1930. — Ч. 2)

26.04.1917 р. на установчих зборах вояків-українців в Одесі був обраний головою Української військової ради, що діяла в Одеській військовій окрузі, Чорноморському флоті та Румунському фронті. На I Всеукраїнському військовому зїзді 18–20.05.1917 р. був обраний членом Українського генерального військового комітету. У 1918 р. — керівник одеського відділення Національного Союзу. 3 грудня 1918 р. очолював Одеський студентський загін, який на початку березня 1919 р. увійшов до складу Окремого Січового Запорізького куреня Дієвої армії УНР. 05.02.1919 р. сформував з повітових команд і сотень Херсонської і Подільської губерній т. зв. Подільський курінь (кіш) Дієвої армії УНР, був його командиром Загинув у бою 07.04.1919 р.

Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 12. — С. 19–22;
Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 29, 48, 62.

ЛУКАШЕВ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

Був мобілізований у розпорядження штабу Північної групи Дієвої армії УНР і 03.05.1919 р. зарахований до 6-го запасного полісу Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 33.

ЛУКАШЕВИЧ Федір Антонович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — начальник 3-го відділу Гарматної управи Військового міністерства Української Держави.

У 1919 р. служив у білих. У 1920 р. повернувся в Армію УНР. З 09.09.1920 р. — помічник начальника історико-інформаційного відділу штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55.

ЛУШНЕНКО Олексій Петрович

(1888 — до 1936) — підполковник Армії УНР.

Народився на Чернігівщині. Закінчив військове училище (1908), вийшов підпоручиком до 73-го піхотного Кримського полку (Могилів-Подільський). Закінчив два курси Імператорської Миколаївської військової академії (1914). 29.08.1914 р. у складі 119-го піхотного Коломенського полку потрапив у німецький полон. Останнє звання у російській армії — поручик.

Лушненко Олексій, фото 1919 року (фото з приватної колекції)

15.10.1918 р. повернувся з полону в Україну. З грудня 1918 р. — інспектор класів Інструкторської школи старшин, у складі якої 17.05.1919 р. у Луцьку потрапив у польський полон. З 16.09.1919 р. — у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. Станом на 20.10.1919 р. — інспектор класів Кам'янецької спільної юнацької школи. Станом на 04.08.1920 р. — начальник управління навчання військ Генерального штабу УНР. З жовтня 1920 р. — начальник штабу 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. З 27.10.1921 р. — начальник штабу Київської повстаньчої дивізії, у складі якої брав участь у Другому Зимовому поході 04–19.11.1921 р. У спогадах інколи помилково стверджується, що О. Лушненко потрапив тоді у полон до червоних. Однак це заперечує той факт, що у грудні 1921 р. за його підписом у часописі «Українська Трибуна», Ч. 196, була опублікована стаття про перебіг Другого Зимового походу, що звалася «Смерть героїв (з повстання на Україні)».

Згодом мешкав на еміграції у Торуні. Помер до 1936 р.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 53-зв. — 54; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. - с. 72–73, 400; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С 156–171; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 411; Євтимович В. До історії Кам'янецької

спільної юнацької школи//Літогшс Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 4. — С 6.

ЛЮБИМЕЦЬ Микола Клавдійович

(3.12.1891—?) — достеменних даних про старшинський ступінь не віднайдено.

Народився у с. Білогородка Київської губернії.

Любимець Микола, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У листопаді—грудні 1919 р. — командир 7-го Синього полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. З січня 1920 р. — командир 1-ї Синьої сотні 3-го кінного полку Дієвої армії УНР, у складі якого брав участь у Першому Зимовому поході. З 01.07.1920 р. — командир 3-го кінного полку Армії УНР (до 29.09.1920 р.). З 13.07.1920 р. — за сумісництвом командир 2-ї бригади Окремої кінної дивізії Армії УНР. У січні 1921 р. був приділений до культурно-освітнього відділу штабу Окремої кінної дивізії. У серпні 1921 р. був визначений реєстраційною комісією для перевірки зарахування на військову службу як особа, що не мала офіцерського звання та не могла бути нагороджена орденом Святого Георгія IV ступеня, який М. Любимець носив. Дезертував з Армії УНР. Подальша доля невідома.

Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імені запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; Ч. 9. — С. 206–225; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 557. — С. 109, 202; Спр. 653. — С. 140; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 12; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 250, 274, 351.

ЛЮБИЧ Павло

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

В українській армії з 17.11.1918 р. — командир 4-го Сірожупанного полку у військах Директорії.

Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. — № 1. — С. 83

***

Парад Сірожупанної дивізії у Києві 15 серпня 1918 р. (За Державність. — Варшава. — 1939. - № 9)

Старшини 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії Армії УНР з німецькими представниками, квітень 1918 року (ЦДАКФАУ)

Старшини-організатори 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії УНР і австрійськими офіцерами, квітень 1918 року (ЦДАКФАУ)

М

МАГАЛЯС Семен

(17.05.1885–1978) — сотник Армії УНР.

Народився у м. Винники біля Львова. Закінчив юридичний факультет Львівського університету. У 1908 р. вступив однорічником до 4-го піхотного полку австро-угорської армії (Відень). З 1912 р. — фенрих. З 1914 р. — лейтенант. З 1915 р. — обер-лейтенант.

22.11.1918 р. вступив до Української Галицької армії, обіймав посаду муніційного (тобто — патронного) референта Державного секретаріату Військових справ ЗУНР. У червні 1919 р. у складі спільної делегації УГА та Дієвої армії УНР брав участь у переговорах з польською стороною. З 14.07.1919 р. — молодший старшина оперативного відділу штабу 3-го Галицького корпусу. 01.10.1919 р. перейшов на службу до Дієвої армії УНР на посаду помічника начальника закордонного відділу Головного управління Генерального штабу. З 01.01.1920 р. — начальник закордонного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 03.05.1920 р. — начальник мобілізаційного відділу Головного управління Генерального штабу УНР.

Магальяс Семен, фото 1920 року (Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1972. — Ч. 4)

У лютому 1921 р. повернувся до Львова, став одним із засновників Української військової організації. З лютого 1922 р. — директор канцелярії товариства «Просвіта».

У 1941 р., після вступу німецьких військ до Львова, — секретар львівської міської управи. У 1942–1944 р. — начальник 4-ї дільниці Львова.

З 1945 р. — на еміграції у Німеччині. З 1949 р. — у США. Помер та похований у Нью-Йорку.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, С. 456; Спр. 169. — С. 213; Сотник Семен Магальяс//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1972. — Ч. 4. — С. 91–93; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 217, 218; ВК — 1978. — Ч. 4.

МАГЕРОВСЬКИЙ Борис Володимирович

(19.01.1885-08.1926) — полковник Армії УНР.

Магеровський Борис, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Народився у м. Полтава. У 1915 р. — прапорщик 239-го піхотного Костянтиноградського полку. Нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня за бій 10–11.05.1915 р. Перебував у німецькому полоні.

З 12.03.1918 р. — командир 5-го Українського (Синьожупанного) полку 2-ї Української (Синьожупанної) дивізії. У 1919 р. — помічник командира 1-го Синього полку Дієвої армії УНР (згодом — 7-го Синього полку 3-ї Залізної дивізії). Був поранений. З 15.08.1919 р. — в. о. командира 7-го Синього полку Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р. захворів на тиф. У 1920 р. — командир кінної сотні 9-ї бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 27.12.1920 р. — командир 21-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Помер та похований у Рівному.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 73–79; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С 68–101.

МАЗАРЮК Сергій Пилипович

(9.09.1895—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Києві. На військову службу вступив у 1915 р. Останнє звання у російській армії — підпоручик (артилерії).

В українській армії з 1917 р. У 1920—21 рр. — командир батареї 4-ї гарматної бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Станом на 15.09.1922 р. — приділений до штабу 4-ї Київської стрілецької дивізії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 923. — С. 18–25; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 22. — С. 11.

МАЗУР-ЛЯХОВСЬКИЙ Василь Омелянович

(1889—05.03.1949) — військовий старшина Армії Української Держави.

Народився у Камінці-Подільському. Закінчив Суворівський кадетський корпус (Варшава), Київське піхотне юнкерське училище (1909), вийшов підпоручиком до 168-го піхотного Миргородського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні Закінчив два курси Військової академії Генерального штабу (1917). У 1917 р. — старший ад'ютант штабу 11-ї піхотної дивізії, помічник старшого ад'ютанта оперативної частини штабу 8-ї армії. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 10.03.1918 р. — помічник начальника розвідного відділу Генерального штабу УНР. З 20.04.1918 р. — старшина для доручень розвідного відділу Генерального штабу УНР, одночасно — викладач тактики Інструкторської школи старшин. За Гетьманату був підвищений до звання військового старшини. З 09.01.1919 р. — у розпорядженні штабу Лівобережного фронту Дієвої армії УНР. Станом на 06.03.1919 р. — працівник оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 11.04.1919 р. — начальник дислокаційної частини оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії.

З 1921 р. перебував на еміграції у Німеччині, співпрацював з журналом «Война и Мир». Згодом мешкав на еміграції в Аргентині.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 53-зв. — 54; Левченко С Інструкторська Школа Старшин//За Державність. —

Варшава — 1938. — Ч. 8. — С 124–125; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 4. — С. 296.

МАЗУР

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

З 03.02.1919 р. — військовий слідчий Південно-Західного району Дієвої Армії УНР.

10.03.1919 р. здав посаду. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 149.

МАЗУРЕНКО Марко Єрофійович

(25.04.1871 — після 1929) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Кам'янці-Подільському. Закінчив Варшавське реальне училище (1888), Одеське піхотне юнкерське училище (1890), вийшов підпрапорщиком до 28-го піхотного Полоцького полку (Петраков), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. З 1915 р. — підполковник, помічник командира 8-го стрілецького полку. З 28.07.1916 р. — полковник, командир 7-го стрілецького полку. З 28.09.1916 р. — командир 21-го стрілецького полку. З 12.06.1917 р. — командир 48-го запасного полку в Одесі. За час Першої світової війни був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 03.05.1915 р.).

З 12.10.1917 р. — начальник Української гайдамацької бригади в Одесі, очолював її до розформування 11.01.1918 р. З 01.07.1918 р. — член Єлисаветської ліквідаційної комісії. З 01.10.1918 р. — командир 3-го Сірожупанного полку Армії Української Держави. З 20.12.1918 р. — помічник начальника 5-ї пішої дивізії військ Директорії. 01.06.1919 р. у Тернополі потрапив у польський полон. 20.01.1920 р. — начальник 1-ї запасної бригади Дієвої армії УНР. З 18.05.1920 р. — начальник 2-ї запасної бригади Армії УНР. З 12.09.1920 р. — помічник начальника 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. З 05.09.1921 р. — помічник начальника 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР.

У 1923 р. виїхав в Україну, за що Військовим міністерством УНР був позбавлений військового звання. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 112. — С. 9–14; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 30; Спр. 1067. — С. 36–46; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. — № 1. — С. 83; Монкевич Б. З останніх днів боротьби//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6. — С. 4–7.

МАЗЮКЕВИЧ Володимир Петрович

(02.03.1876-?) полковник Армії УНР.

Походив з дворян Києва. Закінчив 3-тю Київську гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1899), вийшов підпрапорщиком до 132-го піхотного Бендерського полку (Київ), у складі якого у 1905–1909 рр. перебував у відрядженні на Кавказі для придушення революційних виступів. У 1914 р. старший ад'ютант штабу 33-ї піхотної дивізії. Під час Першої світової війни був поранений. Нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня. З березня 1917 р. обіймав посади старшого ад'ютанта та в. о. начальника штабу 42-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Мазюкевич Володимир, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 03.01.1918 р. — помічник начальника штабу військових формувань Центральної Ради, очолюваних Ю. Капканом, і помічник начальника штабу Особливого коменданта Києва. З 08.03.1918 р. — начальник господарчого відділу Головної шкільної управи Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави. З 26.12.1918 р. до 09.04.1919 р. — вартовий отаман Південно-Західного (він же — Холмсько-Галицький) фронту Дієвої армії УНР. У червні 1919 р. потрапив у польський полон. З 18.05.1920 р. — начальник штабу 7-ї запасної бригади, а з 12.07.1920 р. — начальник 7-ї запасної бригади Армії УНР. З 17.08.1920 р. — начальник штабу командувача запасних військ Армії УНР. З 12.09.1920 р. — начальник штабу 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. З 09.08.1921 р. — начальник штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 112. — С. 31; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 30; Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7—10; Монкевич Б. З останніх днів боротьби// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6. — С. 4–7; Пузицький А. Ще в справі 10 і 11 листопада 1920 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 4. — С. 8–9.

МАКАРЕНКО Омелян Іванович

(05.08.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Народився на ст. Селенгінська Забайкальської області. Закінчив Глухівський учительській інститут, Оренбурзьке козаچه училище (12.06.1914), вийшов хорунжим до 3-го Верхньо-удинського козачого полку Забайкальського козачого війська. З 03.05.1917 р. обіймав посаду старшого ад'ютанта штабу 3-ї Окремої Забайкальської козачої дивізії. Був нагороджений всіма орденами до Святого Станіслава II ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у козацьких військах російської армії — підсавул.

07.09.1918 р. вступив до Лубенського Сердюцького кінно-козачого полку Армії Української Держави, у складі якого 18.11.1918 р. перейшов на бік військ Директорії. З 05.12.1918 р. — начальник штабу

1-ї пішої дивізії Січових стрільців. З 07.03.1919 р — начальник кінного вишколу корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 25.05.1919 р. — помічник командира Кінного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 14.08.1919 р. — старший помічник командира 2-го кінного полку ім. М. Залізняка. 21.11.1919 р. був інтернований польською владою. З 23.02.1920 р. — в. о. начальника штабу Окремої пішої бригади Армії УНР у Могилівському та Ямпільському повітах. З 01.04.1920 р. до 1922 р. — помічник начальника штабу 2-ї стрілецької (згодом — 3-ї Залізної) стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 60–61; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 57–60.

МАКАРУК Петро Павлович

(?—?) — сотник Армії УНР.

На військовій службі з 20 липня 1914 р. Останнє звання у російській армії — поручник.

3.01.1919 р. зорганізував та очолив Холмсько-Галицький кіш Дієвої армії УНР, у складі якого потрапив до польського полону (10.02.1919). Втік з полону. 1.03.1919 р. був призначений командиром 49-го пішого дієвого полку ім. І. Франка. З 11.03.1919 р — командир 50-го пішого дієвого Звягельського полку Дієвої армії УНР. З 29.03.1919 р — повітовий комендант м. Дубно, а з 1.06.1919 р — повітовий комендант м. Крем'янець. Від 6.06.1919 р. — старшина для доручень при державному інспекторі 4-ї Сірої дивізії, з 7.07.1919 р. — помічник державного інспектора 1-ї Північної дивізії, з 17.09.1919 р — помічник державного інспектора 4-ї Сірої дивізії Дієвої армії УНР, 8.11.1919 р. — державний інспектор цієї дивізії. Був захоплений до полону білими, потому — інтернований у Польщі. Від 4.04.1920 р. — старшина 6-ї Січової дивізії Армії УНР, з 6.07.1920 р. — командир 1-ї сотні 49-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Доля після 1923 р невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 100–101.

МАКЕДОН Павло Павлович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Київщині. У російській армії — штабс-капітан (у спогадах О. Вишнівського помилково згадується як полковник).

У січні 1919 р. — комендант ст. Бровки. З 01.03.1919 р. — начальник бойової ділянки на т. зв. Київському фронті Дієвої армії УНР. З 22.08.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Вишнівський О. До історії Синих і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 75–76; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204

МАКСИМІВ Олексій Михайлович

(16.03.1876-22.02.1924) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Походив з козаків Всевеликого Війська Донського. Закінчив Донський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1897), служив у 17-й Донській козачій батареї. Закінчив два класи Миколаївської академії Генерального штабу за 2-м розрядом (1903). Згодом — помічник інспектора класів Володимирського Київського кадетського корпусу. З серпня 1910 р. — помічник інспектора класів Володимирського військового училища. Останнє звання у російській армії — полковник.

З березня 1918 р. — начальник Інструкторської школи старшин. Під час Гетьманату одержав звання генерального хорунжого. З 24.09.1918 р. — за сумісництвом начальник 2-ї Київської юнацької військової школи.

У грудні 1918 р. виїхав на Дон. З 19.09.1919 р. — начальник штабу інспектора кавалерії Донської армії. З 18.11.1919 р. — начальник Атаманського козачого училища Збройних Сил Півдня Росії.

Помер та похований у Софії.

Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т 4. — С. 323.

МАКУШЕНКО Олекса Іванович

(01.10.1893-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Лисянка Київської губернії. Закінчив реальне училище, Олександрівське військово училище (1914). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Макушенко Олекса, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

У квітні—листопаді 1918 р. — командир куреня в Армії Української Держави. У січні 1919 р. сформував технічну сотню 1-го Синього полку Синьожупанної дивізії Дієвої армії УНР. У лютому 1919 р. був поранений у боях проти більшовиків, після одужання обіймав посаду начальника команди зв'язку 1-го (згодом — 7-го) Синього полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. У травні 1920 р. сформував та очолював 25-й Синій курінь 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. У липні—серпні 1920 р. — в. о. представника командування Армії УНР при штабі 3-ї Російської армії генерала Пермікіна.

З 01.09.1920 р. — старшина для доручень штабу 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 268. — С. 28–29; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 57–60; Вишнівський О. До історії

Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101.

МАЛАНЮК Євген Філімонович

(20.01.1897-16.02.1968) — сотник Армії УНР, видатний український поет.

Народився у с. Новоархангельське Херсонської губернії. Закінчив Єлисаветградське реальне училище, навчався у Петроградському політехнічному училищі. Був мобілізований до армії, закінчив школу прапорщиків у Києві (1916). У складі 2-го Туркестанського стрілецького полку брав участь у Першій світовій війні, був ад'ютантом начальника штабу 1-ї Туркестанської дивізії полковника Є. Мешковського. Останнє звання у російській армії — поручик.

З лютого 1918 р. — у розпорядженні уповноваженого Центральної Ради у Луцьку, з квітня 1918 р. — діловод оперативного відділу Головного управління Генерального штабу УНР, з травня 1918 р. — т. в. о. обер-старшини оперативного відділу Головного управління Генерального штабу Української Держави, з кінця 1918 р. — старшина для доручень помічника начальника Генерального штабу УНР, з січня 1919 р. — ад'ютант помічника начальника штабу Дієвої армії УНР, з квітня 1919 р. — ад'ютант начальника штабу Дієвої армії УНР, восени 1919 р. — ад'ютант командувача Дієвою армією УНР. З кінця грудня 1919 р. перебував у польському полоні у м. Рівне та таборі Ланцут. У червні—липні 1920 р. — приділений до штабу 4-ї запасної бригади Армії УНР, у серпні—вересні 1920 р. знаходився на лікуванні у шпиталі, з жовтня 1920 р. — старшина для доручень організаційного відділу штабу Армії УНР.

З 1923 р. — на еміграції у Чехо-Словаччині, закінчив Українську господарську академію у Подєбрадах, працював інженером-гідротехніком. З 1939 р. — у Польщі, з 1944 р. — у Німеччині, з 1949 р. — у США.

Маланюк Євген, фото 20-х років (Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — Ч. 1)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 24. — С. 262; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 102. — С. 56, 70; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С. 96; Маланюк Є Книга спостережень: проза. — Торонто. — 1964. — Т. 1. — 1966. — Т. 2; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004.

МАЛЕЦЬ (Мальцов) Віктор

(01.10.1894-09.07.1969) — полковник Армії УНР.

Народився у Чугуєві Харківської губернії. Навчався на медичному факультеті Харківського університету. У 1915 р. був мобілізований до армії, закінчив Олександрівське військово-училище (1916). У складі 7-го піхотного Ревельського полку брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З грудня 1917 р. служив у 4-му Сердюцькому полку ім. І. Богуна військ Центральної Ради, у складі якого брав участь у січневих вуличних боях 1918 р. у Києві. З 09.02.1918 р. служив у 1-му Запорізькому курені Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З 17.03.1918 р. — командир 16-ї сотні ім. І. Богуна 2-го Запорізького полку. З грудня 1918 р. — командир 2-го куреня 4-го

Запорізького ім. І. Богуна полку Дієвої армії УНР. З 02.01.1919 р. — в. о. командира цього полку, з середини березня 1919 р. — заст. командира полку, за кілька днів знов прийняв полк і командував ним до кінця червня 1919 р. З кінця червня 1919 р. — командир 19-го пішого Республіканського полку Дієвої армії УНР. Через кілька днів після прийняття полку був важко поранений, але у липні 1919 р. повернувся на посаду командира полку. У жовтні 1919 р. був вдруге поранений. У грудні 1919 р. перебував серед українських вояків, інтернованих польською владою у Луцьку. З лютого 1920 р. — командир 48-го куреня 2-ї (згодом — 6-ї Січової) дивізії Армії УНР. З червня 1920 р. — командир Запорізької запасної бригади Армії УНР. З серпня 1920 р. — у розпорядженні штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР, а з грудня 1920 р. — начальник підстаршинських курсів 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

Малець Віктор, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

У 1923 р. виїхав до Чехо-Словаччини, закінчив Українську господарську академію у Подєбрадах (1928). З 1928 р. — контрактний офіцер польської армії. Служив у 20-му піхотному полку у Кракові. У 1936 р. закінчив Вищу військову школу. Під час німецько-польської війни у вересні 1939 р. був начальником штабу піхотної групи, що захищала Краків. Останнє звання у польській армії — майор.

Восени 1941 р. разом з похідними групами ОУН-Мельника прибув в Україну, був директором Смілянського, а потім Кіровоградського окружного управління Цукортресту. У травні 1943 р. вступив до стрілецької дивізії СС «Галичина», деякий час працював у Військовій управі з формування дивізії. У березні 1945 р. був призначений начальником 2-ї резервової бригади, що мала бути сформована у складі Української національної армії. Був інтернований у складі частин УНА у Західній Німеччині.

Малець Віктор, фото 1945 року (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

З 1949 р. — на еміграції у Великобританії. Був представником Військового міністерства УНР в екзилі та головою Української комбатантської ради у Великобританії. Помер у Лондоні, похований на цвинтарі Ганнерсбері.

Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 3. — С. 15; Ч. 4. — С. 21–22; Костюк А. Полк. Віктор Малець (1894–1969)//Вісті Комбатанта. — 1969. — Ч. 5. — С. 56–57; Некролог//Сурмач. — Лондон. — 1969. — С. 115; Некролог/Двісті братсва вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1969. — Ч. 133. — С. 63.

МАЛЬЧЕНКО Степан Микитович

(28.10.1858-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Шостка Глухівського повіту Чернігівської губернії. Закінчив 2-гу Санкт-Петербурзьку військову прогімназію, Піротехнічну артилерійську школу (1879), Михайлівське артилерійське училище (1883). Станом на 01.01.1910 р. — підполковник 1-ї Туркестанської артилерійської бригади (Ташкент). З 12.07.1914 р. — полковник. У 1914–1917 рр. — командир 6-го Туркестанського стрілецького артилерійського дивізіону та 3-ї збірної артилерійської бригади. За Першу світову війну був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою та Георгіївською зброєю (18.09.1915 р., за бій 25.12.1914 р. — 09.01.1915 р.).

З 10.06.1918 р. — завідувач артилерійських складів Чернігівщини та 5-го Чернігівського корпусу Армії Української Держави. З 09.1918 р. — завідувач артилерійських складів Київщини та 4-го Київського корпусу Армії Української Держави. З березня 1919 р. — завідувач постачання Головного артилерійського управління Дієвої армії УНР. 01.06.1919 р. у Тернополі потрапив у польський полон. З 13.09.1920 р. — завідувач артилерійської частини штабу Армії УНР. Станом на 01.10.1922 р. — командир 5-ї гарматної бригади 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 62–63; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Спр. 923. — С. 51; Список підполковників 1913. — СПб. — 1913. — С. 116.

МАНДЗЕНКО Йосип Полікарпович

(21.11.1890 — після 1970) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Голованівськ Балтського повіту Подільської губернії. Закінчив Уманську чоловічу гімназію. У 1908 р. вступив однорічником 2-го розряду до 74-го піхотного Ставропольського полку. У 1912 р. звільнився з армії. У 1914 р. був мобілізований. У листопаді 1914 р. склав іспит на звання прапорщика при 3-й запасній піхотній бригаді у Києві. Згодом — молодший офіцер 74-го піхотного Ставропольського полку. Був тричі поранений. Останнє звання у російській армії (з 16.08.1915 р.) — підпоручик.

Мандзенко Йосип, фото 30-х (?) років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

У бою 22.08.1915 р. потрапив у австрійський полон, перебував у таборах Гарт та Йозефштадт, де став одним із ініціаторів створення гуртка офіцерів-українців. З лютого 1918 р. — сотенний 7-ї сотні та полковий ад'ютант 1-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) полку, у складі якого у серпні 1918 р. повернувся в Україну. У подальшому — начальник харчової дивізійної валки Сірожупанної дивізії. З жовтня 1918 р. — командир 5-ї сотні 1-го Сірожупанного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. 16.05.1919 р. у складі полку потрапив у Луцьку до польського полону. Перебував у таборі Ланцут. З травня 1920 р. — начальник філії головного інформаційно-реєстраційного бюро у Вінниці. З 21.06.1920 р. — старшина Охорони Головного Отамана С. Петлюри. У 1921 р. — старшина 50-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

З 1928 р. служив контрактовим офіцером польської армії у 58-му піхотному полку у Познані. З 1938 р. — у 37-му піхотному полісу у Кутно. Останнє звання в польській армії — капітан.

У червні 1943 р. вступив до стрілецької дивізії СС «Галичина».

Після Другої світової війни жив на еміграції у США. Автор спогадів під псевдонімом «Йосип Сірий».

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 29; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 7; Мандзенко Й. Сірожупанники//За

Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 5—17; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 72—117.

МАНДЗЕНКО Кость Полікарпович

(15.11.1894-16.01.1983) — сотник Армії УНР (генерал-поручик в еміграції).

Народився у м. Голованівськ Балтського повіту Подільської губернії. Закінчив Уманську чоловічу гімназію, 1-шу Київську школу прапорщиків (28.12.1915), вийшов до 145-го піхотного запасного батальйону. З 12.06.1916 р. брав участь у боях на фронті Першої світової війни у складі 1-го лейб-гренадерського Катеринославського полку. Був тричі поранений, контужений. Був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня. З 12.02.1917 р. — поручик, начальник команди саперів 1-ї Гренадерської дивізії.

Був одним із організаторів Українського куреня 1-ї Гренадерської дивізії, командував сотнею цього куреня. Після повернення в Україну демобілізувався. 10.11.1918 р. був мобілізований до 11-го пішого Уманського полку Армії Української Держави. З 10.02.1919 р. — старшина комендантської сотні штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З 18.03.1919 р. — комендант станції Рудниця. З 26.03.1919 р. — в. о. командира комендантського куреня штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З 14.04.1919 р. — помічник начальника інспекторсько-господарської частини штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З 15.05.1919 р. — начальник корпусного обозу. З кінця червня 1919 р. до 17.10.1919 р. хворів на гострий тиф, невдовзі — на плямистий тиф. Потрапив у полон до білих, був вивезений до Одеси, а звідти — до Польщі, де повернувся до української армії. З початку червня 1920 р. служив в Охороні Головного Отамана С. Петлюри. У 1921 р. — старшина 50-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

З 1928 р. — контрактний офіцер польської армії. Служив у складі 58-го піхотного полку. Останнє звання у польській армії — майор.

У 1939 р. потрапив у німецький полон. Був комендантом табору військовополонених у м. Люкенвальде під Берліном. У березні 1945 р. у ранзі полковника служив у 2-й Українській піхотній бригаді,

сформованій на базі 800-го полку «Бранденбург», яка незабаром влилася до 2-ї Української дивізії Української національної армії. Згодом командував 1-м парашутним відділом УНА.

Мандзенко Кость, фото 30-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

Після Другої світової війни жив на еміграції у Західній Німеччині та США. Урядом УНР в екзилі був підвищений до рангу генерал-поручика. Помер та похований у Чикаго.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 26; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 7; РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 130–924; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1983. - № 2. — С. 86; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 496, 504, 525; Побігущий Є. Мозаїка моїх споминів. — Мюнхен — Лондон. — 1982. — С 51, 56.

МАНДРИКА Георгій Акимович

(10.04.1869-06.05.1937) — начальник 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради.

Народився у Києві. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1888),

вийшов підпоручиком до 4-ї артилерійської бригади. Згодом перейшов до 24-ї артилерійської бригади. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1896). Служив у штабах Варшавського та Приамурського військових округів. З 06.12.1904 р. — полковник. Брав участь у Російсько-японській війні, був начальником штабу кінного загону генерала П. Міщенка. Учасник оборони Порт-Артуру. Нагороджений Георгіївською зброєю. З 04.08.1906 р. — начальник штабу 2-ї Східно-Сибірської стрілецької дивізії. З 08.06.1909 р. — командир 23-го Східно-Сибірського стрілецького полку (Хабаровськ). З 12.11.1914 р. — генерал-майор з 20.05.1916 р. — начальник штабу 56-ї піхотної дивізії. З 23.07.1917 р. — генерал-лейтенант, начальник 16-ї піхотної дивізії.

З 29.11.1917 р. — начальник 2-го Січового Запорізького (51-го армійського) корпусу військ Центральної Ради. У 1918 р перебував у резерві Генерального штабу Української Держави.

З 04.07.1919 р. — у резерві офіцерів Генерального штабу при ставці адмірала Колчака в Омську. З 27.08.1919 р. — «керуючий розвантаженням від зайвих офіцерів головних управлінь військового міністерства та ставки Колчака».

З 1920 р. — білоемігрант. Помер та похований у Харбіні.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 39-зв. — 40; Ф. 4061. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–7; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914, Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запоріжського корпусу//Табір. — Варшава — 1927. — Ч. 4. — С. 71–87; Волков Е. В. Егоров Н. Д. Купцов И. В. Белые генералы Восточного фронта гражданской войны. — Москва. — Русский путь. — 2003. — С. 133; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 4. — С. 372.

МАНТУЛЯК Микола Васильович

(26.06.1889-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Кам'янець-Подільський. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1917–1918 р. — командир сотні полку ім. І. Богуна військ Центральної Ради. У 1919 р. — командир сотні Житомирської юнацької школи Дієвої армії УНР 16.05.1919 р. потрапив у польський

полон у Луцьку 19.09.1919 р після повернення з полону був відправлений у розпорядження начальника Спільної юнацької школи Дієвої армії УНР. У 1920 р. — стройовий старшина Кам'янецької спільної юнацької школи. У 1921 р. служив у 1-й Запорізькій дивізії Армії УНР. Під час Визвольних змагань втратив ліву руку. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 13–15; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 39–42; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 33.

МАРКІВ Сергій Миколайович

(23.08.1860-?) — підполковник Армії УНР.

Народився — у с. Троїцьке Рязанської губернії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920–1921 рр. — старшина штабу 4-ї бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 17.

МАРТИНЮК Ілько Сильвестрович

(21.07.1869 — після 1935) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з селян Волинської губернії. Закінчив 7 класів Київської класичної гімназії. 10.07.1888 р. на правах однорічника 1-го розряду вступив до 129-го піхотного Бессарабського полку. 16.09.1888 р. був зарахований юнкером до Київського піхотного юнкерського училища, з якого вийшов у 1890 р. підпоручиком до 43-го піхотного Охотського полку (Луцьк). У 1894 р. та 1895 р. успішно складав іспити до Миколаївської академії Генерального штабу, але через відсутність вакансій не був зарахований. 12.10.1900 р. знову успішно витримав іспити до Миколаївської академії Генерального штабу та був зарахований на геодезичне відділення. 03.09.1902 р. закінчив 2 класи академії за 2-м розрядом без приділення до Генерального штабу. Повернувся до свого полку. З 21.07.1904 р. — капітан. 18.11.1904 р. — 19.05.1905 р. тимчасово виконував обов'язки командира 54-го піхотного запасного батальйону.

З 21.05.1907 р. — підполковник. З 23.11.1908 р. — командир 1-го батальйону 43-го піхотного Охотського полку. 05.10.1913 р. був підвищений до звання полковника. Першу світову війну почав командиром 43-го піхотного Охотського полку. З 30.11.1914 р. — командир 44-го піхотного Камчатського полку. З 16.11.1916 р. — начальник 1-ї піхотної Заамурської прикордонної дивізії. З 15.08.1917 р. — начальник 159-ї піхотної дивізії. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня, Георгіївською зброєю (09.03.1915 р, за бій 27.08.1914 р.), відзнакою Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З кінця березня 1918 р. — член комісії зі створення української армії. З 17.04.1918 р. — начальник 4-го Київського корпусу Армії УНР. З 20.07.1918 р. — у розпорядженні Військового міністерства Української Держави. За Гетьманату — генеральний хорунжий Армії Української Держави. З 05.01.1919 р. — начальник 4-го Київського корпусу Дієвої армії УНР. З 05.04.1919 р. — начальник Сірожупанного корпусу Дієвої армії УНР. 17.05.1919 р. у Луцьку потрапив до польського полону. Як генерал був звільнений з табору, жив у Варшаві, згодом — у Луцьку. Наприкінці жовтня 1920 р. був знову зарахований до Армії УНР: з 06.11.1920 р. — викладач тактики Кам'янецької спільної юнацької школи. 06.07.1921 р., перебуваючи у таборах для інтернованих українських вояків у Ланцуті, добровільно виконував обов'язки декана військового факультету створеного у таборі Українського народного університету.

У березні 1922 р. виїхав до Варшави. У серпні 1922 р. повернувся до Києва. 04.04.1935 р. був заарештований за т. зв. поширення контрреволюційних чуток, але 17.05.1935 р. звільнений. Подальша доля невідома.

ЦДАГПОУ. — Ф. 263. — Спр. 17388-фп, архівно-слідча справа Мартинюка І. С.; РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. — Д. 47928. - п/с 368; ЦДАВОУ — Ф 1075. — Оп 1 — Спр. 68. — С. 68–69; Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Спесокполковников 1914. — СПб. — 1914. — С. 880; «Русский Инвалид». — СПб. — 1915. - № 61; Прохода В Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 114; Військовий

факультет Українського народнього університету в таборі Ланцут — Стрілково//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 19–20; Ч. 5. — С. 20–22; Ч. 6. — С. 18–19.

МАРЧЕНКО Микола Данилович

(09.05.1895-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Полтава. Останнє звання у російській армії — підпоручник.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1922 рр. — викладач школи підстаршин 4-ї бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 12.

МАРУЩЕНКО (Марущенко-Богдановський) Андріан Федорович

(17.08.1897–1940) — підполковник Армії УНР.

Народився в Києві, у родині залізничника. Закінчив реальне училище, з початком Першої Світової війни пішов добровольцем на фронт. Був тричі поранений. Нагороджений відзнаками Св. Георгія IV, III та II ступеня. За бойові заслуги підвищений до звання прапорщика.

Марущенко-Богдановський Адріан, фото 1920-х років (За Державність. — Варшава. — 1935. — Ч. 5)

У 1917 р. — хорунжий полку ім. Наливайка військ Центральної Ради. З січня 1918 р. — молодший старшина Гайдамацького Коша Слобідської України. У 1919 р. ад'ютант інспектора кінноти, помічник командира 1-го кінного Лубенського полку Дієвої армії УНР з господарчої частини. Після переходу частини полку на бік білих 20.11.1919 р. приєднався з залишками полку до 2-го кінного Переяславського полку Дієвої армії УНР. Був ад'ютантом полку, на цій посаді брав участь у Першому Зимовому поході. З 13.09.1920 р. — ад'ютант командира 1-ї бригади Окремої кінної дивізії Дієвої армії УНР. З 15.04.1921 р. — начальник штабу 1-ї бригади Окремої кінної дивізії Дієвої армії УНР. Автор історії 1-го кінного Лубенського ім. М. Залізняка полку та спогадів. У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. У 1923—1925 рр. навчався в Українській господарській академії в Подебрадах, закінчив Гірничо-ливарну академію в Кракові. Помер від сухот у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653 — С. 141;
Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного

Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226, 1936. — Ч. 6. — С. 193–228; 1937. — Ч. 7. — С. 213–225; 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; 4 9. — С. 206–225; Марущенко-Богдановський А. З пережитого//Табор. — 1928. — Ч. 2. — С. 63–65, Марущенко-Богдановський А. Штурм Арсеналу//Табор. — 1927. — Ч. 5. — С. 20–23; Марущенко-Богдановський А. Лист до редакції//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 7. — С. 84–87; Смовський К. Виправлення та доповнення//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 242–248; Коваль Р. Багрянні жнива Української революції//Київ. — 2006. — С. 255–258

МАРЧЕВСЬКИЙ Людовік Феліксович

(13.08.1882—?) — командир загону панцерних потягів Дієвої армії УНР.

Закінчив Миколаївське інженерне училище (1904), два класи Миколаївської інженерної академії, служив у 2-му саперному батальйоні (Вільно). Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 16.08.1919 р. і до жовтня 1919 р. — начальник 2-го загону панцерних потягів. Подальша доля невідома.

Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 45; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

МАСАЛИТИНІВ Дмитро Григорович

(10.10.1871–1924) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Волинцево Путивльського повіту Чернігівської губернії. Закінчив військове училище. Брав участь у Російсько-японській війні. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан Благовіщенського резервного батальйону. У складі 37-го Сибірського стрілецького полку брав участь у Першій світовій війні. Був двічі поранений та двічі контужений. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1917 р. — командир полку у 1-й Українській (104-й пішій) дивізії 1-го Українського (34-го армійського) корпусу. З травня 1918 р. — командир 6-го пішого Лубенського полку Армії Української Держави. З 10.09.1918 р. — помічник командира 12-го пішого Могилівського полку Армії Української Держави. З 01.10.1918 р. — помічник командира 5-го пішого Кременецького полку. У червні—липні 1920 р. перебував на посаді начальника постачання Армії УНР. У 1921 р. — помічник голови та т. в. о. головного контролера Армії УНР. У 1921 р. — в. о. командира 2-ї запасної бригади Армії УНР. З 06.01.1922 р. — начальник 1-ї запасної бригади.

Похований на українському військовому цвинтарі у Щипіорно.

ЦДАВОУ — Ф. 3523 — Оп. 1. — Спр. 2. — С. 34; Серeda М. Сторінка з історії визвольної боротьби/Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 11. — С. 15–17.

МАСЛОВ

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії штабс-капітан.

Протягом 1919 р. — командир 17-го (3-го) Гайдамацького полку (з перервами). У грудні 1919 р. хворим на тиф був захоплений гайдамаками отамана Волоха та разом із ними потрапив до більшовиків. Зміг уникнути мобілізації до РСЧА. Навесні 1920 р. прибув до Павлограду, де став одним з керівників місцевої підпільної української антирадянської організації. У липні 1920 р. був схоплений ЧК та, ймовірно, страчений.

Омелянoвич-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 260; Дукельский С. ЧК на Украине. — Альберта. — 1989. — С. 107.

МАСЛЯНИЙ Антін Павлович

(17.01.1865—?) — генерал-поручик Армії УНР.

Народився у с. Кириківка Охтирського повіту Харківської губернії. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1887), служив у 37-му піхотному резервовому кадровому батальйоні. З 19.06.1902 р. —

старший ад'ютант штабу Варшавської військової округи. З 06.12.1904 р. — підполковник. З 06.12.1907 р. — полковник. З 30.08.1914 р. — начальник інспекторського відділу штабу головнокомандувача армій Північно-Західного фронту. З 15.01.1915 р. — помічник чергового генерала штабу головнокомандувача армій Західного фронту. З 10.04.1916 р. — генерал-майор. З 18.11.1917 р. — черговий генерал штабу Південно-Західного фронту. За Першу світову війну мав всі ордени до Святого Святослава I ступеня.

З 24.04.1918 р. — помічник начальника Головного штабу УНР, згодом — Української Держави. З 03.12.1918 р. — т. в. о. начальника Головного штабу Української Держави, згодом — УНР. З 17.01.1919 р. — член Військової Ради УНР, невдовзі — приділений до Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 01.11.1919 р. — член комісії з вироблення законопроектів проходження військової служби в Дієвій армії УНР. З 19.03.1920 р. — начальник Головного управління персонального складу Генерального штабу УНР. З 07.06.1920 р. — помічник начальника Головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР.

У 1920—21 рр. читав лекції у Кам'янецькій спільній юнацькій школі. Постановою Гонорової ради від 03.08.1921 р. був підвищений до звання генерал-поручика.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 66–67; Оп. 2. — Спр. 652. — С. 39; Спр. 653. — С. 93-а; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 288.

МАТЮШКОВ Олександр Михайлович

(21.11.1880-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Тирасполь Херсонської губернії. Закінчив Одеське військове училище (1905), вийшов підпоручиком до 73-го піхотного Кримського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня, Георгіївською зброєю, відзнакою Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 25.06.1918 р — помічник командира з господарчої частини 1-го Сердюцького полку Армії Української Держави, з 1.01.1919 р —

завідувач обмундируванням Київської інженерної юнацької школи, з травня 1919 р. перебував у польському полоні, з 22.09.1919 р. — завідувач господарською частиною Кам'янецької пішої юнацької школи (до 14.11.1919). Навесні 1920 р. — у резерві старшин при штабі 4-ї бригади Армії УНР, з 18.07.1920 р. — приділений до комендатури штабу Армії УНР, з 4.10.1920 р. — приділений до начальника Тилу Армії УНР Доля після 1920 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 4. — Спр. 19. — С. 6–7.

МАТЯШЕВИЧ Василь Федорович

(24.02.1879—?) — помічник військового міністра УНР.

Народився на Полтавщині. Закінчив Полтавське земське 5-класне училище, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1904). Брав участь у Російсько-японській війні. Закінчив Миколаївську інженерну академію за 1-м розрядом. З 20.05.1912 р. — капітан. З 04.11.1912 р. — молодший виробник управління будівництва Гродненської фортеці. З 01.01.1913 р. — молодший виробник управління будівництва Ковненської фортеці. Останнє звання у російській армії — підполковник.

На II Всеукраїнському військовому з'їзді 05–11.06.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З грудня 1917 р. — головний начальник постачання Військового Секретаріату Центральної Ради. З березня 1918 р до 20.07.1918 р. — начальник: Головного інженерного управління Військового міністерства УНР, згодом — Уїфайнської Держави. Звільнений за власним проханням За часів Гетьманату був підвищений до звання полковника. З грудня 1918 р — начальник Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. З 25.08.1919 р. — 2-й помічник військового міністра УНР у справах постачання. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 37. — С. 213; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст.) січня 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2–3; Список чинам воєнно-інженерного ведомства на 1914. — СПб. — 1914. — С. 309.

МАЦАК Юхим (Яким) Тихонович

(09.08.1893-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Полтава. Закінчив Полтавський кадетський корпус, Чугуївське військове училище (1914), вийшов підпоручиком до 34-го піхотного Севського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1917 р. — командир кулеметного куреня Одеської гайдамацької бригади. У 1918 р. — старшина 42-го пішого Валкського полку Армії Української Держави. Навесні 1919 р. — командир сформованого з бессарабських повстанців Рибницького полку Дієвої армії УНР. З 11.06.1919 р., після влиття полку до 9-го Стрілецького полку 3-ї дивізії (згодом — Залізної) Дієвої армії УНР — заступник командира цього полку. Станом на 10.11.1920 р. — начальник штабу 9-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Мацак Юхим, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 1924 р. і станом на 1952 р. жив на еміграції у Франції, під Парижем.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37; Ф 5235. — Оп. 1. — Спр. 1593. — С. 126–127; Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь в Галичині//Літопис Червоної Калини. —

Львів. — 1932. — Ч. 12 — С. 10–12; Вишнівський О. Пігмеї духом і мораллю. — США. - 1965.

МАЦЮК Олександр

(?—?) — український військовий діяч.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Учасник українського військового руху з 1917 р. У 1917 р. — ад'ютант 1-го Київського полку Георгіївських кавалерів, один із ініціаторів його українізації та перейменування на 4-й Сердюцький ім. Івана Богуна полк. У 1917 р. — командир полку імені Наливайка, один із лідерів партії соціалістів-самостійників. У січні—лютому 1918 р. — командир Наливайківської сотні 2-го Запорізького куреня військ Центральної Ради. У лютому 1918 р. декілька днів перебував на посаді командира 2-го Запорізького куреня. З 01.03.1918 р. перебував у Києві на партійній роботі. З 14.12.1918 р. — ад'ютант коменданта Києва. Навесні 1919 р. — при штабі Північної групи Дієвої армії УНР, був одним із ініціаторів повстання отамана В. Оскілка 29.04.1919 р. Після поразки повстання виїхав до Польщі. Подальша доля невідома.

Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 1. — С. 22; Шпилинський О. Замітки до історії 3-го пішого полку «Імені Гетьмана Наливайка»//Табір. — 1929. — Ч. 12. — С. 54–69; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 83.

***МЕДЗВЕЦЬКИЙ (Коваль-Медзвецький) Микола
Опанасович***

(04/05.02.1868— 10.09.1929) — генерал-поручик Армії УНР.

Народився у с. Нижня Кропивна Гайсинського повіту Подільської губернії. Закінчив 4-класне Могилів-Подільське реальне училище, Житомирську класичну гімназію (1889), Московські військово-училищні курси (1891), вийшов підпоручиком до 2-ї вилазочної батареї Новогеоргіївської фортечної артилерії. Закінчив геодезичний відділ Миколаївської академії Генерального штабу за 1-м розрядом (1899), працював геодезистом та топографом у штабах Туркестанського та Приамурського військових округів. З 01.05.1905 р. — у геодезичному відділі військово-топографічного управління Головного штабу. З 06.12.1907 р. — полковник. З 27.04.1911 р до листопада 1917 р. — начальник Військово-топографічного училища у Санкт-Петербурзі. З 06.12.1913 р. — генерал-майор. Нагороджений всіма орденами до Святого Станіслава I ступеня, а також орденом Румунської Корони I ступеня (1917). З 24.11.1917 р. — начальник управління Київської військово-топографічної зйомки.

З 10.03.1918 р — начальник головної геодезичної управи Українського Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З 23.12.1918 р. до 6.08.1922 р — начальник Головного геодезичного управління Генерального штабу УНР. Одночасно з 19.03.1920 р. — член Військової Ради УНР, з 29.04.1920 р. — т. в. о. голови Військової Ради УНР. У 1920 р. читав лекції у Кам'янець-Подільській спільній юнацькій школі.

Медзвецький Микола, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1935. — Ч. 5)

З 1922 р. працював у Краківській обсерваторії. З 1929 р. — член Головного управління вимірів та ваги у Варшаві. Помер та похований у Варшаві на цвинтарі Воля.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 653 — С. 93-а; Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 13; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 47–48, Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Український Інвалід. — Каліш. — 1929. — Ч. 24–27. — С. 49; Некролог//Табір. — Варшава, — Ч. 11. — С. 96; Незабытые могилы. — Москва — 2001. — Т. 3. — С. 345.

МЕЛЬНИК Андрій Атанасович

(12.12.1890-01.11.1964) — полковник Армії УНР.

Мельник Андрій, портрет 1920 року (Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

Походив із селянської родини с. Воля Якубова під Дрогобичем у Галичині. Закінчив Стрийську гімназію (1910), навчався у Лісовій академії у Відні.

У серпні 1914 р. вступив добровольцем до Легіону Українських січових стрільців, командував роєм, 1-ю чотою 1-ї сотні 2-го куреня Легіону УСС, 6-ю сотнею. У вересні 1916 р. під час бою на горі Лисоня потрапив до російського полону. Перебував у таборах для військовополонених у Росії в Царицині (табір Дубовка). Останнє звання в австро-угорській армії — обер-лейтенант.

13.01.1918 р. разом з іншими полоненими старшинами УСС прибув до Києва, де вступив до Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців. З 19.01.1918 р. — помічник командира 1-го куреня Січових стрільців військ Центральної Ради. З 01.03.1918 р. — помічник командира 4-го (1-го) полку Січових стрільців Армії УНР. Після розформування полку німцями 30.04.1918 р. залишився у Києві. Наприкінці вересня 1918 р., після отримання дозволу гетьмана П.

Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців у м. Біла Церква, повернувся на попередню посаду помічника командира. З 15.11.1918 р. — начальник штабу військ Директорії. З 22.01.1919 р. — за сумісництвом начальник Генерального штабу Дієвої армії УНР. 23.07.1919 р. залишив посаду начальника штабу Дієвої армії УНР та став помічником командувача Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. Восени 1919 р. — начальник охорони українсько-польської демаркаційної лінії. Після саморозпуску Корпусу Січових стрільців на початку грудня 1919 р. важко хворим на тиф приєднався до штабу Дієвої армії УНР. Разом з хворими Василем Тютюнником та Євгеном Мешківським був перевезений до Рівного, тоді — польську територію. З 16.03.1920 р. — військовий аташе УНР у Чехо-Словаччині.

У 1921 р. виїхав до Відня. У червні 1922 р. склав випускні іспити у Лісовій академії, працював інженером-лісовиком у лісових маєтках графа Шептицького. 10.04.1924 р. був заарештований польською владою за участь у терористичній діяльності УВО, кілька років перебував в ув'язненні. Після звільнення у вересні 1928 р. працював інспектором лісових господарств галицьких маєтностей греко-католицької церкви.

Після смерті Євгена Коновальця у травні 1938 р. був обраний головою Проводу ОУН. У вересні 1938 р. за підробними документами виїхав з Галичини до Берліна, а звідти до Відня, де 11.10.1938 р. був оголошений головою Проводу ОУН. Згодом — керівник ОУН (Мельника).

У січні 1944 р. був заарештований гестапо, перебував під слідством у Берлінській в'язниці. Після закінчення слідства був інтернований у м. Гіршегг, у подальшому перебував у концтаборі Заксенхаузен. 18.10.1944 р. був звільнений.

У 1947 р. на третьому Великому Зборі українських націоналістів був обраний пожиттєвим головою ОУН (Мельника).

Помер та похований у Люксембурзі.

Золоті Ворота Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Спогади про Андрія Мельника, Нестеров, 6. р.; Вісті братства колишній вояків 1 УД УНА — Мюнхен. — 1964. — Ч. 115; ЦДАГПОу. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М. С.; Некролог//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1965. — № 1. — С. 56;

Капустянський М. Похід українських армій на Київ-Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 88, 89, 175, 197, 220, 247, 425, 426.

МЕЛЬНИК Володимир Максимович

(?—?) — полковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан артилерії.

У 1920 р. викладав артилерійську справу у Кам'янецькій спільній юнацькій школі. З 01.08.1920 р. — начальник персонального відділу Генерального штабу УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55.

МЕЛЬНИК Матвій Леонтійович

(07.08.1889-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Яблунівка Київської губернії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1922 рр — старшина управління постачання 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С 26.

МЕЛЬНИК Петро

(15.02.1886—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у с. Оспушня Товмацького повіту у Галичині. Закінчив Станіславську гімназію. У 1907–1910 рр. відбув військову службу у 57-му піхотному полку австро-угорської армії. Склав іспит на звання фенриха. Закінчив факультет права та економіки Львівського університету. 01.08.1914 р. був мобілізований до 35-го стрілецького полку. 22.03.1915 р. в складі залоги фортеці Перемишль потрапив до російського полону. Останнє звання в австро-угорській армії — фенрих.

06.06.1918 р. приїхав в Україну, викладав у Роменській гімназії. 27.01.1919 р вступив за мобілізацією до 19-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої

армії УНР, був старшим осавулом штабу дивізії. З початку лютого 1919 р. і до кінця квітня 1919 р. — командир 56-го пішого Дієвого Немирівського полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4543. — Оп. 1. — Спр. 17. — С. 80

МЕЛЬНИКІВ Євген Венедиктович

(12.02.1870-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Верхньодніпровськ. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920 р. був понижений у званні до козака (кінноти), однак незабаром звання підполковника було повернуте. З 11.12.1920 р. — придільний до штабу 20-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 653. — С. 67–72; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 34;

МЕЛЬНИКІВ Олександр Ілліч

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Німець за походженням, народився у Петраковській губернії. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 25.01.1919 р до жовтня 1919 р. — помічник начальника розвідного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Стр. 37. — С. 201–204.

МЕРЖАНІВ Борис Анатолійович

(1887-15.07.1962) — старшина Дієвої армії УНР.

Походив із козаків Всевеликого Війська Донського. Закінчив Донський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище, Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1915). У 1917 р. — старший ад'ютант відділу генерал-

квартирмейстерства штабу 1-ї армії. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 01.04.1918 р. — помічник начальника частини по службі та навчанню військ Генерального штабу Української Держави. Під час Гетьманату був підвищений до звання військового старшини. У січні—травні 1919 р. — завуч Київської інженерної школи, у складі якої 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. Станом на вересень 1919 р. — штаб-старшина для доручень Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік білих. З 28.11.1919 р. — на службі у Збройних Силах Півдня Росії: начальник штабу 6-ї Донської пластунської бригади, з 25.03.1920 р. — у резерві Донського корпусу ЗСПР.

З 1923 р. — на еміграції в Югославії. Був головою суду честі 4-го відділу Російського Загальновійськового Союзу.

З 25.10.1941 р. — ад'ютант, а з 04.01.1942 р. — командир 2-го полку Російського корпусу, сформованого німцями на Балканах.

Після закінчення війни емігрував до США. Помер та похований у Ново-Дівеєвському Успенському монастирі, штат Нью-Йорк.

ЦДАВОУ. - ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 51-зв. — 52; Зварич І. Київська інженерна юнацька школа//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 91—107; Незабытые могилы. — Москва — 2004. — Т. 4. — С. 511; Русский Корпус на Балканах во время II Великой войны, 1941–1945. — СПб. — 1999. — С. 413.

МЕШКОВСЬКИЙ (Мешиківський) Євген Васильович

(12.02.1882-9.07.1920) — генерал-хорунжий Армії УНР (посмертно).

Народився у Києві, походив із дворянської родини Полтавської губернії. Закінчив два класи Полтавської духовної семінарії, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1905), вийшов підпоручиком до 198-го піхотного резервового Олександро-Невського полку (Санкт-Петербург). Незабаром перевівся до 197-го піхотного Лісного полку.

Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1912). Брав участь у Першій світовій війні: з липня 1914 р. — молодший ад'ютант мобілізаційного відділу штабу військ Гвардії та Петроградської військової округи. З 11.11.1914 р. — старший ад'ютант та в. о. начальника штабу 12-ї Сибірської стрілецької дивізії. У 1915 р. — старший ад'ютант штабу 1-ї Фінляндської стрілецької дивізії. Нагороджений Георгіївською зброєю (10.11.1915, за бій 14–16.01.1915). З грудня 1915 р. — старший ад'ютант штабу 105-ї піхотної дивізії. З червня 1916 р. — штаб-старшина для доручень штабу 32-го армійського корпусу. З вересня 1916 р. начальник зв'язку штабу 11-ї армії. З березня 1917 р. — начальник штабу 105-ї дивізії. З вересня 1917 р. — начальник штабу 1-ї Турке станської стрілецької дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Мешківський Євген, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 10.03.1918 р. — начальник оперативного відділу Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. За часів Гетьманату був підвищений до звання полковника. Після початку протигетьманського повстання виїхав з відрядженням до Одеси, по дорозі був схоплений повстанцями. Звільнений за особистим розпорядженням С. Петлюри. З 10.12.1918 р. — ' начальник штабу Української Галицької армії. З 26.02.1919 р. — начальник штабу Південно-Східної групи (згодом —

Східного фронту) Дієвої армії УНР. У травні—липні 1919 р. — військовий представник УНР у Румунії. З 22.07.1919 р. — начальник штабу Волинської групи Дієвої армії УНР. З 20.11.1919 р. — начальник штабу Дієвої армії УНР. На початку грудня 1919 р. захворів на тиф, 06.12.1919 р. був евакуйований до шпиталю у Рівному, на той час — польську територію. З лютого 19.04.1920 р. — начальник мобілізаційної управи Генерального штабу УНР. З травня 1920 р. — начальник 1-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу УНР. 05.07.1920 р. був смертельно поранений у бою під Чорним Островом. 09.07.1921 р. був посмертно підвищений до звання генерала-хорунжого.

Миколаєнко Іван, фото 20-х років (надано для публікації істориком Сергієм Білоконем)

Героїчний бій під Чорним Островом — Торонто. — 1961; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 467. — С 141; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 47-зв. — 48; Список Генеральною штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 649; Список Генерального штаба

1917. — Петроград. — 1917. — С. 131; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність// За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 41, 43, 44; Ключенко О. Генеральна Булава уГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 5—10; Ключенко О. Генералітет УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 4—7; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 61, 82, 133, 224, 240, 291—307; Зубенко І. Наші лицарі й мученики. — Ка- ліні — 1923. — Ч. 2. — С. 15—16.

МИКОЛАЄНКО Іван Сидорович

(2406.1895-2.11.1974) — підполковник Армії УНР.

Народився у Маріупольському повіті Катеринославської губернії. Закінчив Катеринославське реальне училище (1913), навчався у Катеринославському гірничому інституті, закінчив Чугуївське військове училище (1915). З липня 1915 р. перебував на фронті: молодший офіцер 133-го піхотного Феодосійського полку. Закінчив Оранієнбаумську кулеметну школу. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З жовтня 1917 р. — командир сотні у Катеринославському Гайдамацькому Курені військ Центральної Ради. У січні 1918 р. брав участь у вуличних боях у Катеринославі проти більшовиків. У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин, був призначений до складу 11-ї пішої кадрової дивізії (Лубни), де завідував всіма кулеметними командами. З жовтня 1918 р. — ад'ютант отамана Катеринославського Коша Українського Козацтва М. Омеляновича-Павленка. З листопада 1918 р. — командир Катеринославської сотні Вільного Козацтва, на чолі якої незабаром влився до Катеринославського полку Січових стрільців під командуванням Самокіша. Командував куренем у цьому полку. У березні—квітні 1919 р. хворів на тиф. Згодом служив старшиною 2-го (згодом — 20-го) Запорізького полку ім. гетьмана І. Мазепи Дієвої армії УНР. З липня 1919 р. — командир сотні охорони при Штабі Головного Отамана. З вересня 1919 р. — лектор з кулеметної справи Житомирської спільної юнацької школи. З 06.12.1919 р. — ад'ютант командувача Дієвої армії УНР М.

Омеляновича-Павленка. На цій посаді брав участь у Першому Зимовому поході та боях другої половини 1920 р.

З 1921 р. перебував на інтернуванні та еміграції у Польщі.

З 1950 р. жив на еміграції у США. Помер та похований у Баунд-Бруці.

Миколаенко Іван, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1975. — Ч. 78. — С. 23–24, Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; І. Д. Арешт отамана Божка та розброєння бунчукового куреня Запорозької Січі//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1967. — Ч. 45. — С. 9–11; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1972. — Ч. 5/6. — С. 115–116.

МИРОШНИЧЕНКО Григорій Пантелеймонович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник (?).

Походив з селян Олександрівського повіту Херсонської губернії.

Станом на липень та на вересень — жовтень 1919 р. командир 3-го Залізнично-Технічного полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1696. — Оп. 1. — Спр. 10. — С. 16–17.

МИРОНЕНКО-ВАСЮТИНСЬКИЙ Понтій Семенович

(05.08.1881—?) — начальник корпусу Дієвої армії УНР.

Народився у с. Васютинці Літинського повіту Подільської губернії. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1904), служив у 12-му саперному батальйоні, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (11.04.1915, за бій 6—10.10.1914). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 17.04.1918 р. — губернський комендант Харківщини. З 16.11.1918 р. — командувач 7-го Харківського корпусу. У квітні—травні 1919 р. — командир 1-го Волинського технічного полку Дієвої армії УНР у Луцьку. 16.05.1919 р. потрапив до польського полону, але незабаром утік та повернувся до Дієвої армії УНР. З 12.06.1919 р. — командир окремого загону Сірожупанників, що діяв у складі 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 02.10.1919 р. — у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. З кінця жовтня 1919 р. — приділений до штабу 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР для формування військ залізничної охорони. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1078 — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 234–237; «Русский Инвалид». — Петроград. — 1915. — № 88; «Відродження». — Київ. — 19(6)041918; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С. 25; Список генералам штаба и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 52.

МИХАЙЛИВ Володимир Якович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у Санкт-Петербурзі. Закінчив військове училище, Імператорську Миколаївську військову академію (1912, переведений до Генштабу у 1914). У 1917 р. — начальник штабу 153-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу 2-ї кінної дивізії Армії Української Держави. Під час Гетьманату був підвищений

до звання військового старшини. З 21.01.1919 р. — начальник штабу 2-го Подільського корпусу Дієвої армії УНР. Станом на 10.02.1919 р. — командувач 1-го Волинського корпусу Дієвої армії УНР. Станом на 03.03.1919 р. — знову начальник штабу 2-го Подільського корпусу Дієвої армії УНР.

У березні 1919 р. був захоплений червоними і мобілізований до РСЧА. Служив на штабових посадах.

У липні 1919 р. перейшов на бік Дієвої армії УНР. З 01.09.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік білих. З 13.09.1919 р. — у резерві штабу Збройних Сил Півдня Росії. З жовтня 1919 р. — начальник штабу 34-ї піхотної дивізії. У листопаді 1920 р. виїхав із Криму разом з частинами Російської армії П. Врангеля. У подальшому — білоемігрант.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 50-зв. — 51.

МИХАЙЛІВ Дмитро Іванович

(?—01.1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

Народився на Чернігівщині. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан івангородської фортечної артилерії.

З 06.02.1919 р. — командир 5-го (колишній 1-й Чорноморський, з середини липня — 30-й) гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. Помер від тифу у таборах для інтернованих у Польщі.

Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Чорний С. До «Бої Сірих за Коростень» ген-хор. А. Пузицького в 2-му збірнику «За Державність»//За Державність. — Каліш. — 1932. — № 3, Виправлення.

МИХАЙЛІВ Олександр Павлович

(23.08.1868-?) — генерал-поручик Армії УНР.

Походив з почесних громадян Санкт-Петербурга. Закінчив 3-тє військове Олександрійське училище (1886), Михайлівське артилерійське училище (1888), Михайлівську артилерійську академію. Після закінчення училища служив у 37-й артилерійській бригаді. 28.05.1893 р. був приділений до гвардійської артилерії, служив на військово-інженерних посадах у Санкт-Петербурзькому арсеналі. З 28.05.1904 р. — полковник. З 16.04.1909 р. — штаб-офіцер для доручень при управлінні генерального інспектора артилерії. З 16.11.1911 р. — технік Санкт-Петербурзького патронного заводу. З 16.11.1912 р. — старший технік Брянського арсеналу. З 06.12.1913 р. — начальник Хабарівського арсеналу. З 06.04.1914 р. — генерал-майор.

З 26.07.1917 р. служив в Україні начальником Київського арсеналу. З 01.10.1918 р. — старший гарматний технік Головного артилерійського управління (ГАУ) Армії Української Держави. З 22.10.1918 р. — член науково-технічного артилерійського комітету ГАУ Армії Української Держави. З 01.05.1919 р. — начальник відділу прийому технічної управи ГАУ Дієвої армії УНР. З 24.06.1919 р. — керуючий справами мобілізації та прийому ГАУ Дієвої армії УНР. З 16.11.1919 р. перебував поза штатом у зв'язку з розформуванням ГАУ. З 09.02.1920 р. — член організаційного комітету ГАУ Армії УНР. З 25.04.1920 р. — начальник відділу прийому Артилерійської управи Військового міністерства УНР. З 01.08.1920 р. — т. в. о. голови Артилерійського комітету Артилерійської управи Військового міністерства УНР. За постановою Гонорової ради від 03.08.1921 р. був підвищений до звання генерала-поручика. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 79. — С. 158–159; Оп. 2. — Спр. 311. — С. 66–67, 109–110; Оп. 2. — Спр. 730. — С. 15–16; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 41.

МИШАКІВ Михайло Васильович

(08.11.1885—?) — полковник Армії УНР.

Походив з міщан Херсонської губернії. Закінчив Єлисаветградське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (прискорений випуск 22.04.1905 р.), вийшов підпоручиком до 45-го піхотного

Азовського полку (Старокостянтинів). Згодом склав іспити на переведення до артилерії. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 16-го артилерійського парку. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 16.04.1920 р. — командир 4-ї запасної бригади Армії УНР у Кам'янці-Подільсько-му. 18.05.1920 р. був призначений командиром 3-ї запасної бригади, що мала бути сформована на Київщині. З 14.10.1920 р. — командир 1-ї Запасної бригади Армії УНР.

У 1921—22 рр. перебував на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 6753; ЦДАВОУ. 'Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 137.

МІНАКІВСЬКИЙ Болеслав Людвикович

(17.01.1897-11.11.1921) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Бердичів. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1920—21 рр. — викладач школи підстаршин 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу: помічник командира 4-го збірного куреня Київської Повстанчої дивізії. Загинув у бою під ст. Чоповичі.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 46; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 165; Яновський В. «За Україну, за її долю...»//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 172–191.

МІЛЯШКЕВИЧ

(?—1919) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1917 р. служив у 2-му Українському козацькому полку ім. П. Полуботка. Станом на 22.12.1917 р. — командир Куреня Смерті 1-ї Сердюцької дивізії військ Центральної Ради, на чолі якого брав участь у боях з більшовиками під Конотопом та Бахмачем. З 16.11.1918 р. — командир кінного дивізіону Окремого Чорноморського Коша військ

Директорії, незабаром переформованого у 1-й Чорноморський кінний полк. На початку лютого 1919 р. загинув за нез'ясованих обставин.

Швець А. Історія Полуботківського полку//Українське Козацтво. — 1969. — Ч. 5(13). — С. 27; Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 99— 118; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. — № 2. — С. 73; Криловецький І. Мої спогади з часів збройної визвольної боротьби//За Державність. — Торонто — 1964. — Ч. 10. — С. 220–230.

МІНДЮК Грицько Павлович

(29.01.1881-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Володимирі-Волинському. Закінчив Рівненське реальне училище, Військово-топографічне училище (1903). Брав участь у Російсько-японській війні. Згодом служив у Геодезичному управлінні. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 1917 р. — старшина Геодезичного управління Генерального штабу Центральної Ради. У 1920–1921 рр. — викладач топографії Спільної юнацької школи. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 450; Отрешко-Арський М. Воєнні школи Дієвої армії УНР//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 9–18.

МІРОШНИЧЕНКО

(1890—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з козацької родини с. Піщана Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Мав інженерну освіту. В російській армії не служив.

З грудня 1918 р. очолював повстанчий загін с. Піщана, що входив до складу військ отамана Григор'єва. Після повстання Григор'єва проти радянської влади та поразки, приєднався до загону отамана Ю. Тютюнника, який у липні 1919 р. влився до Складу Дієвої армії УНР. Очолював сформований з Піщанського загону 3-й піший Полтавський

полк 12-ї Селянської дивізії Київської групи отамана Ю. Тютюнника. У грудні 1919 р. з рештками полку повернувся в рідне село.

У 1920-х рр. працював учителем у Донбасі. Кілька разів приїздив у Харків до Ю. Тютюнника. Подальша доля невідома.

Рейд отамана Мірошниченка: ст. Хирівка — с. Кирилівка// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 1. — С. 10.

МІХЕЛЬСОН Петро Андрійович

(1879-1.08.1958) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Штормінегоф Ліфляндської губернії, лютеранин. Закінчив Санкт-Петербурзьку піротехнічну школу (1901), працював військовим техніком в Усть-Двинській фортечній артилерії. Склав іспити на звання підпоручика артилерії при Михайлівському артилерійському училищі (1907). Служив артилерійським офіцером Усть-Двинської фортечної артилерії. З 1914 р. — командир батареї. З січня 1915 р. — начальник господарчої частини 3-го артилерійського полку Морської фортеці Петра Великого. Останнє звання у російській армії — капітан.

Михельсон Петро, фото кінця 20-х років (Latvijas armijas augstakie virsnieki. — Rīga. — 1998)

З 12.08.1918 р. — сотник Головного артилерійського управління (ГАУ) Армії Української Держави. 02.12.1918 р. був підвищений до

рангу підполковника. З 22.10.1918 р. — помічник начальника частини персонального складу ГАУ Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 25.06.1919 р. — начальник 1-го відділу управління мобілізації та прийому ГАУ Військового міністерства УНР. З 07.07.1920 р. — т. в. о. начальника загального відділу Артилерійської управи Військового міністерства УНР.

У вересні 1921 р. відбув на батьківщину — до Латвії. 13.01.1922 р. був прийнятий на військову службу до латвійської армії у званні капітана. Працював військовим техніком у військовому арсеналі. З листопада 1922 р. — у Ліспайській артилерійській лабораторії. З 1923 р. — підполковник. З 1929 р. — полковник. У березні 1937 р. був звільнений у запас.

У 1944 р. емігрував до Німеччини, згодом — до Австралії. Помер та похований у м. Аделаїда.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 730. — С. 13–14; Спр. 37 — С. 231–232; Latvijas armijas augstakie Yirsnieki. -Riga. - 1998. -S. 331–332.

МОІСІЄНКО Олександр Андрійович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Полтавщині. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 173-го піхотного Кам'янецького полку (Черкаси). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1919 р. — начальник повітової комендатури. З 21.09.1919 р. до листопада 1919 р. — приділений до резерву Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204.

МОЙСЕЄНКО Варфоломій Явтухович

(24.08.1894-12.01.1962) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Бабаї Харківської губернії. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З березня 1918 р. служив у 2-му Запорізькому полку Армії УНР. З грудня 1918 р. — у 3-му (згодом — 21-му) Запорізькому полку ім.

Наливайка Дієвої армії УНР. 3 червня 1920 р. — ад'ютант куреня ім. Наливайка 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

31923 р. — на еміграції у Варшаві, з 1950 р. в Австралії. Помер та похований у Канберрі.

Мойсеєнко Варфоломій, фото 1920 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим — Нью-Йорк. — 1956)

Енциклопедія Української Діаспори. — Київ — Нью-Йорк — Чікаго — Мельборн. — 1995. — Т. 4 (Австралія-Азія — Африка). — С. 126; Вісті братства колишній вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1962. — Ч. 105; ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 38.

МОНКЕВИЧ Борис Григорович

(25.03.1896-07.02.1971) — сотник Армії УНР.

Народився у м. Кам'янець-Подільський.

У 1917 р. — хорунжий 1-го Гайдамацького куреня в Одесі. З січня 1918 р. служив у полку ім. Сагайдачного у Києві, брав участь у вуличних боях у січні 1918 р. З 09.02.1918 р., після розформування полісу, вступив до 1-го Запорізького куреня (згодом — полку) Окремої Запорізької бригади військ Центральної Ради. 01.04.1918 р. разом з іншими старшинами 2-го куреня 1-го Запорізького полку був

виділений на формування 4-го Запорізького полісу ім Богдана Хмельницького Армії УНР. До кінця 1919 р — ад'ютант цього полку. З 08.11.1920 р. — ад'ютант начальника 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР.

Монкевич Борис, фото 1921 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956)

Після ліквідації таборів інтернованих вояків Армії УНР жив на еміграції у Варшаві.

Після Другої світової війни емігрував до Канади. Автор кількох праць з історії запорізьких частин та досі неопублікованих спогадів. У Канаді був довголітнім членом Ради гетьманського руху. Помер та похований у Монреалі.

Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928; Монкевич Б. Чорні Запорожці. — Львів. — 1929; Монкевич Б. Слідами запорожців//Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 5; 1928. — Ч. 7; Монкевич Б. З останніх днів боротьби// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6. — С. 4–7; Монкевич Б. Нічний наступ Чорних Запорожців на с. Багринівці// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — С. 14–16; Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 445; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 100. — С. 2.

МОНЧИНСЬКИЙ Василь Кирилович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 53-го піхотного Волинського полку (Кишинів). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. служив в Армії Української Держави — помічник командира 34-го пішого Лубенського полісу, з грудня 1918 р. — командир цього полісу. З лютого 1919 р. — командир кадрів 28-го пішого Стародубського полку у складі Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. У червні 1919 р. на чолі 28-го Стародубського полку ввійшов до складу Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. З кінця травня до початку липня 1919 р. командував 5-м пішим полісом Січових стрільців, що був створений з 28-го Стародубського та колишнього 5-го радянського стрілецького полісу, який перейшов на бік Дієвої армії УНР. На початку липня 5-й Січовий поліс Дієвої армії УНР було розділено на два: 5-й (з колишніх радянців) та 28-й Стародубський. Залишався колландиром стародубців аж до саморозпуску Корпусу Січових стрільців 06.12.1919 р. Подальша доля невідома.

Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992;
Самутин П. Організація українського війська за часів Української Держави у 1918//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1965. - № 5. — С. 12–15.

МОРОЗЕВИЧ Іван Антонович

(17.01.1888—02.1920?) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Народився у м. Симбірськ. Походив з родини польських засланих — вихідців з України. Закінчив Бельську чоловічу гімназію, Одеське піхотне юнкерське училище, служив у 123-му піхотному Козловському полку (Курськ), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. закінчив один курс Академії Генерального штабу. Згодом — старший ад'ютант штабу 38-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 19.11.1918 р. та у лютому — березні 1919 р. — начальник штабу 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: начальник штабу Збірної Волинської дивізії. Під час походу був залишений хворим на тиф в одному з сіл. Подальша доля невідома.

РГВИА — Ф. 409 — Оп. 1. - п/с 2984; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, Загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 57-зв. — 58; Прохода В. Записки по історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 84— 117, Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 10–11; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 31–34; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 247–328.

МОРОЗОВ Сергій Павлович

(04.09.1885-?) — полковник Армії УНР.

Народився у Києві. Станом на 01.01.1910 р. — поручик Івангородської фортечної артилерії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1919 р. — командир батареї 5-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку.

З 1923 р. жив на еміграції у Щепіорно. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3527. — Оп. 1. — Спр. 5. — С. 17.

МОШИНСЬКИЙ Євген Іванович

(13.12.1881-29.07.1925) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з селян с. Городище Сквирського повіту Київської губернії. 30.09.1902 р. був покликаний на військову службу до 165-го піхотного Луцького полку (Київ) на правах однорічника 2-го розряду. 31.08.1903 р. вступив до Чугуївського піхотного юнкерського училища, яке закінчив 26.02.1906 р. першим — з занесенням на мармурову дошку. Після закінчення училища служив у 131-му піхотному

Тираспольському полку. 07.12.1906 р. — 02.06.1907 р. викладав російську мову у школі підпрапорщиків 33-ї піхотної дивізії. 20.06.— 05.09.1907 р. був відряджений у справі охорони кордону в с. Каракурт Карської області. 02.02.1908 р. перевівся до Ковненської фортечної артилерії. 26.09.1911 р. після вступних іспитів був зарахований до Олександрівської Військово-юридичної академії. З 31.08.1913 р — штабс-капітан. 26.05.1914 р. закінчив академію за 1-м розрядом. Поступив у розпорядження Головного Військово-судового управління. З початком Першої світової війни за власним бажанням повернувся до Ковненської фортечної артилерії, де прийняв роту. Брав участь у боях за фортецю Ковно. З 24.10.1915 р. був переведений на військово-прокурорську посаду до корпусного суду 4-го армійського корпусу. З вересня 1915 р. обіймав посади військового слідчого 35-го, 31-го, 1-го Гвардійського корпусів, Окремої армії. З 21.08.1917 рр. — товариш військового прокурора Південно-Західного фронту. З 06.08.1917 р. — підполковник.

Мошинський Євген, фото 1919 року (ЦДАКФДУ)

З 01.01.1918 р. — начальник кодифікаційного відділу Судового управління Генерального військового секретаріату УНР. З 09.08.1918 р. — начальник юрисконсульського відділу Головної військово-юридичної управи Військового міністерства Української Держави. З

01.09.1918 р. — товариш прокурора Київського військового вищого суду. З 23.03.1919 р. — начальник Законодавчої управи Головного військово-юридичного управління Військового міністерства УНР. З 14.06.1919 р. — начальник Головного військово-юридичного управління та головний військовий прокурор УНР. З 31.01.1920 р. — начальник Головного військово-юридичного управління. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий.

Машинський Євген, фото поч. 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Помер та похований у м Луцинець на Поліссі.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 15-182; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 72–74; Оп. 2. — Спр. 823. — С. 16; Тютюнник Ю. З поляками проти України. — Харків. — 1924. — С. 67

МУММ Іван Карлович

(10.06.1878-09.12.1963) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Київське піхотне юнкерське училище, вийшов підпоручиком до 98-го піхотного Юр'євського полку (Двинськ). У 1917 р. — інтендант 10-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 29.01.1919 р. — інтендант 10-го Дієвого корпусу Дієвої армії УНР. У березні 1919 р. — головний інтендант Запорізького корпусу Дієвої армії УНР.

З літа 1919 р. — у Збройних Силах Півдня Росії, працював в інтендантському управлінні Севастопольської фортеці.

Помер та похований у м. Елуж (Бельгія).

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 4. — С. 25, Серeda М. Отаман Козир-Зірка//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 11. — С. 11–13; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 4. — С. 664.

МУРАШКО Василь Опанасович

(6.03.1894 — після 1957) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Вересоч на Чернігівщині. Закінчив Чернігівську класичну гімназію, юридичний факультет Київського університету, 1-ше Київське військоve училище (01.05.1915), Севастопольську авіаційну школу (10.07.1917 р.). Під час Першої світової війни — прапорщик 70-го піхотного Рязського полку. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (18.09.1916) та Георгіївською зброєю (8.03.1917, за бій 14.07.1916). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 13.09.1918 р. — старшина 4-го Сердюцького полку Армії Української Держави. З 01.01.1919 р. — помічник інспектора авіації Київського району Дієвої армії УНР. З 09.04.1919 р. — командир Київського авіаційного загону Дієвої армії УНР. З 20.08.1919 р. — експерт у справі закупівлі авіаційного майна у Німеччині, Чехо-Словаччині та Австрії. З 13.09.1920 р. — т. в. о. начальника та начальник Управи Повітряного флоту Військового міністерства УНР.

З 1922 р. жив на еміграції у Чехо-Словаччині. Закінчив лісовий відділ Української господарської академії у Подєбрадах (1927). Згодом працював лісником на Закарпатській Україні. З 1938 р. — активний член Союзу Гетьманців-Державників, був начальником організаційного відділу та заступником керівника Союзу у Чехо-Словаччині.

Мурашко Василь, фото 1930-х років (Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942)

У 1942 р. за сприяння П. Скоропадського відвідав Київ та Лохвицю. Був відкликаний німцями з України, оскільки виступив з критикою німецького режиму на окупованих українських територіях. З цієї ж причини після повернення до Чехо-Словаччини відмовився від подальшої діяльності в СГД. Переїхав до Судет, де наприкінці 1944 р. — початку 1945 р. підтримував чеський антифашистський партизанський рух. Влітку 1945 р. був заарештований СМЕРШем, провів 9 місяців під слідством, але був звільнений завдяки наполяганням чеських партизанів. У подальшому мешкав під м. Підмокле у Чехо-Словаччині.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 46–47;
ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 838. — С. 160–161; Білон П.
Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С. 48; Прохода В. Записки
непокірливого. — Новий Ульм. — 1972. — Кн. 2. — С. 34, 62–64;
Київ. — 1996. — Кн. 3. — С. 197–198. Наріжний С. Українська
еміграція. — Прага. — 1942. — С. 147.

МЯСНИК

(?—?) — український військовий діяч.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

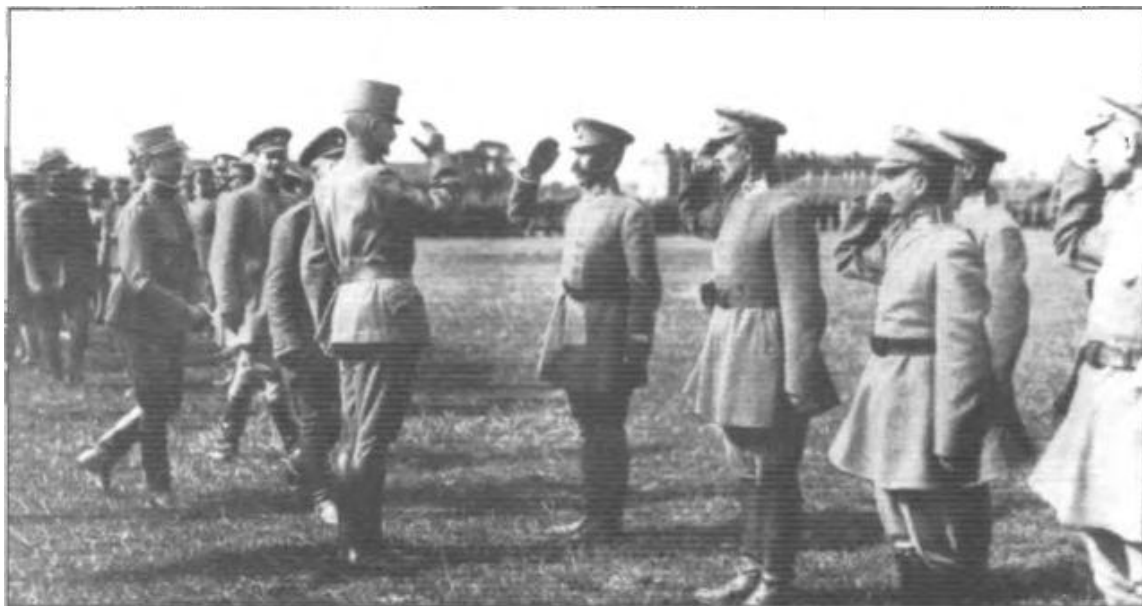
У 1917–1919 рр. — член партії соціалістів-самостійників. З 18.12.1917 р. до початку січня 1918 р. — начальник 2-ї Сердюцької дивізії військ Центральної Ради. Під час протигетьманського повстання очолив 1-й Білоцерківський запасний полк, згодом сформував т. зв. Особливий загін у складі військ Директорії. У січні 1919 р. прибув з загоном до Лубен, де з власної ініціативи розстріляв колишнього начальника 11-ї пішої дивізії генерала Олександровича, який був прихильником П. Скоропадського. Навесні 1919 р., за спогадами сучасників, збожеволів. Подальша доля невідома.

Р. С. Осінь 1918 р. на Харківщині//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 3. — С. 8–9.

***

Українські старшини, представники німецького та австрійського командування під час параду 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії Армії УНР на Софійській площі, квітень 1918 року. Праворуч крайній — командир 4-го пішого полку Січових стрільців Євген Коновалець (ЦДАКФДУ)

Керівник 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії складає звіт представникам австро-угорського командування про перехід дивізії до складу Армії Української Держави, серпень 1918 року (ЦДАКФДУ)

Н

НАВРОЦЬКИЙ Володимир Миколайович

(05.08.1875-?) — полковник Армії УНР.

Народився на Полтавщині. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 1-ше військове Павлівське училище (1894), Офіцерську артилерійську школу. Служив у 9-й артилерійській бригаді (Полтава), у складі якої брав участь у Російсько-японській та Першій світовій війнах. Нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами і биндою та Георгіївською зброєю. З 01.01.1916 р. — командир дивізіону 9-ї артилерійської бригади. Останнє звання у російській армії — полковник. 10.02.1918 р. — демобілізувався.

Навроцький Володимир, фото 1905 року (з приватної колекції О. Пересадька)

З 01.05.1918 р. — командир 11-ї гарматної бригади Армії Української Держави. У 1919 р. — начальник постачання 8-го Катеринославського коша дієвої армії УНР. З 25.08.1919 р. — старшина для доручень 2-ю товариша військового міністра УНР у справах постачання.

З 1920 р. — жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 10. — С. 17; Оп. 2. — Спр. 37. — С. 213.

НАГНИБІДА Іван Лукич

(27.08.1896-08.06.1967) — підполковник Армії УНР Народився у м. Кременчук. Закінчив 2-гу Харківську гімназію, 2-гу Московську школу прапорщиків (1915). У складі 6-го стрілецького полку брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Нагнибіда Іван, фото 1930-х років («Дороговказ»)

З 09.12.1917 р. — командир сотні 121-ю пішою Пензенського полку військ Центральної Ради. Закінчив Інструкторську школу старшин, з 01.05.1918 р. — сотенний командир Одеської інструкторської школи старшин. З 09.09.1918 р. — командир сотні 39-го пішого Харківського полку Армії Української Держави. З 10.01.1919 р. — помічник командира 9-го Дієвого корпусу Дієвої армії УНР, з 05.07.1919 р. —

вартовий старшина Головного управління Генерального штабу УНР. З 02.01.1920 р. — штаб-старшина для доручень при начальнику постачання Армії УНР, з 17.11.1921 р. — секретар начальника Генерального штабу УНР.

З 1923 р. мешкав на еміграції у Лодзі (Польща), з 1947 р. — у США.

Помер у Нью-Йорку, похований у Баунд-Бруці.

ЦДАВОУ. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1596. — С. 3–5;
Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1967. — № 5/6. — С. 93.

НАГНИБІДА Сергій Лукич

(16.09.1898-21.01.1987) — поручик Армії УНР (полковник в еміграції).

Народився на Полтавщині. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У 1920 р. був молодшим старшиною у 5-й Херсонській дивізії Дієвої армії УНР.

У 20—30-х рр. служив контрактним офіцером у польських Військово-повітряних силах. Останнє звання у польській армії — капітан, посада — відповідальний за матеріально-технічне забезпечення авіаційної бази № 3.

Нагнибіда Сергій, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У вересні 1939 р. був інтернований у Румунії. З 1951 р. жив на еміграції у США. Похований у Баунд-Бруці.

Некролог//Сурмач. — 1987. — С. 100; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939//Київська Старовина. — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 99.

НАГОРНИЙ Іван Петрович

(27.09.1884—?) — начальник канцелярії військового міністерства УНР.

Народився в Єйську Всевеликого Війська Кубанського. Закінчив Тифліське піхотне юнкерське училище. З 24.12.1915 р. — полковник. У 1917 р. — командир 70-го Сибірського стрілецького полку, згодом — запасного полку у Пермі.

Один із ініціаторів українізації у частинах пермської залоги. З 24.04.1918 р. — працівник Військового міністерства УНР. З 24.05.1918 р. — помічник начальника канцелярії Військового міністерства Української Держави. З грудня 1918 р. — начальник комендантської частини Військового міністерства УНР. З 05.07.1919 р. до грудня 1919 р. — начальник загальної частини канцелярії Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 41. — С 64–67; Спр. 37. — С. 170–175; Швець А. Історія Полуботківського полку//Українське Козацтво. — 1969 — Ч. 5(13). — С. 25.

НАГОРНИЙ Степан Васильович

(8.08.1897—?) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Дишів Липовецького повіту Київської губернії. Закінчив Житомирську школу прапорщиків (18.12.1915), служив прапорщиком 508-го піхотного Черкаського полку. З 16.07.1917 р. служив у 116-му піхотному запасному полку, з 20.11.1917 р. — у 110-

му піхотному запасному полку. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 21.12.1917 р. — командир роти Українського Козацького запасного полку Кавказького фронту. У серпні 1918 р. повернувся в Україну. 04–24.10.1918 р. — командир сотні Окремого Чорноморського Коша Армії Української Держави. 24.10.—25.11.1918 р. перебував під слідством за виступ проти гетьмана П. Скоропадського на старшинському зібранні Чорноморського Коша. З 25.11.1918 р. — командир Окремого Кальницького куреня військ Директорії, голова надзвичайних судів у Липовці та Ковелі. З 01.04.1919 р. — командир 1-го куреня 1-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. У червні—липні 1919 р. — помічник командира 1-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. З 15.08.1919 р. — у резерві старшин при Головному інтендантському управлінні. 26.12.1919 р. був інтернований польською владою. 15.02.1920 р. — обраний головою громади українських старшин у таборі Ланцут. З 09.06.1920 р. — приділений до Гарматного запасного куреня 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 29.06.1920 р. — начальник інформаційної філії розвідного управління Генерального штабу УНР. Доля після 1921 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 75–76.

НАКОНЕЧНИЙ (Дністров) Олександр Омелянович

(23.04.1887–1921?) — командир 4-го авіаційного загону Дієвої армії УНР.

Походив з родини колезького асесора Херсонської губернії. Закінчив Одеське міське училище, школу авіації військового часу Імператорського Московського товариства повітроплавання (1915), два додаткових курси Севастопольської авіаційної школи (1916 та 1917). З 2.10.1915 р. льотчик 13-го корпусного авіаційного загону. У повітряному бою 26 листопада 1916 р. сам вступив у бій з трьома ворожими літаками, причому одного з них збив і виконав завдання з бомбування ст. Єловка. За цей подвиг був нагороджений орденом Св. Георгія IV ступеня.

З 08.08.1917 р. — член Центральної Ради. З березня 1918 р. — начальник авіації Армії УНР, згодом — Армії Української Держави.

Станом на 16.08.1919 р. — командир 4-го авіаційного загону Дієвої армії УНР. З 18.10.1919 р. — інспектор авіації Дієвої армії УНР. 01.11.1919 р. був звільнений з посади інспектора та повернувся на посаду командира 4-го авіаційного загону. У 1920 р. мешкав у Києві, працював інженером. З вересня 1920 р. очолював Комітет звільнення України, що провадив підпільну боротьбу проти радянської влади. З весни 1921 р. — член Всеукраїнського центрального виконавчого комітету. Разом з іншими керівниками комітету планував почати повстання проти радянської влади у Холодному Яру, а звідти вирушити на Київ. Влітку 1920 р. захоплений ЧК, ймовірно — страчений.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075 — Оп. 1. — Спр. 49. — С. 1–4; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952; Українська Центральна Рада, зб. док. — Київ. — 1996. — Т. 1. — С. 237; Авіаторы — кавалеры ордена Св. Георгия и Георгиевского оружия периода Первой мировой войны 1914–1918 гг. — Москва. — 2006. — С. 201; Голинков Д. Л. Крушение антисоветского подполья 'СССР. — Москва. — 1978. — Кн. 2. — С. 139.

НАРКЕВИЧ Микола Степанович

(?—?) — голова військового суду при Військовому міністерстві УНР.

Народився у Житомирі. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 95-го піхотного Красноярського полку (Юр'єв). Останнє звання у російській армії — полковник.

До грудня 1918 р. — товариш голови військового суду 5-го Чернігівського корпусу Армії Української Держави. З січня 1919 р. — голова військового суду при канцелярії Військового міністерства УНР. Був головою суду, який розглядав справи заарештованих, за погромну діяльність, повстанських отаманів Палієнка, Віденка, Святненка, Семосенка та Яценка (начальника штабу загону Семосенка). Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 206–207.

НАСОНІВ Валентин Миколайович

(28.05.1881-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м Києві. Походив з купців Київської губернії. Закінчив Миколаївський кадетський корпус (1899), Костянтинівське артилерійське училище (1902), вийшов підпоручиком до 1-ї кінно-гірської батареї кінно-гірського гарматного дивізіону (Київ), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою та орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 28.05.1916). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1917 р. — командир кінної батареї 12-ї Кавалерійської дивізії, яку 21.12.1917 р. українізував. З 29.04.1918 р. — командир Української гарматної бригади, що формувалась на Київщині. З 24.07.1918 р. служив у 4-му Київському корпусі Армії Української Держави. З 26.02.1919 р. — завідувач артилерійської частини штабу Східного фронту Дієвої армії УНР. З 26.08.1919 р. — старшина артилерійського постачання штабу Дієвої армії УНР. З 18.02.1920 р. — командир гарматного полку 2-ї української дивізії, що формувалася у Бресті-Литовському. 21.03.1920 р. полк було перейменовано на 6-ту гарматну бригаду 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. У 1920–1921 рр. — начальник цієї бригади. На еміграції жив у Польщі.

Насонів Валентин, фото 1916 року (надано для публікації російським військовим істориком Валентином Юшком)

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 10.813; «Искры». — Петроград. — 1916. - № 41; Белградский альбом. — С. 128–129; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 44. — С. 4-зв. — 5; Спр. 653. — С. 104; Самутин Петро. Хронологічні дати VI-ї Січової стрілецької дивізії//Вісті Комбатанта. — 1970. — № 5. — С. 12.

НАТІЄВ Олександр

(1873—15.06.1919) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Аджарець за походженням. Закінчив Костянтинівське артилерійське училище (1894), Михайлівську артилерійську академію. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 1-ї Туркестанської артилерійської бригади (Ташкент). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1917 р. — начальник 6-го важкого мортирного дивізіону 6-го армійського корпусу, зі складу якого у листопаді 1917 р. було виділено

2-й Січковий Запорізький корпус. Деякий час був інспектором артилерії цього корпусу.

З середини лютого 1918 р. — інспектор артилерії Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З 03.03.1918 р. — начальник Окремої Запорізької бригади (згодом — Окремої Запорізької дивізії) Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 20.05.1918 р. — генеральний хорунжий. 14.10.1918 р. був звільнений за власним проханням. У листопаді 1918 р разом з генералом К. Прісовським (першим командиром Окремого Запорізького загону) займався формуванням т. зв. Окремого загону Вірних Запорожців, що мав увійти до складу військових формувань, що обороняли Київ від військ Директорії. 14–15.12.1918 р. був арештований, перебував під слідством Верховної слідчої комісії для боротьби з контрреволюцією. Невдовзі — звільнений.

Натієв Олександр (посередині), фото 1918 року (Око. — Київ. — 1918. — Ч. 3)

Виїхав на Північний Кавказ, де вступив до Збройних Сил Півдня Росії. Навесні 1919 р. з наказу Денікіна був призначений інспектором з формування білогвардійських військ на Кавказі (у Батумі). Убитий на вулиці у м. Батумі за невідомих обставин.

Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1928. — Ч. 2; 1930 — Ч. 3; 1931. — Ч. 4; Деникин А. Очерки русской смуты. — Берлин. — 1925. — Т. 4. — С. 145.

НАУМЕНКО Петро Олексійович

(1868—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Чернігів. Станом на 1.01.1910 р. — капітан 28-го піхотного Полоцького полку (м. Петраков). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1920–1921 рр. — старшина Етапового куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 29.

НАУМЕНКО Юрій

(?—?) — сотник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1917 р. був учасником українського військового руху — організатором Українського штурмового куреня у складі 102-ї піхотної дивізії на Південно-Західному фронті.

У 1919 р. служив у 1 Південно-Західній добровольчій армії генерала Юденіча.

До Армії УНР повернувся 17 липня 1920 р., був начальником штабу 13-ї стрілецької бригади 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР. Протягом 1921–1923 рр викладав у Спільній юнацькій школі та на Курсах штабових старшин Армії УНР. У 1922 р. деякий час — в. о. начальника штабу 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Представлявся до рангу підполковника, але через службу в армії Юденіча так і не був підвищений.

Науменко Юрій, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі.

Науменко Ю. Моя служба в 5 Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 165–180.

НЕГРАШ

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з селян Бессарабії. Служив унтер-офіцером лейб-гвардії Литовського полку.

З 16.01.1919 р. до 19.05.1919 р. — командир 57-го пішого дієвого Гайсинського полку Дієвої армії УНР.

(Серед вояків колишньої російської армії значився Негруш Каетан Григорович (? — до 25.02.1931), який помер у Кишиневі та був похований на місцевому Вірменському цвинтарі. Враховуючи рідкісне прізвище та певне відношення обох до Бессарабії можна припустити, що Неграш і Негруш — одна й та сама особа.)

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–5; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 26; № 6. — С 15; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 5. — С. 57.

НЕДАЙКАША Василь Донатович

(21.03.1896 — після 1965) — сотник Армії УНР.

Походив з селян с. Глодоси Єлисаветградського повіту Херсонської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

Недайкаша Василь, фото 1931 року (Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974)

Наприкінці 1917 р. — навесні 1918 р. — один із керівників Вільного Козацтва у с. Глодоси Єлисаветградського повіту Херсонської губернії. У червні 1919 р. разом з іншими мешканцями села Глодоси вступив до загонів Махна, у складі яких на початку вересня 1919 р. перейшов до Дієвої армії УНР. Був командиром кулеметної сотні 14-го полку Низових Запорожців 5-ї Селянської дивізії, сформованої з селян с. Глодоси. У листопаді 1919 р. з наказу Ю. Тютюнника повернувся додому для організації селянських повстань проти білих та червоних. У квітні 1920 р. на чолі загону у 60 чоловік — своїх односельчан — приєднався до Дієвої армії УНР, яка рейдувала у Першому Зимовому поході. Згодом цей загін було перейменовано на курінь Низових Запорожців Збірної Запорізької дивізії. У травні 1920–1922 рр. — командир 6-го куреня Низових Запорожців 2-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР.

З 1928 р. — на посаді начальника відділення у 2-му відділі розвідки Генерального штабу Військового міністерства УНР в екзилі. У 1939 р. жив у Сансі (Франція), був одним із ініціаторів вступу

українських добровольців до Французького іноземного легіону для боротьби з німцями.

Після Другої світової війни був одним із керівників Товариства бувших вояків-українців у Франції.

Михайлик М. Українське село в часи національної революції// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1934. — Ч. 1. — С. 14. — Ч. 2. — С. 7; Мелешко Ф. Глоси в часі національної реюлюції// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1934. — Ч. 7–8. — С 20–24; Небелюк М. Під чужими прапорами. — Париж. — 1951. — С 68; Вишнівський О. Пігмеї духом і мораллю. — США. — 1965; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С 45.

НЕДЗВЕЦЬКИЙ Олександр Семенович

(18.03.1885-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з міщан м. Гайсин Подільської губернії. Закінчив 2-класне Ольгопільське міське училище. 06.11.1906 р. був покликаний на військову службу, служив у 8-му запасному кавалерійському полку. 15.12.1909 р. був звільнений в запас у званні молодшого унтер-офіцера. 21.07.1914 р. — знову мобілізований до армії, зарахований до 1-го паркового дивізіону 12-ї артилерійської бригади. Закінчив Омську школу прапорщиків (17.01.1917). Останнє звання у російській армії — підпоручик.

У 1917 р. служив у 21-му Українському козацькому полку 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради. У лютому 1918 р. демобілізувався. 13.11.1918 р. був мобілізований до 6-го кінного Кременецького (Ольвіопольського) полку. З кінця листопада 1918 р. — помічник мозирського повітового коменданта УНР. На початку січня 1919 р. вступив зі своїм комендантським загоном до кінно-партизанського полку Січових стрільців під командою отамана Козиря-Зірки. З лютого 1919 р. — помічник командира цього полку. З березня 1919 р. — командир кінного куреня «Запорізької Січі» Дієвої армії УНР під командою отамана Божка (колишнього кінно-партизанського полку). З липня 1919 р. — командир окремої кінної сотні 2-ї дивізії «Запорізька Січ». З 06.12.1919 р. — командир Окремого кінного дивізіону Збірної Волинської дивізії, який

29.01.1920 р. було перейменовано на кінний полк ім. І. Мазепи (згодом — 2-й кінний полк ім. І. Мазепи). На чолі цього полку брав участь у Першому Зимовому поході та кампанії 1920-го р. З 23.06.1920 р. — підполковник. 22.08.1922 р. усунутий з посади командира полку через порушення дисципліни («партизанщина» тощо). 19.12.1922 р. повернувся на посаду командира полку.

Недзвицкий Александр, фото 1919 року (ЦДАКФАУ)

У 20-х рр. жив на Волині. Взимку 1932 р. — восени 1933 р. був начальником розвідного пункту УНР у м. Корець. Усунутий з цієї посади через фінансові проблеми. У 1930-х рр. мешкав у м. Рівне. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 230–682; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 1067. — С. 17–18.

НЕЙЛОВ (Неїло-Палій) Борис Васильович

(10.01.1878-05.02.1956) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Неїлов Борис, фото 1920-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

Походив з дворян Полтавської губернії. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 3-тє військове Олександрівське училище за 1-м розрядом (1897), служив у Івангородській фортечній артилерії. З 1898 р. служив у кадровій батареї 48-ї артилерійської бригади. З 30.12.1899 р. — у 13-й артилерійській бригаді. З 31.07.1903 р. — у 2-й запасній артилерійській бригаді. З 18.07.1910 р. — у 9-й артилерійській бригаді (Полтава). З 13.07.1913 р. — у 12-й артилерійській бригаді (Камянець-Подільський), у складі якої брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 21.12.1917 р. — начальник 1-го Тракторного артилерійського дивізіону, який був українізований. У 1918 р. — начальник організаційного відділу управління Інспектора артилерії військ Центральної Ради, згодом — Армії Української Держави. З жовтня 1918 р. — Генеральний писар Українського Козацтва. У грудні 1918 р — січні 1919 р. — помічник столичного отамана. У другій половині 1919 р. — державний інспектор Спільної юнацької школи. З 01.07.1920 р. — отаман для особливих доручень при Головному Отамані. 15.09.1920 р. — лектор Камянець-Подільської спільної юнацької школи.

З 1925 р. жив у Перемишлі, займався малюванням ікон та оздобленням церков. У 30-х рр. одержав звання генерала-хорунжого (в еміграції).

У 1944 р. виїхав до Західної Німеччини, став одним із ініціаторів створення Спілки Українських Вояків. У 1950 р. емігрував до США. Помер у Детройті.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 39, 48, 49; Спр. 653. — С. 93-а; Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а — С. 29; РГВИА. - ф. 409. — Оп. 1. - п/с 3047; Полковник Борис Палій-Неїло//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 12. — С. 18–19; Некролог//Уіфаїнський Комбатант. — На Чужині. — 1956. — С. 15.

НЕКЛІЄВИЧ Микола Корнелійович

(1888 — після 1938) — підполковник військово-морського флоту УНР.

Походив з дворянської родини Подільської губернії. Закінчив Морське інженерне училище (1911). Останнє звання у російському флоті — підполковник по адміралтейству.

У 1917 р. — член ради Української Чорноморської громади у Севастополі. У 1917–1918 рр. — начальник окремого відділу корабельного будівництва Головної військово-морської технічної управи Морського міністерства Центральної Ради, згодом — Української Держави.

З початку 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії — інженер-механік крейсеру «Кагул» («Генерал Корнілов»).

У січні—лютому 1920 р. перебував у розпорядженні українського командувача Чорноморського флоту в Одесі адмірала М. Остроградського.

У лютому 1920 р. виїхав до Криму. Згодом служив рульовим на шхуні «Орлик» у складі Російської армії П. Врангеля.

У 1921 р. приїхав до Польщі, де поступив у розпорядження Морської управи Військового міністерства УНР.

З 1924 р. жив на еміграції у Франції. Подальша доля невідома.

Неклієвич М На українській чорноморській флоті 20 років тому//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 4. — С. 3–4;

Список флота на 11.04.1916. — СПб. — 1916. — С. 705.

НЕЛЬГОВСЬКИЙ Василь Олексійович

(?—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик, молодший офіцер 9-ї роти 47-го піхотного Українського полку (Вінниця), у складі якого брав участь у Першій світовій війні, нагороджений Георгіївською зброєю (10.11.1915, за бій 14.01.1915) та орденом Святого Георгія IV ступеня (20.11.1915, за бій 09.03.1915). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Учасник Першого Зимового походу — командир Збірної бригади Київської дивізії. У 1920 р. — помічник начальника 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. У 1921 р. — командир окремої партизанської групи (60 бійців), яка у ніч з 19 на 20 вересня 1921 р. перетнула радянський кордон та успішно партизанила на Поліссі до кінця листопада 1921 р. Після отримання відомостей про розгром повстанської армії Ю. Тютюнника група повернулася до Польщі. Подальша доля невідома.

Отмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген. хор. Ю. Тютюнника в листопаді 1921 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С. 12–20; Ващенко П. До рейду 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 135–139; Філоненко Є. Волинські повстанці в кривавих днях 1920–1924 років// За Державність. — Варшава — 1938. — Ч. 8. — С. 215–235; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924. — С. 76; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 264, 366.

НЕМОЛОВСЬКИЙ Володимир

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1916 р. — член гуртка офіцерів-українців — військовополонених у таборі Мюлінг. У 1918–1919 рр. — командир куреня 3-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. 3 червня 1919 р. —

командир куреня 11-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. У 1920–1922 рр. — командир пішого куреня Спільної юнацької школи. У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі.

Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 72–117; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табір. — Варшава. — 1927. — Ч. 5. — С. 47–62; 1928. — Ч. 6. — С. 22–48; Ч. 7. — С. 43–52; Ч. 8. — С. 53–63; Отрешко-Арський М. Воєнні школи Дієвої армії уНР//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 9–18.

НЕПЛИЙ Дмитро Ілліч

(12.05.1891-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Одеса. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1920–1922 рр. — старшина 3-го збірного Чорноморського куреня 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 15.

НЕСТЕРЕНКО Опанас Андрійович

(01.05.1894-?) — підполковник Армії УНР.

Родом з Полтавщини. Закінчив Казанське військове училище (1915), у складі 722-го та 723-го піхотних полків брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручик.

На службі в Дієвій армії УНР з 1.09.1919 р. — командир сотні 1-го пішого рекрутського полку. У 1920–1922 рр. — командир сотні 20-го куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Закінчив Українську господарську академію у Подєбрадах (1929), працював інженером лісового господарства. З 1945 р перебував на еміграції у Німеччині. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1596 — С. 36

НЕСХОДОВСЬКИЙ Борис Якович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 20-го піхотного Галицького полку (Житомир). Останнє звання у російській армії —

полковник.

З 10.09.1918 р. — помічник командира 2-го пішого Волинського полку Армії Української Держави. З 21.02.1919 р. — т. в. о. командира 6-го пішого Українського (Житомирського) полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 16.

НЕТРЕБА Тадей Маркелович

(21.08.1893 — до 1973) — підполковник Армії УНР.

Народився у Владикавказі. Закінчив Єлісаветградське комерційне училище. 24.03.1914 р. був мобілізований до армії. За бойові заслуги був підвищений до звання прапорщика. Закінчив кулементі курси при штабі 39-ї піхотної дивізії, командував кулеметною командою. Був 4 рази поранений. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Нетреба Тадей, фото 20-х років (ЦДАВОУ)

З 15.12.1917 р. — в українській армії. У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин Армії Української Держави (3-й випуск), служив у 62-му пішому Бахмутському полку 8-го Катеринославського корпусу Армії Української Держави. 29.12.1918 р, перебуваючи на посаді ад'ютанта командувача військ УНР на Катеринославщині, був поранений у бою з загонами Махно під Катеринославом, втратив праве око. Після одужання служив у 1-му

Синьому полку Дієвої армії УНР. У 1920 р. — командир кінної півсотні штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР. У 1921 р. співпрацював з Партизансько-Повстанським штабом Ю. Тютюнника У 1920–1923 рр. служив у 6-й Січовій дивізії Армії УНР.

На інтернації перебував у таборі Щепіорно. Емігрував до Франції, до м. Лур'є, прийняв священицький сан. Помер у Франції.

ЦДАВОУ — Ф. 3523. — Оп. 1. — Спр. 2. — С. 25–28; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1596. — С. 101–102; Герчанівський Д. Вигнати окупанта. — Мюнхен. — 1963. — С. 33–34; Самутін П. Командний складі VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С. 76; Левченко С. 8-й Катеринославський корпус//За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9. — С. 68.

НЕЧАЇВ Петро Олександрович

(1864 — до 1926) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Слов'янськ Катеринославської губернії. На військову службу вступив у 1882 р. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 63-го піхотного Углицького полку (м. Соколка). Напередодні Першої світової війни пішов у відставку. 05.10.1914 р. був мобілізований до армії з призначенням на посаду командира 125-ї Курської дружини. Останнє звання у російській армії — підполковник.

На службі в українській армії з 1920 р.: влітку 1920 р. — у старшинській сотні 6-ї запасної бригади Армії УНР. З 12.09.1920 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. Станом на 01.10.1922 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР Похований на українському військовому цвинтарі у Щепіорно.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 653. — С 30; Спр. 923. — С. 41–44.

НЕЩЕРЕТОВ Самсон Олександрович

(27.06.1877—?) — підполковник ветеринарної служби Армії УНР.

Народився у Мінську. Закінчив 1-шу Мінську духовну семінарію (1896), Варшавський ветеринарний інститут (1901). Працював повітовим ветеринарним лікарем Ігуменського повіту. 3 травня 1914 р. — ветеринарний лікар ст. Сарни. 3 серпня 1915 р. — у розпорядженні завідувача ветеринарної частини 3-ї армії Західного фронту. 3 березня 1916 р. — у розпорядженні управління гуртів худоби київського інтендантства. 3 жовтня 1916 р. — працівник відділу транспорту худоби київського інтендантства. 3 лютого 1918 р. — працівник відділу демобілізації кінського складу Південно-Західного фронту. У червні 1918 р. — повернувся на довоєнну посаду ветеринарного лікаря ст. Сарни.

3 лютого 1919 р. — ветеринарний лікар 19-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. 3 16.06.1919 р. — ветеринарний лікар 1-ї запасної кінної бригади Дієвої армії УНР (переформована у полк 16.07.1919 р.). Восени 1919 р. захворів на тиф. 3 12.12.1919 р. — молодший лікар ветеринарного шпиталю етапу № 1 Української Галицької армії. 3 04.04.1920 р. — комендант ветеринарного шпиталю 2-ї бригади ЧУГА. 3 18.05.1920 р. — ветеринарний лікар 2-ї (згодом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР. 3 24.03.1921 р. — підполковник ветеринарної служби. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 636. — С 20–26.

НИКОНІВ Наум Архипович

(01.12.1873-07.11.1925) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з селян с. Варварівка Костянтиноградського повіту Полтавської губернії. Закінчив Полтавську духовну семінарію. 15.08.1891 р. був покликаний на військову службу до 36-го піхотного Орловського полку (Кременчук). 21.07.1893 р. отримав звання унтер-офіцера. 01.09.1893 р. був зарахований на навчання до Чугуївського піхотного юнкерського училища. 04.08.1895 р. — закінчив училище за 2-м розрядом, служив підпрапорщиком у 48-му піхотному Одеському полку. 03.09.1896 р., отримавши чин підпоручика, перейшов до 33-го піхотного Єлецького полку (Полтава). 30.11.1906—19.10.1907 р. був приділений до штабу Київської військової округи. Згодом повернувся у Єлецький полк. З початком Першої світової війни вирушив на фронт

командиром батальйону 36-го піхотного Орловського полку. З 19.06.1914 р. — полковник. З січня 1915 р. — командир Звідного полку 9-ї піхотної дивізії X армійського корпусу. Мав поранення та контузію. З січня 1916 р. — командир 673-го піхотного Прилуцького полку. За Першу світову війну нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою та Георгіївською зброєю (20.11.1915, за бій 07–24.10.1914).

Восени 1917 р. перевівся до 1-го Українського (34-го армійського) корпусу, очолив 415-й піхотний Бахмутський (3-й Український Козацький) полк 1-ї Української Козацької дивізії військ Центральної Ради. Згодом — командир бригади цієї дивізії. З 06.01.1918 р. — начальник 1-ї Української дивізії військ Центральної Ради, згодом — Армії УНР та Армії Української Держави. З 08.06.1918 р. — командир бригади та помічник начальника 2-ї пішої дивізії Армії Української Держави (колишньої 1-ї Української 1-го Українського корпусу). З 30.12.1918 р. — начальник 1-ї пішої дивізії (згодом — 1-ї Волинської) Дієвої армії УНР. З 20.05.1919 р. — помічник командувача Волинської групи Дієвої армії УНР. З 02.10.1919 р. — начальник 4-ї Сірожупанної дивізії Дієвої армії УНР. З 31.10.1919 р. — помічник начальника Збірної Волинської дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. У лютому — квітні 1920 р. через хворобу О. Загородського, начальника Збірної Волинської дивізії, виконував його обов'язки. З 27.09.1920 р. — командувач Запасних військ УНР. З 27.11.1921 р. — у розпорядженні військового міністра УНР.

Никонів Наум, фото поч. 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Помер у Каліші у станиці вояків-українців, похований на українському військовому цвинтарі у Щепіорно.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1 — п/с 1408; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп 1. — Спр. 68. — С. 83–84; Серета М Сторінка з історії визвольної боротьби/Літопис Червонса Калини. — Львів 1931. — Ч. 11. — С 15–17) Прохода В. Записки до історії Сірих або Сіро>і<упаннигав// Табор. — Варшава — 1928. — Ч. 6. — С 39; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма — Київ — 2002.

НИГОВСЬКИЙ Іван Миколайович

(23.02.1883-26.03.1936) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Бориспіль. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У 1917 р. — на початку 1918 р. — старшина 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького військ Центральної Ради.

У 1920–1923 рр. — старшина штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

Помер на еміграції у м. Регон (Франція)

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп 1. — Спр. 73. — С 14, РГВИА. — Ф. 3265. — Оп 1. — Спр. 1. — С. 10–11; Табор. — Варшава — 1936. — С. 93.

НИГОВСЬКИЙ Йосип Іванович

(27.12.1874—?) — командир куреня Армії УНР.

Закінчив Миколаївське інженерне училище (1896), служив у 6-му понтонному батальйоні (Київ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1917 р. — командир запасного понтонного батальйону у Києві, який у листопаді 1917 р. був українізований. Наприкінці 1918 р. — інспектор технічних частин 4-го Київського корпусу військ Директорії та Дієвої армії УНР. Станом на 16.08.1919 р. — командир 8-го Запорізького технічного куреня. Подальша доля невідома.

Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 24. ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

НИЗІЄНКО Олександр Федорович

(02.09.1894-7.04.1965) — підполковник Армії УНР.

Народився у с Підпилип'є Подільської губернії. Закінчив 8-класне Камянець-Подільське технічне училище, Сергіївське Одеське артилерійське училище (1914). З 01.12.1914 р. — підпоручик Осовецької фортечної артилерії. У подальшому служив у 9-й Сибірській стрілецькій артилерійській бригаді. У 1917 р. закінчив два прискорених курси Військової академії Генерального штабу, служив молодшим ад'ютантом штабу 4-го Сибірського корпусу. Під час Першої світової війни був двічі контужений, нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою.

Нізієнко Олександр, фото 1919 року (ЦДАВОУ)

У 1918 р. був зарахований до кадрів Армії Української Держави. Під час протигетьманського повстання обійняв посаду командира 4-го кінно-гарматного полку, який перейшов на бік військ Директорії. З 20.01.1919 р. — начальник штабу подільської губернської комендатури. З 07.02.1919 р. — начальник штабу 20-ї дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 06.03.1919 р. — начальник відділу штабу 8-го Катеринославського Коша Дієвої армії УНР, у складі якого у квітні 1919 р був інтернований у Румунії. З 17.05.1919 р. — в. о. начальника штабу 8-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 09.11.1919 р. — штаб-старшина для доручень командувача Дієвої армії УНР. 07.12.1919 р. був інтернований польською владою.

З 07.02.1920 р. — начальник оперативної частини штабу 4-ї бригади Армії УНР. З 31.03.1920 р. — начальник штабу 4-ї бригади 2-ї дивізії Армії УНР (згодом — 7-ма стрілецька бригада 3-ї Залізної дивізії). З 25.07.1920 р. — підполковник.

У 20—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Під час Другої світової війни виїхав до Німеччини. Згодом емігрував до Австралії. Помер та похований у м. Водонзі (Австралія).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С 223–226; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 54. — С 5; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 375; Дороговказ. — Торонто. — 1965. — Ч. 24/25.

НИКІТІН (Нікітін-Сольський) Євген Олександрович

(?—8.06.1960) — підполковник Армії УНР.

Народився у Житомирі. Закінчив кадетський корпус та військове училище. Під час Першої світової війни служив у 10-му гренадерському Малоросійському полку російської армії. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (01.06.1915, за бій 11.10.1914). Останнє звання у російській армії — капітан.

Нікітін (Нікітін-Сольський) Євген, фото 1920 року (ЦДАВОУ)

З січня 1919 р. — командир сотні, а з травня 1919 р. — пішого куреня Житомирської спільної юнацької школи. У 1920–1921 рр. — ад'ютант та командир куреня Спільної (Кам'янецької) військової школи.

У 1943–1945 рр. — старшина штабу та командир батальйону у 14-й гренадерській дивізії військ СС (Українська № 1). Помер та похований у Гаддерсфельді (Німеччина).

Петрів В. Житомирська юнацька школа//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 7–8. — С 15; «Русский Инвалид». — Петроград. — 1915. — № 124; Вісті братства колишній вояків 1 УД УНА — Мюнхен — 1960. — Ч. 99.

НИКІТИН Федір Денисович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у с. Соколівка Осипівського повіту Подільської губернії. У вересні 1914 р. був мобілізований до армії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. служив у 10-му пішому Липовецькому полку. З 25.11.1918 р. до березня 1919 р. — командир цього полку. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4591. — Оп. 1. — Спр. 6. — С 2, 76.

НОВИКІВ Олександр Михайлович

(02.01.1880-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Самарській губернії. Закінчив 3-тє військово-Олександрівське училище (1899), вийшов до 1-го піхотного Невського полку (Смоленськ). Закінчив Військово-інтендантську академію за 1-м розрядом (1907), служив у інтендантському управлінні Варшавської військової округи. З 06.12.1911 р. — інтендант 18-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 20.11.1918 р. та станом на 09.1919 р. — начальник організаційного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204;
Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — Ч. 2. — С. 91.

НИКОЛІЧ Микола Миколайович

(28.07.1871—?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

За походженням — кубанський козак. Закінчив Новоросійський університет (Одеса), Київське піхотне юнкерське училище (1895), вийшов хорунжим до 5-го Кубанського пластунського батальйону. У 1904–1905 рр. брав участь у Російсько-японській війні. Закінчив Олександрівську військово-юридичну академію. З 04.05.1907 р. — помічник військового прокурора військово-окружного суду. З

06.12.1911 р. — полковник. З 24.05.1915 р. — завідувач автомобільної частини штабу Південно-Західного фронту. З 1917 р. — генерал-майор.

Наприкінці 1917 р. керував автопанцерним відділом Військового міністерства Центральної Ради. З 27.06.1918 р. до кінця грудня 1918 р. — інспектор автомобільних частин Української Держави. Подальша доля невідома.

Монкевич Б. Дещо про співпрацю панцирних авт підчас оборони Києва в січні 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 6. — С. 11–12; Список полковників на 1914. — СПб. — 1914. — С. 1052.

НОВИЦЬКИЙ Ігор Валентинович

(1869 — після 1927) — генерал-хорунжий Армії УНР.

На військову службу вступив у 1887 р. Закінчив 2-ге військове Костянтинівське училище. Станом на 01.01.1910 р. — підполковник, служив на посаді бібліотекаря Костянтинівського артилерійського училища. У 1916–1917 рр. — командир 183-ї гарматної бригади. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

В українській армії з 12.01.1918 р. — помічник начальника Головної шкільної управи Військового міністерства Центральної Ради. З 16.01.1918 р. — начальник артилерії Київської військової округи. З квітня 1918 р. — урядовець для доручень Міністерства земельних справ УНР. З 20.01.1919 р. — інспектор артилерії 10-го дієвого корпусу. Дієвої армії УНР 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону.

У таборах для військовополонених дав згоду вступити до білої армії. Проходив додаткове навчання в артилерійській школі в Англії для обслуговування гармат англійських систем. Деякий час був інспектором артилерії 2-го корпусу Північно-Західної білогвардійської армії генерала Юденіча. Після розгрому цієї армії виїхав на Балкани, звідки незабаром повернувся в Україну.

З 09.07.1920 р. — знову в українській армії. З 01.08.1920 р. — начальник відділу зброї Артилерійської управи Армії УНР.

З 1921 р. — на еміграції у Чехо-Словаччині. Відомий церковний діяч, автор рукописів спогадів «Дневник командира — Великая война 1914–1917» та «Дневник скитальця», де значне місце присвячено службі в українській армії.

ГАРФ. — Ф. 6247, особистий фонд Новицького І. В.; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 730. — С. 126–127.

НОВИЦЬКИЙ Олексій

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1919 р. служив у 1-й Північній дивізії Дієвої армії УНР. У складі Збірного Сірожупанного полку Збірної Волинської дивізії брав участь у Першому Зимовому поході (лицар Залізного Хреста). У другій половині 1920 р. — 1923 р. служив у штабі 4-ї Сірої бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У 20—30-х рр. жив у Костополі поблизу Рівного, працював бухгалтером.

У 1942 р. був заступником командира трьох сотень «Поліської Січі» отамана Бульби-Боровця, сформованих у Костополі. Згодом брав активну участь в організації та бойових діях Української повстанської армії. Подальша доля невідома.

Швед Галина. Полковник Лиходько і Бульба//Повстанський рух отамана Тараса Бульби-Боровця. Дослідження, спогади, документи. — Рівне. — 1998. — С. 56–59.

НОВИЧЕВСЬКИЙ Андрій Степанович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Ковелі Волинської губернії. Витримав іспит на атестат зрілості при Бельській гімназії Холмської губернії. З 1896 р. працював повітовим канцеляристом. З 1900 р. — однорічник 2-го розряду. Закінчив з відзнакою Одеське піхотне юнкерське училище (1904), брав участь у Російсько-японській війні. З 1906 р. служив у 166-му піхотному Рівненському полку (Київ), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був двічі поранений та контужений.

Нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. У 1917 р. — підполковник, помічник командира 166-го Рівненського полку.

З серпня 1917 р — помічник київського повітового військового начальника з весни 1918 р. — помічник київського повітового коменданта, згодом — комендант київського повіту. З 14.12.1918 р. — начальник управління комендатури Києва військ Директорії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 12. — С. 17–18.

НОСАЧЕНКО Андрій Васильович

(01.12.1887-09.03.1965) — підполковник Армії УНР.

Народився в Умані. Закінчив Уманську гімназію, Чугуївське військове училище (1911), вийшов підпоручиком до 151-го піхотного П'ятигорського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 16.12.1917 р. — курсовий старшина Української збірної школи прапорщиків. З 01.08.1918 р. — помічник старшого діловода загальної частини Військового міністерства Української Держави, згодом — УНР. З 23.03.1919 р. до 1923 р. — старший діловод загальної частини Військового міністерства УНР.

У 1940–1945 рр. — начальник канцелярії Військового міністерства УНР в екзилі.

З 1947 р. жив на еміграції у м. Дармштадт (Західна Німеччина), працював землеміром. Помер та похований у Дармштадті.

Носаченко Андрій, фото поч. 50-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2 — Спр. 37. — С. 170–175; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1596. — С. 3; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1965. — Ч. 33. — С. 24

***

*Отаман військового формування Дієвої армії УНР «Запорізька Січ»
О. Божко зі своїми старшинами та найбільш відважними козаками. У
першому ряді у цивільному стоїть професор Маковій, квітень 1919
року (ЦДАКФДУ)*

О

ОВЧАРЕНКО Леонтій

(?-?) — командир полку Дієвої армії УНР.
Останнє звання у російській армії — поручик.

Овчаренко Леонтій, фото 1918 року (За Державність. — Каліш. — 1936)

У 1918 р. — значковий 4-го Сірожупанного полку Армії Української Держави. У лютому — березні 1918 р. — командир панцерного загону Гайдамацького Коша Слобідської України та 3-го Гайдамацького полку. З 20.01.1919 р. до 13.04.1919 р. — командир 4-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. З 13.04.1919 р. — член нагородної комісії при штабі Північної групи Дієвої армії УНР. Станом на 16.08.1919 р. — командир панцерного потягу «Правобережний». Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 92–117.

ОДРИНА Дмитро

(1892—16.11.1919) — начальник санітарної управи Дієвої армії УНР.

Народився у с. Телешівці Білоцерківського повіту Київської губернії. Закінчив земське фельдшерське училище в Києві, медичний факультет Київського університету (1916). Керував санітарним потягом на фронті під час Першої світової війни.

Одрина Амитро, фото 1918 року (з видання: Українські лікарі. — Львів. — 1994. — Т. 1)

На II Всеукраїнському військовому з'їзді 05–11.06.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З кінця липня 1917 р. — завідувач санітарно-медичного відділу. З 04.12.1918 р. — начальник санітарної управи військ Директорії, згодом — Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — міністр охорони здоров'я та заступник голови ради міністрів УНР. Помер від тифу у Кам'янці-Подільському.

Українські лікарі. — Львів. — 1994. — Т. 1. — С. 160;
Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 153.

ОКАЕМІВ (Окаемов-Туманов) Олександр Олександрович

(?—09.1970) — старшина Дієвої армії УНР.

Окаемів Олександр, фото 1909 р. (з приватної колекції)

Народився у Бобруйську. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик лейб-гвардії Санкт-Петербурзького полку (Варшава). Закінчив один курс Військової академії Генерального штабу (1917). У 1917 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу 39-го армійського корпусу. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — начальник відділу штабу 4-ї кінної дивізії Армії Української Держави. З 05.01.1919 р. — начальник штабу 4-ї кінної дивізії Дієвої армії УНР. З березня 1919 р. — командир 2-го запасного кінного полку Дієвої армії УНР та летичівський повітовий військовий комендант. Станом на 26.09.1919 р. — старшина для доручень при інспекторі кінноти Дієвої армії УНР.

У жовтні 1919 р. перейшов до Збройних Сил Півдня Росії. У подальшому — білоемігрант. Помер та похований у м. Ніцца (Франція).

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2 — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 55-зв. — 56; Незабытые могилы. — Москва — 2004 — Т 5. — С. 212.

ОЛЕКСАНДРІВ Микола Алімпійович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 123-го піхотного Козловського полку (Курськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 01.08.1920 р. — помічник начальника постачання Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 653. — С 34–55.

ОЛЕКСАНДРОВИЧ Володимир Осипович

(05.11.1870-25.01.1919) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Походив з Волині. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 3-тє військове Олександрівське училище (1892), Офіцерську стрілецьку школу. Служив у лейб-гвардії Литовському полку, у складі якого вирушив на Першу світову війну. Був поранений та контужений, нагороджений Георгієвською зброєю. З 24.06.1917 р. — генерал-майор, остання посада — командир бригади 162-ї піхотної дивізії.

З 08.06.1918 р. — начальник 12-ї пішої дивізії Армії Української Держави. Під час протигетьманського повстання був захоплений повстанцями. Розстріляний у Лубнах з наказу місцевого коменданта за звинуваченням в участі у боротьбі проти учасників Таращансько-Звенигородського повстання.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С 45; Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С 20–22; Л Ч. 11. — С. 20–22.

ОЛЕКСАНДРОВИЧ Віктор Іванович

(12.08.1871—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Санкт-Петербурзькій губернії. Закінчив Полоцький кадетський корпус (1889), Михайлівське артилерійське училище (1892), вийшов підпоручиком до 27-ї артилерійської бригади. Закінчив Михайлівську артилерійську академію (1894), був приділений до

Костянтинівського артилерійського училища для викладацької роботи. Брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. Закінчив Санкт-Петербурзький археологічний інститут (1907). Згодом — командир 5-ї батареї 24-ї артилерійської бригади (м. Луга). З 03.04.1915 р. — полковник за бойові заслуги. З 12.04.1915 р. — командир 2-го дивізіону 24-ї артилерійської бригади. З 27.04.1916 р. — командир 4-го окремого польового важкого артилерійського дивізіону.

З 06.07.1918 р. — на українській військовій службі, старшина для доручень при Головній гарматній управі Армії Української Держави. Станом на 15.02.1919 р. — помічник начальника артилерії Південно-Західного району Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1 — п/с 124166; ЦДАВОУ — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 6-зв.

ОЛЕКСІЙ Віктор Олексійович

(07.05.1888-03.1922) — полковник Армії УНР.

Походив з родини офіцера, спадкового дворянина Іркутської губернії. Народився у Туркестані, у м. Скобелев, де служив батько. Закінчив 1-й кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1908), 1-й курс Михайлівської артилерійської академії. Служив у 1-й Туркестанській резервній батареї (Ташкент), згодом — в одному з Туркестанських артилерійських дивізіонів. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — старшина управління артилерії 8-го Катеринославського корпусу Армії Української Держави. З 11.10.1918 р. — помічник начальника 2-ї частини відділу навчання військ Головного управління Генерального штабу Української Держави. З січня 1919 р. — помічник командира 6-го важкого гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР, який був переданий до складу Української Галицької армії. Брав участь у боях проти польської армії, згодом — проти більшовиків. У листопаді 1919 р., після переходу УГА на бік білогвардійців та усунення з посади командира полку Я. Бутрима як «петлюрівця», очолив цей полк. Після переходу УГА на бік більшовиків полк було перейменовано на Окремий Галицький важкий гарматний дивізіон. 10.05.1920 р. на чолі дивізіону здався до

польського полону з метою перейти до Армії УНР. З травня 1920 р. служив у 6-й Січовій дивізії Дієвої армії УНР. З 15.11.1920 р. — командир 6-го важкого гарматного куреня 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

У липні 1921 р. закінчив у Львові курси розвідроботи, які діяли при Партизансько-Повстанському штабі Ю. Тютюнника, був призначений начальником розвідвідділу у Києві. У ніч з 24 на 25.07.1921 р. з підробними документами на прізвище Моїсейчука перетнув радянсько-польський кордон та незабаром дістався до Києва, де мешкала дружина. Влаштувався писарем у 3-й Інженерний батальйон РСЧА, налагодив зв'язки з підпільною Всеукраїнською Козачою Радою, що діяла у Києві, тричі передавав розвідданні про дислокацію та чисельність РСЧА, про стан залізниць. Заарештований ЧК на початку березня 1922 р. після провалу Всеукраїнської Козачої Ради. Розстріляний.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 23.895; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Спр. 653. — С. 104; ДАСБу. — Фп. — Спр. 66646. — Т. 29, архівно-слідча справа Олексієва В. О. та шших; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Самутін П. Командний складі VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С. 80.

ОЛЬШЕВСЬКИЙ Володимир Антонович

(16.06.1873-07.07.1933) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився в м. Умань Київської губернії, походив з родини урядовця. Закінчив Златопільську гімназію, слухав лекції на медичному та фізико-математичному факультетах Київського університету. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1901), вийшов підпрапорщиком до 131-го піхотного Тираспольського полку (Київ). 07.11.1904 р. був відряджений на Далекий Схід до складу 21-го Східно-Сибірського стрілецького полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. 02.07.1906 р. повернувся до 131-го піхотного Тираспольського полку. З початком Першої світової війни був переведений до 279-го піхотного Лохвицького полку, що

розгортався з кадрів 131-го піхотного Тираспольського полку з 17.08.1914 р. — командир 4-го батальйону цього полку. З 06.10.1914 р. — капітан. Був двічі важко поранений: 10.10.1914 р. — кулею наскрізь у ліве плече та 26.04.1915 р. — кулею наскрізь у ліве стегно. З 06.11.1915 р. — підполковник. З 03.12.1915 р. — командир півбатальйону 75-го маршового батальйону. З 30.06.1916 р. — командир батальйону 8-го запасного піхотного полку. З 06.11.1916 р. — командир батальйону 278-го піхотного Кромського полісу. 25.03.1917 р. одержав звання полковника. З березня 1917 р. командир окремого дивізіону 2-го Запасного кавалерійського полку.

Ольшевський Володимир, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

З червня 1918 р. — командир куреня 27-го пішого Козелецького полку Армії Української Держави. Згодом — командир куреня 21-го пішого Сквирського полку Армії Української Держави. З 15.03.1919 р. — командир 19-го пішого Овруцького полку Дієвої армії УНР. З 11.04.1919 р. — командир 3-го куреня 16-го пішого загону Дієвої армії УНР. З 01.06.1919 р. — помічник начальника 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. У листопаді—на початку грудня 1919 р. — в. о. начальника 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. З 07.01.1920 р. — на посаді командувача всіх озброєних сил Уманщини. 24.01.1920 р. був захоплений гайдамаками загонів отамана Волоха та примусово зарахований козаком до 4-го Гайдамацького

полку, звідки втік у середині лютого 1920 р. З 18.03.1920 р. був приділений для особливих доручень до штабу Армії УНР. З 25.03.1920 р. — приділений до штабу Збірної Волинської дивізії Армії УНР. З 01.06.1920 р. — помічник начальника 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Польщі (у Лодзі та Познані). Помер та похований у Познані.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 93-349; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С 87–88, Оп. 2. — Спр. 653. — С 57–60; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С 253, 332.

ОМЕЛЬЧЕНКО Тиміш Петрович

(1895-06.09.1955) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Вербки Хорольського повіту Полтавської губернії. Закінчив Тифліську чоловічу гімназію, Тифліське піхотне юнкерське училище (1915). Кілька місяців перебував на фронті Першої світової війни. Останнє звання у російській армії — підпоручик. Наприкінці 1915 р. потрапив до німецького полону.

Перебував у таборі Найсе-Шлеск у Німеччині, був одним із організаторів українського військового руху у цьому таборі. У травні 1917 р разом із гуртком офіцерів-українців прибув до українізованого табору Ганноверіш-Мюнден. З 12.02.1918 р. — ад'ютант зі стройової частини штабу 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії. З 01.03.1918 р. — командир 2-го куреня 7-го Синьожупанного полку військ Центральної Ради. З початку травня 1918 р. — у запасі. З 01.09.1918 р. — молодший старшина 32-го пішого Сумського полку Армії Української Держави. З 27.11.1918 р. — начальник відділу штабу 6-го Полтавського корпусу Дієвої армії УНР. З 31.01.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 6-го Полтавського корпусу Дієвої армії УНР. З 11.03.1919 р. — в. о. начальника штабу Південно-Східної групи Дієвої армії УНР. З 22.06.1919 р. — помічник начальника військово-топографічної частини штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 20.07.1919 р. — помічник начальника розвідного відділу штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. 06.12.1919 р. був інтернований

польською владою. З лютого 1920 р. — молодший ад'ютант штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З кінця квітня 1920 р. — приділений до української військової місії у Варшаві. З 10.08.1920 р. — на посаді молодшого старшини закордонного відділу Головного управління Генерального штабу УНР, з того ж часу — офіційний представник Головного Отамана УНР у Берліні.

Омельченко Тиміш, фото 30-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

У 1937–1945 рр. очолював Українське національне об'єднання у Німеччині.

У 1950 р. емігрував до Канади. Помер та похований у Торонто.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С 130-зв; Омельченко Т. Мої спогади про Синіх//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 57–67; Омельченко Т. Від Кременчука до Бірзули//За Державність. — Каліш. — 1929. — Ч. 1. — С 165–169; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта. — 1970. — Ч. 3–4. — С 60–71, Ч. 5. — С 7-14; 1971. -41. — С. 21–26; Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 476; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм — 1972. — Кн. 2. — С 173–176.

ОМЕЛЬЯНОВИЧ Володимир Степанович

(02.05.1866-?) — полковник Армії УНР.

Закінчив військову прогімназію, Київське піхотне юнкерське училище (1889), вийшов до 67-го піхотного Тарутинського полку. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 194-го піхотного резервного Мстиславського полку (м Береза Картузька). Останнє звання у російській армії — полковник.

Влітку — восени 1920 р. — в управлінні Морського флоту Військового міністерства УНР. З 08.11.1920 р. — начальник постачання Технічних військ Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — 1911. — С. 179.

ОМЕЛЮСИК («Поліщук») Микола Степанович

(7.05.1889-06.08.1970) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у с. Ставки на Поліссі. Закінчив Житомирську гімназію, Іркутське військове училище (1911), вийшов підпоручиком до 11-ї артилерійської бригади (Дубно — Луцьк), у складі якої брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — командир 1-ї батареї 11-ї артилерійської бригади. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. служив у 2-му легкому гарматному полку Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — начальник: 1-ї легкої гарматної бригади Дієвої армії УНР, яка 28.02.1919 р була переформована у 17-ту гарматну дієву бригаду Дієвої армії УНР. З 1.06.1919 р — вартовий отаман штабу Волинської групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. — інтернований польською владою у Рівному. З 10.01.1920 р. — приділений до 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 15.05.1920 р. — командир 4-го гарматного куреня 2-ї гарматної бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

Омелюсик Микола, фото 30-х років (За Державність — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

У 1943 р. служив у штабі Поліської Січі отамана Бульби-Боровця. З вересня 1943 р. — начальник артилерії Української повстанської армії, відомий під псевдонімом «Поліщук». У 1944 р. з рейдувочною групою УПА перейшов до Західної Європи. З 1950 р. жив на еміграції у США (Філадельфія).

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 61; Оп. 2. — Спр. 90. — С. 1-зв. — 2; Ф. 3172. — Оп. 1 — Спр. 73. — С. 8; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1596. — С. 72; Ступницький Ю. Спогади про пережите. — Київ — Торонто. — 2000. — С. 53; Шанковський А. Палбіті Тамари Омелюсик//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1984. — Ч. 5/6. — С 61–64.

ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО Іван Володимирович

(31.08.1881-07/08.09.1962) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Рідний брат генерала Михайла Омеляновича-Павленка — командувача Армії УНР у 1919–1921 рр.

Омелянович-Павленко Іван, фото 1920 року (За Державність. — Торонто. — 1964 — Ч 10)

Народився у Баку, в родині військового. Батько походив з дворян Бессарабської губернії родом із Тифліської губернії, генерал-лейтенант російської армії. До 26.08.1912 р. мав прізвище «Павленко», у подальшому — Омелянович-Павленко (у російському написанні — «Амельянович-Павленко»). Закінчив Сибірський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1901), вийшов підпоручиком до 43-ї артилерійської бригади. Брав участь у Російсько-японській війні, був поранений та нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Закінчив Офіцерську кавалерійську школу (1911). 15.09.1914 р. пішов на Першу світову війну старшим офіцером 1-ї батареї 1-го кінно-гірського артилерійського дивізіону. З 11.01.1916 р. — підполковник. Був поранений та нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (25.09.1916, за бій 24.05.1916) та Георгіївською зброєю (18.09.1915, за бій 03.02.1915). З листопада 1916 р. — командир 11-ї кінно-артилерійської батареї. З травня 1917 р. — командир 1-ї кінно-артилерійської батареї. З 11.07.1917 р. — полковник. З серпня 1917 р. — командир 1-го кінно-артилерійського дивізіону.

З 10.09.1917 р. — командир українізованого 8-го гусарського Лубенського полку (перейменованій на 2-й Лубенський кінно-козачий ім. Сагайдачного полк військ Центральної Ради). 07.02.1918 р. вивів рештки 2-го кінно-козачого полку з Румунського фронту та привів їх до Києва, незабаром кадр полку перейменовано на Лубенський Сердюцький кінно-козацький полк Сердюцької дивізії гетьмана П. Скоропадського. До 08.10.1918 р. обіймав посаду командира цього полку. Згодом — кошовий отаман Українського Козацтва на Харківщині. З 05.11.1918 р. — член Генеральної козацької Ради. З 27.12.1918 р. — командувач групи військ «Наварія» у складі Української Галицької армії. З 24.02.1919 р. — у розпорядженні військового міністра УНР. З 07.03.1919 р. — у розпорядженні Наказного Отамана УНР. У березні 1919 р. — командувач фронту під Проскуровим, в. о. командира 1-ї запасної кінної бригади Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. — інспектор кінноти Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р. захворів та тиф та залишився у Проскурові, який невдовзі зайняли білогвардійські війська.

Вступив до Збройних Сил Півдня Росії. Через Одесу морським шляхом виїхав на Кубань, де очолив 3-й Лінійний козацький полк Кубанської армії ЗСПР, згодом — командир Звідно-Лінійно-го козацького полку. У середині квітня 1920 р., після капітуляції білогвардійської Кубанської армії на Північному Кавказі, переїхав у Грузію, звідки морем дістався до Севастополя.

Тут, на посаді голови Української військової делегації, зустрічався з начальником штабу Російської армії П. Врангеля генералом Шатіловим щодо спільних з Армією УНР військових дій. Згодом через Румунію дістався у розпорядження командування Армії УНР. 30.06.1920 р. був призначений начальником Окремої кінної дивізії та інспектором кінноти Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Празі.

У червні 1941 р. сформував та очолив окремий український відділ у складі Вермахту. За кілька місяців цей відділ був перетворений на міську поліцію у Білій Церкві, а на початку 1942 р. — у 109-й батальйон допоміжної поліції (шццманшафту) у Вінниці. Очолюючи цей батальйон, був українським комендантом Вінниці. На чолі батальйону брав участь у боях проти радянських партизан. За власною ініціативою намагався захистити місцеве населення, та, зокрема,

рятував від смерті вінницьких євреїв. З липня 1943 р. працював над створенням Українського визвольного війська.

У 1944 р. виїхав до Західної Німеччини. Згодом емігрував до США. Помер у Чикаго, похований у Баунд-Бруці (США).

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С. 122-зв, ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 89–90; РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1 — п/с 299–195; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 70, 102, 103, 236; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1935. -Ч. 5. — С. 209–226; 1936. -Ч. 6. — С. 193–228; 1937. — Ч. 7. — С 213–225; 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; Ч. 9. — С. 206–225; Марущенко-Богдановський А. Лист до редакції//Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 7. — С. 84–87; Зварич І. Київська інженерна юнацька школа//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 97–98; Цапко І. Перша українська військова місія в Криму (травень 1920)//Вісті Комбатанта. — 1963. — Ч. 3. — С. 19–26; Вісті братства колишніх вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1962. — Ч. 108; Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1962. - № 3/4. — С. 101

ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО Михайло Володимирович

(08.12.1878-28.05.1952) — генерал-поручик та командувач Армії УНР.

Народився у Баку, в родині військового. Батько походив із дворян Бессарабської губернії. Родом з Тифліської губернії, генерал-лейтенант російської армії. До 26.08.1912 р. мав прізвище «Павленко», згодом — Омелянович-Павленко (у російському написанні «Амельянович-Павленко»), трапляється також написання «Емельянович-Павленко»). Закінчив Сибірський кадетський корпус (1898), 1-ше військове Павлівське училище (1900), вийшов підпоручиком до лейб-гвардії Волинського полку (Варшава). Після початку Російсько-японської війни пішов добровольцем на фронт, де у складі 58-го піхотного Модлинського полку брав участь у боях під Мукденом, Ляояном та ін. З 08.01.1905 р. очолював охотницьку пішу команду цього полку.

19.10.1905 р., після закінчення війни, повернувся до лейб-гвардії Волинського полку. 26.08.1912 р. одержав звання капітана гвардії. 03.06.1914 р. закінчив Офіцерську стрілецьку школу. На чолі 6-ї роти лейб-гвардії Волинського полку вирушив на Першу світову війну. Відзначився у нічному бою 1–2 листопада 1914 р., де був важко поранений у праве плече (відтоді права рука була недієздатна). У 1915–1916 рр. — комендант штабу 2-го Гвардійського корпусу. З 30.07.1915 р. — полковник гвардії. 04.03.1916 р. був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня за бій 1–2 листопада 1914 р. У липні 1916 р. захворів на тиф, був визнаний непридатним до фронтової служби. З вересня 1916 р. — спостерігач за всіма унтер-офіцерськими командами Петроградської залоги. З листопада 1916 р. — начальник 2-ї Одеської школи прапорщиків. З 20.06.1917 р. — командир лейб-гвардії Гренадерського полку. З серпня 1917 р. — начальник Катеринославської залоги. Останнє звання у російській армії — полковник.

З початку січня 1918 р. — військовий комісар Центральної Ради при штабі Одеської військової округи. У березні—квітні 1918 р. — член демобілізаційної комісії Румунського фронту. З кінця квітня 1918 р. — начальник 11-ї пішої дивізії, 15.06.1918 р. наказом Військової офіції затверджений у ранзі генерала-хорунжого Армії УНР (згодом — Української Держави) як кавалер ордену Святого Георгія IV ступеня. З 20.11.1918 р. — член Генеральної Козацької Ради при гетьмані П. Скоропадському. З 10.12.1918 р. — командувач Української Галицької армії (до 07.06.1919 р.). З 08.09.1919 р. — командувач Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 05.12.1919 р. до 11.07.1921 р. — командувач Армії УНР. З 6.12.1919 до 6.05.1920 керівник Зимового походу. З 10.02.1921 р. — за сумісництвом член Вищої військової ради, військовий міністр УНР. 11.07.1921 р. за розпорядженням голови ради міністрів В. Прокоповича звільнений з посади військового міністра та командувача Армії УНР. 20.10.1921 р. за наполяганнями Радянської Росії був змушений залишити Польщу. З офіційного наказу С. Петлюри був відправлений до Чехо-Словаччини «для ознайомлення з чехословацькою військовою літературою».

Омелянович-Павленко Михайло, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1934. — Ч. 4)

На еміграції жив у Чехо-Словаччині та Франції. Помер та похований у Парижі.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 349–676; Ф. 5304. — Оп. 1. — Д. 49. — С. 89-зв.; ЦДАВОУ. — Ф. 4012, особистий фонд Омеляновича-Павленка М. В. (14 справ); Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; ЦДАВОУ. — Ф. 1078 — Оп. 2. — Спр. 91. — С. 217; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст) січня 1918 р.// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2–3; Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922; Ключенко О. Генеральна Булава УГА// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 5—10; Ключенко О. Генералітет УГА//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 4–7.

ОПАРЕНКО Петро Гнатович

(?—?) — адміністративний підполковник Армії УНР. Народився на Київщині.

Опаренко Петро, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У 1917 р. — бухгалтер Військового міністерства Центральної Ради. У 1918 р. — діловод навчального відділу Головної шкільної управи Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави. У 1919 р. — 2-й помічник начальника учбового відділу Головної шкільної управи Військового міністерства УНР. 17.05.1919 р. у Луцьку потрапив до польського полону. 21.09.1919 р. повернувся у розпорядження штабу Дієвої армії УНР. З 20.09.1919 р. — помічник: начальника 2-ї частини відділу навчання військ Головного управління Генерального штабу УНР (ГУГШ).

Опаренко Петро, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

У 20—30-х рр. жив на еміграції у Польщі.

Після Другої світової війни емігрував до США. Прийняв священицький сан, був архимандритом.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С 56–57; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Єфимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 рр. // Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С 7–10.

ОРДАНОВСЬКИЙ Юрій Іванович

(10.11.1887-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з почесних громадян м. Прасниш. Народився у с. Римарівка Гадяцького повіту Полтавської губернії. Закінчив Суворівський кадетський корпус, Тверське кавалерійське училище (1910), вийшов корнетом до 12-го уланського Білгородського полку (Меджибіж), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-ротмістр.

Восени 1917 р. став одним з ініціаторів українізації 12-го уланського полку та перейменування його на 7-й кінно-козачий ім Б. Хмельницького військ Центральної Ради. З 1919 р. — старшина 2-го Залізнично-Технічного полку Дієвої армії УНР. У 1920 р. — викладач Кам'янецької спільної юнацької школи. Станом на 29.07.1920 р. —

уповноважений з відправки поповнень до Армії УНР з табору Ланцут. З 29.04.1921 р. — т. в. о. командира 2-ї бригади Окремої кінної дивізії Армії УНР.

З 1926 р. служив контрактним офіцером у польській армії у складі 3-го полку шеволежерів у Сувалках, 1-го полку шеволежерів у Варшаві та 5-го кінно-егерського полку у Тарнові. Останнє звання у польській армії — майор.

З 1950 р. жив на еміграції у Канаді.

РГВИА. — Ф 409. — Оп. 1. - п/с 35.626; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 141; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1596. — С. 136–137; Єрмолаєв Л. Спомин//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 7–9.

ОРЖАНОВСЬКИЙ Вячеслав Феофілович

(1890—?) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Народився у Харкові. Закінчив Чугуївське військове училище (1909), вийшов підпоручиком до 151-го піхотного П'ятигорського полку (Ковель). Закінчив один курс Академії Генерального штабу (1917). У 1917 р. — в. о. штаб-старшини для доручень штабу 6-го Кавказького корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник (за бойові заслуги).

З 15.10.1918 р. — начальник муштрово-мобілізаційного відділу штабу 14-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З листопада 1918 р. — начальник штабу 14-ї пішої дивізії військ Директорії. З 04.03.1919 р. — начальник штабу 19-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої армії УНР. 07.05.1919 р. був переведений до резерву старшин Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов до Збройних Сил Півдня Росії. Відповідальних посад не займав.

У 1922 р., перебуваючи на еміграції, підписав звернення до білоемігрантів про повернення до Радянської Росії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 71; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 58-зв. — 59; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 144.

ОРИХІВ Грицько Кіндратович

(18.1.1886—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у м. Краснокуття Подільської губернії. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 24.05.1920 р. — командир 2-ї батареї 16-го гарматного куреня 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. Брав участь у Другому Зимовому поході, був поранений. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653 — С 104; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 11.

ОРЖЕХОВСЬКИЙ (Оржешовський) Олександр Федорович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — ротмістр.

У складі кадрів 7-го гусарського Білоруського полку навесні 1918 р. поступив на службу до Армії Української Держави. З грудня 1918 р. до квітня 1919 р. — командир 7-го кінно-козачого Володимир-Волинського (згодом — 29-го кінного дієвого) полку Дієвої армії УНР. 21.04.1919 р. через хворобу здав посаду сотнику Смовському.

Невдовзі перейшов до Збройних Сил Півдня Росії, де служив у відновленому збірному ескадроні 7-го гусарського Білоруського полку. Загинув у бою з червоними.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96 — С 28; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 390.

ОРЛОВ Іван

(?—?) — учасник українського військового руху.

Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1917 р. — командир 2-го Гайдамацького куреня (згодом — 2-го пластунського Гайдамацького полку) військ Центральної Ради в Одесі. На початку 1918 р. — штаб-старшина для доручень штабу Одеської військової округи. Навесні 1918 р. — комендант Одеси. Згодом —

командир Офіцерського вартового полку, комендант Одеського укріпленого району.

Орлов Иван, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

Преображенського полку (25.07.1908 р. переведений до цього полку). З 27.12.1907 р. — командир 6-ї роти лейб-гвардії Преображенського полку. 21.01.1909 р. отримав звання гвардії капітана. 21.09.1912 р. закінчив Офіцерську стрілецьку школу, згодом викладав у ній. З 26.07.1914 р. — підполковник з переведенням до 6-го гренадерського Таврицького полку (Москва). 19.11.1914 р. — полковник за бойові заслуги з призначенням командиром 3-го гренадерського Перновського полку. 18.12.1914 р. був нагороджений Георгієвською зброєю за бій 7–9.11.1914 р. біля с. Віржбице, де тимчасово очолював 6-й гренадерський Таврицький полк. 28.09.1914 р. був контужений біля м. Нова Олександрія, 01.08.1915 р. вдруге контужений біля с. Корчувка. З 14.02.1917 р. — командир бригади 31-ї піхотної дивізії. З травня 1917 р. — командир бригади 2-ї гренадерської дивізії Гренадерського корпусу. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

Згодом служив у складі Збройних Сил Півдня Росії. Подальша доля невідома.

За Державність. — Варшава. — 1938. — С 40–41

ОСЕЦЬКИЙ Олександр Вікторович

(24.07.1873-26.02.1936) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив із дворян Волинської губернії. Закінчив Полоцький кадетський корпус (1892), 1-ше військово-Павлівське училище (1894), вийшов підпоручиком до 59-го піхотного Люблінського полку (Одеса). 02.09.1900 р. закінчив 2 класи Миколаївської академії Генерального штабу за 2-м розрядом. З 19.11.1900 р. — молодший ад'ютант штабу 15-ї піхотної дивізії. З 10.03.1902 р. — молодший офіцер 6-го Фінляндського стрілецького полку. З 09.05.1902 р. — ад'ютант Офіцерської стрілецької школи. 11.05.1903 р. закінчив Санкт-Петербурзький Імператорський археологічний інститут. 11.06.1904 р. був переведений до лейб-гвардії Санкт-Петербурзького полку з перебуванням на посаді ад'ютанта Офіцерської стрілецької школи. З 24.12.1907 р. — приділений до лейб-гвардії.

Осецький Олександр, фото 1912 року (ЦДАКФДУ)

У листопаді 1917 р. разом з капітаном О. Удовиченком був змушений залишити Гренадерський корпус, де вони служили, оскільки

солдати-більшовики погрожували розправою як з керівниками українського військового руху. Прибув до Києва у розпорядження Центральної Ради. 29.11.1917 р. був призначений начальником 4-ї Української дивізії 2-го Січового Запорізького (51-го армійського) корпусу, яка знаходилася на фронті, однак посаду не обійняв, перебував у Києві при Військовому міністерстві Центральної Ради. Під час вуличних боїв у Києві був приділений до Гайдамацького Коша Слобідської України. З 12.02.1918 р. — начальник Українського Генерального штабу. З 05.03.1918 р. — начальник Головного штабу УНР. З 17.04.1918 р. до 06.06.1918 р. — командувач Полтавського (згодом — 6-го) корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З червня 1918 р. — начальник корпусу залізничної охорони, який перебував у стадії формування. З 15.11.1918 р. — Наказний Отаман УНР та за сумісництвом начальник Генерального штабу військ Директорії. З 22.01.1919 р. — за сумісництвом заступник Військового міністра УНР та головний інспектор військ УНР. З 07.04.1919 р. — командувач Холмської групи Дієвої армії УНР (одночасно — в. о. Наказного Отамана УНР). Після розгрому Холмської групи 17.05.1919 р обіймав лише посаду Наказного Отамана. 26.07.1919 р. був усунутий з цієї посади та призначений військовим радником місії УНР в Італії. Але до Італії так і не від'їхав, приватно мешкав у Кам'янці-Подільському, оскільки уряд УНР не виділив коштів для місії. У грудні 1919 р. перейшов на територію, зайняту польськими військами.

Осецький Олександр, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

З 26.04.1920 р. — представник Головного Отамана УНР при Й. Пілсудському.

З 1923 р. жив на еміграції у Франції. Помер та похований у Парижі.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 105–319; ЦДАВОУ. — Ф. 3991, особистий фонд Осецького О. В. (14 справ); Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С 1; «Русский Инвалид». — Петроград. — 1915. — № 32; Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запоріжського корпусу//Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 4. — С 71–87; Макаренко Гр. Полковник П. Болбочан//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 7–8; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 145; 1931. — Ч. 4. — С. 90–91, 96; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 337–338; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ — 2002; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 72, 85, 87–88, 91, 92, 96, 133, 134, 197.

ОСИПЕНКО Юхим Якович

(9.10.1884—?) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Сугдинка Козелецького повіту Чернігівської губернії.

З 1914 р. служив у 166-му піхотному Рівненському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (27.01.1917, за бій 01.07.1916). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 20.02.1918 р. — комендант станції Маневичі. З середини лютого 1919 р. до ліквідації Корпусу Січових стрільців (06.12.1919 р.) був незмінним командиром 2-го пішого полку Січових стрільців (з середини липня — 29-го Січового) Дієвої армії УНР.

З 29.10.1920 р. — командир 37-го стрілецького куреня 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 5; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 99. — С. 54–55; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992.

ОСКІЛКО Володимир Пантелеймонович

(16.07.1892—26.05.1926, за іншими даними — 19.06.1926) — командувач Північної групи Дієвої армії УНР.

Народився у м. Городок Волинської губернії. Закінчив Віленське військово-училище. У своїх спогадах зазначав, що в російській армії був штабс-капітаном, інших відомостей щодо звання немає.

Оскілко Володимир, фото 1916 року (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

За часів Центральної Ради — рівненський повітовий комендант. Один із керівників партії соціалістів-самостійників. У 1918 р. — начальник охорони залізничних шляхів Козятинського району. У листопаді—грудні 1918 р. був одним із організаторів повстання проти гетьмана П. Скоропадського на Волині. З 03.01.1919 р. — начальник військ Південно-Західного району Дієвої армії УНР, 23.02.1919 р. перейменованого на Північну групу Дієвої армії УНР. 22.04.1919 р. з

наказу С. Петлюри був усунутий від командування групою, однак відмовився виконати цей наказ. У погодженні з керівництвом партії соціалістів-самостійників у ніч з 28 на 29 квітня 1919 р. підняв у Рівному повстання проти Директорії. Після невдачі змушений був виїхати до Польщі.

У 1921–1923 рр. перебував у таборі Щепіорно. Згодом жив у Рівному, видавав газету «Дзвін». Убитий у Рівному за нез'ясованих обставин.

Автор спогадів «Між двома світами».

Оскілко В. Між двома світами. — Рівне. — 1922; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 73–96; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 9–61; 1936. - № 6. - С. 13–64; Варшава. — 1937. - № 7. — С. 9–56; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність// За Державність. — Варшава. — 1938. — № 8. — С. 37–64; Порохівський Г. Штаб Південного фронту//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 7–8. — С. 15–18; Ч. 9. — С. 17–20; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С. 133–134; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 71, 80, 81, 83, 88, 91; Білоус І. Отаман В. Оскілко і Перший Галицький стрілецький полк ім. от. Оскілка//Вісті братства бувших вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1965. — Ч. 118. — С. 78–79; Ч. 119. — С. 110–111; Ч. 121. — С. 22–24; Незабытые могилы. — Москва — 2004. — Т. 5. — С. 266.

ОСМОЛОВСЬКИЙ Юрій

(1892—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Забарське Суразького повіту Чернігівської губернії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З середини лютого 1919 р. — начальник Республіканської дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 06.05.1919 р. — помічник командувача Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З середини травня 1919 р. до грудня 1919 р. — начальник 7-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З

18.05.1920 р. — начальник 1-ї запасної бригади, що мала бути сформована з мобілізованих селян Одеського, Тираспольського та Ананьївського повітів. Однак бригада не була сформована, оскільки Армія УНР відступила з українських територій. У 1921 р. — помічник командира 1-го кінного полку Чорних Запорожців 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР. Станом на 28.02.1922 р. — приділений до штабу 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Омеляннич-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002. — С. 215; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 108; Спр. 923. — С. 41–44; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 50; Капустянський М. Похід українських армій на Київ—Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 161, 224.

ОСТРОГРАДСЬКИЙ (Апостол) Михайло Михайлович

(21.12.1870-30.10.1923) — контр-адмірал Військово-морського флоту УНР.

Народився на Полтавщині. Нашадок гетьмана Данила Апостола. Закінчив Морський кадетський корпус (1890), служив на канонерських човнах «Запорожец», «Кубанец». Був командиром есмінця «Жуткий», флігель-капітаном штабу Чорноморського флоту, командиром канонерських човнів «Терец», «Запорожец». З 06.12.1912 р. — капітан 1-го рангу, командир бригади лінійних кораблів на Чорноморському флоті. Восени 1917 р. — навесні 1918 р. — комендант Севастополя. Контр-адмірал флоту.

Був одним із ініціаторів підняття українського прапора на Чорноморському флоті у Севастополі 30.04.1918 р. У травні 1918 р. — голова української делегації на переговорах з німцями щодо долі Чорноморського флоту. 17.12–24.12.1918 р. — товариш морського міністра УНР. З січня 1919 р. приватно жив у Одесі, очолював Український клуб. З 14.04.1920 р. — заступник Військового міністра УНР з морського флоту та головнокомандувач Чорноморського флоту УНР. Згодом — голова військово-морської місії УНР у Румунії. Помер та похований у Бухаресті.

Список флоту на 11.04.1916. — СПб. — 1916. — С. 102;
Шрамченко С. Українські морські міністри і керівники морським відомством у 1917–1921 роках//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1935. — Ч. 6. — С. 2–3.

ОСТРЯНСЬКИЙ Микола Максимович

(24.02.1867-24.11.1941) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився у м. Конотоп Чернігівської губернії. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1887), вийшов підпоручиком до Київської фортечної артилерії. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1893). Служив на штабових посадах у Київській військовій окрузі. З 28.03.1904 р. — полковник, з 23.06.1904 р. — начальник штабу 5-ї піхотної дивізії (Житомир). З 14.08.1906 р. — начальник штабу 35-ї піхотної дивізії. З 23.03.1908 р. — командир 137-го піхотного Ніжинського полку. З 14.04.1913 р. — генерал-майор. З 14.11.1914 р. — начальник штабу XV армійського корпусу. З 02.12.1916 р. — начальник 136-ї піхотної дивізії. 04.05.1917 р. був звільнений у резерв.

На службі в українській армії з 15.04.1918 р. З червня 1918 р. до 12.10.1918 р. — на посаді начальника 8-ї пішої дивізії Армії Української Держави. У подальшому — член Військово-ученого Комітету при Генеральному штабі Української Держави. Після приходу до влади Директорії залишив українську службу.

З 1920 р. — білоемігрант. Помер у Парижі, похований на цвинтарі Сент-Женевьєв-де-Буа.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 40-зв. — 41; Список Генерального штаба на 1914 — СПб. — 1914; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 5. — С. 280.

ОТМАРШТЕЙН Юрій Васильович

(1890-02.05.1922) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився на ст. Роздольна Херсонської губернії. Походив з родини військового, генерала російської армії. Закінчив Пажеський корпус (1910), вийшов корнетом до 8-го гусарського Лубенського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Закінчив 2 курси Військової академії Генерального штабу (1917). У 1917 р. — старший ад'ютант штабу 8-ї піхотної дивізії, старший ад'ютант штабу Кавказького кінного корпусу. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

Ошмаргштейн Юрій, фото 1920 року (ЦДАКФАУ)

З 21.04.1918 р. — командир сотні Лубенського кінно-козачого полку (згодом — Сердюцького). 20.11.1918 р. — на чолі 1-го дивізіону Лубенського Сердюцького кінно-козачого полісу перейшов на бік військ Директорії. З 16.12.1918 р. — начальник штабу Осадного корпусу військ Директорії. З 23.02.1919 р. перебував у місячній відпустці. З 23.03.1919 р. — військовий аташе УНР у Сербії. Прибув до Белграду, але через неотримання від уряду УНР відповідних документів, що підтверджували б його повноваження, змушений був повернутися. З 01.07.1919 р. — начальник штабу 2-ї (11-ї) дивізії Січових стрільців. Дієвої армії УНР 15.12.1919 р. був інтернований польською владою. З 01.04.1920 р. — начальник штабу Української

бригади у Чехо-Словаччині. З 29.09.1920 р. — т. в. о. начальника управління навчанням військ Генерального штабу УНР. З червня 1921 р. — начальник Партизансько-Повстанського штабу Юрка Тютюнника. З жовтня 1921 р. — начальник штабу Української повстанської армії Ю. Тютюнника, на цій посаді брав участь у Другому Зимовому поході 04–19.11.1921 р.

Підступно вбитий за нез'ясованих обставин поблизу табору інтернованих вояків Дієвої армії УНР у Щепіорно. Похований у Калішу.

У Дієвій армії УНР також служив молодший брат Отмарштейна — сотник Борис Васильович Отмарштейн. У 1919 р. — помічник командира 1-го Лубенського полку. 03.11.1919 р. застрелився при переході полку на бік білих.

Інший брат — корнет Гліб Васильович Отмарштейн — загинув у січні 1918 р. у Криму від рук більшовиків.

ЦДАВОУ — Ф 1078. — Оп. 2 — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 54-зв. — 55, Ф. 1078. — Оп 2. — Спр. 169. — С. 122-зв; Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 652. — С 37; Отмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген хор. Ю. Тютюнника в листопаді 1921 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С 12–20; Золоті ворога. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Марущенко-Жадановський А Лист до редакції//Табор. — Варшава — 1928. — Ч. 7. — С 84–87; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С 131, Герчанівський Д Вигнати окупанта. — Мюнхен — 1963; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва — 2004 — С. 392–393.

ОЧЕРЕТЬКО Іван Іванович

(27.12.1882—6.01.1966) — сотник медицини Армії УНР.

Народився у с. Роздори Катеринославської губернії. Закінчив медичний факультет Новоросійського університету (Одеса), як військовий лікар брав участь у Російсько-японській та Першій світовій війнах.

У 1917 р. — полковий лікар 415-го піхотного Бахмутського полку, який було українізовано та перейменовано на 3-й Український

козацький 1-го Українського корпусу. У 1918 р — полковий лікар 5-го пішого Житомирського полісу Армії Української Держави. У 1919 р. — лікар Залізнично-Технічного корпусу та 9-ї Залізнично-Технічної дивізії Дієвої армії УНР, згодом — лікар Спільної юнацької школи. Брав участь у Першому Зимовому поході. Лицар Залізного Хреста. З 01.05.1920 р. — головний лікар Армійського польового шпиталю імені М Омеляновича-Павленка.

Очеретько Іван, фото 1920-х років (Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942)

З 1923 р. жив на еміграції у Чехо-Словаччині. З 1926 р. — контрактний військовий лікар у чехо-словацькій армії.

Під час Другої світової війни — повітовий лікар у м. Брауншвейг (Німеччина).

У 1945–1950 рр. — лікар у таборах переміщених осіб у Баварії. У 1950 р. емігрував до США. Похований у Баунд-Бруці.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 56, Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1596. — С. 63–66, Українські лікарі. — Львів. — 1994. — Т. 1. — С. 171.

ОЧЕРЕТЬКО Митрофан Михайлович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 71-го піхотного Білевського полку (Новоолександрія, Польща). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1919–1920 рр. — начальник відділу штабу Київської групи Дієвої армії УНР, комендант штабу Збірної Київської дивізії та 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. У 1921 р. — начальник відділу розвідки Партизансько-Повстанського штабу Ю. Тютюнника. Учасник Другого Зимового походу.

У 1923 р. повернувся в Україну. Працював викладачем фізкультури в одній із київських шкіл. Подальша доля невідома.

Герчанівський Д. Вигнати окупанта. — Мюнхен. — 1963. — С. 32.

П

ПАВЛЕНКО Віктор Олексійович

(10.11.1886–1932) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з міщан Харківської губернії. Отримав домашню освіту, закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1906), вийшов підпоручиком до 29-го піхотного Чернігівського полку (Забалканський штаб, Польща). Напередодні Першої світової війни закінчив Севастопольську авіаційну школу, служив військовим льотчиком XVIII корпусного авіаційного загону. За повітряні бої у січні — лютому 1915 р. був нагороджений Георгіївською зброєю (02.06.1915). З кінця 1916 р. — підполковник, начальник повітряної охорони ставки Верховного Головнокомандувача російських військ у Могилеві. З початку листопада 1916 р. — командувач київської військової округи. З 13.12.1917 р. — завідувач авіаційною справою у військах Центральної Ради. З 25.12.1918 р. — до листопада 1919 р. — командувач управління повітряного флоту Дієвої армії УНР, одночасно — начальник Тилу Дієвої армії УНР. З 19.03.1920 р. — т. в. о. начальника Управи авіації та повітроплавання Армії УНР. З 11.07.1921 р до 03.11.1921 р. — в. о. Військового міністра УНР.

У 1928 р. виїхав до СРСР. За деякими свідченнями працював сторожем на Кубані, помер від голоду під час Голодомору.

У деяких довідниках помилково подається рік народження В. О. Павленка — 1888 р.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп 1. - п/с 6553; ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 91. — С. 71–73; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 223; Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 16; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 44, 66.

ПАВЛОВСЬКИЙ Антін Васильович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 45-го піхотного Азовського полку (Старокостянтинів). Останнє звання у російській армії — полковник.

Павленко Віктор, фото поч. 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

На Першому Всеукраїнському військовому з'їзді 18–20.05.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З кінця липня 1917 р. — представник Українського Генерального Військового Комітету при Ставці Верховного Головнокомандувача.

З 27.10.1918 р. — помічник командира 7-го пішого Проскурівського полку Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — командир 7-го пішого Проскурівського полку військ Директорії. З 26.07.1919 р., після розформування полку, перебував у резерві старшин Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 201–204.

ПАВЛОВСЬКИЙ Михайло Олексійович

(? -?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Київщині. Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 04.1919 р. — начальник 1-го відділу Адміністративної управи Головного штабу Дієвої армії УНР. З 03.07.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу. Станом на 26.09.1919 р. — приряджений до штабу Дієвої армії УНР. Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Спр. 653. — С. 34–55.

ПАВЛОВСЬКИЙ Михайло Кузьмич

(02.01.1887-194?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Горохів Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. У складі 14-го Фінляндського стрілецького полку брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — прапорщик (?).

У 1917 р. один з організаторів та учасник I, II, III Всеукраїнських військових з'їздів. У 1917 р. був членом Всеукраїнської ради військових депутатів у Києві. З 08.08.1917 р. — член Центральної Ради. У грудні 1917 р. — січні 1918 р. — ад'ютант командувача Київської військової округи М. Шинкаря. З 20.02.1918 р. — повітовий військовий начальник Звенигородського повіту (усунутий з посади у травні 1918 р.). Влітку 1918 р. був одним з організаторів Таращансько-Звенигородського повстання проти влади гетьмана П. Скоропадського. З 22.12.1918 р. — ревізор-інструктор Директорії у справі реформування повітових військових управлінь. У березні 1919 р. — організатор та командир 1-го Звенигородського полку Дієвої армії УНР. З квітня 1919 р. — командир 2-го партизанського загону, що діяв на тилах радянських військ. У 1918–1919 рр. — отаман повстанського загону на Звенигородщині, який у серпні 1919 р. влився до складу Дієвої армії УНР. З грудня 1919 р. — начальник розвідки Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу.

З 18.05.1920 р. до лютого 1921 р. — начальник контррозвідного відділу штабу Армії УНР.

У 1920-х рр. прийняв священницький сан, був настоятелем парафії у Березинському повіті на Волині.

У 1943–1944 рр. — польовий священник штабу Української повстанської армії. Був схоплений НКВС. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 557 — С 109, 202; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп 1. — Спр. 101. — С 66, Греків О. Весна 1918 року в країну/За Державність. — Торонто. — 1964 — Ч. 10. — С 23–26; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ — 2002. — С 280, 375, 422; Капусгянський М Похід українських армій на Київ-Одесу в 1919 році, Маланюк Є Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С 101, 113,132,133, 140,157,158,171,174,182,215, 226; Українська Центральна Рада, зб. док. — Київ — 1996. — Т. 1 — С 237.

ПАДАЛКА Микола Євгенович

(?—?) — сотник Армії УНР.

Падалка Микола, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — 4 9)

На військовій службі з квітня 1916 р. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 05.05.1917 р. — начальник команди розвідників 1-го Українського козацького полку ім. гетьмана Б. Хмельницького. З 15.01.1918 р. — приділений до Гайдамацького Коша Слобідської України. 15.04.1918 р.

демобілізувався. З 07.11.1918 р. — помічник коменданта Старокостянтинівського повіту. У березні — квітні 1919 р. — звягельський повітовий військовий комендант. З 11.04.1919 р. — призначений полковником для доручень, помічником командувача Північної групи Дієвої армії УНР у справах мобілізації. З 03.05.1919 р. — у відпустці через хворобу. З 11.10.1919 р. — старшина закордонного відділу Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 09.07.1920 р. — молодший старшина відділу військової підготовки Генерального штабу УНР.

У 1920—30-х рр. жив у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. -Г 32; 145; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С 102; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1936. - № 6. — С 13–64; Варшава — 1937. - № 7. — С. 9–56.

ПАЛІЄНКО Микола

(30.01.1896-07.1944) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Бесідка Київської губернії. Закінчив Колегію Павла Галагана у Києві, навчався на фізико-математичному факультеті Київського університету. Закінчив Миколаївське артилерійське училище у Києві (01.04.1916). Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручик.

10.12.1918 р. вступив до Дніпровської гарматної бригади військ Директорії, у складі якої брав участь у боях проти польської армії на Галицькому фронті, а згодом (після того, як у травні 1919 р. бригаду було передано з УГА до Дієвої армії УНР) — проти більшовиків. У грудні 1919 р. — захворів на тиф. У 1920–1921 рр. служив у 1-й Запорізькій гарматній бригаді Армії УНР.

У 1922 р. виїхав до Чехо-Словаччини, У 1927 р. закінчив хіміко-технологічний відділ Української господарської академії у Подєбрадах.

З 1928 р. служив контрактовим офіцером у польській армії. У 1934 р. закінчив Вищу військову школу. Останнє звання у польській армії — майор. Під час Німецько-польської війни 1939 р. на чолі 3-го дивізіону 26-го полку легкої артилерії брав активну участь у боях проти німецьких військ, був поранений, потрапив до полону.

Палієнко Микола, фото 1943 року (Євген Побігущий-Рен. — Мозаїка моїх споминів. — Мюнхен-Лондон. — 1982)

У 1940–1943 рр. працював інженером на цукроварні. У червні 1943 р. вступив добровольцем до стрілецької дивізії військ СС «Галичина», командував вишкільним артилерійським полком цієї дивізії. Згодом очолював дивізіон важкої артилерії. Загинув у бою під Бродами.

Горбач О. Микола Палієнко//Вісті братства бувших вояків 1 УД УНА. -вересень 1951. — Ч. 7(9). — С. 13; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р.//Київська Старовина. — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 90— 102; Побігущий Є. Мозаїка моїх споминів. — Мюнхен-Лондон. — 1982. — С. 121, 133, 146, 152, 161, 163; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С 149

ПАЛІЄНКО Олександр

(1890—?) — повстанський отаман.

У листопаді 1918 р. був ув'язнений у Косому Капонірі у Києві за участь у повстанні проти П. Скоропадського. У ніч з 13 на 14 грудня 1918 р. брав участь у повстанні ув'язнених під керівництвом отаманів Тютюнника і Вовка, в результаті якого повстанці захопили Печерськ. З 15 грудня 1918 р. — командир Особливого Ударного корпусу військ Директорії, який складався з учасників повстання проти влади

гетьмана П. Скоропадського у Києві. На чолі корпусу брав участь у придушенні більшовицького повстання у Житомирі 09.01.1919 р. Після цього тривалий час рейдував у запллі Дієвої армії УНР, аж доки на початку березня 1919 р. загін не був роззброєний на ст. Ярмолинці Окремим стрілецьким Запорізьким куренем П. Шандрука. Згодом перебував під слідством за погромництво. Подальша доля невідома.

Середа М. Отаман Палієнко//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1929. — Ч. 3. — С. 22–24; Р. С. Окремий стрілецький Запорізький Курінь//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 12. — С. 19–22.

ПАЛІЙ Михайло

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан. У 1916–1917 рр. перебував у таборах військовополонених в Австро-Угорщині.

З лютого 1918 р. — командир сотні у 1-му козацько-стрілецькому (Сірожупанному) полку. У вересні 1918 р — звільнений з 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії за протигетьманську пропаганду. Служив у залізничній охороні Конотопсько-Бахмацького району. З 15.11.1918 р. — начальник постачання штабу військ Директорії. З 17.11.1918 р. — начальник Сірожупанної дивізії військ Директорії. З 19.11.1918 р — командувач повстанських військ на Чернігівщині. З 17.01.1919 р. — знов начальник Сірожупанної дивізії Дієвої армії УНР. 12.03.1919 р. був усунутий з посади командира дивізії через звинувачення у бездіяльності під час боїв за Бердичів. 19.03.1919 р. — зарахований до резерву армії до кінця розслідування справи залишення Бердичева і Житомира. У квітні 1919 р. — помічник начальника 18-ї Дієвої дивізії Дієвої армії УНР. Заарештований 07.05.1919 р. у справі повстання отамана В. Оскілка. У 1920–1921 рр. у ранзі підполковника був приділений до штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 97. — С 35; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 83–117; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С.

10; Варшава. — 1937. - № 7 — С 23–24, 52, 54–55; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С 32–41; Яценко М. Що то було?//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 125–136; Ремболович І. 1918 рік на Чернігівщині//За Державність. — Варшава. — 1938. — № 8. — С. 93–94; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 115. — С. 14; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С 258–260, 315–321

ПАЛІЙ-НЕЙЛО

див. Неїлов (Неїло-Палій) Борис Васильович.

ПАЛІЙ-СИДОРЯНСЬКИЙ

див. Сидорянський (Палій-Сидорянський) Михайло Данилович.

ПАНАСІВ Микола

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1917 р — ад'ютант 4-го Сердюцького Георгіївського полку ім. І. Богуна військ Центральної Ради. Брав участь у січневих вуличних боях проти більшовиків у Києві у січні 1918 р. З 09.02.1918 р. — старшина Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. У 1919 р. — ад'ютант Житомирської юнацької школи та помічник командира 3-го пішого Подільського полку Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований у Рівному польською владою. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — От. 2. — Спр. 90. — С 2-зв. — 3.

ПАНКЄЄВ Микола Петрович

(07.12.1886-?) — полковник Армії УНР.

Народився у Києві, кубанський козак за походженням. Закінчив Костянтинівську реальну школу, Одеське піхотне юнкерське училище (1906), вийшов хорунжим до 3-го Кубанського пластунського батальйону. З початком Першої світової війни був переведений до 78-

го піхотного Навагінського полку, в якому командував ротою та батальйоном. Закінчив Двінську школу авіаційних спостерігачів (січень 1916 р.), служив військовим льотчиком 13-го авіаційного загону. 15.06.1917 р. отримав звання підполковника за бойові заслуги. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Англійським військовим хрестом Короля Георга. Неодноразово був поранений та контужений, двічі пережив авіакатастрофу.

З 01.03.1918 р. — командир Київського авіаційного загону Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 02.02.1919 р. — начальник організаційного відділу штабу авіації Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — начальник електротехнічного відділу базисного технічного складу штабу авіації Дієвої армії УНР. З грудня 1919 р. жив у Кам'янці-Подільському. У березні 1920 р. був приділений до штабу 2-ї запасної бригади Армії УНР. З 26.04.1920 р. — командир Учбового куреня Польової жандармерії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр 68. — С. 91–92; Оп. 2 — Спр. 919. — С. 314–316.

ПАНЧЕНКО Павло Григорович

(1893—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Сквиря Київської губернії. На військову службу вступив у 1914 р. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

В українській армії з 1917 р. У червні липні 1919 р — командир 1-го пішого полку 5-ї Селянської дивізії, який наприкінці липня було переформовано у 15-й піший полк ім. Т. Г. Шевченка Дієвої армії УНР. Очолював цей полк до середини вересня 1919 р. З листопада 1919 р. командир збірного куреня, що складався з решток 15-го полку ім. Т. Г. Шевченка. У 1920 21 рр. служив у 4-й Київській дивізії Армії УНР. Станом на 01.02.1922 р — командир 1-го куреня Окремої бригади прикордонної охорони Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 923. — С. 1–6; Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999 — С. 64–178

ПАНЧЕНКО-КРИВОРОТЕНКО Павло Васильович

(26.06.1874 — після 1922) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився у м. Єйськ Кубанського Козацького війська. Закінчив Єйське реальне училище, Казанське піхотне юнкерське училище (1898), вийшов підпоручиком до 7-го гренадерського Самогітського полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1907). Служив на штабових посадах у Казанській військовій окрузі. Брав участь у Першій світовій війні. У 1916–1917 р — полковник, командир 203-го піхотного Сухумського полку. З осені 1917 р. — начальник штабу 129-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 19.07.1918 р. — начальник штабу 4-го Київського корпусу Армії Української Держави. З 12.10.1918 р — начальник штабу 7-го Харківського корпусу Армії Української Держави. Станом на 19.12.1918 р — начальник добровольчого загону у Харкові, який короткий час входив до складу військ Директорії, але згодом перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії.

З січня 1919 р. — у резерві командного складу ЗСПР. Білоемігрант.

Панченко-Криворотенко Павло. фото 1907 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадіє)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 44-зв. — 45; Список

Генеральною штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ПАНЬКІВСЬКИЙ Федір Федорович (Ісидорович)

(19.04.1878-?) — полковник Армії УНР.

Походив з родини священика Седлецької губернії (Польща). Народився у с. Корошино Більського повіту Хомської губернії. Закінчив Холмську чоловічу гімназію, Санкт-Петербурзьке піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1904). Вийшов підпоручиком до 188-го піхотного резервного Красноставського полку. 06.09.1906 р перевівся за власним бажанням до 187-го піхотного резервного Холмського полку. 30.06.1910 р, у зв'язку з ліквідацією резервних піхотних полків, був приділений, а потім — переведений до 149-го піхотного Чорноморського полку (Володимир-Волинський), у складі якого в 1914 р. вирушив на Першу світову війну. В 1915 р потрапив до австро-угорського полону. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Паньківський Федір, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1916 р. — керівник гуртка офіцерів-українців військовополонених у таборі Брюкс. З середини серпня 1918 р. — командир 1-го куреня 2-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) полку Армії Української Держави. З 17.11.1918 р. — командир 2-го

Сірожупанного полку військ Директорії. У квітні 1919 р. — начальник Сірожупанного відділу, сформованого з 2-го та частково 1-го і 3-го Сірожупанних полків Дієвої армії УНР. Після Луцької катастрофи 16–17.05.1919 р. зібрав з решток 2-ї Сірожупанної дивізії 2-й збірний Сірожупанний полк Дієвої армії УНР. З 04.06.1919 р. — помічник командира 10-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: воював у складі 4-го збірного пішого Сірожупанного полку. У 1920–1921 рр. — помічник командира 10-го куреня 4-ї Сірої бригади 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 288–305; ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 6; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 72–117; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сіро>купаннісіів//Табір. — Варшава. — 1927. — Ч. 5. — С 47–62; 1928. — Ч. 6. — С 22–48; Ч. 7. — С. 43–52; Ч. 8. — С. 53–63.

ПАРФЕНІВ Вячеслав Володимирович

(1874—?) — полковник Армії Української Держави.

Закінчив артилерійське училище (1897). Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 10-ї артилерійської бригади (Лодзь). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 15.03.1918 р. — командир 1-го Запорізького легкого гарматного полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. Подальша доля невідома.

Список капитанам артиллерии на 1913. — СПб. — 1913. ЦДАВОУ. — Ф. 1074. — Оп. 2. — Спр. 24. — С. 1–2.

ПАЩЕНКО Василь Григорович

(09.03.1868-20.04.1932) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1886), служив у 9-й

артилерійській бригаді (Полтава). Закінчив Михайлівську артилерійську академію за 1-м розрядом. З 04.02.1894 р. — курсовий офіцер Офіцерської артилерійської школи. З 28.03.1907 р. — полковник. З 27.07.1907 р. — начальник артилерії Лібавської фортеці. Станом на 01.01.1910 р. — генерал-майор, генерал для доручень при генерал-інспекторі артилерії російської армії Великому Князю Сергію Михайловичу. З 06.04.1914 р. — генерал-лейтенант. З 15.01.1915 р. — начальник Свеаборзької фортеці. З 07.08.1917 р. — інспектор артилерії IV Кавказького корпусу.

З кінця 1917 р. — помічник начальника Українського Генеральною штабу. З 07.09.1918 р. — інспектор артилерії 1-го Волинського корпусу Армії Української Держави. 31.12.1918 р. — звільнений з посади. З січня 1919 р. до осені 1919 р. — т. в. о. інспектора артилерії Дієвої армії УНР.

З 1921 р. — на еміграції у Чехо-Словаччині, викладав у Російській реформованій реальній гімназії у м. Моравська-Тршебова. Помер та похований у цьому місті.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 8; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18. (5 ст. ст.) січня 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2–3; Список полковникам на 1907. — СПб. — 1907. — С. 524; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 5. — С. 369.

ПАРХОМЮК Хома

(?—06.07.1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик. З січня 1919 р. до початку квітня 1919 р. — командир 2-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. У 1920 р. очолював сотню у Кам'янецькій спільній юнацькій школі. Під час одного з боїв під Проскуровим потрапив у полон до червоних. Розстріляний.

Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 72–117; Ярмак О. Смерть командира полковника Пархомюка// Вісті Комбатанта. — 1966. - № 3. — С. 35–38.

ПАЮ Ганс Іванович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 224-го піхотного резервового Скопінського полку (Вороніж). Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — дивізійний інтендант 1-ї пішої кадрової дивізії. За Гетьманату П. Скоропадського одержав звання військового старшини.

З січня 1919 р. — корпусний інтендант 9-го дієвого корпусу, згодом — головний інтендант Північної групи Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С 8

ПЕВНИЙ Аполон Васильович

(1888–1957) — український військово-політичний діяч.

Рідний брат відомого українського громадсько-політичного діяча Петра Певного.

Народився у Полтаві. У 1917 р. служив у складі 150-го піхотного Таманського полку російської армії. Останнє звання у російській армії — прапорщик. Влітку — восени 1917 р. — член Центральної Ради. У листопаді 1917 р. — лютому 1918 р. — комісар Центральної Ради на Південно-Західному фронті, у лютому — квітні 1919 р. — інспектор національно-культурнополітичних справ Південно-Західного району та Північної групи, з 16.04.1919 р. — державний інспектор Північної групи, далі — т. в. о. головного державного інспектора та помічник головного державного інспектора УНР. У 1920 р. залишився в Радянській Україні. У 1931 р. засуджений у справі Спілки Визволення України до ув'язнення на Соловках. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С 143

ПЕКАРСЬКИЙ Микола Остапович

(17.11.1879-30.10.1931) — підполковник ветеринарної служби Армії УНР.

Народився у с. Плесна Заславського повіту Волинської губернії. Закінчив Волинську духовну семінарію, Юрєвський ветеринарний

інститут з відзнакою (1906), служив молодшим ветеринарним лікарем лейб-гвардії Гусарського полку. У 1914–1915 рр. — ветеринарний лікар на ст. Вапнярка. З червня 1915 р. — старший ветеринарний лікар для доручень при начальнику управління тилової харчово-продовольчої худоби. З вересня 1916 р. — надвірний радник.

Пекарський Микола, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

З 17.04.1918 р. — головний ветеринарний лікар Одеського залогового ветеринарного шпиталю. З 30.12.1918 р. — ветеринарний інспектор 3-го Херсонського корпусу Дієвої армії УНР. З лютого 1919 р. — завідувач ветеринарної частини штабу Південно-Східної групи Дієвої армії УНР. З 01.05.1919 р. — начальник адміністративно-господарчого відділу Головного військово-ветеринарного управління Військового міністерства УНР. З 01.03.1920 р. — ветеринарний лікар 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 01.07.1920 р. — начальник Ветеринарної управи Військового міністерства УНР.

На еміграції жив у Варшаві. Був регентом хору митрополії. Помер у Варшаві, похований на православному цвинтарі Воля.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 231–232; Спр. 722. — С. 626–627; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 5. — С 374.

ПЕЛЕНЧУК

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

У грудні 1918 р. — січні 1919 р. — командир 25-го пішого Чернігівського полку.

Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 99–118.

ПЕЛЕЩУК Василь

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

У 1914 р. був мобілізований з запасу у званні прапорщика, служив у 166-му піхотному Рівненському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (04.03.1917, за бій 31.01.1916). Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1917 р. — командир батальйону 1-го Українського запасного полку військ Центральної Ради. З листопада 1917 р. — командир 3-го Сердюцького полку ім. П. Дорошенка військ Центральної Ради. У лютому 1918 р. деякий час перебував на посаді командира 1-го Запорізького куреня Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З серпня 1918 р. — помічник командира зі стройової частини Окремого Чорноморського Коша Армії Української Держави. З кінця жовтня 1918 р. — командир цього Окремого Чорноморського Коша. Під час Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання військового старшини. З грудня 1918 р. до лютого 1919 р. — начальник Чорноморської дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

«Русский Инвалид». — Петроград. — 1917. — № 106;
Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш//За Державність — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 99–118.

ПЕРЕВЕРЗІВ Дмитро Петрович

(31.01.1868-27.10.1928) — полковник Армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив 1-шу Київську гімназію, Київське піхотне юнкерське училище (1900), служив у 18-му піхотному

Вологодському полку (Чернігів, згодом — Новоград-Волинський), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — командир полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

Наприкінці 1917 р. лікувався у Києві від важких поранень.

У 1920 р. перебував на посаді начальника постачання 1-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

Переверзів Дмитро, фото 1920 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956)

З 1923 р. жив на еміграції у Кракові, працював на важких фізичних роботах. Помер та похований у Кракові.

Український Інвалід- Каліш. — 1928. — Ч. 11–13. — С. 60;
Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956. — С. 248.

ПЕРЕСАДА (Суходольський) Михайло Степанович

(25.05.1883-29.07.1938) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з селян м. Валки Харківської губернії. Закінчив Валківське міське училище, 24.09.1903 р. був покликаний на військову службу до 201-го піхотного резервного Лебединського батальйону.

01.06.1904 р — переведений до 269-го піхотного Богодухівського полку. 11.08.1904 р. був відряджений до Чугуївського піхотного юнкерського училища для вступу в училище, однак не витримав іспити і повернувся до свого полку. З 03.11.1904 р. — молодший унтер-офіцер. 05.11.1905 р. був переведений до 270-го піхотного Куп'янського полку. 15.03.1906 р. — переведений до 202-го піхотного резервного Старобільського полку. 14.08.1906 р. — знов відряджений до Чугуївського піхотного юнкерського училища для вступного іспиту. 04.09.1906 р. — зарахований юнкером до Чугуївського училища. 29.05.1909 р. закінчив училище як один з кращих випускників (першим у випускному списку з занесенням на мармурову дошку та премією у 50 рублів). Служив підпоручиком у 1-му Варшавському фортечному батальйоні. 26.04.1910 р. був відряджений до Варшавського повітроплавного загону. 25.09.1910 р. був переведений до 150-го піхотного Таманського полку (Кобрин). 07.10.1913 р., витримавши іспит, був зарахований до Миколаївської військової академії. 27.07.1914 р. — відряджений до полку у зв'язку з початком Першої світової війни. З 16.02.1915 р. — обер-офіцер для доручень штабу 27-го армійського корпусу. 22.07.1916 р — відряджений на академічні курси. 02.08.1916 р. повернувся на попередню посаду у зв'язку з відкладенням відкриття курсів. 25.09.1916 р. — відряджений на навчання до Військової школи льотчиків-спостерігачів, яку закінчив 20.12.1916 р. 28.01.1917 р почав навчання на прискорених курсах Імператорської Миколаївської академії Генерального штабу. 17.06.1917 р закінчив старший клас прискорених курсів Академії Генерального штабу з призначенням до штабу Північного фронту, служив штаб-офіцером управління авіації штабу 5-ї армії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан (з 04.08.1916 р.).

У 1918 р. — начальник муштрово-мобіліза-ційного відділу штабу 7-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 14.12.1918 р — т. в. о. начальника штабу 7-ї пішої дивізії військ Директорії.

Пересада Михайло, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З липня 1919 р. — отаман-квартирмейстер штабу Київської групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р був інтернований польською владою у Рівному. З середини березня 1920 р. — начальник штабу запасної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР, що формувалася у Бресті-Литовсько-му. З кінця травня 1920 р. — начальник штабу 7-ї запасної бригади Армії УНР, яка мала бути сформована у Києві. З 05.10.1920 р. — полковник. З 07.08.1920 р. — начальник штабу 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З червня 1921 р. — начальник канцелярії Партизансько-Повстанського штабу Ю. Тютюнника. З жовтня 1921 р. — голова Українського інформаційно-пресового бюро у Львові, яке виникло замість Партизансько-Повстанського штабу та займалося розвідувальною діяльністю. Помер та похований у Львові.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 131–355; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 653. — С. 57–60; Ф. 1078. — Оп 2. — Спр 90. — С. 1-зв. — 2; Порохівський Г Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державгасть. — Каліш. — 4 1— С 135–164; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924 — С 86, Герчанівський А Вигнати окупанта — Мюнхен. — 1963. — С. 32–33.

ПЕРЕХРЕСТІВ Микола Пилипович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Херсонщині. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 125-го піхотного Курського полку (Рівне). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 01.11.1918 р. — начальник 1-ї частини організаційного відділу Головного управління Генерального штабу Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. На цій посаді перебував до жовтня 1919 р. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37 — С 201–204

ПЕРЛИК Іван

(?—?) — військовий старшина Армії Української Держави.

Перлик Іван, фото 1905 року (Летопись войны с Японией. — СПб. — 1905. - № 51. — С. 994)

Перлик Іван (сидить посередині) — начальник 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії, зі старшинами свого штабу. Фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Учасник Російсько-японської війни, був поранений. Нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. У складі 258-го піхотного Кишинівського полку брав участь у Першій світовій війні. Потрапив до австро-угорського полону. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1916–1917 рр. — член українського гуртка у таборі для військовополонених офіцерів у Йозефштадті. З 12.05.1918 р. — начальник 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії Української Держави. У середині серпня 1918 р. — усунутий з посади начальника дивізії та звільнений зі служби. Загинув у Полтаві від рук більшовиків.

Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. — Москва. — 2004. — С. 364; Мандзенко Й. Сірожупанники//За Державність. — Торонто —1966. — № 11. — С. 5—17; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. - № 11. — С. 18—

41; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 72–117.

ПЕРШКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

До 21.02.1919 р. — командир 6-го пішого Українського (Житомирського) полку Дієвої армії УНР. Звільнився з Дієвої армії УНР через хворобу.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 3. — С. 16.

ПЕТЛЮРА (Хорольський) Олександр Васильович

(29.08.1888-04.03.1951) — полковник Армії УНР.

Рідний брат Головного Отамана УНР С. Петлюри.

Народився у Полтаві. Закінчив 4-класну Полтавську духовну семінарію. З початком Першої світової війни був мобілізований однорічником до 34-го піхотного Сєвського полку. Служив у 436-й пішій дружині. Закінчив 3-тю Київську школу прапорщиків (липень 1915 р.), служив помічником курсового офіцера цієї школи. З 02.02.1916 р. — молодший офіцер 27-го запасного піхотного полку. З 06.04.1917 р. — 399-го піхотного Нікопольського полку. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 29.06.1917 р. — командир сотні 1-го Українського запасного козацького полку (згодом — полк ім. Дорошенка) військ Директорії. З 15.11.1917 р. — командир куреня Дорошенківського полку. 25.01.1918 р. виїхав до Шостіси, де очолював таємну бойову повстанську організацію. 10.03.1918 р. офіційно демобілізувався з армії. 17.02.1919 р. знову був мобілізований, перебував у резерві старшин штабу Дієвої армії УНР. З 20.03.1919 р. — полковник (за посадою) для доручень штабу Правобережного фронту. З 01.04.1919 р. — полковник (за посадою) для доручень штабу Гуцульського Коша. З 20.05.1919 р. — старшина для зв'язку штабу Дієвої армії УНР у 16-му пішому загоні (згодом — 3-й дивізії, незабаром перейменованій у Залізну). 15.11.1919 р. був відряджений Головним Отаманом УНР за кордон. З січня 1920 р. — булавний старшина для доручень Головного Отамана УНР. З

14.05.1920 р. — командир Етапного куреня 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Петлюра (Хорольський) Олександр, фото 1950-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

З 1923 р. жив на еміграції у Польщі. З 1928 р. під прізвищем Хорольський служив контрактним офіцером польської армії у 1-му піхотному полку у Вільно. Останнє звання у польській армії — майор.

Після вступу литовських військ до Вільно, у вересні 1939 р., був інтернований у Литві. У 1940 р. звільнений з полону за нез'ясованих обставин.

У 1941–1944 рр. був редактором німецької газети, що виходила у Рівному.

У 1944 р. виїхав до Західної Європи, у 1950 р. — до Канади. Помер та похований у Торонто.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 95–100; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 80; Ф. 2257. — Оп. 2. — Спр. 6. — С. 2–3; Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 505; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р.//Київська Старовина — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 90–102.

ПЕТРІВ

(?—01.1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

У серпні 1919 р. — командир 1-го запасного куреня Волинської групи Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — командир збірного пішого полку Волинської дивізії Дієвої армії УНР. Помер від тифу в с. Худоліївка у січні 1920 р.

Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002 — С. 425, 435.

ПЕТРІВ Всеволод Миколайович

(02.01.1883-10.07.1948) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Петрів Всеволод, фото 1919 року (з фондів ЦДАВОУ)

Народився у Києві, походив з дворян Київської губернії. Син генерала російської армії, зять (за першим шлюбом) відомого київського історика професора Іконникова. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 1-ше військове Павлівське училище (1902), вийшов підпоручиком до 24-го піхотного Симбірського полку. 12.11.1902 р. перевівся до 7-го понтонного батальйону. 02.04.1903 р. був приділений до лейб-гвардії Литовського полку (Варшава). 04.04.1904 р. був переведений до цього полку. У 1910 р. закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом. З жовтня

1910 р. — командир роти 165-го піхотного Луцького полку (Київ). З жовтня 1912 р. — молодший ад'ютант штабу Київської військової округи. З лютого 1913 р. — старший ад'ютант штабу 42-ї піхотної дивізії (Київ). З 15.09.1914 р. — в. о. штаб-офіцера для доручень штабу XXIV армійського корпусу. З березня 1915 р. — в. о. штаб-офіцера для доручень штабу X армійського корпусу. З жовтня 1915 р. — підполковник. З 09.05.1916 р. — начальник штабу 7-ї Туркестанської стрілецької дивізії. З березня 1917 р. — полковник. Під час Першої світової війни за бойові заслуги був нагороджений Георгіївською зброєю (24.01.1917, за бій 27.04.1915) та всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою.

У 1917 р. брав активну участь в українському русі на Західному фронті. Протягом 15–24.11.1917 р. організував з українців частин Західного фронту полк ім. Костя Гордієнка, на чолі якого незабаром прибув до Києва, де брав участь у вуличних боях проти більшовиків. З 09.02.1918 р. — командир 3-го Запорізького куреня військ Центральної Ради, який після здобуття Києва 17.03.1918 р. був розгорнутий у 1-й Запорізький кінно-гайдамацький полк імені Костя Гордієнка Армії УНР. З червня 1918 р. — у розпорядженні начальника Генерального штабу Української Держави. З 29.07.1918 р. — начальник штабу 12-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З серпня 1918 р. — у розпорядженні начальника Генерального штабу Української Держави. З 14.10.1918 р. — помічник начальника навчального відділу по піших школах Головної шкільної управи Військового міністерства Української Держави. З 28.10.1918 р. — помічник начальника 2-ї Київської спільної юнацької школи. З 01.12.1918 р. — помічник начальника Інструкторської школи старшин. З 22.12.1918 р. — начальник Житомирської юнацької школи. Перебуваючи на цій посаді, 13.03.1919 р. був контужений у бою, але залишився на чолі школи. З 02.06.1919 р. — командувач Волинської групи Дієвої армії УНР. З 09.07.1919 р. — військовий міністр УНР. З 05.11.1919 р. — товариш Військового міністра УНР. З 01.05.1920 р. — інспектор піхоти Армії УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий. З березня 1921 р. — 1-й генерал-квартирмейстер Генерального штабу УНР. З 19.08.1921 р. — начальник Генерального штабу УНР. У червні 1922 р. за власним бажанням звільнився у запас.

Петрів Всеволод, фото 1921 року (з фондів ЦМВОУ)

Жив на еміграції у м. Хуст, був професором місцевої Української державної гімназії. Читав лекції в Українському високому педагогічному університеті у Празі, був професором Української реальної гімназії у м. Моджари. 14–15.03.1939 р. перебував у Хусті під час Карпатської України, відмовився прийняти командування Збройними Силами Карпатської України, але дав згоду надати допомогу штабу місцевих січовиків.

30.06.1941 р. у Львові після проголошення революційним крилом ОУН (Бандери) Українського уряду на чолі з Я. Стецьком увійшов до складу уряду як військовий міністр. Під час Другої світової війни брав активну участь у різних переговорах з німцями щодо долі України та українців. Кілька разів отримував пропозиції очолити Українське визвольне військо (1943) та Українську національну армію (1945), але відмовлявся. Був одним із найближчих радників командувача Української національної армії генерала П. Шандрука.

З 1945 р. перебував на еміграції у Західній Німеччині. Помер у таборі для переміщених осіб у Регенсбурзі.

ЦДАВОУ. — Ф. 3947, особистий фонд В. П. Петріва; Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С 101–102, Ф 1078 — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 46-зв. — 47; РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. — Д. 28573; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів — 1927. — Ч. 1, 1928. — Ч. 2, 1930. — Ч. 3; 1931. — Ч. 4, Петрів В. Житомирська юнацька школа//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 5. — С. 18–19, Ч. 6. — С. 7–10; Ч. 7–8. — С. 15–18; Ч. 10. — С. 11–15; Ч. 11. — С. 14–17; 1937. — Ч. 1. — С. 19–21; Ч. 3. — С. 14–17, Ч. 6. — С. 17–18; Євггимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10; Петрів В. Сторінка виправлень//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 269–271; Єрошевич П. З боротьби українського народу за сюю незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939. — № 9. — С. 19–20, 23, 35, 37–39; Єфремів С. Бої 14–15 березня 1939 року на Карпатській Україні//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 128–164; Список Генерального штаба 1914. — СПб. — 1914. — С. 590, Список Генерального штаба 1917. — СПб. — 1917. — С. ИЗ; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — С. 85; Отрешко-Арсський М. Воєнні школи Дієвої армії УНР//Тризуб. — 1973 — Ч. 71. — С. 9–18; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 91–92

ПЕТРОВСЬКИЙ Микола Олексійович

(01.12.1882 — після 1922) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м. Ніжин Чернігівської губернії. Закінчив 2-й Московський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1904), вийшов підпоручиком до 5-ї артилерійської бригади (Житомир). Згодом служив у 42-й та 44-й (Ніжин) артилерійських бригадах. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1911). Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — начальник штабу 7-ї стрілецької дивізії. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 01.04.1918 р. — начальник відділу служби та навчання військ Генерального штабу Української Держави. Станом на 17.02.1919 р. — начальник організаційного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Станом на 26.09.1919 р. — начальник служби Генерального штабу Дієвої армії УНР.

Петровський Микола, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії: з 28.11.1919 р. — начальник штабу 6-ї Донської козачої дивізії. З 25.03.1920 р. — у резерві чинів Російської армії П. Врангеля. Білоемігрант. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 47-зв. — 48; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914

ПЕТРУСЬ Яків Самойлович

(27.11.1887-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Кременчук Полтавської губернії. У російській армії — штабс-ротмістр (?).

З лютого 1918 р. служив в Окремому Запорізькому загоні військ Центральної Ради. Після розгортання загону в дивізію служив у 2-му Запорізькому полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом —

Армії Української Держави. 3 грудня 1918 р. — у 2-му (згодом — 20-му) Запорізькому ім. І. Мазепи полку Дієвої армії УНР. Навесні — восени 1919 р. — командир 7-ї кінної сотні 7-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. У 1920–1921 рр. — командир окремої кінної сотні 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР.

Петрусь Яків, фото 1920 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956)

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 219; Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956. — С. 248; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 39.

ПИЛИПЕНКО Микола Федорович

(21.11.1883—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився на Чернігівщині. Закінчив Чернігівську гімназію, Віленське військове училище (1905). Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 206-го піхотного Ардагано-Михайлівського полку (Батум). Брав участь у Першій світовій війні. Потрапив до австро-угорського полону. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Пилипенко Микола, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З весни 1918 р. — сотник 1-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) полку військ Центральної Ради. З середини серпня 1918 р. — в. о. начальника штабу 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії Української Держави. Згодом — старшина 1-го Сірожупанного полку Армії Української Держави. З 19.11.1918 р. — командир окремого загону 3-го Сірожупанного полку у складі військ Директорії, згодом — помічник командира та в. о. командира 3-го Сірожупанного полку з 05.04.1919 р. — начальник штабу 2-ї Сірожупанної дивізії Дієвої армії УНР, у складі якої 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. З березня 1920 р. — помічник начальника штабу 4-ї стрілецької бригади Армії УНР. З 18.05.1920 р. — командир 11-ї запасної бригади, що мала бути сформована з мобілізованих селян Брацлавського, Ольгопільського, Балтського та Гайсинського повітів. Влітку 1920 р. — командир 3-го запасного залізничного куреня 6-ї запасної бригади Армії УНР. Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1 — С 80-117; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському/УЗа Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С. 18–41; Бутович М. Зі споминів Сірожупанника//За Державність. — Варшава. — 1939 — № 9. — С. 9; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 328; ЦДАВОУ. — Ф. 3172 — Оп. 1. — Спр. 66. — С 44–45

ПИЛИПІВ Олександр Данилович

(16.11.1876—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив 1-й кадетський корпус, артилерійське училище. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 1-го Кронштадтського фортечного артилерійського полку. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — полковник.

У квітні 1919 р. — начальник парку гарматної бригади 2-ї козацько-стрілецької дивізії (Сірожупанників) Дієвої армії УНР. 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. З 28.09.1919 р. — у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп 2. — Спр 22 — С 105–108

ПИЛЬКЕВИЧ Олександр Меркурійович

(2.05.1877—15.10.1922) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з міщан Київської губернії. Склав іспити на атестат зрілості при Петровському Полтавському кадетському корпусі. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1900), служив у 122-му піхотному Тамбовському полку (Харків). 16.05.1901 р. був приділений до 3-го саперного батальйону для вивчення саперної справи. 12.06.1901 р. повернувся до полку. 23.06.—06.07.1902 р. перебував у 3-й саперній бригаді для вивчення телеграфної справи. 25.02.1903 р. тримав іспит при Миколаївському інженерному училищі для переведення в інженерні війська. 01.05.1903 р. був приділений до 1-го понтонного батальйону (м Креслав Вітебської губернії). 20.01.1904 р. був переведений до цього батальйону. 01.12.1905 р. був приділений до 7-го саперного батальйону (Київ). 20.10.1906 р. — переведений до 10-го саперного батальйону (м Остроленка Ломжинської губернії). 27.09.1910 р. — 10.10.1911 р. — навчався в Офіцерській повітроплавній школі, після закінчення був призначений до 8-ї повітроплавної роти (Севастополь). З 11.05.1912 р. — капітан. Під час Першої світової війни командував 1-м повітроплавним дивізіоном. Останнє звання у російській армії — полковник.

Пилькевич Олександр, фото 1917 року (з фондів ЦЛЛВОУ)

На I Всеукраїнському військовому з'їзді 18–20.05.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З

кінця липня 1917 р — представник Українського Генерального Військового комітету при Головному штабі російської армії у Петрограді. У 23.11.1917 р. — отаман для особливих доручень Українського Генерального штабу. 12.06.—12.08.1918 р перебував у відпустці. Згодом — консул Української Держави у Москві. 30.10.1918 р. виїхав в Україну. З 15.11.1918 р. — уповноважений отаман для особливих доручень штабу військ Директорії. З січня 1919 р. — головний інспектор національно-культурно-політичних справ у Дієвій армії УНР. З 16.05.1919 р. — командир 12-го Немирівського полку ім. І. Сірка Дієвої армії УНР. 16.06.1919 р. був усунутий з посади. Згодом — призначений командувачем Окремого корпусу прикордонної охорони. З липня 1920 р. до 30.10.1920 р. — за сумісництвом начальник залоги Кам'янця-Подільського. Помер у таборі Щепіорно, похований у Калішу.

Пилькевич Олександр, фото 1921 року (з фоднів ЦДАВОУ)

ЦДАВОУ — Ф. 3884, особистий фонд Пилькевича О. М (16 справ) Ф 1076. — Оп 1 — Спр. 1-а — С 26; Ф. 1075. — Оп 2. — Спр.

653. — С122; РГВИА — Ф. 409. — Оп 1. - п/с 348; Старий (М Удовиченко) Спогади про О. М Пилькевича// Нова Зоря. — 1923. — Ч. 31–33. — С. 14–18; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ — 2002. — С 46,47; Кедровський В. В боротьбі за Державність// За Державність — Торонто. — 1964 — Ч. 10. — С 9-22; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Перша дня 18 (5 ст. ст) січня 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів — 1937. — Ч. 5. — С 2–3; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії' УНР та її командир отаман Янш//Вісті Комбатанта. — 1970. Ч. 3–4 — С 60–71; Ч. 5. — С 7-14; 1971. — Ч. 1. — С 21–26; Білон П Спогади. — Птгсбург. — 1952. — С 131; Капусгянський М Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є Уривки зі спогадів — Київ. — 2004 — С 110.

ПИРОГІВ Микола

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1919 р. — командир 21-го пішого ім. С. Наливайка полку Дієвої армії УНР. Станом на 26.07.1920 р. — командир окремого загону 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Марущенко-Богдановський А Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Варшава — 1937. — Ч. 7. — С 214; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215.

ПИРОГІВ Юрко Опанасович

(20.10.1894 — після 1930) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Житомир. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 17.12.1917 р. — вартовий старшина Генерального Військового Секретаріату Центральної Ради. Станом на 16.08.1919 р. — начальник штабу 12-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 29.10.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР.

У складі збірної бригади Збірної Київської дивізії брав участь у Першому Зимовому поході. Згодом служив у 4-й Київській дивізії Армії УНР. 20.09.—31.11.1921 р. у складі загону генерала Нельговського брав участь у партизанському рейді по Радянській Україні.

На еміграції працював агрономом на Волині (тодішня Польща). 17.06.1923 р. разом із Юрком Тютюнником виїхав до Радянської України. Працював у кооперації в Кам'янці-Подільському, згодом переїхав до Вознесенська (Херсонщина). Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3527. — Оп. 1. — Спр. 5. — С 18–20; Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а — С 22; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 15; Філоненко Є. Волинські повстанці в кривавих днях 1920–1924 років// За Державність. — Варшава — 1938. — Ч. 8. — С. 215–235; Серeda М. Отаман Юрко Тютюнник //Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10. — С 15–17.

ПИСАНЮК Лука Володимирович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Походив з с. Ботіїв Радеківського повіту на Галичині. Закінчив гімназію у Бродях. З 1914 р. — доброволець у складі Легіону Українських Січових стрільців австро-угорської армії. Закінчив кадетську школу (1916). Останнє звання в австро-угорській армії — лейтенант.

З 12.1917 р. служив у курені ім. Яна Кармелюка військ Центральної Ради. У 1919 р. — помічник командира та т. в. о. командира 2-го Запорізького ім. Яна Кармелюка полку Дієвої армії УНР. Був контужений у бою під Старокостянтинівим та поранений у бою під ст. Кодима. 21.12.1919 р. був визнаний інвалідом з утратою 70 % працездатності. Незважаючи на це, у січні 1920 р. згодився доставити лист голови уряду УНР І. Огієнка до рейдуючої у Першому Зимовому поході Дієвої армії УНР. З 02.1920 р. служив у 15-му стрілецькому курені 4-ї бригади Армії УНР (згодом — 3-тя Залізна дивізія Армії УНР). З 30.04.1920 р. лікувався у шпиталі. З 23.09.1920 р. — член військової місії УНР у Румунії. З 20.10.1920 р. — приділений до штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР, згодом — помічник начальника

контррозвідки штабу Армії УНР. З кінця 1920 р. — помічник командира 3-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. мешкав на еміграції у Польщі, з 1945 р. — на еміграції у Німеччині.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 33–36; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1597. — С. 153

ПИСЬМЕННИЙ Степан Дмитрович

(?—1940) — український військово-політичний діяч.

Народився на Харківщині. У російській армії служив матросом на флоті.

На 1 Всеукраїнському військовому з'їзді 18–20.05.1917 р. — обраний членом Українського Генерального Військового комітету, був незмінним секретарем УГВК. З середини лютого 1918 р. — секретар Військового міністерства УНР. 02.07.1918 р. був звільнений з військової служби. З 25.12.1918 р. — начальник канцелярії Головного управління Генерального штабу УНР. У 1919–1921 рр. — скарбник Військового міністерства УНР.

Письменний Степан, фото 1918 року (За Державність. — Каліш. — 1930. — Ч. 2)

З 1922 р. жив на еміграції у Рівному. Після окупації Рівного радянськими військами у 1939 р. був схоплений НКВС та у 1940 р. розстріляний у концтаборі в Старобільську під Харковом.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Ф. 1076. — Спр. 15. — С. 210, Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002. — С. 48; Кедровський В. В боротьбі за Державність//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 9–22; Збірник на пошану С. Петлюри//Тризуб. — 1976. — С. 8—11

ПІВЕНШТЕЙН Андрій Іванович

(14.04.1887-14/15.01.1963) — підполковник Армії УНР.

Походив з дворян Подільської губернії. Син військового чиновника, що завідував військовим шпиталем у Варшаві. Закінчив Варшавську реальну школу, Одеське військове училище (1910), вийшов підпоручиком до 94-го піхотного Єнісейського полку (Псков), у складі

якого брав участь у Першій світовій війні. З 13.05.1916 р. — комендант штабу 24-ї піхотної дивізії. Закінчив офіцерський клас польової Радіотелеграфної навчальної команди (27.08.1916 р.), служив старшиною для доручень XI радіотелеграфного дивізіону. Нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — капітан.

З лютого 1918 р. — начальник загону для несення залогової служби у Бердичеві. З травня 1918 р. — старшина для доручень помічника начальника демобілізаційної частини 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 17.03.1919 р. — старший ад'ютант розвідчої частини X дієвого корпусу Дієвої армії УНР. Начальник адміністративного відділу губернського комісара на Поділлі. З 15.08.1919 р. — начальник телеграфно-телефонічної станції Головного Отамана УНР. З 20.10.1919 р. — штатний викладач Житомирської юнацької школи. У 1920 р. — начальник відділу зв'язку 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Жив на еміграції у Польщі, згодом — у США. На еміграції відійшов від українства, був головою виконавчого комітету Товариства російських ветеранів Першої світової війни, широко друкувався у білоемігрантських виданнях. Помер та похований у Сан-Франциско.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 192–201, Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 120; Незабытые могилы. — Москва — 2004. — Т. 5. — С. 448–449.

ПІДГУРСЬКИЙ Сергій Федорович

(1881—?) — військовий старшина Армії Української Держави.

Народився у Подільській губернії. Закінчив військове училище. У складі 9-го Східно-Сибірського стрілецького полку брав участь у Російсько-японській війні. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 2-м розрядом (1911), у 1914 р. переведений до Генерального штабу. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1917 р. — березні 1918 р. — начальник штабу 78-ї українізованої пішої дивізії. Під час наступу австро-угорських військ на Румунському фронті у середині березня 1918 р. випадково потрапив до полону, був

відправлений до табору військовополонених-українців у Фрайштадті, де у той час почала формуватися 1-ша козацько-стрілецька (Сірожупанна) дивізія. За кілька днів виїхав до Києва, де був призначений на попередню посаду начальника штабу 78-ї пішої дивізії (згодом — 12-та піша дивізія) Армії Української Держави. З 29.07.1918 р. — старший старшина для доручень при начальнику канцелярії Генерального штабу Української Держави. Доля після грудня 1918 р. невідома.

Підгурський Сергій, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 49-зв — 50; Дубрівний П. Сірожупанники//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С 65–66.

ПІДЛУСЬКИЙ (Підлузький) Василь Іванович

(?—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручник 64-го піхотного Казанського полку (Білосток). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 15.04.1919 р. — начальник 1-ї автоколони Північної групи Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ПІДОПРИГОРА Леонід Тимофійович

(?—?) — командир куреня Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. служив у 41-му пішому Корочанському полку Армії Української Держави (Харків). З 02.03.1919 р. — командир сотні 9-го дієвого інженерного куреня Північної групи Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. — командир цього куреня (у червні 1919 р. перейменований на 1-й Північний технічний курінь).

У 1920-х рр. жив у Зіновєвську (теперішній Кіровоград), працював техніком. У січні 1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). Визнав себе винним. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп 1. — Спр. 96 — С. 69.

ПІКУЛЬСЬКИЙ Михайло Михайлович

(20.02.1896-19.10.1969) — сотник Армії УНР.

Народився у м. Липовець Київської губернії. Походив зі священницької родини. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 1918 р. служив в Армії Української Держави, згодом — у Дієвій армії УНР. У 1919 р. потрапив до польського полону, перебував у таборах для полонених у Львові та Ланцуті. З березня 1920 р. — старшина зв'язку 17-ї бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

З 1929 р. служив контрактовим старшиною у польській армії — у військах зв'язку. Останнє звання у польській армії — майор. У вересні 1939 р. брав участь в обороні Варшави, був нагороджений Хрестом Хоробрих. Згодом потрапив до німецького полону.

У 1941 р. вступив до німецької армії, командував українським батальйоном шуцманшафту, який входив до 6-ї німецької армії генерала Паульса. У її складі брав участь у боях під Сталінградом, вийшов з оточення. Влітку 1943 р. був членом бойової управи Добровольчої дивізії СС «Галичина».

У 1944 р. у Румунії потрапив до радянського полону. Відбув 12 років ув'язнення у Сибіру.

У 1957 р. повернувся до Ченстохова, де жив до війни, працював у шпиталі. Помер та похований у Ченстохові.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 10; Некролог// Вісті братства вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1966. — Ч. 136. — С. 63; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р.//Київська Старовина. — Київ — 2003. — Ч. 3. — С 90-102.

ПОНТЕК Павло Йосипович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м. Севастополь. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 33-ї гарматної бригади (Київ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 12.03.1918 р. — старшина Головної артилерійської управи Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави. З 13.05.1919 р. — начальник відділу артилерійського постачання Головної артилерійської управи УНР. Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232.

ПЩАЛЕНКО Сава Мусійович

(04.12.1888—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з міщан Київської губернії. Закінчив Чугуївське військове училище (1909), вийшов підпоручиком до 43-го піхотного Охотського полку (Луцьк), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — капітан.

З червня 1918 р. — командир куреня 3-го Сердюцького полку Армії Української Держави. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання військового старшини. З кінця березня 1919 р. до 25.10.1919 р. — командир 3-го пішого полку Січових стрільців (з середини липня — 31-й Січовий) Дієвої армії УНР.

За деякими даними — помер від тифу, за іншими — перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 4064; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992.

ПЛЕЧКО Федір Петрович

(?-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 15-го гусарського Українського полку (Скерневиці, Польща), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

Восени 1917 р. брав участь у виділенні українців з 15-го гусарського Українського полку в Український гусарський полк ім. І. Мазепи. У складі цього полку прибув в Україну. У квітні 1918 р. кадри полку було зараховано до складу Армії УНР, незабаром вони дістали назву 8-го кінно-козачого Українського полку та розташовувалися у Крем'янці. За час Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання військового старшини. У грудні 1918 р. разом з кількома старшинами та козаками (кадрами полку) перейшов до складу військ Директорії. У січні 1919 р. полк дістав назву 30-го кінного дієвого Українського, був помічником командира цього полку. 29.05.1919 р. у складі 30-го кінного Українського полку влився до Окремого кінного дивізіону (згодом — 2-й кінний ім. М. Залізняка полк) Дієвої армії УНР, був помічником командира полку.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Чехо-Словаччині та Німеччині, був членом Союзу Гетьманців-Державників, виконував обов'язки помічника начальника військово-спортивного відділу СГД — військового штабу при П. Скоропадському. Подальша доля невідома.

Марущенко-Еюгдановський А Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1935. -Ч. 5. — С. 209–226; 1936. -Ч. 6. — С. 193–228; Канівець Ст. Лист без підпису//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1966. - № 1. — С. 61.

ПЛЮЦИНСЬКИЙ (Плюцинський) Левко Володимирович

(1880-13.10.1935) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив 2-й Московський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1901). Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 27-ї артилерійської бригади (Вільно). У 1917 р. — командир батареї 21-го окремого паркового важкого артилерійського дивізіону. Останнє звання у російській армії — підполковник, був представлений до звання полковника.

У 1918 р. — помічник командира 24-го легкого гарматного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — командир 10-го гарматного полку 4-ї дивізії Сірожупанників Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії, був старшим помічником та командиром бронепотягу «Грозний». Закінчив 13.10.1920 р. Офіцерську артилерійську школу у Севастополі, згодом — білоемігрант. Помер та похований у м. Рушук (Румунія).

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28; Список капітанам артиллерии на 1913. — СПб. — 1913; Незабытые могилы. — Москва. — 2004. — Т. 5. — С. 495.

ПОГОТОВКО Михайло Миколайович

(08.11.1891-31.03.1944) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Бараново Валкського повіту Харківської губернії. Закінчив Полтавське реальне училище, 1-ше Київське військове училище (01.12.1914), служив у 30-му піхотному Полтавському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Остання посада в полку — полковий ад'ютант. Закінчив Військову школу льотчиків-спостерігачів у Києві (16.12.1916 р.). Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Поготповко Михайло, фото 20-х років (Вісті братства колишніх вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1954 — 4 43–44)

Служив льотчиком-спостерігачем 8-го корпусного авіазагону, 1-го Туркестанського корпусного авіазагону, брав участь в його українізації та переведенні 15.11.1917 р до Києва. З 15.12.1917 р — льотчик 1-го Українського авіаційного загону військ Центральної Ради, з яким увійшов до складу Гайдамацького Коша Слобідської України. З 12.03.1918 р. до вересня 1918 р. — льотчик 1-го Запорізького авіаційного загону військ Центральної Ради та Армії Української Держави. З 01.01.1919 р. — юрисконсульт управління Повітряного флоту Дієвої армії УНР. З 10.02.1919 р. — начальник господарчо-рахівничного відділу управління Повітряного флоту Дієвої армії УНР. З 22.03.1919 р. — начальник загальностройового відділу управління повітряного флоту Дієвої армії УНР. З 19.02.1920 р. перебував у Кам'янці поза штатом. З 19.05.1920 р. — помічник начальника управління Військово-Повітряного флоту Дієвої армії УНР. З 27.02.1921 р. — т. в. о. командира Учбового куреня Польової жандармерії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Варшаві. Навесні 1940 р. очолив Український допомоговий комітет у Варшавській окрузі. Виступав за створення українських частин у складі Вермахту, був одним із ініціаторів створення Українського визвольного війська. Загинув у

Варшаві від кулі бойовика Армії Крайової. Похований у Варшаві на православному цвинтарі Воля.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 103–104; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 127; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 45, 251, 252, 258, 367; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 422.

ПОДЖІО Олександр Михайлович

(? — кін. 1919) — начальник корпусу Дієвої армії УНР.

В українській мемуаристиці помилково згадується як Борис Поджіо (зокрема, у книзі Ю. Артющенка «Генерал Борис Поджіо»).

Походив з італійської родини, яка наприкінці XVIII ст. переїхала до Одеси, згодом до Миколаєва. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 13-го піхотного Білозерського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (09.02.1915). У 1917 р. — полковник, командир 13-го піхотного Білозерського полку.

З 29.11.1917 р. — генерал-майор, начальник 5-ої Української дивізії 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради. З 06.01.1918 р. — в. о. начальника 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради. З квітня 1918 р. — начальник Окремої Кримської бригади, що мала формуватися у складі Армії УНР на території Кримського півострова. 29.07.1918 р., після скасування наказу про формування бригади, був зарахований у розпорядження Військового міністерства Української Держави. У лютому 1919 р. короткий час перебував на посаді начальника кадрів 6-го Полтавського корпусу Дієвої армії УНР. У березні 1919 р. — начальник кадрів 3-го Херсонського корпусу Дієвої армії УНР, до складу якого було влито рештки 6-го Полтавського корпусу. У 20-х числах березня 1919 р. — в. о. начальника Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. Помер восени 1919 р. у Кам'янці-Подільському.

ЦДАВОУ. — Ф. 4061. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–7; Гнойовий І. Спомини про 19 піший український полк в році 1917//Табір. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С. 49–62; Омельченко Т. Від Кременчука до Бірзули// За Державність. — Каліш. — 1929. — Ч. 1.

— С. 165–169; Наливайко В. Спомини лікаря з української війни 1918–1920//За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9. — С. 114; Артюшенко Ю. Генерал Борис Поджіо. — Торонто. — 1955; Артюшенко Ю. Події і люди на моєму шляху, На чужині. — 1966. — С. 37, 39; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 262.

ПОЛТАВЕЦЬ (Полтавець-Остряниця) Іван

(1890–1957) — полковник Армії Української Держави.

Син учительки з с. Балаклія Смілянського повіту Київської губернії. Стверджував, що походив від козацького гетьмана Якова Остряниці. Закінчив Чугуївське військове училище (1914), де був особистим ад'ютантом полковника Астафєва (Остапури-Степового), служив у 75-му піхотному Севастопольському полку (Гайсин), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. За бойові заслуги був нагороджений Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У червні 1917 р. служив у запасному броньовому дивізіоні у Петрограді. За деякими свідченнями з групою солдатів-українців зумів добитися рішення російського уряду про передачу Україні запорізьких козацьких прапорів і клейнодів, отримав їх в Історичному музеї та незабаром привіз в Україну. Був одним з організаторів Вільного Козацтва. На з'їзді козацтва у Чигирині 03.10.1917 р. був обраний генеральним писарем Вільного Козацтва. З 29.04.1918 р. — генеральний писар Власної канцелярії гетьмана П. Скоропадського.

У грудні 1918 р. разом з гетьманом П. Скоропадським виїхав до Німеччини.

Полтавець (Полтавець-Остряниця) Іван, фото 1918 року (ЦДАКФАУ)

У січні 1923 р. заснував у Мюнхені Українське Національне Козацьке товариство, називав себе гетьманом України. Помер на еміграції у Німеччині.

Євтимович В. Олелько Сергійович Остапура-Степовий// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С 29–33, Чугуєвці — Новий Сад. — 1939 — Кн. 2 — С. 62; Каленик Лисюк, Цікаве з історії УВК 1917 р.// Українське Козацтво. — 1969. — Ч. 3–4 (11–12). — С. 18–20; Водяний Я. Українське Вільне Козацтво та його з'їзд в Чигирині 3.10.1917//літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10. — С. 4–6; Осташко Т. Український козацький рух в еміграції (1919–1939)// Український консерватизм і гетьманський рух. — Київ — 2000 — С 285–294

ПОЛЯКОВ Олександр Андріанович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 6-го Східно-Сибірського гірського артилерійського дивізіону (станція Іман, Далекий Схід). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 07.09.1918 р. — командир 29-го легкого гарматного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 30.01.1919 р. — командир 57-го гарматного дієвого полку Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік білих, служив у Збройних Силах Півдня Росії та Російській армії П. Врангеля. Білоемігрант. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 4. — С. 25.

ПОПЕЛЛО Хрисанф Лаврентійович

(18.03.1878 — після 1922) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Чернігівщині. Закінчив Єлисаветинське Михайлівське професійне училище, Тифліське піхотне юнкерське училище (1898), вийшов підпоручиком до Горійського піхотного резервного батальйону. Згодом перевівся до 123-го піхотного Козловського полку (Курськ), у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Був поранений. За бойові заслуги одержав звання штабс-капітана та Золоту Георгіївську зброю (1905). Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1911), служив на штабових посадах. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою та орденом Святого Георгія IV ступеня. У 1917 р. — начальник штабу 2-ї стрілецької дивізії. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 20.01.1918 р. — призначений начальником штабу 10-го Українського корпусу військ Центральної Ради, однак на посаду не прибув. З 08.03.1918 р. — начальник відділу особового складу Генерального штабу УНР. Станом на 27.12.1918 р. — 2-й отаман-квартирмейстер штабу Дієвої армії УНР. З 21.01.1919 р. — член Військово-наукового комітету з вироблення військових статутів. Станом на 26.09.1919 р. — помічник начальника 2-ї управи штабу Дієвої армії УНР.

Попелло Хрисанф, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Наприкінці вересня — початку жовтня 1919 р. перейшов на бік білих, перебував у резерві командного складу Збройних Сил Півдня Росії та Російської армії П. Врангеля. У 1920 р. був членом Української громади у Криму, планувався генералом Янушевським на посаду начальника штабу Української дивізії, що мала бути сформована у складі Російської армії П. Врангеля.

З 1921 р. жив на еміграції у Каїрі (Єгипет).

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 46-зв. — 47; Список Генерального штаба на 1914 — СПб. — 1914

ПОПЛАВКО Віктор Родіонович

(1881? — після 1931) — український військовий діяч.

Служив офіцером у 11-му гренадерському Фанагорійському полку (Москва), у складі якого вирушив на Першу світову війну. У 1915–1917 рр. — офіцер 6-го авіаційного парку. Закінчив Офіцерську автомобільну школу, служив на посаді командира 26-го кулеметно-автомобільного взводу. З 20.12.1916 р. — командир бронеавтомобільного дивізіону особливого призначення. Був

нагороджений орденом Святого Георгія (03.02.1916, за бій 17.08.1915). Останнє звання у російській армії — підполковник.

На I Всеукраїнському військовому з'їзді 18–20.05.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З кінця липня — завідувач муштровим відділом УГВК. З серпня 1917 р. — комісар УГВК при штабі Одеської військової округи. Член Центральної Ради. У січні 1918 р. — військовий консультант української мирної делегації у Бресті-Литовсь-кому. Навесні 1918 р. — головноуповноважений міністерства продовольчих справ УНР, головний інспектор Державного хлібного бюро. У 1919 р. — представник Директорії УНР на переговорах з Антантою.

Перебував на еміграції. У 1920-х рр. повернувся до Радянської Росії. Жив у Москві, працював у підприємстві «Сільгосптехніка». У 1931 р. проходив у справі Українського Національного центру. Подальша доля невідома.

Кедровський В. В боротьбі за Державність//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 9–22; Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерії в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С 137–140; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 48, 52, 53.

ПОПЛАВСЬКИЙ Сергій Владиславович

(01.08.1889—?) — командир кінного полку Дієвої армії УНР.

Походив зі спадкових дворян Вінницького повіту Подільської губернії. Народився в Одесі. Закінчив Вінницьке реальне училище, Технічну Вищу Школу у м. Грац (1911), навчався у Петроградському Політехнічному інституті. У червні 1915 р. закінчив Володимирське військове училище. У 1915–1916 рр. був приділений до 7-го драгунського Кінбурнського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (08.05.1917). Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1918 р. — старшина Лубенського Сердюцького кінно-козачого полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. — командир 1-го кінного Лубенського полку Дієвої армії УНР.

04.11.1919 р. перейшов з більшою частиною полку на бік Збройних Сил Півдня Росії. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 291–169; Марущенко-Богдановський А. Лист до редакції//Табір. — Варшава — 1928. — Ч. 7. — С. 84–87; Марутценко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1936. — Ч. 6. — С. 195–196; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Моск-ва. — 2004. — С. 705.

ПОПСУЙ-ШАПКА Митрофан Антонович

(17.11.1877—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Нова Водолага Валкського повіту Харківської губернії. З початком Першої світової війни був мобілізований до 85-го піхотного запасного батальйону. Закінчив 3-тю Московську школу прапорщиків (14.08.1915), служив у 664-й пішій Полтавській дружині. Останнє звання у російській армії — поручик.

У травні 1917 р. на чолі 275 козаків перейшов з 664-ї дружини до 1-го Українського Запорізького полку, що створювався з українців запасних частин Москви. Брав участь у I, II та III Всеукраїнських військових з'їздах. У 1917 р. очолював Українську військову раду Московської військової округи. З листопада 1917 р. був начальником військових частин, сформованих з вояків-українців у Москві. З грудня 1917 р. — командир 1-ї сотні 2-ї Української юнацької школи, старшина Чорного куреня Гайдамацького Коша Слобідської України. З 08.04.1918 р. — комендант Харкова. За Гетьманату П. Скоропадського — голова харківської філії товариства українських офіцерів «Батьківщина», член місцевого відділення Національного Союзу. У грудні 1918 р — харківський військовий комендант. З 16.01.1919 р — комендант штабу Правобережного фронту Дієвої армії УНР. З березня 1919 р. був придільний до Військового міністерства УНР. З червня 1919 р. — на посаді тилового коменданта. У грудні 1919 р був інтернований польською владою у Рівному. З 28.04.1920 р — комендант Вінниці, згодом — Києва, знову — Вінниці. З 30.07.1920

р. — комендант штабу Армії УНР. З 01.11.1920 р — старшина для доручень Окремого корпусу кордонної охорони УНР.

У 1920-х рр жив на еміграції у Польщі (на Волині). Подальша доля невідома.

Син Олександр загинув у рядах Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 105–106; Р. С Окремий Стрілецький Запорізький Курінь// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 20–22; Ч. 11. — С. 20–22; Ч. 12. — С. 19–22; 1932. — Ч. 12. — С. 10–12;Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерії в 1917–1918 році// За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С. 141.

ПОРАЙКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

З кінця листопада 1918 р. — командир Запорізького Козачого Повстанського Коша військ Директорії, який 16.01.1919 р. було переформовано у 59-й піший дієвий полк Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–5.

ПОРИВАЙКО

(?—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

З 17.02.1919 р. — начальник складів 9-го Дієвого корпусу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 9.

ПОРОХІВСЬКИЙ Гнат Ярилович

(29.01.1888 — після 1947) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився у с. Добре Уманського повіту Київської губернії. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (в іншій реєстраційній картці вказано про закінчення Чугуївського училища) (1907), вийшов

до 35-го Сибірського стрілецького полку. За кілька років до початку Першої світової війни вийшов у запас. Жив у Владивостоці. Був мобілізований до армії у 1914 р., командував ротою та батальйоном 274-го піхотного Ізюмського полку. З 01.02. до 10.07.1917 р. — т. в. о. командира цього полку. З 13.07.1917 р. — командир 43-го Сибірського стрілецького полку. З 02.09.1917 р. — підполковник. Під час Першої світової війни був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївською зброєю (04.03.1916, за бій 18.06.1915), був двічі поранений, контужений, отруєний газами.

З 10.10.1917 р. помічник командира 4-го Козацького полку (416-го піхотного) 1-ї Української дивізії 1-го Українського корпусу військ Центральної Ради. З 01.12.1917 р. — командир 8-го Гайдамацького полку 1-го Українського корпусу військ Центральної Ради. З 23.12.1917 р. — командир 4-го Козацького полку військ Центральної Ради. У 1918 р. — помічник командира 4-го пішого Холмського полку Армії Української Держави. Під час протигетьманського повстання з частиною старшин свого полку перейшов на бік повстанців — до загону ім. С. Наливайка отамана Сумчука, був начальником штабу цього загону. З 06.12.1918 р. — отаман для особливих доручень головнокомандувача Південно-Західного району військ Директорії. З 22.12.1918 р. — начальник штабу 5-го Чернігівського корпусу військ Директорії. З 22.01.1919 р. — т. в. о. начальника Володимир-Волинської групи військ (згодом — 18-ї пішої дивізії) Дієвої армії УНР, що воювала на польському фронті. 02.03.1919 р. потрапив до польського полону. З 22.12.1919 р. — штаб-старшина у справі формування армії при військовому міністрі УНР. З середини березня 1920 р. — командир 1-го окремого пішого запасного куреня запасної бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР, що формувалася у Бресті-Литовському. З 25.05.1920 р. — начальник 6-ї запасної бригади; з кінця липня 1920 р. — начальник 2-ї збірної запасної бригади, незабаром перейменованої в 2-гу бригаду 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. На чолі бригади 11.11.1920 р. був інтернований у Румунії. До 1924 р. був комендантом табору інтернованих вояків-українців у м. Брашеві (Румунія).

На еміграції жив у Бухаресті. З червня 1941 р. працював радником та перекладачем у німецьких та румунських військових штабах.

У 1945 р. був схоплений НКВС у м. Тимішоари. Останні згадки про Г. Порохівського, що перебував під слідством, трапляються у документах МГБ і датовані 1947 р.

Порохівський Гнат, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 1067. — С. 65; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 54. — С. 9; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 135–164; Порохівський Г. Українська військова еміграція в Румунії//Табір. — 1929. — Ч. 11. — С. 76–86; Ч. 12. — С. 75–82. — Ч. 13; Порохівський Г Пам'ятна ніч у повстанському штабі//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 1. — С. 7–10; Ч. 2 — С. 18–20; Порохівський Г. Штаб Південного фронту//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 7–8. — С. 15–18, Ч. 9. — С. 17–20; Вдовиченко О. Українська військова еміграції в РумуніїУ/Український Комбатант. — На Чужині. - 1956. — Ч. 4. — С 20–21.

ПОРОХОВЩИКОВ Олександр Сергійович

(10.02.1865 — після 1938) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Санкт-Петербурзі. Білорус за походженням. Закінчив фізико-математичний факультет Санкт-Петербурзького університету. Витримав іспит на звання офіцера при 1-му військовому Павлівському

училищі (1889), служив у лейб-гвардії Семенівському полку. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1895), обіймав штабові посади у Київській військовій окрузі. З 09.04.1900 р. — підполковник З 22.09.1902 р. — начальник штабу 4-ї округи прикордонної сторожі (Київ). З 06.12.1904 р. — полковник. З 25.04.1905 р. — начальник штабу військ Уральської області. З 12.09.1906 р. — штаб-офіцер управління 1-ї стрілецької бригади. З 11.03.1909 р. — штаб-офіцер для доручень штабу Варшавської військової округи. З 05.08.1910 р. — начальник штабу 8-ї піхотної дивізії. З 15.03.1912 р. — приділений до 145-го піхотного Новочеркаського полку (Санкт-Петербург). Брав участь у Першій світовій війні. У червні — жовтні 1914 р — штаб-офіцер для доручень штабу 6-ї армії. У жовтні — грудні 1914 р. — командир батальйону 333-го піхотного Глазовського полку. З грудня 1914 р. — командир 335-го піхотного Анапського полку. З 05.06.1915 р. — генерал-майор, командир бригади 64-ї піхотної дивізії. З кінця 1915 р. — начальник штабу 18-ї піхотної дивізії. З весни 1916 р. — у розпорядженні начальника Головного управління Генерального штабу. З літа 1917 р. — у розпорядженні командувача військ Південно-Західного фронту. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, Георгіївською зброєю (12.11.1915, за бій 15–19.03.1915).

Пороховціков Олександр, портрет 1921 року (.Літопис Червоної Каліни. — Львів. — 1930. — Ч. 7/8)

З 12.03.1918 р. — бердичівський повітовий комендант. З червня 1920 р — начальник штабу 6-ї запасної бригади Армії УНР. З 22.07.1920 р. — помічник начальника штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. З 03.08.1920 р. — начальник військово-історичного відділу штабу Армії УНР.

З 1922 р. жив на еміграції у Яблонах під Варшавою.

Пороховціков Олександр, фото 1923 року (ЦДАКФДУ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С 107–111; Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 40-зв. — 41; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 64; Список Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 59; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 141; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ПОТАПОВ

(?—7.07.1920) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У травні 1920 р. — командир 18-го запасного куреня 6-ї запасної бригади Армії УНР. Загинув у бою з червоними під Старокостянтинівим.

Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш — Ч. 1. — С. 137, 146–147.

ПРИСОВСЬКИЙ Костянтин Адамович

(1878—15.02.1966) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1901), вийшов підпоручиком до 130-го піхотного Херсонського полку (Київ). На початку Першої світової війни разом з кадровими офіцерами був виділений на формування 278-го піхотного Кромського полку, у складі якого брав участь у боях. Був нагороджений Георгіївською зброєю (14.06.1915, за бій 5.11.1914) та орденом Святого Георгія IV ступеня (24.09.1915, за бій 10.12.1914). У 1916–1917 рр. — полковник, командир 278-го піхотного Кромського полку. З 28.06.1917 р. — генерал-майор, начальник 10-ї Туркестанської стрілецької дивізії.

Присовський Костянтин, фото 1917 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк — 1956)

Під час вуличних боїв з більшовиками у Києві в січні 1918 р. командував сформованим офіцерським загonom, на чолі якого разом з військами Центральної Ради відступив з міста. З 09.02.1918 р. — начальник Окремого Запорізького загону (згодом — бригади), до складу якого було зведено рештки всіх українських частин, що відступили з Києва. З 03.03.1918 р. — губернський комендант Київщини. У листопаді 1918 р. сформував т. зв. Запорізький загін для боротьби з військами Директорії, однак у перший же день перебування на фронті загін перейшов під Києвом на бік Директорії.

З січня 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії. З осені 1919 р. — начальник Костянтинівського військового училища, на чолі якого у 1920 р. брав участь у боях за Крим.

У подальшому — білоемігрант. Помер на еміграції у м. Мужен (Франція).

Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів — 1928. — Ч. 2; Белградский альбом. — С. 111; Слащов-Крымский Я. А. Белый Крым. — 1920. — Москва. — 1990. — С. 256–257, Чугуєву. — Новый Сад. — 1939. — Кн. 2. — С. 63–68.; Незабытые могилы. — Москва — 2005. — Т16.— Кн. 1. — С. 47

ПРИСЯЖНЮК Василь Олександрович

(12.04.1897-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з Радомишльського повіту Київської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

Присяжнюк Василь, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1921–1922 рр. — командир 30-го куреня 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С 152–153, Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 1.

ПРИХОДЬКО Михайло Васильович

(05.09.1879-195?) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився у м Городня Чернігівської губернії. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, Одеське піхотне юнкерське училище (1899). Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 68-го лейб-піхотного Бородинського полісу (Замостя). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Приходько Михайло, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

3 квітня 1918 р. — на посаді персонального ад'ютанта начальника постачання Армії УНР. 3 серпня 1918 р. приватно жив у Городні. З 01.12.1918 р. — військовий комендант городнянського повіту.

У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, з частинами яких на початку 1920 р. з району Одеси відступив до Польщі.

У березні 1920 р. у таборах інтернованих білогвардійців ініціював та очолив рух за повернення офіцерів-українців до Армії УНР. У червні 1920 р. на чолі групи з 300 офіцерів перейшов до Армії УНР. З серпня 1920 р. — помічник начальника 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

З 1924 р. жив на еміграції у Варшаві.

З 1945 р. — у Західній Німеччині. Був одним із ініціаторів створення Спілки українських вояків. Помер до 1955 р.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 18, Ф 5235. — Оп. 1. — Спр. 1597. — С. 1; Ремболович І. 1918 рік на Чернігівщині//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С 86–98; Приходько М Спросування//За Державність. — Варшава — 1939. — Ч. 9. — С. 249–252; Український Комбатант — Мюнхен. — 1955. — Ч. 3. — С 32.

ПРОДЬМО Микола Олександрович

(1879—?) — військовий старшина Армії Української Держави.

Закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище (1900), служив у 13-му драгунському Військового Ордена полку (м. Гарволін, Польща). У складі 3-го прикордонного Заамурського кінного полку брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (08.05.1917). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З листопада 1917 р. — командир 3-го Гайдамацького куреня військ Центральної Ради в Одесі. З 04.07.1918 р. — командир 1-го Запорізького кінно-козачого полку ім. К. Гордієнка Армії Української Держави. У листопаді 1918 р. з початком протигетьманського повстання виїхав на Дон, служив у Збройних Силах Півдня Росії. Подальша доля невідома.

Яневський М. Зі споминів//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С 137–147; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва — 2004. — С. 429; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. 2004. — С. 711.

ПРОНЧЕНКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

З 16.01.1919 р. — командир 55-го пішого дієвого Народного Визволення полку Дієвої армії УНР. Доля після лютого 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 4587. — Оп. 1. — Спр 1. — С. 4–5; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 73—675

ПРОКОПОВИЧ Володимир Флорович

(15.07.1865—?) — підполковник ветеринарної служби Армії УНР.

Народився у м. Нобля Пінського повіту Мінської губернії. Закінчив Мінську духовну семінарію (1886), Варшавський ветеринарний

інститут (1892). З 1895 р. працював ветеринарний лікарем Новогрудського повіту. З 15.01.1916 р. — у розпорядженні головної військово-ветеринарної управи Мінської військової округи. 02.03.1918 р. був звільнений з військової служби.

З 08.09.1918 р. — молодший ветеринарний лікар 5-го кінного Кінбурнського полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 11.04.1919 р. — ветеринарний лікар 27-го кінного Чортомлицького полку Дієвої армії УНР. 17.05.1919 р. був переведений до 29-го кінного дієвого полку Дієвої армії УНР. З 04.07.1919 р. — ветеринарний лікар 1-го кінного ім. М. Залізняка полку Дієвої армії УНР. З 25.08.1919 р. — помічник начальника мобілізаційного відділу Головного військово-ветеринарного управління Військового міністерства УНР. З 13.11.1919 р. — старший ветеринарний лікар Спільної юнацької школи. З 01.02.1920 р. — в. о. начальника базисного військово-ветеринарного аптечного склепу (складу) Військового міністерства УНР. З 11.04.1920 р. — дивізійний ветеринарний лікар 2-ї (згодом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 636. — С. 10–19

ПРОТАЗАНІВ Тарас Михайлович

(25.02.1872 — після 1937) — начальник штабу групи Дієвої армії УНР.

Народився на Київщині. Закінчив Київську військово-фельдшерську школу, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1897), служив у 20-му піхотному Галицькому полку (Житомир). Незабаром перевівся до 122-го піхотного Тамбовського полку (Харків), у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Був поранений, нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1908). З 28.11.1908 р. — старший ад'ютант штабу 38-ї піхотної дивізії. З 1912 р. — підполковник. Брав участь у Першій світовій війні. З 11.10.1915 р. — начальник штабу 101-ї піхотної дивізії. З 1916 р. — полковник. З 16.02.1917 р. — командир 11-го піхотного Посковського полку. З 07.04.1917 р. — генерал-майор. З 08.06.1917 р. — начальник 156-ї піхотної дивізії. З 23.08.1917 р. — начальник 2-ї Гвардійської піхотної дивізії. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня, мав два поранення.

В українській армії з 12.05.1918 р. З 15.07.1918 р. — член Військово-ученої комісії. З 01.09.1918 р. — начальник кадрів Чугуївської юнацької школи. З 22.10.1918 р. — начальник Військово-шкільної управи Військового міністерства Української Держави. З 01.01.1919 р. — начальник штабу корпусу Кордонної сторожі УНР. 22.04.1919 р. — призначений на посаду начальника штабу Північної групи Дієвої армії УНР, однак був заарештований попереднім командувачем групи отаманом В. Оскілкою та зайняв посаду лише 30.04.1919 р., після ліквідації заколоту В. Оскілка. Після розгрому Північної групи 16–17.05.1919 р. перебував без посади.

Протазанів Тарас, фото 1908 року (з приватної колекції О. Шереметьєва)

Незабаром виїхав до Збройних Сил Півдня Росії. З 10.01.1920 р. — викладач Кубанського Олексіївського військового училища. З 27.02.1920 р. — викладач Корнилівського військового училища. З 22.07.1920 р. — начальник цього училища. Білоемігрант. Подальша доля невідома.

ГАРФ. — Ф. 6797. — Оп. 1. — А 72; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 40; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 44-зв. — 45; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ПРОХОДА Василь Хомич

(25.12.1890-08.11.1971) — підполковник Армії УНР.

Походив з селян м. Оріхів Бердянського повіту Таврійської губернії. Народився у станиці Павловській Кубанського війська. Закінчив сільськогосподарське училище, витримав іспит на звання однорічника 2-го розряду при Оріхівському реальному училищі. 01.10.1912 р. був мобілізований до 51-го піхотного Литовського полку. З 15.11.1914 р. — прапорщик. З 10.12.1914 р. — молодший офіцер 53-го піхотного Волинською полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. 27.01.1915 р. потрапив до австрійського полону.

Перебуваючи у полоні у таборі Терезієнштадт був одним із ініціаторів створення українських громад та формування у 1918 р. у таборі Йозефштадт 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії. З 27.08.1918 р. — старшина 1-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) полісу Армії Української Держави. З 06.10.1918 р. — ад'ютант 1-го Сірожупанного полку Армії Української Держави. З 19.01.1919 р. — начальник штабу Коростенської групи Дієвої армії УНР. З 19.02.1919 р. — ад'ютант 1-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. 20.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону, перебував у таборі для військовополонених у Ковелі. З 29.09.1919 р., після звільнення з полону, перебував у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. З середини жовтня 1919 р. — в. о. ад'ютанта 4-го Сірожупанного рекрутського полку Дієвої армії УНР. З початку листопада 1919 р. — в. о. начальника штабу 1-ї Рекрутської дивізії, що мала бути створена з усіх запасних частин Дієвої армії УНР. На початку грудня 1919 р. залишив Армію УНР. У квітні 1920 р. з'явився у розпорядження штабу 4-ї стрілецької бригади 2-ї стрілецької (зюдом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР. Був призначений начальником штабу 12-го стрілецького куреня, деякий час — в. о. начальника штабу 7-ї бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 21.08.1920 р. — начальник оперативного відділу, а з 15.09.1920 р. — начальник штабу 4-ї Сірожупанної бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. На початку жовтня 1920 р. був поранений у бою з червоними. Після одужання — вартовий старшина оперативного відділу штабу Армії УНР.

З травня 1922 р. — на еміграції у Чехо-Словаччині, закінчив лісовий відділ Української господарської академії у Подєбрадах (1927). У 1928–1932 рр. викладав у академії, у подальшому працював інженером. У 1927–1939 рр. очолював Товариство бувших вояків Армії УНР у Чехо-Словаччині, написав працю з історії 1-ї козацько-стрілецької дивізії (Сірожупанників).

Прохода Василь у фото 1919 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З 1939 р. — у Німеччині, був одним із активних членів Українського національного об'єднання. У 1941 р. — січні 1945 р. працював інженером у німецькій будівельній фірмі «Йоганес-Ган». 02.02.1945 р. був заарештований СМЕРШем. З 10.05.1945 р. перебував під слідством у Аук'янівській в'язниці у Києві. 09.08.1946 р. був засуджений до 10 років виправно-трудових робіт, відбував термін на Воркуті та у Комі АРСР. Після звільнення у 1956 р. як чехо-словацький громадянин повернувся до Чехо-Словаччини (у Пряшів).

У 1965 р. виїхав до своєї родини у США. Помер та похований у м. Денвері, штат Колорадо.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. Z — Спр. 22. — С 121–123; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш — 1929. — № 1. — С 72-117; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава — 1927. — Ч. 5. — С. 47–62; 1928. — Ч. 6. — С 22–48; Ч. 7. — С 43–52; Ч. 8. — С 53–63; Прохода В. Сірожупанники в повстанні проти

уряду гетьмана Скоропадського//Табор. — Варшава — 1928. — Ч. 9. — С 90–95; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень// За Державність. — Каліш. — 1930. — № 2. — С 78; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1; Новий Ульм. — 1972. — Кн. 2; Некролог//Вісті Комбатант — Нью-Йорк — 1972. — Ч. 1. — С 89–90.

ПТУШКО

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

У 1919 р. — командир Гордієнківського кінного полку Дієвої армії УНР.

Маслівець Г. Гордієнківський кінний полк//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С 129–153.

ПУЗИЦЬКИЙ Антон Олексійович

(13.01.1877–1945?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з селян м Ставище Таращанського повіту Київської губернії. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1902), служив у 5-му піхотному Калузькому полку (м. Біла). Брав участь у Російсько-японській війні. Закінчив Офіцерську стрілецьку школу (1912), офіцерські кулеметні курси у м Оранієнбаум На фронт Першої світової війни вирушив штабс-капітаном, командиром кулеметної роти. Був одним із десяти офіцерів, що вцілилися після цілковитого розгрому 5-го Калузького полку під час загибелі 2-ї російської армії генерала Самсонова у Східній Пруссії. У 1915 р — командир батальйону відновленого 5-го Калузького полку. З 1916 р. — помічник командира полку. У листопаді 1916 р через поганий стан здоров'я (мав на той час 5 поранень та 2 контузії) перевівся командиром батальйону до 1-го Кулеметного запасного полку. З січня 1917 р — помічник командира цього полку. У вересні 1917 р. був призначений командиром 2-го пішого прикордонного полку. З 25.10.1917 р. — полковник. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святої Анни II ступеня з мечами, Георгіївською зброєю.

Пузицький Антін, фото 30-х років (За Державність — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

У серпні 1917 р. зголосився до розпорядження Українського генерального військового секретаріату. У жовтні 1917 р. був призначений уповноваженим з українізації 6-го армійського корпусу (незабаром перетворений на 2-й Січовий Запорізький). З вояків-українців 16-ї піхотної дивізії 6-го армійського корпусу створив 4-ту Січову дивізію та 4-ту Січову артилерійську бригаду. Був начальником штабу 4-ї Січової дивізії військ Центральної Ради. З січня 1918 р. — начальник 4-ї Січової дивізії. У березні 1918 р. у зв'язку з загальною демобілізацією, оголошеною Центральною Радою, розформував рештки дивізії у Києві. З 12.04.1918 р. — помічник губернського комісара Таврії. З 22.06.1918 р. командир 43-го пішого Грайворонського полку Армії Української Держави. З серпня 1918 р. — командир 1-го Сірожупанного полку Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — командир 1-ї бригади 1-ї Сірожупанної дивізії. З 27.02.1919 р. — начальник 17-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. 06.05.1919 р. (фактично — раніше) був усунутий з посади начальника дивізії за співчуття Оскілковському заколоту. 26.05.1919 р. потрапив до польського полону у Дубно. 02.10.1919 р. повернувся з полону, перебував у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. З жовтня 1919 р. — начальник 1-ї дивізії Залізничної охорони Дієвої армії УНР (перебувала у стадії формування).

З кінця липня 1920 р. — помічник командира 2-ї збірної запасової бригади (згодом — 2-ї бригади 1-ї Кулеметної дивізії). З 01.08.1920 р. — начальник штабу 7-ї запасової бригади Армії УНР. З кінця вересня 1920 р. — командир окремого загону 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. З 04.11.1920 р. — заступник начальника 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. З червня 1921 р. — начальник 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. З 02.08.1921 р. — генерал-хорунжий.

З 1923 р. жив на еміграції у Польщі.

У 1944 р. виїхав до Німеччини. Зник безвісті вночі з 30 на 31 липня 1945 р. — відстав від потягу з українськими біженцями між ст. Герсфельд та Фульда.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 14. — С 76, Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 112–113; Ф 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 67; Оп. 2. — Спр. 22. — С. 251–254, 276; Ф. 5235-Оп 1-Спр. 1540. — С. 23–26, 85, Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність — Камш — 1930 — № 2. — С. 73–96; Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запоріжського корпусу//Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 4. — С. 71–87, Монкевич Б. З останніх днів боротьби//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6 — С. 4–7, Пекарчук І. Правда про 10 і 11 листопада 1920 р// Літопис Червоної Калини. — Львів — 1933. — 4 1 — С. 8–9; Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва// За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5. — С. 9–61; 1936. - № 6. — С. 13–64; Варшава. — 1937. - № 7 — С. 9—56; Пузицький А. Ще в справі 10 і 11 листопада 1920 р// Літопис Червоної Калини. — Львів — 1933. — Ч. 4. — С. 8–9; 3 листів до редакції//Літопис Червоної Калини — Львів. — 1934. — Ч. 7–8. — С. 35; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 150, 153, 154; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність// За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С 36–64; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. — № 11. — С 31–41; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 252–423; Смовський К. Катинь і інші осередки//Український Комбатант. На Чужині. — 1956. — Ч. 4. — С. 15–19.

ПУЧКОВСЬКИЙ Олександр Іванович

(16.12.1879—01.02.1938) — полковник Армії УНР.

Народився на Чернігівщині. Закінчив кавалерійське училище (1900), служив у 11-му драгунському Ризькому полку (Крем'янець), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Пучковський Олександр, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1918 р. — помічник командира 19-го кінно-козачого Сумського та 6-го кінно-козачого Ольвіопольського полків Армії Української Держави. З грудня 1918 р. до 01.02.1919 р. — начальник штабу 2-ї кінної (згодом — 5-ї кінної дієвої дивізії). З травня 1919 р. — начальник оперативного відділу штабу 4-ї Холмської (згодом — Сірожупанної) дивізії Дієвої армії УНР. З липня 1919 р. — начальник кінного відділу Житомирської юнацької школи. З 08.02.1920 р. до 28.07.1920 р. — начальник Спільної (Кам'янецької) військової школи, згодом — викладач школи. Помер та похований у Ковелі.

М. А. В Юнацькій школі//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 18–20; Отрешко-Арський М. Спільна воєнна школа Дієвої армії УНР// Тризуб. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч 72. — С. 10–16; Отрешко-Арський М. Воєнні школи Дієвої армії УНР// Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С 9-18.

ПУТНИК-ГРЕБЕНЮК Дем'ян

(?—?) — командир 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького.

У 1917 р. перебував у Києві — лікувався після поранення. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З кінця квітня 1917 р. до 20.05.1917 р. — командир 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького. Потому виїхав на Кавказький фронт. Подальша доля невідома.

Дорошенко Д Історія України, 1917–1923 рр. — Київ. — 2002. — Т. 1. — С. 248.

ПУХТАЄВИЧ Володимир Васильович

(1886 — після 1921) — начальник дивізії військ Центральної Ради.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 181-го піхотного резервного Остроленського полку (Скерневиці). Під час Першої світової війни потрапив до німецького полону. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1917 р. перебував в офіцерському таборі для полонених Ганноверіш-Мюнден, де приєднався до українського військового руху. З січня 1918 р. — командир 1-го Українського (Синьожупанного) полку. З 08.03.1918 р. — т. в. о. начальника 2-ї Української (Синьожупанної) дивізії та за сумісництвом — командир 7-го Українського (Синьожупанного) полку, що формувались у Ковелі 30.04.1918 р. залишив посаду у зв'язку з розформуванням дивізії.

У 1919–1920 рр. служив у Збройних Силах Півдня Росії. З 1921 р. перебував на еміграції у Румунії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4060. — Оп. 1. — Спр. 14. — С. 73–80; Ф. 4585. — Оп. 1. — Спр. 21. — С. 15–35; Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938. — С. 36, 45; Омельченко Т. Мої спогади про Синіх//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 57–67. Петроград. — 1916. — С. 168; Список флота на 1917. — Петроград. — С. 18.

ПЧЕЛЬНИКОВ Андрій Андрійович

(1880 — після 1935) — капітан 1-го рангу Військово-морського флоту УНР.

Закінчив Морський кадетський корпус (1900). Протягом 20–30.05.1918 р. та 14.08.15.111918 р. був помічником начальника Головного Морського штабу Української Держави.

26.04.1919 р. — 01.01.1920 р. — начальник Головного Морського штабу УНР.

У подальшому перебував у Збройних Силах Півдня Росії. Білоемігрант, жив у Люблянці (Словенія).

Шрамченко С. Український Головний Морський штаб у 1917/21// Табір. — Варшава. — Ч. 17. — С. 47–49; Список флота на 11.04.1916. -

ПШИЧКІН Іван Петрович

(?—?) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 34-го піхотного Севського полку (Полтава). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. служив в українській армії — в Окремому корпусі кордонної охорони УНР. З 07.05.1919 р. — начальник штабу 19-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. 19.05.1919 р. був захоплений бунтівниками 19-ї дивізії та переданий більшовикам, ймовірно — розстріляний.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 144.

***

Генерал Михайло Омелянович-Павленко серед старшин та медичного персоналу Галицької армії, лютий 1919 року (фото з

приватної колекції)

Р

РАВИЧ-КАМЕНСЬКИЙ Володимир Йосипович

(28.11.1880-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Радомишль. Закінчив кадетський корпус, військове училище. Останнє звання у російській армії — капітан.

В українській армії з 1918 р. 04.10.1918 р. був призначений військовим комендантом Катеринослава (посаду не обійняв). Учасник Другого Зимового походу.

Станом на 1921 р. та на 15.09.1922 р. був приділений до штабу 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф 1075. — Оп. 2 — Спр 923 — С. 18–25; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 18.

РАГОЗА (Рогоза) Олександр Францевич

(08.06.1858-29.06.1919) — генеральний бунчужний Армії Української Держави.

Народився на Чернігівщині. Походив зі старовинної родини українських священнослужителів. Закінчив Полоцьку військову прогімназію, Михайлівське артилерійське училище (1877), служив у лейб-гвардії 3-й артилерійській бригаді (Варшава), у складі якої брав участь у Російсько-турецькій війні. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1883), обіймав штабові посади у Харківській, Приамурській та Одеській військових округах. З 30.08.1892 р. — полковник. З 04.09.1896 р. — начальник штабу 32-ї піхотної дивізії (Рівне). З 10.03.1898 р. — начальник штабу 5-ї піхотної дивізії (Житомир). З 27.04.1900 р. — командир 18-го піхотного Вологодського полку (Новоград-Волинський). З 02.03.1904 р. — генерал-майор, начальник: 1-ї бригади 27-ї піхотної дивізії. З

22.10.1904 р. — начальник штабу 3-го армійського корпусу. З 16.06.1906 р. — комендант Усть-Двинської фортеці. З 13.04.1908 р. — генерал-лейтенант. З 17.03.1909 р. — начальник 19-ї піхотної дивізії. З 27.09.1914 р. — командувач 25-го армійського корпусу. З 30.08.1915 р. — генерал від інфантерії. З 30.08.1915 р. — командувач 4-ї армії. За Першу світову війну був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 22–23.06.1915).

Рагоза Олександр, фото 1918 року (ЦДАКФАНУ)

21.11.1917 р був усунутий з посади більшовиками. 10.04.1918 р. подав заяву про вступ до української армії. З 01.05.1918 р. — військовий міністр Української Держави. З 23.11.1918 р перебував у розпорядженні гетьмана П. Скоропадського. 15.12.1918 р. був заарештований у Києві з наказу Директорії, однак невдовзі звільнений.

Виїхав до Одеси, де тоді перебували частини, що оголосили про підтримку Добровольчої армії, та війська Антанти. У березні 1919 р. відмовився евакуюватися з Одеси та залишився у місті, яке зайняли червоні. Розстріляний ЧК за відмову служити у Червоній армії.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 39-зв. — 40; Список генералов 1913. — СПб. — 1913. — С. 214; Список Генерального штаба на 1917. — СПб. — 1917. — С. И; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. - 1914; «Нива». — Петроград. — 1916. - № 26; «Киевлянин». — 1919. — № 8; Залесский К. Кто был кто в Первой мировой войне. — Москва. — 2003. — С. 505–508; Дивный И. В. Страницы военного некрополя старой Одессы. — Киев. — 2000. — Кн. 2. — С. 63–64; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 63, 66, 76, 93, 94, 261.

РАДЗИН Петро Карлович (Радзінш Петеріс)

(19.04.1880-08.10.1930) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м. Валк Лифляндської губернії. Закінчив Віленське піхотне юнкерське училище (1901), вийшов підпоручиком до 24-го піхотного Симбірського полку (Салтиковський штаб біля м. Острів, Польща). У 1905 р. перевівся до 10-го Сибірського Омського стрілецького полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1910). З 1912 р. — молодший ад'ютант штабу 38-ї піхотної дивізії. З травня 1915 р. — молодший ад'ютант штабу Новогеоргіївської фортеці. З жовтня 1915 р. — в. о. начальника штабу 8-ї Сибірської стрілецької дивізії. З грудня 1915 р. — підполковник. З лютого 1916 р. — начальник штабу 61-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 22.03.1918 р. — помічник начальника відділу устрою та служби Генерального штабу УНР, згодом — української Держави. З 17.08.1918 р. — начальник цього відділу. З 13.01.1919 р. до початку лютого 1919 р. — начальник штабу Чорноморської дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 06.03.1919 р. — начальник Головного управління Генерального штабу УНР. Станом на 06.08.— 07.09.1919 р. — 1-й помічник начальника Головного управління Генерального штабу УНР.

У вересні 1919 р. виїхав з Кам'янця-Подільського до Варшави, а звідти — до Латвії. З 27.10.1919 р. — начальник штабу латвійської армії, керував операціями по розгрому Західної добровольчої армії

князя Бермонта-Авалова під Ригою. З лютого 1920 р. — генерал латвійської армії. Викладав у Військовій та Авіаційній школах, на унтер-офіцерських курсах латвійської армії. З квітня 1928 р. — начальник Вищих академічних курсів.

Радзін Петро, фото 1929 року (фото надано для публікації Латвійським військовим музеєм)

Покінчив життя самогубством за нез'ясованих обставин. Похований у Ризі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 46-зв. — 47; Latvijas armijas augstakie virsnieki. — Riga. — 1998. — S. 386; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

***РАДУЛОВИЧ-ТОПАЗУНОВИЧ Володимир
Митрофанович***

(05.06.1860-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Аккерман Бессарабської губернії. Закінчив Оренбурзьку Неплюєвську військову гімназію, 3-тє Олександрівське

військове училище (1880), Офіцерську артилерійську школу (1904). Служив у 6-й резервовій, 74-й артилерійських бригадах та у 3-й Східно-Сибірській стрілецькій артилерійській бригаді, в складі якої брав участь у Російсько-японській війні. Згодом служив у 33-й, 6-й артилерійських бригадах та у 21-му мортирному артилерійському дивізіоні. З 01.12.1912 р. — полковник. З 28.10.1914 р. — командир 15-го мортирного артилерійського дивізіону. З 25.04.1917 р. — начальник 6-ї артилерійської бригади. Останнє звання у російській армії — полковник. 10.02.1918 р. — демобілізувався з російської армії.

З 10.06.1918 р. — у резерві чинів головного артилерійського управління Армії Української Держави. З 06.07.1918 р. — помічник начальника рушничної частини ГАУ Армії Української Держави. З 22.10.1918 р. — начальник 5-го збірно-рушничного відділу ГАУ Армії Української Держави. З 16.02.1919 р. перебував поза штатом ГАУ Дієвої армії УНР. Станом на 31.08.1919 р. — начальник збройного та хімічного відділу ГАУ Дієвої армії УНР. З 16.11.1919 р. — у резерві старшин ГАУ з 25.04.1920 р. — т. в. о. начальника вогне-хімічного відділу артилерійської управи Військового міністерства УНР.

У листопаді 1923 р. повернувся в Україну. У 20-х рр. жив у Києві. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 107; Спр. 730 — С. 79–80.

РАДЧЕНКО Антін Васильович

(6.08.1882-13.06.1922) — полковник Армії УНР.

Родом з Кролевецького повіту Чернігівської губернії. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 173-го піхотного Кам'янецького полку (Черкаси, згодом — Чернігів). Останнє звання у російській армії — підполковник.

В українській армії з 1918 р. У грудні 1919 р. — інтернований польською владою у Луцьку. З лютого 1920 р. був придільний до штабу 1-ї (згодом — 6-ї) Січової дивізії Армії УНР. У травні 1920 р. — командир Старшинського куреня 6-ї дивізії, згодом — помічник командира 6-ї запасної бригади Армії УНР, підполковник. З 03.08.1920 р. — начальник оперативного відділу штабу 1-ї Кулеметної дивізії

Армії УНР. До 28.02.1922 р. перебував у складі 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. У подальшому був переведений до управління військових комунікацій Генерального штабу УНР.

Перебував на еміграції в Польщі. Помер від травм, одержаних під час трагічного випадку на роботах у м. Слонім Гродненської губернії, там же похований.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 108; Спр. 905. — С. 31; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 100. — С. 2; Монкевич Б. З останніх днів боротьби//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6. — С. 4–7; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 137.

РАДЧЕНКО Григорій Тимофійович

(4.08.1894—?) — підполковник Армії УНР.

Родом із с. Спаське на Чернігівщині. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 22.12.1917 р. — начальник відділу зв'язку штабу 26-го Українського корпусу. З 24.02.1918 р. — старший ад'ютант штабу 26-го корпусу військ Центральної Ради. З 17.04.1918 р. — молодший ад'ютант штабу Харківського (згодом — 7-го) корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З червня 1918 р. — старшина Сердюцької дивізії Армії Української Держави. З 10.08.1918 р. — слухач Інструкторської школи старшин. З 03.01.1919 р. — на посаді обер-старшини оперативного відділу штабу Лівобережного фронту Дієвої армії УНР з 30.01.1919 р. — старшина для доручень оперативного відділу штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З 01.05.1919 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 30.04.1920 р. — старшина штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 25.05.1920 р. — завідувач квартирного відділу столичного коменданта у Вінниці. З 23.06.1920 р. — начальник дислокаційного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. У 1929 р. закінчив гідротехнічний відділ Української господарської академії у Подєбрадах. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 142; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 152.

РАК Онисим Григорович

(14.02.1883–1938?) — підполковник Армії УНР.

Народився на Полтавщині. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 1-м розрядом та з відзнакою (занесенням на мармурову дошку) (1907), служив у 73-му піхотному Кримському полку. Закінчив Миколаївську військову академію Генерального штабу за 2-м розрядом (1914), переведений до Генерального штабу у 1915 р. Брав участь у Першій світовій війні: командував роту 73-го піхотного Кримського полку. З 08.07.1915 р. викладав у 3-й Київській школі прапорщиків. З 15.07.1916 р. — старший ад'ютант та з 06.12.1916 р. — в. о. начальника штабу 49-ї піхотної дивізії. Під час війни був двічі поранений (24.09.1914, 13.05.1915), нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — підполковник (з 15.11.1917).

З 01.12.1917 р. — штаб-старшина для доручень штабу 26-го Українського корпусу. З 20.01.1918 р. — начальник штабу українізованої 65-ї піхотної дивізії військ Центральної Ради. З квітня 1918 р. — начальник штабу 11-ї пішої дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 30.12.1918 р. — начальник штабу 6-го Полтавського корпусу військ Директорії.

З 31.01.1919 р. — начальник штабу Чорноморської дивізії Дієвої армії УНР. З 20.02.1919 р. до 24.03.1919 р. — начальник штабу та в. о. начальника Південно-Східної групи Дієвої армії УНР. Станом на 31.08.1919 р. — штаб-старшина для доручень Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 14.10.1919 р. — начальник організаційного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР (ГУГШ). З 19.03.1920 р. — начальник відділу навчання військ ГуГШ УНР. З 19.04.1920 р. — начальник відділу статутів та навчання військ Генерального штабу УНР.

Рак Онісім фото 1927 року (з приватної колекції)

У листопаді 1920 р., після відступу Армії УНР на територію, зайняту польською армією, залишився в Ямпільському повіті, де у грудні 1920 р. вступив на службу до РСЧА: служив на посаді завідувача сектором загальної військової освіти ямпільського військового комісара. З 12.10.1922 р. — начальник канцелярії ямпільського військового комісара. З жовтня 1922 р. — викладач 51-х піхотних Харківських курсів. Згодом — викладач Харківської школи червоних старшин. Репресований у 1937–1938 рр.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. -G 461–462; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва. — 1923. — С. 186; Чугуевцы, Новый Сад. — 1939. — Кн. 2. — С. 37; Євтимович В. Історія статуту польової служби// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 9. — С. 14–16; Омельченко Т. Від Кременчука до Бірзули//За Державність. — Каліш. — 1929. — Ч. 1. — С. 165–169.

РАТУШНИЙ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

З 03.01.1919 р. — отаман для доручень командувача Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 12.01.1919 р. — т. в. о. помічника командувача Південно-Західного району Дієвої армії УНР. З 17.02.1919

р. — старшина для доручень командувача Південно-Західного району Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. -Оп 1. — Спр. 7. — С. 1, 10,102.

РАХВАЛЬСЬКИЙ

див.: Рихвальський

РЕВА

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 11.05.1919 р. — командир 52-го пішого дієвого Збараського полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7 — С 139

РЕВІШИН Олександр Петрович

(11.11.1870-11.06.1920?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, Миколаївське кавалерійське училище (1891), вийшов корнетом до 25-го (згодом — 9-го) драгунського Казанського полку (Житомир), закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1904), брав участь у Російсько-японській війні. Служив на штабових посадах у Київській військовій окрузі. З 21.08.1908 р. — викладач Тверського кавалерійського училища. З 29.03.1909 р. — підполковник. З 25.03.1912 р. — полковник. З 18.07.1914 р. — начальник штабу 1-ї Туркестанської козачої дивізії. З серпня 1914 р. — начальник штабу 3-ї Донської козачої дивізії. З 12.06.1915 р. — начальник штабу 16-ї кавалерійської дивізії. З 24.01.1916 р. — командир Кримського кінного полку. Нагороджений Георгіївською зброєю (09.03.1915, за бій 21.08.1914). З 07.07.1917 р. — начальник штабу 9-ї кавалерійської дивізії. З 03.09.1917 р. — начальник штабу 2-го кавалерійського корпусу. З 29.09.1917 р. — генерал-майор.

З кінця 1917 р. — начальник українізованої 9-ї кавалерійської дивізії, згодом перейменованої на 3-тю Сердюцьку кінну дивізію

військ Центральної Ради. З 20.07.1918 р. — начальник адміністративної управи канцелярії Військового міністерства Української Держави. 01.10.1918 р. звільнився з української служби.

Тоді ж перейшов до т. зв. Особливого корпусу, що формувався переважно з офіцерів, що відмовилися служити в Армії Української Держави, для боротьби проти більшовиків. У складі частин корпусу брав участь у боях з військами Директорії. У грудні 1918 р. виїхав до Одеси. З 26.01.1919 р. перебував у резерві чинів Збройних Сил Півдня Росії. З 13.06.1919 р. — начальник Чеченської кінної дивізії ЗСПР. З 18.03.1920 р. — командир Окремої Кримської кінної бригади Збройних Сил Півдня Росії.

27.05.1920 р. потрапив у полон до червоних. Ймовірно, розстріляний.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 3. — Спр. 7-а — Накази по 3-й Сердюцькій дивізії; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 1123; Список Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 79; «Русский Инвалид». — Петроград. — 1915. — № 61; Кручинин А. С. Крымско-татарские формирования в Добровольческой армии. — Москва — 1999. — С. 11–15.

РЕВУЦЬКИЙ Борис Петрович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 10-го Східно-Сибірського стрілецького полку (Владивосток). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Ревуцький Борис, фото 1918 року (Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 3)

На початку 1918 р. працював у Військовому міністерстві Центральної Ради. Учасник вуличних боїв у Києві проти більшовиків у січні 1918 р. У січні 1919 р. був керівником делегації Директорії на урочистостях з нагоди злуки УНР та ЗУНР у Коломиї. Подальша доля невідома.

Євтимович В. Здобуття «Праги»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 3. — С. 5–18; С. 7.

РЕМБАЛОВИЧ Іван Семенович

(28.01.1897 — після 1949?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Городня Чернігівської губернії. Закінчив Віленське воєнне училище (Полтава, 1915). У 1917 р. — помічник дивізійного інженера 5-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Ремболович Іван, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

На початку 1918 р. — командир сотні Вільного Козацтва у Городні. Згодом — командир пішої півсотні городнянської повітової військової комендатури. З 04.01.1919 р. — старшина 20-го Павлоградського кінного полку Дієвої армії УНР. З 18.01.1919 р. — старшина Кінного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. — начальник відділу зв'язку штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку. З лютого 1920 р. служив у 2-й (згодом — 6-й Січовій) дивізії Армії УНР. З 04.08.1920 р. — начальник відділення зв'язку штабу Армії УНР. З 27.10.1921 р. — начальник оперативного відділу штабу Київської повстанчої дивізії Української Повстанської армії Ю. Тютюнника. Учасник Другого Зимового походу. 12.11.1921 р. був поранений. 17.11.1921 р. під с. Малі Миньки потрапив до полону, втік з-під розстрілу.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у м. Корнін Коломийського повіту.

Влітку 1943 р. разом з двома синами вступив до Добровольчої дивізії СС «Галичина». Очолював Штурмовий батальйон дивізії. У битві під Бродами дістав важке поранення, а обидва сини загинули. Подальша доля достеменно невідома: за одними даними загинув під Бродами, за іншими — у листопаді 1944 р. прибув до Коломийського

району Галичини та у складі Української повстанської армії брав участь у бойових діях проти військ МДБ і 06.11.1949 р. був схоплений загоном МДБ у с. Космач Яблунівського району.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 653. — С 34–55; Ф. 3172. — Оп 1. — Спр. 67. — С. 48; Янов М. Кіш УВК в Чернігові// Українське Козацтво. — 1973. — Ч. 2(24). — С. 28–35; Ремболович І. 1918 р. на Чернігівщині//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С 86–98; Приходько М. Спростування //За Державність. — Варшава — 1939. — Ч. 9. — С 249–252; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 156–171; Огмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген. хор. Ю. Тютюнника в листопаді 1921 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С. 12–20, Шпілінський О. Базар//За Державність. — Каліш — 1932. — Ч. 3. — С. 108–134; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215; Сергійчук В. ОУН-УПА в роки війни, нові документи і матеріали. — Київ. — 1996. — С 238; Список поляглих вояків 1-ї Української Дивізії та інших формувань... — Лондон. — 1953. — С. 92

РЕУТОВ Кость Васильович

(3.10.1896-3.04.1968) — підполковник Армії УНР.

Народився в м. Харків. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

У 1917 р. — один з учасників українізації 6-го армійського корпусу та перетворення його на 2-й Січовий Запорізький військ Центральної Ради. У 1918 р. — старшина 2-го Запорізького полку Армії Української Держави, був підвищений гетьманом П. Скоропадським до ранги значкового. У 1919 р служив у Запорізькому корпусі та Запорізькій групі Дієвої армії УНР. 1920 р. — старшина штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР. У 1928 р. закінчив гідротехнічний відділ Української господарської академії у Подєбрадах. Потому мешкав на еміграції у Чехословаччині.

Помер та похований у м Гартфорді (США).

Наріжний С Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С 152;
Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запоріжського корпусу/Дабор. — Варшава. — 1927. — Ч. 4. — С 71–87;
Дороговказ. — 1968. — Ч. 40. — С. 17

РЕШЕТНИКОВ Євген Миколайович

(1881 — після 1931) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Харків. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1901), вийшов підпоручиком до 32-ї артилерійської бригади (Острог), у складі якої брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — командир 1-го дивізіону 32-ї артилерійської бригади. Останнє звання у російській армії — підполковник.

В українській армії з 05.04.1918 р. — командир батареї 11-ї легкої гарматної бригади Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 20.11.1918 р. — помічник командира 31-го гарматного полку військ Директорії. З 07.03.1919 р. — командир 1-ї батареї 1-ї Волинської гарматної бригади Дієвої армії УНР. 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону.

З 15.07.1919 р. по 10.03.1920 р служив у Північно-Західній добровольчій армії генерала Юденіча, був інспектором артилерії та начальником штабу 5-ї Лівенської дивізії.

Після розформування армії звернувся до українського консула в Естонії з проханням посприяти поверненню до української армії. З літа 1920 р. — начальником секретарської частини Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР.

У листопаді 1923 р. повернувся в Україну, викладав фізкультуру в одній зі шкіл Полтави. Заарештований 15.10.1930 р. разом із 24-літнім сином у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 07.05.1931 р. був засуджений до 10 років виправно-трудових робіт. Подальша доля невідома.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 2604, архівно-слідча справа Решетнікова Є. МЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С 100–101; Спр. 730. — С. 106–107, 121–122.

РЕШКЕ Освальд Адольфович

(?—?) — начальник штабу групи Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 8-го Східно-Сибірського стрілецького полку (урочище Барабаш). Останнє звання у російській армії — підполковник.

Навесні 1919 р. — начальник оперативного відділу штабу Східного фронту Дієвої армії УНР. З початку серпня 1919 р. — начальник штабу Київської групи Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 80, 82, 199.

РЄЗВУХІН

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

З 14.12.1918 р. — т. в. о. начальника штабу 8-ї пішої кадрової дивізії.

ЦДАВОУ. — Ф 1078. — Оп. 2. — Спр. 39. — С 31.

РИБАЛКО-РИБАЛЬЧЕНКО Федір Хомич

(1893—?) — підполковник Армії УНР.

На військовій службі з 01.10.1914 р. Закінчив 1-ше Київське військове училище (1915). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 20.12.1917 р. — командир кінно-кулеметного загону 1-го Гайдамацького куреня військ Центральної Ради в Одесі, з 28.12.1917 р. — командир цього куреня. З 28.02.1918 р. — комендант ст. Бірзула. З 04.07.1918 р. — помічник начальника голтського відділу залізничної охорони. З 20.10.1918 р. — начальник знаменського відділу залізничної охорони. З 05.02.1919 р. — командир збірного куреня Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР. З 13.03.1919 р. — комендант 1-го етапу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку. З 01.04.1920 р. — командир старшинської сотні 6-ї запасної бригади Армії УНР. З

01.05.1920 р. — зв'язковий старшина при 4-й дивізії польської армії. З 21.06.1920 р. представник Генерального штабу УНР при штабі польських військ. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1078. — Оп. 2. — Спр. 53. — С 78; Спр. 169. — С. 118.

РИБАЧУК Микола

(06.12.1890-19.09.1966) — підполковник Армії УНР.

Народився у Києві. Навчався на юридичному факультеті Санкт-Петербурзького університету, закінчив військове училище у Петрограді. Брав участь у Першій світовій війні, був двічі поранений. У 1917 р. — начальник унтер-офіцерської школи запасних гвардійських полків у Петрограді. Останнє звання у російській армії — капітан.

Восени 1917 р. організував у Петрограді український курінь, з яким 01.12.1917 р. увійшов до українізованого X армійського корпусу. З весни 1918 р. — старшина Військового міністерства УНР. Станом на 04.08.1920 р. — комендант штабу Головного управління Генерального штабу УНР. Учасник Другого Зимового походу.

Рибачук Микола, фото 1920 року (За Державність — Варшава. — 1938 — 4 8)

З 1928 р. служив контрактним офіцером польської армії — у складі 41-го піхотного полку у Сувалках. На чолі батальйону 3-го Гродненського полку брав участь у Німецько-польській війні та обороні польськими військами Львова від німців у вересні 1939 р. Останнє звання у польській армії — майор.

Рибачук Микола, фото 1960-х років (Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 4/5)

У 1941–1944 рр. працював в Українському центральному комітеті у Кракові та Любліні.

З 1944 р. — на еміграції у Західній Німеччині, з 1950 р. — у США. 24.05.1964 р. прийняв священицький сан, був настоятелем церкви Пресвятої Богородиці УПЦ у Кліфтоні (штат Нью-Джерсі). Похований на Баунд-Бруці.

Тризуб. — Нью-Йорк. — 1966 — Ч. 41. — С 23, Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р// Київська Старовина — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 90—102, Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1966. — № 4–5. — С. 90.

РИБИЦЬКИЙ Аркадій Олександрович

(1867 — після 1931) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Кам'янець-Подільський. Закінчив Псковський кадетський корпус, Єлисаветградське кавалерійське училище (1887), вийшов корнетом до 34-го (згодом — 12-го) драгунського Стародубівського полку (Волочиськ). З 1910 р. — підполковник з переводом до 2-го лейб-драгунського Псковського полку (Сувалки), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. З 1915 р. — полковник, командир полку. Останнє звання у російській армії — полковник. 28.11.1917 р. демобілізувався з російської армії та повернувся до Кам'янця-Подільського.

З 15.04.1918 р — член Подільської ремонтної комісії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 24.09.1918 р. — командир 13-го Стародубського кінно-козачого полку Армії Української Держави. З 01.03.1919 р — голова окремої Чернігівської ремонтної комісії Дієвої армії УНР. З 01.05.1919 р. — голова Подільської ремонтної комісії Дієвої армії УНР. З 01.05.1920 р. — начальник головного управління ремонту (постачання) війська кінським складом. З 30.10.1920 р. — булавний старшина для доручень при інспекторі кінноти Армії УНР. З 12.11.1920 р. — булавний старшина 1-го відділу Організаційного управління Генерального штабу УНР. У 1921 р. представлявся до звання генерал-хорунжого, але представлення було відхилене.

05.12.1923 р. повернувся в Україну, був призначений викладачем до Українського кавалерійської школи ім. С. Будьоного у Зінов'євську (теперішній Кіровоград). У 1925 р. демобілізувався з РСЧА. Працював у Зінов'євську інструктором з коневодства. 16.10.1930 р. був заарештований у справі «Весна» (т; зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 15.06.1931 р. був засуджений до 5 років заслання у Казахстані. Подальша доля невідома.

Рибицький Аркадій, фото 1930 року (ДАСБУ)

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093. — Т. 2388, архівно-слідча справа Рибицького А. О.; ЦДАВОУ. — Ф 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С 73–74; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С 37.

***РИХВАЛЬСЬКИЙ (Абрильба-Рихвальський) Йосип
Григорович (Георгійович)***

(12.02.1896-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з міщан Житомира. Склав іспит на однорічника 2-го розряду при 1-му Київському реальному училищі. 11.10.1915 р. вступив рядовим до 26-го піхотного запасного батальйону. 08.10.1916 р. закінчив 3-тю Київську школу прапорщиків.

Навесні 1917 р. — голова української ради 53-ї піхотної дивізії, з 19.05.1917 р. — уповноважений Центральної Ради при 39-му армійському корпусі. З 30.12.1917 р. — комісар Центральної Ради при штабі Особливої армії. З 5.04.1918 р. — повітовий військовий комісар Центральної Ради у Чорнобилі (до травня 1918 р.). У грудні 1918 р. — січні 1919 р. — старшина повстанського загону отамана Соколовського, з 30.01.1919 р. — повітовий військовий комендант Директорії у м. Овруч, з 25.08.1919 р. — повітовий військовий комендант УНР у м. Липовець. Влітку 1920 р. — начальник штабу 6-ї запасної бригади Армії УНР. Восени 1920 р. — начальник штабу 2-ї

Кулеметної бригади 2-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. З 10.11.1920 р. — штаб-старшина для доручень начальника Окремого корпусу кордонної охорони УНР. Доля після 1921 р. невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 169–181; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 122; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 46; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 150, 158.

РІДЧЕНКО Володимир Миколайович

(1893—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Харків. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З січня 1918 р. — командир сотні Окремого куреня ім. Яна Кармелюка військ Центральної Ради. З грудня 1918 р. — командир 1-го куреня 2-го Запорізького полку ім. Я. Кармелюка Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу у складі збірного пішого полку Запорізької дивізії. У 1920–1921 рр. — командир 8-го Кармелюцького куреня 3-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Рідченко Володимир, фото 1918 року (ЦДАКФДУ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С 97-зщ Ф
3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С 24

РОГОЖНИКІВ Іван Анатолійович

(18.09.1877-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Казань. У російській армії — підполковник.

З 11.12.1920 р. — приділений до штабу 20-го куреня 7-ї бригади 3-ї
Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 67–72; Ф.
3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 34

РОГАЛЬСЬКИЙ Микола Сильвестрович

(23.02.1894—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Юрківці Київської губернії. Закінчив Володимирське військове училище (1915). Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1918 р. — організатор та керівник загонів Вільного Козацтва. З 3.03.1918 р. старшина 2-го Запорізького полку Окре мої Запорізької дивізії військ Центральної Ради. З 2.11.1918 р. — командир куреня 2-го Запорізького полку ім. І. Мазепи Рес публіканської дивізії військ Директорії, зго дом — Дієвої армії УНР. З січня 1920 р. старшина 6-ї Січової дивізії Армії УНР, з квітня 1920 р. — старшина 4-ї бригади Армії УНР. З 11.11.1920 р. — заступник командира 2-го куреня ім. І. Мазепи 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. У 1920—30-х рр. мешкав на еміграції у Польщі, з 1945 р. — у Німеччині.

ЦДАВОУ. — Ф 5235. — Оп. 1. — Спр. 1597. — С. 2–3.

РОГУЛЬСЬКИЙ Іван Васильович

(05.10.1892 — після 1924) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Голобутів Стрийського повіту Галичини. Закінчив Стрийську гімназію. 03.08.1914 р. був мобілізований до австро-угорської армії, служив у Легіоні Українських січових стрільців. 27.03.1915 р. був підвищений до звання фенриха. У складі Легіону УСС командував чотою протягом 5 місяців, сотнею — протягом 13 місяців, окремим технічним загonom — 2 місяці. У вересні 1916 р. потрапив до російського полону, перебував у таборі Дарниця під Києвом.

У листопаді 1917 р. вступив до Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців. З 01.03.1918 р. — командир 3-ї сотні у 1-му курені 4-го (1-го) Січового полку військ Центральної Ради. Після розформування полку німцями 30.04.1918 р. виїхав до Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Української Держави, де очолив 10-ту сотню 3-го Січового куреня 2-го Запорізького полку, складену з галичан-січовиків. Наприкінці вересня 1918 р., після отримання дозволу гетьмана П. Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців, переїхав разом із куренем до Білої Церкви, місця формування загону, на чолі сотні у 20-х числах листопада 1918 р. був поранений під Жулянами у боях з Офіцерськими дружинами. З

середини грудня 1918 р. — командир 1-го полку Січових стрільців військ Директорії. З 27.01.1919 р. — начальник Чернігівської групи з кількох полків, що оперувала проти червоних на Лівобережному фронті Дієвої армії УНР. З середини лютого 1919 р. повернувся на попередню посаду командира 1-го полку Січових стрільців.

17.04.1919 р. був важко поранений у бою під Шепетівкою. З середини липня 1919 р. — начальник 10-ї пішої дивізії Січових стрільців Дієвої армії УНР. 05.12.1919 р., після розформування Корпусу Січових стрільців, перейшов до Української Галицької армії. Навесні 1920 р. — командир 1-го пішого полку 4-ї бригади УГА отамана Шепаровича, яка незабаром перейшла до складу Дієвої армії УНР під командуванням М. Омеляновича-Павленка. У квітні 1920 р. на чолі полку був поранений у бою під Вапняркою. У травні 1920 р. перевівся до 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Очолив 47-й стрілецький курінь, у бою 05.06.1920 р. під Теплою дістав важке поранення. 25.06.1920 р. повернувся на посаду командира 47-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Станом на 10.12.1920 р. — придільний до штабу 16-ї бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. Перебував у безтерміновій відпустці.

Восени 1921 р., після розстрілу у Києві сотника Івана Андруха, під іменем Олександра Івановича Марчука виїхав в Україну для підпільної боротьби з більшовиками та керівництва Українською військовою організацією. Подальша доля невідома.

Рогульський Іван, фото 1915 року (Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 44. — С. 3-зв. — 4; Спр. 653. — С. 99; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 3; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Андрух І. Січові стрільці у корпусі ген. Натієва//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 4. — С. 6; УСС, Українські січові стрільці. — Львів. — 1935. — С. 149; ЦДАГПОУ. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М. С. — С. 57, 70–72.

РОЖАЛІН Володимир Григорович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився на Чернігівщині. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 4-го Східно-Сибірського гірського артилерійського дивізіону (Нерчинськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 12.03.1918 р. — старшина для доручень Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. З 25.01.1919 р. — начальник канцелярії Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 231–232

РОЗАНОВ Сергій Тимофійович

(20.09.1882-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Миколаївське інженерне училище (1903), Миколаївську інженерну академію, служив у 22-му саперному батальйоні. Останнє звання у російській армії — полковник.

У січні—травні 1919 р. — викладач Київської інженерної юнацької школи. Подальша доля невідома.

Зварич І. Київська інженерна юнацька школа// За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 91—107; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 36.

РОМАНОВСЬКИЙ Василь Іванович

(?—?) — полковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 1-го піхотного Невського полку. Останнє звання у російській армії — капітан.

У березні—травні 1920 р. — командир Старшинського куреня запасної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР, що формувалася у Бресті-Литовському. Доля після 1920 р. невідома.

Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 135–164.

РОМАНОВСЬКИЙ Генріх Олександрович

(26.12.1882-?) — підполковник Армії УНР.

Романовський Генріх, фото 1920 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956)

Народився у м. Луцьк. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1919 р. — командир куреня 2-го (згодом — 20-го) Запорізького полку ім. І. Мазепи Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. — командир 2-го Запорізького куреня ім. І. Мазепи 1-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

Дубовий І. Причинки до монографії отамана Волоха//Літопис Червоної' Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 9. — С 12; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С 37

РОСІНЕВИЧ Микола Олександрович

(14.02.1893-10.02.1946) — підполковник Армії УНР.

Народився у Ніжині Чернігівської губернії. Походив зі священницької родини. У 1914 р. був мобілізований, закінчив Чугуївське військове училище (1915). У складі 32-го Сибірського стрілецького полку брав участь у Першій світовій війні. Восени 1917 р. був переведений до 14-го Сибірського запасного полку. Останнє звання у російській армії — поручик.

Навесні 1918 р. повернувся в Україну. Закінчив Інструкторську школу старшин, служив у 27-му пішому Козелецькому полку Армії Української Держави (Чернігів). У листопаді 1918 р, після зайняття Чернігова військами Директорії, отримав наказ сформувати охоронний загін при Чернігівській міській комендатурі. На початку 1919 р. з загоном евакуювався до Проскурова, де незабаром влився до Запорізької бригади ім. С. Петлюри Дієвої армії УНР.

У лютому— травні 1919 р. — начальник оперативного відділу штабу цієї бригади. З травня 1919 р., після влиття бригади до Запорізької групи Дієвої армії УНР, начальник муиггрового відділення штабу цієї групи. У грудні 1919 р. захворів на тиф. Був інтернований польською владою. З березня 1920 р. — старший ад'ютант штабу 17-ї бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР. У 1921–1922 рр. — начальник оперативного відділу штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Росіневич Микола, фото 1945 року (ДАСБУ)

Росіневич Микола, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

Восени 1922 р. виїхав до Чехо-Словаччини. Закінчив лісничче відділення Української господарської академії у Подебрадах (1927). Працював секретарем філософського факультету Українського Вільного університету у Празі. Був одним із керівників Гетьманського руху у Чехо-Словаччині. З 1939 р. до березня 1944 р. — голова Союзу Гетьманців-Державників у Чехо-Словаччині.

21.05.1945 р. був заарештований відділом СМЕРШ 53-ї радянської армії та вивезений до Києва, де переданий до МГБ. Убитий у в'язничній лікарні кримінальними злочинцями за кілька днів до суду.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 2; ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 69550-фп. — Т. 1–3, архівно-слідча справа Росіневича М. О., Сіпка М. П. та інших; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972. — Кн. 2; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215.

РОЩИЦЬКИЙ Сергій Євстафійович

(18.10.1866 — листопад 1923) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Шпола Звенигородського повіту Київської губернії. Закінчив військове училище (1890), Миколаївську академію Генерального штабу за 2-м розрядом Станом на 01.01.1910 р. — підполковник, штаб-офіцер для особливих доручень інтендатського управління Іркутської військової округи. З 1910 р. — у відставці. У 1914 р. був мобілізований. У 1917 р. — корпусний інтендант 13-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 11.12.1920 р. — приділений до штабу 20-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. У 1921 р. — викладач загальної тактики Спільної юнацької школи. 01.12.1923 р. похований на цвинтарі Воля у Варшаві.

ЦДАВОУ: — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 67–72; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 34; Огрешко-Арський М. Воєнні школи Дієвої армії УНР//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 9–18; Незабытые могилы. — Москва. — 2005. — Т. 6. — Кн. 1. — С. 293.

РУБАНІСТИЙ Митрофан Якович

(1883—?) — підполковник Армії УНР.

Народився на х. Чіріно Хорольського повіту Полтавської губернії. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 114-го піхотного Новоторзького полку (Міттава). Останнє звання у російській армії — підполковник.

До 24.11.1920 р. — помічник командира 9-ї стрілецької бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 03.01.1921 р. — помічник

командира 21-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 73–79; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37–42.

РУДАНІВСЬКИЙ Володимир Олексійович

(22.06.1889—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Закінчив Володимирське реальне училище, Казанське військове училище (1911), вийшов підпоручиком до 12-ї артилерійської бригади, у складі якої брав участь у Першій світовій війні. З 27.12.1915 р. — командир 1-го парку 12-ї артилерійської бригади. З 22.05.1917 р. — капітан. Під час війни отримав контузію.

У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин. З 04.08.1918 р. — командир 1-ї батареї 28-го легкого гарматного полку Армії Української Держави. З 08.01.1919 р. — старшина 3-ї легкої гарматної бригади Дієвої армії УНР. З 13.01.1919 р. — начальник базисного склепу (складу) № 1 Головного артилерійського управління Дієвої армії УНР. З 31.03.1920 р. — начальник секретарського відділу Головного управління Генерального штабу УНР. З 03.07.1920 р. — начальник канцелярії 2-го генерал-квартирмейстера Генерального штабу УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 155. — С. 208, Спр. 169. — С. 145-зв.

РУДНИЦЬКИЙ Володимир Андрійович

(25.07.1876—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м. Житомир. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, артилерійське училище. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 45-ї артилерійської бригади (Вількомир). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 17.10.1918 р. — командир 3-го важкого гарматного полку Армії Української Держави. Навесні 1919 р. був приділений до штабу 1-ї Волинської гарматної бригади Дієвої армії УНР. 17.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. З 29.09.1919 р. — у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. З кінця жовтня 1919 р. — приділений до

штабу 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 79–83

РУДНЄВ (Рудись) Леонід Леонідович

(1877 — після 1931) — командир бригади Дієвої армії УНР.

Народився м. Фрідріхсбад (Фінляндія), походив з родини міщан, батько працював перекладачем фінської мови. Закінчив 1-ше військове Павлівське училище (1899), вийшов підпоручиком до київської фортечної артилерії. У 1904–1905 рр. брав участь у Російсько-японській війні. Під час війни одружився на простій дівчині з родини політичного засланиця, через що після повернення з Російсько-японської війни до Києва не був прийнятий офіцерським товариством. Перевівся до усть-двинської фортечної артилерії. Після початку Першої світової війни перейшов до 1-го важкого артилерійського дивізіону, у складі якого брав участь у бойових діях. Командував батареєю. З 12.06.1916 р. — командир парку 20-го окремого польового важкого артилерійського дивізіону. Останнє звання у російській армії — полковник.

Навесні—влітку 1918 р. за запрошенням румунського уряду служив у румунській королівській артилерії. Згодом демобілізувався і приїхав до Києва.

Руднєв Леонід, фото 1930 року (АЛСБУ)

У січні 1919 р. був мобілізований до Дієвої армії УНР, направлений у розпорядження штабу Південно-Західного фронту Дієвої армії УНР. Сформував та очолив чотири запасні батареї в районі р. Збруч. На початку червня 1919 р. переформував ці батареї у 2-гу гарматну бригаду Дієвої армії УНР, яка у складі 2-ї дивізії «Запорізька Січ» брала участь у боях з червоними та денікінцями. Учасник Першого Зимового походу. У лютому 1920 р. залишився хворим на тиф в Умані.

Після зайняття міста червоними був мобілізований до РСЧА. Працював викладачем Всеобучу в Умані. З грудня 1920 р. — викладач Всеобучу у Києві. 25.08.1921 р. був демобілізований як колишній петлюрівець. З 02.11.1922 р. працював вантажником на київському пасажирському вокзалі. 19.11.1930 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 07.07.1931 р. був звільнений з-під арешту з заборонаю проживання в Європейській частині СРСР та прикордонних районах. Виїхав на поселення до Кустанаю. Подальша доля невідома.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093-фп. — Т. 671, архівно-слідча справа Руднєва Л. Л.

РУКІН Володимир Миколайович

(01.02.1869-?) — полковник Армії УНР.

Закінчив Оренбурзький Неплюєвський кадетський корпус, 3-тє військове Олександрівське училище (1889), Миколаївську інженерну академію за 1-м розрядом (1896). З 07.06.1896 р. — у розпорядженні начальника інженерів Приамурської військової округи. З 17.08.1901 р. — обер-офіцер управління будівництва у Забайкаллі. З 16.05.1904 р. — у розпорядженні головного інспектора інженерної частини при головнокомандувачу російських військ на фронті проти японців. За Російсько-японську війну дістав орден Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Золоту Георгіївську зброю, звання підполковника. З 14.07.1905 р. — корпусний інженер 7-го Сибірського армійського корпусу. З 30.03.1907 р. — помічник начальника забайкальського інженерного депо. З 02.07.1909 р. — штаб-офіцер

інженерного управління Кавказької військової округи. З 06.12.1909 р. — полковник.

У 1918 р. — начальник 1-ї Української залізничної бригади Армії Української Держави. За Гетьманату П. Скоропадського 24.10.1918 р. був підвищений до звання генерального хорунжого, однак це звання згодом не визнавалося за ним штабом Армії УНР.

У 1919 р. служив інспектором інженерів Північно-Західної білогвардійської армії генерала Юденіча. У червні 1920 р. прибув у розпорядження штабу Дієвої армії УНР, був приділений до управління начальника військових комунікацій. З 19.07.1920 р. — начальник Технічних військ Дієвої армії УНР та зведеного загону бронепотягів. Подання на підвищення до рангу генерала-хорунжого було відхилене через службу в армії Юденіча. Після 1921 р. доля невідома.

Список чинам Военно-инженерного ведомства на 1914. — СПб. — 1914. — С 81; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55.

РУСАНОВ Аркадій Васильович

(22.01.1875 — до 1935) — полковник Армії УНР.

Походив із дворян Херсонської губернії. Народився у м. Єлісаветград. Закінчив Михайлівський Воронізький кадетський корпус, 3-тє Олександрівське військове училище (1895), вийшов підпрапорщиком до 15-ї артилерійської бригади (Одеса). Станом на 1910 р. служив у Сибірському резервному гірському артилерійському дивізіоні (Барнаул). З 20.11.1914 р. — командир 4-ї батареї 52-ї артилерійської бригади. З 16.07.1915 р. — підполковник, з 21.04.1917 р. — полковник. Під час Першої світової війни був двічі контужений. Нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою та Георгіївською зброєю (02.09.1917, за бій 25.09.1915).

З жовтня 1917 р. — командир дивізіону 12-ї артилерійської бригади (українізованої). З 05.10.1918 р. — командир 7-го легкого гарматного полку Армії Української Держави. З 29.12.1918 р. — командир 4-го кінно-гарматного полку Дієвої армії УНР. З 26.06.1919 р. — командир 1-го гарматного рекрутського полку Дієвої армії УНР. З червня 1920 р. — начальник 4-ї гарматної бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

Помер на еміграції.

Русанов Аркадій, фото 20-х років (Белградский альбом. — С. 164)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 29–30;
Белградский альбом — С. 164

РУСІЯН (Русіанов) Михайло Тимофійович

(16.11.1876-?) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Байдарські Ворота Таврійської губернії. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус (1894), 2-ге Костянтинівське військове училище (1896), вийшов підпоручиком до 1-ї гарматної бригади. 17.03.1905 р. з дивізіоном своєї бригади влився на поповнення до 10-ї Східно-Сибірської стрілецької артилерійської бригади, що брала участь у Російсько-японській війні. З 25.12.1906 р. — молодший офіцер 31-ї артилерійської бригади (Білгород). З 24.08.1910 р. — начальник 4-го Сибірського гірського артилерійського парку. З 04.03.1911 р. — командир батареї у 4-й Сибірській стрілецькій артилерійській бригаді. З 30.06.1913 р. — начальник відділу ручної зброї Іркутського артилерійського складу. З 01.12.1914 р. — начальник 2-го бойового відділу Ковненської фортеці. З 23.12.1914 р. — начальник 3-го артилерійського дивізіону Брест-Литовської важкої артилерії. З 18.02.1915 р. — начальник господарчої частини 2-го Брест-Литовського окремого важкого артилерійського дивізіону. З 19.05.1915 р. — командир 2-ї батареї 127-ї артилерійської бригади. З 22.08.1916 р. — підполковник. З 20.05.1917 р. — командир 1-го дивізіону 127-ї артилерійської бригади, закінчив Офіцерську артилерійську школу (1917). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 08.01.1918 р. — інспектор артилерії українізованого 5-го Кавказького корпусу. З 23.05.1918 р. — начальник 123-ї артилерійської бригади Армії Української Держави. З 10.10.1918 р. — командир 44-го легкого гарматного полку Армії Української Держави. З 10.12.1918 р. — помічник командира 15-го важкого гарматного полку військ Директорії. З січня 1919 р. — інспектор артилерії Катеринославського Коша Дієвої армії УНР. З середини квітня 1919 р. — командир Холмської артилерійської бригади Дієвої армії УНР. З 27.05.1919 р. — референт з артилерійських справ 2-го товариша військового міністра УНР та начальник управління постачання Головного артилерійського управління УНР. З 19.03.1920 р. — начальник Артилерійської управи Військового міністерства УНР. З 06.06.1920 р. — в. о. начальника головної управи постачання Військового міністерства УНР. Незабаром за фінансові зловживання був засуджений до арештантських рот, однак покарання не відбував. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 49. — С. 50; Спр. 68. — С. 116–117; Оп. 2. — Спр. 311. — С. 1–2.

РУЦЬКИЙ Василь Миколайович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. служив у 4-му Київському корпусі Армії Української Держави. У 1919 р. — начальник відділу навчання військ Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Станом на 12.09.1919 р. — начальник відділу з улаштування та служби закордонних військових представників. Станом на 09.1919 р. значився хворим. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204.

***РЯБІНІН (Рябінін-Скляревський) Олександр
Олександрович***

(11.05.1878 — після 1937) — генеральний хорунжий Армії Української Держави, відомий український історик.

Походив з дворян Ярославської губернії. Закінчив Солігалицьке повітове училище, Казанське піхотне юнкерське училище (1899), слрків у 29-му піхотному Чернігівському полісу (Забалканський штаб, Польща). У 1904 р. перевівся до 7-го піхотного Сибірського Красноярського полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1907). З 26.11.1909 р — старший ад'ютант штабу 32-ї піхотної дивізії (Рівне). З 05.05.1910 р. — старший ад'ютант штабу 37-ї піхотної дивізії (Санкт-Петербург). З 1913 р. — підполковник. Брав участь у Першій світовій війні: старший ад'ютант оперативного відділу штабу 9-ї армії, в. о. начальника штабу 74-ї, 12-ї, 37-ї, 64-ї піхотних дивізій з 1916 р. — полковник, командир 169-го піхотного Ново-Трокського полку. Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою.

01.12.1917 р. за постановою Українського військового комітету 9-ї армії був призначений командувачем 26-го Українського корпусу. З

січня 1918 р. — генерал-майор з наказу Генерального штабу колишньої російської армії, який ще функціонував на той момент у Петрограді. З 01.04.1918 р. — начальник штабу 7-го Харківського корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 12.10.1918 р. — начальник військово-історичного відділу Головного управління Генерального штабу Української Держави. З 20.12.1918 р. до середини січня 1919 р. — 1-й генерал-квартирмейстер штабу Дієвої армії УНР.

Рябінін Олександр, фото 1907 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Згодом виїхав до Одеси, де одружився з Марією Дмитрівною Склярєвською та перебрав її прізвище і таким чином уник мобілізації до Збройних Сил Півдня Росії.

18.04.1919 р. був мобілізований до РСЧА. Займав посади в. о. начальника мобілізаційного управління штабу Одеської військової округи та в. о. помічника начальника управління Військових навчальних закладів України. З вересня 1919 р. перебував у Москві як упорядник військово-історичної комісії та військової секції Головархіву. З 01.09.1920 р. — співробітник військово-історичної комісії РСЧА. У подальшому — викладач Одеської піхотної школи та Вищого Одеського інституту. У січні 1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). На слідстві визнав себе винним у причетності до офіцерської організації, однак був звільнений. Повернувся на роботу до Одеського обласного

архіву. Вдруге був заарештований наприкінці 1937 р. Подальша доля невідома.

Автор великої кількості військово-теоретичних праць з досвіду Російсько-японської війни та талановитих досліджень з історії українського козацтва.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 3. — Спр. 5. — С. 2; Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 44-зв. — 45; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 93; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва. — 1923. — С. 195; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 332.

***

Керівники Директорії та Дієвої армії УНР, Кам'янець-Подільський, липень 1919 року. Сидять: Ф. Швець, С. Петлюра, А. Макаренко. Стоять (зліва направо): ад'ютант Петлюри О. Доценко, начальник канцелярії М. Миронівч, полковник Куликівський, сотник Осецький, генерал-квартирмейстер Генерального штабу О. Шайбле, військовий

міністр УНР В.Петрів, посильний Г. Швець, начальник Головної юридичної управи Є. Мошинський (ЦДАКФДУ)

Керівний склад штабу Дієвої армії УНР з іноземними військовими представниками, Кам'янець-Подільський, липень 1919 року. Сидять (зліва направо): начальник оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР М. Капустянський, начальник політичного департаменту Міністерства внутрішніх справ УНР Кульчицький, начальник штабу Дієвої армії УНР В. Сінклер, французький військовий представник лейтенант Бомон, військовий міністр УНР В. Петрів, англійський військовий представник полковник В. Фрітч, командувач Дієвої армії УНР В. Тютюнник, американський військовий представник підполковник Аінстрон, генерал-квартирмейстер Генерального штабу УНР О.Шайбле. У другому ряді за спиною В Тютюнника його ад'ютант Є. Маланюк (За державність. — Варшава. — 1939. — № 9)

С

САВИЦЬКИЙ (Савінський)

(? -?) командир гарматної батареї військ Центральної Ради.

Останнє звання у російській армії — капітан.

Героїчно загинув у бою проти червоних поблизу Бердичева у лютому 1918 р. (після бою на тілі нарахували 27 багнетних ран). Його іменем було названо 1-шу Запорізьку батарею Армії УНР. Похований на Аскольдовій могилі у Києві.

Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928. — С. 25–28.

САВОСЬКО Іван Пилипович

(13.08.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Красавець Козелецького повіту Чернігівської губернії. У складі 60-го піхотного Замосцького полку брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (17.12.1916) Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1918 р. служив у 3-му Сердюцькому полку Армії Української Дерясави. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання сотника. Учасник Першого Зимового походу. У 1920–1921 рр. — начальник штабу 1-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

Савосько Іван, фото 1920 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956)

З 1923 р. жив на еміграції у Скальмержице (Польща). Подальша доля невідома.

Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956;
Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия.
Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 738;
ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 35.

САВЧЕНКО

(?—?) — командир куреня Дієвої армії УНР.

Станом на 16.08.1919 р. — командир 3-го технічного куреня 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

САВЧЕНКО Володимир Павлович

(14.08.1882-18.02.1957) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Сквирі Київської губернії. У 1900 р. вступив однорічником 2-го розряду до 176-го піхотного Переволоченського полку, звідки через два роки вступив до Чугуївського піхотного юнкерського училища (прискорений випуск 1905 р.) У складі 66-го піхотного Бутирського полку був відряджений на Російсько-японську війну, яка на момент прибуття полку вже скінчилася. Згодом служив у 70-му піхотному Рязькому полку (Краснік, Польща), з яким вирушив на Першу світову війну. Під час Першої світової війни командував ротою 70-го піхотного полку, батальйоном 542-го піхотного Лепельського полку. В 1917 р. вступив на прискорені курси Військової академії Генерального штабу, встиг закінчити лише старший курс (при більшовиках). Протягом 1917 р., між семестрами, обіймав посади старого ад'ютанта штабів 18-ї та 136-ї піхотних дивізій. Останнє звання у російській армії — капітан (з 22.04.1917 р.). Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою.

Савченко Володимир, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

26.07.1918 р. прибув з Радянської Росії, де закінчив Академію Генерального штабу, у розпорядженні Генерального штабу Української Держави. З 01.11.1918 р. — старший ад'ютант штабу 7-ї пішої дивізії Армії Української Держави, у складі якої перейшов на бік Директорії. У другій половині січня 1919 р. — начальник штабу групи Січових

стрільців на чолі з І. Рогульським. Згодом — молодший ад'ютант штабу Східного фронту Дієвої армії УНР. З 03.03.1919 р. — начальник залізничної частини оперативного відділу штабу Східного фронту Дієвої армії УНР. З 06.06.1919 р. — начальник оперативної частини штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР, т. в. о. начальника штабу 6-ї Запорізької дивізії, а з 01.11.1919 р. — начальник штабу 8-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. Наприкінці листопада 1919 р. був інтернований польською владою. З 23.06.1920 р. — начальник відділу укомплектування Головного управління Генерального штабу УНР. З 03.08.1920 р. — начальник штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. З 06.09.1920 р. був приділений до штабу Армії УНР. З 01.11.1920 р. — начальник 1-го відділу організаційної управи Генерального штабу УНР.

У 1943 р. служив у штабі Поліської Січі отамана Бульби-Боровця. Після роззброєння Поліської Січі на початку осені 1943 р. Українською повстанською армією відмовився служити в УПА та виїхав до Кракова.

З 1950 р. жив у США, де й помер. Похований на цвинтарі Баунд-Брук.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 1–2; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 129-зв.; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1584. — С. 123; Ступницький Ю. Спогади про пережите. — Київ — Торонто. — 2000. — С. 57; Героїчний бій під Чорним Островом. — Торонто. — 1961.

САВЧЕНКО Григорій Олексійович

(1886—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Павлоград. Станом на 1.01.1910 р. — підпоручик 3-го Владивостоцького фортечного артилерійського батальйону. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920–1921 рр. — помічник командира та в. о. командира 1-ї Запорізької гарматної бригади Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 48.

САВЧЕНКО-БІЛЬСЬКИЙ Володимир Олександрович

(14.07.1867-21.09.1955) — генерал-хорунжий Військово-морського флоту УНР.

Походив з дворянської родини с. Оленівці Чернігівської губернії. На військовій службі з 1888 р. З 1893 р. — старшина. У 1907 р. був членом українського гуртка «Кобзарь» у Севастополі. Служив на Чорноморському флоті. З 06.12.1915 р. — підполковник по адміралтійству. У 1917 р. — командир Севастопольського півекіпажу. Останнє звання у російській армії — полковник по адміралтійству.

Був активним діячем українського військового руху в Криму та членом ради Севастопольської української чорноморської громади. З 23.12.1917 р. — директор канцелярії Морського секретарства Центральної Ради. З 05.01.1920 р. перебував поза штатом. Станом на 19.04.1920 р. — начальник Морського генерального штабу УНР. Станом на 04.08.1920 р. — помічник начальника управління Морського флоту УНР. Протягом 19.05.-11.07.1920 р., 25.07.-17.11.1920 р. та з 04.07.1921 р. — начальник Головної військово-морської управи Військового міністерства УНР (до її ліквідації у 1922 р.).

Савченко-Більський Володимир, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1935. — Ч. 5)

У 1943 р. був одним із ініціаторів формування у складі вермахту Українського визвольного війська. З 1945 р. жив на еміграції у Франції. Помер та похований у м. Абодант.

Шрамченко С. Рідкий Ювілей//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 9. — С. 7; Михайлик М. Український національний рух у Криму в 1917 році// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 6. — С 12–14; Ч. 7–8. — С 22–26; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 252; Список флота на 11.04.1916. — СПб. — 1916. — С. 770; Список флота на 1917. — СПб. — 1917. — С. 146.

САВЧИНСЬКИЙ Леонід Опанасович

(30.10.1879-?) — полковник Армії УНР.

Народився на Поділлі. Закінчив гімназію, Київське піхотне юнкерське училище (1900), служив у 74-му піхотному Ставропольському полку. Закінчив Олександрівську військово-юридичну академію за 1-м розрядом. Станом на 01.01.1910 р. — капітан, помічник голови військово-прокурорського нагляду Варшавської військової округи. З 10.04.1911 р. — підполковник. З 22.04.1911 р. — військовий слідчий Київської військової округи. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — голова суду 4-ї кінної дивізії Армії Української Держави. У 1919 р. — юрисконсульт Головного управління постачання Військового міністерства УНР. З 25.08.1919 р. — начальник канцелярії управління 2-го помічника Військового міністра УНР у справах постачання. Доля після листопада 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 213; Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — С. 1108.

САДОВСЬКИЙ Михайло Вікентійович

(29.07.1887-29.12.1967) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у Києві. Закінчив реальне училище, навчався у Київському університеті. Закінчив Чугуївське військове училище (1912), вийшов підпоручиком до 167-го піхотного Острозького полку (Черкаси), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — помічник начальника інспекторського відділу Головної шкільної управи Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави. У 1919 р — 1-й помічник начальника учбового відділу Головної шкільної управи Військового міністерства УНР. 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. 21.09.1919 р. повернувся до Дієвої армії УНР, служив на посаді помічника начальника культурно-освітнього відділу Головного управління Генерального штабу. Станом на 19.04.1920 р. — помічник начальника відділу призначення на посади Військового міністерства УНР, сотник. З 07.07.1920 р. — начальник канцелярії Головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР.

Садовський Михайло, фото 40-х років (Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952. — Ч. 1)

Після 1923 р. перебував на еміграції у Польщі. Виконував обов'язки начальника канцелярії Військового міністерства УНР в екзилі. З 1928 р. — заступник голови Українського воєнно-історичного товариства.

З кінця 1940 р. перебував на посаді в. о. Військового міністра УНР, підтримував ідею формування у складі німецької армії українських збройних формувань, зокрема — Українського визвольного війська (1943) та Української національної армії (1945). У 1944 р. Державним центром УНР в екзилі був підвищений до рангу генерал-хорунжого.

З 1945 р. жив на еміграції у Німеччині та Франції. У 1952 р. переїхав до Канади, жив у Торонто. Був ініціатором створення у Канаді Українського воєнно-історичного інституту, який відновив видання збірника «За Державність» та «Бібліотеки воєнно-історичного товариства», що видавались до 1939 р. у Польщі. Встиг видати 10-й та 11-й збірники «За Державність», а також кілька книг спогадів. Помер та похований у Торонто.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 38–41; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 39; Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р./УЛітопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10; Євтимович В. Олелько Сергійович Остапура-Степовий//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С. 29–33; Білон П. Спогади. — Пітсбург. — 1952; Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 559–560; Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). — Львів. — 2003. — С. 81, 173, 174, 195, 196, 352, 353, 367; Некролог//Вісті Комбатанта, — Нью-Йорк. — 1968. - № 1. — С. 60–62; Некрологу/Вісті братства вояків 1 УД УНА. — Мюнхен — 1968. — Ч. 128.

САЖИН Микола Костянтинович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив військове училище (1909), вийшов підпоручиком до 9-го Східно-Сибірського стрілецького полку (Владивосток). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 03.04.1918 р. — завідувач пересуванням українських ешелонів з Мінська до Києва. З 08.09.1918 р. — начальник загального відділу залізничної управи Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. У 1919 р. — помічник начальника

Головного залізничного управління Військового міністерства УНР. З 23.06.1920 р. — начальник дорожньо-технічного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 148.

САЗОНІВ Олександр Порфирійович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 27.06.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Станом на 12.07.1919 р. — начальник мобілізаційної комісії при штабі Кам'янець-Подільської залози. Доля після листопада 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 201–204.

САКУН Павло Омелянович

(?—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився на Харківщині. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 158-го піхотного Кутаїського полку (Бобруйськ). З 1914 р. — капітан 157-го піхотного Імеретинського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (09.06.1915, за бій 5.11.1914). Останнє звання у російській армії — полковник.

У квітні 1920 р. — начальник відділу постачання штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 01.11.1920 р. — командир 1-го Запасного куреня 1-ї Запасної бригади Армії УНР.

У 1921–1922 рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 137; Самутін П. Командний складі VI-ї Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С 72.

САЛЬСЬКИЙ Володимир Петрович

(04.07.1885—04(05).10.1940) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Сальський Володимир, фото 1915 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Народився у м Острог Волинської губернії. Походив з дворян Волинської губернії. Витримав іспит за 6 класів при Острозькій гімназії, закінчив Віленське піхотне юнкерське училище (1906), вийшов підпоручиком до 126-го піхотного Рильського полку (Острог). Незабаром перевівся до 132-го піхотного Бессарабського полку (Київ). Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1912), був першим у випуску, нагороджений малою срібною медаллю з занесенням на мармурову дошку академії. З 18.07.1914 р. — старший ад'ютант штабу 70-ї піхотної дивізії. З 10.09.1915 р. — капітан. З 27.05.1916 р. — в. о. помічника старшого ад'ютанта оперативного відділу штабу 12-ї армії. З 24.02.1917 р. — старший ад'ютант оперативного від ділу генерал-квартирмейстерства штабу 12-ї армії. З 02.04.1917 р. — підполковник. За Першу світову війну був нагороджений Георгіївською зброєю (01.06.1915), всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, французьким орденом Почесного Легіону.

Сальський Володимир, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

З листопада 1917 р. — на українській службі: начальник штабу 1-ї Сердюцької дивізії військ Центральної Ради. В кінці 1917 р. — начальник штабу командувача протибільшовицьких сил на Лівобережній Україні полковника Ю. Капкана У січні 1918 р. — начальник штабу отамана Ковенка. З 10.03.1918 р. — у комісії з формування української армії. З 22.06.1918 р. — 1-й помічник начальника відділу піших шкіл Головної шкільної управи Військового міністерства Української Держави. З кінця січня 1919 р. — начальник Головної шкільної управи Військового міністерства УНР.

З кінця травня 1919 р. — командувач Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 26.09.1919 р. — командувач Дієвої армії УНР. З 05.11.1919 р. — військовий міністр УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий. З 10.02.1921 р. — член Вищої військової ради УНР.

З 1924 р. до дня смерті — Військовий міністр уряду УНР в екзилі. Помер та похований у Варшаві, на цвинтарі Воля.

В Армії УНР також служив рідний брат В. Сальського — хорунжий Олександр Сальський (поручик — посмертно), який брав участь у Другому Зимовому поході, потрапив до полону та був розстріляний під Базаром.

Син В. Сальського Юрій (1915 р. н.) закінчив польську льотну школу у Дембліні (1939). У 1939–1945 рр. як льотчик польських ВПС брав участь у боях проти німців у Польщі, Франції, Великобританії.

З 1951 р. жив у Канаді. У 1953–1980 рр. — радник з військово-повітряних та військово-космічних питань Військового міністерства Канади. Автор численних праць з теорії та практики військової авіації, балістики, космічних операцій.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 151–174; ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4-зв; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 2111.1918. — С 48-зв. — 49; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 652; Список Генерального пггльб 1917. — СПб. — 1917. — С. 142; Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р.//Літопис Червоної Калини — Львів. — 1937, Ч. 12. — С. 7—10; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921) — Львів. — 1927. — Ч. 1 — С. 137; Завадський В. Генерал Володимир Сальський//За Державність — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 235–237, Shandmk P Arms of valor. — 1959; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972 — Кн. 2. — С. 162–165; Валійський А. Ген Володимир Сальський//Вісп Комбатанта. — Нью-Йорк — 1965. — № 5. — С. 36–40; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма — Київ. — 2002. — С. 192, 215, 261; Біографічний довідник до історії українців Канади — Вінніпег. — 1986. — С. 561; Капусгянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Мьяланюк Є\ Уривки зі спогадів. — Київ. — Темпора — 2004. — С. 61, 91, ' 99,101,104–106,108,112,113.

САМИСІН

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

З березня 1918 р. — помічник командира (згодом — командир) куреня Інструкторської школи старшин Армії УНР, згодом — Армії Української Держави та Дієвої армії УНР. Навесні 1919 р. — в. о. начальника Інструкторської школи старшин. 17.05.1919 р. з частиною

вихованців школи потрапив у Луцьку до польського полону. Подальша доля невідома.

Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р. // Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10.

САМІЙЛЕНКО Степан Сергійович

(15.12.1896-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Прилуки. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

Самійленко Степан, фото 1950-х років (Самійленко С. Ані слави. — Нью-Йорк. — 1965)

У 1917 р. служив у 66-му піхотному Батуринському полку. З осені 1917 р. — старшина 1-го Українського панцерного дивізіону військ Центральної Ради. Комендант автопанцерника «Гайдамака». 09.02.1918 р. з залишками дивізіону влився до Богданівського куреня Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З 12.03.1918 р. — командир кулеметної сотні 1-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. З квітня 1918 р. — командир кулеметної сотні, згодом — куреня 4-го Запорізького полку ім. Б. Хмельницького. Перебував на цій посаді у 1919 р. У січні 1920 р. разом зі старшинами полку ім. Б. Хмельницького був заарештований гайдамаками отамана

О. Волоха. Втік з-під арешту, приєднався до Кінного полку Чорних Запорозжців, у складі якого брав участь у Першому Зимовому поході. У 1920–1923 рр. — командир кулеметної сотні 1-го Кінного полку Чорних Запорозжців Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. З 1950 р. — у США.

Самійленко С. Дні слави. — Нью-Йорк. — 1958, Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956; ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Он. 1. — Спр. 98. — С. 50.

САМОЙЛІВ Микола Олексійович

(1883 — після 1931) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Народився у Москві. Закінчив Казанське піхотне юнкерське училище (1905), Імператорську Миколаївську академію за 2-м розрядом (1911, переведений до Генерального штабу у 1914). З 1911 р. викладав у Чугуївському військовому училищі. З початком Першої світової війни призначений старшим ад'ютантом штабу 9-го армійського корпусу. Згодом — в. о. начальника штабу 174-ї піхотної дивізії, штаб-офіцер для доручень 38-го армійського корпусу, начальник штабу 1-ї Сибірської стрілецької дивізії, начальник штабу 11-ї Сибірської стрілецької дивізії, в. о. начальника штабу 2-го Кавказького корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 11.10.1918 р. — в. о. начальника штабу Північної бригади Окремого корпусу кордонної охорони Української Держави. З 23.01.1919 р. до березня 1919 р. — начальник штабу 19-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої армії УНР.

У подальшому служив у Збройних Силах Півдня Росії. У березні 1920 р. перебував у резерві при штабі Донського корпусу Російської армії П. Врангеля.

Згодом служив у РСЧА, приховавши службу в білих арміях. З 02.11.1920 р. — начальник 1-го відділу організаційного управління Всероглавштабу РСЧА. З 01.03.1921 р. — начальник відділення з підготовки військ штабу РСЧА. З 1924 р. секретар інспекції піхоти РСЧА з уставної частини. З 1926 р. — помічник начальника науково-статутного відділу штабу РСЧА. У 1928 р. був демобілізований через

хворобу, викладав військові дисципліни у Тімірязівській сільськогосподарській академії. 13.02.1931 р. був заарештований у справі «Весна» (контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 10.05.1931 р. був засуджений на 10 років виправно-трудоих робіт. Подальша доля невідома.

Самойлів Микола, фото 1931 року (ДАСБУ)

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 67093. — Т. 130, архівно-слідча справа Самойліва М. О.; ЦДАВОУ — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 4. — С. 25. — Спр. 5. — С. 44; Список лиц с высшим общим военным.

САМОКІШИН (Самокіш) Роман

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР. В австро-угорській армії — підстаршина.

3 березня 1918 р. — командир Українського Галицького куреня у Полтаві. 3 листопада 1918 р. — командир Катеринославського полку Січових стрільців військ Директорії. У лютому 1919 р. — начальник 5-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. Наприкінці березня 1919 р. з відома отамана Південно-Східної групи Дієвої армії УНР Т. Янова залишив Дієву армію УНР та виїхав до Галичини. Подальша доля невідома.

Вінтоняк І. Укр. Галицький курінь у Полтаві, 1918 р// Український Скиталець. — Йозефів. — 1922. — Ч. 13. — С 1–3; Ч.

14. — С 9-11; Ч. 15. — С 9-11; Ч. 16. — С 2-4; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта. — 1970. — Ч. 3-4. — С. 66-67; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 82, 297.

САМУТИН (Самутін) Петро Зотович

(25.11.1896-14.09.1982) — сотник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Походив з селян Переяславського повіту Полтавської губернії. Закінчив 2-гу Київську школу прапорщиків (15.04.1916), служив молодшим офіцером 207-го піхотного запасного батальйону.

Самутін Петро, фото 30-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

З 14.05.1917 р. служив у 15-му піхотному Шліссельбурзькому полку, який у грудні 1917 р. був українізований та перейменований у 21-й Січковий Запорізький полк Вільної України (входив до складу 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради). З 25.11.1917 р. був ад'ютантом та командував куренем цього полку. 01.05.1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин, згодом — молодший старшина 2-го пішого Волинського полку Армії Української Держави. 01.07.1918 р. звільнився з армії, як студент господарчої школи.

01.11.1918 р. був мобілізований до 28-го пішого Стародубського полку, у складі якого перейшов до військ Директорії. З 01.12.1918 р. — помічник командира цього полку. З 01.06.1919 р. до 05.12.1919 р. — державний інспектор 8-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. До 28.02.1920 р. перебував на інтернуванні у Польщі. Згодом — старшина штабної сотні 6-ї Стрілецької дивізії Армії УНР, з жовтня 1920 р. — командир цієї сотні.

З 1928 р. — контрактний старшина польської армії, служив у 13-му піхотному полку у м. Пултуськ. У 1938 р. закінчив польську Вищу військову школу. Брав участь у Німецько-польській війні, був у розпорядженні начальника 1-ї піхотної дивізії Легіонерів. З 09.09.1939 р. — помічник начальника етапів армії «Модлін». Був поранений. 17.09.1939 р. в районі м. Грубешів потрапив до німецького полону. Останнє звання у польській армії — майор.

У 1943 р. був одним із ініціаторів створення у складі вермахту Українського визвольного війська.

З 1950 р. жив на еміграції у США. Помер та похований у Балтіморі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075 — Он 1. — Спр. 67. — С 60–61, Спр. 131. — С. 24; Оп. 2. — Спр. 44. — С. 10-зв. — 11; РГВИА. — Ф. 409. -Оп1. - п/с 187–095; Самутин П. Коротка історія штабової сотні VI-ї Січової стрілецької дивізії//Українське Козацтво. — № 36–37. — С. 27–31; Самутин П. «VI-та Січова стрілецька дивізія» та ін. статті// Вісті Комбатанта. — 1970. - № 3–4. С. 14–19; № 5. — С. 12–16; 1974. - № 1. — С. 22–37; № 2. — С. 21–28, № 3–4. — С. 15–22; № 5. — С. 33–41; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1983. — Ч. 1. — С 70–71. Самутин П. Організація українського війська за часів Української Держави у 1918//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1965. - № 4. — С. 6–16; № 5. — С. 10–15.

САФОНІВ Яків Васильович

(22.10.1877-10.02.1918) — начальник штабу 1-го Українського корпусу військ Центральної Ради.

Закінчив Корочансько-Олександрівську гімназію, Одеське піхотне юнкерське училище (1897), вийшов підпоручиком до 136-го піхотного Таганрозького полку (Єлисаветград). Закінчив Миколаївську академію

Генерального штабу за 1-м розрядом (1904). Брав участь у Першій світовій війні, служив на штабових посадах в Одеській, Кавказькій та Іркутській військових округах. З 22.03.1909 р. — підполковник. З січня 1915 р. — полковник, в. о. начальника штабу 37-ї піхотної дивізії. З 15.10.1915 р. — командир 15-го стрілецького полку. За Першу світову війну був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (21.02.1917, за бій 23.05.1916) та Георгіївською зброєю (26.02.1917, за бій 15.07.1916). Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

Сафонів Яків, фото 1917 року (з приватної колекції Олексія Шереметьєва)

З 30.08.1917 р. — начальник штабу 34-го армійського корпусу, який 18.07.1917 р. був українізований та перетворений на 1-й Український. 09.02.1918 р. разом з начальником корпусу Я. Гандзюком виїхав до Києва за розпорядженнями військового міністра. На околиці Києва був схоплений більшовиками. Розстріляний разом з Я. Гандзюком після відмови перейти на бік червоних.

Список Генерального штаба 1914. — СПб. — 1914. — С. 497;
Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 1275; Список

Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 83; «Русский Инвалид». — Петроград. — 1917. - № 103; Кочубей В. Генерал Я. Г. Гандзюк//Военная Быль. — Париж. — 1966. - № 78. — С 1–5; № 79. — С. 17–21; Серета М. Сторінка з історії визвольної боротьби/ Літопис Червоної Калини. — Львів 1931. — Ч. 11. — С. 15–17.

САХНО-УСТИМОВИЧ Олександр Олександрович

(23.11.1880-15.06.1942) — полковник Армії Української Держави.

Походив з дворян Полтавської губернії. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1901), вийшов підпоручиком до 5-ї артилерійської бригади (Житомир). У 1917 р. — ад'ютант командувача Київської військової округи. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Сахно-Устимович Олександр, фото 1918 року (з приватної колекції)

Став одним із перших організаторів українського військового руху в російській армії. 08.03.1917 р. був обраний заступником голови наради вояків-українців київської залоги, на якій було засновано Український військовий клуб ім. Павла Полуботка. У квітні 1917 р. був переведений на посаду ад'ютанта командувача Одеської військової округи. У травні 1917 р організував та очолив 1-й Гайдамацький курінь, на базі якого восени 1917 р. було розгорнуто

Одеську Гайдамацьку бригаду військ Центральної Ради. З квітня 1918 р. — старший особистий осавул П. Скоропадського. За Гетьманату був підвищений до звання полковника.

У 1919–1920 рр. служив у Збройних Силах Півдня Росії та Російській армії П. Врангеля. З липня 1920 р. був придлений до цивільного управління Російської армії П. Врангеля як експерт з українського питання.

Восени 1920 р. номінально очолював т. зв. Катеринославський Повстанський Кіш Російської армії П. Врангеля, на чолі якого у 1921 р. прибув до Румунії та приєднав його до інтернованої там 2-ї Кулеметної бригади Армії УНР.

З 1921 р. жив на еміграції у Німеччині. Помер у Берліні. Похований на кладовищі Тегель.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 299–136; Незабытые могилы. — Москва -2005. — Т. 6. — Кн. 1. — С 446; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии — Москва. — 2004. — С. 467; Слащов-Крымский Я. А Белый Крым 1920. -Москва. — 1990. — С. 187, 189, 190, 214; Янчевський М Зі споминів//За Державність. — Каліш. — 1930. — № 2. — С. 137–147; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002. — С. 25.

СВАРИКА Василь Михайлович

(1.03.1875-28.04.1965) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив із дворян. Народився у с. Сологубівці Роменського повіту Полтавської губернії. Закінчив Орловський кадетський корпус, 2-ге Костянтинівське військове училище (1895), вийшов підпоручиком до 13-ї артилерійської бригади. У березні 1897 р. — листопаді 1898 р. у складі 13-ї гарматної бригади брав участь в експедиції на острів Крит. З 14.03.1901 р. служив у 13-му летючому артилерійському парку. З 06.02.1904 р. — у 2-му мортирному артилерійському парку. З 09.10.1906 р. — офіцер-вихователь Суворівського кадетського корпусу. Капітан з 25.05.1907 р. З 21.10.1907 р. служив у 42-й артилерійській бригаді. З 03.09.1909 р. — у 44-й артилерійській бригаді. З 19.07.1914 р. — командир 5-ї батареї 42-ї артилерійської бригади. З 12.01.1916 р. — полковник за бойові заслуги. З 06.08.1916 р. — командир 2-го

дивізіону 42-ї артилерійської бригади. Був отруєний газами 13.03.1917 р. З 01.10.1917 р. — помічник керуючого артилерійською частиною Особливої армії. З 16.11.1917 р. — т. в. о. керуючого артилерійською частиною. За Першу світову війну мав Георгіївську зброю (24.01.1917, за бій 29.07.1915) та всі нагороди до Святої Анни II ступеня з мечами та биндою.

Сварика Василь, фото 1919 року (ЦДАВОУ)

З 12.03.1918 р. — інспектор артилерії Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. З 07.10.1918 р. — командир 11-го легкого гарматного полку Армії Української Держави. З 27.01.1919 р. — помічник командира 4-ї гарматної бригади Дієвої армії УНР. З 15.03.1919 р. — інспектор артилерії VIII коша Південної групи Дієвої армії УНР. З 26.03.1919 р. перебував у резерві старшин Дієвої армії УНР. З 23.05.1919 р. потрапив у Радзивиліві до польського полону. 15.09.1919 р. повернувся до Вінниці у розпорядження штабу Дієвої армії УНР, помічник начальника Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. З 13.10.1919 р. — т. в. о. начальника Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. З 15.11.1919 р. — член ліквідаційної комісії ГАУ. З 20.01.1920 р. — лектор Кам'янець-Подільської спільної юнацької школи. З 09.02.1920 р. — член організаційного комітету ГАУ Військового міністерства УНР. З 30.03.1920 р. — помічник начальника Артилерійської управи

Військового міністерства УНР. З 06.07.1920 р. — т. в. о. начальника Артилерійської управи Військового міністерства УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Франції. Помер та похований у м. Везінек (Франція).

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 4143; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 118–119. — С. 147, Оп. 2 — Спр. 722. — С. 424–425; Сгтр. 730. — С 17–18; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 1–2; Тризуб. — Нью-Йорк. — 1965. -Ч. 34. — С 24.

СВЕНЦИЦЬКИЙ Олександр Миколайович

(30.08.1891-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Тульчин Брацлавського повіту Подільської губернії. Закінчив Подільську духовну семінарію, Одеське військоve училище (01.06.1915), служив у 33-му запасному полку. З вересня 1915 р. — на фронті у складі 9-го Фінляндського стрілецького полку. Під час Першої світової війни був двічі поранений. З липня 1917 р. — штабс-капітан.

Закінчив Інструкторську школу старшин (01.05.1918), служив у 8-му пішому Подільському та 9-му пішому Вінницькому полках, у подальшому — у 2-му учбовому запасному курені Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — у Коші охорони Республіканського ладу. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. З початку червня 1920 р. — командир сотні в Охороні Головного Отамана УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Сгтр. 87. — С. 23; Ф. 3172. — Оп. 1. — Сгтр. 73. — С. 49.

СВІДЕРСЬКИЙ-ПОНОМАРЕВСЬКИЙ Іван Єфимович

(24.06.1869—?) — полковник Армії Української Держави.

Закінчив гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1895), служив у 8-му стрілецькому полку. Брав участь у Російсько-японській війні, був контужений. Станом на 01.01.1910 р. — капітан, старший ад'ютант штабу 2-ї стрілецької бригади (Ченстохов). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 23.11.1917 р. — начальник загального відділу Українського Генерального штабу. З 01.06.1918 р. — помічник начальника управи

персонального складу Головного штабу Української Держави. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання полковника. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а — С. 26; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст.) січня 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. -Ч 5. — С. 2–3; Список капитанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — 1911. — С 1508.

СВІРЧЕВСЬКИЙ Інполім Вікторович

(12.08.1974–1920?) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 1-ше Павлівське військоve училище (1895), служив у 14-й артилерійській бригаді (Кишинів). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1903). Брав участь у Російсько-японській війні, був контужений. Служив на штабових посадах в Одеській військовій окрузі. З 06.12.1908 р. — підполковник. З 06.11.1911 р. — полковник. Брав участь у Першій світовій війні. Обіймав посади начальника штабів 63-ї, 125-ї, 151-ї піхотних, 6-ї Кавказької та 4-ї Туркестанської стрілецьких дивізій. З 18.11.1915 р — командир 62-го піхотного Суздальського полку. 06.01.1916 р. був поранений. З 02.04.1917 р. — генерал-майор з жовтня 1917 р. — начальник 16-ї піхотної дивізії 6-го армійського корпусу.

З травня 1918 р. до 29.10.1918 р. — начальник 16-ї пішої дивізії Армії Української Держави. 28.12.1918 р. подав прохання про зарахування в Дієву армію УНР, але побажав служити в Одесі, яка на той час вже була зайнята військами Антанти та білими.

Того ж дня виїхав до Одеси. З початку 1919 р. у резерві Збройних Сил Півдня Росії. З 08.11.1919 р. — командувач 8-ї Донської пластунської бригади. З 25.03.1920 р. — у резерві командного складу Російської армії П. Врангеля. У жовтні 1920 р. залишився у захопленому червоними Криму. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1077. — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 39. — С. 2–3; Список Генерального штаба на 1914. —

СПб. — 1914.

СВОБОДА Володимир Олександрович

(1884—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Житомирі. Закінчив військове училище. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 20-го Туркестанського стрілецького батальйону (Бухарське ханство). Згодом перевівся до артилерії. У 1917 р. — командир батареї «А» 2-го окремого важкого дивізіону. Останнє звання у російській армії — підполковник.

В українській армії з 18.09.1918 р. — помічник командира 5-го легкого гарматного полку Армії Української Держави.

18.07.1919 р. — 10.03.1920 р. служив у Північно-Західній добровольчій армії генерала Юденіча командиром 1-го запасного артилерійського дивізіону.

У 1920–1922 рр. — т. в. о. референта Артилерійської управи Армії УНР.

У 1920—30-х рр. — жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 875. — С 58–59.

СЕКЕРЖИЦЬКИЙ Вікентій Онуфрійович

(02.03.1859—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Варшавське піхотне юнкерське училище (1887), служив у 26-му піхотному Могилівському полку (Радам). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — лубенський повітовий військовий комендант. 10.05.1919 р. у складі 1-ї запасової бригади Дієвої армії УНР прибув до Луцька. 17.05.1919 р. потрапив до польського полону. 18.09.1919 р. повернувся з полону у розпорядження штабу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 26–27; Список підполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — С. 626

СЕКРЕТ Михайло Федорович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив Одеське військове училище (1912), вийшов підпоручиком до 75-го піхотного Севастопольського полку (Гайсин), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Герогіївською зброєю (13.10.1916). Останнє звання у російській армії — капітан.

26.10.1917 р. був призначений командиром 4-го Сердюцького Георгіївського імені Івана Богуна полку у Києві (колишнього — 1-го Київського Георгіївських кавалерів) військ Центральної Ради. З 01.01.1918 р. — помічник начальника залізничної охорони Лівобережної України. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до рангу військового старшини. У 1919 в українській армії не служив. З серпня 1920 р. до 12.09.1920 р. — командир 2-ї бригади 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. Згодом — приділений до штабу 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. Дезертував у серпні 1921 р.

Повернувся в Україну. У 1920-х рр. жив у Києві, працював агрономом. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 115. — С 4; Оп. 2. — Спр. 653. — С 30; Тарнавський А Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 1. — С. 22, Монкевич Б. З останніх днів борагьби//Атгопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. -Ч. 6. — С. 4–7; Пекарчук І. Правда про 10 і 11 листопада 1920 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 1. — С 8–9; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. -Москва -2004. — С. 745.

СЕЛЕГІЙ Михайло Максимович

(27.02.1897-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Охтирка. Останнє звання у російській армії — поручик.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. У 1920–1922 рр. — старшина 20-го куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 34–36.

СЕЛЕЦЬКИЙ Федір Йосипович

(28.12.1885-04.05.1919) — сотник Дієвої армії УНР (по смертно).

Походив з родини учителя. Закінчив юридичний факультет Санкт-Петербурзького університету. 23.07.1914 р. був мобілізований однорічником 1-го розряду до 67-го піхотного Тарутинського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївським хрестом IV ступеня. Був двічі поранений. 06.11.1914 р. отримав звання прапорщика 01.06.1915 р. закінчив 4-літні курси Олексіївського військового училища. З 03.02.1916 р. — начальник поліцейської команди

17-ї піхотної дивізії. З 03.03.1916 р. — командир взводу дивізійного обозу 17-ї піхотної дивізії.

На I Всеукраїнському військовому з'їзді 18–20.05.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. З березня 1918 р. — секретар Військового міністерства УНР, начальник военно-комісарського відділу Українського Генерального штабу. З грудня 1918 р. — начальник загальної управи Військового міністерства УНР. Героїчно загинув у бою під с. Розваж Острозького повіту Волинської губернії. Під № 1 довічно занесений до списків Армії УНР.

Селецький Федір, фото 1919 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 137.759; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 170; Кедровський В. В боротьбі за Державність//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 9—22.

СЕМОСЕНКО Іван

(1894–1920) — повстанський отаман.

Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У 1917 р. служив у 2-му Українському козацькому полісу ім. П. Полуботка військ Центральної Ради. У листопаді 1918 р. сформував у Лубнах окремих партизанський загін, на чолі якого брав участь у боях проти гетьманських частин під час протигетьманського повстання. У січні 1919 р. переїхав на Правобережну Україну, де загін був розгорнутий у т. зв. Запорізьку бригаду ім. С.Петлюри у складі двох куренів при кінній та кулеметній сотнях. Після перебування на фронті у березні 1919 р. залишки бригади в середині травня 1919 р. були передані до складу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. 01.05.1919 р. І. Семосенко був заарештований та перебував під слідством за звинуваченням в організації єврейських погромів. У жовтні 1919 р. був звільнений з кам'янецької в'язниці частинами Збройних Сил Півдня Росії, які вступили до міста. З 17.01.1920 р. був військовим комісаром та командувачем т. зв. червоних повстанських військ Брацлавського повіту. У квітні 1920 р. вступив до 2-ї (згодом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР, але незабаром був викритий як такий, що перебував під слідством. Намагався втекти, але на чеському кордоні був схоплений польською поліцією та переданий до рук української влади. Страчений за звинуваченням в організації єврейських погромів.

Середа М. Отаман Семосеш<o/УЛітопис Червоної Калини — Львів. — 1930. — Ч. 4 — С. 12–14; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). -Київ. — 2003. — С. 280; Денник Начальної Команди УГА — Нью-Йорк — 1974 — С 186–188.

СЕРЕБРЕННИКІВ Михайло Олександрович

(19.09.1873—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1900), служив у 124-му піхотному Воронізькому полку (Харків), у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Закінчив Військово-інтендантську академію. У 1914–1917 рр. служив в інтендантському управлінні XII армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 29.09.1919 р. — начальник Головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

Список капитанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — 1911 — С 1692.

СЕРЕДА Михайло Тимофійович

(1887–1939) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

3 грудня 1917 р — в. о. начальника штабу 1-ї Української дивізії військ Центральної Ради. 3 квітня 1918 р. — начальник оперативного відділу штабу 2-ї пішої дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави та Дієвої армії УНР. 17.03.1919 р — начальник штабу 1-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. 3 червня 1919 р. — приділений до штабу Дієвої армії УНР. 3 09.10.1920 р. — начальник штабу Запасних військ Армії УНР.

Середа Михайло, фото 1919 року (Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч. 1)

У 1920—30-х рр. викладав історію в Українській гімназії у Каліші. Автор численних спогадів. За деякими свідченнями у 1945 р. був заарештований органами НКВС. Помер у м. Каліш, похований у Щепіорно.

ЦДАВОУ — Ф. 3683 — особистий фонд Середи М. Т.; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 137; Середа М. Отаманщина, Отаман Волох//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч. 5. — С. 12–14; Середа М. Отаман Палієнко//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1929. — Ч. 3. — С. 22–24; Середа М. Отаман Козир-Зірка//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 11. — С. 11–13; Середа М. Отаман Юрко Тютюнник//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10. — С. 15–17; Середа М. Отаман Волинець//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч. 7–8. — С. 21–25; Середа М. Отаман Божко//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч. 1. — С 10–12; Середа М. Отаман Ангел//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930 — Ч. 9. — С. 14–16; Середа М. Отаман Шепель//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 2. — С.

6–8; Середа М. Отаман Ляхович//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч. 12. — С. 18–20; Середа М. Отаман Семосенко// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч. 4. — С. 12–14; Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі, 1920–1939. — Львів. -2000. — С. 132

СЕРЕДА Петро Терентійович

(16.05.1888-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Верхньодніпровськ Катеринославської губернії. На військовій службі з 1908 р. Закінчив Іркутське військово училище (1912). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан. Під час Першої світової війни потрапив до австро-угорського полону.

З травня 1916 р. брав участь у діяльності українського гуртка військовополонених-офіцерів. З квітня 1918 р. — командир 3-го куреня 3-го Сірожупанного полку 1-ї козацько-стрілецької дивізії, сформованої австро-угорським командуванням у таборах військовополонених-українців. У вересні 1918 р. був усунутий з посади за протигетьманську агітацію. З грудня 1918 р. — помічник командира Вінницького полку військ Директорії. З березня 1919 р. — помічник командира 2-го окремого учбового куреня Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — командир 1-го Подільського полку Коша охорони Республіканського ладу УНР. З березня 1920 р. — помічник командира запасного куреня при 4-й бригаді Армії УНР. З 15.05.1920 р. — командир 7-го куреня 3-ї запасної бригади Армії УНР. З 18.08.1920 р. — завідувач господарства 7-го запасного збірного куреня Армії УНР. З 10.11.1920 р. — командир 3-го кулеметного куреня 2-ї бригади 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР, на чолі якого 11.11.1920 р. був інтернований у Румунії.

З 1922 р. до 1940 р. очолював українську громаду у м. Джурджа, Бессарабія. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр 1067. — С. 70–71; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 73–74, Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. — № 1. — С. 83; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. — С. 158; Порохівський Г. Українська військова еміграція в Румунії//Табір. — 1929. -Ч. 11. — С. 76–86; Ч. 12. — С. 75–82. — Ч. 13; Вдовиченко О.

Українська військова еміграція в Румунії//Український Комбатант. — На Чужині. - 1956. -Ч. 4. — С. 20–21.

СИДОРЕНКО Леонід

(?-24.05.1919) — старшина Дієвої армії УНР.

Походив з Чернігівщини. Останнє звання у російській армії — підполковник (?).

З січня 1919 р. — командир 1-го куреня 1-го Синього полку Дієвої армії УНР. З кінця квітня 1919 р. — помічник командира цього ж полку. Загинув у бою за м. Оринін на Поділлі.

Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101.

СИДОРЕНКО («Сапорай») Сергій Фролович

(21.09.1897—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Герцацьке Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Сидоренко Сергій, фото 1919 року (Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч. 9)

У 1918 р. перебував у складі Українського Козацтва Чернігівщини. 3 грудня 1918 р. — командир окремої кінної сотні на Чернігівщині. У 1919 р. — командир сотні у складі кінного дивізіону 2-ї пішої дивізії «Запорізька Січ» Дієвої армії УНР. 3 січня 1920 р. — помічник командира 2-го кінного полку ім. І. Мазепи 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії

Сидоренко Сергій, фото 20-х років (ЦАЛКФАУ)

УНР. у 1921 р. та станом на 15.09.1922 р. був приділений до штабу 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР.

З 1923 р. до 1939 р. жив на еміграції у Каліші. Станом на 1958 р. мешкав у Новому Ульмі (Німеччина). Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 923. — С 18–25; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 99. — С. 51–53; Ремболович І. 1918 рік на Чернігівщині//За Державність. — Варшава. — 1938. - № 8. — С. 95–98; Серета М. Отаман Ангел//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 9. — С. 14–16.

***СИДОРЯНСЬКИЙ (Палій-Сидорянський) Михайло
Данилович (Дементійович)***

(08.11.1895–1963) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у м. Біла Церква. Навчався у Гірничому інституті (Санкт-Петербург). Закінчив Артилерійську Технічну школу

(Петроград, жовтень 1917), навчався в Єлисаветградському кавалерійському училищі.

У 1918 р. закінчив Інструкторську школу старшин, служив у 1-му Залізничному полку Армії Української Держави. У листопаді 1918 р. був одним із активних учасників протигетьманського повстання на Київщині. У 1919 р — отаман повстанських загонів у районі Таращі, згодом — старшина Київської групи Дієвої армії УНР. З травня 1920 р — начальник розвідного відділу штабу 4-ї Київської дивізії Армії УНР. З жовтня 1920 р. — командир 4-го кінного Київського полку 4-ї Київської дивізії Армії УНР. 25.10.1921 р. на чолі Відділу Окремого призначення (створеного на основі 4-го кінного Київського полку 4-ї Київської дивізії Армії УНР та доданої батареї) прорвався на територію Радянської України, де вів бойові дії та партизанів під час Другого Зимового походу Ю. Тютюнника. 29.11.1921 р. повернувся на польську територію. Під час Другого Зимового походу був поранений. Відмовився повертатися до таборів інтернованих українських вояків у Польщі, через що з 01.01.1922 р. офіційно рахувався дезертиром.

Сидорянський Михайло, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

З весни 1922 р. перебував на еміграції у Чехо-Словаччині. Закінчив Українську господарську академію у Подєбрадах (1927 р.). Згодом жив у Празі, де очолював Спільку українських інвалідів. У 1945 р. заарештовувався органами радянської військової контррозвідки

СМЕРШ. У 1945–1947 рр. перебував під слідством у МГБ СРСР. Даних про засудження або звільнення з місць ув'язнення немає. Помер у 1963 р. у Празі.

ДАСБУ — Фп. — Спр. 51908, архівно-слідча справа Ковальського П. П. та ін. — Т. 1. — С. 19–33. -Т. 3. — С. 305, 328; Отмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген. хор. Ю. Тютюнника в листопаді 1921 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. -Ч 6. — С 12–20; Шпілінський О. Базар//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 108–134; Зоренко Д. На партизанці//За Державність. — Каліш. — 1932. -Ч. 3. — С. 206–225; Чорний С. Сторінка з Другого Зимового Походу//За державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 192–205; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924. — С. 78, 86–88; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972. — Кн. 2. — С. 127; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 425; Бюлетень Союзу бувших українських вояків у Канаді. — Торонто. — 1963. — Ч. 16. — С. 28; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага — 1942. — С. 152.

СИЛЕНКО-КРАВЕЦЬ Порфирій Андрійович

(10.02.1893-20.07.1977) — підполковник Армії УНР (полковник в еміграції).

Походив з селян м. Черкаси Київської губернії. Закінчив Черкаське 4-класне міське училище. 15.03.1915 р. вступив однорічником 2-го розряду до 111-го піхотного запасного батальйону. Закінчив 2-гу Тифліську школу прапорщиків (01.08.1915), служив у 49-й бригаді державного ополчення, виконував обов'язки старшого ад'ютанта бригади. 11.04.1916 р. за власним бажанням був відправлений до 2-го Нерчинського полку Забайкальського козачого війська. З 23.06.1916 р. — ад'ютант полку. Останнє звання у російській армії — поручик.

Силенко-Кравець Порфирій, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У січні 1918 р. брав участь у боях проти більшовиків у Києві. За Гетьманату П. Скоропадського служив у Лубенському Сердюцькому кінно-козачому полку Армії Української Держави. З жовтня 1918 р. — старший ад'ютант

Чернігівського Коша Українського Козацтва. Станом на 18.10.1919 р. рахувався у резерві Головного інженерного управління Військового міністерства УНР.

З кінця 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії.

У травні 1920 р. повернувся до Армії УНР. З 06.07.1920 р. — начальник штабу Окремої кінної дивізії Армії УНР. 30.06.1921 р. був звільнений з посади до резерву старшин штабу армії.

З 1923 р. жив на еміграції у Польщі. Закінчив лісовий факультет Агрономічно-лісового інституту у Аублянах, працював інженером-лісничим.

Силенко-Кравець Порфирій, портрет 1940-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

У червні 1943 р. разом з сином Миколою вступив до Добровольчої дивізії СС «Галичина», був начальником постачання дивізії. 09.09.1945 р. з підрозділами УНА був інтернований в Італії.

З 1951 р. жив на еміграції у Торонто (Канада), був почесним головою братства вояків 1-ї Української дивізії у Канаді. Помер та похований у Торонто.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 25-256; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 140; Вісті Комбатанта, — 1968. — Ч. 4. — С. 26–27; Гончаренко А. З минулих днів//Вісті Комбатанта. — 1971. -Ч. 1. — С. 27–38; Підгайний Б. Полковник Силенко і полковник Сосідко//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1968. - № 4. — С. 26–29; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. ' 1977. - № 4. — С. 65–66.

***СИЛІН* Анатолій Юрійович**

(27.10.1880-21.11.1960) — полковник Армії УНР.

Силін Анатолій, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Походив з родини військового. Народився у м. Старокостянтинів. Закінчив Орловський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1902), вийшов підпоручиком до 6-ї кінно-артилерійської батареї 3-го кінно-артилерійського дивізіону. Закінчив за 2-м розрядом 2 курси Миколаївської академії Генерального штабу (1910), повернувся до батареї. З 06.09.1911 р. — старший ад'ютант штабу 3-ї кавалерійської дивізії. 20.03.1915 р. повернувся до 6-ї кінно-артилерійської батареї. 30.10.1915 р. за власним бажанням перевівся до 3-го уланського Смоленського полку. З 12.11.1915 р. — командир 5-го ескадрону цього полку. З 04.01.1916 р. — ротмістр. У 1917 р. — в. о. начальника штабу 3-ї кавалерійської дивізії.

З січня 1919 р. — начальник розвідного відділу Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР.

У лютому 1919 р. — начальник оперативного відділу штабу Східного фронту Дієвої армії УНР. У березні—травні 1919 р. — начальник штабу VIII коша Дієвої армії УНР. З 16.05.1919 р. — начальник 8-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 11.06.1919 р. — начальник штабу цієї дивізії.

У листопаді 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, з частинами яких навесні 1920 р. прибув до Польщі, де знову вступив до української армії.

З червня 1920 р. — начальник штабу 8-ї стрілецької бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 23.11.1920 р. — помічник командира 3-го кінного полку 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 30.06.1921 р. — начальник штабу Окремої кінної дивізії Армії УНР

З 1944 р. жив на еміграції у Західній Німеччині, був головою товариського суду Союзу українських вояків.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 78-425; ЦДАВОУ Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 83; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 6. — С. 20; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 215; Савченко В. Український рух у російських частинах//За Державність. — Каліш. — 1933. — Ч. 4 — С. 157; Некролог//Вісті братства бувших вояків УД У НА. — Мюнхен. — 1961. — Ч. 101.

СИЛІН Володимир Юрійович

(30.03.1891-?) — підполковник Армії УНР.

Рідний брат Анатолія Силіна. Народився у м. Старокостянтинів. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1917 р. — командир українізованого Штурмового батальйону 12-ї піхотної дивізії. У 1920–1922 рр. — старшина 3-го кінного полку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 48.

СИРОТЕНКО Григорій

(?—?) — український військовий діяч.

Адвокат з Полтави. Під час Першої світової війни був мобілізований. Потрапив до полону. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

У 1917 р. був головою української громади в офіцерському таборі Ган-Мюнден. Ініціатор українізації цього табору та створення з полонених вояків-українців двох Українських (Синьожупанних) дивізій. У січні—квітні 1918 р. — старший для зв'язку між

синьожупанниками та німецькою владою. Станом на 12.12.1918 р. — голова Військово-судової управи Дієвої армії УНР. З травня 1919 р. до 09.07.1919 р. — військовий міністр УНР.

Сирошенко Григорій (посередині), фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

З 1920 р. жив у Радянській Україні. Застрелився у Полтаві за неясних обставин.

Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938; Омельченко Т. Мса спогади про Синіх//За Державність. — Варшава — 1937. -Ч. 7. — С. 57–67; Киркиченко Ю. До історії українського військового судівництва//За Державність. — Варшава. — 1936. — № 6. — С. 65–76.

СИЧ Петро

(?—1920?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 09.02.1918 р. — старшина 2-го Запорізького куреня Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З 15.03.1918 р. — командир 2-ї сотні 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. Один із керівників протигетьманського повстання: у листопаді—грудні 1918 р. очолював т. зв. Повстанську селянську армію Лівобережжя у Лубнах. Активний діяч партії соціалістів-

самостійників. З 29.04.1919 р. та станом на 16.08.1919 р. — командир Гуцульського полку Морської піхоти Дієвої армії УНР. У цьому полку також служив молодший брат Петра Сича — хорунжий Ілько Сич (колишній старшина 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії). З 06.12.1919 р. — командир збірної сотні морської піхоти у складі Збірного пішого полку Київської дивізії Дієвої армії УНР У січні 1920 р. захворів на тиф, разом з братом намагався дістатись на Полтавщину. За деякими свідченнями по дорозі були схоплені червоними та розстріляні.

Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928. — С. 195–201; Петренко І. Дещо з історії «1-го Гуцульського полку морської піхоти»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1934. -Ч. 2. — С. 3–5.

СІВУЛИЦЬКИЙ Володимир Іванович

(1888—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Брунівка Проскурівського повіту Подільської губернії. На військову службу вступив у 1909 р. Останнє звання у російській армії — капітан.

В українській армії з 1917 р. Станом на 01.02.1922 р. — командир 2-го куреня Окремої бригади кордонної охорони УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 923 — С 1–6.

СІГАРІВ Василь Опанасович

(02.08.1868 — після 1936) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Закінчив реальне училище, Московське піхотне юнкерське училище (1889), служив у 150-му піхотному Таманському полку (Кобрин). Згодом закінчив 2 класи Миколаївської академії Генерального штабу за 1-м розрядом, але без зарахування до корпусу Генерального штабу. Служив молодшим офіцером, командиром роти та з 05.06.1909 р. командиром батальйону Київського піхотного юнкерського училища. З 26.05.1910 р. — полковник. Командував батальйоном Київського училища до 1917 р. У 1917 р. — командир 304-го піхотного Новгород-

Сіверського полку, бригади, в. о. командира 187-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — полковник.

Сізарів Василь, фото 1916 року (з приватної колекції)

З 23.03.1918 р. — лектор Інструкторської школи старшин Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 12.01.1919 р. — помічник начальника учбового відділу Головної шкільної управи Військового міністерства УНР. З 19.04.1919 р. приватно жив у Кам'янці-Подільському. З 31.05.1920 р. — т. в. о. коменданта Києва. З 19.06.1920 р. — помічник командира 7-ї запасної бригади Армії УНР. З 03.07.1920 р. — начальник відділу особового складу Генерального штабу УНР. З 12.04.1921 р. — начальник управи комплектування військ Генерального штабу УНР. З 11.05.1921 р. — т. в. о. начальника 3-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу УНР.

З 1922 р. жив на еміграції у Брест-Литовську. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. - ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168. — С. 6, 9-10; Спр. 169. — С. 100–113, 127–128, 132–133; Список полковників 1914. — СПб — 1914. — С. 610.

СІКЕВИЧ Володимир Васильович

(23.08.1870-27.07.1952) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Києві, походив з родини статського радника. Закінчив 3-тю Київську гімназію. 15.10.1888 р. вступив однорічником 2-го розряду до 131-го піхотного Тираспольського полку. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1892), вийшов підпоручиком до 16-го піхотного Ладозького полку, у складі якого на чолі 16-ї роти вирушив на Першу світову війну. 16.08.—18.10.1914 р. — т. в. о. командира 4-го батальйону. 06.11.1914 р. був контужений, а 07.11.1914 р. — поранений. 02.01.1915 р. — вдруге поранений. 15.05.1915 р. — повернувся зі шпиталю, був призначений на посаду начальника господарчої частини полку та підвищений до звання підполковника. З 27.09.1916 р. — полковник. З 27.03.1917 р. — командир 266-го піхотного Пореченського полку. З 03.05.1917 р. — командир 6-го запасного піхотного полку. З 03.08.1917 р. — помічник командира 36-ї запасної бригади.

25.11.1917 р. українізував 6-й запасний піхотний полк, перейменував його на 2-й український запасний. 26.03.1918 р. розформував 2-й український запасний полк. 01.04.1918 р. прийняв командування 3-м Гайдамацьким полком Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. З 02.04.1918 р. за сумісництвом — начальник Слов'янської групи Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, що звільняла Донецький басейн від більшовицьких військ. З 02.06.1918 р. — начальник Окремої Запорізької дивізії Армії Української Держави. З 10.07.1918 р. — командир 31-го (згодом — 23-го) пішого Черкаського полку Армії Української Держави. 20.01.1919 р. був призначений заступником голови Військово-санітарної місії у справах українців-військовополонених у Європі. З 02.02.1919 р. у складі місії перебував у Відні, з 25.02.1919 р. — представник Українського Червоного Хреста та комісії у справах військовополонених в Угорщині. З 02.12.1920 р. — офіційний і повноважний посол УНР в Угорщині.

Сікевич Володимир, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1934. — Ч. 4)

01.05.1924 р. після ліквідації українського дипломатичного представництва в Угорщині з наказу С. Петлюри виїхав делегатом УНР до Канади. Автор спогадів. Помер та похований у Торонто.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 2624, ЦДАВОУ — Ф. 1078 — Оп. 2. — Спр. 53. — С. 91–96; Ф. 1429. — Оп. 2. — Спр. 161; Сікевич В. Сторінки із записної книжки, 1942–1948. — Ч. 1–7; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1930. — Ч. 3; Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 577

СІКОРСЬКИЙ Петро Максимович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

Сікорський Петро, фото поч. 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

З весни 1918 р. служив в Окремій Запорізькій дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. У 1919 р. — командир Гайдамацької кінної сотні 3-го Гайдамацького полку, з травня 1919 р. — 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир Гайдамацького кінного дивізіону Збірної Запорізької дивізії. У 1921 р. — командир Окремого кінно-кулеметного дивізіону Окремої кінної дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 653. — С 150.

СІЛЬВАНСЬКИЙ Микола Михайлович

(09.03.1878-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Купянськ. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 15-го піхотного Шліссельбурзького полку (Репнінський штаб, Польща), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. З 1917 р. — полковник, командир 14-го піхотного Олонецького полку.

З 02.06.1918 р. командир 3-го Гайдамацького полку Окремої Запорізької дивізії Армії Української Держави. З 17.11.1918 р. — начальник Республіканської дивізії військ Директорії. У ніч з 21 на

22.01.1919 р. був заарештований разом з П. Болбочаном, командувачем Лівобережного фронту Дієвої армії УНР. Невдовзі був звільнений та виїхав на Дон. У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, з рештками яких на початку 1920 р. відступив з району Одеси до Польщі. У червні 1920 р. перейшов до складу Армії УНР. У 1921 р. — в. о. командира 3-го збірного куреня 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР Подальша доля невідома.

Шемет С. Полковник Петро Болбочан//Хліборобська Україна — Відень. — 1922–1923. — Кн. 4. — С 200–236; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С. 98; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С 15.

СІНКЛЕР Володимир Олександрович

(12.01.1879-16.03.1946) — генерал-поручик Армії УНР.

Народився у м. Новий Маргелан Туркестанського краю, походив з родини військового. Батько — спадковий дворянин англійського походження, мати — українка. Закінчив Оренбурзький Неплюєвський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1899), вийшов підпоручиком до лейб-гвардії 2-ї артилерійської бригади (Санкт-Петербург). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1905). З 02.06.1905 р. — в. о. обер-офіцера для доручень управління генерал-квартирмейстера штабу тилу Манджурських армій.

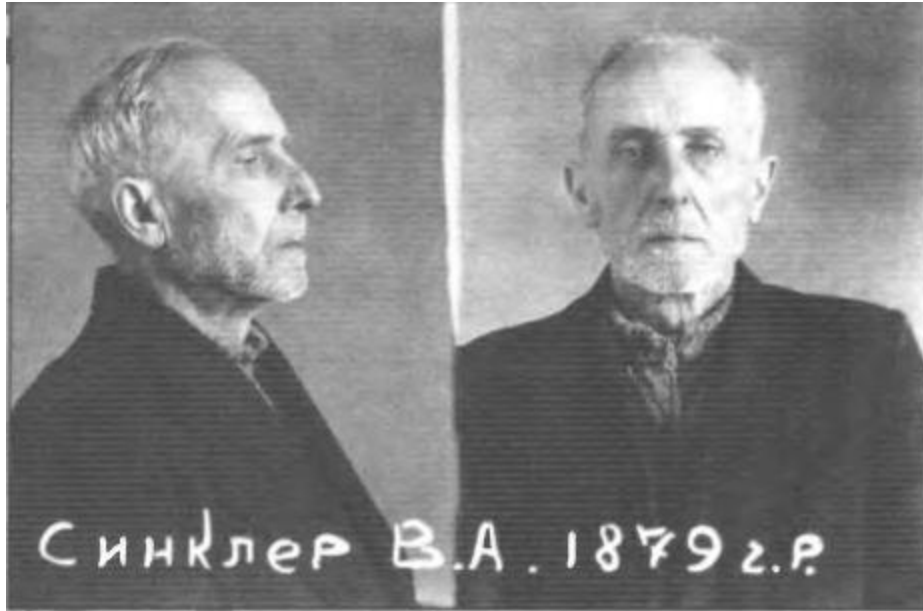
З 18.10.1905 р. відбував обов'язковий ценз командира роти у лейб-гвардії Павлівському полку (Санкт-Петербург). З 28.11.1907 р. — старший ад'ютант штабу 45-ї піхотної дивізії. З 06.04.1908 р. — старший ад'ютант штабу Гвардійського корпусу. З 02.03.1912 р. — старший ад'ютант штабу військ Гвардії та Санкт-Петербурзької військової округи. Після початку Першої світової війни, з 20.07.1914 р. — помічник начальника відділення управління генерал-квартирмейстерства штабу 6-ї армії. З 01.08.1914 р. — обер-офіцер оперативного відділу штабу 9-ї армії. З 06.12.1914 р. — полковник. З 28.01.1915 р. — в. о. начальника штабу 37-ї піхотної дивізії. З 06.02.1915 р. — начальник штабу 2-ї Гвардійської піхотної дивізії. З 11.05.1916 р. — командир 176-го піхотного Переволочненського полку

(був поранений на Ікскюльському передмістному укріпленні). З 01.03.1917 р. — начальник штабу 2-го Гвардійського корпусу. З 03.10.1917 р. — генерал-майор. 16.12.1917 р. звільнився у безтермінову відпустку.

Сінклер Володимир, портрет иоч 20-х років (За Хержавнитъ Варт аби 1932.— Ч 5)

В Армії УНР з 12.04.1918 р.: член комісії з формування та організації армії, член Військово-ученого комітету Військового міністерства УНР, згодом — Української Держави. З 12.10.1918 р. — 1-й генерал-квартирмейстер Генерального штабу Української Держави. На цій посаді брав участь у боротьбі проти військ Директорії під час протигетьманського повстання. Згодом одержав особисте запрошення від помічника начальника штабу військ Директорії В. Тютюнника служити в українській армії. З 29.01.1919 р. і до 23.11.1919 р. — 1-й генерал-квартирмейстер штабу Дієвої армії УНР. Після зміщення В. Тютюнника, з 08.09.1919 р. до 26.09.1919 р. — т. в. о. командарма Дієвої армії УНР. 23.11.1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. Як головний військовий експерт брав участь у переговорах із Польщею. 24.04.1920 р. від імені Армії УНР підписав у Варшаві польсько-українську мирну угоду. З 15.06.1920 р. — начальник Головного управління Генерального штабу УНР. З 03.07.1920 р. — начальник Генерального штабу УНР. З 10.02.1921 р. — за сумісництвом член Вищої військової ради УНР.

Сінклер Володимир, фото 1945 року (ДЛСБУ)

З 1921 р. жив на еміграції у Тарнові, з 1926 р. — у м. Бензин (Польща), згодом — у м. Челядь (Польща). Працював маркером на вугільній копальні, залізничним кондуктором тощо.

13.03.1945 р. був схоплений СМЕРШ-ем 1-го Українського фронту. 04.04.1945 р. був привезений до Аук'янівської в'язниці в Києві. 24.04.1945 р. був переданий у розпорядження НКВС. У анкетах у графі «національність» завжди називав себе українцем. Помер у в'язничній лікарні на руках у колишнього підполковника Армії УНР В. Проходи.

ДАСБу. — Ф. 6. — Спр. 39064-фп, архівно-слідча справа Сінклера В.; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 120–121; Оп. 2. — Спр. 41. — С. 17; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972. — Кн. 2. — С. 321, 327; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 61, 89, 212, 213, 224, 245, 331–335, 419–458.

СІНКЛЕР Леонід Олександрович

(1881–1950) — полковник Армії УНР.

Рідний брат генерала В. Сінклера.

Закінчив Михайлівське артилерійське училище (1902), служив у 5-й артилерійській бригаді (Житомир). Останнє звання у російській армії

— полковник.

У 1918 р. (до 25.10.1918) — начальник 4-го відділу Головної гарматної управи Військового міністерства Української Держави. Згодом — викладач Київської гарматної школи Армії Української Держави. У грудні 1918 р. — начальник Київської гарматної школи. Станом на 24.07.1919 р. — т. в. о. інспектора артилерії Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії. З 1921 р. — білоемігрант. Жив у США, у м. Лейк-Вуд, штат Нью-Джерсі. Похований 04.06.1950 р. на місцевому цвинтарі.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 38; Незабытые могилы. — Москва — 2005. — Т. 6. — Кн. 1. — С. 569.

СІШКО Микола Платонович

(7.05.1891-06(07)09.1963) — полковник Армії УНР.

Походив з козацької родини м. Борзна Чернігівської губернії. Закінчив Чернігівське реальне училище (1909), Михайлівське артилерійське училище (1912), вийшов підпоручиком до 21-ї артилерійської бригади (Владикавказ), у складі якої брав участь у поході до Персії та Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — капітан.

З серпня 1918 р. — командир 2-ї батареї Сердюцького гарматного полку Гетьмана П. Скоропадського. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання військового старшини. З грудня 1918 р. — командир 9-ї батареї Гарматної бригади Січових стрільців військ Директорії, створеної з колишніх сердюків. З січня 1919 р. — командир 10-ї батареї Січових стрільців Дієвої армії УНР. З початку квітня 1919 р. — командир 51-го гарматного полку у Північній групі Дієвої армії УНР. З 02.06.1919 р. — булавний старшина для доручень інспектора артилерії Волинської групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. З березня 1920 р. — командир батареї 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 15.11.1920 р. — командир 17-го гарматного куреня 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

Сіпко Микола, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 1923 р. — на еміграції у Чехо-Словаччині. Закінчив Українську господарську академію у Подєбрадах (1929), працював інженером-гідротехніком у Празі.

У 1938 р. вступив до Союзу Гетьманців-Державників (СГД).

Сіпко Микола, фото 1945 року (ДАСБУ)

З березня 1944 р. був керівником СГД у Чехо-Словаччині.

27.05.1945 р. був заарештований відділом СМЕРШ 53-ї радянської армії. 04.08.1945 р. був вивезений до Києва, де переданий у розпорядження НКВС. Звинувачувався в участі у керівництві СГД.

21.02.1946 р. був засуджений до 10 років виправно-трудових робіт. Термін відбував у таборі ДубровЛАГ (Мордовія). У 1957 р. як чехословацький громадянин виїхав до Праги, звідти емігрував до своєї родини в Аргентині. Помер та похований у м. Маракабіо, Венесуела.

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 69550-фп. — Т. 1–3, архівно-слідча справа Росіневича М. О., Сіпка М. П. та інших; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 653. — С. 104; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Чорний. До «Бої Сірих за Коростень» ген-хор. А. Пузицького в 2-му збірнику «За Державність»//За Державність. — Каліш. — 1932. — № 3, виправлення; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм. — 1972. — Кн. 2. — С. 324, 354; Самутин П. Командний складі VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.// Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С. 80; Некролог//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1964. - № 2. — С. 61.

СППОЛЬ Іван Іванович (Ян Янович)

(03.03.1861-24.01.1922) — полковник Армії УНР.

Народився у Лівонській губернії. Закінчив Віденське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1886), служив у 105-му піхотному Оренбурзькому полку (Ковно). З 23.11.1902 р. до 24.09.1905 р. перебував у запасі. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 2-го піхотного Софійського полку (Смоленськ). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 01.08.1920 р. — помічник начальника збірного пункту при штабі Армії УНР. Помер у таборі Стрільково.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55; Спр. 900. — С. 140; Список капитанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — 1911. — С 849

СКЛЯРЕНКО Андрій Петрович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан. Восени 1920 р. потрапив до більшовицького полону, утік з нього. Станом на

25.05.1921 р. — придлений до штабу 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 84–85.

СКОРИНО Іван Миколайович

(26.07.1869–1926/7) — військовий старшина Армії Української Держави.

Закінчив Віленську класичну гімназію, Віленське піхотне юнкерське училище (1892), служив у 107-му піхотному Троїцькому полку (Вільно). Закінчив 2 класи Миколаївської академії Генерального штабу за 2-м розрядом (1902). У 1902–1905 рр. викладав у Віленському піхотному училищі, згодом перевівся до 36-го піхотного Орловського полку. З 26.02.1911 р. — підполковник. Під час Першої світової війни перебував на викладацькій роботі у школах прапорщиків у Києві. Був членом Російської Соціал-Демократичної Робітничої партії (меньшовиків).

З початку листопада 1917 р. — начальник 1-ї Української юнацької школи ім. Б. Хмельницького. З 26.03.1918 р. — викладач тактики Інструкторської школи старшин.

Після відступу з Києва військ Директорії 05.02.1919 р. залишився у місті, вступив до РСЧА. З 14.02.1919 р. працював у Всеобучі при Київському головному військовому комісарі РСЧА. З 09.06.1919 р. — начальник відділу штабу Сумської групи РСЧА. З 03.10.1919 р. — начальник штабу 57-ї стрілецької дивізії РСЧА. З 28.11.1919 р. — начальник штабу 41-ї стрілецької дивізії РСЧА. З 15.01.1920 р. — помічник начальника оперативного відділення штабу Південно-Західного фронту РСЧА. З 03.05.1920 р. — начальник штабу тилу Південно-Західного фронту РСЧА. З 18.05.1920 р. — викладач 2-х Київських інженерних курсів РСЧА. З 25.08.1922 р. — в. о. начальника штабу 2-ї Прикордонної дивізії РСЧА. З 1924 р. — викладач Київської об'єднаної командної школи ім. С. Каменева. Помер у Києві.

Список подполковников 1913. — СПб. — 1913. — С. 1087;
Список лиц с высшим военным образованием состоящих на службе в РККА на 1923. — Москва. — 1923. — С. 210; Євтимович В.

Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р.// Літопис Червоної Каліни. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7–10.

СКОРНЯКІВ Юрій Валентинович

(16.01.1886-?) — сотник Армії УНР.

Походив зі спадкових дворян Полтавської губернії. Народився у Полтаві. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище (1907), вийшов підпоручиком до 2-ї артилерійської бригади (м. Біла, Польща). У 1913 р. вступив до Імператорської Миколаївської військової академії, де прослухав один курс. З 17.07.1914 р. — старший ад'ютант штабу 60-ї піхотної дивізії. У 1917 р. закінчив старший та додатковий прискорені курси Військової академії Генерального штабу, згодом — помічник начальника оперативного відділу штабу 28-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 01.04.1918 р. перебував на обліку в Генеральному штабі УНР. З 14.06.1918 р. — старший осавул штабу 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави. З 20.11.1918 р. — начальник оперативної частини штабу військ Директорії. З 28.12.1918 р. — булавний старшина оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 01.02.1919 р. — помічник начальника оперативної частини штабу Дієвої армії УНР. 23.11.1919 р. був інтернований польською владою у таборі Ланцут. З 01.04.1920 р. — начальник 1-го відділу організаційної управи Генерального штабу УНР. З 03.11.1920 р. — начальник відділу комплектування військ Генерального штабу УНР. З 12.04.1921 р. — в. о. начальника особистого відділу старшин Генерального штабу УНР. З серпня 1921 р. — начальник оперативного відділу Партизанського-Повстанського штабу Ю. Тютюнника. 19.12.1922 р. звертався до Генерального штабу УНР з проханням про підвищення до звання підполковника, на що мав усі законні підстави, однак з незрозумілих причин йому було відмовлено. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф 409. - Оп 1. - п/с 266–073; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 54-зв. — 55; Ф. 1078. Оп. 2. — Спр. 168. — С. 134–135; Спр. 169. — С. 68–69.

СКОРОПАДСЬКИЙ Павло Петрович

(03.05.1873-26.04.1945) — гетьман України.

Скоропадський Павло, фото з дарчим написом Дмитру Дорошенку 1918 року (ЦДАВОУ)

Праправнук гетьмана України Івана Скоропадського. Народився у м. Вісбаден (Німеччина). Закінчив Пажеський корпус (1893), служив у Кавалергардському полку. 15.03.1904 р, після початку Російсько-японської війни, перевівся до діючої армії та був призначений командиром сотні 3-го Верхньоудинського козачого полку, згодом — командир сотні 2-го Читинського козачого полку, ад'ютант начальника Східного загону. За бойові заслуги одержав Золоту Георгіївську зброю. З 04.09.1910 р. — командир 20-го драгунського Фінляндського полку. З 15.04.1911 р. — генерал-майор, командир лейб-гвардії Кінного полку, на чолі якого пішов на Першу світову війну. За Каушенський бій 06.08.1914 р. дістав орден Святого Георгія IV ступеня. З вересня 1914 р. — начальник 1-ї бригади 1-ї Гвардійської кавалерійської дивізії. З 29.07.1915 р. — начальник 5-ї кавалерійської дивізії. З 02.04.1916 р. —

начальник 1-ї Гвардійської кавалерійської дивізії. З 22.01.1917 р. — командувач 34-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — генерал-лейтенант.

02.07.1917 р. 34-й армійський корпус було українізовано та перейменовано на 1-й Український. На з'їзді Вільного Козацтва у Чигирині 03.10.1917 р. був обраний Генеральним Отаманом Вільного Козацтва. 06.01.1918 р. облишив командування 1-м Українським корпусом, передавши його генералові Якову Гандзюкові. 29.04.1918 р. на з'їзді партії хліборобів був проголошений Гетьманом України. 14.12.1918 р. зрікся гетьманства та виїхав до Німеччини.

У 1920 р. очолив Союз Хліборобів, який обстоював позиції українського монархізму. Згодом був керівником Союзу Гетьманців-Державників (СГД).

Загинув під час бомбардування союзницькою авіацією у м. Метенн (Баварія, Німеччина).

Список генералов 1913. — СПб. — 1913. — С. 792; Список полковникам на 1907. — СПб. — 1907. — С. 1171; «Нива». — СПб. — 1915. — № 25; Кочубей В. Генерал Павел Петрович Скоропадский//Военная Быль. — Париж. — 1969. - № 95. — С. 18–24, № 96. — С. 6–9; Левицкий А. Еще о П. Скоропадском//Военная Быль. — Париж. — 1969. - № 98. -С. 24;Водяний Я. Українське Вільне Козацтво та його З'їзд в Чигирині 3.10.1917//літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч, 10. — С. 4–6; Залесский К. Кто был кто в Первой мировой войне. — Москва. — 2003 — С 562

СКРИПКА Семен Іванович

(16.04.1896 — кін. 1945) — підполковник Армії УНР.

Закінчив 3-тю Київську гімназію, 1-ї не Костянтинівське Київське військове училище (1.09.1915). Останнє звання у російській армії — поручик.

Скрипка Семен, фото 1930-х років (фото з журналу «Дороговказ», 1970)

У 1918 р. — старшина штабу 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. У 1919 р. — командир окремої сотні, сформованої з жителів с. Глодоси Херсонської губернії і включеної до складу 16-го Запорізького полку ім. П. Дорошенка Дієвої армії УНР. Був важко поранений. У 1920–1921 рр. — старшина для доручень демобілізаційного відділу Військового міністерства УНР, згодом — начальник інспекторського відділу штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. — мешкав на еміграції в Польщі. Помер у Західній Німеччині у таборі для переміщених осіб.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 48–53; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1540. — С. 11; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 124; Михайлик М. Українське село в часи національної революції//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1934. — Ч 2. — С.

СКРИПНИК Степан (патріарх Мстислав)

(10.04.1898-11.06.1993) — хорунжий Армії УНР.

Народився у Полтаві, закінчив Полтавську гімназію.

Скрипник Степан, фото 1970-х років (фото з зібрання С. Білоконя)

У березні 1918 р. вступив добровольцем до кінно-гайдамацького полку ім. Костя Гордієнка Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, у складі якого брав участь у боях проти червоних у 1918–1919 рр. У 1920 р. служив у 3-й Залізній дивізії Армії УНР. За бойові заслуги одержав старшинське звання хорунжого. У 1920–1921 рр. був особистим ад'ютантом Головного Отамана УНР.

З 1923 р. перебував на еміграції у Варшаві. Закінчив Вищу школу політичних наук. У 1931–1939 рр. був послом до Варшавського сейму (від Волинського Українського об'єднання). У 1940 р. — повітовий інспектор у м. Хельм.

У 1942 р. прийняв постриг, ставши ченцем, був хіротонізований на єпископа Української православної церкви. У 1942–1943 рр. — переяславський єпископ УПЦ. Був заарештований гестапо.

З 1944 р. — на еміграції у Західній Європі. У 1944–1946 рр. — єпископ УАПЦ у Німеччині. З 1947 р. жив на еміграції у Канаді. Був обраний правлячим єпископом Української греко-православної церкви. З 1950 р. жив у США, очолював УПЦ. 30.10.1989 р. був проголошений

патріархом Української автокефальної православної церкви в Україні та за кордоном.

У 1992 р., після проголошення незалежності України, повернувся на Батьківщину та передав бойовий прапор 3-ї Залізної дивізії Армії УНР (нині зберігається у Музеї Збройних сил України).

Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег. — 1986. — С. 582

СЛИВИНСЬКИЙ (Слива) Олександр Володимирович

(29.08.1886-21-12.1953) — полковник Армії Української Держави.

Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус (1905), Миколаївське інженерне училище (1908), служив у 5-му понтонному батальйоні (Київ). Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1914). З липня 1914 р. — старший ад'ютант штабу 10-ї кавалерійської дивізії, в. о. начальника штабу 10-ї кавалерійської дивізії. З 22.03.1915 р. — капітан, старший ад'ютант штабу III кавалерійського корпусу. Нагороджений Георгіївською зброєю (10.11.1915, за бій 10.12.1914) та орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 15–29.04.1915). Останнє звання у російській армії — підполковник.

На II Всеукраїнському військовому з'їзді 05–11.06.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету. Наприкінці 1917 р. — помічник начальника Українського Генерального штабу. З 10.03.1918 р. — начальник Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання полковника. 19.11.1918 р. через хворобу був звільнений з посади начальника Генерального штабу.

У грудні 1918 р. виїхав до Одеси, вступив до складу Збройних Сил Півдня Росії, перебував у запасі.

З травня 1920 р. — на еміграції в Югославії, з 1921 р. — у Німеччині, з 1951 р. — у Канаді, працював інженером-будівельником. Помер та похований у Монреалі (Канада).

Сливинський Олександр, фото 1915 року (ЦДАВОУ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 48-зв. — 49; Ф. 1078. — Оп. 2 — Спр. 39. — С 78, Список Генерального штаб на 1.06.1914. — СПб — 1914 — С 685; Список Генерального штаба 1917. — Петроград — 1917. — С. 145; Військова нарада в кабінеті генерального секретаря Порша дня 18 (5 ст. ст.) січня 1918 р.// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 5. — С. 2-3; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917-1921). — Львів. — 1928. — Ч. 2. — С 34-35; 1931. — Ч. 4. — С. 30, Волков С. В. Офицеры русской регулярной кавалерии. — Москва — 2004. — С. 486; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 60, 63, 65, 94.

СЛУЧАНОВСЬКИЙ Андрій Іванович

(01.06.1870-?) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Мадієвка Стародубського повіту Чернігівської губернії. Закінчив реальне училище, Миколаївське інженерне училище (1902), вийшов до 6-го саперного батальйону. З 17.06.1914 р. — командир 2-го Телеграфного батальйону. З 06.12.1914 р. — полковник. З 11.03.1916 р. — командир 5-го саперного батальйону, одночасно — корпусний інженер XII армійського корпусу. З 21.08.1916 р. — командир 53-го саперного батальйону та корпусний інженер 47-го армійського корпусу. З 27.11.1916 р. — командир 21-го інженерного полку та корпусний інженер XI армійського корпусу. З 05.07.1917 р. — командир 36-го інженерного полку та корпусний інженер 41-го армійського корпусу.

15.03.1918 р. — демобілізувався.

З 21.10.1918 р. — штаб-старшина інженерних військ головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. З 21.02.1919 р. — начальник 2-ї частини відділу навчання військ інженерного управління Військового міністерства УНР. З 22.07.1919 р. — помічник начальника головного інженерного управління з муштрової частини Військового міністерства УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. З 31.03.1920 р. — помічник начальника Військово-технічної управи Військового міністерства УНР, т. в. о. начальника цієї управи. З 30.04.1920 р. — начальник Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Наприкінці 1921 р. залишив Армію УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 165. — С. 49 50; Спр. 836. — С. 235; Спр. 37. — С. 226–229.

СЛУХАЄВСЬКИЙ Сергій Григорович

(11.02.1896-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з родини священика Полтавської губернії. Закінчив Полтавське духовне училище. 26.07.1915 р. вступив однорічником до 24-го піхотного запасного батальйону. 05.05.1916 р. закінчив Душетську школу прапорщиків, був направлений у розпорядження штабу Війська Донського. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 04.10.1920 р. — помічник командира 3-го Чернігівського кінного полку Окремої кінної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф 409. — Оп. 1. - п/с 222–556; ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 149.

СЛЮСАРЕНКО Володимир Олексійович

(02.05.1857-22.05.1933) — генеральний бунчужний Армії Української Держави.

Закінчив 1-ше військове Павлівське училище, служив у 9-й артилерійській бригаді (Полтава), у складі якої на чолі 1-го дивізіону брав участь у Російсько-японській війні. За заслуги у бою під Аояном отримав орден Святого Георгія IV ступеня (13.02.1905). З 23.08.1905 р. — генерал-майор, начальник 45-ї артилерійської бригади. З 20.05.1906 р. — начальник 2-ї Гренадерської артилерійської бригади (Москва). З 12.09.1907 р. — начальник артилерії XIX армійського корпусу. З 15.05.1910 р. — генерал-лейтенант, начальник 43-ї піхотної дивізії. З 24.10.1915 р. — командувач 28-го армійського корпусу. З 06.12.1915 р. — генерал від інфантерії. У серпні 1917 р. демобілізувався з армії.

З 06.06.1918 р. до 29.11.1918 р. — начальник 6-го Полтавського корпусу Армії Української Держави.

У грудні 1918 р. виїхав на Дон, перебував у резерві командного складу Збройних Сил Півдня Росії.

Білоемігрант. Помер та похований у м. Біла Церква (Югославія).

Слюсаренко Володимир, фото 1918 року (ГАРФ)

Залесский К. Кто был кто в Первой мировой войне. — Москва. — 2003. — С. 564; ГАРФ. — Ф. 5881. — Оп. 1. 635–645; В. О. Слюсаренко, «О виденном и пережитом с 13.09.1917 по 20.10.1920»; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С 67, 68.

СМИРНИЦЬКИЙ Микола Михайлович

(?—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан. З 21.05.1920 р. — начальник: муштрової частини Учбовою куреня Польової жандармерії УНР.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп 2. — Спр. 653. — С 122.

СМОВСЬКИЙ Кость Авдійович

(02.05.1892-08.03.1960) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Смовський Кость, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У деяких документах зазначав, що під час Першої світової війни був сотником Кубанського козацького війська, але за документами атестаційної комісії Армії УНР (1921 р.) в російській армії був унтер-офіцером.

У 1917 р. служив унтер-офіцером у запасних артилерійських частинах Московської військової округи, від яких був делегатом на III Всеукраїнському військовому з'їзді. Був обраний делегатом до Одеси на переговори про українізацію Одеської військової округи. З 22.11.1917 р. — викладач з практичного обслуговування гармат у 2-й Українській юнацькій школі. З січня 1918 р. — командир батареї Гайдамацького Коша Слобідської України військ Центральної Ради. З 25.03.1918 р. — помічник острозького повітового коменданта. З 05.10.1918 р. — командир 1-ї гарматної батареї Окремого Чорноморського Коша Армії Української Держави. З 24.11.1918 р. — командир 1-го гарматного полісу Окремого Чорноморського Коша військ Директорії. З 11.02.1919 р. — командир 5-го кінного Кінбурнського полку 2-ї кінної дивізії Дієвої армії УНР. З 21.04.1919" р. — командир 29-го кінного дієвого полку, який 29.05.1919 р. було згорнуто в Окремий кінний дивізіон, а 04.07.1919 р. — розгорнуто у 1-й кінний полк (з 09.07.1919 р. — 2-й кінний полк) ім. М. Залізняка Дієвої армії УНР. З 19.08.1919 р. — помічник командира 2-го кінного

полку ім М. Залізняка та член ремонтної комісії з поповнення армії кінським складом з 6 по 21 грудня 1919 р. брав участь у Першому Зимовому поході, згодом повернувся на польську територію, де був інтернований польською владою. Навесні 1920 р. служив у 6-й Січовій дивізії Армії УНР, дезертирував. З 23.07.1920 р. — командир 1-го кінного ім М. Залізняка полку Армії УНР. З 13.08.1920 р. — т. в. о. командира 1-ї бригади Окремої кінної дивізії Армії УНР, одночасно був командиром 1-го кінного полку ім М. Залізняка. З 13.04.1921 р. — помічник комбрига 1-ї Окремої кінної дивізії Армії УНР. Влітку 1921 р. був усунутий з посади після з'ясування атестаційною комісією відсутності офіцерського звання до служби в українській армії.

З 1921 р. жив на еміграції у Польщі. З 1928 р. — контрактний офіцер польської армії, служив у 11-му уланському полку (Цеханів). Отсанне звання у польській армії — майор. Брав участь у Німецько-польській війні 1939 р, потрапив до німецького полону. У січні 1940 р. за сприяння Військового міністерства УНР в еміграції був звільнений з полону.

У 1941 р. вступив на службу до німецької армії. У 1942 р. був уіфаїнським командиром 118-го батальйону шуцманшафту, який брав участь у боях проти радянських партизан. У подальшому служив в інших українських військових формаціях. З березня 1945 р. був приділений до штабу Української національної армії. 08–09.05.1945 р. від імені командування Української національної армії вів переговори з командувачами американських та англійських військ про інтернування УНА на контрольованій ними території.

З 1945 р. — на еміграції у Західній Німеччині, один із ініціаторів створення Спілки українських вояків. З 1950 р. — у США. Помер у м. Мінеаполісі.

Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш — 1935. — Ч. 5. — С. 137–157; Смовський К Окремий Чорноморський Кіш//За Державність. — Варшава — 1938. — Ч. 8. — С. 99–118; Смовський К Виправлення та доповнення//За Державність. — Варшава — 1938. — Ч 8. — С. 242–248; Смовський К. Виправлення та доповнення//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 272; Смовський К. Катинь і інші осередки/Український Комбатант. — На Чужині. — 1956. — Ч. 4. — С. 15–19; Смовський К. «Чорному

Запорожцеві»// Вісті братства бувших вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1959. — Ч. 94. — С 171–172; Ч. 95. — С. 196–199; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226; 1936. — Ч. 6. — С 193–228; 1937. — Ч. 7. — С 213–225; 1938. — Ч. 8. — С 177–214; Ч. 9. — С 206–225; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 557. — С 109, 202; Спр. 653. — С 141; Ф 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 28; Вісті братства колишніх вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1960. — Ч. 98. — С. 63.

СМОЛІЄВСЬКИЙ

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

З 09.01.1919 р. до 16.01.1919 р. — начальник 20-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–5.

СМОЛЯР

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З січня 1919 р. — помічник командира 4-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. Станом на 16.08.1919 р. — командир 8-го гарматного полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік Збройних Сил Півдня Росії. Подальша доля невідома.

Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965.

СМОРОДСЬКИЙ Петро Володимирович

(05.07.1891 — після 1977) — адміністративний полковник Армії УНР.

Закінчив інженерно-механічну школу. У 1914–1917 рр. — завідувач технічної частини Київської авіаційно-автомобільної майстерні, колезький секретар.

З 12.05.1918 р. — урядовець 1-го рангу загального відділу Військового міністерства Української Держави. З 01.08.1918 р та у 1919 р. — на посаді головного військового журналіста Військового міністерства Української Держави, згодом — УНР. Станом на 04.08.1920 р. — начальник загальної частини Головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР. Станом на 18.06.1921 р. — начальник канцелярії Військового міністерства УНР.

З 1920-х рр. — на еміграції. Закінчив Лісову школу у Варшаві та відділ агрономії Вищого технічного інституту у Парижі. Працював інженером-агрономом у Сарненському повіті.

Смородський Петро, фото 1920-х років (У 50-річчя Зимового походу Армії УНР — Нью-Йорк. — 1973)

У 1939 р., після окупації радянською армією частини польської території, був заарештований НКВС, утік з-під арешту, переховувався у Львові до приходу німців.

У 1941 р працював повітовим агрономом у м. Сарни. Підтримував тісні стосунки з отаманом Поліської Січі Т. Бульбою-Боровцем, з літа 1941 р. був начальником його штабу та начальником школи підстаршин. Після переходу частини вояків Поліської Січі влітку 1943 р. до складу Української повстанської армії виїхав до Рівного. Працював інженером-агрономом у Рівному, Львові, Стрию, звідки емігрував до Австрії.

У 1949 р. виїхав до США, жив у м. Пасейк.

Смородський П. Поліська Січ//Українське Козацтво — Ч. 3–4(48–49). — С. 21–25; Короткий життєпис з нагоди іменин//Українське Козацтво. — Ч. 5–6(50–51). — С. 30–31.

СМУГЛІВ Микола Семенович

(5.01.1883 — до 14.12.1953) — полковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 121-го піхотного Пензенського полку (Харків). Брав участь у Першій світовій війні, був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 21.06.1919 р. до 10.08.1919 р. — командир 1-го рекрутського полку Дієвої армії УНР у Кам'янці-Подільському. У складі Збірної Київської дивізії брав участь у Першому Зимовому поході. У 1920–1921 рр. був приділений до старшинської чоти при штабі Тилу Армії УНР. Помер у Франції.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 653. — С. 117–121; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 4–7; Незабытые могилы. — Москва. — 2006. — Т. 6. — Кн 2 — С. 57

СНІГІРІВ Борис Євгенович

(24.07.1890-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив 5-ту Київську гімназію, Київське військове училище (1910, з занесенням імені на мармурову дошку), вийшов підпоручиком до 17-ї артилерійської бригади (Влодава), з якою вирушив на Першу світову війну. З 01.04.1915 р. — обер-старшина для доручень штабу 35-го армійського корпусу з 01.03.1916 р. — старший

ад'ютант штабу 55-ї піхотної дивізії. У 1917 р. закінчив два курси Військової академії Генерального штабу. З 15.04.1917 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу 2-ї армії. З 01.10.1917 р. — начальник оперативного відділу штабу 2-ї армії. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 01.06.1918 р. — молодший осавул штабу 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави. З 01.08.1918 р. — старший осавул штабу 2-го корпусу Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 01.03.1919 р. — начальник розвідного відділу штабу Східного фронту Дієвої армії УНР. З 01.04.1919 р. — начальник розвідної частини (з серпня 1919 р. — відділу) штабу Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. З 19.03.1920 р. — начальник 1-го відділу організаційної управи Головного управління Генерального штабу УНР. З 08.04.1920 р. — начальник закордонного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. Станом на 19.04.1920 р. — начальник мобілізаційно-призовного відділу Генерального штабу УНР. З 03.11.1920 р. — начальник військово-історичного управління Генерального штабу УНР. За сумісництвом з 22.06.1920 р. працював лектором Кам'янець-Подільської спільної юнацької школи. Влітку 1921 р. — начальник оперативного відділу Партизансько-Повстанського штабу Ю. Тютюнника. Напередодні Другого Зимового походу перейшов на радянську територію. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — ф 1075 — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 9–12; Оп. 2 — Спр. 37. — С. 444; Спр. 653. — С. 93-а; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 76–84, 129; Герчанівський Д. Вигнати окупанта. — Мюнхен. — 1963. — С. 42.

СНІГОВСЬКИЙ Сергій Валеріанович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 22.06.1918 р. — 2-й помічник начальника відділу Головної шкільної управи Військового міністерства Української Держави. Влітку 1919 р. був мобілізований Літинським повітовим військовим начальником до Дієвої армії УНР. З 19.09.1919 р. перебував у резерві

Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР.
Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232.

СНІГУРОВСЬКИЙ Павло Іванович

(25.06.1881 — після 1933) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Києві, в родині військового. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 1-ше військове Павлівське училище (1902), вийшов підпоручиком до 5-го саперного батальйону (Київ). Закінчив Офіцерську електротехнічну школу (1911), працював начальником станції 4-ї іскрової роти (Київ). З 1915 р. — помічник командира 4-го іскрового дивізіону, розгорнутого з 4-ї іскрової роти. З серпня 1917 р. — підполковник.

У 1918 р. служив в електротехнічному відділі Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. З 10.02.1919 р. — начальник мінно-підривної частини Головного інженерного управління Військового міністерства УНР.

У жовтні 1919 р. дезертирував, повернувся у зайнятий білими Київ та з родиною виїхав до Одеси. У лютому 1920 р. залишився у зайнятій червоними Одесі.

Восени 1920 р. був мобілізований до РСЧА, працював в інженерному управлінні Київської військової округи. З 1921 р. — викладач Київської інженерної школи (згодом переформована на 4-ту Київську школу зв'язку ім. М. Калініна). 26.12.1930 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів) і 22/23.06.1931 р. був засуджений до 5 років виправно-трудоих робіт. Подальша доля невідома.

Снігуровський Павло, фото 1930 року (з приватної колекції)

ДАСБУ. -Ф. 6. — Спр. 67093. -Т. 776, архівно-слідча справа Снігуровського П. І.; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229.

СОБИЩАНСЬКИЙ Микола Миколайович

(21.08.1872—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з дворян Чернігівської губернії. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1895). Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 121-го піхотного Пензенського полку (Харків). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918–1919 рр. — помічник командира та в. о. командира 39-го пішого Харківського полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. 17.03.1919 р. був переведений до складу 6-го запасного полісу Дієвої армії УНР. 14.04.1919 р. перевівся до 1-го Тульського полку Окремої Російської Тульської бригади Дієвої армії УНР.

Згодом служив у білих. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С 82, Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 19.

СНІГУРОВСЬКИЙ Сергій Іванович

(1878—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Києві, походив з родини військового. Закінчив артилерійське училище (1899). Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 33-ї артилерійської бригади (Київ). З 1914 р. — командир 1-ї батареї цієї бригади. Нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (19.05.1915, за бій 5.10.1914). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918–1919 рр. служив у Самохідній управі Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави, згодом — УНР. З 27.08.1919 р. — начальник частини ручної зброї та кулеметів Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР.

З осені 1919 р. перебував у складі Збройних Сил Півдня Росії.

З 1920 р. жив у Радянській Росії. Подальша доля невідома.

«Русский Инвалид». — Петроград. — 1915. — № 116; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232; Список капітанам артиллерии на 1913. — СПб. — 1913.

СОВАЧІВ Василь Якович

(1876—3.05.1924) — полковник медицини Армії УНР.

Народився у Прилуках. Походив з родини священика. Закінчив медичний факультет Київського університету, під час навчання очолював Молоду громаду (українську студентську організацію). Працював лікарем у Вільно. Як військовий лікар брав участь у Російсько-японській війні. З 1907 р. завідував дивізійною лабораторією у Калузі, згодом викладав у Військово-медичній академії. У 1916–1917 рр. — полковий лікар 17-го запасного полку у м. Голта.

У 1918 р. працював у військовому шпиталі в Києві. З 1919 р. — лікар Санітарної управи Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. — головний санітарний військовий інспектор Військового міністерства УНР. Помер від тифу, лікуючи важко хворих селян у с. Осмолода Долинського повіту у Карпатах.

Совачів Василь, фото 1913 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

ЦДАВОУ. -Ф. 1396 — особистий фонд Совачова В Я, Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 53; Українські лікарі. — Львів. — 1994. — Т. 1. — С. 218.

СОКИРА-ЯХОНТОВ (Яхонтов) Дмитро Миколайович

(1874 — літо 1938) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився у м. Кутаїсі, походив з родини військового. Закінчив Тифліський кадетський корпус, військове училище (1896), вийшов підпрапорщиком до Кавказької гірської батареї. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 2-м розрядом (1904). На фронті Російсько-японської війни перебував на посаді старшого ад'ютанта польового штабу 1-ї Манджурської армії. З 1906 р — викладач та вихователь Вольського кадетського корпусу. З 1908 р. — викладач Воронізького кадетського корпусу. Брав участь у Першій світовій війні: командир батальйону 25-го піхотного Смоленського полку, начальник штабу 7-ї піхотної дивізії, командир 25-го піхотного Смоленського полку, начальник 7-ї піхотної дивізії. За Першу світову війну був нагороджений кількома іноземними нагородами, всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою,

Георгіївською зброєю (за бій 15–18.11.1914), орденом Святого Георгія IV ступеня (29.04.1917, за бій 13–14.08.1915). Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

Сокира-Яхоншов Дмитро, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 9)

У середині серпня 1918 р. очолював 1-шу козацько-стрілецьку (Сірожупанну) дивізію Армії Української Держави. 24.09.1918 р був звільнений у відставку через хворобу. У січні 1919 р. перебував у резерві командного складу штабу Дієвої армії УНР.

З лютого 1919 р жив у Одесі, де у березні—квітні 1919 р займався формуванням Білоросійського батальйону.

З березня 1920 р. служив у РСЧА: командир бригади 41 — ї стрілецької дивізії в Одесі (неофіційно ця бригада називалася Українською радянською дивізією); з квітня 1920 р. — начальник стройового відділення управління формувань 14-ї армії; з червня 1920 р. — начальник Київської школи Червоних Старшин; з січня 1921 р. — інспектор військово-навчальних закладів Київської військової округи; з 25.08.1922 р. — завуч Об'єднаної школи ім. С. Каменева у Києві. У 1924 р. переїхав до Москви, трохи згодом — до Геленджіку під Новоросійськом Там у 1933 р. був заарештований та висланий на три роки заслання до Алма-Ати. Після відбуття заслання повернувся до

Геленджика, де влітку 1937 р. був заарештований вдруге. За даними родини Яхонтових, помер у в'язничній лікарні у м. Маріїнськ Кемеровської області.

Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва. — 1923. — С. 213; «Русский Инвалид». — Петроград. — 1915. - № 107; Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. — № 1. — С. 79–81; Бутович М. Формування Сірої дивізії у Володимирі-Волинському//За Державність. — Торонто. — 1966. - № 11. — С. 27–28; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта — 1970. — Ч. 6. — С. 9–11.

СОКОЛЬНИК Опанас Іванович

(18.01.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив 4-класну Кролевецьку гімназію, Київське художнє середнє училище, навчався на архітектурному факультеті Цісарської художньої академії у Відні. У 1915 р. був мобілізований до російської армії. 01.07.1915 р. закінчив 1-шу Київську школу прапорщиків, служив у 35-му піхотному Брянському полку. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1917–1918 рр. — ад'ютант українізованого 35-го піхотного Брянського полісу. Залишився на цій посаді після того, як навесні 1918 р. полк влився до складу кадрів української армії та був перейменований на 23-й піший Черкаський полк Армії Української Держави. З 01.01.1919 р. — помічник начальника відділу зв'язку Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 11.11.1919 р. — новоушицький повітовий військовий начальник. З 20.04.1920 р. — підполковник. З 17.10.1920 р. — начальник мобілізаційної комісії 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 12.11.1920 р. — т. в. о. начальника 2-го відділу Головної мобілізаційно-персональної управи Генерального штабу УНР. Подальша доля невідома.

Сокольник Опанас, фото 1917 року (з приватної колекції)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 646. — С. 19- 120; Спр. 652. -С 39.

СОЛОГУБ Сергій Піменович

(19.09.1893-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Кіцькани Бендерського повіту Бессарабської губернії. Закінчив Кишинівське комерційне училище, Одеське військове училище (25.08.1915), вийшов прапорщиком до 297-го піхотного Ковельського полку. З 10.09.1915 р. — командир 10-ї роти цього полку. З 06.11.1916 р. — штабс-капітан. У грудні 1916 р. — лютому 1917 р. був командиром Латиської ударної роти при 297-му полісу. З лютою 1917 р. — командир 2-ї роти, з жовтня 1917 р. — командир 2-го батальйону 297-го полку.

Сологуб Сергій, фото 1920-х років (Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942)

Брав участь в українізації 297-го піхотного Ковельського полку. З листопада 1917 р. — командир 3-ї сотні Українського куреня 297-го полку. З січня 1918 р. — командир цього куреня. У подальшому — начальник пішої сотні, кінної півсотні та кулеметної чоти при Тираспольській повітовій комендатурі. З 10.09.1918 р. — начальник адміністративно-господарчої частини комендатури. З жовтня 1918 р. — командир загону 8-ї Азовської кордонної бригади Окремого корпусу кордонної охорони Української Держави. З 01.12.1918 р. — командир саперної сотні 4-го Запорізького полку ім. І. Богуна Республіканської дивізії військ Директорії. З 03.08.1919 р. — т. в. о. командира 22-го Запорізького полку ім. І. Богуна Дієвої армії УНР. З 30.08.1919 р. — командир 4-го відділу Дністрянської кордонної бригади Окремого корпусу кордонної охорони УНР. 30.11.1919 р. під Проскуровом потрапив у полон до білих. Після зайняття Півдня України червоними сформував з колишніх вояків Дієвої армії УНР Український курінь у складі РСЧА. У січні 1920 р. перейшов з Українським куренем до 4-ї Галицької бригади Ю. Шепаровича, разом з якою незабаром з'єднався з Армією УНР. З червня по 11.08.1920 р. перебував у відпустці через хворобу. З 11.08.1920 р. — старшина розвідного відділу 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. У вересні—листопаді 1920 р. — молодший старшина зв'язку військової секції УНР у Румунії. З 01.11.1920 р. —

молодший старшина зв'язку відділу повстанчих організацій Головної управи Генерального штабу УНР. З 20.10.1921 р. — в. о. начальника канцелярії 1-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу УНР. З 24.11.1921 р. — в. о. начальника закордонного відділу Генерального штабу УНР. З 24.01.1922 р. — придільний до Головного управління Генерального штабу УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 167. — С 115; Спр. 169. — С 130.

СОСІДКО Григорій

(01.01.1893-27.11.1968) — підполковник Дієвої армії УНР.

Сосідко Григорій, фото 50-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

Народився у с. Велика Данилівка Харківської губернії. Навчався у Харківському технологічному інституті. Був мобілізований до російської армії. Закінчив Віленське військове училище (1915). Був нагороджений Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У березні 1918 р. у Полтаві вступив до 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. У 1920–1921 рр. — командир Богунського куреня 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

З 1922 р. жив у Сокалі, грав у місцевому аматорському театрі.

У червні 1943 р. разом із сином Романом вступив до Стрілецької дивізії СС «Галичина», був начальником зв'язку дивізії.

З 1950 р. жив на еміграції у Канаді.

Криловецький І. Мої спогади з часів збройної визвольної боротьби//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 230, Вісті брасгва колишніх вояків 1 УД УНА. — Ч. 131. — С. 127; Ріпецький Н., Підгайний Б. Полковник Силенко і полковник Сосідко//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1968. - № 4 — С. 26–29; Насамперед — українець//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1969. — Ч. 1. — С. 49–54; Неіфолог//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1968. - № 5/6. — С. 124; Некролог//Вісті братства вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1968. — Ч. 131. — С. 127.

СПОЛІТАК Михайло Антонович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 68-го лейб-піхотного Бородинського полку (Замостя). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920 р. — т. в. о. члена закупівельної комісії Головної управи постачання Військового міністерства УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. - Оп 2. — Спр. 652. — С. 44.

СТАНІСЛАВСЬКИЙ Петро Андрійович

(18.06.1851—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився у с. Бобрик Роменського повіту Полтавської губернії. Закінчив Полтавську духовну семінарію, Гельсінгфорське юнкерське училище (1870). У 1912 р. в чині полковника вийшов у відставку. З початком Першої світової війни добровільно повернувся на військову службу. У 1914–1917 рр. командував 167-м запасним батальйоном. Був комендантом м. Лянцкорунь та Мельниціба. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1919–1921 рр. — начальник розподільчого пункту Головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. - Оп 2. — Спр. 730. — С. 61–62.

СТАСЕВИЧ Олександр Юхимович

(1888—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Красностав Люблінської губернії. Закінчив Псковський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1909), вийшов підпоручиком до 3-ї Гренадерської артилерійської бригади (Ростов). 25.03.1914 р. витримав іспит на вступ до Михайлівської артилерійської академії. 18.06.1914 р. був приділений до 55-ї артилерійської бригади. З 14.12.1914 р. — командир 4-ї батареї цієї бригади. 02.02.1916 р. — 01.08.1918 р. навчався у Михайлівській артилерійській академії, після закінчення виїхав в Україну. З 14.06.1917 р. — капітан.

З 01.10.1918 р. — помічник завідувача учбового поля Київської гарматної школи. З 01.02.1919 р. — штаб-старшина для доручень технічної управи Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР.

27.05.1919 р. під Тернополем потрапив до польського полону. 13.02.1920 р. прибув у розпорядження кам'янець-подільського військового начальника. З 03.03.1920 р. — начальник постачання 4-го гарматного полку Армії УНР з 01.04.1920 р. — начальник з'єднаної артилерійської майстерні Армії УНР. З 09.05.1920 р. — представник Армії УНР у справах постачання артилерійського майна при штабі 6-ї польської армії. З 14.06.1920 р. — референт управління постачання Військового міністерства УНР. З 04.08.1921 р. був приділений до представника командування УНР при штабі 6-ї польської армії. У 1921 р. — начальник управління заводів і майстерень Артилерійської управи Військового міністерства УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Скальмержице (Польща). Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 155. — С. 215.

СТАСЕНКО Іван Михайлович

(26.09.1891-25/26.06.1963) — підполковник Армії УНР.

Походив з козаків. Народився у м. Миргород. Закінчив Роменське реальне училище, Тверське кавалерійське училище (1910), служив у 7-му драгунському Кінбурнському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений всіма орденами до Володимира IV ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня (19.05.1915, за бій 4.11.1914), Георгіївською зброєю, солдатським хрестом Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою. Був двічі поранений. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

Восени 1917 р. — представник Центральної Ради при 7-й кавалерійській дивізії у справах українізації. У листопаді 1917 р. з українців 7-ї кавалерійської дивізії сформував 1-й Український Запорізький полк військ Центральної Ради. З вересня 1918 р. командир кінного загону Курської бригади Корпусу кордонної охорони Української Держави. З травня 1919 р. — командир 1-го запасного кінного полку, який 20.11.1919 р. було влито до 2-го кінного Переяславського полку Дієвої армії УНР. Був командиром 2-го дивізіону полку. 11.12.1919 р. разом з більшою частиною полку приєднався до Української Галицької армії, що тоді перебувала у союзі з білими. З 13.04.1921 р. — т. в. о. комбрига 1-ї Окремої кінної дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Каліші. З 1950 р. — у США. Був активним діячем української православної громади. Помер у м. Бу фало (США).

Стасенко Іван, фото 1915 року (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 141; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1598. — С. 1; «Русский Инвалид». — Петроград. — 1915. — № 116; «Заря». — Петроград. — 1915. — №10; «Искры». — Петроград. — 1915. — № 11; Маруїценко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Каліш. — 1936. — Ч. 6. — С. 196–198

СТАСІНЕВИЧ Дмитро Степанович

(21.09.1863-?) — полковник Армії УНР.

Народився у с Шамраївка Васильківського повіту Київської губернії. Закінчив Білоцерківське реальне училище, 1-ше військове Павлівське училище (1885), Миколаївську інженерну академію (1895).

З 06.12.1905 р. — підполковник. З 06.12.1912 р. — полковник До 14.08.1916 р. — головний інженер будівництва Харківського холодильного складу З 14.08.1916 р. — командир 29-го військоводорожнього будівельного загону. З 01.05.1917 р. — окремий

керівник будівельних позиційних робіт 4-ї армії. Демобілізований 08.04.1918 р.

З 20.05.1918 р. помічник інспектора інженерних військ Армії Української Держави. З 01.08.1918 р. — начальник інженерного постачання 4-го Київського корпусу Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 08.04.1919 р. — штаб-старшина для доручень головного інженерного управління Військового міністерства УНР. З 15.09.1919 р. — член комісії у справах українських військовополонених у Польщі. З 06.05.1920 р. був приділений до Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 01.07.1920 р. — т. в. о. начальника будівельного відділу Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 166. — С 7–9; Спр. 37. — С 226–229; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 14.

СТЕПАНЕНКО Дмитро Васильович

(19.10.1860-?) — полковник Армії УНР.

Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1883), служив у 32-му резервному піхотному батальйоні. Станом на 01.01.1910 р. — підполковник 22-го піхотного Ніжегородського полку (м. Остроленка, Польща). Останнє звання у російській армії — полковник.

З 20.04.1921 р. — інтендант 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 3; Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — С. 635.

СТАХІВСЬКИЙ Леонід

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У 1918 р. — хорунжий 1-го Сірожупанного полку 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії Української Держави. З 12.03.1919 р. — т. в. о. командира 1-го Сірожупанного полку Дієвої

армії УНР. У 1920–1921 рр. — старшина штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)// За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С 103.

СТЕФАНИШИН Володимир Іванович

(14.01.1898-5.11.1921) — сотник Армії УНР.

Народився у Станіславові на Галичині. З серпня 1914 р. служив у Легіоні Українських січових стрільців. У 1916 р. потрапив до російського полону. Останнє звання в австро-угорській армії — підхорунжий.

Стефанишин Володимир, фото 1918 року (Українські січові стрільці. — Львів. — 1991)

З січня 1918 р. служив у Галицько-Буковинському курені Січових стрільців військ Центральної Ради. З травня 1918 р. — півсотенний 3-го Січового куреня 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії Української Держави. З листопада 1918 р. — начальник сотні пішої розвідки Окремого загону Січових стрільців Армії Української Держави, згодом — військ Директорії. У 1919 р. — начальник сотні пішої розвідки у 1-му полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. У 1920 р. служив командиром сотні 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 05.06.1920 р. — командир 47-го куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Учасник Другого Зимового походу у складі 4-го збірного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Загинув у бою під Коростенем.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653 — С. 99; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 1; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш — 1932. — Ч. 3. — С. 163; Герчанівський Д. Вигнати окупанта. — Мюнхен. — 1963; Андрух І. Січові стрільці у корпусі ген. Натієва//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 5. — С. 17.

СТЕФАНІВ Опанас (Афоній) Авксентійович

(2.11.1891—?) — підполковник Армії УНР.

Походив з м. Рожищі Луцького повіту Волинської губернії. Закінчив Луцьку гімназію, Чугуївське військово училище (1914), вийшов підпоручиком до Сибирського телеграфного батальйону, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Закінчив один чкурс Військової академії Генерального штабу. У 1917 р. — в. о. начальника штабу 62-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 14.09.1918 р. — старший ад'ютант штабу Окремої Запорізької дивізії Армії Української Держави. З початку грудня 1918 р. начальник штабу Окремої Запорізької дивізії військ Директорії. З 22.01.1919 р. — начальник штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З травня 1919 р — начальник штабу 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою. У січні 1920 р. утік з табору інтернованих та наздогнав Армію УНР, яка рейдувала по Правобережній Україні у Першому Зимовому поході. Був начальником оперативного відділу штабу армії під час Першого Зимового походу. З червня 1920 р. — начальник штабу 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. З 05.10.1920 р. — підполковник.

У серпні—вересні 1921 р. повернувся на Волинь, де займався сільським господарством. Через свою національно-культурну діяльність мав конфлікти з польськими націоналістами та підпільними членами Комуністичної партії Західної України. Під час однієї з таких сутичок був важко поранений пострілом у голову та втратив одне око. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918 — С. 57-зв. — 58; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С. 122–123, Спр. 67. — С. 48; Євтимович В. До «Споминів розвідного старшини 1919–1923 рр. на Великій Україні — І. Вислоцького»//Аітопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 9. — С. 13–14; Омельченко Т. Від Кременчука до Бірзули//За Державність. — Каліш. — 1929. — Ч. 1. — С. 165–166; Омелянович-Павленко М. Спогади уїфаїнського командарма. — Київ. — 2002 — С. 215, 224, 376, 393, 413, 422, 424.

СТЕФАНОВИЧ-СТАСЕНКО Павло Свиридович

(13.05.1869 — після 1922) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Походив з Чернігівщини. Закінчив Орловський, Бахтіна, кадетський корпус, 3-тє військове Олексіївське училище (1890), вийшов підпоручиком до 2-ї артилерійської бригади (Новогеоргієвськ). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1900), обіймав посади у штабі Кавказької військової округи. З 06.12.1904 р. — підполковник. З 05.11.1905 р. — завідувач військових переміщень на залізницях Кавказької військової округи. З 06.12.1908 р. — полковник. Учасник Першої світової війни. З 1914 р. — командир полку. З березня 1916 р. — начальник штабу 2-ї Кавказької стрілецької дивізії. З 10.04.1916 р. — генерал-майор. З 11.03.1917 р. — начальник штабу 40-го армійського корпусу. З листопада 1917 р. перебував у розпорядженні командувача 9-ї армії. Був нагороджений Георгіївською зброєю.

З 11.04.1918 р. — начальник 83-ї піхотної дивізії, що перейшла на українську службу. З 08.06.1918 р. — начальник 9-ї пішої дивізії Армії Української Держави.

У листопаді 1918 р. виїхав на Дон. З 22.01.1919 р. перебував у резерві командного складу Збройних Сил Півдня Росії.

Білоемігрант. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 89; Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 14. — С. 55; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний

список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 41-зв. — 42;
Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

СТЕЦЬКИЙ Юхим Онуфрійович

(1886—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у Подільській губернії. Закінчив військове училище, один курс Академії Генерального штабу (1917). У 1917 р. — старшина для доручень штабу 8-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — ад'ютант штабу 13-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З кінця листопада 1918 р. — начальник штабу 7-го Харківського корпусу військ Директорії. Станом на 17.05.1919 р. — отаман-квартирмейстер штабу Північної групи Дієвої армії УНР. Станом на 23.08.1919 р. — начальник штабу Волинської групи Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. служив в Армії УНР на муштрових посадах. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918 — С. 57-зв. — 58; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

СТЕЧИШИН Микола Климентович

(06.12.1890-07.08.1977) — підполковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у с. Розсіятське Єлисаветградського повіту Херсонської губернії. Походив з родини особистого почесного громадянина, колезького регістратора. Закінчив Херсонське реальне училище. З 20.01.1915 р. — рядовий 457-ї піхотної Таврійської ддркини. Закінчив 1-шу Одеську школу прапорщиків (20.10.1915), служив у 48-му піхотному запасному батальйоні (Одеса). З 10.04.1916 р. — у 417-му піхотному Луганському полісу. З 11.09.1916 р. — командир роти цього полку. З 25.11.1916 р. — начальник команди зв'язку. З 14.04.1917 р. — полковий ад'ютант. З 28.09.1917 р. — штабс-капітан. Під час Першої світової війни був поранений в ноги.

Стечишин Микола, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

З 10.02.1918 р. — значковий Радзівилівської кордонної бригади, що формувалася Військовим міністерством Центральної Ради. З 01.07.1918 р. — старший ад'ютант Волинської прикордонної бригади Окремого корпусу кордонної охорони Української Держави. З 24.03.1919 р. — приділений до штабу Окремого корпусу кордонної охорони УНР. З 01.05.1919 р. — комендант штабу Північної (згодом — Волинської) групи Дієвої армії УНР. З 24.07.1919 р. — старший ад'ютант штабу Дністровської кордонної бригади Окремого корпусу кордонної охорони УНР. 23.11.1919 р. потрапив до польського полону. З 04.01.1920 р. — начальник штабу могилівської залози. З 01.03.1920 р. — комендант штабу Окремої пішої бригади О. Удовиченка. З 23.03.1920 р. — начальник розвідного відділу штабу 2-ї (зюдом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР. З 01.06.1920 р. — помічник командира могилівського прикордонного відділу Окремого корпусу кордонної охорони УНР. З 28.07.1920 р. — помічник коменданта штабу начальника Тилу Армії УНР. З 14.09.1920 р. — начальник 2-го відділу персональної управи Військового міністерства УНР. З 28.03.1921 р. — підполковник. З 15.11.1921 р. — у розпорядженні командувача запасних військ УНР. З 22.11.1921 р. був приділений до пенсійної управи Військового міністерства УНР. З 29.09.1922 р. — начальник

комендантсько-інформаційного відділу канцелярії Військового міністерства УНР.

Стечишин Микола, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

З 1923 р. жив на еміграції у м. Скальмержице (Польща). З 1928 р. служив контрактним офіцером у польській армії — у 33-му піхотному полку в Аомжі. Останнє звання у польській армії — майор.

У червні 1943 р. разом із сином зголосився до Стрілецької дивізії СС «Галичина», ніяких посад не обіймав. У 1945 р. перебував при штабі Української національної армії.

Син — Володимир Стечишин (1920–1980) був відомим вояком 1-ї Української дивізії УНА, а згодом — редактором та видавцем «Вістей братства 1-ї Української дивізії Української національної армії».

І батько, і син по війні жили у Мюнхені, де й померли.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 167. — С. 165–167; РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 327–134; Єрошевич П. З боротьби українською народом за свою незалежність//За Державність. — Варшава — 1939. - № 9. — С. 57; Некролог В. Стечишина//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1981. - № 1. — С. 93.

СТЕШКО Федір Миколайович

(01.09.1877-31.12.1944) — полковник Армії УНР.

Закінчив духовну семінарію, Київське піхотне юнкерське училище за 1-м розрядом (1901), служив у 8-му Східно-Сибірському стрілецькому полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 36-го Східно-Сибірського стрілецького полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 06.07.1920 р. — начальник прокурорського відділу Головної військово-судової управи Військового міністерства УНР. З 16.10.1920 р. — начальник культурно-освітнього відділу Генерального штабу УНР.

Помер і похований у м. Прага (Чехословаччина), на Ольшанському цвинтарі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 426; Спр. 652. — С. 37; Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — 1911. — С. 1715; Незабытые могилы. — Москва. — 2006. — Т. 6. — Кн. 2. — С. 194.

СТОЙКІН Володимир Йосипович

(01.06.1874-14.05.1931) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Народився у м. Харків. Закінчив 2-гу Харківську класичну гімназію, Михайлівське артилерійське училище (1897), служив у лейб-гвардії 2-й артилерійській бригади. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1903), обіймав штабові посади. З 1911 р. — на викладацькій роботі у Михайлівському артилерійському училищі. З 25.03.1912 р. — полковник. З 01.01.1915 р. — помічник начальника постачання 12-ї армії. З 15.10.1915 р. — командир 68-го лейб-піхотного Бородинського полку. З грудня 1916 р. — генерал-майор, начальник господарчого відділу Особливої армії. З 14.03.1917 р. до 26.12.1917 р. — в. о. начальника штабу Особливої армії.

Після розвалу фронту виїхав до Києва, де у березні 1918 р. на запрошення військового міністра Центральної Ради О. Жуківського прийняв посаду начальника постачання Армії УНР. На початку липня

1918 р. залишив посаду через розходження у політичних поглядах з гетьманом П. Скоропадським. Згодом — директор-розпорядник «Товариства внутрішньої та зовнішньої торгівлі» у Києві. З грудня 1918 р. — актор одного з театрів у Києві.

У червні 1919 р. був мобілізований до РСЧА та призначений начальником розвідного відділу штабу 12-ї армії, однак невдовзі перейшов на бік білих.

З 26.01.1920 р. — представник Збройних Сил Півдня Росії при штабі Української Галицької армії.

На початку лютого 1920 р., після переходу УГА на бік червоних, був заарештований та ув'язнений в Одесі. 14.03.1920 р, після розгляду справи, був направлений у розпорядження командувача 14-ї радянської армії. З вересня 1920 р — начальник 41-ї стрілецької дивізії РСЧА, яка боролася проти Армії УНР. З грудня 1920 р. — в. о. начальника штабу 14-ї радянської армії. З лютого 1921 р. — голова 2-ї роз'їздної Інструкційної комісії. З 14.05.1921 р. — начальник штабу Харківської військової округи. З червня 1921 р. — заступник командувача військ ХВО. З 08.11.1921 р. — помічник начальника постачання військ України та Криму, згодом — помічник начальника постачання Української військової округи. З 1925 р. — лектор Вищої повторної школи комскладу, того ж року був демобілізований з РСЧА.

Працював завідувачем магазину, службовцем фінансового відділу штабу УВО. З 1926 р. — референт Всесоюзної ради народного господарства УРСР. 20.02.1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 07.05.1931 р. був засуджений до розстрілу та невдовзі страчений.

ДАСБу. — Фп. — Спр. 67093. — Т. 3065, архівно-слідча справа Стойкіна В. ІЛ; Список Генерального штаба на 1912. — СПб. — 1912. — С. 501; Список лиц с высшим общим военным образованием состоящих на службе в РККА к 1.03.1923. — Москва — 1923. — С. 219; Скоропадський П. Спогади — Київ. — 1995. — С. 186–187.

СТОЛИЦЯ Іван Іванович

(1871-18.12.1924) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Ананьєв. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 09.03.1920 р. служив у 4-й стрілецькій бригаді Армії УНР. Станом на 25.05.1921 р. був приділений до штабу 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

Помер та похований у містечку Уширшки під Перемишлем (Польща).

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Оп. 2. -Спр. 653. -С. 57–60; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 98. — С. 13–14; Незабытые могилы. — Москва. — 2006. — Т. 6. — Кн. 2. — С. 199.

СТУПНИЦЬКИЙ («Гончаренко») Леонід Венедиктович

(29.05.1891-05.08.1944) — підполковник Армії УНР, генерал-хорунжий Української повстанської армії (посмертно).

Походив з селян Київської губернії. Закінчив 2-класне Сквирське міське училище. 20.11.1912 р. був мобілізований до 9-го уланського Бузького полку (м. Біла Церква). З 13.06.1914 р. — молодший унтер-офіцер. З 03.08.1914 р. — старший унтер-офіцер. У складі 9-го уланського Бузького полку виступив на фронт Першої світової війни. 17.03.1915 р. був нагороджений Георгіївським хрестом IV ступеня. 17.05.1915 р. був відряджений на навчання до школи прапорщиків Мінської військової округи. З 02.07.1915 р. навчався у 1-й Київській школі прапорщиків. 30.09.1915 р. був підвищений до звання прапорщика. Після закінченні школи служив у 8-му та 12-му (з 29.11.1915 р.) запасних батальйонах. Станом на 14.08.1916 р. — т. в. о. командира 14-ї роти.

У 1920–1921 рр. — помічник командира 4-го Київського кінного полку 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу 04–19.11.1921 р., командир окремого кінного загону групи Ю. Тютюнника.

З 1922 р. жив у Острозі, працював агрономом на Бабинському цукровому заводі.

У 1939 р. після окупації радянською армією частини території Польщі, був заарештований НКВС. До 1941 р. перебував під слідством у Брестській в'язниці, звідки був визволений німцями.

Ступницький Леонід, фото 1921 року (ЦДЛВОУ)

У липні—серпні 1941 р. очолював підстаршинський вишкіл «Холодний Яр» у Рівному, створений революційним крилом ОУН (Бандери) для формування української армії. Однак незабаром вишкіл був ліквідований німецькою окупаційною владою і А. Ступницький перейшов на господарчу роботу.

У березні 1943 р. приєднався до Української повстанської армії. 3 липня 1943 р. — начальник штабу Української повстанської армії, мав псевдонім «Гончаренко». Одночасно викладав тактику у старшинській школі УПА «Дружинники». Керував бойовими операціями проти німців. Героїчно загинув у бою проти частин НКВС біля села Дермань — застрелився у криївці, не бажаючи потрапити у полон. 27.04.1945 р. рішенням Української Головної Визвольної Ради був посмертно підвищений до рангу генерал-хорунжого УПА.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 77-010; Отмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген. хор Ю. Тютюнника у листопаді 1921 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С. 12–20; Петренко. Листопадовий рейд 1921 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1934. — Ч. 6. — С. 6–8; Шпілінський О. Базар//За Державність. — Каліш — 1932. — Ч. 3. — С. 108–134; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 156–171; Ступницький Ю. Спогади про пережите. — Київ — Торонто — 2000; Вовк О. Останній генерал УПА. до біографії

Василя Кука//3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. — Київ. — 2003. — Ч. 1. — С. 254.

СУЛКОВСЬКИЙ Борис Йосипович

(30.04.1881-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Кам'янець-Подільський. Закінчив Подільську духовну семінарію, Київське піхотне юнкерське училище (1901). Служив у 34-му піхотному Севському полку (Полтава), з яким брав участь у Російсько-японській війні. Був кілька разів поранений у праву руку. Закінчив Імператорську Миколаївську військову академію за 1-м розрядом (1913). Під час Першої світової війни обіймав посади старшого ад'ютанта штабу 2-го Сибірського корпусу, старшого ад'ютанта штабу 3-ї Сибірської стрілецької дивізії, штаб-офіцера для доручень штабу 2-го Сибірського корпусу.

У липні 1917 р. за власним бажанням перевівся на посаду начальника штабу 16-ї піхотної дивізії, яка мала українізуватися. З 29.11.1917 р. — начальник штабу 2-го Січовою Запорізького (6-го армійського) корпусу військ Центральної Ради. З 15.04.1918 р., після остаточної демобілізації корпусу, перебував на посаді начальника господарства валок і парків організаційного відділу Генерального штабу УНР, згодом — Української Держави. З 14.12.1918 р. — помічник 1-го генерал-квартирмейстерства штабу військ Директорії. З 05.01.1919 р. — начальник штабу Ударної групи Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 01.02.1919 р. — начальник Північної групи Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 01.03.1919 р. — начальник штабу корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. У квітні—травні 1919 р. перебував під слідством, був виправданий судом. З 01.06.1919 р. — начальник розвідного відділу штабу Дієвої армії УНР. У липні—вересні 1919 р. — булавний старшина для доручень штабу Головного Отамана. У квітні—липні 1920 р. — начальник штабу 2-ї стрілецької (згодом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР. З липня 1920 р. — начальник військово-історичної управи Головного управління Генеральною штабу УНР. З 03.11.1920 р. — начальник оперативного відділу Генерального штабу УНР.

Сулковський Борис, фото 1905 року (Летопись войны с Японией. — СПб. — 1905. - № 51. — С. 994)

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С. 4–8; Ф 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 129, 151–152; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 48-зв. — 49; Ф. 4061. — Оп. 1. — Спр. 1. — С. 4–7; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914. — С. 659; Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запоріжського корпусу//Табір. — Варшава. — 1927. — Ч. 4. — С. 71–87; Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. — № 2. — С. 96; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році, Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 141, 142, 144.

СУМАРОКІВ Павло Федорович

(30.05.1893-19.05.1975) — поручик Армії УНР (підполковник в еміграції).

Закінчив Київське військово училище. Брав участь у Першій світовій війні, був нагороджений усіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою та відзнакою Святого

Георгія ІV ступеня з лавровою гілкою. Останнє звання у російській армії — поручик.

Сумароків Павло, фото 50-х років (У 50-річчя Зимового походу Армії УНР. — Нью-Йорк. — 1973)

У 1920 р. у складі Кінного полку Чорних Запорозжців брав участь у Першому Зимовому поході. У 1921 р. у складі 4-го Київського кінного полку брав участь у Другому Зимовому поході.

Згодом жив на еміграції у Польщі.

Влітку 1943 р. вступив до Добровольчої дивізії СС «Галичина», командував 6-ю ротою 30-го полку, брав участь у бою під Бородами.

З 1945 р. жив на еміграції у Німеччині. Автор спогадів про Другий Зимовий похід та 1-шу Українську дивізію.

Вісті братства вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1968. — Ч. 129. — С. 56; В оточенні під Бородами// Український Комбатант. — На чужині. — 1958. — Ч. 5–6. — С. 40–52.

СУМЧУК

(1898(?)—06.1919) — повстанський отаман.

Походив з селянської родини с. Колесники Острозького повіту Волинської губернії.

Навчався в Московському народному університеті ім. Шанявського, звідки у травні 1917 р. добровольцем вступив до 1-го Українського

козачого полку ім. Б. Хмельницького. У грудні 1917 р. повернувся до Острога, де сформував український добровольчий відділ. Під час протигетьманського повстання сформував та очолив партизанський загін ім. Наливайка, який розгорнув у сотню, курінь, згодом — у 51-й піший Дієвий полк ім. С. Наливайка Дієвої армії УНР. З 02.06.1919 р. — командир куреня ім. С. Наливайка 3-го пішого Подільського полку 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. Загинув між 10 та 14 червня 1919 р у нічній сутичці під час розвідки в районі Ямпіль — Ляхвиці. Був одним з найбільш талановитих організаторів та командирів повстанських загонів.

Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С. 9—61; 1936. - № 6. — С. 13—64; Варшава — 1937. - № 7. — С. 9—56; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939. - № 9. — С 19, 24; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С 87, 89; Порохівський Г. Памятна ніч у повстанському штабі//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 1. — С 7-10; Ч. 2. — С. 18—20; Порохівський Г. Штаб Південного фронту//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 7—8. — С. 15—18; Ч. 9. — С 17—20.

СУПРУНЕНКО Ростислав

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Закінчив Пажеський корпус. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 32-ї артилерійської бригади. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Станом на 22.12.1917 р. — начальник 1-ї Сердюцької гарматної бригади військ Центральної Ради. З 04.02.1919 р. — начальник 20-ї гарматної дієвої бригади Дієвої армії УНР. У подальшому — помічник начальника 18-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої армії УНР. 09.04.1919 р. наказом штабу Дієвої армії УНР формально був звільнений з армії за алкоголізм, але продовжував служити. З 14.04.1919 р. — т. в. о. начальника 18-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої армії УНР. До 07.05.1919 р. — начальник 19-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої армії УНР. У подальшому — звільнений з армії. У 1920 р. знову подав прохання про вступ до Армії УНР. Станом на 1921 р. рахувався дезертиром 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР.

Повернувся в Україну. У 1922—1928 рр. викладав у Харківській школі Червоних Старшин. У 1930-х рр. жив у м. Бородянка під Києвом. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 4. — С. 32; Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 144; Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 22, 27; Спр. 97. — С. 60; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1936. — № 6. — С. 57; Варшава. — 1937. - № 7. — С. 9—56.

СУССЬКИЙ Олександр Пилипович

(?—?) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 17-го піхотного Архангелогородського полку (Житомир). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 29.05.1919 р. — начальник штабу 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. З 19.08.1919 р. — начальник оперативного відділу штабу 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. З 01.10.1919 р. хворів на тиф у Вінниці. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696. — Спр. 11. — С. 20.

СУХОДУБОВСЬКИЙ Василь Георгійович

(01.01.1859-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив кадетський корпус, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1879), служив у 97-му піхотному Ліфляндському полку (Двинськ), у складі якого брав участь у Російсько-японській війні. Станом на 01.01.1910 р. — капітан 175-го піхотного Батуринського полку (Умань, згодом — Глухів). Останнє звання у російській армії — полковник.

Станом на 29.09.1919 р. — працівник Головного інтендантського управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

Список капитанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — 1911. — С. 86.

СУХОЦЬКИЙ Іван Іванович

(21.06.1876-13.09.1922) — підполковник Армії УНР.

Походив з Херсонщини. Склав іспит на звання однорічника 2-го розряду при Полоцькому кадетському корпусі. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1899), вийшов підпрапорщиком до Івангородської фортечної артилерії. З 1902 р. служив у Керченській фортечній артилерії. З 1903 р. — в Очаківській фортечній артилерії. З 1904 р. — в офіцерській зведеній роті Офіцерської артилерійської школи. Закінчив курси електроніки при Санкт-Петербурзькому артилерійському заводі (1906), служив у Севастопольській фортечній

артилерії. Капітан з 1903 р. 01.06.1918 р. залишив посаду через розформування Севастопольської фортечної артилерії.

З 06.06.1918 р. до листопада 1918 р. — командир 2-ї батареї Коша морської оборони Армії Української Держави. 18.07.1920 р. у таборі Ланцут знов вступив до української армії. З 12.08.1920 р. — старшина для доручень артилерійської управи Військового міністерства УНР.

Похований на українському військовому цвинтарі у Щепіорно.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 111–112; Спр. 905. — С. 15.

СУХОТІН Михайло Миколайович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан Київського осадного артилерійського полку. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1919 р. перебував у Збройних Силах Півдня Росії.

У червні 1920 р. разом з групою офіцерів перейшов на службу до Дієвої армії УНР з 13.09.1920 р. — начальник відділу постачання Артилерійської управи Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55.

СУШКО Роман Кирилович

(1.08.1894—14.01.1944) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Ременів поблизу Львова. Закінчив народну школу, гімназію, навчався на юридичному факультеті Львівського університету. У серпні 1914 р. добровольцем вступив до Легіону Українських січових стрільців. Протягом 5 місяців командував чотою, 6 місяців — 2-ю сотнею, 1 місяць — сотнею, 1 місяць — куренем. У вересні 1916 р. потрапив до російського полону. Перебував у таборі для військовополонених австро-угорської армії у Царицині (Поволжя). Останнє звання в австро-угорській армії — обер-лейтенант.

Сушко Роман, фото 1920 року (Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974)

13.01.1918 р. разом з іншими полоненими старшинами Легіону УСС прибув до Києва, де вступив до Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців військ Центральної Ради. З 19.01.1918 р. — командир 1-ї сотні 1-го куреня Січових стрільців військ Центральної Ради. З 01.03.1918 р. — командир 4-го (1-го) полку Січових стрільців. Після розформування полку німцями 30.04.1918 р. виїхав до Окремої Запорізької дивізії, де домовився про формування в її складі Окремого Січового куреня з галичан. З травня 1918 р. — командир 3-го Січового куреня 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії Української Держави.

Наприкінці вересня 1918 р., після дозволу гетьмана П. Скоропадського на формування Окремого пішого загону Січових стрільців, переїхав разом з куренем до Білої Церкви, місця формування загону. У вересні—листопаді 1918 р. очолював 1-й піший курінь загону. З середини грудня 1918 р. — начальник 1-ї Січової дивізії військ Директорії, до складу якої ввійшли 1-й (сформований з галичан), 2-й (сформований з селян-повстанців), 3-й та 4-й (сформовані з вояків Сердюцької дивізії гетьмана П. Скоропадського, які перейшли на бік Директорії) Січових полків. З кінця січня 1919 р. — начальник Північної групи з оборони Коростенського залізничного вузла під Києвом, під час боїв був контужений. З

середини лютого 1919 р., після скасування управління 1-ї Січової дивізії, перебував на посаді отамана для доручень при командувачі Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. З середини липня 1919 р. — начальник 11-ї пішої дивізії Січових стрільців Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку. З 31.03.1920 р. — командир 1-ї (згодом — 16-ї бригади) 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. На чолі збірної бригади 6-ї Січової дивізії брав участь у Другому Зимовому поході 04–19.11.1921 р.

У 1922 р. повернувся до Львова, став одним із співзасновників Української військової організації. У 1927–1930 рр. — краєвий командант УВО на Західній Україні. З 1929 р. — член Проводу Організації українських націоналістів. У 1938 — влітку 1939 рр. керував в Австрії підготовкою молодих військових кадрів ОУН.

Напередодні Другої світової війни сформував з добровольців ОУН т. зв. Легіон Романа Сушка, на чолі якого брав участь у наступі німецької армії під час Німецько-польської війни у серпні 1939 р. Легіон дійшов майже до Львова, але змушений був повернути на захід, оскільки місто було віддане німецьким командуванням радянській стороні. У 1941–1943 рр. співробітничав з кількома іноземними спецслужбами. Вбитий невідомим на одній з вулиць Львова.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 44. — С 2; Сушко Р. Знак часу//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1929. — Ч. 1. — С 18–19; Сушко Р. Базар//Календар Червоної Калини на 1929. — Львів. — 1928; Золоті Ворота Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни. — Торонто. — 1991. — С. 170; Самутин Петро. Хронологічні дати VI-ої Січової стрілецької дивізії//Вісті Комбатанта. — 1970. — № 5. — С. 12; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 96; Шпілінський О. Базар//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С 108–134; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. —С. 304–305; УСС, Українські січові стрільці. — Львів. — 1935. — С. 146; Самутин П. Командний складі VI-ої Січової стрілецької дивізії 1920 р.//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 3. — С 72; Капустянський М. Похід українських армій на Київ— Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С 61,101,104,106,108, 131,175.

***

Присяга в Дієвій армії УНР. На передньому плані члени Директорії, начальник штабу Головного Отамана С. Петлюри генерал М. Юнаків (тримає в руках кашкета). Праворуч (зі складеними руками) командувач Групи Січових стрільців Є. Коновалець, серпень 1919 року (ЦДАКФДУ)

Т

ТАРАН (Таран-Півченко) Сергій Андрійович

(1891 — після 1937) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. — значковий 2-го Сірожупанного полку Армії Української Держави. З початку квітня 1919 р. — командир 2-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. З 16.05.1919 р. — командир окремого загону Сірожупанників, що 21.05.1919 р. влився до складу 1-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. З 05.06.1919 р. — командир 2-го куреня 10-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. Був важко поранений у бою 13.06.1919 р., втратив 50 відсотків працездатності. У 1920–1921 рр. був приділений до штабу Запасних військ Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Франції в Ліоні. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Оп. 2. -Спр. 927. -С. Прохода В. Записки до історії Сірих (Сірожупанників)//За Державність. — Каліш. — 1929. - № 1. — С. 105; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 5. — С. 47–55; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 423.

ТАРАНУЩЕНКО Петро Васильович

(01.02.1883-03.1919) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у Полтаві. Закінчив Полтавське реальне училище, артилерійське училище, служив у 34-й (Сімферополь) та 9-й (Полтава) артилерійських бригадах. Під час Першої світової війни потрапив до австро-угорського полону. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 12.05.1918 р. — командир гарматного полку 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії української держави, у

листопаді 1918 р. під час протигетьманського повстання був усунутий від командування полком. На початку січня 1919 р. повернувся на попередню посаду. Загинув разом з усім полком у березні 1919 р. у бою проти червоної кінноти між Бердичевом та Житомиром.

Таранущенко Петро, фото 1918 року (з приватної колекції)

Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 315

ТАРАНУЩЕНКО Яків Васильович

(09.10.1885-?) — підполковник Армії УНР.

Рідний брат Петра Таранущенко.

Народився у Полтаві. Закінчив Полтавське реальне училище, витримав іспит на звання одnorічника 2-го розряду при Петровському Полтавському кадетському корпусі, закінчив Київське піхотне юнкерське училище (22.04.1905), два курси Інтендантської академії (1914). З 18.07.1915 р. — завідувач 27-ї польової хлібопекарні. З 17.09.1915 р. — обер-старшина для доручень корпусного інтенданта 5-го армійського корпусу. З 27.05.1916 р. — начальник 95-ї польової хлібопекарні. З 19.02.1917 р. — дивізійний інтендант 32-ї піхотної

дивізії. 24.02.1918 р. — демобілізувався. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 26.04.1918 р. — діловод інтендантського управління 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави. З 06.06.1918 р. — обер-старшина для доручень інтендатури Сердюцької дивізії Армії Української Держави.

22.03.1919 р. — 21.05.1920 р. жив як приватна особа у Могилеві-Подільському. У подальшому — помічник завідувача хлібопекарні 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. З 14.09.1920 р. — т. в. о. начальника інтендантського управління Головного управління постачання Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 259.

ТАРНОПІЛЬСЬКИЙ Микола Гаврилович

(04.11.1891-?) — підполковник Армії УНР.

Тарнопільський Микола, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

Народився у с. Макошино Сосницького повіту Чернігівської губернії. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У 1919 р. — ад'ютант 1-го куреня 1-го (згодом — 7-го Синього) полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. Брав участь у Першому

Зимовому поході. У 1920–1921 рр. служив у 3-й Залізній дивізії Армії УНР.

Помер на еміграції у Чехо-Словаччині.

У складі 7-го Синього полку Дієвої армії УНР воював також рідний брат Миколи Тарнопільського, який загинув у боях з більшовиками.

ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37–42;
Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. —
Варшава — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101.

ТАТАРІНЦЕВ Олександр Федорович

(9.08.1889—?) — начальник штабу дивізії Дієвої армії УНР.

Народився у м. Каре (Кавказ). Закінчив військове училище, один курс Військової академії Генерального штабу (1917). У 1917 р. — старший ад'ютант штабу 9-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — молодший ад'ютант штабу 1-го Подільського корпусу Армії Української Держави. 27.12.1918 р. був відправлений з 1-го корпусу у розпорядження командувача Холмсько-Галицького фронту отамана О. Шаповала. З 17.06.1919 р. — начальник штабу 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. Восени 1919 р. захворів на тиф. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 56-зв. — 57; Ф. 2188. — Оп. 2. — Спр 59, С 195–196; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 85.

ТАТАРСЬКИЙ Василь

(28.11.1898-07.1992) — поручик Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у м. Мерефа на Поділлі. Закінчив 6-ти класну гімназію. У 1916 р. був мобілізований до армії, шість місяців служив однорічником у 9-му драгунському Казанському полку. Закінчив

Горську школу прапорщиків (грудень 1917 р.). Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Татарський Василь, фото 50-х років (фото з журналу «Дороговказ», 1965)

У січні—лютому 1918 р. брав участь у т. зв. Льодовому поході Добровольчої армії під командуванням генерала А. Корнілова.

Навесні 1918 р. повернувся в Україну. З листопада 1918 р. — молодший старшина 4-го Бердичівського запасного полку військ Директорії. У 1919 р. — командир 1-го куреня 2-го Берестейського полку 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. У 1920 р. — т. в. о. начальника постачання 5-го куреня ім. Б. Хмельницького 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

У 1926–1929 рр. навчався у польській школі офіцерів піхоти, вийшов підпоручиком до 57-го піхотного полку у Познані. Закінчив Вищу військову школу (1939). Брав участь у Німецько-польській війні, був начальником штабу групи полковника Мікося. Останнє звання у польській армії — поручик.

З 1940 р. працював в українському громадському комітеті у Берліні. З січня 1942 р. — командир роти у 204-му українському батальйоні шуцманшафту. З серпня 1944 р. — командир 10-ї сотні 29-го полку 14-ї Військової гренадерської дивізії СС «Галичина». Нагороджений німецьким Залізним Хрестом II класу. У березні 1945 р. був

призначений начальником штабу 2-ї Української дивізії Української національної армії.

З 1945 р. жив на еміграції у Новому Ульмі. У 1945—56 рр. був головою Спілки українських вояків у Західній Німеччині.

Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1987. — Ч. 4; Побігуїцій Є. Мозаїка моїх споминів. — Мюнхен — Лондон. — 1982. — С 51, 52; Татарський В. Під чотирма прапорами. — Мюнхен. — 1962.

ТАТАРУЛІВ (Татаруля) Микола Іванович

(14.12.1884-3.12.1960) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Кременчук Полтавської губернії. Закінчив Кременчуцьке технічне училище, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1907). Вийшов підпоручиком до 175-го піхотного Батуринаського полку (Умань, згодом — Глухів), з яким брав участь у Першій світовій війні. З 05.02.1917 р. — командир дивізійного обозу 185-ї піхотної дивізії. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 15.05.1918 р. — літограф Головного управління Генерального штабу (ГУГШ) Армії Української Держави. З 12.11.1918 р. — старший діловод мобілізаційного відділу ГУГШ Армії Української Держави. З 19.02.1919 р. — помічник начальника частини мобілізаційного відділу ГУГШ Дієвої армії УНР, з 15.05.1919 р. — начальник цієї частини. З 19.03.1920 р. — помічник начальника мобілізаційного відділу ГУГШ Армії УНР. З 23.06.1920 р. — молодший старшина мобілізаційного відділу 1-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у м. Шалетт (Франція). Помер та похований у м. Шатоблян під Парижем.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 449; Спр. 155. — С. 217–6; Ф. 5235. — Оп. 1. - Спр. 1585. — С. 32.

ТЕЛЯТНИКІВ Михайло Іванович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

На військовій службі з вересня 1905 р. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 171-го піхотного Кобринського полку (Гродно). Останнє звання у російській армії — капітан.

З листопада 1918 р. — кандидат на військово-топографічну посаду Головного геодезичного управління Генерального штабу Армії Української Держави. З 27.01.1919 р. — експедитор Головного геодезичного управління Генерального Штабу Дієвої армії УНР. З квітня 1919 р. — помічник завідувача польової комори мап Генерального штабу Дієвої армії УНР. З червня 1919 р. — завідувач польової комори мап Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 15.12.1919 р. — завідувач інструментальної комори і польової комори мап Головного геодезичного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 19.03.1920 р. — геодезист Головного геодезичного управління Генерального штабу Армії УНР. З 03.07.1920 р. — начальник геодезичного відділу Головного управління Генерального штабу Армії УНР. Доля після 1921 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 150-зв.

ТВЕРДОВСЬКИЙ Матвій Матвійович

(188?—11.1919) — командир бронепотягу Дієвої армії УНР.

Народився у м. Ніжин Чернігівської губернії. У 1914 р. був мобілізований до російської армії. Був нагороджений повним Георгіївським бантом та званням прапорщика за бойові заслуги. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1917–1918 рр. — отаман Вільного Козацтва у Ніжині. З січня 1919 р. — комендант «1-го панцерного потяга Твердовського». З червня 1919 р. — комендант саморобного панцерного потяга «Помста». У серпні 1919 р. на ст. Жмеринка захопив більшовицький панцерний потяг «Ленін», який перейменував у «Помсту», командував ним до жовтня 1919 р. Помер від тифу у Проскурові.

З жовтня 1919 р. панцерником «Помста» керував рідний брат Матвія Твердовського сотник Осип Твердовський (01.11.1891, Ніжин — 16.04.1930, Люксембург).

Зубенко І. Наші лицарі й мученики. — Каліш. — 1923. — Ч. 2. — С. 7–9; Чалий І. Пам'яті Осипа М. Твердовського//Літопис Червоної

Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 2. — С. 16–17.

ТЕМЧЕНКО Василь Васильович

(28.02.1876—?) — начальник управління Військового міністерства УНР.

Народився на Харківщині. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1896), служив у 125-му піхотному Курському полку (Рівне). Закінчив Військово-інтендантську академію. З 06.12.1911 р. — підполковник, інтендант 2-ї Гвардійської кавалерійської дивізії. Учасник Першої світової війни. З 10.11.1915 р. — полковник. З 03.03.1916 р. — в. о. корпусного інтенданта Гвардійського кавалерійського корпусу. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 01.07.1918 р. — начальник Головного інтендантського управління Військового міністерства Української Держави. У 1919 р. — 2-й помічник Військового міністра УНР у справах постачання. З 25.08.1919 р. — начальник: управління 2-го помічника Військового міністра УНР у справах постачання Доля після грудня 1919 р невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 213; Список підполковникам на 1913. — СПб — 1913 — Ч. 2. — С. 95; Список чинов интендантского ведомства на 1912. — СПб. — 1912. — С. 101.

ТЕРЕЩЕНКО Терентій Павлович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920 р. — приділений до штабу 3-го кінного полку 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. 11.03.1921 р. був виключений зі списків армії. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф 1075 — Оп. 2 — Спр. 653. — С. 83

ТИМОШЕНКО Юрко

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Учасник Першої світової війни, служив у 23-му залізничному батальйоні. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1919 р. — командир Окремого залізничного куреня Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. У 1920–1921 рр. служив у технічних частинах Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. -Ф. 1078. -Оп 2. -Спр. 90. -С. 1-зв. -2.

ТИМЧЕНКО Федір Августович

(?—1926) — підполковник Армії УНР

Народився на Київщині. У 1914–1915 рр — підпоручик 51-го піхотного Литовського полку. Під час Першої світової війни був нагороджений Георгіївською зброєю (01.02.1917, за бій 22.07.1916).

З осені 1917 р — штабс-капітан 1-го Київського полісу Георгіївських кавалерів, ініціатор його українізації та перейменування 26.10.1917 р. на 4-й Сердюцький імені Івана Богуна полк. У подальшому — ад'ютант цього полку. У грудні 1917 р. — січні 1918 р. — військовий комендант Чернігівщини, безпосередньо керував бойовими діями на Чернігівщині в кінці січня 1918 р., зокрема — під ст. Крути. З кінця березня 1918 р. — комендант Одеси. У травні 1918 р. — херсонський повітовий комендант, однак незабаром був звільнений з посади у зв'язку з розслідуванням обставин бою під ст. Крути. Під час протигетьманського повстання одним із перших зголосився до розпорядження Директорії. З 24.11.1918 р. — отаман Дніпровського козачого загону (згодом — 2-га Дніпровська дивізія) військ Директорії. З початку січня 1919 р. — у розпорядженні Військового міністра УНР О. Грекова, згодом — Наказного Отамана УНР О. Осецького. З 05.04.1919 р — начальник 2-ї Сірожупанної дивізії Дієвої армії УНР, що розгорталася з 3-го та 4-го Сірожупанних полків. 16.05.1919 р. потрапив у Луцьку до польського полону. 10.09.1919 р. повернувся з полону у розпорядження штабу Дієвої армії УНР. У 1920 р. перебував під слідством у справі т. зв. Луцької катастрофи 16–17.05.1919 р, через що отримав відмову у клопотанні про зайняття старшинських посад в Армії УНР. Перебував на

інтернуванні у таборах Домб'є та Щепіорно. Помер у лікарні у м. Горішній Шлезьк.

Тимченко Федір, фото 1919 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 22. — С. 368–370; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 1. — С. 22; Гончаренко Л Бій під Крутами//За Державність. — Варшава- 1939. — Ч. 9. — С. 145–152; Монкевич Б. 3 листів до редакції//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 6. — С. 9, Зварич І. Київська інженерна юнацька школа//За Державність. — Торонто. — 1964 — Ч 10. — С 106; Тютюнник Ю. 3 поляками проти України. — Харків. — 1924 — С. 43, 52.

ТИСАРЕВСЬКИЙ (Тис-Лисаревський) Юрій Тимофійович

(16.11.1895-02.09.1964) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Решетилівка Полтавської губернії. Закінчив Одеське військове училище, брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Тисаревський Юрій, фото 1945 року (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

З 1918 р. — в українській армії. У 1919 р. був поранений. У 1920 р. — учасник Першого Зимового походу, згодом — командир дивізіону 2-го кінного Уманського Запорізького полку Окремої кінної дивізії Армії УНР. 12.11.1920 р. був поранений у бою з червоними. З 14.04.1921 р. — помічник командира 5-го кінного полку ім К. Гордієнка Окремої кінної дивізії Армії УНР.

До осені 1927 р. працював у складі полку на різних роботах у закладах Польщі. У подальшому жив на еміграції у Польщі.

У 1944–1945 рр. служив в Українській національній армії генерала П. Шандрука.

З 1950 р. жив у США. Помер у шпиталі Фенікс штату Арізона. Похований у Баунд-Бруці.

Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність — Варшава — 1938. — Ч. 8. — С 212. - 1939. — Ч. 9. — С. 209, 225; Некролог//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1964 — Ч. 31. — С 22.

ТИТАР Олександр Михайлович

(23.11.1891—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Житомир. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з кінця 1918 р. Учасник Першого Зимового походу. У 1920–1922 рр. — старшина окремої старшинської сотні 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Титар Олександр, фото 1920 року («За Державність». — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С 18–20.

ТИХИЙ Дмитро

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання в австро-угорській армії — лейтенант.

З 03.01.1919 р. — командир Галицького полку ім. Оскілка Дієвої армії УНР. З 01.02.1919 р. до 30.04.1919 р. — одночасно начальник залоги м. Рівне. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 3; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. — № 2. — С. 78; Білоус І. Отаман В. Оскілко і Перший Галицький стрілецький полк ім. от. Оскілка//Вісті братства бувших вояків 1 УД

УНА — Мюнхен. — 1965. — Ч. 118. — С. 78–79; Ч 119. — С. 110–111; Ч. 121. — С. 22–24.

ТКАЧУК Михайло Герасимович

(11.08.1885—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив Вінницьке реальне училище, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1909), вийшов підпоручиком до 4-го стрілецького полісу (Кутно), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Ткачук Михайло, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

В українській армії з грудня 1917 р.: уповноважений з українізації 10-го армійського корпусу. У 1918 р. — помічник командира 30-го пішого Канівського полку Армії Української Держави. 20.10.1918 р. був підвищений до звання полковника. З 23.11.1918 р. — командир всіх дієвих частин, які були виділені 2-м Подільським корпусом до складу Осадного корпусу Дієвої армії УНР. З 05.01.1919 р. — начальник 8-ї пішої кадрової дивізії Дієвої армії УНР. З 02.06.1919 р. — командир 2-го пішого Берестейського полку Дієвої армії УНР. З 22.07.1919 р. — помічник командира 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. З 21.11.1919 р. — командир 1-го збірного Північного полку Дієвої армії УНР (зведеного з 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР).

Учасник Першого Зимового походу: з 28.01.1920 р. — вартовий отаман та начальник постачання Дієвої армії УНР. З червня 1920 р. — вартовий отаман штабу Армії УНР. З 13.08.1920 р. — військовий представник уряду УНР при польській місії для переговорів з представниками Радянської Росії у Ризі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 173. — С. 4; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 101. — С. 23; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ. — 2002.

ТИМЕ Олексій Іванович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 93-го піхотного Іркутського полку (Псков). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 04.06.1919 р. до кінця осені 1919 р. — командир 3-го пішого Подільського полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1939. - № 9. — С. 41.

ТКАЧ

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Походив з селян. Військової освіти не мав. На початку 1919 р. — командир полку ім. Франка Дієвої армії УНР (з 15.02.1919 р. — 49-й піший Дієвий полк ім. Л Франка). 21.03.1919 р. був призначений командиром 53-го пішого Дієвого Холмського полку Дієвої армії УНР, але згодом наказ було відмінено.

Пузицький А. Боротьба за доступи до Києва//За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С. 9–61.

ТОБІЛЕВИЧ Микола Миколайович

(? — січень 1964) — підполковник Армії УНР.

Син видатного українського актора та режисера Миколи Садовського. Закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище (1917). Останнє звання у російській армії — прапорщик.

З 30.04.1918 р. — молодший старшина кінного дивізіону при Головному управлінні Генерального штабу Української Держави. З 20.11.1918 р. — командир сотні кінного полку Головного управління Генерального штабу Армії Української Держави. З 05.02.1919 р. — командир сотні Лубенського кінного полку Дієвої армії УНР. З 20.04.1919 р. — старшина для доручень командувача Східного фронту Дієвої армії УНР. З 07.06.1919 р. — командир сотні 2-го кінного полку ім. М. Залізняка Дієвої армії УНР. З 30.04.1920 р. — молодший старшина 2-го Галицького кінного полку Галицької армії. З 10.07.1920 р. — старшина для зв'язку при частинах польської армії. З 06.11.1920 р. — молодший старшина 3-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу Армії УНР. 04–21.11.1921 р. брав участь у Другому Зимовому поході.

Тобілевич Микола, фото 1920-х років (Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942)

Згодом жив на еміграції у Польщі. Помер та похований у Празі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 122;
Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999.
— С. 62–63; Бюлетень Союзу бувших українських вояків у Канаді.
— Торонто. — 1964. — Ч. 18. — С. 31

ТОЛМАЧОВ Касьян Васильович

(29.02.1888 — після 1931) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Веселий Кут Херсонської губернії. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1908), вийшов підпоручиком до 193-го піхотного резервного Ковельського полку. У 1910 р. перевівся до 177-го піхотного Ізборського полку (Рига). Закінчив два курси Імператорської Миколаївської військової академії (1914). З початком війни повернувся до полку та в його складі брав участь у боях на фронті. Був двічі важко поранений. З січня 1916 р. — старший ад'ютант штабу 4-ї армії. У 1917 р. — обер-офіцер для доручень штабу 7-го армійського корпусу. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — начальник мобілізаційного відділу штабу 7-го Харківського корпусу, з 11.03.1919 р. — начальник штабу 18-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 29.03.1919 р. — начальник штабу 9-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. З 23.04.1919 р. — у резерві старшин Північної групи Дієвої армії УНР.

На початку травня 1919 р. перейшов на бік РСЧА. У 1920-х рр. приховував свою службу в українській армії. Викладав на 1-х Харківських командних курсах РСЧА, згодом — на Пензенських кулеметних курсах. З літа 1920 р. — викладач Харківської школи Червоних Старшин, з жовтня 1920 р. - завуч цієї школи. З вересня 1921 р. — викладач Харківської вищої повторної школи РСЧА. З 1924 р. — викладач Харківської школи Червоних Старшин. З 1925 р. — викладач повторного відділення 5-ї Київської піхотної школи. З 1926 р. — викладач Київської об'єднаної командної школи ім. С. Каменева. 20.01.1931 р. був заарештований у справі «Весна» (т. зв. контрреволюційна змова колишніх офіцерів). 22/23.06.1931 р. був засуджений до 10 років виправно-трудових робіт. Подальша доля невідома.

Толмачов Касьян, фото 1931 року (ЦДАГП ОУ)

ЦДАВОУ — Ф. 263. — Спр. 66866-фп, архівно-слідча справа Толмачова К В.; ЦДАВОУ — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С 50, Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 53-зв. — 54; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Каліш. — 1935. — № 5. — С 28, 30, 38–40, 53, 61; 1936. - № 6. — С. 60; Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність — Варшава. — 1938. — № 8. — С 39–40.

ТОМІЛІН Микола Георгійович

(1876 — після 1925) — підполковник Армії УНР.

Народився у Рязанській губернії. Закінчив артилерійське училище (1896). Станом на 01.01.1910 р. — капітан 5-го стрілецького артилерійського дивізіону (Сувалки). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 28.01.1919 р — старшина Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. З 06.06.1919 р. — начальник частини Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік білих. У 1920 р. слрків у 5-му артилерійському дивізіоні Російської армії генерала П. Врангеля. Білоемігрант. Жив у Франції. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. -Оп. 2. — Спр. 37. — С 231–232, Список капітанам артилерії на 1913. — СПб. — 1913.

ТОРІЧНЕВ Василь Миколайович

(1884-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м Черкаси Київської губернії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918–1919 рр. працював на посаді спостерігача за майстернями Київського політехнікуму.

З 13.06.1919 р. — помічник начальника технічної частини управління повітряного флоту Дієвої армії УНР. З 01.12.1920 р. — т. в. о. штаб-старшини для доручень управи авіації та повітроплавання Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 223; Спр. 652. — С. 46–47.

ТОРСЬКИЙ Микола Юліанович

(24.11.1871-?) — підполковник Армії УНР.

Походив з дворян Київської губернії. Народився у м. Млава Плоцької губернії. Закінчив кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1894), вийшов підпрапорщиком до 8-ї артилерійської бригади. Закінчив Офіцерську артилерійську школу (1913). На початку Першої світової війни — командир 4-ї батареї 17-ї артилерійської бригади, у складі якої потрапив до німецького полону. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 05.11.1918 р., після повернення з полону, перебував на посаді старшого діловода управління постачання Головного артилерійського управління Військового міністерства Української Держави, згодом — УНР. З 29.04.1919 р. — начальник частини артилерійських складів (складів) Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. 16.11.1919 р. був інтернований польською владою. З 27.05.1920 р. — у резерві старшин гарматного управління Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 311. — С. 42–46.

ТОЦЬКИЙ Антін Митрофанович

(1.03.1886 — до 1929) — підполковник Армії УНР.

Народився у Житомирі. На військовій службі з 07.08.1914 р. Останнє звання у російській армії — поручик.

З 03.04.1918 р. — член ліквідаційної комісії інтендантства Південно-Західного фронту. З 01.09.1918 р. — старшина 6-го легкого гарматного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 01.02.1919 р. — командир 2-ї батареї цього полку. З 20.02.1919 р. — старшина 1-ї батареї Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР. З 15.03.1919 р. — командир 2-ї батареї 1-го Залізничного гарматного полку Дієвої армії УНР. З 01.05.1919 р. — помічник командира цього полку. 09.12.1919 р. був інтернований польською владою. З 15.03.1920 р. — старшина 1-го гарматного полку та 16-го легкого гарматного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 04.07.1920 р. — старшина 17-го легкого гарматного куреня Армії УНР.

Похований на українському військовому цвинтарі у Щепіорно.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67 — С. 135–136; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С 12.

ТРЕТЬЯКІВ Володимир Іванович

(1882—?) — полковник Армії УНР.

Народився у Києві. Вступив на військову службу у 1900 р. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 73-го піхотного Кримського полку (Могилів-Подільський). Останнє звання у російській армії — полковник.

В українській армії з 1918 р. Станом на 01.02.1922 р. — командир Окремої бригади Кордонної охорони Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 923. — С. 1–6.

ТРЕТЬЯКІВ Іван Іванович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 15-го стрілецького полку (Одеса). Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1920 р. — старшина управління військових комунікацій Військового міністерства УНР. З 01.11.1920 р. — старшина зв'язку штабу Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55.

Трибрат Пилип Наумович

(1891—?) — підполковник Армії УНР.

Народився на хуторі Трибрата Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1919 р. — помічник командира та командир 3-ї батареї 1-го (25-го) Залізничного гарматного полку Дієвої армії УНР. З грудня 1919 р. служив у 10-й бригаді Української Галицької армії. 07.05.1920 р. повернувся на службу до Армії УНР. З 18.01.1921 р. — штаб-старшина учбової батареї 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 21.04.1921 р. — підполковник, помічник начальника гарматного відділу Спільної школи підстаршин 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696. — Оп. 1. — Спр. 11. — С. 27–28; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 84–85, 87.

Трилицький (Триліський) Павло Сілуанович

(03.11.1861-?) — полковник Армії УНР.

Походив з дворян Херсонської губернії, предки — з с. Триліски Овруцького повіту, Волинської губернії. 11.09.1880 р вступив до Єлисаветградського кавалерійського училища. 01.08.1883 р закінчив училище за 2-м розрядом, вийшов естандарт-юнкером до 12-го уланського Білгородського полку (Проскурів). Корнет (1885), поручик (1890), штабс-ротмістр (1893). 03.09.1893 р був відряджений до 2-го відділення 12-го кавалерійського запасу, де продовжив службу. З 1896 р. — ротмістр. 20.12.1901 р., після переформування кавалерійського

запасу у запасні кавалерійські полки, був призначений до 6-го запасного кавалерійського полку командиром 4-го ескадрону. 06.05.1903 р. — підполковник з переведенням до 3-го запасного кавалерійського полку (Кірсанов). З 1906 р. обіймав посади помічника командира полку з господарчої та муштрової частини, кірсанівського повітового військового начальника 14.10.1910 р. витримав на відмінно іспит на заміщення посади повітового військового начальника при штабі Московської військової округи. З 13.01.1914 р. — полковник за заслуги з призначенням на посаду Семипалатинського повітового військового начальника, коменданта й начальника гарнізону. З весни 1917 р. перебував на фронті у складі 7-ї кавалерійської дивізії.

У листопаді 1917 р. став командиром Українського кінного дивізіону ім. М. Залізняка, сформованого з вояків-українців 7-го драгунського Кінбурнського, 7-го уланського Ольвіопольського та 7-го гусарського Білоруського полків. Наприкінці січня 1918 р. вивів дивізіон до Житомира, де передав у розпорядження військового міністра Центральної Ради. У червні 1918 р. був звільнений з армії за віком. З середини грудня 1918 р. до 15.05.1919 р. — командир 5-ї Дієвої (2-ї) кінної дивізії Дієвої армії УНР. Восени 1919 р. — у розпорядженні штабу Дієвої армії УНР. Станом на 19.04.1920 р. — начальник управи ремонтування армії кінським складом Військового міністерства УНР. У серпні 1920 р. — заступник командира Окремої кінної дивізії Армії УНР. З 01.10.1920 р. — начальник старшинської та підстаршинської школи Окремої кінної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 77; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку// За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 209–226, 1936. — Ч. 6. — С. 193–228; 1937. — Ч. 7. — С. 213–225; 1938. — Ч. 8. — С. 177–214; Ч. 9. — С. 206–225; Смовський К. виправлення та доповнення //За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 242–248; Дяченко П. Чорні Запорожці. — С. 92, 94.

ТРОЦЬКИЙ Ігор Васильович

(1890—?) — полковник Армії УНР.

Народився у Києві. Закінчив Київське військово училище (1914). Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У грудні 1917 р. вступив у Кам'янці-Подільському до повстанського загону ім. Яна Кармелюка, командир 1-ї сотні цього загону. З лютого 1918 р. — командир кінно-гайдамацького куреня ім. Яна Кармелюка військ Центральної Ради, з яким у квітні 1918 р. був переведений до Харкова, де курінь ніс варту при губернському комісарі. У червні 1918 р. курінь зведено у харківську повітову сотню ім. Я. Кармелюка, яка 17.11.1918 р. з наказу головнокомандувача Лівобережного фронту полковника Болбочана почала розгортатися у 2-й Запорізький піший полк ім. Я. Кармелюка. Був беззмінним командиром цього полку (з травня 1919 р. мав назву 23-й Запорізький ім. Я. Кармелюка) до грудня 1919 р. Учасник Першого Зимового походу — командир 2-го (Богуно-Кармелюцького) збірного куреня Дієвої армії УНР. Після закінчення походу у травні 1920 р. — командир 3-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР з 05.10.1920 р. — полковник. Станом на 15.09.1922 р. — приділений до штабу 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Троцький Ігор, фото 1918 року (ЦДАВОУ)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 923. — С 18–25; Ківерчук Ю. Від автономії до суверенності//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 27–37; Козловський О. Кармелюківці//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 210–219; Серeda М. Отаманщина, Отаман Волох//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 5. — С 12–14; О.Ш. Село Наливайки//Табір. — Варшава — 1928. — Ч. 8. — С. 64–75; Р. С Осінь 1918 р. на Харківщині//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 3. — С. 7–9; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002. — С 215, 343, 366, 424.

ТРУТЕНКО Валентин Максимович

(12.03.1881-30.01.1953) — полковник Армії УНР.

Трутенко Валентин, фото 1929 року (Ген. М. Омелянович-Павленко, Зимовий похід. — Прага. — 1939)

Народився у м. Аиповець Подільської губернії. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1901), служив у 175-му піхотному Батуринському полку (Умань, згодом — Глухів), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (20.11.1915, за бій 02–07.11.1914). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1917 р. — командир українізованого 175-го піхотного Батуринського полку, який привів з Північного фронту (з-під Риги) в Україну, до Глухова (місця розташування полку до Першої світової війни). З початку січня 1919 р. — ад'ютант Житомирської юнацької школи, згодом — помічник начальника господарської частини та начальник господарської частини цієї школи. 03.12.1919 р. був призначений начальником 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. Після поразки у бою з білими 26.12.1919 р. під Животовим був приданий до штабу Дієвої армії УНР. З 08.08.1920 р. — помічник начальника Кам'янець-Подільської спільної юнацької школи.

З 1923 р. жив на еміграції у Польщі.

З 1950 р. — у США, де й помер. На 10 роковини смерті В. Трутенка у кількох українських виданнях США було вміщено статті «Генерал Валентин Трутенко», «Пам'ятки ген. Валентина Трутенка» та ін., в яких

він помилкою називався генералом Проти цього заперечували ветерани 3-ї Залізної дивізії — генерали О. Вишнівський та М. Крат.

В Дієвій армії УНР також служив рідний брат В. Трутенка — сотник Микола Трутенко.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 93-а; Петрів В. Житомирська юнацька школа//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 5. — С 18–19; Ч. 6. — С 7-10; Ч. 7–8. — С 15–18; Ч. 10. — С 11–15; Ч. 11. — С 14–17; 1937. — Ч. 1. — С. 19–21; Ч. 3. — С 14–17; Ч. 6. — С 17–18; Петрів В. Сторінка виправлень//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С 269–271; Тюпонник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922; Вишнівський О. Трагедія 3-ї дивізії Дієвої армії УНР. — Мюнхен — Дітройт. — 1963; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ. — 2002.

ТУРКУЛ (Туркало) Олександр Олександрович

(1890—11.1936) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Полтава. У російській армії — капітан.

У 1918 р. — командир батареї 1-го Запорізького легкого гарматного полку Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. У 1919 р. — командир 3-ї батареї Республіканського гарматного полку Дієвої армії УНР, у подальшому — 21-го Запорізького гарматного полку Дієвої армії УНР. У другій половині 1920-го р. — командир 8-го гарматного куреня 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Помер на еміграції в Польщі.

Туркул Олександр, фото 1918 (?) року (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

ЦДАВОУ. — Ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С 34–36; За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6. — С 109

ТУРЧАНІН (Турчанінов) Сергій Вячеславович

(1863—07.05.1935) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив Тверське кавалерійське училище (1885), вийшов до 31-го (згодом — 11-го) драгунського Ризького полку (Крем'янець), згодом перевівся до 11-го гусарського Ізюмського полку. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р. — у складі Армії Української Держави. У січні—лютому 1919 р. — командир 4-го Чорноморського окремого полку Дієвої армії УНР, був важко поранений у бою з червоними.

Після одужання виїхав до Польщі, звідти — до Німеччини, де вступив до Західної білогвардійської армії князя Бермонта-Авалова.

З 1921 р. жив на еміграції у Франції. Помер та похований у м. Сансе.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 13; Волков С. В. Офицеры армейской кавалерии. — Москва. — 2004. — С. 535.

ТЮРИН Олександр Іванович

Тютюнник Василь, фото 1919 року (За Державність. — Варшава. — 1935. — Ч. 5)

(?—?) — підполковник ветеринарної служби Армії УНР.

У 1918 р. — ветеринарний лікар 10-ї легкої гарматної бригади Армії Української Держави. З 10.11.1920 р. — ветеринарний лікар 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 104.

ТЮТЮННИК Василь Никифорович

(17.07.1890—19.12.1919) — командувач Дієвої армії УНР у 1919 р.

Походив з селян, народився на хуторі Куторжу (Куторжиха, нині — у складі м. Хорол) Хорольського повіту Полтавської губернії. Закінчив Хорольське 4-класне міське училище, Тифліське військове училище за 1-м розрядом (06.08.1912). В училищі у змаганнях виборов звання «Відмінний стрілець з гвинтівки» та «Відмінний стрілець з револьверу». Вийшов підпоручиком до 25-го Сибірського стрілецького генерала Кондратенка полку (Іркутськ), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. З 15.10.1914 р. — в. о. начальника команди кінних розвідників. З 16.01.1915 р. — начальник команди, на цій

посаді відбув всю Першу світову війну. 31.03.1915 р. дістав легку контузію під час обстрілу німцями с. Сантока. Останнє звання у російській армії — капітан (з 22.06.1917 р.).

29.09.1917 р. відбув на постійну роботу до складу Української ради 2-ї армії Західного фронту, голова цієї ради. З березня 1918 р. — помічник начальника розвідчої частини оперативного відділу Генерального штабу УНР, у подальшому — Армії Української Держави. З 15.11.1918 р. — начальник оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. З 31.12.1918 р. — 1-й помічник начальника штабу Дієвої армії УНР (на який у той час були покладені і завдання Генерального штабу). З 22.01.1919 р. — помічник начальника штабу Дієвої армії УНР. З 26.07.1919 р. — командувач Дієвої армії УНР. 08.09.1919 р. був усунутий з посади командарма і зарахований до резерву. 05.11.1919 р. з особистого наказу С. Петлюри знов повернувся на посаду командувача Армії УНР. 06.12.1919 р. хворим на тиф у важкому стані був перевезений на територію, зайняту польською армією. Помер від тифу у Рівному. Похований на міському цвинтарі у м. Рівне.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 85-241; Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922. — С. 9–25; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 40, 50; 1931. — Ч. 4. — С. 90–91, 94, 97; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ — 2002. — С. 61, 93, 191, 236, 241; Героїчний бій під Чорним Островом. — Торонто. — 1961; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — Темпора. — 2004. — С. 60, 88, 89, 97, 101, 116, 133, 146, 147, 309–335, 419–458.

ТЮТЮННИК Юрій Йосипович

(20.04.1891-20.10.1930) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Походив з селян с. Будищі Звенигородського повіту Київської губернії. Нащадок Т. Г. Шевченка за жіночою лінією. Закінчив Уманське сільськогосподарське училище. У 1913 р. був мобілізований, служив рядовим у 6-му Сибірському стрілецькому полку (Владивисток), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У

жовтні 1914 р. був поранений, після одужання закінчив Горійську школу прапорщиків (жовтень 1915 р.), повернувся до 6-го Сибірського полку. Був ще раз поранений. З 1916 р. служив у 32-му піхотному запасному полку у Сімферополі. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

На початку квітня 1917 р. заснував у 32-му піхотному запасному полку Український військовий клуб, який незабаром перетворився на 1-й Сімферопольський полк ім. гетьмана П. Дорошенка. 04–06.06.1917 р. брав участь у II Всеукраїнському військовому з'їзді як делегат від українців сімферопольської залоги. Від з'їзду був обраний членом Центральної Ради. У листопаді—грудні 1917 р. — комендант військової в'язниці Києва та гауптвахти Київської залоги. З 29.12.1917 р. — член Політичної Ради при Генеральному Військовому Секретарстві Центральної Ради. У січні 1918 р. повернувся до рідного села Будищі на Звенигородщині для організації Вільного Козацтва. Навесні 1918 р. на чолі козацьких загонів брав участь у роззброєнні збільшовичених частин російської армії, що поверталися з фронту Першої світової війни. З березня 1918 р. — уповноважений Військового міністерства УНР по демобілізації на Звенигородщині. Влітку 1918 р. — один із керівників Звенигородсько-Таращанського повстання, був заарештований гетьманською владою, перебував на гауптвахті. У ніч з 13 на 14.12.1918 р. організував повстання на гауптвахті, у результаті якого в'язні захопили частину Києва та дали змогу військами Директорії увійти до міста. Відмовився від співробітництва з УНР, оскільки орієнтувався на боротьбистів, які прагнули порозуміння з більшовиками. З 01.02.1919 р. за постановою ЦК партії боротьбистів та за погодженням з командуванням Українського фронту РСЧА — начальник штабу 1-ї бригади (яку очолював отаман Нечипір Григор'єв) 1-ї Задніпровської дивізії РСЧА. 06–20.04.1919 р — комендант м. Одеси, одночасно — командир 1-ї бригади 6-ї Української радянської дивізії, яка розгорталася з загонів отамана Григор'єва. Підтримав повстання Григор'єва проти радянської влади, 09.05.1919 р на чолі двох полків своєї бригади зайняв Катеринослав. Наприкінці травня 1919 р., після поразки повстання, з невеликим загonom у 150 чоловік пішов на з'єднання з Дієвою армією УНР, по дорозі загін збільшився до 2 тисяч повстанців. Після з'єднання 13–14.07.1919 р. з Дієвою армією УНР загін було переформовано у

Київську групу Дієвої армії УНР, яка складалася з 5-ї та 12-ї Селянських дивізій. Ю. Тютюнник залишився командувачем цієї групи. Був одним із ініціаторів та керівників Першого Зимового походу: з 05.12.1919 р. — заступник командувача Дієвої армії УНР М. Омеляновича-Павленка з виконанням обов'язків начальника Збірної Київської дивізії. З 06.05.1920 р — начальник 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий. З весни 1921 р. — член Вищої військової ради УНР. У 1921 р. — керівник Партизансько-Повстанського штабу та командувач Української повстанчої армії, на чолі якої брав участь у Другому Зимовому поході 04–19.11.1921 р Після поразки походу з невеликим загоном пробився до Польщі.

На еміграції жив у Львові.

17.06.1923 р. повернувся в Радянську Україну, деякий час викладав у Харківській школі Червоних Старшин, працював секретарем-інспектором Всеукраїнського державного акціонерного товариства. Співробітничав з Всеукраїнським фотокіноуправлінням, співавтор сценарію до фільму «Звенигора». Зіграв самого себе у художньому фільмі «ПКП». 12.02.1929 р. був заарештований у Харкові. 03.12.1929 р був засуджений Колегією ОДПУ до розстрілу. Рішення Колегії ОДПУ не призначило дату виконання вироку, а містило вказівку про здійснення страти за особливим розпорядженням. Був страчений майже через рік по тому.

Тютюнник Юрій, портрет 1920-х років (За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3)

ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 31; Божко О. Генерал-хорунжий Дієвої армії УНР. Невідома автобіографія Ю. Тютюнника//З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. — Київ. — 1998. — Ч. 1/2. — С. 24–56; Тютюнник Ю. Революційна стихія// Дзвін. — Львів. — 1991. — Ч. 7. — С. 79–95; 4 8. — С. 92–107, Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922; Тютюнник Ю. З поляками проти Вкраїни. — Харків. — 1924; Отмарштейн Ю. До історії повстанчого рейду ген. хор. Ю. Тютюнника в листопаді 1921 р.// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 6. — С. 12–20; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 115; Яновський В. «За Україну, за її долю...»//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 172–191; Серета М. Отаман Юрко Тютюнник// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10. — С. 15–17; Герчанівський Д. Вигнати окупанта. — Мюнхен. — 1963; Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. — Київ. — 1999. — С. 64–154; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919

році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 286, 413–417.

У-Ф

УГНІЧ Олексій Юхимович

(21.09.1887-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Хорол Полтавської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1920 р. командир 31-го куреня 11-ї бригади 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. На 15.09.1922 р. був приділений до штабу 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. У 1923 р. повернувся на батьківщину; станом на 1926 р. мешкав у Миргороді.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 923. — С 18–25; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 18; ДАСБУ. — Фп. — Спр 406 — Т. 12. — С. 21–23

УДОВИЧЕНКО (Удовидченко) Микола Іванович

(17.05.1885-20.07.1935) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Харкові. Старший брат Олександра Удовиченка. Походив з селян Черкаської волості Аівенського повіту Орловської губернії. Батько походив з селян, служив офіцером російської армії, отримавши звання підполковника набув персональне дворянство. Закінчив реальну школу, Військово-топографічне училище, курс Олександрівської Військово-юридичної академії. З початком Першої світової війни за власним бажанням був відряджений до 129-го піхотного Бессарабського полку, командир роти та батальйону. Був поранений. З 1916 р. — обер-офіцер для доручень штабу головнокомандувача Південно-Західного фронту, помічник начальника топографічного відділу 2-го генерал-квартирмейстерства штабу Південно-Західного фронту, у подальшому — начальник цього відділу. Останнє звання у російській армії — капітан.

З 10.06.1917р. — член українського генерального військового комітету Центральної Ради. З липня 1917 р. — уповноважений Українського генерального військового комітету при штабі Південно-Західного фронту. З 10.12.1917 р. — начальник мобілізаційного відділу

Українського Генерального штабу УНР. У січні 1918 р. — командир Охочекомонного куреня працівників Військового міністерства УНР. З 09.02.1918 р. — начальник розвідного відділу Гайдамацького Коша Слобідської України. З 03.03.1918 р. — начальник головного управління персонального складу Головного штабу УНР, у подальшому — Української Держави. 19.07.1918 р. наказом Військової офіції був підвищений до рангу військового старшини, 03.12.1918 р. — до рангу полковника. З грудня 1918 р. — у розпорядженні головнокомандувача Правобережного фронту військ Директорії. 28.02.1919 р. вийшов у відставку. 19.03.1920 р. повернувся на військову службу до Армії УНР: помічник командира 4-ї Стрілецької бригади Армії УНР, начальник персонального управління Головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР.

Удовиченко Микола, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

Автор надзвичайно цікавих спогадів (рукопису) російською мовою «О начале украинского национального движения в русской армии, 1917–1918.»

Помер у м. Омекур (Франція).

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Он. 1. -Спр. 68. -С 125–126; ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 28.

УДОВИЧЕНКО (Удовидченко) Олександр Іванович

(20.02.1887-19.04.1975) — генерал-хорунжий Армії УНР (генерал-полковник в еміграції).

Удовиченко Олександр, фото 1920 року (Третя Заліта дивізія — Нью-Йорк. — 1982. — Т. 2)

Народився у Харкові. Молодший брат М. Удовиченка. Походив з селян Черкаської волості Лівенського повіту Орловської губернії. Батько походив з селян, служив офіцером російської армії, отримавши звання підполковника набув персональне дворянство. До 1917 р. включно мав прізвище «Удовидченко». Виховувався у дитячому притулку принца Ольденбургського. Закінчив Військово-топографічне училище (1908), вийшов до корпусу Топографів російської армії. Згідно автобіографії був приділений до лейб-гвардії Єгерського полку, але, насправді, з 1908 р. до 1914 р. працював на посаді виконавця робіт Київської топографічної зйомки. З початком Першої світової війни перевівся до 129-го піхотного Бессарабського полку, з яким брав участь у бойових діях. Був поранений. У 1917 р. закінчив один прискорений курс Військової академії Генерального штабу. У 1917 р. — старший ад'ютант штабу 21-ї піхотної дивізії та старший ад'ютант штабу 3-го Кавказького корпусу. За бойові заслуги був нагороджений Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Удовиченко Олександр, фото 1974 року (Третя Заліта дивізія. — Нью-Йорк. — 1982. — Т. 2)

Після Лютневої революції брав активну участь в українському військовому русі, зокрема — у з'їзді вояків-українців 3-ї армії у м. Несвіж та I й II Всеукраїнських військових з'їздах. У серпні—вересні 1917 р. — голова української ради 3-го Кавказького корпусу. Через погрози з боку більшовиків корпусу був змушений виїхати до Києва. З 16.12.1917 р — помічник начальника оперативного відділу Українського Генерального штабу. У січні 1918 р. — начальник штабу Гайдамацького Коша Слобідської України. З 12.03.1918 р. до 1.04.1918 р — командир 3-го Гайдамацького полку Армії УНР. У подальшому — помічник начальника розвідчої частини (В. Тютюнника) оперативного відділу Генерального штабу Української Держави. З 31.10.1918 р. — голова відділу з формування Особливої армії при Головному управлінні Генерального штабу Української Держави. З 26.12.1918 р. — генерал-квартирмейстер Холмсько-Галицького фронту військ Директорії, згодом — Правобережного фронту Дієвої армії УНР. З березня 1919 р. — начальник штабу Гуцульського коша Дієвої армії УНР. З 06.06.1919 р. — начальник 16-го пішого загону Української Галицької армії, сформованого з наддніпрянських частин. 17.06.1919 р. загін було перейменовано у 3-тю Окрему стрілецьку дивізію, яка

незабаром була перейменована у 3-тю Залізну дивізію Дієвої армії УНР.

У жовтні 1919 р. захворів на тиф, був захоплений білогвардійцями у полон та вивезений до Одеси.

У лютому 1920 р. з групою старшин дістався до Могилева-Подільського, де почав формувати т. зв. 5-ту Українську бригаду, яка згодом була з'єднана з 4-ю бригадою для створення 2-ї стрілецької дивізії Армії УНР. Очолив цю дивізію. 29.05.1920 р. 2-га Стрілецька дивізія була перейменована у 3-тю Залізну дивізію, у 1920–1923 рр. — начальник цієї дивізії. З 05.10.1920 р. — генерал-хорунжий. З весни 1921 р. — член Вищої військової ради УНР.

З 1924 р. працював робітником на копальнях у Франції. Через рік, після закінчення контракту, залишився там жити. Тривалий час очолював Українську комбатантську організацію у Франції. Помер на хуторі біля Ля Парк Мантенан під Парижем.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 329–387; ЦДАВОУ. — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а — С 28; Удовиченко О. Від Дністра до лінії перемир'я і відворот за Збруч//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 76—123; Ч. 6. — С. 77–109; Ч. 7. — С. 152–164; Удовиченко О. Україна у війні за Державність. — Вінніпег. — 1954; Удовиченко О. Третя Залізна дивізія. — Нью-Йорк. — 1971. — Т. 1. - 1982. — Т. 2; Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 12. — С. 10–12; Вишнівський О. Пігмеї духом і мораллю. — США. — 1965; Смовський К. Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерії в 1917–1918 році//За Державність. — Каліш. — 1935. - № 5 — С. 137–157; Некролог/, Українське Козацтво — 1975. — Ч 4(34) — С 64–68, Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002; Капустянський М Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році, Маланюк Є. Уривки м спогадів. — Київ. — 2004. — С. 286, 419–458.

УРБАНСЬКИЙ

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. — командир кулеметної команди 9-го пішого Вінницького полку Дієвої армії УНР. З 18.11.1918 р. і десь до березня 1919 р. — командир цього полку. Подальша доля невідома.

Єрошевич П. З боротьби українського народу за свою незалежність//За Державність. — Варшава. — 1938 — № 8. — С. 24.

УСТИМОВИЧ Юрій Костянтинович

(1873 — грудень 1968) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

У наказах Військової Офіції 1918 р. помилково названий Миколою Устимовичем. Закінчив Миколаївське кавалерійське училище (1894), вийшов підпоручиком до лейб-гвардії Гродненського гусарського полку (Варшава). У 1915–1916 рр. — полковник, командир 8-го гусарського Лубенського полку. З 1917 р. — командир бригади 2-ї, а потім 8-ї кавалерійських дивізій. Останнє звання у російській армії — полковник.

З травня 1918 р. — начальник Власного Гетьмана Конвою. З 06.06.1918 р. — генеральний хорунжий Армії Української Держави. 14 грудня 1918 р. у складі Офіцерських дружин здався військам Директорії, незабаром був відправлений до Німеччини.

З 09.09.1919 р. — у резерві чинів Збройних Сил Півдня Росії. З січня 1920 р. — командир Окремої кавалерійської бригади Збройних Сил Півдня Росії. З березня 1920 р. — у резерві офіцерів Російської армії П. Врангеля. Білоемігрант, жив у Франції.

Волоков С. В. Офицеры армейской кавалерии — Москва. — 2004. — С. 539, Незабытые могилы. — Москва. — 2005. — Т. 6. — Кн 1 — С 446.

ФАРТУШНИЙ Авраам Косьмич

(1888—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м. Сквиря Київської губернії. Закінчив військове училище. Станом на 01.01.1910 р. — підпоручик 26-го Східно-Сибірського стрілецького полку (Іркутськ). Закінчив два курси Імператорської Миколаївської військової академії (1914, переведений

до генштабу у 1916). У 1917 р. — помічник старшого ад'ютанта оперативної частини штабу 7-ї армії. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — помічник голови мобілізаційної частини Головного управління Генерального штабу Української Держави. Під час Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання військового старшини. З 21.01.1919 р. — член Міжурядової комісії з вироблення військового статуту.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2 — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 53-зв. — 54.

ФЕДЕНЯК-БІЛИНСЬКИЙ (Білинський) Іван Федорович

(26.06.1861—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1883), служив у 13-му стрілецькому батальйоні (Одеса). Брав участь у Китайському поході 1900–1901 рр. Закінчив Офіцерську стрілецьку школу. З 26.02.1905 р. — підполковник 13-го стрілецького полку (Одеса), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З грудня 1918 р. — начальник 13-ї пішої дивізії військ Директорії. Станом на 26.01.1919 р. — в. о. начальника 7-го Харківського корпусу Дієвої армії УНР. З 02.03.1919 р. — начальник Новоград-Волинської групи військ Дієвої армії УНР. До 18.03.1919 р. — начальник Коростенської групи. У подальшому — комендант Новограда-Волинська. З 07.05.1919 р. до кінця травня 1919 р. — начальник 1-го Дієвого корпусу Дієвої армії УНР. З 21.03.1920 р. — начальник запасної бригади у Бресті (згодом — 6-та запасна бригада Армії УНР). З 18.05.1920 р. — начальник 7-ї запасної бригади Армії УНР, що мала бути сформована у Києві. Після відступу українських військ з Києва 12 червня 1920 р. залишив Армію УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 2248. — Оп. 1. — Спр 7. — С. 93, 144, Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — С. 167; Самутин Петро. Хронологічні дати VI-ої Січової стрілецької дивізії//Вісті Комбатанта. — 1970. — № 5. — С. 12; Порохівський Г. Матеріали до історії 2-ї Кулеметної бригади//За Державність. — Каліш. — Ч. 1. —

С. 135–164; Пузицький А. Боротьба за доступи до Київа//За Державність. — Варшава — 1937. — № 7. — С. 14.

ФЕДОРІВ Борис Якович

(1875 — після 1925) — начальник управління Військового міністерства УНР.

Народився у Варшаві. Закінчив Псковський кадетський корпус, Костянтинівське артилерійське училище, станом на 01.01.1910 р. — капітан 1-ї Східно-Сибірської стрілецької артилерійської бригади (м. Нікольськ-Усурійський). Останнє звання у російській армії — генерал-майор.

З 06.07.1918 р. — начальник Технічної управи Головного артилерійського управління Військового міністерства Української Держави. З 19.02.1919 р. — т. в. о. начальника Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік білих. Викладав у Сергіївському артилерійському училищі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 231–232.

ФЕДОРІВ Дмитро Лукич

(9.02.1895–1926) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Канів Київської губернії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Федорів Дмитро, фото 1920 року (Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956)

У березні 1918 р. вступив до Окремої Запорізької дивізії військ Центральної Ради. Командував 3-м куренем, згодом — 1-м куренем 2-го Запорізького полісу Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. У 1919 р. — помічник командира 1-го Республіканського полку Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. — командир 1-го куреня ім. Української Народної Республіки 1-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР.

У 1923 р. повернувся в Україну, де продовжив боротьбу проти більшовиків, був членом підпільної Всеукраїнської Козачої ради. Схоплений ЧК та розстріляний біля с. Пекарів.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1 — Спр. 98 — С 36, Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців Помд Болбочана на Крим — Львів. — 1928 — С 262.

ФЕДОРОВИЧ Сергій

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — старшина.

З 12.12.1918 р. — командир 6-го пішого Житомирського (Українського) полку військ Директорії. 13.01.1919 р. був призначений начальником 11-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 10.02.1919

р. та 19.02.1919 р. — в. о. начальника штабу 1-го Волинського корпусу Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1 — Спр 74. — С 130–131

ФЕДОТІВ Пантелеймон Олексійович

(1892—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1920–1922 рр. служив у 2-й Волинській дивізії Армії УНР. Під час боїв з більшовиками дістав важке поранення в голову. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 39–42.

ФЕДЧЕНКО Микола Юхимович

(05.12.1885—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с Озеричі Чернігівської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

Федченко Микола, фото 1930-х років (фото з журналу «Дороговказ», 1970)

У 1918–1919 рр. — значковий 2-го Сірожупанного полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир 4-го збірного пішого Сірожупанного полку Волинської дивізії Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. — помічник командира 1-го збірного куреня 4-ї Сірожупанної бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Калішу. Подальша доля невідома.

Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 39-зв. — 40; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ФЕДЯЙ Леонід Васильович

(15.08.1859 — після 1922) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Походив з Полтавщини. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, 2-ге військове Костянтинівське училище (1878), вийшов прапорщиком до 3-ї Гренадерської артилерійської бригади (Ростов). Згодом перейшов до 7-ї артилерійської бригади. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1886), служив на штабових посадах у Харківській, Іркутській та Київській військових округах. З 05.04.1898 р. — полковник. З 01.04.1899 р. — начальник штабу Усть-Двинської фортеці. З 05.04.1900 р. — в. о. начальника штабу 21-ї піхотної дивізії. З 16.03.1904 р. — командир 107-го піхотного Троїцького полку (Вільно). З 15.06.1907 р. — генерал-майор, генерал-квартирмейстер штабу Туркестанської військової округи. Учасник Першої світової війни. 08.02.-22.10.1914 р. — начальник штабу 25-го армійського корпусу. З 24.10.1915 р. — начальник 31-ї піхотної дивізії. З 14.08.1916 р. — генерал-лейтенант. 18.04.1917 р. був демобілізований внаслідок контузії.

З 08.06.1918 р. — начальник 14-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 07.09.1918 р. — начальник 7-ї пішої дивізії Армії Української Держави.

У грудні 1918 р. виїхав на Дон. Перебував у резерві Збройних Сил Півдня Росії та Російської армії П. Врангеля, білоемігрант.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 651. — С. 46; ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 18–20; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників//Табір. — Варшава. — Ч. 7. — С. 46–52; Ч. 8. — С. 53–63.

ФЕТТІНГ* *Анатолій Олександрович

(?-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 114-го піхотного Новоторжського полку (Міттава). Останнє звання у російській армії — полковник.

У січні—березні 1919 р. — начальник школи підстаршин Залізнично-Технічного корпусу. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 24. — С 295.

ФИЛИПОВИЧ* *Віктор Михайлович

(20.10.1894-?) — полковник Армії УНР.

Народився у с. Межигірка Київської губернії. Закінчив Колегію Павла Галагана у Києві, Костянтинівське артилерійське училище (10.06.1915), у складі 4-ї артилерійської бригади брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 6.12.1917 р. — командир 1-го дивізіону Січової Запорізької гарматної бригади 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради, з 6.03.1918 р. — вартівий старшина Військового міністерства УНР. З 28.03.1918 р. — ад'ютант товариша військового міністра УНР (згодом — Української Держави), з 17.12.1918 р. — ад'ютант командувача Осадним корпусом військ Директорії.

З січня 1919 р. — командир 11-ї батареї 5-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. З 18.08.1920 р. — командир 16-го гарматного куреня 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

Филипович Віктор, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С 104; Ф. 3172. — Оп 1. — Спр. 94. — С 11; Ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 66. — С 27–28; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965; Золоті Ворога. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Чорний. До «Бса Сірих за Коростень» ген-хор. А. Пузицького в 2-му збірнику «За Державність»//За Державність — Каліш. — 1932. — № 3, Виправлення.

ФІГНЕР

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

У січні—березні 1919 р. — помічник командира та в. о. командира полку ім. В. Винниченка. Подальша доля невідома.

Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних/УЗа Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С 74.

ФІЛАТЬЄВ Дмитро Володимирович

(03.09.1866-21.09.1932) — начальник корпусу Дієвої армії УНР.

Закінчив 2-й Московський кадетський корпус (1885), 3-тє військово-Олександрівське училище (1887), Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1892). Учасник Російсько-японської війни. З 1912 р. — генерал-майор, екстраординарний професор Миколаївської академії Генерального штабу, діловод канцелярії Військового міністерства. З 1916 р. — помічник начальника канцелярії Військового міністра. З 1917 р. — генерал-лейтенант.

Навесні 1918 р. прибув в Україну. З 01.09.1918 р. перебував на обліку у т. зв. Київському центрі Добровольчої армії. У листопаді—грудні 1918 р. — начальник постачання Київського центру Добровольчої армії. Згодом перейшов на службу до військ Директорії. Запропонував свої послуги штабу військ Директорії, приховавши при цьому факт попередньої служби в Добровольчій армії. Був прийнятий на службу та призначений начальником 6-ї пішої дивізії військ Директорії на Півдні України. З 11.12.1918 р. — т. в. о. начальника 3-го Херсонського корпусу Дієвої армії УНР.

На початку січня 1919 р перейшов до формувань Добровольчої армії, що розташовувалися в Одесі. У березні 1919 р. залишив Одесу, незабаром виїхав до Парижа, а звідти — на Далекий Схід. З жовтня 1919 р. — у розпорядженні Ставки адмірала Колчака з 05.11.1919 р. — помічник головнокомандувача Східного фронту у справі постачання. З 29.02.1920 р. — головний начальник постачання збройних сил Російської Східної окраїни, одночасно (з 30.04.1920 р. до 21.06.1920 р.) — голова комісії з закордонних закупівель у Харбіні.

З 1921 р. — білоемігрант, жив у Франції. Помер у м. Ніцца, похований на місцевому цвинтарі Кокад. Автор численних військово-теоретичних праць та спогадів.

Волков Е. В. Егоров Н. Д. Купців И. В. Белые генералы Восточного фронта гражданской войны. — Москва. — Русский путь. — 2003. — С. 214–215.

ФІЛОНОВИЧ Василь Захарович

(15.01.1890-13.06.1987) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у м. Суми Харківської губернії. Закінчив 4-класне Сумське реальне училище, землемірні курси, межеві курси. Вступив на військову службу у вересні 1910 р. Під час Першої світової війни закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище. Останнє звання у російській армії — поручик.

01.11.1917 р. українізував 11 сотень у складі 34-ї піхотної дивізії. З 10.03.1918 р. — помічник коменданта м. Суми. З 01.12.1918 р. — начальник оборони Сум та повіту. З 08.01.1919 р. — командир Окремого Сумського Січового куреня Дієвої армії УНР, який 15.01.1919 р. було вліто до 4-го полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. З 01.11.1919 р. — голова комісії по закупівлях за кордоном. 15.11.1919 р. залишив військову службу як інвалід.

Невдовзі був схоплений контррозвідкою Збройних Сил Півдня Росії та 01.12.1919 р. відправлений до Новоросійська. 01.01.1920 р. утік звідти до Грузії, де зголосився до української військової місії.

01.01.1921 р. виїхав до Болгарії, де став головою Української громади та військової організації «Січ». З 09.01.1922 р. — інструктор української кооперації робітничих організацій у Болгарії. Восени 1922 р. прибув у розпорядження Армії УНР. За особистим рішенням С. Петлюри був підвищений до звання полковника.

З 1923 р. жив на еміграції у Чехо-Словаччині, працював інженером.

14—17.03.1939 р. входив до штабу Національної Оборони Карпатської України, потрапив до угорського полону. Після звільнення жив у Словаччині.

З 1951 р. перебував на еміграції в США. У 1973–1978 рр. — генерал-хорунжий, Військовий міністр уряду УНР в екзилі. Помер та похований у Чикаго.

Філонобич Василь, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 75-зв. — 76; 81–82; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168. — С 106–107; Єфремів С Бої 14–15 березня 1939 року на Карпатській Україні//За Державність. — Торонто. — 1966. - № 11. — С 128–164; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1987. — Ч. 5/6. — С. 110–111

ФІЛОНЮК

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР. У російській армії — молодший офіцер. У січні-лютому 1919 р. — командир Білоцерківського резервного полку 1-ї резервової бригади Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 4587. — Оп. 1. — Спр. 11.

ФЛЕЙШЕР Віктор Борисович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Санкт-Петербурзі. Станом на 01.01.1910 р. — капітан, перебував у розпорядженні начальника інженерного управління Київської військової округи. У 1917 р. — помічник керуючого

позиційними роботами на Південно-Західному фронті. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 01.09.1918 р. — старшина Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави, згодом — УНР. З 09.06.1919 р. — начальник управління касарень Головного інженерного управління УНР. Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 37. — С 226–229.

ФОМІЧЕВСЬКИЙ Григорій

(10.01.1894-12.03.1966) — підполковник Армії УНР.

Народився в слободі Пісок Ізюмського повіту Харківської губернії. Брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

Був делегатом III Всеукраїнського військового з'їзду. У складі 4-го Сірожупанного полку Збірної Волинської дивізії брав участь у Першому Зимовому поході.

З 1921 р. перебував на еміграції у Польщі, жив у Коломиї.

З 1944 р. — у Німеччині, де став священником.

Фомічевський Григорій, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

З 1949 р. — в Австралії. З 1950 р. — настоятель Святомихайлівської парафії УАПЦ. Помер та похований у м. Перті.

Енциклопедія Української Діаспори. — Київ — Нью-Йорк — Чикаго — Мельборн. — 1995. — Т. 4 (Австралія— Азія — Африка). — С. 228; Некролог//Вісті братства вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1966. — Ч. 123.

ФРОЛОВ Михайло Федорович

(13.11.1897-11.07.1930) — полковник Армії УНР.

Донський козак. Народився у Новочеркаську. Закінчив Новочеркаську гімназію, Новочеркаське козаچه училище.

У 1918–1919 рр. служив у Донській армії Збройних Сил Півдня Росії. Влітку — восени 1919 р. у складі 42-го Донського козачого полку брав участь у боях з червоними та українськими військами в Україні. На початку 1920 р. з групою білих військ на чолі з генералом П. Бредовим вийшов з-під Одеси до Польщі.

Фролов Михайло, фото поч. 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У квітні 1920 р. з частиною 42-го Донського козачого полку приєднався до Армії УНР, очолював 3-й Донський кінний полк 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

З 1922 р. жив на еміграції у Чехо-Словаччині, видавав газети «Голос Казачества», «Казачий Голос», «Вольное Казачество», «Казачий Путь», «Пути Казачества». Помер на еміграції у лікарні м. Літомишля (Чехія).

Некролог//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10.

ФРОЛОВ Олександр Павлович

(11.08.1863-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Козари Козелецького повіту Чернігівської губернії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1920–1921 рр. — приділений до 2-го кінного полку ім. І. Мазепи Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 99 — С. 51–53.

ФРОСТ Олександр Миколайович

(?-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, військове училище, станом на 01.01.1910 р. — поручик Кронштадтської фортечної саперної роти. Закінчив Військову інтендантську академію (1912), згодом — старшина для доручень при начальнику постачання 42-ї піхотної дивізії (Київ). У подальшому — начальник постачання цієї дивізії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. — начальник постачання 12-ї пішої дивізії Армії Української Держави. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до рангу полковника. З початку січня 1919 р. — начальник господарчої частини Житомирської юнацької школи. При відступі адміністративної частини школи 08.03.1919 р. через Бердичів був важко поранений та залишений у будинку поблизу залізничної станції. Подальша доля невідома.

Петрів В. Житомирська юнацька школа//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 5. — С. 18–19; Ч. 6. — С. 7–10; Ч. 7–8. — С. 15–18; Ч. 10. — С. 11–15; Петрів В. Сторінка виправлень// За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 269–271.

Х-Ц

ХАИНЕВСЬКИЙ Гнат Павлович

(08.09.1895—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Чернігів. Останнє звання у російській армії — поручик.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. Учасник Першого Зимового походу. Лицар Залізного Хреста. У 1920–1922 рр. — старшина 4-ї Сірої бригади та 2-го збірного куреня 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 16.

ХАЛАЇМ Михайло Сергійович

(08.11.1896-24.03.1920) — командир куреня Дієвої армії УНР.

Походив з селян Балтського повіту Подільської губернії. Витримав іспит на звання однорічника при реальному училищі Товариства приказчиків Одеси. 07.08.1915 р. був зарахований рядовим до 47-го піхотного запасного батальйону. 08.10.1916 р. закінчив 3-тю Київську школу прапорщиків, вийшов прапорщиком до 82-го запасного піхотного полку. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 09.02.1918 р. — командир сотні 2-го Запорізького куреня (з 15.03.1918 — 2-го Запорізького полку) військ Центральної Ради, згодом — Армії Української Держави та Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир 1-го (Республіканського) збірного куреня збірної бригади Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. Загинув 24 березня 1920 р. у бою у с. Піщаному (Уманській повіт Київської губернії) неподалік від свого рідного села.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 169–152; Авраменко Н. Причинки до споминів бл п. сот. Івана Андруха//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 3. — С. 9; Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк — 1956. — С. 26, 239.

ХАРИТОНЕНКО Микола Аркадійович

(19.08.1897-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Стара Рябина Харківської губернії. Закінчив Сумське реальне училище, Чугуївське військово училище (1917). Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У 1917 р. брав участь в українізації 415-го піхотного Бахмутського полку. Закінчив Інструкторську школу старшин (1.05.1918), потому — старшина 1-го пішого Уманського полку Армії Української Держави. З 15.08.1918 р. ад'ютант коменданта м. Жмеринка, з 1.12.1918 р. — старшина для доручень штабу 3-го Херсонського корпусу військ Директорії, з 1.02.1919 р. — командир сотні Інструкторської школи старшин 3-го Херсонського корпусу Дієвої армії УНР, з 1.06.1919 р. — командир сотні 10-го пішого полку Сірожупанників Дієвої армії УНР, з 12.01.1920 р. — командир сотні 4-го Сірожупанного куреня Збірної Волинської дивізії Дієвої армії УНР, у складі якого брав участь у Першому Зимовому поході. Лицар Залізного Хреста. У 1921 р. — старшина 3-го збірного куреня 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У боях з більшовиками був поранений у ліву руку. Доля після 1923 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1075. - Оп2. — Спр. 927. — С. 39–42; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1600. — С 1.

ХАРЧЕНКО Мусій Гнатович

(1895—?) — сотник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З березня 1918 р. — командир чоти та сотні 2-го Запорізького полку військ Центральної Ради, згодом — Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — командир 1-го куреня 4-го Запорізького ім. І. Богуна полку Дієвої армії УНР. У березні 1919 р. кілька днів на посаді в. о. командира цього полку. З вересня 1919 р. — командир 22-го Запорізького ім. Івана Богуна полку Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. служив у 3-му курені ім. Наливайка 1-ї Запорізької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 927. — С. 48–53; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 7–8. — С. 34.

ХАРЧЕНКО Пафнутій Петрович

(25.09.1885-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у с. Пісчане Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

З 05.05.1920 р. — помічник командира Етапного куреня 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Восени 1920 р. — командир 3-го інженерного куреня 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 81; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 47.

ХИЛЕЦЬКИЙ Дмитро Дмитрович

(19.09.1870-?) — підполковник Армії УНР.

Народився в Полтавській губернії. Закінчив Полтавську духовну семінарію, Київське військово училище, вийшов до 34-го піхотного Севського полку, у складі якого брав участь у Російсько-японській війні, був поранений. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 34-го піхотного Севського поку (Полтава). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1919 р. — начальник тилкових комендатур Дієвої армії УНР. З 04.08.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу (ГУГШ) Дієвої армії УНР. У 1920 р. викладав у Кам'янецькій спільній юнацькій школі. З листопада 1920 р. — помічник командира 1-ї Запасної бригади Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. У 1923 р. повернувся на батьківщину. Станом на 1926 р. мешкав у Харкові. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Спр. 653. — С. 137. ДАСБУ. — Фп. — Спр. 406. — Т. 11. — С. 3, 378.

ХІЛОБОЧЕНКО Самсон Григорович

(?—?) — учасник українського військового руху 1917 р.

Напередодні Першої світової війни служив у Києві штабс-капітаном 168-го піхотного Миргородського полку. Станом на 1917 р. перебував у тому ж званні штабс-капітана.

З 18.07.1917 р. — командир 2-го куреня 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького. З 20.12.1917 р. — начальник 1-ї Сердюцької дивізії військ Центральної Ради. З початку січня 1918 р. — начальник штабу збройних сил Центральної Ради на Лівобережній Україні. За часів Гетьманату П. Скоропадського в українській армії не служив. Брав активну участь у протигетьманському повстанні. Станом на 12.12.1918 р. — помічник начальника штабу військ Директорії. З кінця 1918 р. — начальник Головного штабу Дієвої армії УНР. З 26.02.1919 р. до середини березня 1919 р. — командувач Східного фронту Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 3265. — Оп. 1. — Д. 1. — С. 10–11; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 85 — С 163.

ХІМЕНКО Гнат

(?—?) — повстанський отаман.

Останнє звання у російській армії — прапорщик.

У вересні 1917 р. — організатор Кінної гайдамацької сотні з вояків 188-го Карського полку російської армії на Кавказькому фронті — ум. Трапезунд. Станом на 18.01.1919 р. — командир Корсунського запасного полку Дієвої армії УНР. Спільно з отаманами Заболотним та Ангелом організував більшовицький заколот 24.01.1919 р. проти Директорії у Корсуні, Черкасах та Золотоноші. 31.01.1919 р. був взятий у полон вояками 1-го Республіканського полку ім. С. Петлюри під ст. Цвітково. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 1. -Спр. 60. — С. 1–3; Биховський А. На Кавказько-Турецькому фронті. — Вінніпег. — 1968. — С. 101.

ХІМЧЕНКО Іван Микитович

(1890—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Ніжин. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р. Учасник Першого Зимового походу. Лицар Залізного Хреста. У 1920–1922 рр. — старшина 1-го збірного куреня 4-ї Сірої бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 7.

ХЛОПИЦЬКИЙ Цеслав Селіванович

(31.12.1858—?) — учасник українського військового руху 1917 р.

Поляк за походженням. Закінчив Київське піхотне юнкерське училище (1881), служив у 42-му піхотному Якутському полку. Закінчив Офіцерську стрілецьку школу. Станом на 01.01.1910 р. — підполковник 193-го піхотного резервного Ковельського полку (Брест-Литовський). З 1912 р. служив у 12-му Фінляндському стрілецькому полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. З 02.01.1915 р. — полковник.

У 1917 р. — начальник 2-ї Київської школи прапорщиків, яка у жовтні була українізована та перетворена на 1-шу Українську юнацьку школу ім. Б. Хмельницького. З початку листопада 1917 р. — начальник Української збірної школи прапорщиків. Подальша доля невідома.

Хлопицький Цеслав, фото 1916 року (з приватної колекції)

Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7—10; Список подполковникам на 1913. — СПб. — 1913. — С. 225.

ХОДНЄВ Микола Миколайович

(18.09.1867-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив кадетський корпус, Миколаївське кавалерійське училище (1885). Служив у 7-му уланському Олівіопольському полку (Грубешів). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1919 р. — помічник командира 1-го запасного кінного полку Дієвої армії УНР та начальник кінних курсів при інспекторі кінноти Дієвої армії УНР (полковнику І. Омеляновичу-Павленку).

ЦДАВОУ. — Ф 1078. — Оп. 3. — Спр. 5. — С. 7; Список ротмістрам по старшинству на 01.10.1909. — СПб. — 1909. — С. 211.

ХОДОРОВИЧ Микола Олександрович

(06.12.1857—21.07.1936) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Ходорович Микола, фото 20-х років (з приватної колекції Олексія Шереметьєва)

Народився у Києві. Закінчив Київське реальне училище, 2-ге військове Костянтинівське училище (1879), вийшов прапорщиком до лейб-гвардії Литовського полку (Варшава). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1890), служив на штабових посадах у Варшавській та Київській військових округах. З 05.04.1898 р. — полковник. З 30.03.1894 р. — начальник штабу 33-ї піхотної дивізії (Київ). З 04.03.1904 р. — командир 165-го піхотного Луцького полку (Київ). З 22.11.1904 р. — начальник етапу 3-ї Манджурської армії. З 25.02.1905 р. — генерал-майор. З 07.09.1906 р. — начальник штабу військових сполучень Київської військової округи. З 01.06.1911 р. — генерал-лейтенант, начальник штабу Одеської військової округи. З квітня 1916 р. до 12.05.1917 р. — командувач Київської військової округи. Сприяв українському військовому руху в російській армії, за що був усунутий з посади.

З 02.07.1918 р. перебував на обліку в Армії Української Держави.

У грудні 1918 р. емігрував. Помер та похований у Празі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 40-го. — 41; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914.

ХОМЯК Грицько Йосафатович

(10.10.1887—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у с. Журавичі на Галичині. Служив в австро-угорській армії, останнє звання — обер-лейтенант.

З 24.10.1920 р. — начальник контррозвідного відділу штабу Тилу Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 117–121; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 99. — С. 42

ХОРОЛЬСЬКИЙ

див. Петлюра Олександр

ХОСЛОВСЬКИЙ (Сухоручко-Хословський) Борис Борисович

(1893 — після 1976) — підполковник Дієвої армії УНР.

Хословський (Сухоручко-Хословський) Борис, фото 1930-х років (Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942)

Походив з селянської родини хутора Верх Борзенського повіту Чернігівської губернії. Закінчив Новозибківське технічне училище. У 1914 р. був покликаний до армії. У складі 130-го піхотного Херсонського полку брав участь у Першій світовій війні. Наприкінці 1914 р. був важко поранений, півроку лікувався. Згодом закінчив школу прапорщиків у Москві. На початку 1916 р. повернувся до 130-го полку, очолював команду кінних розвідників. У листопаді 1916 р. був поранений вдруге. Після одужання служив у 196-му запасному полку у Твері, де у березні 1917 р. став співорганізатором Української громади. Останнє звання у російській армії — поручик.

Учасник II Всеукраїнського військового з'їзду. У вересні 1917 р. демобілізувався з армії. Працював у Секретарстві народної просвіти Центральної Ради на посаді помічника начальника управи народних шкіл. Після встановлення Гетьманату П. Скоропадського пішов з державної служби та організував у Києві «Український кооператив». Був членом опозиційного до Гетьмана військового союзу «Батьківщина». З початком протигетьманського повстання 14.11.1918 р. з'явився у Білій Церкві, де отримав доручення щодо мобілізації у Білоцерківському повіті та формування 1-ї запасної Білоцерківської

бригади військ Директорії. З кінця 1918 р. — командир 1-го Білоцерківського резервового полку. З початку лютого 1919 р. — комендант м. Жмеринка. З кінця березня 1919 р. — комендант штабу «Запорізької Січі» отамана Божка Дієвої армії УНР. З серпня 1919 р. — помічник командира 36-го Дніпровського полку 12-ї Селянської дивізії Київської групи Дієвої армії УНР. З жовтня 1919 р. — командир 13-го Гайсинського полку, який було згорнуто у 1-й збірний курінь Збірної Київської дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу — командир 1-го куреня збірної бригади Київської дивізії Дієвої армії УНР з червня 1920 р. — командир 28-го (Гайсинського) куреня 10-ї бригади 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. Поранений у бою з червоними 23.09.1920 р. Після одужання у листопаді 1920 р. повернувся на попередню посаду. У травні 1921 р. був відправлений на операцію до Варшави, звідки до Армії УНР вже не повернувся, а виїхав до Праги.

Закінчив у Чехо-Словаччині Вищу школу консульської та дипломатичної служби (1923), філософський факультет Карлового університету (1924), працював аспірантом в Українській господарській академії у Подєбрадах. З 1926 р. — керівник виробництва рекламних відділів фірми «Віра-Фільм». З 1928 р. — організатор та власник кіностудії «Меркур-Фільм», що спеціалізувалася на виробництві рекламних фільмів. У 1932 р. прийняв чехословацьке громадянство. Очолював Союз Гетьманців-Державників у Празі.

У 1941–1942 рр. тричі заарештовувався німецькою владою.

27.05.1945 р. був заарештований у Празі СМЕРШем 53-ї радянської армії, перевезений до Києва та переданий до МГБ. 01.07.1946 р. був засуджений до 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Після звільнення у 1956 р. як чехо-словацький громадянин повернувся до Чехо-Словаччини. Подальша доля невідома.

Хослובський (Сухоручко-Хословський) Борис, фото 1945 року (ДАСБУ)

ДАСБУ. — Ф. 6. — Спр. 69865-фп, архівно-слідча справа Сухоручко-Хословського Б. Б.; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 172; Прохода В. Записки непокірливого. — Новий Ульм —1972. — Кн. 2. — С. 324, 335, 354; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 304, 363, 388.

ХРИПАЧ Михайло

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1919 р. служив у 1-му гарматному полку Січових стрільців Дієвої армії УНР.

Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота. — Нью-Йорк. — 1965.

ХРИСТИЧ Яким

(09.09.1884-27.03.1971) — мічман Військово-Морського флоту УНР.

Народився у м. Потоки Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Закінчив Тифліський комерційний інститут. У листопаді 1915 р. був мобілізований до армії, потрапив на службу до берегової охорони Севастополя. Останнє звання на російському флоті — мічман.

Христич Яким, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

У 1917 р. став співзасновником Українського морського клубу у Севастополі, був делегатом I та II Всеукраїнських військових з'їздів. Під час жовтневого перевороту у Петрограді сформував у Севастополі Морський курінь, на чолі якого 24.11.1917 р. прибув до Києва у розпорядження Центральної Ради. У 1918 р. — державний інспектор продовольчих та земельних справ, комісар Центральної Ради у Криму. У 1919 р. — комісар Могилів-Подільського повіту. У 1920 р. був приділений до Військово-Морської управи Військового міністерства УНР.

3 липня 1921 р. жив у Коломиї, редагував часопис «Воля Покуття».

3 1944 р. — на еміграції у Німеччині, з 1950 р. — у Канаді, з 1962 р. — у США. Помер та похований у Чикаго.

Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1971. — Ч. 5. — С. 94–95. Христич Я. Українська революція в Чорноморській військовій флоті // Військово-історичний альманах. — Київ. — 2003. — Ч. 7. — С. 147–160.

ЦАПКО Іван

(1896-10.09.1967) — сотник Армії УНР (підполковник в еміграції).

Цапко Іван, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У 1914 р. добровольцем пішов на фронт, служив у Кубанському Козачому війську. За бойові заслуги дістав звання хорунжого.

У 1917 р. організував на Кавказькому фронті кінну сотню (згодом — курінь) ім. І. Сірка, яка тривалий час була єдиною підтримкою міської влади у м. Батумі. Навесні 1918 р. на чолі сотні прибув в Україну. Восени 1918 р. — осавул Слобідського Коша Українського Козацтва. У грудні 1918 р. — січні 1919 р. був командиром Старобільського партизанського кінного загону, з яким незабаром перейшов до Добровольчої армії.

Воював з більшовиками у складі кубанських козачих частин. У березні 1920 р., після того, як Кубанська армія на Північному Кавказі

здалася більшовикам, разом з полковником І. Омеляновичем-Павленком через Батум, Севастополь та Румунію дістався до Дієвої армії УНР.

З червня 1920 р. служив в Окремій кінній дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Польщі.

З 1950 р. — у США, був активним українським громадським діячем. Урядом УНР в екзилі був підвищений до звання підполковника.

Цапко Іван, фото поч. 60-х (?) років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

Українське Козацтво. — 1978 — Ч. 7–8(52–53). — С. 1; Цапко І. Перша українська військова місія в Криму (травень 1920)//Вісті Комбатанта. — 1963. — Ч. 3. — С. 19–26; Цапко І. Кінний бій під Сидоровим//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 204–209; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1967. - № 5/6. — С. 93.

ЦАРЕНКО Євген Володимирович

(?—22.09.1919) — кол/іандир полісу Дієвої армії УНР.

Походив з селян Васильківського повіту Київської губернії. Закінчив військове училище. Під час Першої світової війни служив у 62-му піхотному Суздальському полку. Був нагороджений

Георгіївською зброєю (11.10.1917). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан (за бойові заслуги).

З 29.11.1917 р — командир 14-го Українського полку 2-го Січового Запорізького корпусу військ Центральної Ради. У 1918 р. — командир 1-го куреня Окремого Чорноморського Коша (з кінця 1918 р. — 1-го Чорноморського полку) Армії Української Держави. З грудня 1918 р. — командир 1-го Чорноморського полку (з червня 1919 — 8-й Чорноморський полк 3-ї дивізії) військ Директорії, згодом — Дієвої армії УНР. 18.08.1919 р. у бою з червоними був важко поранений у живіт. Помер від рани у житомирському госпіталі.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 2711; Сулковський Б. З історії формування 2-го Січового Запорізького корпусу//Табір. — Варшава. — 1927. — Ч. 4. — С. 71–87; Смовський К. Окремий Чорноморський Кіш//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 99–118; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68–101; Пузицький А. Бої Сірих за Коростень//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 74; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 279–280; Капустянський М. Похід українських армій на Київ-Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 171, 225, 247; Зубенко І. Наші лицарі й мученики. — Каліш. — 1923. — Ч. 2. — С. 16–17; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва, — 2004. — С. 818.

ЦАРЕНКО Олекса Якович

(?—21.01.1920) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у с. Скопці Переяславського повіту Полтавської губернії. Останнє звання у російській армії — поручик.

29.05.1919 р. у складі 30-го кінного Українського полку влився до складу Окремого кінного дивізіону Дієвої армії УНР (з 09.07.1919 р. — 2-й кінний полк ім. М. Залізняка, з середини вересня 1919 р. — 2-й кінний Переяславський полк). Командував 1-ю сотнею 2-го кінного Переяславського полку Дієвої армії УНР. 11.12.1919 р., після переходу частини складу полку до Української Галицької армії, яка перебувала у

складі білогвардійських військ, очолив частину полку, яка залишилася в Дієвій армії УНР. 29.01.1920 р. полк було перейменовано на 2-й кінний полк ім. М. Залізняка Дієвої армії УНР. Помер від тифу у с. Богодарівці, похований у м. Хмілевому Єлисаветградського повіту Херсонської губернії.

Марущенко-Богдановський А. Сотник Царенко під ст. Затишне// Історичний календар-альманах Червоної Калини на 1930 р. — Львів. — 1929 р.; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5 — С. 209–226; 1936. — Ч. 6. — С 193–228; 1937. — Ч. 7. — С. 213–225; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 280, 420, 434.

ЦВІНЬОВ Йосип Матвійович

(26.12.1877-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Споволовськ Новогрудського повіту Мінської губернії. На військову службу поступив у 1898 р Станом на 01.01.1910 р. — поручик 124-го піхотного Воронізького полку. Брав участь у Першій світовій війні. У 1915 р. — капітан 28-го Сибірського стрілецького полку. Нагороджений Георгіївською зброєю (12.11.1915. за бій 25.03.1915). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1918 р — навесні 1919 р. — помічник командира 40-го пішого кадрового Ізюмського полку Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. У складі Збірної Київської дивізії Дієвої армії УНР брав участь у Першому Зимовому поході. У 1920 р. — командир запасної бригади 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. З 20.10.1920 р. — командир 15-ї стрілецької бригади 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. Станом на 01.10.1922 р — командир резервної старшинської сотні 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 4. — Спр. 15. — С 2–3; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. -С. 18; Спр. 923. -С. 41–44; Ф 3172. — Оп. 1. — Сгр. 99. — С. 17; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській

стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С 165–180.

ЦЕНКЕР Михайло Якович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р — корнет 16-го гусарського Іркутського полку (Рига). Останнє звання у російській армії — ротмістр.

У 1920 р. — командир кінного дивізіону 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. З 21.04.1921 р. — начальник кінного відділу Спільної школи підстаршин 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 25.04.1921 р. — підполковник. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 57–60, 87; Пекарчук І. Правда про 10 і 11 листопада 1920 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1933. — Ч. 1. — С 8–9.

ЦЕПЛІТ Іван Якович (Цеплітіс Яніс Августович)

(28.02.1881-3.10.1956) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Бауському повіті Ліфляндської губернії. Закінчив Віленське піхотне юнкерське училище (1906), вийшов підпоручи ком до 2-го гренадерського Ростовського полку (Москва). Закінчив два курси Імператорської Миколаївської військової академії (1914, переведений до Генштабу у 1916). З 1915 р — помічник начальника оперативного відділення штабу Південно-Західного фронту. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Цепліт Іван, фото сер. 20-х років (фото надано для публікації Латвійським військовим музеєм)

У грудні 1917 р. був військовим експертом більшовицької делегації на мирних переговорах з німцями у Бресті-Литовському.

05.04.1918 р. перейшов на слркбу в Армію УНР. З червня 1918 р. — старший ад'ютант штабу 1-го Подільського корпусу Армії Української Держави. 27.12.1918 р. був відправлений у розпорядження командувача Холмсько-Галицького фронту військ Директорії. З березня 1919 р. працював в оперативному відділі штабу Дієвої армії УНР. З 05.11.1919 р. — начальник оперативного відділу штабу Дієвої армії УНР. Залишив українську службу лише після того, як посприяв перевезенню на початку грудня 1919 р. хворих на тиф командувача Дієвої, армії УНР В. Тютюнника, начальника штабу армії Є. Мешковського та А. Мельника до військового шпиталю у Рівному.

Наприкінці грудня 1919 р. повернувся до Латвії. З 09.02.1920 р. — підполковник латвійської армії. З серпня 1920 р. — викладач Військової школи. З 1923 р. — полковник, командир кінного полку. З 1931 р. — викладач на армійських офіцерських курсах. У березні 1935 р. демобілізувався.

У 1944 р. емігрував до Німеччини. Помер та похований у м. Фрейбург.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 52-зв. — 53;

Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922. — С. 22; Latvijas armijas augstakie virsmeki. — Riga. — 1998. — S. 133–134; Капустянський М. Похід українських армій на Київ-Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 427, 430, 453.

ЦИМБАЛЮК Михайло Пилипович

(08.11.1892-?) — підполковник Армії УНР.

Народився в м. Черкаси. Закінчив 5-ту Одеську гімназію, Житомирську школу прапорщиків (18.12.1915), служив у 145-й піхотній Воронізькій дружині (Київ). Останнє звання у російській армії — поручик.

З листопада 1917 р. — старшина Київського вартового полку військ Центральної Ради. З 10.03.1918 р. — ад'ютант командира 1-го Запорізького полку Армії УНР. З серпня 1918 р. — начальник постачання 1-го Запорізького полку Армії Української Держави, Дієвої армії УНР. З 31.11.1919 р. — помічник інспекторської-господарчої частини штабу 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР.

У грудні 1919 р. потрапив до більшовицького полону, де 18.02.1920 р. ЧК винесла вирок про ув'язнення в концтаборі «до закінчення громадянської війни». Втік з полону. Прибув у розпорядження штабу Армії УНР. З 03.06.1920 р. — старшина 2-го Запорізького кінного полку Окремої кінної дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075 — Оп. 1. — Спр 68 — С 45-46

ЦІВЧИНСЬКИЙ Володимир Миколайович

(15.07.1874-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Майкоп Лінійного відділу Кубанського Козацького війська. Закінчив класичну гімназію, 3-тє військове Олександрівське училище (1898), служив у 74-му піхотному Ставропольському полку (Камянець-Подільський, згодом — Умань). Брав участь у Російсько-японській війні, під час якої одержав два поранення. Закінчив

Офіцерську стрілецьку школу. З початком Першої світової війни у складі 74-го піхотного Ставропольського полку вирушив на фронт, був поранений та контужений. Служив на посаді начальника команди одужуючих у Черкасах. У подальшому — помічник коменданта штабу 4-ї армії, комендант етапу військової дороги. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1917 р. — один із ініціаторів українізації на Західному фронті. Був організатором та першим командиром 1-го Українського запасного полку у Києві (сформований з частини 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького, згодом — полк ім. Дорошенка). У 1918–1919 рр. — член військово-наукового комітету Головного управління Генерального штабу Української Держави, згодом — Директорії. За Гетьманату П. Скоропадського 4 місяці перебував в ув'язненні. У 1919 р. написав та видав книжку «Яким повинен бути Український старшина», підготував до друку книжку «Яким мусить бути Український Козак». З 27.08.1919 р. — т. в. о. штаб-старшини для доручень військового міністра УНР В. Петріва, придільний до штабу Головного Отамана. Станом на 05.11.1919 р. — на тій самій посаді при військовому міністрі В. Сальському. Наприкінці листопада 1919 р. — начальник охорони Головного Отамана С. Петлюри, яка 03.12.1919 р. перейшла на бік отамана О. Волоха. Служив у О. Волоха начальником штабу. У ніч з 1 на 2 січня 1920 р. залишив формування О. Волоха, перебував в Умані, де мешкала родина. У травні 1920 р. знов з'явився на службу до Армії УНР. У листі до командування Дієвої армії УНР від 03.06.1920 р. стверджував, що в грудні 1919 р. був силоміць взятий О. Волохом у полон. З червня 1920 р. перебував у резерві старшин Військового міністерства УНР. З 26.07.1920 р. — полковник. У 1921–1923 рр. перебував на інтернуванні у Польщі. Подальша доля невідома.

Цівчинський Володимир, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 49. — С. 24–26; Спр. 68. — С. 127–128; Оп. 2. — Спр. 37. — С. 89–90; Тютюнник Ю. Зимовий похід. — Львів. — 1922. — С. 21.

ЦЛЮРИК Дем'ян

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З березня 1918 р. — командир 15-ї Богунської сотні 2-го Запорізького полку Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. З 15.12.1918 р. — командир 4-го Запорізького ім. І. Богуна полку військ Директорії. З 02.01.1919 р. рахувався хворим. У травні 1919 р. — командир 4-го Запорізького ім. І. Богуна полку Дієвої армії УНР. З 31.08.1919 р. — командир 2-го пішого Берестейського полку Дієвої армії УНР. З 22.10.1919 р. — командир 11-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 6. — С. 39; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 3. — С. 15; Ч. 4. — С. 21–22

ЦЮХА Іван Григорович

(29.05.1891-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1919 р. — помічник командира 1-го (згодом — 7-го) Синього полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. У 1920 р. — помічник командира куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Сир 73. — С. 37–42;
Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. —
Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101.

ЦУРКАНОВ Костянтин Костянтинович

(26.07.1886 — до 1936) — полковник Армії УНР.

Цурканов Костянтин, фото 1923 року (ЦДАВОУ)

Походив з дворян Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Закінчив 4-класне Миколаївське механіко-технічне училище, Тверське кавалерійське училище (1908), вийшов корнетом до 9-го драгунського Казанського полку (Житомир), з яким у 1914 р. виступив на Першу світову війну. 09.10.1914 р. за власним бажанням був відряджений на поповнення командного складу армійської піхоти до 60-ї піхотної

дивізії, що воювала під Перемишлем. 13.10.1914 р. був важко поранений. Після одужання 23.04.1915 р. був призначений спостерігачем до 7-го авіаційного корпусного загону. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

З вересня 1919 р. — курсовий старшина Спільної юнацької школи. У жовтні—листопаді 1919 р. — начальник штабу цієї школи, з початку 1920 р. — командир кінного дивізіону школи. З кінця 1922 р. — начальник Спільної юнацької школи, керував останнім (4-м) випуском школи.

Емігрував до Чехо-Словаччини, згодом — до Франції. Скінчив життя самогубством.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 123–797; ЦДАВОУ. — Ф. 3869 — особистий фонд Цурканова К. К. (5 справ); Отрешко-Арсський М. Спогад про Спільну військову школу//Тризуб. — Нью-Йорк. — Ч. 1966. — Ч. 40. — С. 11–14; Єрмолаєв А. Спомин//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 7–9; Отрешко-Арсський М. Военні школи Дієвої армії УНР//Тризуб. — 1973. — Ч. 71. — С. 9–18; Яськевич С. Кілька поправок до історії «Кам'янецької спільної юнацької школи»// Аітопис Червоної Калини. — Аьвів. — 1936. — Ч. 7–8. — С. 28.

Ч

ЧАБАНІВСЬКИЙ Василь Федорович

(25.02.1887-19.08.1963) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився на Полтавщині. Закінчив Тифліське піхотне юнкерське училище (1912), два курси Військової академії Генерального штабу (випуск 1918, вже при більшовиках). Останнє звання у російській армії — капітан.

Чабанівський Василь, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

30.07.1918 р. прибув з Радянської Росії у розпорядження українського Генерального штабу Української Держави. З 01.10.1918 р — старший осавул штабу 6-го Полтавського корпусу Армії Української Держави. З 15.12.1918 р. — помічник начальника розвідного відділу штабу Лівобережного фронту військ Директорії. З 25.01.1919 р. — начальник оперативного відділу штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. З 18.05.1919 р — отаман-квартирмейстер штабу Запорізької групи Дієвої армії УНР. З 07.06.1919 р. до 30.06.1919 р. — т. в. о. начальника штабу 6-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 01.08.1919

р. до 25.08.1919 р. — т. в. о. начальника штабу запорізької групи Дієвої армії УНР. 06.12.1919 р. захворів на тиф, через хворобу лишився в м. Мирополі. З 18.04.1920 р. — начальник оперативного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. З 04.05.1920 р — начальник штабу столичної комендатури у м. Вінниця З 25.06.1920 р — начальник оперативного відділу Головного управління Генерального штабу УНР. З 04.08.1920 р — у розпорядженні начальника штабу Армії УНР. З 08.08.1920 р — начальник штабу 4-ї Сірої бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. З 15.09.1920 р. — начальник штабу 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. З 05.10.1920 р — підполковник. З 30.09.1922 р. — начальник управи навчання війська Головного управління Генерального штабу УНР.

Чабанівський Василь, фото поч. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

З 1928 р. служив контрактним офіцером польської армії у 27-му піхотному полку (Ченстохова). З 1939 р. — у 81-му піхотному полку (Гродно). Останнє звання у польській армії — майор. Брав участь у Німецько-польській війні: у вересні 1939 р. очолював батальйон 2-го Гродненського полку, захищав Львів. 22.09.1939 р., перед вступом радянських військ до Львова з дозволу польського командування виїхав з міста та дістався до Варшави, де з'явився у розпорядження уряду УНР в екзилі.

У 1943 р. був одним із ініціаторів створення у складі вермахту Українського визвольного війська.

З 1945 р. — на еміграції у Німеччині, з 1950 р. — у Чикаго.

ЦДАВОУ — Ф. 1075 — Оп 2 — Спр. 653. — С. 1; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168 — С 1uS-109, 124–125, Спр. 268. -С. 26–27, Чабаїпвський В. Вхід Українських Військ до Київа 31 серпня 1919// За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 152–154; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937 — Ч. 7. — С. 165–180; Вісті Комбатанта — 1963. — Ч. 4. — С 74; Руккас А. Участь українців — контрактних офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р// Київська Старовина — Київ. — 2003. — Ч. 3 — С 90-102; Некролог// Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1963. - № 4. — С 74.

ЧАЙКА

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 16.08.1919 р. — командир 2-го пішого полку 5-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28

ЧАЙКОВСЬКИЙ *Анатолій Олександрович*

(16.06.1881—?) — полковник Армії УНР.

Походив з дворян м Оржиця Лубенського повіту Полтавської губернії. Закінчив Полоцький кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1901), вийшов підпоручиком до 31-ї артилерійської бригади, з якою брав участь у Російсько-японській війні. З 20.12.1913 р — у 3-му Кавказькому мортирному дивізіоні, з яким взяв участь у Першій світовій війні з 13.09.1915 р. — командир 3-ї батареї цього дивізіону. Підполковник за бойові відзнаки — 0706.1916 р., полковник — 13.03.1917 р. 1402.1918 р. був демобілізований з армії.

З 16.09.1918 р. — в Армії Української Держави, помічник командира 42-го легкого гарматного полку 14-ї легкої гарматної бригади Армії Української Держави, з 07.12.1918 р. — командир цього полку. 01.01.1919 р. — у складі кадрів 7-го Харківського кадрового

корпусу Дієвої армії УНР, виїхав до м. Рівне. 15.02.1919 р. з кадрами артилеристів 7-го корпусу переїхав до Золочева, де поступив у розпорядження Української Галицької армії. З 15.03.1919 р. — у розпорядженні штабу Головного Отамана. З 02.03.1919 р. — командир 2-го Правобережного куреня Гуцульського Коша (22.04.1919 р. курінь було перейменовано на 1-й козацько-стрілецький полк 2-ї козацько-стрілецької бригади (Сірожупанників). 19.05.1919 р. під час Луцької катастрофи у складі військ Холмської групи Дієвої армії УНР потрапив до польського полону.

05.06.1919 р. з таборів полонених вступив до Північно-Західної добровольчої армії генерала Юденіча — до 2-ї роти Загону князя Лівена. 20.06.1919 р. прибув на Нарвський фронт. 08.08.1919 р. був призначений помічником інспектора артилерії Північно-Західної добровольчої армії. З 01.01.1920 р. — інспектор артилерії 2-ї піхотної дивізії Північно-Західної добровольчої армії. 14.02.1920 р. був звільнений зі служби через розформування управлінь армії.

14.02.1920 р. звернувся до українського консула в Естонії з проханням про сприяння у поверненні в українську армію. У травні 1920 р. був направлений до української збірної станиці Ланцут. 17.07.1920 р. прибув на поповнення 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. З 12.08.1920 р. т. в. о. штаб-старшини для доручень Головної управи постачання Військового міністерства УНР. У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 43. — С 198; Спр. 652. — С. 44; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С 165–180.

ЧАЙКОВСЬКИЙ Євген (Юліан)

(1896 — після 1921) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у с. Полівці Чортківського повіту Галичини. Закінчив Львівську гімназію. З серпня 1914 р. служив у Легіоні Українських січових стрільців. Станом на 01.06.1916 р. — десятник 4-ї сотні Легіону. У вересні 1916 р. потрапив до російського полону.

З січня 1918 р. служив у Галицько-Буковинському курені Січових стрільців військ Центральної Ради, командир чоти. З травня 1918 р. —

командир чоти 3-го Січового куреня 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії Української Держави. З жовтня 1918 р. — старшина штабу Окремого загону Січових стрільців, начальник контррозвідки Осадного корпусу військ Директорії. Станом на 29.01.1919 р. — начальник штабу Осадного корпусу. На 21.02.1919 р. начальник групи під Києвом на Східному фронті Дієвої армії УНР. У подальшому — начальник контррозвідки Корпусу Січових стрільців Дієвої армії УНР. На початку грудня 1919 р., після розпуску Корпусу Січових стрільців, перейшов до Української Галицької армії, був редактором газети «Козацький голос».

Чайковський Юліан, фото 1919 року (Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974)

Потім служив у РСЧА. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С 44; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003. — С. 17.

ЧЕБОТАРЕВСЬКИЙ Микола Миколайович

(11.04.1873—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Курську. Закінчив гімназію, Казанське піхотне юнкерське училище (1892), вийшов до 2-го піхотного Софійського полку (Смоленськ). Станом на 01.01.1910 р. — капітан, помічник старшого ад'ютанта штабу Московської військової округи. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1919 р. служив у штабі Холмської групи Дієвої армії УНР. З 19.07.1919 р. — помічник начальника розвідного відділу Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

Восени 1919 р. перейшов на бік білих. Білоемігрант. Помер після 1936 р. у м. Ніцца.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204; Список капітанам армейской пехоты на 1911. — СПб. — 1911. — С. 959.

ЧЕБОТАРЮ Василь Юхимович

(1888—?) — підполковник медичної служби Армії УНР.

Народився у Полтаві. Рідний брат Миколи Чеботаріва.

У 1918 р. — дивізійний лікар 11-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 04.06.1920 р. — начальник військово-санітарної управи Армії УНР.

У 1930-х рр. жив у Кенігсберзі. Подальша доля невідома.

Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; ЦДАГПОУ. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М. С — С. 8, 9.

ЧЕБОТАРІВ Микола Юхимович

(11.10.1884-04.02.1972) — полковник Армії УНР.

Народився у Полтаві. За даними реєстраційної картки старшини Армії УНР закінчив Київську гімназію Вальнера. Згодом на еміграції подавав дані про закінчення Лубенської гімназії та перебування з 1905 р. в Українській соціал-демократичній робітничій партії, через що, начебто, у 1905–1908 рр. був змушений емігрувати в США. Насправді, згідно даних з послужного списку з російської армії у 1906–1910 рр. відбував строкову службу в 5-му гренадерському Київському полку (Москва), прапорщик запасу. У 1914 р. був мобілізований та призначений на посаду господарника 136-го запасного піхотного

батальйону. 3 травня 1915 р. — в. о. командира 4-ї запасної авіароти, згодом — завідувач господарства 4-го авіаційного парку. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Чеботарів Микола, фото 1919 року (Літопис Червоної Калини. — Авів. — 1938. — Ч. 3)

Влітку 1917 р. став членом Українського генерального військового комітету. У листопаді 1917 р. був відряджений до Харкова, де 05.12.1917 р. згідно наказу Українського генерального військового секретаріату обійняв посаду військового комісара Слобожанщини, а за сумісництвом — командира 4-ї запасної бригади та начальника залог м Харкова Був заарештований більшовиками, особисто допитувався головнокомандувачем більшовицьких військ В. Антоновим-Овсієнком Був звільнений та приїхав до Києва, де з іншими українськими вояками (Волохом, Гомзиним тощо) почав організацію Гайдамацького Коша Слобідської України, який згодом очолив С Петлюра. У квітні 1918 р. повернувся до Харкова, де мешкав приватно. У 1919 р. — отаман Коша Охорони державного майна, начальник контррозвідного відділу штабу Дієвої армії УНР. У червні—серпні 1919 р. — комендант тилу Дієвої армії УНР. 3 серпня 1919 р. — начальник політичного департаменту Міністерства внутрішніх справ УНР. Станом на 26.09.1919 р. — без посади, приділений до штабу Дієвої армії УНР. У жовтні 1919 р. — квітні 1920 р. — директор Департаменту політичної інформації МВС УНР. 3 30.10.1920 р. — начальник залогі Кам'янця-

Подільського. З 01.05.1920 р. до 01.08.1928 р. — начальник Охорони Головного Отамана С. Петлюри.

Чеботарів Микола, фото пон. 60-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі. З 1939 р. — у Кенігсберзі. У 1946 р. перебував у таборі для переміщених осіб в Оберсдорфі. Згодом оселився в Ульмі, де й помер.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 87. — С 28; Оп. 2. — Спр. 653. — С 95–96; Ф 1076. — Оп 3. — Спр. 6. — С 34; Євггимович В. Здобуття «Праги»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938 — Ч. 3. — С 7; Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — Київ. — 2003. — С 10.

ЧЕРНЕНКО Петро Олександрович

(14.12.1889 — 7.09.1936) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

З 13.03.1918 р. — помічник начальника відділу Головного штабу Армії УНР. До 21.03.1919 р. — командир 3-го Залізнично-Технічного полку Залізнично-Технічного корпусу Дієвої армії УНР. У 1919–1920 рр. — старшина Військового міністерства УНР. З 30.09.1920 р. — начальник інспекторського відділу штабу Армії УНР.

Помер у Варшаві, похований на цвинтарі Воля.

ЦДАВОУ — ф 1075 — Оп. 2. — Спр 653 — С. 34–55.

***ЧЕРНЕНКО-ЧОРНИЙ (Чернов-Чорний) Порфірій
Костянтинович***

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

3 січня 1919 р. — помічник командира 1-го Синього полку з господарчої частини Дієвої армії УНР. У 1920 р. — начальник штабу 1-ї Запорізької бригади 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101.

ЧЕРНИК Федір

(?—18.11.1918) — сотник Армії Української Держави.

Один із організаторів Галицько-Буковинського куреня, згодом — полку Січових стрільців військ Центральної Ради. Хорунжий Легіону Українських січових стрільців. З 19.01.1918 р. — командир кулеметної сотні 1-го куреня Січових стрільців (з 1.03.1918 р. — 4-го (1-го) полку Січових стрільців). Після розформування полку 30.04.1918 р залишився у Києві. Наприкінці вересня 1918 р., після отримання дозволу гетьмана П. Скоропадського на формування окремого пішого загону Січових стрільців у Білій Церкві, знову повернувся до січовиків, сформував та очолив кулеметну сотню. Загинув під час Протигетьманського повстання у бою під Мотилівкою. Після вступу військ Директорії до Києва був похований у Маріїнському парку.

Черник Федір, фото 1917 року (Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

Золоті Ворота. Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992; Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен. — 1974.

ЧЕРНОВ Дмитро Дмитрович

(20.10.1888-?) — підполковник Армії УНР.

Походив зі Смоленської губернії. Закінчив 2-й кадетський копус, Олександрівське військово-училище (1908), вийшов підпоручиком до 249-го Майкопського резервного батальйону (Ставрополь), згодом перевівся до 10-го гренадерського Малоросійського полку (Володимир). З січня 1912 р. служив у 2-му гренадерському Ростовському полку (Москва). З початком Першої світової війни командир роти 210-го піхотного Бронницького полку. З 31.01.1915 р. — командир батальйону. З 11.12.1916 р. — підполковник. Після розвалу російської армії на початку 1918 р. залишився в Україні.

З 16.10.1918 р. — командир загону Курської кордонної бригади Окремого кордонного корпусу Української Держави. З 14.05.1919 р. — старший ад'ютант штабу 1-го дієвого корпусу Дієвої армії УНР. З 01.07.1919 р. — приділений до штабу Корпусу кордонної охорони УНР. З 17.09.1919 р. — старшина для доручень головного інтендантського

управління Військового міністерства УНР. З 17.03.1920 р. — у резерві старшин 2-ї запасної бригади Армії УНР. З 06.05.1920 р. був приділений до організаційного управління Генерального штабу УНР. З 07.07.1920 р. — начальник 3-го відділу Організаційного управління Генерального штабу. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 155. — С. 266.

ЧЕРНУШЕНКО (Чернушенко-Сагайдачний)

(?—?) — начальник корпусу Дієвої армії УНР.

У російській армії — штабс-капітан 20-го Туркестанського стрілецького полку.

13.12.1917 р. був призначений військовим начальником Костянтинограда та повіту. З 13.01.1919 р. — начальник 1-го Волинського корпусу Дієвої армії УНР. З 03.01.1919 р. до 19.02.1919 (за сумісництвом) — губернський комісар Волині.

У 1921 р. у Відні разом з О. Трековим видавав газету «Україна». Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 154, 158; Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 15.

ЧЕРНЯВСЬКИЙ Арсен Петрович

(1890-04.10.1944) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

Чернявський Арсен, фото 1930-х років (Наріжник С. Українська еміграція. — Прага. — 1942)

На I Всеукраїнському військовому з'їзді 05–12.05.1917 р. був обраний членом Українського Генерального Військового комітету (УГВК). З кінця липня 1917 р. — представник УГВК при штабі Московського військового округу, організатор українських частин у Москві. З жовтня 1917 р. — начальник військово-шкільного відділу УГВК. З грудня 1917 р. — помічник начальника управління та начальник загального відділу управління військово-навчальних закладів Українського Генерального штабу Центральної Ради. З 03.03.1918 р. — начальник загального відділу управління військово-навчальних закладів Військового міністерства УНР. Згодом — старшина Військового міністерства Української Держави та Військового міністерства УНР.

На еміграції — приват-доцент Української господарчої академії у Подєбрадах. Згодом висвятився на сан священника, був протоєреєм Української православної церкви у Чехо-Словаччині. Помер у Празі, похований на Ольшанському цвинтарі.

Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917–1918 р./Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 12. — С. 7-10; Євтимович В. Олелько Сергійович Остапура-Степовий//

Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С 29–33;
Українська дійсність. — Берлін. — 10.10.1944.

ЧЕРНЯК

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 16.08.1919 р. — командир 32-го (5-го) полку Січових стрільців Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. - ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28

ЧЕРТЕНКІВ Пилип Іванович

(11.02.1876-?) — полковник Армії УНР.

Походив з родини урядовця Подільської губернії. 06.11.1894 р. вступив однорічником до 47-го піхотного Українського полку. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1894), вийшов підпрапорщиком до 74-го піхотного Ставропольського полісу (Кам'янець-Подільський). 22.06.1905 р. був направлений на формування кулеметної команди для 72-ї піхотної дивізії. 19.11.1905 р. — 15.09.1906 р. служив у складі кулеметної команди. 17.03.1907 р. був переведений до 5-ю Східно-Сибірського стрілецького полку, з яким у 1914 р. виступив на Першу світову війну. 05.10.1914 р. дістав легке поранення в ногу. З 16.07.1915 р. — підполковник, був призначений на службу до 6-го Сибірського етапного батальйону. З 14.07.1916 р. до 20.03.1918 р. — командир цього батальйону (до дня його ліквідації).

У 1920–1921 рр. — командир 1-го Запасного куреня 2-ї Запасної бригади Армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 243–166; ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 219. — С. 112.

ЧЕСЛАВСЬКИЙ Василь Володимирович

(1875 — після 1937) — генеральний хорунжий Армії Української Держави.

Чеславський Василь, фото 1918 року (ГАРФ)

Закінчив кавалерійське училище (1897), служив у Приморському драгунському полку. Станом на 01.01.1910 р. — підполковник 3-го драгунського Новоросійського полісу (Ковно). У 1914–1917 рр. — полковник, командир 10-го гусарського Інгерманландського полку, згодом — командир бригади 10-ї кавалерійської дивізії. Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня, Георгіївською зброєю, румунським орденом Каранти.

З квітня 1918 р. — начальник 7-ї кавалерійської (згодом — 2-ї кінної) дивізії Армії УНР, у подальшому — Армії Української Держави. За Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання генерального хорунжого.

У листопаді—грудні 1918 р. як командир Офіцерського загону 2-ї кінної дивізії та 1-го Волинського корпусу брав активну участь у боях з військами Директорії під Житомиром, Бердичевим, Коростенем та Києвом. З січня 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, був поранений.

З 1920 р. — білоемігрант. Жив у Чикаго (США). Автор спогадів про Першу світову війну.

ЦДАВОУ — Ф. 1077 — Оп. 1. — Спр. 43. — С. 73; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 8. — С. 115–116; Чеславский В. 67 боев 10-го гусарского Ингерманландского полка. — Чикаго. — 1937; Волков С.

В Офицеры армейской кавале- 1 рии. — Москва — 2004. — С. 572–573.

ЧЕСНО Іван (Чесна Йонас)

(22.04.1897-20.02.1978) — хорунжий Армії УНР (підполковник на еміграції). Відомий український та литовський військовий діяч.

Народився у м. Райсеняуше (Литва). Під час Першої світової війни разом з родиною виїхав в Україну.

Навесні 1919 р добровольцем вступив до Дієвої армії УНР, був зв'язковим при штабі Залізнично-Технічного корпусу (згодом — 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР). У 1920–1921 рр. навчався у Кам'янецькій спільній юнацькій школі, 16.06.1921 р. (1-й випуск на еміграції) закінчив кінний відділ у званні хорунжого, залишився на посаді ад'ютанта кінного відділу школи. З кінця 1921 р. — ад'ютант школи.

Восени 1922 р. повернувся до Литви. 07.10.1924 р. закінчив Литовське військове училище, вийшов лейтенантом до 2-го уланського полку литовської армії. З 19.12.1931 р. — командир кулеметного ескадрону 1-го гусарського полку литовської армії. 14.07.1934 р. закінчив Вищі штабові курси, капітан. З 24.06.1935 р. — начальник школи підстаршин 2-го уланського полку. Після окупації Литви Радянським Союзом служив у 29-му Литовському територіальному корпусі РСЧА, командував 184-м зенітним дивізіоном. У 1941 р. був заарештований НКВС, але звільнений литовськими повстанцями на початку війни. З літа 1944 р. був начальником штабу Армії оборони вітчизни (інша назва — Жемайтійська армія оборони). Останнє звання у литовській армії — майор.

З 1949 р. жив на еміграції у США. Підтримував тісні стосунки з українською військовою еміграцією, систематично друкувався в українських часописах, був підвищений урядом УНР в екзилі спочатку до звання майора, а потім — підполковника Помер та похований у Чикаго.

Чесно Іван, фото 30-х років (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 230; Спр. 297 — накази по Спільній юнацькій школі; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 2121 — особисті документи І. Чесно; Lietuvos Wiuomenes karininkai, 1918–1953, Vilnius. — 2002 — t. 2. - S. 288–289; 2003. - t. 3. - S. 3264 Чесно І. Думки без патиків//Тризуб. — Нью-Йорк. — 1965. — Ч. 32. — С. 21–22; Дробязко С. Под знаменами врага — Моск- ' вії, - 2004. — С. 250–251.

ЧЕХОВИЧ Олександр Олександрович

(23.11.1870 — до 1936) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у м. Камянець-Подільський. Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, 1-ше Павлівське військоve училище (1891), служив у 11-й польовій артилерійській бригаді. У 1906 р. закінчив Олександрівську Військово-юридичну академію, був кандидатом на "військово-польові посади, військовим слідчим. З 1908 р. перебував на посаді помічника військового прокурора Кавказького військово-окружного суду. З 30.08.1912 р. — помічник військового прокурора Київського військово-окружного суду. З 19.07.1914 р. — штаб-офіцер при завідувачі військово-судової частини штабу головнокомандувача Південно-Західного фронту. З 01.09.1914 р. —

штаб-офіцер штабу військового губернатора Галичини. З 29.11.1914 р. — військовий слідчий 1-го Київського військового училища, за сумісництвом — слідчий особливо тяжких справ у Київському військово-окружного суді. З 29.05.1917 р. — військовий суддя Київського окружного суду. З 20.08.1917 р. голова корпусного суду 32-го армійського корпусу.

З 01.01.1918 р. — товариш начальника головної військово-судової управи Військового міністерства УНР. З 10.03.1918 р. — старший військовий слідчий, а з 20.04.1918 р. — голова Київського вищого військового суду. З 20.10.1918 р. — начальник прокурорського відділу Головної військово-судової управи Військового міністерства Української Держави, згодом — Військового міністерства УНР. З 14.06.1919 р. — начальник законодавчого відділу Військового міністерства УНР, а з 07.06.1920 р. — помічник начальника головної військово-судової управи й головний військовий прокурор УНР. Помер на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С 131–132; Спр. 79. — С. 151–152; Список полковникам 1914. — СПб. — 1914. — С. 1043; Киркиченко Ю. До історії українського військового судівництва//За Державність. — Варшава. — 1936. — № 6. — С. 65–76.

ЧЕХІВСЬКИЙ Микола Мусійович

(17.05.1884 — після 1933) — військовий старшина Армії Української Держави.

Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1905), вийшов підпоручиком до 166-го піхотного Рівненського полку (Київ), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був двічі поранений та контужений. Нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1917 р. потрапив до німецького полону, перебував у офіцерському таборі Ганноверіш-Мюнден, був одним із організаторів українського військового руху у цьому таборі. З лютого 1918 р. до 26.04.1918 р. — командир 4-го Українського (Синьожупанного) полку

ім. гетьмана П. Дорошенка військ Центральної Ради. Під час Гетьманату П. Скоропадського — голова військово-санітарної комісії у справах військовополонених в Австро-Угорщині, підвищений до звання військового старшини. З 15.12.1918 р. — комендант Києва, з 01.01.1919 р. — за сумісництвом начальник 1-ї Синьої дивізії Дієвої армії УНР, яка мала бути сформована у Києві. З 30.01.1919 р. — інспектор у справі формування Синьожупанних дивізій. З 07.02.1919 р. — військовий слідчий Південно-Західного району (згодом — Північної групи) Дієвої армії УНР. У 1919–1921 рр. — військовий представник УНР у Грузії.

Чехівський Микола, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

У 1921 р. у Тифлісі потрапив до червоного полону, перебував у концтаборах та в'язницях, однак зміг незабаром повернутися до Києва. Співав у хорі Софійського собору. Був висвячений на священника Української Автокефальної Православної церкви. Підтримував тісні стосунки з вояками інтернованої Армії УНР — неодноразово отримував нелегальну кореспонденцію з-за кордону. Вперше був заарештований у 1927 р. Вдруге — 13.07.1929 р. у справі Спілки визволення України. За справою СБУ був засуджений навесні 1930 р. до 3 років ув'язнення. Термін відбував у Ярославському ізоляторі. У 1933 р. був засуджений ще на 10 років ув'язнення. За деякими даними помер на роботах у Якутії.

Рідний брат видантного церковного діяча Володимира Чехівського та підпоручика російської армії Віктора Чехівського, який на початку

Першої світової війни агітував свою роту перейти до Легіону Українських січових стрільців і був застрелений фельдфебелем.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 137-зв. Липа Ю. Галичани над морем//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 3. — С. 7—11; Зелінський В. Синьожупанники — Берлін. — 1938. — С. 42, 56—57, Омельченко Т. Мої спогади про Синіх//За Державність. — Варшава — 1937. — Ч. 7. — С. 57—67; Преловська І. Слідчі справи братів Чехівських як джерело вивчення біографій репресованих діячів УАПЦ (1921—1930)//3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. — Київ. — 2003. — Ч. 1. — С. 258—277.

ЧЕЧЕЛІВ Костянтин Вікторович

(19.05.1871-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Кубанське Олександрівське реальне училище, Миколаївське інженерне училище (1891), Миколаївську інженерну академію за 1-м розрядом. З 30.01.1904 р. працював на різних військово-інженерних посадах на Ковельсько-Володимиро-Волинській залізниці. З 13.04.1908 р. — підполковник, з 06.12.1912 р. — полковник.

У 1918—1919 рр. — начальник залізничної управи Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави, згодом — Військового міністерства УНР. 09.08.1919 р. був заарештований військовим слідчим за звинуваченням у співчутті до білих. Подальша доля невідома.

Список чинам военно-инженерного ведомства на 1914. — СПб. — 1914. — С 118.

ЧИЖЕВСЬКИЙ Григорій Павлович

(23.10.1886—1936) — полковник Армії УНР.

Чижевський Григiр, фото 1921 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

Народився у с. Цінки Великобудянської волості Гадяцького повіту Полтавської губернії. Закінчив технічне училище в Олександрівську (1906), Київський політехнічний інститут (1910). 01.05.1912 р. був мобілізований до армії однорічником 2-го розряду до 5-ї батареї 9-ї артилерійської бригади (Полтава). У липні 1913 р. склав іспит на звання прапорщика запасу артилерії. У липні 1914 р. був знову мобілізований, служив молодшим офіцером 1-ї батареї 70-ї артилерійської бригади. З 19.07.1915 р. — підпоручик. З 19.04.1916 р. — поручик. З 27.05.1916 р. — штабс-капітан, з 12.11.1916 р. — командир батареї 70-ї бригади, з 21.12.1916 р. — командир батареї 136-го окремого артилерійського дивізіону. Під час Першої світової війни був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, а також відзнакою Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою (за бої під Ригою). 01.07.1917 р. потрапив до німецького полону, перебував у таборі Ган-Мюнден.

З 14.02.1918 р. — командир 1-ї батареї 1-го Українського гарматного полку (Синьожупанників). З 03.03.1918 р. — командир 1-го Українського гарматного полку до часу його офіційного розформування німцями (27–28.04.1918 р.).

З 1.05.1918 р. — губернський комісар Центральної Ради на Полтавщині, 15.5.1918 р. — відданий Гетьманом Скоропадським під

суд за спробу спротиву проти гетьманського перевороту. З 27.11.1918 р. — губерньський комісар Директорії на Полтавщині.

З 14.02.1919 р. — міністр внутрішніх справ УНР. 1.04.1919 р. — у резерві старшин при штабі Дієвої армії УНР. З 18.04.1919 р. — командир гарматного куреня 16-го пішого загону Дієвої армії УНР, з 10.06.1919 р. — командир 3-ї гарматної бригади 3-ї (згодом — Залізної) дивізії Дієвої армії УНР.

З 6.01.1920 р. — помічник командира 3-го збірного кінного полку Дієвої армії УНР, з 18.04.1920 р. — т. в. о. командира та командир 3-го збірного кінного полку Дієвої армії УНР. З 12.06.1920 р. — начальник 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу, начальник артилерії Української повстанчої армії. Під час Походу був поранений.

Помер на еміграції у Польщі, у м. Келецьке. В українській армії служив брат Григорія Чижевського — Микола.

ЦДАВОУ. — Ф. 4060. — Он 1. — Спр. 1, послужний список Чижевського Г. П.; Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 131. — С 1–3; Оп. 2. — Спр. 653. — С 84–85; Ф 2248. -Оп. 1 — Спр. 7. -С. 144;Ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 67. — С 228–229; Зелінський В. Синюжупанники — Берлін. — 1938; Чижевський М 15 діб на окупованій Московою Україні//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С 140–155; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава — 1937. — Ч. 7. — С 68—101; Вишнівський О. Трагедія 3-ї дивізії Дієвої армії УНР. — Мюнхен — Дітройт. — 1963; Несвіцький О. Полтава у дні революції та в період смути 1917–1922. — Полтава — 1995. — С 71; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002.

ЧИЖЕВСЬКИЙ Микола Павлович

(1.10.1891—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик. З 1919 р. — служив у 3-й Залізній дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир 4-ї гарматної сотні 3-го кінного полку. У 1920–1921 рр — помічник командира 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії

Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу. Подальша доля невідома.

Чижевський Микола, фото 20-х років (За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3)

В українській армії служив брат Миколи Чижевського — Григорій.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 26;
Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 250, 313.

ЧИСТОСЕРДІВ Андрій Іванович

(07.08.1891-?) — підполковник Армії УНР.

Походив зі священницької родини Рязанської губернії. Закінчив духовну семінарію, Харківський ветеринарний інститут, Чугуївське військове училище (01.04.1915). Служив у 86-му піхотному запасному полку, згодом — 44-му піхотному Камчатському полку, з яким брав участь у Першій світовій війні. 12.03.1916 р. був поранений. З 07.01.1917 р. — ад'ютант 659-го піхотного Буковинського полку.

З 19.02.1917 р. — штабс-капітан. 23.02.1918 р. був демобілізований з армії.

З 18.04.1918 р. — полковий ад'ютант 44-го піхотного Камчатського полку, що оголосив себе українським. З 18.01.1919 р. — ад'ютант

оперативної частини штабу Володимир-Волинської оперативної групи Дієвої армії УНР. З 15.04.1919 р. — ад'ютант штабу 18-ї пішої Дієвої дивізії Дієвої армії УНР. З 22.08.1919 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу Волинської групи, а з 02.11.1919 р. — т. в. о. начальника оперативного відділу штабу Волинської групи Дієвої армії УНР. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Рівному. Навесні—влітку 1920 р. — старшина 1-го генерал-квартирмейстерства Генерального штабу Армії УНР. У подальшому служив у Старшинській сотні та штабі 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції на Волині, пізніше — у Франції.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 451; Героїчний бій під Чорним Островом. — Торонто. — 1961.

ЧМІЛЬ Борис Федорович

(1888—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Чернігів. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

У 1918 р. — старшина для доручень начальника Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. Наприкінці 1918 р. — у січні 1919 р. — командир 35-го пішого Кременчуцького полку Дієвої армії УНР. Навесні 1919 р. — помічник командира Рибницького полку, сформованого з бессарабських повстанців (сотник). З 11.06.1919 р., після влиття полку до складу 9-го Стрілецького полку 3-ї дивізії Дієвої армії УНР, командир його 2-ю куреня. Восени 1919 р. — командир 9-го Стрілецького полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. З 18.02.1920 р. — командир 1-го куреня 1-ї стрілецької дивізії Армії УНР (згодом 46-й курінь 6-ї Січової дивізії), який формувався у Бресті-Литовському. З 08.05.1920 р. — командир 19-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної стрілецької дивізії Армії УНР. З 25.07.1920 р. — полковник.

Чміль Борис, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

З 1923 р. жив на еміграції у Франції, в Ліоні. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 65; Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С 31; Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь в Галичині//Аітопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 12. — С 10–12; Самутин П. Хронологічні дати VI-ої Січової стрілецької дивізії//Вісті Комбатанта — 1970. - № 5. — С. 12, Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 381–386.

ЧМОЛА Іван (Іреней)

(1892 — після 1939) — командир полку Дієвої армії УНР.

Закінчив Львівський університет. У 1910–1914 рр. був одним із керівників української молодіжної організації «Пласт». У липні 1914 р. вступив до Легіону Українських січових стрільців. У 1916 р. потрапив до російського полону, перебував у таборах для військовополонених у м. Царицин (табір Дубовка).

У вересні 1917 р. виїхав до Києва, де став одним із організаторів Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців військ Центральної

Ради. З 19.01.1918 р. — командир 2-ї сотні 1-го куреня Січових стрільців, згодом — командир 3-го полку Січових стрільців. З середини лютого 1919 р. до 10.05.1919 р. — командир Коша Січових стрільців Дієвої Армії УНР (запасної частини, де навчалися мобілізовані вояки). З середини липня 1919 р. — командир знову сформованого Коша Січових стрільців. У грудні 1919 р. був інтернований польською владою у Луцьку. Згодом повернувся до Галичини, працював вчителем у Яворівській, потім — у Дрогобицькій гімназіях.

Чмола Іван, фото 20-х років (Золоті Ворота Історія Січових стрільців. — Київ. — 1992)

Восени 1939 р. був заарештований НКВС. Подальша доля невідома.

Крезуб А Кіш Січових стрільців//Літопис Червоної Калини — Львів. — 1930. -ЧИ. — С 19–21; Ч. 12. — С 16–18; Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни. — Торонто. — 1991. — С 33–34; ЦДАГПОУ. — Ф. 263, архівно-слідча справа Кураха М. С. — С. 120-зв. — 121.

ЧОРНИЙ Сергій Іванович

(7.10.1886 — до 1955) — полковник Дієвої армії УНР.

Народився у с. Костянтинівка Олександрівського повіту Херсонської губернії. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Чорний Сергій, фото поч. 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8)

У 1918 р. — командир батареї Гайдамацького Коша Слобідської України. З лютого 1919 р. — командир 7-ї батареї Січових стрільців, яка входила до складу 1-го гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР. Після розформування Корпусу Січових стрільців (06.12.1919 р.) з рештками 7-ї батареї приєднався до Дієвої армії УНР та брав участь у Першому Зимовому поході: командир артилерійського дивізіону Київської дивізії. З червня 1920 р. — командир 10-го гарматного куреня 4-ї Київської дивізії Армії УНР. З 15.10.1921 р. — помічник начальника Окремого загону полковника Палія-Сидорянського, що складався з 4-го Київського кінного полку та кадрів гарматної батареї. У складі загону брав участь у Другому Зимовому поході. Після поранення Палія-Сидорянського був командиром цього загону.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі.

З 1945 р. — у Західній Німеччині, був одним із ініціаторів створення Спілки українських вояків.

Чорний. До «Бої Сірих за Коростень» ген-хор. А. Пузицького в 2-му збірнику «За Державність»//За Державність. — Каліш. — 1932.

— № 3, виправлення; Чорний С. Сторінка з Другого Зимового Походу//За державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 192–205; Дашкевич Р. Артилерія Січових стрільців за Золоті Київські Ворота — Нью-Йорк — 1965; Зоренко Д На партизанці//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 206–225; Український Комбатант. — Мюнхен. — 1955. — Ч. 3. — С. 32; ЦДАВОУ — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 22. — С. 11.

ЧОРНИЦЯ (Чорницин) Павло

(?—1919) — командир полку Дієвої армії УНР.

У російській армії — молодший офіцер.

Восени 1918 р. — командир кінного загону Українського Козацтва на Катеринославщині, що дислокувався на ст. Лозова. З кінця грудня 1918 р. — командир 2-го Чорноморського кінного полку Катеринославського Коша військ Директорії, (переформованого з загону Українського Козацтва на Катеринославщині). Загинув наприкінці січня 1919 р. у бою з червоними під Переяславом. На його честь 2-й Чорноморський кінний полк Дієвої армії УНР було перейменовано на Чортомлицький кінно-козачий ім. отамана Павла Чорниці полк.

Криловецький І. Мої спогади з часів збройної визвольної боротьби//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 220–230.

ЧОРНИЙ-ЛУЧКО Володимир Ілліч

(1892—?) — сотник Армії УНР.

Походив з міщан м. Бельци Бессарабської губернії. Закінчив класичну гімназію. У 1914 р. вступив однорічником 2-го розряду до 8-го уланського Вознесенського полку. 08.12.1914 р. отримав звання прапорщика. У 1915 р. — молодший старшина 327-го піхотного Корсунського полку, молодший ад'ютант штабу 82-ї піхотної дивізії. За Першу світову війну був нагороджений відзнакою Святого Георгія IV та III ступеня, орденом Святого Станіслава III ступеня з мечами та

биндою. 24.11.1915 р. — 20.09.1918 р. перебував в австрійському полоні.

Після повернення з полону — перекладач при консульському відділі Міністерства закордонних справ Української Держави. З 03.12.1918 р. — штаб-старшина для доручень штабу Окремого Чорноморського Коша військ Директорії. З 12.02.1919 р. — член евакуаційних комісій станцій Козятин, Вінниця, Жмеринка. З 10.03.1919 р. — начальник Охорони державного майна при Військовому міністерстві УНР. У квітні—червні 1919 р. — начальник контррозвідки комендатури тилу Військового міністерства УНР. У червні—серпні 1919 р. — дипломатичний агент Міністерства закордонних справ УНР. З початку серпня 1919 р. — секретар Міністерства земельних справ УНР. З травня 1920 р. — начальник Могилів-Подільської філії інформбюро розвідного управління Генерального штабу УНР. З 02.08.1920 р. — начальник інформбюро Генштабу УНР. З 05.11.1920 р. — помічник начальника контррозвідного відділу штабу Армії УНР. Мав поранення та контузію. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Оп. 1. -Спр. 68. -С. 133–134; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55.

ЧОРНОМОРЕЦЬ Володимир Павлович

(13.06.1891-197?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Вінниця. Закінчив Васильківське міське училище. З 1912 р. — рядовий лейб-гвардії Уланського Його Величності полку (Варшава), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — корнет.

У 1917 р. брав участь в українізації 2-го гвардійського Уланського полку. У 1918 р. служив у складі 8-го кінного Українського полку Армії Української Держави, з частиною якого згодом перейшов на бік військ Директорії. 29.05.1919 р. з кадром 30-го кінного Українського полку влився до Окремого кінного дивізіону, який 4.07.1919 р. було розгорнуто у 1-й кінний ім. М. Залізняка полк Дієвої армії УНР, був командиром 2-ї сотні цього полку. З осені 1919 р. — командир окремої кінної сотні штабу Волинської групи, потім — Збірної Волинської

дивізії Дієвої армії УНР, на чолі якої брав участь у Першому Зимовому поході. Згодом — командир окремої кінної сотні штабу 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. У 1920–1923 рр. — помічник командира 2-го кінного полку ім. І. Мазепи Армії УНР.

З 1924 р. мешкав на еміграції у Франції, у м. Альгранж. Тривалий час був заступником голови Товариства вояків Армії УНР у Франції, помер у 70-х рр.

ЦДАВОУ. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1600. — С 94; ГАРФ. — Ф. 6406. — Оп. 1. — Л 114. — С. 6; Д. 585; Марущенко-Богдановський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського імени запорожського полковника М. Залізняка полку//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 221. - 226; 1936. — Ч. 6. — С 203

ЧУБЕНКО Олександр Андрійович

(4.08.1896–1942?) — підполковник Армії УНР.

Народився в м. Радомишль на Київщині. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

З весни 1918 р. — старшина Запорізького кінно-гірського гарматного дивізіону Армії УНР, Армії Української Держави, військ Директорії, Дієвої армії УНР. У 1920–1922 рр. — командир 2-го дивізіону Окремої кінно-гірської гарматної бригади. У 1928 р. закінчив економічно-кооперативний факультет Української господарської академії у Подєбрадах, потому виїхав на Волинь, працював інженером. У 1942 р. був заарештований нацистами. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 152; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 158

ЧУБЧЕНКО Петро Семенович

(26.08.1867—?) — підполковник Дієвої армії УНР.

Народився у с. Клинци Чернігівської губернії. Закінчив 2-гу Житомирську гімназію, Санкт-Петербурзький технологічний інститут. З 1888 р. — однорічник 2-го розряду 7-го саперного батальйону. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1894), служив

підпрапорщиком 44-го піхотного Камчатського полку. У 1905 р. звільнився у запас у чині штабс-капітана. У 15.04.1915 р. був мобілізований до армії. З 06.10.1916 р. — капітан, служив військовим техніком в автомайстернях.

З 01.09.1918 р. — інженер-механік харківської автомайстерні. З 10.02.1919 р. — інженер для доручень самохідної управи головного інженерного управління Військового міністерства УНР. З 15.09.1919 р. — начальник самохідної управи головного інженерного управління Військового міністерства УНР. 18.11.1919 р. був інтернований польською владою. З 30.06.1920 р. — начальник матеріальної частини Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. З 01.07.1920 р. — старшина для доручень Військово-технічної управи Військового міністерства УНР. Підполковник з 23.05.1921 р. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 500; Спр. 166. — С. 29–32; Спр. 606. — С. 12.

ЧУЛКОВ

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — полковник.

На початку 1919 р. перебував у складі 50-го пішого дієвого Звягельського полку Дієвої армії УНР. 16.03.1919 р. був призначений начальником гауптвахти м. Рівне. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С. 46.

***

*Генерал О. Удовиченко складає рапорт польському
головнокомандувачу Й. Пілсудському та Головному Отаману С.
Петлюрі. Праворуч від Петлюри — командувач Армії УНР генерал М.
Омелянович-Павленко (тримає в руках бінокля), генерал О.
Загородський; Станіслав, залізничний двірець, 5 вересня 1920 року
(фото з приватної колекції)*

Головний Отаман Симон Петлюра в оточенні членів Уряду і вищого командного складу Армії УНР після наради в Ялтушкові 7 листопада 1920 р. — Перший ряд (зліва направо): ген. — хор. І. Омелянович-Павленко, прем'єр-міністр Андрій Лівіцький, Головний Отаман Симон Петлюра, міністр Ол. Саліковський, ген-хор. М. Омелянович-Павленко, ген. — хор. Г. Базильський. Другий ряд: міністр Архипенко, генштабу ген. — хор. Ол. Удовиченко,? генштабу ген. — пор. Ол. Галкін, ген — хор. Загородський, міністр Пінкас Красний, генштабу ген. — хор. Безручко, полк. Дохуд, генштабу ген. — хор. Ліпко, ген. — хор. Гулий-Гуленко і міністр інж. С. Тимошенко (фото з журналу «За Державність». — Варшава. — 1936 — Ч. 6)

Ш-Щ

ШАЙБЛЕ Олександр Якович

(18.01.1878—12.1919) — начальник Головного управління Генерального штабу УНР.

Народився в Аккерманському повіті Бессарабської губернії. За походженням — ельзаський німець. Закінчив Кишинівське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (1900), вийшов підпоручиком до 2-го піхотного Софійського полку (Смоленськ). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1907), служив на штабових посадах в Омській та Іркутській військових округах. З 08.12.1914 р. — штаб-офіцер для особливих доручень штабу 28-го армійського корпусу. З 21.05.1915 р. — начальник штабу 60-ї піхотної дивізії. З 06.12.1915 р. — полковник. З лютого 1917 р. — командир 315-го піхотного Глухівського полку. З осені 1917 р. — генерал-майор, в. о. командувача XXIII армійського корпусу.

Шайбле Олександр, фото 1907 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

З 16.03.1918 р. — член комітету з утворення української армії Військового міністерства УНР, у подальшому — член Військово-ученого комітету Військового міністерства Української Держави. З 21.01.1919 р. — на чальник 2-го генерал-квартирмейстерства штабу Дієвої армії УНР. З лютого 1919 р. — начальник Головного Управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р переїхав до Одеси, де захворів на важку форму тифу. Помер від тифу в одеському шпиталі 23.12.1919 р. був похований на військовому відділенні Нового цвинтаря.

Шайбле Олександр, фото 1919 року (ЦДАКФАУ)

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 266–088; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 49. — С. 48–49; Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Дивный И. В. Страницы военного некрополя старой Одессы. — Киев. — 2001. — Кн. 3. — С. 67.

ШАЛАЇВ Тимофій Герасимович

(?—?) — підполковник Армії УНР. Народився на Київщині. У 1918 р. — суддя Катеринославського військового суду. З 25.06.1919 р. — слідчий суддя Київського вищого військового суду. У 1920 р. Був приділений до штабу Армії УНР як представник Судової офіції. Подальша доля невідома.

ШАНДРУК Павло Феофанович

(15.02.1889-15.02.1879) — генерал-хорунжий Армії УНР (генерал-полковник в еміграції).

Народився у с. Борсуки Кременецького повіту Волинської губернії. Закінчив Острозьку класичну гімназію, три курси Ніжинського історико-філологічного інституту, Олексіївське військове училище (1913). Служив у 70-му піхотному Рязькому полку, з яким брав участь у Першій світовій війні: командував батальйоном, був помічником командира полку з господарчої частини. З 1916 р. — командир батальйону 232-го запасного піхотного полку, згодом служив у 2-му броньовому відділенні. Під час війни був отруєний газами, одержав всі нагороди до ордену Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

09.02.1918 р. вступив до 1-ї сотні 1-го Запорізького куреня Запорізького загону військ Центральної Ради. З 10.04. до 02.08.1918 р. — значковий 1-го панцерного дивізіону Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. За сумісництвом: з 14.04.1918 р. — командир панцерника «Полуботок», з 29.04.1918 р. — начальник панцерного потягу, з 07.05.1918 р. — командир автопанцерної батареї Окремої Запорізької дивізії. 02.08.1918 р. через хворобу звільнився з військової слркби. З 18.09.1918 р. — ад'ютант харківського місцевого коменданта. З 18.11.1918 р. — завідувач технічного відділу Харківської комендатури. З 19.12.1918 р. — командир 7-го Харківського панцерного дивізіону військ Директорії. З 11.01.1919 р. — в. о. харківського місцевого коменданта. З 05.03.1919 р. (фактично — з кінця грудня 1918 р.) — командир Окремого стрілецького Запорізького куреня Дієвої армії УНР. З 09.06.1919 р. — командир 9-го Стрілецького полку (основою якого став Окремий стрілецький Запорізький курінь) 3-ї (згодом — Залізної) дивізії Дієвої армії УНР. З 10.08.1919 р. — командир 1-го Рекрутського полку Дієвої армії УНР. З 31.03.1920 р. — командир 4-ї стрілецької бригади 2-ї дивізії Армії УНР. З 24.04.1920 р. — командир збірного загону 2-ї дивізії Армії УНР. З 07.05.1920 р. — командир 7-ї бригади 3-ї Залізної

дивізії (колишня 4-та бригада 2-ї дивізії) Армії УНР. З 25.07.1920 р. — полковник.

Шандрук Павло, фото 1920 року (За Державність. — Варшава. — 1935. — Ч. 5)

З березня 1927 р. — начальник 1-го організаційного відділу Генерального штабу Військового міністерства УНР в екзилі. З серпня 1927 р. до травня 1936 р. — голова цього штабу. У 1929 р. закінчив військовий радіотехнічний інститут у Варшаві.

З травня 1936 р. — на контрактній службі у польській армії у ранзі майора. Служив у 2-му батальйоні 18-го піхотного полку (Скерневіце). З 01.11.1936 р. навчався у польській Вищій військовій школі, після закінчення якої у вересні 1938 р. отримав звання підполковника та продовжив контрактну службу у польській армії.

Брав участь у Польсько-німецькій війні 1939 р.: з 07.09.1939 р. командував збірною бригадою, з 23.09.1939 р. — начальник штабу та командир 29-ї збірної бригади, був поранений та представлений до ордену Віртурі Мілітарі V ступеня.

18.01.1940 р. був заарештований у Варшаві гестапо, за кілька тижнів звільнений та повернувся до Скерневіце. З 17.06.1941 р. працював при німецьких військових штабах як перекладач. Однак невдовзі повернувся до Скерневіце, де працював завідувачем міського кінотеатру. У березні—травні 1945 р. — президент Українського національного комітету та командувач Української національної армії

(офіційно призначений на цю посаду 15.03.1945 р.), що формувалася з 1-ї (колишньої 14-ї військової гренадерської дивізії СС «Галичина») та 2-ї (колишньої Протитанкової бригади П. Дяченка) Українських дивізій, бригади Вільного Козацтва, окремої парашутно-десантної бригади, низки допоміжних підрозділів та зенітних батарей.

З 1945 р. — на еміграції у Німеччині, з 1948 р. — у США. Помер у м. Трентон, похований на Баунд-Бруці (штат Нью-Джерсі, США).

В українській армії служив рідний брат П. Шандрука — Шандрук-Шандрушкевич Олександр Феофанович.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 67. — С. 178–191; Спр. 68. — С. 135–136; Shandruk P. Arms of valor. — 1959; Р С Окремий Стрілецький Запорізький Курінь//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 20–22; Ч. 11. — С. 20–22; Ч. 12. — С. 19–22; 1932. — Ч. 12. — С. 10–12; Наш почесний огаман//Українське Козацтво. — 1978. — Ч. 5–6(50–51). — С. 18–27; Некролог/Українське Козацтво. — 1979. — Ч. 3–4(56–57). — С. 1–6; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 375–423; Руккас А. Участь українців — контрактний офіцерів польської армії у вересневій кампанії 1939 р.//Київська Старовина — Київ. — 2003. — Ч. 3. — С. 90–102; Памяті генерала П. Шандрука//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк — 1979. — Ч. 2. — С. 60–66; Дращювський Р. Генерал Павло Шандрук — вояк//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1979. — Ч. 3. — С. 29–35; Саварин П. Мої зустрічі з генералом Шандруком//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк — 1979. — Ч. 3. — С. 36–39; Романюк А. Генерал Павло Шандрук//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк — 1980. — Ч. 1. — С. 68–70.

ШАНДРУК-ШАНДРУШКЕВИЧ (Шандрушкевич)

Олександр Феофанович

(30.08.1895-29.05.1968) — підполковник Армії УНР.

Рідний брат Шандрука Павла. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Народився у с. Борсуки Волинської губернії. Закінчив реальне училище у м. Вовчанськ (1914), Олексіївське військово-училище

(Москва, 1915), у складі батареї траншейних гармат брав участь у Першій світовій війні.

Шандрук-Шандрушкевич Олександр, фото 60-х років (Дороговказ. — Торонто. — 1968. — Ч. 40)

У березні 1918 р. вступив до Окремої Запорізької бригади військ Центральної Ради. Командував кулеметною сотнею 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Української Держави. З січня 1919 р. — завідувач господарства Окремого Запорізького куреня та 9-го Стрілецького полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. З 29.09.1919 р. — старшина для доручень начальника розвідного та закордонного відділів Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР.

У 1920—30-х рр. жив на еміграції у Польщі.

У березні—травні 1945 р. — начальник постачання Української національної армії.

З 1950 р. жив на еміграції у США, помер у Трентоні (Нью-Джерсі), похований на Баунд-Бруці.

Shandruk P. Arms of valor. — 1959; Некролог//Вісті братства вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1968. — Ч. 129. — С. 62; Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 20–22; Ч. 11. — С. 20–22; Ч. 12. — С. 19–22; 1932. — Ч. 12. — С. 10–12; Дороговказ. — Торонто. — 1968. — Ч. 40. — С. 18

ШАНІН Петро Миколайович

(02.10.1880-?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Херсонській губернії. Закінчив Московське піхотне юнкерське училище (1901), Офіцерську електротехнічну школу, служив у 1-й Кавказькій іскровій роті. Брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — командир 3-го радіотелеграфного дивізіону Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 10.03.1918 р. — старшина інженерного відділу Головного інженерного управління Військового міністерства УНР, згодом — Військового міністерства Української Держави. З 09.08.1918 р. — старшина Електротехнічної управи Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави. З 10.09.1918 р. та станом на 09.1919 р. — начальник Електротехнічної управи Головного інженерного управління Військового міністерства Української Держави, згодом — УНР. Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229; Список генералам, штаб и обер-офицерам инженерных войск на 1913. — СПб. — 1913. — С. 38.

ШАНТИРЬ Віктор (Вітольд) Аполінарійович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 166-го піхотного Рівненського полку (Київ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

До 27.06.1918 р. — помічник начальника канівського повітового військового коменданта. З 15.01.1919 р. та станом на 09.1919 р. — начальник 1-ї частини відділу навчання військ Головного управління Генерального Штабу Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204.

ШАПОВАЛ (Шаповалов) Микола Юхимович

(05.12.1886–1948) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Рідний брат відомого українського політичного діяча Микити Шаповала. Народився у с. Серебрянка Бахмутського повіту Катеринославської губернії. Закінчив 6-класну Слов'яно-сербську гімназію, Чугуївське піхотне юнкерське училище (1909), вийшов підпоручиком до 28-го піхотного Полоцького полку (м. Петроков). У російській армії значився під прізвищем «Шаповалов». У складі 28-го піхотного Полоцького полку брав участь у Першій світовій війні, командував ротою та батальйоном. Останнє звання у російській армії — поручик.

У серпні 1915 р. потрапив до німецького полону, перебував у таборі Штральзуд, де організував гурток офіцерів-українців, на чолі яких у січні 1916 р. зголосився як доброволець до Легіону Українських січових стрільців. Був переведений до табору Раштадт, де організував т. зв. Запорізьку Січ — національну організацію військовополонених-офіцерів. 27.01.1916 р. сформував з українців-військовополонених загін (незабаром — 1-й Запорізький полк ім. Т. Г. Шевченка) з 27 осіб, який 12.01.1917 р. у складі німецьких військ вирушив на Волинь для ведення пропагандистської та розвідної роботи.

З кінця лютого 1918 р. — командир 1-го Синьожупанного полку ім. Т. Шевченка. 27.04.1918 р. полк було роззброєно німцями. З 09.10.1918 р. працював начальником консульського відділу Міністерства закордонних справ Української Держави. 17.11.1918 р. був направлений членами Директорії Володимиром Винниченком та Микитою Шаповалом до Берліна для передачі німецькій владі ультиматуму про невтручання у внутрішні справи України. Після виконання завдання, з 05.01.1919 р. — командир 7-ї пішої кадрової дивізії Дієвої армії УНР. З середини квітня 1919 р. — начальник 16-го пішого загону (бригади) Української Галицької армії, сформованого з наддніпрянських частин (згодом — 3-я Залізна дивізія Дієвої армії УНР). З 06.06.1919 р. — приділений до штабу Дієвої армії УНР, був відряджений до Німеччини для набору до Дієвої армії УНР військовополонених-українців. Після повернення у січні 1920 р. був відряджений до Румунії для переговорів про організацію на її території Української дивізії. Згодом — голова української місії у Болгарії. 01.07.1920 р. повернувся з відрядження. З 28.07.1920 р. (фактично — з 03.08.1920 р.) — начальник Спільної (Кам'янецької) юнацької школи (до кінця 1922 р.).

Шаповал Микола, фото 1918 року (ЦДАКФАУ)

У 1923 р. емігрував до Франції, де очолював місцеву українську громаду. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф 4007 — особистий фонд Шаповала М. Ю. (27 справі Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 137–138; Оп. 2 — Спр 653. — С. 93-а; Олянчин Д. Спогади про культурно-освітню працю на Підляшшу, Поліссі й Волині в 1917 р.//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 1. — С. 12–15; Ч. 2. — С. 15–18; Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938. — С. 36–37; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних// За Державність. — Варшава — 1937. — Ч. 7. — С. 68- 101; Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 12. — С. 10–12; МЛ. В Юнацькій школі//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 10. — С. 18–20.

ШАПОВАЛ Олександр Андрійович

(1888–1972) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився на Полтавщині. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

3 травня 1917 р. — ад'ютант 1-го Українського козацького полку ім. Б. Хмельницького. У грудні 1917 р. — інтендант 1-ї Сердюцької дивізії військ Центральної Ради. З початку січня 1918 р. — командир 1-го Українського козацького ім. Б. Хмельницького полку військ Центральної Ради. З 09.02.1918 р. — командир Богданівської сотні 1-го Запорізького куреня Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради з 15.03.1918 р. — командир Богданівського куреня 1-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. З 01.04.1918 р. — командир 4-го Запорізького ім. Б. Хмельницького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР. У квітні 1918 р. — за сумісництвом тимчасовий губернський комісар Харківщини. За часів Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання значкового. 04.11.1918 р. був знятий з посади командира полку. З кінця листопада 1918 р. — командувач резервних військ Директорії. З 28.12.1918 р. — головнокомандувач Холмсько-Галицького фронту Дієвої армії УНР. З 13.03.1919 р. — т. в. о. Наказного Отамана та Військового міністра УНР (до травня 1919). З 15.09.1919 р. — начальник розвідного та закордонного відділів, а також резерву старшин Головного управління Генерального штабу Дієвої армії УНР. Навесні 1920 р. — начальник 4-ї стрілецької бригади Армії УНР. У 1921 р. був підвищений до звання генерал-хорунжого Армії УНР.

У 1920-х рр. — бібліотекар Українського педагогічного інституту у Празі. З 1930 р. — на еміграції у США. Засновник гетьманського руху в Америці, редактор часопису «Січ» у Чикаго. У 1920—1930-х рр. в еміграційній літературі згадувався як полковник.

Шаповал Олександр, фото 1932 року (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

ЦДАВОУ. — Ф. 2248. — Оп. 1. — Спр. 7. — С 46; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С 201–204; Шаповал О. На порозі відновлення української державності// Січ. — 1929. — № 15–19; Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим — Львів. — 1928; Мелешко Ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Вісті Комбатанта. — 1970. — Ч. 6. — С 9-11; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 116, 132, 261.

ШАПОВАЛ Федір

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

У листопаді 1918 р — лютому 1919 р. — командир 28-го пішого Стародубського полку. У подальшому — у розпорядженні Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

Самутин П. Організація українського війська за часів Української Держави у 1918//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1965. - № 5. — С. 12–17.

ШЕВЦОВ (Шевців) Микола

(?—1955) — поручик Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

Навесні 1919 р. — помічник командира Окремого стрілецького Запорізького куреня Дієвої армії УНР. З 11.06.1919 р. — командир 1-го куреня 9-го стрілецького полку 3-ї стрілецької (згодом — Залізної) дивізії Дієвої армії УНР. Станом на 01.10.1919 р. — помічник командира 1-го Рекрутського полку Дієвої армії УНР.

У спогадах Павла Шандрука помилково згадується як полковник Армії УНР.

З 1945 р. жив на еміграції у Західній Німеччині.

Р. С. Окремий Стрілецький Запорізький Курінь в Галичині// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 12. — С. 10–12; Український Комбатант. — Мюнхен. — 1955. — Ч. 3. — С 32.

ШЕВАРДІН (Шевандін) Костянтин Миколайович

(01.03.1866—?) — полковник ветеринарної служби Армії УНР.

Закінчив Харківський ветеринарний інститут (1893). Працював ветеринарним лікарем у Майкопському відділі Кубанського Козачого війська. З 20.06.1898 р. — ветеринарний лікар 1-го Урупського (згодом — 1-го Лінійного) полку Кубанського Козачого війська. З 17.05.1911 р. — старший ветеринарний лікар 12-го драгунського Стародубського полку. З 30.09.1914 р. до кінця Першої світової війни — завідувач ветеринарної частини 9-ї армії. Статський радник з 08.05.1916 р.

У 1919 р. — завідувач ветеринарної частини штабу Східної групи Дієвої армії УНР. З 01.06.1919 р. — начальник гігієнічно-санітарного відділу Головного військово-ветеринарного управління Військового міністерства УНР. Станом на червень 1920 р. — помічник начальника Ветеринарної управи Дієвої армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 191. — С 4; Спр 37. — С. 231–232.

ШЕВЧЕНКО Володимир Якович

(15.07.1897-17.07.1966) — сотник Армії УНР.

Народився у с. Пісочне під Харковом. Закінчив 2-гу Харківську гімназію, 2-гі курси Ново-Олександрівського сільськогосподарського інституту (Харків), Сергіївське Одеське артилерійське училище (01.07.1917). Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Шевченко Володимир, фото 1950-х років («Дороговказ» — Торонто. — 1966 — Ч. 32)

Станом на 06.06.1920 р. — командир кінного полку Гайсинсько-Брацлавської бригади отамана Волинця. З 23.10.1920 р. перебував на посаді т. в. о. командира 3-ї легкої кінної батареї 9-го артилерійського куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. 28.06.1922 р. закінчив Академічні курси Генерального штабу Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Чехо-Словаччині. З кінця 1929 р. очолював т. зв. «сектор досліджень» Генерального штабу Військового міністерства УНР в екзилі, що збирав інформацію про становище в Радянському Союзі.

У 1930 р. закінчив агрономічний відділ Української господарської академії в Подебрадах. У 1944 р. виїхав до Німеччини, а звідти емігрував до США. Помер та похований у США.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 167. С 156, Визвольні змагання очима контррозвідника (документальна спадщина Миколи

Чеботаріва). — Київ. — 2003 Наріжний С Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С 145; Дороговказ. — Торонто. — 1966. — Ч. 32

ШЕЛЛЕР Олександр Матвійович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 16-го стрілецького полку (Одеса). На початку Першої світової війни потрапив до австро-угорського полону. Останнє звання у російській армії — капітан.

У 1918 р. — командир куреня 4-го козацько-стрілецького (Сірожупанного) полку Армії Української Держави. У грудні 1918 р. — командир 2-го Сірожупанного полку військ Директорії. З 13.04.1919 р. — командир 4-го Сірожупанного полку Дієвої армії УНР. У травні 1919 р. — командир окремого партизанського загону у складі Холмської групи Дієвої армії УНР.

Прохода В. Записки до історії Сірих // За Державність. — Каліш. — 1929. — Ч. 1. — С. 72–117.

ШЕЛЕСТ Роман

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

З 09.02.1918 р. — комендант штабу 2-го Запорізького куреня (з 15.03.1918 р. — полку) Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. З грудня 1918 р. — командир 1-го Республіканського полку Республіканської дивізії військ Директорії. З червня 1919 р. — начальник штабу 7-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. 05.11.1919 р. був захоплений білими до полону. Подальша доля невідома.

Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців. Похід Болбочана на Крим. — Львів. — 1928. — С. 27; Альмендингер В. Симферопольский Офицерский полк, 1918–1920. — Лос-Анжелес. — 1962. — С. 25.

ШЕПЕЛЬ (Шепеленко) Володимир Григорович

(15.07.1881—?) — генерал-хорунжий Дієвої армії УНР.

Народився в Одесі. Закінчив Одеське реальне училище, Одеське піхотне юнкерське училище (1901), служив у 60-му піхотному Замостському полку (Одеса). На початку Російської-японської війни перевівся до 146-го піхотного Царицинського полку, у складі якого брав участь у боях з японцями. У 1906 р. знов повернувся до 60-го піхотного Замостського полку. На початку Першої світової війни був переведений до 256-го піхотного Єлисаветградського полку, що розгортався з кадрів 60-го Замостського полку. Командував ротою та батальйоном. Полковник з 13.02.1916 р. З 28.08.1916 р. — командир 256-го піхотного Єлисаветградського полку. З 19.02.1917 р. — командир 633-го піхотного Ахалкалакського полку. Під час Першої світової війни був поранений та контужений, нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня, Георгіївською зброєю (24.05.1916, за бій 21.08.1915), відзнакою Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою, Англійським орденом Військового Хреста.

З серпня 1918 р. — помічник командира 18-го пішого Поморського полку Армії Української Держави. З лютого 1919 р. — начальник групи «Крукеничі» Української Галицької армії. З червня 1919 р. — начальник 15-ї бригади УГА. З липня 1919 р. — штаб-старшина армійського вишколу УГА. З вересня 1919 р. — штаб-старшина для доручень штабу Окремого кордонного корпусу УНР. З 01.01.1920 р. — перебував поза штатом Дієвої армії УНР. 05.06.1920 р. був приділений до штабу Армії УНР. З 03.07.1920 р. — командир 4-ї Сірої бригади 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР. З 01.11.1921 р. — генерал-хорунжий Армії УНР.

Шепель Володимир, фото 30-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Оп. 1. -Спр. 68. -С 139–140; Спр. 112. — С. 33–39; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1928. — 8. — С 53–63; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто. — 1969. — Кн. 1. — С. 396–400, 415.

ШЕПЕЛЬ Кузьма

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у с. Ірклієве Київської губернії. Останнє звання у російській армії — підпоручик.

У лютому 1918 р вступив добровольцем до 2-го Запорізького куреня (згодом — полку) Окремого Запорізького загону військ Центральної Ради. У подальшому — командир 1-ї сотні 2-го Запорізького полку Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. 3 грудня 1918 р. — командир 1-го куреня Республіканського полку військ Директорії. У червні—липні 1919 р. — в. о. командира 19-го Республіканського полку Дієвої армії УНР. 3 жовтня 1919 р. — командир зведеного у курінь Республіканського полку Дієвої армії УНР. На чолі куреня виступив у Перший Зимовий похід, але захворів на тиф та залишився у рідному селі. У 1920–1921

рр. служив на муштрових посадах у 1-й Запорізькій дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим. — Нью-Йорк. — 1956. — С. 26, 263.

ШЕПЕЛЬ Яків Матвійович

(23.11.1894-?) — сотник Армії УНР.

Походив з селян с. Вонячин Літинського повіту Подільської губернії. У 1912–1915 рр. навчався на юридичному факультеті Одеського університету. З 3-го курсу був мобілізований до армії. Закінчив Оренбурзьку школу прапорщиків. Восени 1915 р. був важко поранений на Північному фронті під Ригою. Останнє звання у російській армії — прапорщик.

Навесні 1919 р. сформував у Літинському повіті партизанський загін, з яким воював у запіллі червоних. У липні 1919 р. на чолі загону, розгорнутого у 1-шу Подільську повстанчу дивізію, влився до Дієвої армії УНР. Тривалий час командував цією дивізією під час операцій спільно з частинами Української Галицької армії проти червоних та білих військ. З грудня 1919 р. — сотник УГА. У лютому 1920 р. знову сформував партизанський загін у Літинському повіті та воював проти червоних. 01.09.1920 р. на чолі партизанського кінного відділу влився до Армії УНР та перебував у складі 13-ї бригади 5-ї Херсонської стрілецької дивізії. З 01.10.1920 р. — командир кадрів 14-ї бригади 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР, що мала розгортатися з літинських повстанців. Станом на 12.05.1921 р. перебував у таборах інтернованих українських вояків, очолював кадр 14-ї бригади. 01.07.1921 р. повернувся до Літинського повіту для продовження партизанської боротьби. Отримавши повідомлення про невдачу Другого Зимового походу на чолі загону намагався прорватись на польську територію, але на березі річки Збруч загинув від рук зрадника.

Шепель Яків, фото 1919 року (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 12; Ф 3172. — Оп. 1. — Спр. 99. — С. 58–60; Науменко Ю. Моя служба в 5-й Херсонській стрілецькій дивізії//За Державність. — Варшава — 1937. — Ч. 7. — С. 165–180; Серета М. Отаман Шепель//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 2. — С. 6–8; Сахно В. Делегатом від повстанців//Табір. — Варшава — 1928. — Ч. 7. — С. 70–83; Тютюнник Ю. З поляками проти України. — Харків. — 1924. — С. 66–67; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 295; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 199, 215; Колодницький В. Моя служба в Українській Галицькій армії//За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11. — С 73–91.

ШЕСТОПАЛ Ларіон Петрович

(06.07.1896-?) — підполковник Армії УНР.

Народився на х. Мосієвка Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Закінчив Пирогівське вище початкове училище, витримав іспит на звання однорічника 1-го розряду. 07.08.1915 р. був мобілізований до 27-го запасного батальйону. Закінчив 5-ту Київську школу прапорщиків (20.12.1915), служив у 9-му піхотному Інгерманландському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Штабс-капітан за бойові заслуги. Був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, Георгіївським хрестом IV ступеня з лавровою гілкою. З 29.01.1917 р. — командир 3-го батальйону 621-го піхотного Немирівського полку.

З 01.11.1917 р. — командир 3-го куреня 2-го Українського козацького полку ім. гетьмана П. Полуботка військ Центральної Ради, на чолі якого 01.12.1917 р. прибув до Умані, де виконував обов'язки коменданта міста. 24.01.1918 р. був поранений в сутичці з місцевими більшовиками. Після одужання служив у Богданівському курені Окремого Запорізького загону (згодом — дивізії) Армії УНР. Згодом демобілізувався. У листопаді 1918 р. брав участь у протигетьманському повстанні. Після захоплення Полтави військами Директорії — командир 36-го пішого Полтавського полку військ Директорії, на чолі якого воював проти червоних та махновців. З березня 1919 р. — командир партизанського загону «Вільна Україна», що діяв у тилу червоних на Лівобережній та Правобережній Україні. 28.02.1920 р. влився з загonom до 4-ї бригади Армії УНР. Командир сотні 13-го куреня 4-ї бригади 2-ї стрілецької дивізії Армії УНР. 12.06.1920 р. був контужений у бою. Після одужання — командир 22-го куреня 8-ї бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. За участь у боях проти червоних був представлений польським командуванням до Хреста Заслуг. Навесні 1921 р. — командир 1-ї сотні Спільної школи підготовки старшин військового часу при 3-ї Залізній дивізії Армії УНР. З 1923 р. по 1939 р. жив на еміграції у Калішу. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 268. — С 32–33; Ф. 2257. — Оп. 2. — Спр. 6. — С. 4–5, 7–8.

ШЕФЕР Іван (Едуард) Іванович

(1875–1939) — полковник Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — полковник, штаб-офіцер для доручень окружного інженерного управління Приамурської військової округи. З 1911 р. — у запасі. Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1920 р. перебував на інтернуванні у таборі Ланцут. З 03.08.1920 р. — штаб-старшина для доручень начальника Технічних військ Армії УНР. Помер у Калішу, похований у Щепіорно.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Оп. 2. -Спр. 653. -С. 34–55; Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі, 1920–1939. — Львів. — 2000. — С 132

ШИДЛОВСЬКИЙ-ХІЛЬКЕВИЧ Григорій Миколайович

(10.01.1877—?) — полковник Дієвої армії УНР.

Походив зі спадкових дворян Курської губернії. 22.01.1894 р. вступив однорічником 2-ю розряду до 105-го піхотного Оренбурзького полку. 03.08.1898 р. закінчив Віденське військове училище, вийшов підпрапорщиком до 106-го піхотного Уфімського полку (Вільна). 19.07.1901 р. перевівся до Заамурської прикордонної округи Окремого корпусу прикордонної сторожі. 09.09.1901 р. був зарахований до 3-ї Заамурської прикордонної бригади. З 22.06.1902 р. служив у 4-й Заамурській прикордонній бригаді, у складі якої брав участь у Російсько-японській війні. 10.06.1907 р. — 10.07.1908 р. був у відрядженні у Пекіні для вивчення китайської мови. 06.09.1908 р. — 03.06.1912 р. заочно навчався у Східному інституті на факультеті китайської мови у Владивостоці. 04.06.-15.08.1909 р. та 18.06.-15.08.1911 р. перебував у відрядженні в Японії для вивчення японської мови. Після закінчення інституту був переведений до штабу Заамурської прикордонної округи. 18.09.1914 р., у зв'язку з початком Першої світової війни, був переведений до 4-го прикордонного Заамурського піхотного полку, у складі якого перебував на фронті, був тричі поранений у боях на Південно-Західному та Румунському фронтах. З 07.02.1917 р. — полковник. З 07.05.1917 р. виконував обов'язки командира 1-го прикордонного Заамурського піхотного полку. 04.07.1917 р. був затверджений командиром цього полку.

З кінця січня 1919 р. — командир 55-го пішого дієвого Народного Визволення полку Дієвої армії УНР. З 05.12.1920 р. — начальник штабу Тилу Армії УНР. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 93-204; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 117–121.

ШИКИТА Микола Павлович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан. У 1918 р. — обер-старшина для доручень Головного штабу УНР, згодом — Української Держави. За час Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання військового старшини. З 25.08.1919 р. — у резерві старшин Головного управління Генерального штабу УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 201–204.

ШИНКАР Микола Іларіонович

(06.05.1890—16.11.1920) — відомий український військовий діяч.

Походив з селян Подільської губернії. Закінчив 2-класне Брацлавське міське училище. 15.08.1914 р. був мобілізований на військову службу та призначений до 7-го піхотного запасного батальйону. Закінчив 2-гу Київську школу прапорщиків (14.02.1915). 23.02.1915 р. у складі 7-го маршового батальйону був відправлений на фронт. У подальшому служив у 11-му Фінляндському стрілецькому полку, з яким брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Після Лютневої революції активно поринув у політичну діяльність, був членом Української соціал-революційної партії. На II Всеукраїнському військовому з'їзді був обраний членом Всеукраїнської ради військових депутатів. З 12.11.1917 р. — начальник штабу Київської військової округи. З 13.12.1917 р. — командувач Київської військової округи. У 1918 р. переховувався в Одесі. Згодом став один із організаторів Таращансько-Звенигородського повстання. Наприкінці листопада 1918 р., після антигетьманського повстання, організував у

Полтаві більшовицько-лівоесерівський Революційний комітет, який через кілька днів був розігнаний 2-м Запорізьким полком військ Директорії. Був заарештований, однак уник розстрілу, втікши з-під арешту. Наприкінці 1919 р. — на початку 1920 р. був червоним комендантом Умані, одним із активних діячів Української комуністичної партії (боротьбистів). Брав участь, у складі 60-ї стрілецької дивізії РСЧА, у боях проти українських частин, що рейдували під час Першого Зимового походу. Був зарубаний у бою вояками 2-го кінного полку ім І. Мазепи.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 68-163; ЦДАВОУ — Ф. 1076. — Оп. 1. — Спр. 1-а. — С. 16; Греків О. Весна 1918 року в Україні//За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10. — С. 23–26; Петрів В. Спомини з часів української революції (1917–1921). — Львів. — 1927. — Ч. 1. — С. 95–96; 1931. — Ч. 4. — С. 57, 61; ВЧ. (Василь Чабанівський) Спогади про повстання проти гетьмана в Полтаві// Табор. — Варшава. — 1928. — Ч. 9. — С. 96- 100; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 295.

ШИПИЦЯ Петро Степанович

(?—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Гродненській губернії. Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан лібавської фортечної артилерії. Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918–1919 рр. — командир радіотелеграфного дивізіону Армії Української Держави, згодом — Дієвої армії УНР. З 25.06.1919 р. — старшина для доручень Головного артилерійського управління Військового міністерства УНР. Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 231–232.

ШКАРУПА Тимофій Єфремович

(19.02.1884-24.10.1970) — підполковник Армії УНР.

Шкарупа Тиміш, фото 1917 року (За Державність. — Торонто. — 1964. — Ч. 10)

Народився у с. Чаплинці Таврійської губернії. Напередодні та під час Першої світової війни служив рядовим та унтер-офіцером у 14-му Стрілецькому полку. За бойові заслуги мав повний Георгіївський бант (всі чотири відзнаки Святого Георгія та Георгіївські медалі), був підвищений до звання прапорщика, нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня (04.03.1917, за бій 23.05.1916). Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Брав участь в українізації 14-го Стрілецького полку, частина якого навесні 1918 р. була включена до складу Армії УНР, служив у цьому полку, який мав назву 14-й піший Поморський полк. З 18.12.1918 р. перебував у розпорядженні коменданта Дніпровського повіту. З квітня 1919 р. — один із командирів загонів отамана Григор'єва. З травня 1919 р. хворів.

З серпня 1919 р. — у Збірному полку 4-ї стрілецької дивізії Збройних Сил Півдня Росії. Згодом разом з рештками полку був інтернований польською владою.

У лютому 1920 р. перейшов на службу до Армії УНР, служив у 4-й бригаді та 3-й Залізній дивізії Армії УНР.

У 1923 р. на еміграції народився син Юрій, якого виховував сам, без матері дитини.

У червні 1943 р. разом з сином зголосився до Добровольчої дивізії СС «Галичина», отримав відмову через вік, але син, Юрій Шкарупа (1923–1984) — служив хорунжим Української національної армії.

У 1950 р. разом з сином емігрував до Канади. Помер у м. Вільмінгтон Делявере.

ЦДАВОУ. -Ф. 1075. -Оп. 2. -Спр. 557. -С. 142–143; Некролог// Українське Козацтво. — 1971. — Ч. 1(15). — С. 53–54; Некролог Ю Шкарупи//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1984. - № 3. — С. 93; Военный орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия. Именные списки 1769–1920. — Москва. — 2004. — С. 842.

ШКЛЯРЕНКО Михайло Григорович

(1883—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Ніжин. На військову службу вступив у 1892 р. Закінчив артилерійське училище (1895). Станом на 01.01.1910 р. — капітан 4-го Владивостоцького фортечного артилерійського полку. З 10.09.1915 р. — підполковник.

З 24.12.1917 р. — командир 7-го Окремого важкого артилерійського дивізіону, який українізував. 26.01.1918 р. демобілізувався. У 1918 р. — командир 2-ї батареї 10-го мортирного дивізіону та помічник командира 33-го легкого артилерійського полку 11-ї легкої гарматної бригади 6-го Полтавського корпусу Армії Української Держави. З 30.12.1918 р. — командир 33-го легкого артилерійського полку військ Директорії. З 08.01.1919 р. — командир 4-ї батареї 1-го Запорізького гарматного полку Дієвої армії УНР. З 17.05.1919 р. — артилерійській референт в Українській Галицькій армії (у 2-й бригаді, 2-му та 3-му корпусах). 27.04.1920 р. повернувся до Армії УНР, був підвищений до рангу полковника. У 1920–1921 рр. — т. в. о. референта Артилерійської управи Військового міністерства УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 730. — С. 11–12.

ШКУРИК

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 16.08.1919 р. — командир 1-го пішого Верхньодніпровського полку 12-ї Селянської дивізії Дієвої армії УНР.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 28.

ШПИЛИНСЬКИЙ (Шпiлiнський) Олександр Опанасович

(18.08.1894-?) — сотник Армії УНР.

Народився в родині колезького асесора м. Полтави. Закінчив Полтавське реальне училище, Олександрівське військове училище (01.02.1915), служив прапорщиком 24-го піхотного запасного батальйону. З 27.07.1915 р. — молодший офіцер 15-го Сибірського стрілецького полку. З 12.07.1916 р. — командир 12-ї роти цього полку. З 28.10.1917 р. — штабс-капітан. 20.08.1917 р. був поранений у бою під Ригою. 22.10.1917 р. повернувся до полку після лікування, прийняв командування 2-ю ротою, згодом — 1-м батальйоном. Постановою солдатського комітету свого полку був нагороджений Георгіївським хрестом IV ступеня за бій 20.08.1916 р. 20.11.1917 р. через необхідність лікування залишив поліс, що стояв на позиціях під Ригою.

З 18.11.1917 р. був зарахований на українську військову службу помічником командира полку ім. С. Наливайка військ Центральної Ради. З 10.01.1918 р. — молодший старшира Наливайківської сотні Гайдамацького Коша Слобідської України військ Центральної Ради. З квітня 1918 р. — начальник оперативного відділу штабу Окремої Запорізької дивізії Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. У серпні 1918 р. був звільнений з військової служби. З 20.12.1918 р. — начальник штабу 2-ї пішої дивізії військ Директорії. З березня 1919 р. був приділений до оперативного відділу штабу Запорізького корпусу Дієвої армії УНР. Був членом місії Південно-Східного фронту Дієвої армії УНР до Румунії. З 15.05.1919 р. — в. о. начальника штабу 7-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. З 03.06.1919 р. — начальник оперативного відділу штабу 7-ї Запорізької дивізії, з липня 1919 р. — начальник штабу 7-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. 29.10.1919 р. захворів на тиф та залишився у м. Станіславчик, де був захоплений білогвардійцями і вивезений до Одеси.

З 10.01.1920 р. — начальник команди полонених вояків Дієвої армії УНР, що охороняла вагони генерала Леша — голови слідчої комісії Збройних Сил Півдня Росії з розслідування зловживань серед білих військ.

01.02.1920 р. втік з Одеси. 07.02.1920 р. на ст. Роздільна зголосився до Української Галицької армії, був відправлений до начальної команди УГА у м. Балта.

30.02.1920 р. був виданий командуванням УГА більшовикам та мобілізований до РСЧА.

13.03.1920 р. втік від червоних та 15.03.1920 р. у м. Голта приєднався до Збірного Запорізького полку Дієвої армії УНР, що рейдувала у Першому Зимовому поході.

З 15.03.1920 р. — начальник розвідного відділу штабу Дієвої армії УНР, залишався на цій посаді у 1920–1921 рр.

Восени 1920 р. було відмовлено у присвоєнні звання підполковника за образу словами та діями двох українських військових урядовців. Однак на інтернуванні це питання було підняте вдруге, цього разу С. Петлюра 12.04.1922 р. особисто викреслив прізвище О. Шпилінського зі списку тих, хто мав бути підвищений до наступного звання, «до з'ясування його судової справи», яка тяглася ще з листопада 1920 р., але так і не була завершена. Саме через це О. Шпилінський залишився тільки сотником Армії УНР.

У 1920-х рр. з розвідчими цілями неодноразово бував на території Радянської України. На еміграції зробив кілька надзвичайно цікавих військово-історичних досліджень з історії Українського Козацтва — часто друкувався під псевдонімом «Переяславський». Доля після 1939 р. невідома.

РГВИА — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 89-943; ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168. — С 52–58; Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Шпилінський О. Замітки до історії 3-го пішого полку «Імені Гетьмана Наливайка»// Табор. — 1929. — Ч. 12. — С 54–69; О.Ш. Село Наливайки/Дабор. — Варшава. — 1928. — Ч. 8. — С 64–75; Шпилінський О. Базар//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 108–134; Марущенко-Богдановський А 3 пережитого//Табор. — 1928. — Ч. 2. — С 63–65; Марущенко-Богдановський А. Штурм Арсеналу// Табор. — 1927. — Ч. 5. — С 20–23.

ШРАМЕНКО Микола Іванович

(25.05.1891-14.08.1974) — полковник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у м. Черкаси Київської губернії. На військову службу вступив у 1912 р. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

В українській армії з 1918 р. З липня 1919 р. — помічник командира 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. У вересні 1919 р. — т. в. о. командира 2-го (26-го) Залізничного полку Дієвої армії УНР. 22.09.1919 р. захворів на тиф. Наприкінці жовтня 1919 р. повернувся на посаду командира 2-го (26-го) Залізничного полку Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: помічник командира збірної бригади Київської дивізії. У другій половині 1920 р. — начальник штабу 10-ї бригади 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. На чолі 1-ї збірної бригади (складалася з вояків 4-ї Київської стрілецької дивізії) брав участь у Другому Зимовому поході 04–19.11.1921 р. Станом на 15.09.1922 р — командир 4-го Збірного куреня 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР.

Шраменко Микола, фото 20-х років (Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1930. — Ч. 10)

У 1920—1930-х рр. жив на еміграції у Польщі.

З 1944 р. — на еміграції у Західній Німеччині. Тривалий час був заступником голови Союзу українських вояків. Помер у м. Вермштат, похований у Мюнхені (Німеччина).

ЦДАВОУ — Ф. 1696 — фонд державного інспектора Залізнично-Технічного корпусу, Ф 1075. — Оп. 2 — Спр. 923. — С 18–25; Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1585. — С 129; Середа М Отаман Юрко Ткугкшник//Аітопис Червоної Калини. — Львів — 1930. — Ч. 10. — С 15–17; Шпілінський О. Базар//За Державність — Каліш — 1932. -Ч. 3. -С. 108–134; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш — 1932. — Ч. 3. — С 156–171; Омелянович-Павленко М Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С 380,412.

ШРАМЧЕНКО Святослав Олександрович

(03.05.1893-26.06.1958) — старший лейтенант Військово-Морського флоту УНР.

Народився у Баку. Походив зі старовинної шляхетської родини Чернігівщини. Закінчив гімназію у Києві, юридичний факультет Санкт-Петербурзького університету, курси гардемаринів флоту (1917). З 05.06.1917 р. — мічман.

У 1918–1921 рр. — ад'ютант морського міністра Української Держави та УНР. У 1921 р. — товариш начальника Військово-морської управи Військового міністерства УНР.

Шрамченко Святославу фото 1919 року (ЦДАВОУ)

З 1923 р. жив на еміграції у Польщі (Ченстохова).

У 1941–1944 рр. очолював Український допомоговий комітет у Холмі.

З 1944 р. — на еміграції у Західній Німеччині, з 1950 р. — у США. Помер та похований у Філадельфії. Автор численних праць з історії Українського військово-морського флоту.

Шрамченко Святослав, фото 1918-го року (ЦДАВОУ)

Шрамченко С. Піднесення Українського прапору в Чорноморській флотії//За Державність. — Каліш. — 1930. - № 2. — С. 120–124; Шрамченко С. Святочна хвилина піднесення воєнного прапору на флотії// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 5. — С. 11–13; Шрамченко С. Нарис подій в Українській Чорноморській флотії в рр. 1918–1920//Табір. — Варшава — 1928. — Ч. 12. — С. 69–75; Шрамченко С. Українські воєнно-морські школи 1918–1920 рр.// Табір. — Варшава. — Ч. 15. — С. 81; Шрамченко С. Закон про українську флотію та його виконавці// Табір. — Ч. 19. — С. 124–136; Шрамченко С. Український Морський Міністр Старший Лейтенант флотії М. І. Білінський//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 9. — С. 17–20; Шрамченко С. Український рух на Флотії Північно-Ледового Океану у 1917 році//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1937. — Ч. 7–8. — С. 11–13; Шрамченко С. Українська воєнно-морська політика на Кримі у 1917–1918 рр.// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 5. — С. 9–12; Шрамченко С. Повстання Центральних установ Українського Морського відомства у 1917

році// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 1. — С. 10; Шрамченко С. Екадренний міноносець російської фльоти «Україна»//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1936. — Ч. 5. — С. 17–18; Шрамченко С. Український Головний Морський штаб у 1917/21// Табір. — Варшава. — Ч. 17. — С. 47–49; повну бібліогрфію праць С. Шрамченка вміщено: Бібліографія// Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 11. — С. 23 та Ч. 12. — С. 21; Вісті братства колишній вояків 1 УД УНА. — Мюнхен. — 1958. — Ч. 91; Список флага на 1917. — СПб. — 1917. — С. 84.

ШУЛАЇВ Михайло Мусійович

(1889—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Закінчив Одеське військово училище (1910), вийшов підпоручиком до 176-го піхотного Переволочненського полку (Чернігів), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — капітан.

Навесні 1918 р. — начальник штабу губернського військового комісара Центральної Ради на Чернігівщині, влітку — восени 1918 р. — інструктор Інструкторської школи старшин, начальник гомельського відділу охорони залізниць на Лівобережній Україні. Навесні—влітку 1919 р. — начальник інструкторської школи підстаршин Залізнично-технічного корпусу (згодом — 9-ї Залізничної дивізії) Дієвої армії УНР, восени 1919 р. начальник залоги м. Нова Ушиця. З жовтня 1919 р. обіймав такі посади: помічник начальника 5-ї Селянської дивізії, начальник 12-ї Селянської дивізії, начальник 5-ї Селянської дивізії, помічник начальника Збірної Київської дивізії, комендант штабу Збірної Київської дивізії. З квітня 1920 р. — командир 5-го (згодом — 4-го) Київського кінного полку Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. З червня 1920 р. — комендант штабу 4-ї Київської дивізії Армії УНР, з 18.08.1920 р. — т. в. о. помічника начальника Тилу Армії УНР. Доля після 1921 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 4. — Спр. 19. — С. 4–5.

ШУРА-БУРА Іван Леонтійович

(1891-23.11.1921) — підполковник Армії УНР (по смертю).

Народився у м. Борзна Чернігівської губернії. Останнє звання у російській армії — підпоручик артилерії. У 1917 р. перебував у німецькому полоні.

Шура-Бура Іван, фото 1921 року (За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3)

У січні 1918 р. одним із перших вступив до 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії. Згодом — командир кулеметної сотні 7-го Українського полку 2-ї Української (Синьожупанної) дивізії військ Центральної Ради Після ліквідації дивізії у травні 1918 р. повернувся у Борзну. Брав активну участь у протигетьманському повстанні. У грудні 1918 р. на чолі групи борзненців виїхав до Києва, де вступив до 1-го Синьожупанного полку військ Директорії. Був командиром кулеметної сотні 1-го (згодом — 7-го) Синього полку 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. З липня 1919 р. — командир Синьої батареї у складі 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: командир 5-ї кулеметної сотні 3-го кінного полку Дієвої армії УНР. У 1920 р. служив у 3-й гарматній бригаді 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Учасник Другого Зимового походу. Розстріляний червоними під Базаром.

ЦДАВОУ. — Ф. 4060. — Оп. 1. — Спр. 16. — С 74–76; Вишнівський О. До історії Синіх і Залізних//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7. — С. 68—101; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002. — С 250.

ШУЦЬКИЙ Борис Йосипович

(1870 — після 1920) — генеральний значковий Армії Української Держави.

Закінчив військове училище, Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1899) Учасник Російсько-японської війни. Вийшов у запас, працював у Міністерстві фінансів. У 1914 р. повернувся до армії, учасник Першої світової війни. З 21.11.1916 р. до 15.04.1917 р. — генерал-майор, начальник 3-ї Кавказької стрілецької дивізії. За Першу світову війну був нагороджений орденом Святого Георгія IV ступеня та Георгіївською зброєю.

У 1918 р. — представник Військової Офіції у міністерстві фінансів Української Держави. З 23.11.1918 р. — генеральний значковий, в. о. Військового міністра Української Держави (до 14.12.1918 р.).

Наприкінці грудня 1918 р. виїхав до Одеси. У 1919–1920 рр. — у резерві чинів Збройних Сил Півдня Росії та Російської армії П. Врангеля. У подальшому — білоемігрант.

ЦДАВОУ. -Ф. 1078. -Оп 2 — Спр 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С 41-зв. — 42

ЩЕРБАЧОВ Дмитро Григорович

(06.02.1857-18.01.1932) — командувач Українського фронту у грудні 1917 р.

Щербаков Амитро, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

Закінчив Михайлівське артилерійське училище (1876), служив у 3-й кінно-артилерійській батареї (Санкт-Петербург). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1884). Служив на різних штабових посадах у штабі військ Гвардії та Санкт-Петербурзької військової округи. З 28.09.1898 р. — начальник штабу 2-ї Гвардійської піхотної дивізії. З 20.06.1901 р. — командир 145-го піхотного Новочеркаського полку (Санкт-Петербург). З 10.05.1903 р. — командир лейб-гвардії Фінляндського полку (Санкт-Петербург). З 23.06.1906 р. — начальник 1-ї Фінляндської стрілецької бригади. З 24.01.1907 р. — начальник Миколаївської академії Генерального штабу. З 14.12.1912 р. — командувач 9-го армійського корпусу (Київ), на чолі якого вирушив на Першу світову війну. З 05.12.1914 р. — генерал від інфантерії. З 05.04.1915 р. — командувач 11-ї армії. З 19.10.1915 р. — командувач 7-ї армії. З 07.11.1915 р. — генерал-ад'ютант. 11.04.1917 р. — 25.03.1918 р. — головнокомандувач Румунського фронту.

З кінця листопада 1917 р. — головнокомандувач Українського фронту. У лютому 1918 р. від імені Румунії та решток російського Румунського фронту заключив з німцями у м. Фокшани перемир'я, при цьому домогся збереження незалежності Румунії та румунських збройних сил.

З 18.04.1918 р. жив у власному маєтку, подарованому румунським королем. З січня 1919 р. був головним представником Збройних Сил Півдня Росії в Європі.

З травня 1920 р. жив на еміграції у м. Ніцца. Там помер та похований.

Залесский К. Кто был кто в Первой мировой войне — Москва — 2003. — С. 688–693; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002. — С. 51, 57, 58, 60, 403.

ЩЕРБОВ Іван Іванович

(13.04.1873—?) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у м Вільно. Білорус за походженням Закінчив Воронізький Михайлівський кадетський корпус, 1-ше Павлівське військове училище (1893), Миколаївську інженерну академію (1900). Працював на інженерних посадах у Варшавській окрузі, у Новогеоргіївській фортеці. Брав участь у Російсько-японській війні з 06.12.1911 р. — підполковник. З 12.10.1912 р. — інженер з будівництва Ноюгеоргіївської фортеці. З 1915 р. — полковник. У складі залоги Ноюгеоргіївської фортеці потрапив до німецького полону.

З 01.01.1919 р., після повернення з полону, — старшина Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. З 22.07.1919 р. — начальник фортифікаційного відділу Головного інженерного управління Військового міністерства УНР. Доля після 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37. — С. 226–229; Список чинам военно-инженерного ведомства на 1914. — СПб. — 1914. — С. 158.

Ю-Я

ЮНАКІВ Микола Леонтійович

(06.12.1871-01.08.1931) — генерал-полковник Дієвої армії УНР.

Юнаків Микола, фото 1919 року (ЦДАКФАУ)

Народився у м Чугуїв, походив з родини військового (генерала), дворянина Рязанської губернії. Дід за материнською лінією — полковник Бузького Козацького війська, власник земель у районі м. Новий Буг, на місці злиття річок Інгул та Сагайдак. Закінчив Орловський кадетський корпус, 1-ше Павлівське військове училище (1891), слрків у лейб-гвардії Семенівському полку (Санкт-Петербург). Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1897). З 1897 р. викладав в Офіцерській стрілецькій школі та Пажеському корпусі. З 01.04.1901 р. — підполковник. З 30.06.1904 р. — штаб-офіцер управління 53-ї резервової піхотної бригади. З

17.02.1905 р. — начальник штабу 1-ї округи Окремого корпусу прикордонної сторожі. З 06.12.1906 р. — полковник.

З 17.07.1907 р. — викладач та командир роти слухачів Миколаївської військової академії Генерального штабу. У січні 1910 р. захистив дисертацію «Похід Карла XII на Україну в 1708–1709 роках», за цю роботу одержав премію графа Уварова. Екстраординарний професор Миколаївської військової академії Генерального штабу. У 1911 р. захистив дисертацію за темою «Російсько-Японська війна 1904–1905 років». Ординарний професор Миколаївської військової академії Генерального штабу. З 06.12.1912 р. — генерал-майор. З 09.02.1914 р. — командир бригади 37-ї піхотної дивізії (Санкт-Петербург). З 29.07.1914 р. — командир бригади 74-ї піхотної дивізії. З 04.11.1914 р. — начальник штабу 25-го армійського корпусу. З 04.04.1915 р. — в. о. начальника штабу 4-ї армії. З 30.08.1915 р. — начальник штабу 4-ї армії. З 28.04.1917 р. — генерал-лейтенант, командувач 7-го армійського корпусу. З 18.10.1917 р. — командувач 8-ї армії. 27.12.1917 р. був усунутий з посади командарма з наказу більшовицького головнокомандувача російських армій М. Криленка.

Юнаків Микола, фото 1911 року (надано для публікації російським військовим істориком О. Г. Кавтарадзе)

У 1918 р. — голова комісії з утворення військових шкіл Головної шкільної управи Військового міністерства Української Держави. 01.08.1918 р. — начальник Головної шкільної управи Військового міністерства Української Держави. З 29.10.1918 р. — начальник Державної Військової академії, що створювалася в Києві. У 1919 р. — помічник головного інспектора військ УНР, помічник начальника Головної геодезичної управи Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 07.08.1919 р. — начальник штабу Головного Отамана. Наприкінці листопада 1919 р. разом із С. Петлюрою був інтернований у Польщі. Перебував на посаді радника Української дипломатичної місії у Варшаві. З 25.07.1920 р. до вересня 1920 р. — військовий міністр УНР. З 10.02.1921 р. — голова Вищої військової ради УНР.

На еміграції жив у Тарнові (Польща), де й похований.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 141–142; Спр. 105 — особисті листи М. Юнаківа; Ф 1078. — Оп. 2. — Спр. 37, загальний список старшин Генштабу складений 21.11.1918. — С. 39-зв. — 40; Список Генерального штаба на 1914. — СПб. — 1914; Петрів В. Спомини з часів уїфаїнської революції (1917–1921). — Львів. — 1931. — Ч. 4. — С. 79–81; Петрів В. Три зустрічі з професором Академії Ген. штабу Ген. Полковн. Юнаковим//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1932. — Ч. 1. — С. 13–14; Некролог// Табор. — Варшава — Ч. 16. — С. 102; Садовський М. Микола Юнаків//Вісті Комбатанта — Нью-Йорк. — 1971. — Ч. 3–4. — С. 38–44; Залесский К. Кто был кто в Первой мировой войне. — Москва — 2003. — С. 721–722; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма — Київ. — 2002; Некролог//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 7–8. — С. 22; Капустянський М. Похід українських армій на Київ — Одесу в 1919 році; Маланюк Є. Уривки зі спогадів. — Київ. — 2004. — С. 61, 211, 214, 215, 224, 229, 230, 252.

ЮРКЕВИЧ Валеріан Йосипович

(?—?) — полковник Армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — поручик 12-го стрілецького полку (Жмеринка). Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1918 р. помічник командира 16-го пішого Бережського полку Армії Української Держави. За час Гетьманату П. Скоропадського був підвищений до звання полковника. З 12.11.1920 р. — командир 2-ї бригади 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр 653. — С. 32.

ЮРЧЕНКО Іван

(?—?) — начальник дивізії Дієвої армії УНР.

Останнє звання у російській армії — поручик.

Навесні—влітку 1918 р. — член демобілізаційної комісії при штабі 3-го Херсонського корпусу Армії УНР, згодом — Армії Української Держави. Станом на 31.01.1919 р. — начальник 6-ї пішої дивізії Дієвої армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078 — Оп. 1. — Спр. 8. — С. 158–160.

ЯБЛОНСЬКИЙ Петро Олексійович

(24.08.1884-?) — полковник Армії УНР.

Закінчив Володимирський Київський кадетський корпус, Єлісаветградське кавалерійське училище (1905). Станом на 01.01.1910 р. — поручик 12-го драгунського Стародубівського полку (Волочиськ), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Був нагороджений Георгіївською зброєю (24.02.1915). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 15.04.1918 р. — голова подільського кінно-ремонтного депо. З 15.10.1919 р. — начальник Державної стайні УНР (до 20.12.1919). З 1.06.1920 прилучений до Головного ремонтного управління Військового міністерства УНР, з 5.08.1920 р. — прилучений до управління начальника Тилу Армії УНР, з 6.10.1920 р. — комендант м. Кам'янець-Подільський (до 21.11.1920).

У 1920–1921 рр. був приділений до штабу 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 97–98, Ф. 3172. — Оп. 4. — Спр 19. — С. 108–109; «Русский Инвалид». —

Петроград. — 1915. — № 50.

ЯБЛОНСЬКИЙ Юхим Олександрович

(1873—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан.

Народився в с. Тропове Могилів-Подільського повіту Подільської губернії. На військову службу вступив у 1894 р. Останнє звання у російській армії — капітан.

В українській армії з 1918 р. Станом на 01.10.1922 р. — начальник постачання 5-ї Херсонської стрілецької дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 108; Спр. 923. — С. 49–50.

ЯВОРСЬКИЙ Валентин Іванович

(30.02.1874-?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Київ. Станом на 1.01.1910 р. — штабс-капітан 41-го піхотного Селенгінського полку (Дубно). Останнє звання у російській армії — полковник.

У 1917 р. — командир українізованого 41-го пішого Селенгінського полку, який у травні 1918 р. було перейменовано на 1-й піший Луцький полк Армії Української Держави. У 1919 р. — командир 1-го пішого Луцького полку та помічник командира 1-ї пішої дієвої дивізії Дієвої армії УНР. У 1920–1922 рр. — старшина 17-ї бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 94. — С. 5.

ЯВОРСЬКИЙ Віктор Костянтинович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

На військовій службі з 01.10.1915 р., штабс-капітан. З 01.12.1917 р. — комендант залізничної дільниці київського району.

З 15.11.1918 р. — завідувач пересування штабу військ Директорії. З січня 1919 р. — помічник начальника військових комунікацій штабу

Дієвої армії УНР. З 27.05.1919 р. — начальник військових комунікацій штабу Дієвої армії УНР. З 01.02.1920 р. — референт з пересування військ Генерального штабу УНР. З 23.06.1920 р. — начальник відділу пересування військ Генерального штабу УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф 1078. — Оп. 2. — Спр. 169. — С. 137; Ф 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С. 37.

ЯВОРСЬКИЙ Василь Якович

(02.08.1870-28.12.1919) — старшина Дієвої армії УНР.

Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище за 2-м розрядом (1896), вийшов підпоручиком до 70-го піхотного Ризького полку. 15.07.1902 р. перевівся до Окремого корпусу прикордонної сторожі. Брав участь у Російсько-японській війні, згодом служив у 24-й Скулянській бригаді прикордонної охорони. У 1914 р. потрапив до німецького полону. Останнє звання у російській армії — ротмістр.

У 1917 р., перебуваючи у німецькому полоні, був одним з активних членів українського гуртка в офіцерському таборі Ган-Мюнден. На початку 1918 р. — один із організаторів 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії.

З 18.02.1918 р. — відповідальний у таборі Ган-Мюнден за набір старшинського складу для 2-ї та планованої 3-ї Українських дивізій військ Центральної Ради. Станом на 16.08.1919 р. — начальник контррозвідки 3-ї Залізної дивізії Дієвої армії УНР. На початку Першого Зимового походу захворів на тиф, помер по дорозі до вінницької лікарні.

Яворський Василь, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

Личный состав чинов Отдельного корпуса пограничной стражи на 1913. — СПб. — 1913. — С. 241; Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін — 1938. — С. 25; Вишнівський О. Трагедія 3-ї дивізії Дієвої армії УНР. — Мюнхен-Дітройт. — 1963.

ЯКЕРСОН Семен Самійлович

(30.11.1897-?) — сотник Армії УНР.

Походив з єврейської міщанської родини Вінниці, іудей за віросповіданням.

Закінчив Одеське артилерійське училище (11.1917), вийшов прапорщиком до Одеської гайдамацької бригади військ Центральної Ради. 09.05.06.11.1918 р. служив в управлінні Уманського повітового військового начальника. З 17.11.1918 р. служив у 1-му дієвому полку ім. В. Винниченка Дієвої армії УНР. 23.01.1919 р. був поранений у бою під Домбровицею, після лікування повернувся до свого полку, з рештками якого 24.05.1919 р. влився до 8-го Чорноморського полку 3-ї

(згодом — Залізної) дивізії Дієвої армії УНР. 18.07.1919 був поранений у бою під м. Комаргород. Після одужання з 24.09.1919 р. служив у Корпусі кордонної охорони УНР. У 1920 р. служив у 6-му запасному гарматному курені та гарматному курені 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. У 1927 р. закінчив гідротехнічний відділ Української господарської академії в Подєбрадах. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр 67 — С 50–51, Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр 923. — С. 1–6; Наріжний С. Українська еміграція. — Прага. — 1942. — С. 153

ЯКУБОВСЬКИЙ Антін Павлович

(1880-?) — полковник Армії УНР.

Народився у Києві. Станом на 01.01.1910 р. — поручик 3-го Брест-Литовського фортечного піхотного батальйону. У 1917 р. — командир роти Тифліського військового училища. Останнє звання у російській армії — підполковник.

З 18.07.1918 р. — вартовий старшина канцелярії Військового міністерства Української Держави. З 05.07.1919 р. (в т. ч. на 05.11.1919 р. та 19.04.1920 р.) — начальник наказної частини Військового міністерства УНР. 09.07.1920 р. через хворобу залишився у Кам'янці-Подільському після відходу українських військ з міста. Переховувався від більшовиків. Згодом повернувся до Армії УНР. З 01.11.1920 р. — діловод Головної мобілізаційно-персональної управи Військового міністерства УНР. Станом на 1922 р. — начальник відділу Інтендантської управи Військового міністерства УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. 170–175; Спр. 652. — С. 39.

ЯНИЦЬКИЙ Василь Іванович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Народився у Житомирі. Останнє звання у російській армії — штабс-ротмістр.

Під час протигетьманського повстання — головнокомандувач т. зв. Південного фронту військ Директорії зі штабом у Бердичеві, що боровся з білогвардійськими загонами волинського губернського старости Андро. Станом на липень та на 16.08.1919 р. — командир 27-го (3-го) Залізнично-Технічного полку Дієвої армії УНР. У вересні 1919 р. — приділений до штабу полку 27-го (3-го) Залізнично-Технічного полку. Дієвої армії УНР. Доля після жовтня 1919 р. невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1696 — фонд державного інспектора Залізнично-Технічного корпусу. — Спр. 10. — С. 16–17; Спр. 11. — С. 20; Порохівський Г. Штаб Південного фронту//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1938. — Ч. 7–8. — С. 18; Ч. 9. — С. 17.

ЯНІВ Трифон

(1888—06.1919) — начальник групи Дієвої армії УНР.

Народився у с. Демня Жидачівського повіту Галичини. 3 липня 1914 р. служив у Легіоні Українських січових стрільців у булавному відділі. Останнє звання в австро-угорській армії — старший десятник. У вересні 1916 р. потрапив до російського полону, перебував у таборі полонених у Саратові.

Навесні 1917 р. залишив табір та прибув до Одеси, де став одним із організаторів Союзу української молоді. Керував діяльністю Одеської Січі — молодіжної військової організації, що наприкінці 1917 р. — на початку 1918 р. брала участь у боях проти червоних. Під час січневих боїв проти більшовиків в Одесі був поранений. Восени 1918 р. сформував та очолив 1-шу студентську сотню охорони Одеси. 3 кінця грудня 1918 р. — в. о. начальника 5-ї пішої дивізії військ Директорії. 3 початку березня 1919 р. — командував Південно-Східної групи Дієвої армії УНР (з перервою від 18 до 21.03.1919 р). Наприкінці березня 1919 р. виїхав для переговорів з представниками Антанти до Одеси, де й залишився. У червні 1919 р. був схоплений ЧК, вивезений до Бірзули та страчений.

Янів Трифон, фото 1919 року (За Державність. Варшава. — 1939. — Ч. 9)

Липа Юрій. Одеська «Січ»//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С 207–208; Липа Ю. Галичани над морем//Літопис Червоної Калини — Львів. — 1936. — Ч. 3. — С 7—11; Мелешко ф. Південно-Східня група Дієвої армії УНР та її командир отаман Янів//Війсті Комбатант — 1970. — Ч. 3–4. — С 60–71; Ч. 5. — С 7–11; Ч. 6. — С 9–11; 1971. — Ч. 1. — С 21–26; УСС, Українські січові стрільці. — Львів. — 1935 — С 145.

ЯНКОВСЬКИЙ Олександр Карлович

(20.07.1887-?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Могилів-Подільський. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

На службі в Дієвій армії УНР з 1919 р у 1920–1922 рр — старшина 21-го куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 3172. — Оп. 1. — Спр. 73. — С. 37–42.

ЯНКІН (Янів) Сергій Іванович

(?—?) — начальник штабу Синьожуанної дивізії військ Центральної Ради.

01.01.1910 р. — поручик 12-го піхотного Сибірського резервного Барнаульського полку. Останнє звання у російській армії — капітан.

У січні—квітні 1918 р. — начальник штабу та в. о. начальника 1-ї Української (Синьожуанної) дивізії військ Центральної Ради. Подальша доля невідома.

Янкін (Янів) Сергій, фото 1918 року (За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7)

У деяких спогадах згадується під прізвищем Янів.

ЦДАВОУ. — Ф. 4060. — Оп. 1. — Спр. 14. — С. 1–9; Зелінський В. Синьожупанники. — Берлін. — 1938; Омельченко Т. Мої спогади про Синіх//За Державність. — Варшава. — 1937. — Ч. 7.

ЯНОВ (Янів) Микола

(26.11.1893-13.02.1977) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Глухів Чернігівської губернії. Закінчив Іркутське військове училище (1915), служив у 3-му гренадерському Перновському полку, у складі якого брав участь у Першій світовій війні. Останнє звання у російській армії — штабс-капітан.

Наприкінці 1917 р. — помічник командира Українського ударного батальйону 1-ї Гренадерської дивізії, з яким влився до складу 3-го Українського запасного полку в Чернігові. З початку 1918 р — сотник Вільного Козацтва Чернігівщини. З квітня 1918 р. — ад'ютант чернігівського військового коменданта. У 1918 р. — ад'ютант штабу 9-ї пішої дивізії Армії Української Держави. З 15.12.1918 р. — начальник штабу цієї дивізії.

Янов Микола, фото 1918 року (За Державність. Варшава. — 1939. — Ч. 9)

У 1919 р. служив у Збройних Силах Півдня Росії, з частинами яких на початку 1920 р. з-під Одеси відступив до Польщі. Там з іншими українцями у червні 1920 р. перейшов до складу Армії УНР. У 1920 р. — начальник нагородної частини штабу Армії УНР.

У 1920—1930-х рр. жив на еміграції у Калішу.

У 1944 р. емігрував до Німеччини, у 1950 р. — до США.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 812. — С. 127; Янов М Кіш УВК в Чернігові//Українське Козацтво. — 1973. — Ч. 1(23). — С. 15–19; Ч. 2(24). — С. 28–35; Янов М. Сторінка виправлень//За

Державність. — Варшава — 1939. - № 9. — С. 240–242; Некролог/
Українське Козацтво — 1977. — Ч 3(42). — С. 43–45

ЯНОВСЬКИЙ (Гоголь-Яновський) Микола Львович

(08.01.1874—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Один з нащадків письменника М. В. Гоголя. Походив з дворян Полтавської губернії. Закінчив Петровський Полтавський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище (1895), Офіцерську артилерійську школу. Служив у лейб-гвардії 3-й артилерійській бригаді (Варшава). З 06.12.1911 р. — полковник. З 18.10.1913 р. — командир 5-ї батареї лейб-гвардії 3-ї артилерійської бригади. З 28.06.1916 р. — командир 2-го дивізіону лейб-гвардії 3-ї артилерійської бригади. За відвагу у боях був нагороджений Георгіївською зброєю. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 05.12.1917 р. — командир 3-ї Гвардійської артилерійської бригади, начальник Гвардійської стрілецької дивізії, уповноважений з українізації 2-го Гвардійського корпусу. З кінця 1917 р. — уповноважений з організації Вільного Козацтва на Полтавщині. У березні 1918 р. увійшов з кадрами Вільного Козацтва Полтавщини до Кінно-Гайдамацького полку ім. К. Гордієнка Армії УНР. З 20.03.1918 р. — голова ремонтної комісії на Чернігівщині. З жовтня 1918 р. — кошовий отаман Українського Козацтва на Херсонщині. З 20.12.1918 р. перебував у відпустці в Лубнах, де потрапив під більшовицьку окупацію. У 1919 р. — на початку 1920 р. переховувався від більшовицької та білогвардійської мобілізацій на Київщині, під псевдонімом «Пилипенко» працював робітником на клеєварному заводі, лісових розробках та т. п. 28.05.1920 р. прибув до Вінниці у розпорядження української армії, а 10.06.1920 р. — до штабу Армії УНР. З 13.06.1920 р. — інспектор артилерії Армії УНР. 02.08.1921 р. був підвищений до звання генерал-хорунжого. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 919. — С. 678–682; Оп. 2. — Спр. 653. — С. 34–55; Список полковників 1914. — СПб. — 1914. — С. 1029; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 70.

ЯНУШЕВСЬКИЙ Григорій Юхимович

(18.11.1861 — після 1934) — генерал-поручик Армії УНР.

Народився у Подільській губернії, походив з родини титулярного радника. Закінчив Варшавське піхотне юнкерське училище (1883), вийшов підпоручиком до 1-го стрілецького батальйону. Закінчив Миколаївську академію Генерального штабу за 1-м розрядом (1890). З 18.04.1899 р. — полковник. З 17.02.1900 р. — начальник штабу 6-ї кавалерійської дивізії. З 29.01.1901 р. — начальник штабу 10-ї піхотної дивізії. З 30.03.1904 р. — командир 3-го стрілецького полку, на чолі якого брав участь у Російсько-японській війні. За бойові заслуги був нагороджений золотою Георгіївською зброєю. З 19.06.1905 р. — генерал-майор, начальник 1-ї бригади 1-ї стрілецької дивізії. З 16.12.1906 р. — генерал-квартирмейстер штабу Московської військової округи. З 16.07.1910 р. — начальник штабу 9-го армійського корпусу (Київ). З 27.09.1914 р. — начальник 19-ї піхотної дивізії. З 19.07.1914 р. — генерал-лейтенант. З 29.07.1915 р. — начальник 1-ї Гренадерської дивізії. З 11.09.1916 р. — командувач 3-ю армійського корпусу. 15.04.1917 р пішов у відставку після розгрому корпусу німецькими та австро-угорськими військами на т. зв. Черевиченському плацдармі. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира II ступеня, орденом Святого Георгія IV ступеня (07.05.1915 р., за бій 08–10.12.1914 р.).

У 1918 р. приватно жив в Україні. З 03.12.1918 р. — представник Головного штабу при Морському міністерстві Української Держави. З 21.01.1919 р. — член Військово-ученого комітету Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 11.02.1919 р. — отаман для доручень гіри Головному інспекторі військ УНР. З 07.04.1919 р. — начальник штабу Холмської групи Дієвої армії УНР. З 07.06.1919 р. — начальник 2-ї Управи (генерал-квартирмейстерства) штабу Дієвої армії УНР. 06.10.1919 р. був звільнений через хворобу.

Жив у Могилеві-Подільському, де незабаром був схоплений білогвардійцями та відправлений до Ростова на т. зв. реабілітаційну комісію генералів Збройних Сил Півдня Росії. Разом з білими військами евакуювався з Північного Кавказу до Криму.

При командуванні Російської армії генерала П. Врангеля створив та очолив Українську громаду, вживав заходів до формування у складі

цих військ Української дивізії, координував дії українських партизанських загонів, що оперативно підпорядковувалися білогвардійському командуванню.

У листопаді 1920 р. разом з білими виїхав до Туреччини, звідки незабаром домігся дозволу на переїзд до Польщі. 06.06.1921 р. з'явився у розпорядження штабу Армії УНР. З 18.08.1921 р. — т. в. о. помічника начальника Генерального штабу УНР. Станом на 01.11.1921 р. — т. в. о. начальника Генерального штабу УНР.

У червні 1922 р. залишив службу в Армії УНР через низку особистих конфліктів та приватно жив у Бресті. Працював бухгалтером у технічній конторі інженера Л. Долценга. Помер на еміграції.

ГАРФ. — Ф. 7440 — особистий фонд Янушевського Г. Є.; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 85. — С. 1–2; Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 168. — С. 5; Список генералов 1913. — СПб. — 1913. — С. 404; Список генерального штаба 1914. — СПб. — 1914. — С. 145; Список Генерального штаба 1917. — Петроград. — 1917. — С. 24; Залеский К. Кто был кто в Первой мировой войне. — Москва — 2003. — С. 726–727.

ЯНЧЕВСЬКИЙ Микола Миколайович

(04.12.1875—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Янчевський Микола Миколайович, фото 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1936. — Ч. 6)

Походив з родини священника м. Ямполь Глухівського повіту Чернігівської губернії. Закінчив Чернігівську духовну семінарію. 23.01.1896 р. вступив однорічником 1-го розряду до 19-го піхотного Костромського полку. Закінчив Чугуївське піхотне юнкерське училище (1898), вийшов підпрапорщиком до 167-го піхотного Острогозького полку (Чернігів). З 10.11.1898 р. — підпоручик 165-го піхотного Луцького полку (Київ). З 23.07.1913 р. — капітан. У складі 165-го піхотного Луцького полку вирушив на Першу світову війну, командував ротою, батальйоном. З 05.06.1916 р. — помічник командира з господарчої частини полку. З 25.02.1917 р. — командир робочого батальйону, складеного з військовополонених. З 11.07.1917 р. — помічник командира робочої бригади. З 30.08.1917 р. — полковник. За Першу світову війну був нагороджений всіма орденами до Святого Володимира III ступеня з мечами та биндою, орденом Святого Георгія IV ступеня (за бій 13.08.1914), Георгіївською зброєю (24.01.1917, за бій 19–20.04.1915). Був контужений у бою 20.04.1915. Офіційно демобілізований з армії 12.03.1918 р.

З 01.05.1918 р. — командир 1-го куреня 3-го Сердюцького полку Сердюцької дивізії гетьмана П. Скоропадського. З 20.12.1918 р. — помічник командира 3-го полку Січових стрільців з господарчої частини. З 23.05.1919 р. перебував у польському полоні. З 01.03.1920 р. — начальник інспекторської частини штабу 6-ї Січової дивізії Армії УНР. З 08.07.1920 р. — булавний старшина для доручень при інспекторі піхоти Армії УНР. У 1921 р. — голова комісії зі збору реєстраційних карток та перевірки рангів старшин Армії УНР.

У 1920—1930-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 2243; ЦДАВОУ. — Ф. 1075 — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 145–146.

ЯНЧЕВСЬКИЙ Микола Олександрович

(2.12.1888—?) — полковник Армії УНР.

Народився у м. Золотоноша Полтавської губернії. Закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище (1910), вийшов корнетом до 11-го драгунського Ризького полку (Крем'янець), у складі якого брав участь у Першій світовій війні. У 1917 р. — командир ескадрону цього полку. З березня 1917 р. — командир 3-го ескадрону 7-го запасного кінного полку (Борисоглібськ). Останнє звання у російській армії — підполковник.

З серпня 1917 р. — командир кінної сотні Одеської Гайдамацької бригади військ Центральної Ради. З 08.07.1918 р. — херсонський повітовий військовий комендант. У 1919 р. — помічник командири та командир 28-го кінного ім. М. Залізняка (згодом — 8-го кінного) полку Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. — помічник командира 1-го кінного гіолку Чорних Запорожців 1-ї Запорізької стрілецької дивізії Армії УНР.

У 1920—1930-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ — Ф 1708 — Оп. I — Спр 90., Ф 3172. — Оп. 1 — Спр 98 — С 50

ЯНЧЕНКО Володимир Ананійович

(11.04.1882—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у с. Василівка Полтавського повіту Полтавської губернії. Походив з родини спадкового почесного громадянина. Закінчив Полтавське реальне училище, Київське піхотне юнкерське училище (1903), вийшов підпоручиком до 201-го піхотного резервного Лебединського батальйону (з 01.01.1904 р — полку). Згодом служив у 129-му піхотному Бессарабському полку (Київ). На початку Першої світової війни був переведений до 277-го піхотного Переяславського полку, що формувався з частини 129-го Бессарабського, командував ротою, батальйоном. З 01.06.1916 р. — підполковник. З 27.01.1917 р. — помічник командира полку. З 08.02.1917 р. — полковник. З 01.03.1917 р. — командир 277-го піхотного Переяславського полку.

Одним із перших старший офіцерів російської армії зголосився до розпорядження Центральної Ради. З 09.12.1917 р. — командир 3-го Українського запасного полку у Чернігові. 10.02.1918 р. був демобілізований. З 23.10.1918 р. — військовий писар Чернігівського Коша Українського Козацтва. З 27.11.1918 р. — помічник отамана

Коша. З 16.12.1918 р. — губернський комендант на Чернігівщині. З 18.12.1918 р. (за сумісництвом) — начальник 5-го Чернігівського корпусу військ Директорії. З 08.03.1919 р. — у резерві старшин штабу Дієвої армії УНР. З 07.05.1919 р. — начальник 1 "7-ї" дієвої дивізії Північної групи Дієвої армії УНР. З 31.05.1919 р. — командир 3-го пішого Подільського полку (переформованого з 17-ї дієвої дивізії) 1-ї Північної дивізії Дієвої армії УНР. З 04.06.1919 р. — начальник 4-ї Холмської (згодом — Сірожупанної) дивізії Дієвої армії УНР. 05.09.1919 р. залишив посаду, перебував у розпорядженні начальника Генерального штабу Дієвої армії УНР. З 05.10.1919 р. — начальник етапної дільниці ч. 3.3 06.12.1919 р. — у розпорядженні штабу Збірної Київської дивізії Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу. Лицар Залізного Хреста. Протягом 11.02.—03.03.1920 р. — в. о. начальника Київської дивізії. З 06.04.1920 р. — штаб-старшина для особливих доручень штабу дивізії. З 17.09.1920 р. — другий помічник командира 4-ї Київської дивізії Армії УНР. З 23.12.1920 р. — т. в. о. командира 10-ї бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР. Протягом 20.04.-14.05.1921 р., 21–28.06.1921 р., 19–24.07.1921 р. виконував обов'язки начальника 4-ї Київської дивізії Армії УНР. 22.10.1921 р. вибув з табору в Олександрові Куявським для участі у Другому Зимовому поході. З 27.10.1921 р. — начальник Київської повстанчої дивізії у Другому Зимовому поході. З 01.11.1921 р. — генерал-хорунжий. 19.11.1921 повернувся до Польщі після невдачі Другого Зимового походу. 14.12.1921 р. повернувся до табору в Олександрові Куявському, прийняв посаду начальника 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

У 1920-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 9413; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 112. — С. 2–7; Янов М. Кіш УВК в Чернігові// Українське Козацтво. — 1973. — Ч. 1(23). — С. 15–19; Ч. 2(24). — С. 28–35; Прохода В. Записки до історії Сірих або Сірожупанників// Табор. — Варшава. — 1927. — Ч. 5. — С. 47–62; Шпілінський О. Базар//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 108–134; Ремболович І. Рейд 1921 року//За Державність. — Каліш. — 1932. — Ч. 3. — С. 156–171.

ЯРОЦЬКИЙ Дмитро Петрович

(15.05.1895—?) — підполковник Армії УНР.

Народився у м. Козятин Київської губернії. Закінчив Жмеринську гімназію (1913), 1-ше Київське військово училище (01.10.1914). Служив підпоручиком 11-го піхотного запасного батальйону. 17.05.1916 р. був переведений до 16-го гренадерського Мінгрельського полку, командував 15-ю ротою. З 21.06.1916 р. — штабс-капітан.

06.06.1917 р. за власним бажанням був відряджений у розпорядження штабу Київської військової округи для зарахування до українських частин. З 13.06.1917 р. — командир 9-ї сотні 1-го Українського козацького полку ім. гетьмана Б. Хмельницького військ Центральної Ради, хоча прибув до полку 14.10.1917 р. після затримки, пов'язаної з діяльністю у Центральній Раді. З 20.10.1917 р. — начальник команди піших розвідників 1-го Українського козацького полку ім. гетьмана Б. Хмельницького. З 27.12.1917 р. — ад'ютант головнокомандувача військами Південно-Західного фронту (до 28.01.1918).

З 16.02.1918 р. — старший ад'ютант бердичівського повітового коменданта Центральної Ради, з 10.06.1918 р. — старший ад'ютант губернського військового комісара Поділля, з 5.09.1918 р. — помічник начальника особливого відділу штабу 2-го Подільського корпусу Армії Української Держави, з 28.12.1918 р. — помічник начальника організаційно-мобілізаційного відділу штабу Холмсько-Галицького (згодом — Правобережного) фронту Дієвої армії УНР. З 10.01.1919 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу Правобережного фронту Дієвої армії УНР, з 10.04.1919 р. — старший ад'ютант відділу генерал-квартирмейстерства штабу Гуцульського коша Дієвої армії УНР, з 10.05.1919 р. — начальник оперативно-розвідчої частини штабу 3-ї (згодом — Залізної) дивізії Дієвої армії УНР, з 9.11.1919 р. хворів на тиф. З 12.02.1920 р. — у резерві старшин при штабі 4-ї бригади Армії УНР, з 2.03.1920 р. — начальник оперативної частини штабу 4-ї бригади Армії УНР, з 11.04.1920 р. — начальник оперативного відділу штабу 2-ї (згодом — 3-ї Залізної) дивізії Армії УНР. З 25.07.1920 р. — підполковник. З 3.09.1920 р. — помічник начальника оперативного відділу штабу Армії УНР, з 16.09.1920 р. — начальник оперативного відділу штабу Армії УНР.

У 1921 р. — приділений до штабу 2-ї запасної бригади Армії УНР. У 1921 р. прийняв католицизм та вже як поляк вступив на службу до польської армії. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 91-005; ЦДАВОУ — Ф. 1075. — Оп. 1 — Спр. 67. — С 217–222; Оп. 2. — Спр. 653. — С 34–55; Ф. 3172 — Оп 1 — Спр. 66 — С 10; Прохода В. Записки непокірливого. — Торонто — 1969. — Кн. 1. — С. 406–415.

ЯРОШЕВСЬКИЙ Михайло Миколайович

(07.10.1872-?) — полковник Армії УНР.

Народився на х. Довгоруківка Херсонської губернії. Закінчив Єлисаветградське реальне училище, Єлисаветградське кавалерійське училище за 2-м розрядом (1895), вийшов корнетом до 20-го драгунського Ольвіопольського полку. 27.08.1900 р. перевівся до Окремого корпусу прикордонної сторожі. Служив у 26-й Карській бригаді. Останнє звання у російській армії — підполковник.

Ярошевський Михайло, фото поч. 20-х років (За Державність. — Варшава. — 1939. — Ч. 9)

В українській армії з 1918 р. Влітку 1920 р. був приділений до штабу 6-ї запасної бригади Армії УНР. У 1921 р. — начальник штабу Окремого корпусу кордонної охорони УНР. Станом на 01.02.1922 р. —

начальник відділу штабу Окремої бригади кордонної охорони УНР.
Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 653. — С. 122; Спр. 923.
— С. 1–6; Личный состав чинов Отдельного корпуса пограничной
стражи на 1913. — СПб. — 1913. — С. 228.

ЯРЧЕВСЬКИЙ Олександр Миколайович

(?—?) — підполковник Армії УНР.

Останнє звання у російській армії — капітан. У 1918 р. — вартовий
старшина комендантського управління м. Києва. За Гетьманату П.
Скоропадського був підвищений до рангу військового старшини. З
12.11.1920 р. — булавний старшина Генерального штабу УНР.
Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 652. — С 37.

ЯРЧЕВСЬКИЙ Петро Миколайович

(?—24.10.1963) — старшина Дієвої армії УНР.

Народився у Черкаському повіті Київської губернії. Закінчив
Сумський кадетський корпус, Михайлівське артилерійське училище.
Останнє звання у російській армії — підполковник.

У 1919 р. — старшина запасної кінної батареї Дієвої армії УНР. З
26.08.1919 р. — у резерві Головного артилерійського управління
Військового міністерства УНР.

На еміграції жив у Польщі. Помер та похований у Ченстохові.

ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 37 — С 231–232.

ЯСЕНЕЦЬКИЙ Михайло Владиславович

(?—?) — командир полку Дієвої армії УНР.

Станом на 01.01.1910 р. — штабс-капітан 41-го піхотного
Селенгінського полку, у складі якого брав участь у Першій світовій
війні. Останнє звання у російській армії — полковник.

З 11.07.1918 р. — командир 3-го пішого Брест-Литовського полку Дієвої армії УНР. Навесні 1919 р. — начальник господарчої частини 51-го пішого дієвого ім. С. Наливайка полку Дієвої армії УНР. 25.04.1919 р. виїхав з полковим обозом до Звягеля, де був захоплений червоними. Подальша доля невідома.

ЦДАВОУ. — Ф. 1078. — Оп. 1. — Спр. 96. — С. 34.

ЯСЬКЕВИЧ Сава Тимофійович

(01.08.1895-20.06.1996) — сотник Армії УНР (генерал-хорунжий в еміграції).

Народився у Житомирі. Закінчив Житомирську гімназію, навчався у Київському університеті, закінчив військове училище в Києві (1916). Брав участь у Першій світовій війні, був поранений, лікувався в Астрахані.

Яськевич Сава у фото 1945 року (Пам'ятна книга. П'ятдесятиліття Союзу бувших українських вояків в Канаді. — Гамільтон. — 1987)

У 1918 р. повернувся в Україну. З червня 1919 р. — викладач та курсовий старшина Житомирської спільної юнацької школи. У 1920–1921 рр. — курсовий старшина Спільної (Камянецької) юнацької школи. За нез'ясованих обставин у 1921 р. був звільнений з Армії УНР та позбавлений усіх старшинських звань.

На еміграції закінчив гірничу школу у Бориславі (1928), працював на Бориславському нафтородовищі.

У 1941–1943 рр. — секретар Українського допомогового комітету у Дрогобичі. У червні 1943 р. разом із сином Левком вступив до Добровольчої дивізії військ СС «Галичина», брав участь у бою під Бродами, був поранений. Навесні 1945 р. був призначений командиром 4-го полку 1-ї Української дивізії Української національної армії.

Після закінчення війни разом із частинами дивізії був інтернований у м. Ріміні (Італія), був комендантом табору українських вояків. У 1948 р. разом з іншими вояками табору був перевезений до Великобританії, звідки у 1949 р. емігрував до Австралії, жив у Сіднеї. З 1950 р. до 1984 р. — голова Союзу українських комбатантів Австралії. Був одним із найвизначніших та найвпливовіших українських емігрантів в Австралії. Урядом УНР в екзилі був підвищений до звання генерал-хорунжого. Помер та похований у Сіднеї.

П'ятдесятиліття Союзу Бувших Українських вояків в Канаді, пам'ятна книга. — Гамільтон. — 1987. — С. 83; Енциклопедія Української Діаспори. — Київ — Нью-Йорк — Чикаго — Мельборн. — 1995. — Т. 4. — С. 248; Некролог//Сурмач. — Лондон. — 1996. — С. 93; Некролог//Вісті Комбатанта. — Нью-Йорк. — 1996. - № 4. — С. 119–120.

ЯЦЕНКО Петро

(?—?) — сотник Армії УНР.

Закінчив сільськогосподарське училище, працював земським агрономом. У 1916 р. — ад'ютант 2-ї Київської школи прапорщиків. Останнє звання у російській армії — поручик.

У січні—квітні 1919 р. — начальник штабу та заступник начальника Запорізької бригади ім. С. Петлюри Дієвої армії УНР. У 1920–1921 рр. служив в Армії УНР.

У 1922–1927 рр. навчався в Українській господарській академії у Подебрадах на лісовому відділі. Згодом виїхав до Аргентини, де працював агрономом. Подальша доля невідома.

Прохода В. Записки непокірливого — Новий Ульм — ' 1972 — Кн 2 — С 33–34, 64

ЯШНИЧЕНКО Микола Йосипович

(01.10.1881—?) — генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився у Жмеринці, походив з дворян Подільської губернії. Закінчив Орловський кадетський корпус, 3-тє Олександрівське військове училище (1901), служив у 43-му піхотному Охотському полку. Навесні 1905 р. перевівся до 35-го піхотного Брянського полку (Кременчук), який у той час перебував на Далекому Сході, брав участь у Російсько-японській війні. На Першу світову війну вийшов командиром роти 35-го піхотного Брянського полку. У 1915–1916 рр. командував батальйоном цього полку. З 01.01.1916 р. — полковник. У 1916–1917 р. перебував на посадах: т. в. о. командира 35-го піхотного Брянського полку, т. в. о. командира 34-го піхотного Севського полку, т. в. о. начальника бригади 9-ї піхотної дивізії та т. в. о. начальника цієї дивізії. Під час Першої світової війни був тричі поранений, нагороджений всіма орденами до Святого Володимира IV ступеня з мечами та биндою, відзнакою Святого Георгія IV ступеня з лавровою гілкою. Останнє звання у російській армії — полковник.

Яшниченко Микола (праворуч) та полковник Богаєвський, фото 1915 року (з приватної колекції)

Яшниченко Микола, фото 1930-х років (За Державність. — Торонто. — 1966. — Ч. 11)

08.01.1918 р. офіційно українізував 9-ту дивізію та привів її на Полтавщину на місце довоєнної дислокації. У 1918 р. — помічник командира 30-го (згодом — 22-го) пішого Канівського полку Армії Української Держави. З початку грудня 1918 р. — командир Уманського запасного полку військ Директорії. З червня 1919 р. — помічник командира 8-ї Запорізької дивізії Дієвої армії УНР. У листопаді 1919 р. змінив хворого на тиф полковника Базильського на посаді командира 8-го Запорізького загону Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу: помічник начальника Збірної Запорізької дивізії. 28.08.1920 р. був поранений у бою з червоними, після одужання — придлений до штабу Запасних військ Армії УНР.

У 1920—1930-х рр. жив на еміграції у Польщі. Подальша доля невідома.

РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 11893; ЦДАВОУ. — Ф. 1075. — Оп. 1. — Спр. 68. — С. 143–144; Тарнавський А. Історія 4-го Запорізького імені полковника Богуна полку//Літопис Червоної Калини. — Львів. — 1931. — Ч. 7–8. — С. 35; Крат М. Вапнярська операція//За Державність. — Варшава. — 1938. — Ч. 8. — С. 66–80; Дяченко П. Чорні Запорожці. — С. 60, 101; Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ. — 2002. — С. 366, 424.

ЯЩЕНКО Мусій (Михайло) Антонович

(05.11.1890–1936) — підполковник Армії УНР.

Походив з селян с. Соколівка Білоцерківського повіту Київської губернії (за російським послужним списком — з селян Харківської губернії). Витримав іспит на звання вчителя церковно-приходської школи при Харківському духовному училищі, викладав у церковно-приходських школах. 18.07.1914 р. був мобілізований на військову службу та зарахований до 31-го піхотного запасного батальйону. 01.09.1916 р. закінчив 3-тю Іркутську школу прапорщиків. Служив прапорщиком 11-го Сибірського стрілецького запасного полку. Останнє звання у російській армії — поручик.

У 1917 р. брав активну участь в українізації 408-го піхотного полку 102-ї дивізії, що розташовувалася в районі Луцька. Згодом служив у

102-му ударному українському курені, сформованому з українців 102-ї піхотної дивізії. 16.11.1918 р., після початку протигетьманського повстання, повернувшись у рідне село, сформував окрему сотню, яка була включена до складу Окремого Загону Січових стрільців. Після взяття Києва 14.12.1918 р. сотня була переформована на Окрему інженерну 1-ї дивізії Січових стрільців (згодом — корпусу Січових стрільців). Станом на 16.08.1919 р. — командир 10-го технічного куреня Січових стрільців Дієвої армії УНР. 3 травня 1920 р. — командир штабової сотні 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР.

З 1923 р. жив на еміграції у Лодзі. Помер від сухот у Ковелі.

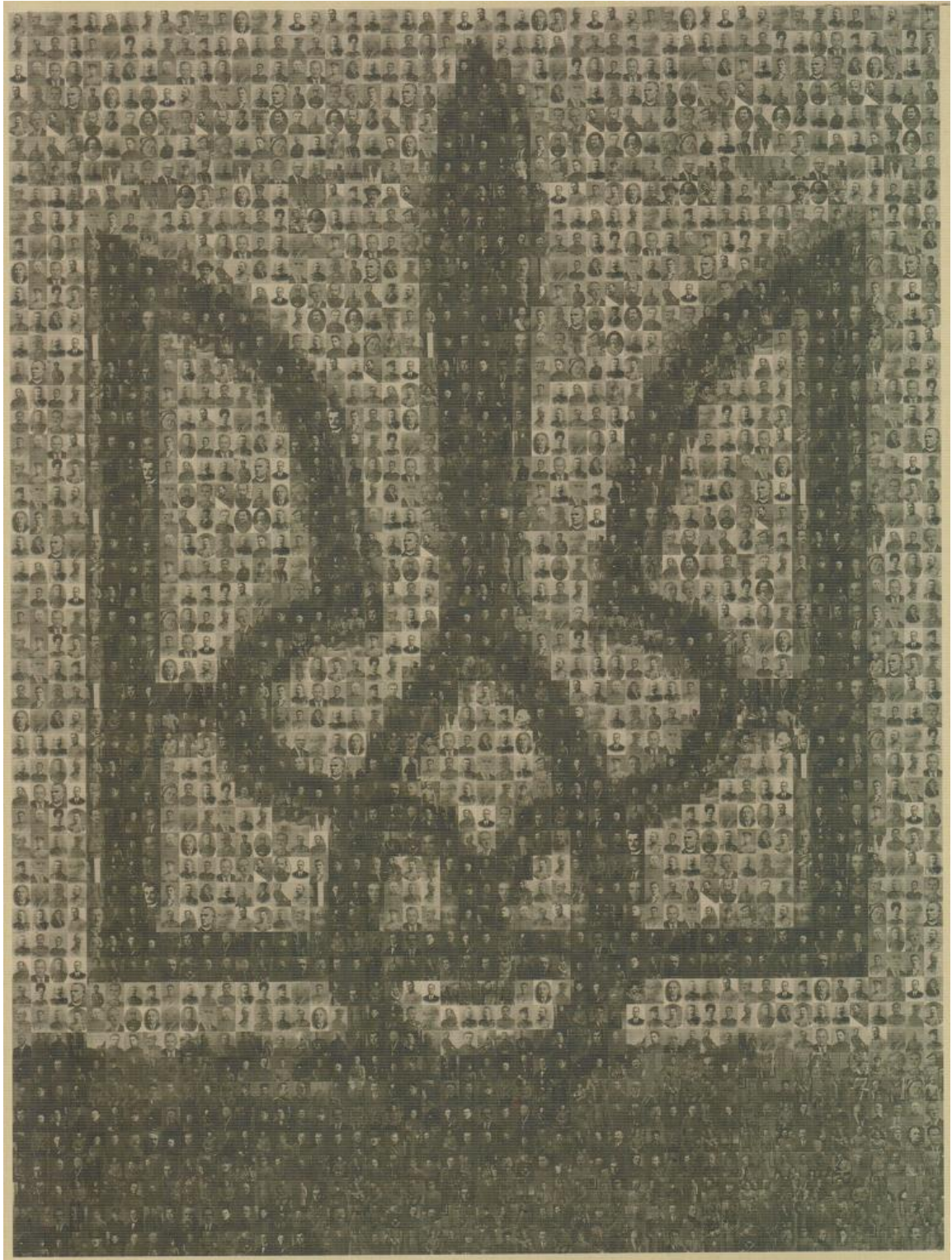
РГВИА. — Ф. 409. — Оп. 1. - п/с 187–801; Яценко М. Що то було?//За Державність. — Каліш. — 1930. — № 2. — С. 125–136; Науменко Ю. На переломі//За Державність. — Каліш. — 1935. — Ч. 5. — С. 186–196; Самутин П. Коротка історія штабової сотні VI-ї Січової стрілецької дивізії//Українське Козацтво. — № 36–37. — С. 27–31.

***

Сидять (зліва направо): німецький офіцер, генеральний хорунжий Олександр Лігнау (начальник 1-го Харківського корпусу), німецький офіцер, генеральний бунчужний Олександр Рогоза (військовий міністр), генерал Тане фон Кірбах (командувач німецькими окупаційними військами в Україні), генеральний бунчужний Володимир Слюсаренко (начальник 6-го Полтавського корпусу), генерал Вільгельм Тренер (начальник штабу німецьких окупаційних військ в Україні), генеральний значковий Олександр Березовський (начальник III Херсонського корпусу). Стоять (зліва направо): генеральний хорунжий Петро Єрошевич (начальник II Подільського корпусу), генеральний хорунжий Олександр Аорошкевич (начальник V Чернігівського корпусу), полковник Олександр Сливинський (начальник Генерального штабу), німецький офіцер, генеральний хорунжий Іван Барбович (начальник 3-ї кінної дивізії), генеральний хорунжий Сергій Дядюша (начальник I Волинського корпусу), генеральний хорунжий Віктор Клименко (начальник Сердюцької дивізії), генеральний хорунжий Гнат

Васильченко (начальник VIII Катеринославського корпусу), інші генерали — невідомі. Сидять на землі (зліва направо): генеральний хорунжий Сергій Кульжинський (начальник 4-ї кінної дивізії), генеральний хорунжий Василь Чеславський (начальник 2-ї кінної дивізії), німецький офіцер.

Загальний список старшин Генштабу Української Держави

Примітка для електронної версії:

Останній розділ - "Загальний список старшин Генштабу Української Держави" додається окремим файлом, бо більшість програм не відображає коректно таку таблицю.

Последний раздел "Загальний список старшин Генштабу Української Держави" прилагается отдельно, так как большинство программ не отображают корректно такую таблицу.